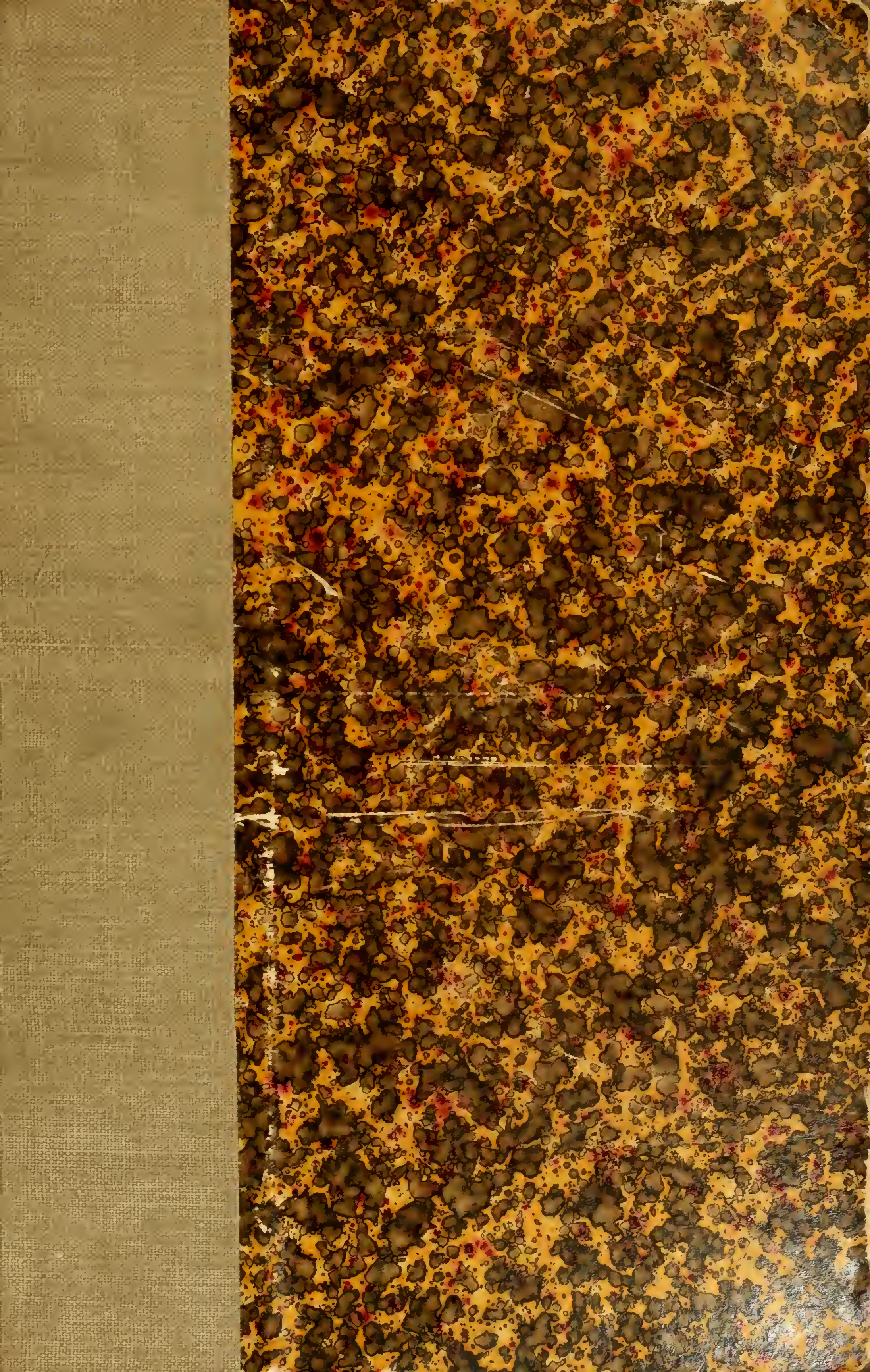

BIDRAG

till

KÄNNEDOM AF

FINLANDS NATUR OCH FOLK.

Utgifna

af

Finska Vetenskaps-Societeten.

Femtiondenionde Häftet.

BIDRAG

till

KÄNNEDOM AF

FINLANDS NATUR OCH FOLK.

Utgifna

af

Finska Vetenskaps-Societeten.

Femtiondenionde Häftet.

Helsingfors,
Finska Litteratur-Sällskapets tryckeri,
1900.

INNEHÅLL:

STUDIER

ÖFVER

DE NORDISKA SPRÅKENS

PRIMÄRA NOMINALBILDNING.

I.

AF

T. E. KARSTEN.

Innehåll:

Förkortningar.

Literatur.

Aas. = Norsk Ordbog af I. Aasen.

Arkiv = Arkiv for (för) nordisk filologi.

Bechtel, Hauptprobleme = Die Hauptprobleme der Indogermanischen Lautlehre seit Schleicher von Fritz Bechtel.

Beitr. = Beiträge zur Geschichte der deutschen Sprache und Literatur.

Bezz. Beitr. = Beiträge zur kunde der indogermanischen Sprachen, herausgegeben von A. Bezzenberger.

Braune, Alth. Gramm.[3] = Althochdeutsche Grammatik von W. Braune, 2. Aufl.

Braune, Got. Gramm.[3] = Gotische Grammatik von W. Braune, 3. Aufl.

Brugmann, Grundr. = Grundriss der vergleichenden Grammatik der indogermanischen Sprachen von K. Brugmann.

Bugge, Norr. Fornkv. = Norroen Fornkvædi, udg. af Sopfus Bugge.

Eg. = Lexicon poeticum antiquæ linguæ septentrionalis, conscripsit S. Egilsson.

Fick, Wbch[4] = Vergleichendes Wörterbuch der indogermanischen Sprachen von A. Fick, 4. Aufl.

Fr.[1], *Fr.*[2] = Ordbog over det gamle norske Sprog af J. Fritzner, 1. och 2. uppl.

Gering: Glossar = Glossar zu den Liedern der Edda von H. Gering.

Hellquist, Etymologische Bemerkungen = Etymologische Bemerkungen von E. Hellquist, Gefle 1893 (särtryck ur Redogörelse för Allmänna Läroverken i Gefle och Soderhamn under läseåret 1892—93).

Indog. Forsch. = Indogermanische Forschungen, herausgegeb. von K. Brugmann und W. Streitberg.

Jessen, Et. Ordb. = Dansk etymologisk Ordbog ved E. Jessen.

Kalk. = Ordbog til det ældre danske Sprog af O. Kalkar.

K. Z. = Zeitschrift für vergleichende Sprachforschung, herausgg. von A. Kuhn.

Kluge, Wbch[5] = Etymologisches Wörterbuch der deutschen Sprache von F. Kluge, 5. Aufl.

Kluge, Nom. Stammb. = Nominale Stammbildungslehre der altgermanischen Dialecte von F. Kluge.

Lund = Ordbog til de gamle danske Landskabslove etc. af G. F. V. Lund.
Molb. = Dansk Ordbog af Molbech (1833).
Morph. Unters. = Morphologische Untersuchungen auf dem Gebiete der indogermanischen Sprachen von H. Osthoff und K. Brugmann.
Noreen, Aisl. Gramm.[2] = Altisländische und Altnorwegische Grammatik von A. Noreen, 2. Aufl.
Noreen, Orddubbletter = Om orddubbletter i nysvenskan af A. Noreen (i Ups. Univ. Årsskrift 1886).
Noreen, Urg. Lautl. = Abriss der urgermanischen Lautlehre von A. Noreen (1894).
Persson, Wurzelerw. = Studien zur Lehre von der Wurzelerweiterung und Wurzelwariation von P. Persson.
P. Grundr. = Grundriss der germanischen Philologie, herausgegeben von H. Paul.
Ross = Norsk Ordbog af H. Ross.
Rqv. = Rydqvist, Svenska Språkets Lagar.
Rz = Rietz, Svenska Allmogespraket.
Schade, Wbch[2] = Altdeutsches Wörterbuch von O. Schade, 2. Aufl.
Schl. = Ordbok till samlingen af Sveriges gamla lagar af C. J. Schlyter.
Sdw. = Ordbok öfver svenska medeltidsspråket af Söderwall.
Sievers, Ags. Gramm.[2] = Angelsächsische Grammatik von E. Sievers, 2. Aufl.
Sv. Landsm., Sv. Ldsm. = Nyare bidrag till kännedomen om de svenska landsmålen och svenskt folklif.
Tamm, Et. Ordb. = Etymologisk Svensk Ordbok af F. Tamm.
Tidskr. for Fil. = Nordisk Tidskrift for Filologi. Ny Række.
Þork. Suppl. = Supplement til islandske Ordböger af Þorkelsson.
Vgf. = An icelandic-english dictionary by G. Vigfusson.

Öfriga förkortningar.

ack. = ackusativus.
adj. = adjektiv.
afh. = afhandling.
ags. = anglosaxiska.
anf. st. = anförda ställe.
av. = avestiska.
böhm. = böhmiska.
da. = danska.
dat. = dativus.
dial. = dialekt(iska).
d. s. = det samma.
engl. = engelska.
fda. = forndanska.
ffris. = fornfrisiska.
fgutn. = forngutniska.
fht. = fornhögtyska.
find. = fornindiska.
fir. = forniriska.
fksl. = fornkyrkoslaviska.
flt. = fornlågtyska.
fno. = fornnorska.
fnord = fornnordiska.
fs. = fornsaxiska.
fsv. = fornsvenska.

följ. = följande.
föreg. = föregående.
förgerm. = förgermanska.
gall. = galliska.
germ. = germanska.
got. = gotiska.
gotl. = gotländska.
gr. = grekiska.
grdf. = grundform.
ieu. = indoeuropeiska.
inf. = infinitiv.
ir. = iriska.
isl. = fornisländska.
jfr = jämför.
lat. = latin.
lett. = lettiska.
lit. = litauiska.
lt. = lågtyska.
m., mask. = maskulinum.
mengl. = medelengelska.
m. fl. = med flere.
m. m. = med mera.
mht. = medelhögtyska.
mlt. = medellågtyska.
möjl. = möjligen.
n. = neutrum.
nda. = nydanska.
ndl. = nederländska.
nht. = nyhögtyska.
nisl., nyisl. = nyisländska.
nno., nyno. = nynorska.
no. = norska.
nom. = nominativus.
nord. = nordiska.
nsv. = nysvenska.
p. = pagina.
part., partic. = particip.
pass. = passiv.
pl. = pluralis.
prät. = präteritum.
prät.-präs. = präterito-präsens.
red., redupl. = reduplicerande.
sammans. = sammansättning.
s. = se.
sg. = singularis.
ss. = såsom.
st. = stam.
stamf. = stamform.
st. vb. = starkt verb.
subst. = substantiv.
sv. = svenska.
sv. vb. = svagt verb.
u. = under.
urg., urgerm. = urgermanska.
urn., urnord. = urnordiska.
ä. = äldre.

Öfriga förkortningar torde förstås utan förklaring.

Rättelser.

Sid	32	rad	6 nedifrån:	Falk.	för	Falk
„	35	„	10 uppifrån:	**læka-*	„	**lǣka-*
„	40	„	3 nedifrån:	*verk*	„	*verb*
„	49	„	2 i noten:	gewaltthälig	„	gewaltthätig
„	51	„	6 uppifrån:	parallerna	„	parallellerna
„	66	„	4 nedifrån:	Beziehungen	„	Bezeichnungen
„	73	„	10 uppifrån:	*nið-skár*	„	*níð-skár*
„	75	„	4 nedifrån:	begrepputveck-lingen	„	begreppsutveck-lingen
„	92	„	5	„	*gildœr*	„	*gildœr*
„	92	„	1	„	med	„	till
„	95	„	8 uppifrån:	*eþs-bǣrr*	„	*eþs-bǣr*
„	96	„	4	„	1.	„	2.
„	98	„	9 nedifrån:	**kuǣþi̯a-*	„	**ku̯ǽþi̯a-*
„	99	„	4 uppifrån:	*omkvœd*	„	*omkvæd*
„	99	„	9 nedifrån:	om	„	on
„	102	„	13 uppifrån:	Forfæerdelse	„	Forfærdelse
„	103	„	12 nedifrån:	**wrǣki̯a-*	„	**u̯rǣki̯a.*
„	108	„	13 uppifrån:	*en-lōp(œr)*	„	*en-lōp(ær)*
„	109	„	3	„	**ƀau̯zi̯a-*	„	**ƀau̯zi̯á*

Parentesen å sistn. sida r. 6 uppifr. bör lyda: (ieu. rot *bheu̯k-*: jfr fht. *bŭhil* 'Hügel, Bühl', s. Kluge Wbch ^{5} 'biegen': Noreen, Urg. Lautl. p. 156.

Icke förvillande tryckfel (ss. en och annan utelämnad asterisk (*) framf. uppkonstruerade former) torde icke behöfva särskildt påpekas.

Förord.

Föreliggande afhandling bildar första afdelningen af en studie i läran om de nordiska språkens primära nominalbildning. De här ingående tvänne första kapitlen afse en undersökning af de indoeuropeiska *o*- och *i̯o*-suffixens förekomst som stambildningselement i nordiska primäradjektiv. På grund af nämda afledningars olikartade natur ha desamma icke något närmare samband med hvarandra. Att jag vid behandlingen af *o*-stammarna upptagit blott adjektivbildningarna till granskning, har icke skett utan sin särskilda grund: en betydande substantivkategori (verbalabstrakta) har med hänsyn till sin stamformation funnit en ingående behandling i K. von Bahders arbete 'Die Verbalabstracta in den germanischen Sprachen ihrer Bildung nach dargestellt', Halle 1880. Hvad åter *i̯o*-suffixet vidkommer, har detsamma innehaft primär funktion endast för bildande af verbaladjektiv.

Såsom uppgift vid ifrågavarande framställning har jag främst förelagt mig att undersöka formationen hos de proetniska, grundspråkliga bildningarna, sedan att utröna principerna, enligt hvilka dessa i historisk tid värkat analogibildande. Med hänsyn härtill har vid ordmaterialets systematiska uppställning rotstafvelsens afljudsstadium utgjort

hufvudindelningsgrunden; inom hvarje sålunda erhållen afljudskategori ha formerna ordnats kronologiskt efter sin förhistoriska eller historiska uppkomst. Enligt sistnämda indelningsprincip göres sträng skilnad mellan förnordiska och nybildade adjektiv. De förra kunna desutom, beroende af förekomsten eller frånvaran af identiteter i släktspråken, fördelas i förgermanska, samgermanska och isolerade bildningar, hvarvid sistnämda kategori omfattar adjektiv, till hvilka utomnordiska motsvarigheter icke äro uppvisade, men hvilka det oaktadt framstå som förhistoriska. Jag är emellertid medveten om, att arbetet i fråga om konstaterandet af berörda parallellformer — med hänsyn till de i detta afseende mötande svårigheterna — icke kan göra anspråk på fullständighet. Det kan ju ej förnekas, att en del af de som samgermanska uppförda bildningarna möjligen äger förgermanskt ursprung samt att bland de isolerade adjektiven i själfva värket kunna dölja sig för- eller samgermanska formationer. I detta hänseende har jag i allmänhet varit hänvisad till den etymologiska forskningens hittils vunna resultat, hvilka jag efter bästa förmåga sökt tillgodogöra mig. Endast en mindre del af identifieringarna äro mina egna.

Det nordiska ordmaterial, hvarpå föreliggande undersökning grundar sig, är till en öfvervägande del hämtad från fornspråken. Till de yngre och yngsta perioderna (särskildt de nynordiska dialekterna) har hänsyn tagits endast i den mån de erbjudit ord, som icke tidigare förekommit i literaturen. Att vid användandet af alt dialektiskt material stor försiktighet varit af nöden, behöfver väl knapt påpekas. —

Med 'primärbildningar' förstår jag afledningar framgångna dels direkt ur själfva roten, dels ur starka eller primitiva (icke afledda) svaga verb (jfr v. Bahder, ofvan

anf. arb. p. 4, noten; Hellquist, Arkiv för nordisk filologi VII, 1).

Med hänsyn till rekonstruerandet af förgermanska grundformer har min ståndpunkt i frågor rörande indoeuropeisk ljudlära varit den af Noreen i 'Abriss der urgermanischen Lautlehre', Strassburg 1894, företrädda.

Uppslaget till dessa studier har jag fått af Prof. F. Kluge under min studietid i Jena vintersemestern 1892—1893. De värdefulla råd och anvisningar jag såväl af honom som senare under en vistelse i Uppsala af Prof. A. Noreen haft förmånen erhålla är det mig en kär plikt att med tacksamhet omnämna.

Helsingfors i maj 1895.

T. E. Karsten.

I.

Primäradjektiv bildade med suffixen -*o*- och -*i̯o*-.

KAP. I.

Primäradjektiv bildade med suffixet -*o*-.

De nordiska *o*-stamsadjektivens bildning har förut icke varit föremål för systematisk undersökning. För de fornväst-nordiska språkens vidkommande föreligger en beaktansvärd exempelsamling i H. Zimmers arbete 'Die Nominalsuffixe a und ā in den germanischen Sprachen', Strassburg 1876, men författaren afser blott formernas fördelning i vissa betydelse-kategorier efter beskaffenheten af tillgrundliggande rötter, icke en framställning af principerna för ordbildningen. Från modern ståndpunkt ha grunddragen af de germanska *o*-adjektivens stamformation till först blifvit framstälda af Kluge i hans Nominale Stammbildungslehre §§ 169—179. På grund af sin öfversiktliga karaktär kan arbetet dock icke taga speciell hänsyn till något af särspråken. En alfabetiskt uppgjord samling nordiska (uteslutande fornnorsk-isländska och därtill blott jämförelsevis yngre) bildningar af ifrågavarande art lämnas vidare af Falk (Beitr. XIV, 7 ff.), som därjämte förutskickar några inledande anmärkningar rörande formationen hos *o*-stammarna i allmänhet.

I det följande meddelar jag en med hänsyn till formernas rotvokalism och kronologiska ursprung systematiskt uppstäld, från såväl öst- som västnordiska språk hämtad materialsamling och redogör sedan för därur framgående bildningsprinciper.

A. Med svag rotvokalism.

a. Reducerade stadiet.

I. Förnordiska bildningar.

1. Samgermanska adjektiv.

urg. **hula-, *hola-* (ieu. **k_1əlo-*): fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *holr* ‘hul (lat cavus)’; fsv. (Rqv. II, 408; Sdw.) *hul, hol* d. s.; ä. da. (Kalk.) *hul* 1. ‘aaben’, 2. ‘listig, snild, tvetydig’[1]). Västgermanska paralleller föreligga i fht. ags. ffris. *hol* ‘hohl’. Som ordets etymon gäller ieu. roten *$k_1$el-*[2]) i fht. *hëlan,* ags. *helan* ‘hehlen, hüllen’, lat. *oc-culo, cēlare* m. fl. aflägg. I öfverensstämmelse med denna tolkning får man som adjektivets grundbetydelse fatta ‘hehlend, bergend’ (s. Schade, Wbch[2] 384 b.; Kluge, Nom. Stammb. § 169, Wbch[5] 170 b.; Brugmann, Grundr. I, 241).

urg. **slaka* (ieu. **sləgo-*): isl. (Eg. *ἀπ. λεγ.*, Vgf.: nisl.) *slakr* ‘slack’; no. dial. (Aas.) *slak* ‘slap, ikke spændt eller stram’; nsv. *slak* d. s. Utomnordiskt motsvaras adj. af fht. *slach,* ags. *sleac,* fs. *slak* ‘locker, schlaff’. Ordet hör till ieu. roten *(s)lēg-*[3]), ingående i gr. *λήγειν* intr. ‘upphöra, gifva efter’, eg. ‘blifva slapp’ (s. Fick, Wbch[4] I, 577)[4]).

---

[1]) Nämda nordiska former kunde äfven förklaras ur en stamform **hulha-, *holha-,* som utomnordiskt är belagd i ags. *holh* ‘hål’ (en förslagsmening framstäld af Doc. E. Hellquist å seminariet för nordisk språkforskning i Uppsala). Sagda stamform beror på en ur nedan anförda rot *$k_1$el-* framgången *k*-utvidgning, som synes å nordisk botten vidare ligga till grund för isl. *holkr,* fsv. *holker* ‘hålk’ < **hulʒ-ná-,* vernersk växelform till **holha-,* samt möjl. för sv. dial. *hölj* ‘djup göl i sjö eller å’ < fsv. **hylgher* (s. Hellquist, Arkiv VII, 14).

[2]) Jfr ang. rotens uddljudande guttural Persson, Wurzelerw. p. 51.

[3]) Angående besläktade ord, hvilka uppvisa indoeuropeisk växling mellan former med och utan uddljudande *s* framför andra konsonanter, kan man se Noreen, Urg. Lautl. p. 202 och där cit. lit.

[4]) Med antagande af en urgerm. utveckling af labialiserad

urg. **lūta-*: fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *lútr* 1. 'ludende', 2. 'nedboiet, fornedret, ydmyget'; fsv. (Rqv. VI, Sdw.) *lūter* 'lutad'; i ä. da. (Kalk.) förefinnes ordet icke i självständigt bruk, men synes ingå såsom förra led i sammanss. *lūd-hornet* 'med hængende horn', *lūd-hovedet* 'med hængende hoved', denominativa participialbildningar [1]) på suff. *-to-*. En utomnord. parallell äger ordet i mht. *lūzer* st. m. 'Laurer, Auflaurer', substantivering af ett urspr. adj. Germ. rotformen *lūt-* ingår bl. a. i fno.-isl. st. vb. *lúta* 'boie sig forover, lude m. m.'

urg. **slūka-*: no. dial. (Ross) *slūk* 'slugen', substantiveradt i *slūk* m. 'en Sluger; Ulk, Cottus'. En identisk bildning föreligger i det substantiverade fht. *slūch* m. 'Speiseröhre, Schlund; Fresser, Säufer, Schwelger'. Som grund gäller germ. roten *slūk-* i no. dial. *slūka* (st. o. sv. vb.), mht. *slūchen* (sv. vb.), nsv. *sluka*.

2. Isolerade adjektiv.

urg. **ʒula-, *ʒola-* (ieu. **g_1həlo-*): fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *gulr* 'gul af Farve' (*a*-omljudda formen **golr* belagd såsom förra led i isl. (Vgf.) *gol-grǿnn* 'yellow-green', *gol-móraudr* 'yellow-brown', *gol-þorskr* m. 'yellow-cod'); fsv. (Rqv. VI, Sdw.) *gul, gol;* ä. da. (Kalk.) *gul* d. s. Ordet beror på ieu. roten

guttural till labial identifierar Fick (anf. st.) med ofvan behandlade adjektivformer ytterligare fht. *slaf* (gen. *slaffes*), lt. *slap* (hvaraf nsv. *slapp*) 'schlaff' af en stamform **slapa-*, hvilken (jfr Persson, Wurzelerw. p. 189; Noreen, Urg. Lautl. pp. 59, 71, 213; Kluge, Wbch [5] 324 b.) dock rätteligen är att förbinda med fksl. *slabŭ* 'schlaff, schwach', lat. *lābi* 'gleiten', *lābare* 'schwanken' och got. *slēpan* 'schlafen' (af en ieu. rot *(s)lēb-: (s)ləb-*, variationsform till *slēg* ofv.).

[1]) S. beträff. sådana bildningar Kluge, Nom. Stammb. § 226; Brugmann, Grundr. II, 221.

$g_1$hel-, ingående bl. a. i lit. *želiù žélti* 'grünen', fksl. *zelenŭ* 'gelb, grün', lat. *helvus* 'graugelb', samvästgerm. **gëlwa-*: fht. fs. *gëlo* 'gelb' o. s. v. (s. Fick, Wbch [4] I, 54, 218, 436; Kluge, Wbch [5] 133 a.).

urg. **skula-*, **skola-* (ieu. **skəlo-*): Ett till denna stamform hörande nordiskt adj. med betydelsen 'skjæv, skraa' anser jag med Falk (Akademiske afhandlinger till prof. S. Bugge p. 19) bilda förra ledet i fno.-isl. sammansättningarna *skol-beinn* (Vgf.) och *skol-brúnn* (Vgf. Fr.[2]), hvilka i och med denna tydning framstå som tydliga bahuvrīhi-bildningar och låta öfversätta sig med 'skjævbenet' resp. 'som har skraatliggende Øienbryn' [1]). Å östnord. språkområde synes ordet möta i sv. dial. (Rz) *skul-härad* 'som går i framåtlutad ställning' (eg. 'som har böjda skuldror', jfr fsv. *hærþar* f. pl. 'skuldror') och *skul-ryggad* 'som har böjd rygg', participialbildningar af samma art som de p. 3 (u. **lūta-*) omnämda. — Till sin etymologi äger adj. enligt Falk samband med det likbetydande gr. *σκολιός*, hör altså till ieu. roten *sk_2el-* 'drehen, krümmen', som med förlust af sitt uddljud bl. a. ingår i gr. *κελλόν· στρεβλόν, πλάγιον* Hesych., *κάλος, κάλως* 'Tau, Strick', lat. *colus* 'Spinnrocken', *col-u-ber* 'Schlange' [2]).

urg. **smula-* (ieu. **sməlo-*) sv. dial. (Rz) *smul* 'lugn, stilla (om vind och sjö)'. Ordet synes mig bero på ieu. roten *smel-* 'zerreiben, mahlen', som med bortfallen begynnelsekonsonant bl. a. ingår i lat. *molo,* fir. *melim,* got. *malan,* lit. *maliù málti,* fksl. *meljq mlěti,* gr. *ἀ-μαλός* 'zart', *μαλακός* 'weich', fno.-isl. *moli* 'liden Del, Smule'. Med bibehållet uddljud föreligger roten i fsv. *smola*, *smula* 'smula', lett. *smelis*

---

[1]) Som oriktiga betraktar jag således Vgf:s och Fr.[2]:s öfversättningar: *skol-beinn* 'brown-legged', *skol-brúnn* 'brunladen af Ansigtsfarve'.

[2]) S. beträff. denna ordgrupp Persson, Wurzelerw. pp. 30, 107, not 1.

'Wassersand im Felde', lit. *smėl-ynas* 'sandiger Acker' o. a. aflägg[1]). Som grundbegrepp för adj. fattar jag i enlighet med denna tolkning 'söndermalad, krossad, svag', d. ä. 'vek, slapp, stilla, lugn (om vinden)'. Samma betydelseutveckling förutsätta de med ofvan anförda ordformer rotbeslägtade ags. *smolt, smylte* adj. 'serenus, tranquillus, placidus', fs. *smultro* adv. 'auf sanfte Weise', sv. dial. (Rz) *smylta* vb. 'lugna, blifva stilla (om vinden)' *smyltra* vb. d. s., samtliga hänförande sig till en från primärroten *smel-* (ofv.) framgången dental-afledning *smeld-*[2]) intr. 'zergehen, sich auflösen', belagd för öfrigt t. ex. i fht. *smëlzan* 'schmelzen'.

urg. **þu̯ura-, *þu̯ora-* (ieu. **tu̯əro-*): isl. (Þork. Suppl. II) *þvorr* 'transversus'; i no. diall. (Aas.) uppträder ordet ss. adv.: *tvort,*[3]) *tort* 1. 'tvært, i korteste Linie', 2. 'paa tværs', 3. 'uheldigt, til Hinder'. Beträffande sin etymologi torde ordet närmast få förbindas med fht. *twër* 'schräg, quer' och med detta hänföras till ieu. roten *tu̯er-* i fht. *dwëran* 'umdrehen'[4]).

---

[1]) S. Persson, Wurzelerw. pp. 9, 37, 65.

[2]) S. ang. denna rotutvidgning Persson, Wurzelerw. p. 66; Noreen, Urg. Lautl. p. 207.

[3]) Wadstein (Sv. Landsm. XIII, 4, p. 14) fattar adverbformen *tvort* såsom ljudlagsenligt (genom en postulerad öfvergång *va* > *vo* framför *rt*) uppkommen af *tvart*. I isl. *þvorr* och no. *tort* föreligger emellertid en svag afljudsform, från hvilken man icke synes böra afsöndra no. *tvort*.

[4]) Vårt adj. kunde äfven tänkas bero på en stamform **þu̯urha-, *þu̯orha-* (ieu. **tu̯r̥k₂o-*), hvilken endast genom rotafljudet skiljer sig från fht. *dwërah, twërh,* ags. *þveorh*, got. *þwaírhs* (stamf. **þu̯erha-*) 'schräg, verkehrt, zornig'. Sistsagda adj. hänför Kluge (Wbch[5] 423 a.) till ieu. roten *tu̯erk₂-* i lat. *torqueo* (: grdf. **tuerqueo* = lat. *somnus* : **su̯epnos*, find. *suápnas* 'sömn' = lat. *soror* : **su̯esōr*, find. *svásar* 'syster' o. s. v., s. Brugmann, Grundr. I, 154). Jfr dock Persson, Wurzelerw. p. 215, not 2, hvarest lat. *torqueo* förbindes med find. *tarkú-* 'Spindel' (ieu. rot *terk-* 'drehen'). — Samma tvetydighet med hänsyn till stamformationen iakttogs hos adj. *holr* (s. p. 2, not. 1).

i formen *þvorr (trort)*, som står för ljudlagsenligt **þorr* (jfr no. dial. *tort*), beror *v* på analogi-inflytelse från afljudsformerna *þverr*, **þvarr*, om hvilka längre fram.

urg. **runa-*, **rona-*, (ieu. **rəno-*): sv. dial. (Rz) *ron* 'kätjefull, kåt, brunstig (om människor och kreatur)'. Substantiveradt med öfvergång till *n*-stamsflexion föreligger adj. i fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) o. fsv. (Schl.) *runi* m. 'fargalt', isl. (Eg.) *roni* m. 'equus'. Ordet hör till ieu. roten *ren-* i fno.-isl. st. vb. *renna* 'løbe burt, flyde, strømme; løbe (om Hundyr, som ville parre sig)', jfr sv. dial. (Rz) st. vb. *ränna*, bl. a. betydande 'vara brunstig (om so, bagge)'.

urg. **ʒraða-* (ieu. **$g_2$hrədho-*): fno.-isl. (Vgf. Fr.[2]) *graðr* 'ugildet (om Dyr)'. För det härmed identiska no. dial. *grad* anger Aas. betydelserna 1. 'avledygtig, ikke gildet', 2. 'geil, brunstig'. Af dessa begreppsnyanser fattar jag den senare nämda som den ursprungligare och hänför ordet med ledning häraf till ieu. roten *$g_2$hrēdh-* 'gern haben, gierig sein', ingående i got. *grēdus* 'Hunger', *grēdōn* 'hungern', fno.-isl. *gráðr* 'Hunger, Gier' o. a. aflägg[1]). Som adjektivets grundbetydelse framstår således 'begärlig, åtrående', hvarur det historiskt uppvisade begreppet kan fattas såsom specialisering.

urg. **laka-* (ieu. **ləgo-*): fno.-isl. (Vgf. Fr.[2]) *lakr* 'af ringe Godhed eller liden Værdi': nsv. (Sdw.) **laker* 'dålig' förekommer endast i sammans. *ē-laker*, nsv. *e-lak*, dial. *ī-lak*, hvarom se Noreen, Arkiv I, 172). I etymologiskt afseende hänföres ordet af Persson (Wurzelerw. 220) till ieu. roten *ləg-*[2]) i gr.

---

[1]) S. om denna ordgrupp Fick, Wbch[4] I, 41, 202, 418; Persson, Wurzelerw. pp. 45, 96. Jfr betr. förev. adj. annorlunda Wadstein, Indog. Forsch. V, 17.

[2]) Till grund för roten *leg-*: *ləg-* ligger en 2-stafvig bas *eleg-*: *aleg-* 'Leid zufügen', jfr gr. ἀλεγεινός 'smärtfull, eländig' (Persson, anf. arb. pp. 225 f., 281).

λαγεινά·δεινά Hesych.[1]). En härmed afljudande ieu. rotform *lēg-* är belagd i no. dial. *laak* 'ond, slem', msv. *lāker* 'dålig'.

urg. **đrūʒa-*: ä. da. (Kalk.) *drug* 'dryg, pålitlig, kraftig', fortlefvande i nda. *-dru: san-dru* 'sannfärdig, pålitlig', *æ-dru* 'nykter' (jfr Tamm, Et. Ordb. 101 b.). Till det likbetydande samnord. adj. **đreṷʒa-*, hvarom längre fram, förhåller sig *drug* antagligen som isl. *lúg(-vitni)* till *liúg(-vitni),* om hvilka former under följ. art. Till grund ligger germ. roten *đreṷʒ-* i ags. *dréogan* st. vb. 'utföra, fullgöra'.

urg. **lūʒa-*: isl. (Stockh. Homilieb. p. 212, Wiséns uppl.) **lúgr*, ingående i *lúg-vitni* = fno.-isl. *liúg-vitni* 'falsk Vidne'[2]). Till grund ligger ieu. roten *leṷgh-* i bl. a. fno.-isl. st. vb. *liúga.* 'ljuga'.

II. Nordiska nybildningar.

Hithörande adjektiv kunna indelas i:

1. Bildningar på präsensstadiet af afljudande starka verb.

msv. (Sdw.) *-taker* i sammans. *ful-taker* 'mycket duglig, kraftig' (ἅπ. λεγ.): till fno.-isl. och fsv. st. vb. *taka* 'taga' (jfr got. *tēkan,* som är reduplicerande). Angående reduktionsstadiet i *taka* jämföre man Bechtel, Hauptprobleme p. 244.

no. dial. (Aas.) *vak* 1. 'vaagen, eg. fri for Søvn, kvick, livlig', 2. 'aarvaagen, paapasselig, meget varsom, sky, ræd (om Dyr)', 3. 'let at bevæge'; sv. dial. (Rz) *vak* 'vaksam': till

---

[1]) Noreens (auf. st.) sammanställning af förevarande adj. med ags. *wlacu, wlæc* 'lau' synes med hänsyn till betydelsedifferensen böra vika för ofvan framstälda tolkning.

[2]) Nämda sammansättningar hänför jag till den art af s. k. Karmadharaya-komposita, hos hvilken ett adj. såsom förra led appositionelt bestämmer ett subst. såsom det senare. Bildningar af detta slag äro t. ex. got. *galiuga-apaústaúlus* 'falscher Apostel', *galiuga-brōþar* 'falscher Bruder' (jfr Zimmer, Nominalsuffixe p. 100).

nord. sv. vb. *vaka*, som ursprungl. varit afljudande, jfr got. st. vb. *wakan* samt fno.-isl. part. prät. *vakenn* och sv. dial. (Rz) prät. sg. *vōk*. Rotvokalen (ieu. ə = germ. *a*) i vb. *vaka* utgör (liksom i *taka* ofv.) reduktionsprodukt af ieu. långvokal (jfr ē-stadiet i find. *vā́ja-* = av. *vāza-* 'Kraft, Stärke': rotf. *u̯ēg*$_1$-).

fno.-isl. (Fr.[2]) *hrífr* 'tilbøielig, ivrig' (*ἅπ. λεγ.*): till fno.-isl. st. vb. *hrífa* 'gribe efter, tage fat paa, klore, kradse, klø' (ieu. rotf. *(s)krībh-*, ingående i lat. *scrībo*, jfr gr. *σκαρ-ῑ-φος*[1]) 'griffel'.

fno.-isl. (Vgf.) *þíðr* 'not ice-bound, thawed': till fno.-isl. vb. *þíða* 'to melt, thaw', af hvars ursprungl. starka böjning blott part. prät. *þiðenn* kvarstår. Förslagsvis antager jag etymologiskt samband med en ieu. rot *tīt(h)-* i gr. *τῖτω* 'Tag', *Τῖταν* 'Sonnengott', hvilka Prellwits (Etym. Wbch d. griech. Spr. 323) förbinder med find. *tithas* 'Feuer, Glut', *tithis* 'lunarer Tag', lat. *titio* 'Feuerbrand', lit. *titnagas* 'Feuerstein'. Roten *tĭ̄t(h)-* har ursprungl. kunnat betyda 'lysa, skina, vara varm, värma' (jfr med anledn. af denna begreppsöfvergång adjektivformerna **hita-*, **hai̯ta-* 'het', afledningar från primärroten *skĭ̄-* 'lysa, skina', s. i det följ.). Ur denna grundbetydelse framgick med lätthet nyansen 'genom värmeutstrålning bringa till smältning'. Jfr särskildt betyd. hos no. dial. *thīda* 'optøe, smelte, gjøre fri for Is, *især om Solen*' (Aas.).

no. dial. (Aas.) *glūp* 'glubsk; dygtig, fortræffelig, ypperlig, prægtig, stadselig': till no. dial. st. vb. *glūpa* 'gabe, snappe efter noget med Munden; gribe med Munden, sluge, svælge'[2]).

---

[1]) Jämförelsen med gr. *σκαρ-ῑφ-*, som blott genom annat afljudsstadium af den primära rotstafvelsen skiljer sig från lat. *scr-īb-* (s. Persson, Wurzelerw. p. 168, not 3), ger vid handen, att rotvokalen i nord. *hrífa* och lat. *scrībo* reflekterar ieu. *ī*, icke tilläfventyrs *ei*.

[2]) Är no. *glūpa* oaktadt betydelsedifferensen månne ursprungl. identiskt med ffris. svaga vb. *glūpa* 'lauernd blicken', nlt. *glūpen*

no. dial. (Ross) *slūt* 'hældende fremad': till no. dial. st. vb. *slūta* 'hælde fremad' (med såväl stark som svag böjning).

sv. dial. (Rz) *stūp* 'brant, stupande': till sv. dial. st. vb. *stūpa* 'falla, störta ned'.

Till denna afdelning hänför jag slutligen

no. dial. (Aas.) *mon* 'omhyggelig, agtsom'; sv. dial. (Rz) *mon* 'som har någon person i godt minne, unnar honom väl, m. m.', en bildning på verb. präterito-präsens fno.-isl. *muna*, fsv. *muna, mona* 'minnas, ihågkomma', hvilket ursprungligen innehåller präteriti-vokalism. Till ifrågavarande adj. föreligger en fornform fno.-isl. *-*munr* i sammans. *á-munr* [1]) (Eg. Vgf. Fr.[2]) 'fiendtlig imod en' [2]). Beträffande afvikelsen i sistanförda begreppsskiftning jämföre man de till rotformen *mən-* i nord. *muna* (= got. ags. *munan*) jämväl hörande gr. *μανία* 'raseri', *μαίνομαι* (< **μανι-*) 'rasar' samt afljudsformen *μένος* 'sinne; häftighet, vildhet, vrede' (med samma rotvokalism som ingår i lat. *memini, memento, com-miniscor,* fht. *minnia,* nht. *minne*). Enahanda begreppsutveckling förete vidare sv. diall. *sinne* 'häftigt sinnelag', *sinter, sinnug, sinnig* 'vred, förtretad'.

'von unten auf oder von der Seite tückisch blicken'? Om så förhåller sig, har no. adj. *glūp* en västgerm. parallell i nlt. *glūper* 'der einem nicht gerade ins Gesicht sehen kann, sondern heimtückisch blickt' = *glūp-ōge,* bahuvrīhi-bildning.

[1]) Jfr Zimmer, Nominalsuffixe p. 103. Förra ledet i *á-munr* utgöres af urnord. präp. *an* (förekommande å Tjurkö-brakteaten, s. Noreen, Aisl. Gramm. [2] § 239, 6), icke — såsom Zimmer anf. st. förmodar — af got. *ana,* hvilket i historisk nordiska motsvaras af formen *an,* belagd å Rökstenens runinskrift (jfr Bugge, Om Runeindskrifterne paa Rökstenen og Fonnaas-spænden i Kongl. Vitterhets Historie och Antiquitets Akademins Handlingar 11: 3 pp. 15, 29).

[2]) Denna bemärkelse tillägges adj. äfven af Gering, Glossar z. den Liedern d. Edda. Jfr emellertid Bugge (Norr. Fornkv. p. 410), som förmodar ordet betyda 'lik, liknande'.

2. *Bildningar på svaga verb* [1]).

isl. *þolr* 'otålig', under neutral form ingående i *ó-þolt* (þork. Suppl. II), hvilket förekommer i sammanh.: *þvi (= hví) er þér svo ó.? ɔ:* hvorfor er du saa utaalmodig? Till grund ligger fno.-isl. vb. *þola* 'tåla, uthärda' (af ieu. rotformen *təl-*), hvilket oaktadt sin svaga flexion är af primärt ursprung. Jfr beträff. parallellerna fht. *dolēt,* find. *tulayati* Kluge, P. Grundr. I, 139.

fno.-isl. (Fg. Vgf. Fr. [2]) *hagr* 'kunstfærdig, duelig til at gjøre noget, hvortil der udkræves en særegen Færdighed'; msv. (Rqv. VI, Sdw.) *hagher* d. s.: till fno.-isl. sv. vb. *haga* 'ordne, indrette; være tjenlig eller tilpas'. Till germ. roten *haʒ-* höra utomnordiskt fs. *bihagōn,* ags. *onhagian* 'passen, gefallen', mht. nht. *behagen* (ursprungl. med stark flexion, jfr part. prät. fht. *bihagan,* mht. *behagen* 'frisch, freudig, behaglich'). Från utomgerm. språk torde find. *çak çaknṓti* 'vermögen, helfen, gewähren' vara urbesläktadt (s. Bugge, K. Z. XXII, 378; Schade, Wbch² 363 a.; Fick, Wbch⁴ I, 41, 205, 419; Kluge, Wbch⁵ 33 b). — En afljudsform med lång rotvokal, hvarur vokalen i *hagr* (**haʒa-* < ieu. **k_1ək_2ó-*) uppkommit genom reduktion [2]), föreligger i fno.-isl. adj. **hógr, hǫgr* 'let, medgjørlig m. m.'

no. dial. (Aas.) *snak* 'graadig, begjærlig': till fno.-isl. sv. vb. *snaka* 'luske, snuse omkring for at faa fat paa noget' (ieu. rotf. *snəg-*). En härmed afljudande rotform *(s)nōg-,* hvarom se Fick Wbch⁴ I, 575, är belagd i gr. *νώγαλον* 'Näscherei', lt. *schnökern* 'naschen', no. och sv. diall. *snoka* 'leta efter något'.

[1]) Beträff. verb, hvilka trots svag flexion böra fattas som primitiva, kan man jämföra Kluge, P. Grundr. I, 379.

[2]) Jfr emellertid Noreen (Urg. Lautl. p. 71), som uppfattar rotvokalen i germ. *haʒ-* såsom reflex af ieu. *a*. Konsonantismen, som ger vid handen förhistorisk suffixbetoning, talar dock för reduceradt rotstadium.

fno.-isl. (Fr.[2]) *blígr* 'som har stirrende Øjne': till fno.-isl. sv. vb. *blígia* 'se stivt paa noget med ufravandte Øjne' (ieu. rotf. *bhlīk₂-*, hvartill utomnordiskt hör lit. *blyksztù* 'erbleiche', s. Persson, Wurzelerw. p. 281).

no. dial. (Aas. Ross) *drūs* 'drøj, fyldig; gavmild, rundhaandet': till no. dial. sv. vb. *drūsa* 'falde tungt eller rigeligt (om Regn og dl.); styrte frem, komme styrtende m. m.' Jfr hos Ross *drūs* 2. 'tilbøielig til at '*drūsa*''. Jämsides med nämda svaga verb (till formen ett 'aorist-präsens') förekommer i no. diall. ett motsvarande starkt sådant *drjōsa* 'styrte frem, drysse', identiskt med de likbetydande got. *driusan,* fs. *driosan,* ags. *drēosan.*

no. dial. (Ross) *krūk* 'krumbøiet fremad': till no. dial. sv. vb. *krūka* 'huge, bøie sig dybt ned som for at sidde'. Sagda sv. vb. förhåller sig till det jämsideslöpande no. dial. (Ross) st. vb. *krjūka* 'trække sig sammen, krybe sammen' (identiskt med fht. *criochan* 'kriechen') liksom ofvan anförda *drūsa* till *drjōsa* [1]).

no. dial. (Ross) *kūr* 'stille, rolig, nedslagen': till no. dial. sv. vb. *kūra* 'bøie sig ned, lude med Hovedet, hvile, sove' = isl. (Vgf.) *kúra* 'to sleep, doze', da. *kūre* (jfr mengl. *couren,* engl. *to cower,* nht. *kauern*).

---

[1]) Jämsides med germ. präsentier af hufvudtypen got. *driusan* förekomma ej sällan sidoformer med *ū* i präsens ('aorist-präsentier'), jfr t. ex. germ. *lūkan* jämte fno.-isl. *liúka* fht. *liuhhan,* fno.-isl. *flúga* jämte *fliúga* ags. *fléogan* ffris. *fliaga* fht. *fliugan,* ags. *slúpan* jämte got. *sliupan* fht. *sliufan,* ags. *clúfan* jämte fno.-isl. *kliúfa* ags. *cléofan* fs. *klioban* fht. *chliuban* (s. Osthoff, Beitr. VIII, 292).

b. Synkoperade stadiet.

I. Förnordiska bildningar.

1. Förgermanska adjektiv.

ieu. **dhubho-* (urg. **đuƀa-*): En hithörande förnord. adjektivbildning med bet. 'dof, matt' ingår — synes mig — såsom förra led i karmadhāraya-sammans. no. dial. (Ross) *dov-møle* = *daud-møle* (adj. *daud* = fno. *dauđr* 'död' + *møle*) 'en uoplagt, slap og mat Person' samt utgör grundord för adjektivabstraktet [1]) fno.-isl. *dofi* 'Dorskhed, Slaphed', fsv. *dovi* 'dvala'. Ett inhemskt adj. med kort afljudsvokal föreligger möjligen i nsv. *dof,* t. ex. ss. ingående i ä. nsv. *dof-warm, dof-het* 'kväfvande varm, kvaf, kvalmig' [2]). Motsvarande västgerm. bildningar äro lt. *duff,* ndl. *dof, doff-* 'matt, dämpad (om färg och ljud), kvaf, kvalmig (om luft) m. m.' En utomgermansk identitet ville jag se i gr. *τυφος-* (< **θυφος-*), ingående i *τυφο-γέρων* 'altersschwacher, stumpfsinniger Greis'. Till grund för ordet ligger ieu. roten *dhŭbh-* i gr. *τύφω* 'röka, dunsta' (jfr beträff. afljudsformen isl. *daufr,* got. *daufs* o. s. v. Persson, Wurzelerw. p. 56; Kluge, Wbch [5] 373 a.; Tamm, Et. Ordb. 118 b.).

ieu. **rudho-* (urg. **ruđa-*, **rođa-*): Ouppvisadt i självständigt bruk, ingår ett till denna stamform hörande förnord. adj. med bet. 'röd' såsom förra led i karmadhāraya-sammanss. sv. diall. (Rz) *rod-styrta* 'rödstjärt (ett slags humla)', *rod-sukkur* 'röda strumpor' samt möjl. i *rod-tåda* 'gröe (Poa annua)'. Substantiveradt föreligger ordet i fno.-isl. (Fr.[2]) *rođ n.* 'Rødmen, Antagelse af rød Farve', *rođi* [3]) m. 'Rødme, rødt Skin'

---

[1]) S. Hellquist, Arkiv VII, 11.
[2]) S. Tamm, Et. Ordb. 96 b.
[3]) S. Hellquist, Arkiv VII, 11.

= sv. dial. *roda* m., möjligtvis äfven i nsv. *ruda* (fsv. **ruþa*),[1]) fisknamn. Utomnordiska paralleller äger adj. i mht. *rŏt* 'rot', lit. *rùdas* 'rotbraun'. Som grund gäller ieu. roten *reudh-*, ingående t. ex. i gr. *ἐρεύθω*, fno.-isl. *rióđa* 'rödfärga' [2]).

2. *Samgermanska adjektiv.*

urg. **krumpa-*: ä. da. (Kalk.) *kropper* 'rundrygget, pukkelrygget'; no. dial. (Ross) *krupp* 'sammenbøiet, indadbøiet, spidsvinklet' (ss. substantiveradt maskul. 'et kroget Træ') Till sagda stamform hör utomnordiskt fht. mht. *krumpf* 'gebogen, gewunden'. Som grund gäller germ. roten *krimp-* i fht. st. vb. *chrimpfan* 'einziehen, einschrumpfen' = fno.-isl. **kreppa,* af hvilket sistnämda blott part. prät. *kroppenn* (= fsv. *krumpin*) 'krumpen' finnes i bruk.

urg. **stunta-*: fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *stuttr* 1. 'kort', 2. 'ringe, knap', 3. 'vranten, uvenlig'; fsv. (Schl.) *stunter* 'kort'. Paralleller äger ordet i nht. dial. *stuntz* 'kurz, abgehauen' och ags. *stunt* 'dull, obtuse, stupid m. m.', hvilken sistnämda form ligger till grund för ags. vb. *styntan,* nengl. *stint* 'to limit, restrain', eg. 'to schorten' (= denominativen fno.-isl. *stytta,* sv. dial. *stynta*) [3]). Det till sin etymologi hittils oförklarade ordet föreslår jag att hänföra till ieu. roten *(s)tend-: (s)tn̥d-* 'schneiden', som med bortfall af begynnelsekonsonanten och under annan afljudsform föreligger i lat. *tondeo* 'afklippa,

---

[1]) S. Hellquist, Etymologische Bemerkungen X. — Om det hos Rz upptagna sv. dial. *rūd* 'rödlett, rodnande' hör till ifrågavarande stamform eller möjl. reflekterar urg. **rūđa-,* kan jag ej afgöra.

[2]) S. ang. denna ordgrupp t. ex. Kluge, Wbch [5] 306 a.

[3]) S. Skeat, An etymological dictionary of the engl. language u. '*stint*'.

-skära, -hugga'[1]). Adjektivets grundbetydelse är således 'afskuren, afhuggen'.

urg. *ʒlīđa-: ä. da. (Kalk.) *glid* 'glat', som har västgerm. motsvarigheter i mht. *glit,* ags. *glid* 'schlüpfrig', beror på germ. roten *ʒlĭđ-* (ieu. *ghlĭdh-* ell. *ghlĭt-*) i fht. *glītan,* fs. ags. *glīdan* 'gleiten'. Grundbetydelsen är således 'glidande'.

urg. *đula-, *đola-[2]): isl. (Vgf.) *dulr* 'silent, close', förekommande blott i tales.: *ganga duls e-s* ɔ: to be unaware of a thing; fsv. (Rqv. VI, Sdw.) *dul, dol* 1. 'dåsig, trög, slapp', 2. 'galen, öfverdådig, förmäten' (efter lågtyskan); ä. da. (Kalk.) *dul* 'sløv'. Det af Kalk. anförda *dol* 1. 'overmodig' (under formen *dul* liggande till grund för subst. *dulhed* 'overmod'), 2. 'smuk' är väl inkommet från lågtyskan. — Parallella bildningar föreligga å västgerm. språkområde: fht. *tol,* fs. ags. *dol* 'thöricht, unsinnig'. Som grund gäller en ieu. rot *dhul-,* hvilken under andra afljudsformer *(dhu̯el-, dhu̯ol-)* ingår i fht. *twëlan (gi-twëlan, ar-twëlan)* 'torpere, sopiri', fs. *for-dwëlan,* ags. *ge-dwëlan* 'errare, in errorem duci', got. *dwals* 'thöricht', fs. *dwalm,* fht. *twalm* 'Betäubung'. Till samma rot höra utomgermanskt bl. a. gr. *θολερός* (< *θϝολ-) 'schlammig, trübe (vom Wasser), verfinstert, finster', figurl. 'verwirrt, bethört', *θολόω* 'trübe *(τὸ ὕδωρ)*', figurl. 'verwirre' (s. Schade,

[1]) Enl. Fick, Wbch[4] II, 129 är sagda rot belagd äfven i urkelt. samt i gr. *τένδω* 'nage', i fall detta icke står för urspr. *$k_2$endō* (jfr lit. *kándu* 'beisse'). Samband mellan lat. *tondeo* och gr. *τένδω* är äfven antaget af Brugmann, Grundr. I, 73.

[2]) Enligt en af Doc. E. Hellquist å seminariet för nordisk språkforskn. i Uppsala framstäld förmodan kunde nedan behandlade nord. adj. äfven förklaras ur stamformen *đulha-,* beroende på en ur basen *dhu̯el- dhul-* (se ned.) framgången *k*-utvidgning (*dhu̯elk-*:) *dhulk-,* som möjligtvis föreligger i nsv. *dolk* (i fall af *đulʒ-ná-,* jfr annorlunda Tamm, Et. Ordb. 94 a.) och fno.-isl. *dolgr* 'fiende' (Hellquist, Arkiv VII, 15) samt enl. mitt eget förmenande i fsv. *dulger* 'förvirrad, dåsig' (Rqv. VI), *dulgha(-drap)* 'fördoldt (dråp)'.

Wbch[2] 944 b.; Fick, Wbch[4] I, 468; Persson, Wurzelerw. p. 60; Kluge, Wbch[5] 377 b.). Adjektivets grundbetydelse är 'förvirrad, bedårad'.

urg. **dumƀa-*: fno.-isl. (Vgf. Fr.[2]) *dumbr* 'stum, maalløs'; fsv. (Rqv. VI, Sdw.) *dumber* 1. 'stum', 2. 'dof', 3. 'slö, svag, skum'; ä. da. (Kalk.) *dum* 1. 'mørk, mat (om farve)', 2. 'svagsynet, svag'; 3. 'døv', 4. 'stum'. Utomnordiska motsvarigheter äro got. *dumbs,* fht. *tumb,* ags. *dumb* 'stumm, dumm'. Till grund ligger ieu. roten *dhumbh-,* medels nalsainfix utvidgad af *dhŭbh-* i gr. *τύφω* 'räuchere, benebele, bethöre' (jfr u. **dhubho-* p. 12 i det föreg.). Se ang. denna etymologi Kluge, Wbch[5] 80 a.; Tamm, Et. Ordb. 107 a.

urg. **hruƀá-*: Obelagdt såsom simplex, föreligger ett nordiskt adj. af sagda stamform såsom förra led i kompositionen no. dial. (Ross) *ruv-hærd* 'med stridt, busket Haar', en denominativ participialbildning på -iþa, sammansatt af adj. **ruv* (< fno. **hrufr*) 'ojämn' och **hærd* < **hár-iđr* (fno.-isl. *hár* 'Haar'). Ordet ligger därjämte till grund för fno.-isl. adjektivabstraktet[1]) *hrufa* f. 'Ujevnhed' (Fr.[2]) samt denominativa verbet *hrufla* 'skrubbe, skrabe' (Fr.[2]), eg. 'göra ojämn'. En västgerm. parallell — så när som på prefixet — möter i fht. *girob* 'grob', ifall detta är att fatta som urspr. **ʒa-hruƀa-*[2]). Som etymon gäller ieu. roten *kreup-* (: *krup-*) i bl. a. lit. *pa-kraúpti, krupti-s* 'schaudern, erschrecken', lett. *krupt* 'verschrumpfen', *kraupa* 'Grind, Warze', *kraupis* 'Ausschlag', ry. *krupnuj* 'grob' (s. Fick, Wbch[4] I, 393, II, 97; Persson, Wurzelerw. p. 169).

---

1) S. Hellquist, Arkiv VII, 11.

2) Jfr emellertid Kluge, Wbch[5] 145 b.

3. *Isolerade adjektiv.*

urg. **fúrsa-*, **fórsa-* (ieu. **pŕ̥so-*): ä. da. (Kalk.) *fors* 'voldsom, trodsig'; no. dial. (Ross) *fors* 'ikke behersket og moderat i sin Optræden eller Fremførelse' (det hos Ross förekommande *fors* 'forhastet i Tanke og Tale, fremfusende' är väl samma ord); sv. dial. (Rz) *fors, forser, foss* 'häftig, hetsig, begärlig efter' (af Rz oriktigt sammanstälda med fsv. och sv. dial. *fūs, fōs* 'ivrig', hvilka sistsagda former äro identiska med fno.-isl. *fúss* 'begjærlig efter' < **funsa-* < **pn̥t-tó-*). Såsom i grunden identiskt med förevarande adj. torde nord. *fors* 'vattenfall' få betraktas (jfr Hellquist, Arkiv VII, 157, not 2). En vernersk växelform:

urg. **furzá-*, *forzá-*: (ieu. **pr̥só-*) föreligger i fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *forr*[1]) 'heftig, voldsom' (Hellquist anf. st.). — I fråga om etymologin bero ofvanbemälda stamformer på en ieu. rot *pers-* 'sprühen, spritzen', ingående i find. *pr̥ṣ-ant-* 'tropfend, gesprenkelt', *pr̥ṣ-atá-* d. s., av. *parsh-uja-* 'triefend', fksl. *prachu* (st. **porso-*) 'Staub', böhm. *prš-eti* 'sprühen, regnen'. Med hänsyn till det substantiverade *fors* 'vattenfall' har denna etymologi framstälts af Schmidt (Vocalism. II, 272) och Persson (Wurzelerw. p. 85). Berörda rot kunde enl. Schmidt ursprungl. 'ebenso wohl auf das Sprühen des Feuers wie auf das des Wassers angewandt werden'. Dess grundbetydelse torde i själfva värket varit en allmännare: 'röra sig, fara fram hastigt, häftigt, våldsamt'. Härpå tyda begreppsskiftningarna hos primärroten *prē-*[2]) i gr. πρήθω 'verbrenne, fache an, blase auf', πίμπρημι d. s., πρημαίνω 'blase, wehe

---

[1]) Zimmers (Nominalsuff. p. 95) sammanställning af adj. i fråga med roten *par-* 'durchdringen, fahren' måste med hänsyn till biformen *fors* afvisas.

[2]) Beträff. denna bas kan man jämföra Perssons ofta anf. arb. pp. 12, 85 samt Prellwitz, Etym. Wbch 262.

heftig', *πρημάς* Thunfischart ('hitzig'), *πρηστήρ* 'Blitzstrahl. Sturmwind, reissender Strom' m. fl. aflägg.

urg. **kruma-*: no. dial. (Ross) *krum* 'stiv og kroget i Fingrene af Væde og Kulde'. Adj. ligger till grund för subst. *kruma* f. (i tales. *draga k.* ɔ: prøve gjensidigt Styrken af de krummede fire Fingre) äfvensom för vb. *kruma* 'tildanne en Krumning'. Jämte *krum* uppger Ross en likbetydande adjektivform *krumm,* hvilken synes vara no-stamsafledning[1]). I etymologiskt afseende hänför jag ifrågavarande adj. till germ. roten *krem-* i fht. st. vb. *krimman,* mht. *krimmen* 'drücken, kratzen (m. Klauen), kneipen', fno.-isl. *kremia* 'trykke, klemme' (< **kramjan,* till formen ett kausativum). Som ordets grundbetydelse gäller således 'ihopklämd, -knipen'.

urg. **strunka-* (ieu. **strn̥g₂o-*): msv. (Rqv. II, 380) *strunker* 'rak', jfr sv. dial. (Rz) *strunk* 1. 'smärt, lång och smal i kroppen, långsträkt, välbildad', 2. 'hurtig', 3. 'välklädd', 4. 'stolt, högmodig'; no. dial. (Aas.) *strunk* 'stolt'; nda. *strunk* 'styf, rak, upprättstående, inbilsk, högfärdig'. För den da. formens vidkommande antager Schade (Wbch[2] 884 b.) härledning från ieu. roten *streng₂-* (: *strn̥g₂-*) i bl. a. lat. *stringo* 'zusammenziehen, schnüren, straffen', gr. *στραγγεύω* 'vrida', *στραγγός* 'vriden', *στραγγάλη* 'sträck, rep'. Adjektivets grundbetydelse är altså 'hårdt tilldragen, styf'.

urg. **þunʒá-* (ieu. **tn̥k₂ó-*): fno-isl. (Eg. Vgf.) *þungr* 'heavy, weighty', fsv. (Schl.) *þunger,* fda. (Jessen, Et. Ordb. 267) *þung* d. s. Till sitt etymon beror adj. på ieu. roten *tenk₂-* (: *tn̥k₂-*) i lit. *tenkù* 'habe genug', got. *þeihan,* fht. *gi-*

---

[1]) I germ. stamformen **krumma-* (jfr de substantiverade fno.-isl. *krumma* f. 'Haand', *krummi* m. 'Ravn') kunde senare *m*:et dock äfven bero på ett präsensbildande *n,* inkommet från präsensformerna af det tillgrundliggande st. vb. fht. *krimman.* I denna händelse vore adjektivformen i fråga en o-stamsbildning (jfr Falk, Beitr. XIV, 12).

dīhan, ags. *ge-þēon* 'gedeihen', ags. *ge-þungen*, fs. *gi-thungan* 'vollkommen', *thengian* 'vollenden' (s. Schmidt, Vocalism. I, 52; Noreen, Urg. Lautl. p. 26).

urg. **fita-*: Ett förnord. adj. af anförd stamgestalt ligger till grund för fno.-isl. fsv. (Vgf. Fr.[2] Rqv. VI) verb. inchoativ. *fitna* 'blifva fet' och adjektivabstraktet *fita* f. 'fett, fetma' [1]). Ordets etymon är att söka i en ieu. rot *pĭd-*, ingående i gr. *πīδήεις* 'quellenreich', *πῖδαξ* 'Quelle', *πιδύω* 'lasse quellen, (med.) quelle hervor' (s. Fick, Wbch[4] I, 482; Kluge, Wbch[5] 103 a.; Persson, Wurzelerw. p. 35). Jfr beträff. afljudsformen **fai̯ta-* längre fram.

urg. **hita-*: Ett hithörande urnord. adj. **hitaʀ* 'het' är under substantiverad form (*hite* dat. sg.) belagdt å Järsbärgsstenens runinskrift [2]). Ouppvisadt i självständig, adjektivisk användning, har ordet vidare lämnat spår efter sig i verb. inchoativ. fno.-isl. fsv. (Eg. Vgf. Fr.[2] Rqv. VI) *hitna* 'blifva varm' samt adjektivabstrakten [3]) fno.-isl. fsv. (Eg. Vgf. Fr.[2] Rqv. III) *hiti* m. 'hetta' och fsv. (Rqv. VI) *hita* f. med samma bet. I etymologiskt hänseende fattar Kluge (Wbch[5] 163 a.) germ. roten *hit-* såsom möjlig dental-utvidgning af *hĭ-*, hvaraf fht. mht. *-hei* i *gehei* 'Hitze'. I nämda primärrot ville jag se en s-lös sidoform till germ. roten *skī-* 'glänsa, lysa', som bl. a. ingår i got. *skeinan*, fnord. *skína*. Ang. afljudsformen **hai̯ta-* i det följ.

urg. **mi̯ua-*, **me̯ua-*: fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *miár*, *miór* 1. 'tynd, smækker', 2. 'spids (om Vaaben)', 3. 'smal'; fsv. (Rqv. II, 419; Sdw.) *miōr* 'smal'; fda. (Lund) *miōr* i *miō-hund* = isl. *mió-hundr*, fsv. (Schl.) *miō-hunder* 'vindthund'. Beträffande sitt etymon är ordet afledning från en ieu. rot

1) Jfr Hellquist, Arkiv VII, 11.

2) Meddeladt af Prof. Noreen å nordiska seminariet i Uppsala.

3) Jfr Hellquist, Arkiv VII, 11.

mīu̯-, ingående i find. *mīv- mīvati* 'drängen' [1]). Grundbetydelsen är således 'sammanträngd, hopprässad'. Se beräff. afljudsformen fno.isl. *mǽr* (<**mau̯u-*) Noreen, Urg. Lautl. p. 32.

urg. **sli(ʒ)u̯á-*: fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr. [2]) *sliár, slióṙ* 'slov (mods. hvass)'; fsv. (Rqv. II, 419) *sliōr, sliō, sliō*; nda *sløv* (Jessen, Et. Ordb. 226) d. s. Med antagande af ofvan uppförda stamform [2]), hvaraf närmast urnord. **slewaʀ*, sammanställer jag adj. i fråga med lit. *slė́kas*, preuss. *slayx* 'Regenwurm', lett. *slaiks* 'gefügig' *slaika* 'Art Schlitten', hvilka förutsätta en ieu. rot *slik₂-* med betydelsen 'glida, slinka undan' (jfr variationsformerna *slīg-* i fht. *slīhhan* 'schleichen' och *slenk₂-* i lit. *slenkù, slìnkti* 'schleichen', ags. *slincan* 'repere', usv. *slinka* [3]). Såsom adjektivets grundbegrepp gäller enligt denna etymologi 'slintande, glidande förbi (utan att taga fäste)', en egenskap som i själfva värket är karaktäristisk för 'slöa' äggvärktyg. Jämsides med *sliár, slióṙ* förekommer en likbetydande stark afljudsform fno.-isl. *slǽr*, af Noreen (anf. st.) sammanställd med fht. *slēo*, fs. *slēu*, ags. *slāw* 'stumpf' och jämte dessa hänförd till en stamform **sláihu-* (för de västgerm. formernas vidkommande under förutsättning af bortanalogiserad guttural [4]).

urg. **bluta-*, **blota-*: Ouppvisad såsom självständigt, ligger ett ur nämda stamform framgånget adj. med bet. 'blöt, mjuk' till grund för verb. inchoativ. fno.-isl. (Vgf. Fr. [2]) *blotna*, fsv.

---

[1]) Jfr en annan etymologi hos Persson, Wurzelerw. p. 120, hvarest ordet afledes från ieu. roten *mi-* 'vermindern'.

[2]) Jfr Noreen (Beitr. VII, 240), som utan att för öfrigt angifva något etymon hänför adj. i fråga till en stamform **sliu̯o-*.

[3]) Jfr ang. denna ordgrupp Persson, anf. arb. p. 189.

[4]) För att icke nödgas antaga ett exceptionelt bortfall af *h* i denna ställning föreslår jag härledning ur en stamform **slaiʒu̯-* (med analogisk, från afljudsformen **sliʒu̯á-* inkommen suffixbetoning), hvars guttural ljudlagsenligt ('Sievers' regel') redan i urgerm. tid försvunnit.

(Rqv. VI, Sdw.) *blutna, blotna* 'blifva blöt' samt för nisl. (Vgf.) adjektivabstraktet *bloti* m. 'a thaw, melting of snow', en förgermansk substantivering[1]) (jfr afljudsformen fno.-isl. *blautr*, fsv. *bløter* 'blöt'). Jag afleder adj. i fråga från ieu. roten *bhlud-* i gr. *φλυδᾶν* 'überfliessen', *ἐκ-φλυνδάνειν* (nasalinfigeradt) 'aufbrechen (von Geschwüren)', hvadan dess grundbet. är 'svullen' eller 'svällande'. Med hänsyn till detta grundbegrepp jämföre man särskildt afljudsformen nisl. (þork. Suppl. III) *blautur* 'vaad': *bl. fiskur* 'fersk Fisk'.

urg. **lusa- *losa-*: Af ett till denna stamform hörande förnord. adj., synonymt med afljudsformen fno.-isl. *lauss*, fsv. *løser* 'lös', torde spår föreligga i fsv. (Schl.) *-losa* f. (i sammans. *ræt-losa* 'orätt, laglöshet'), en bildning, som synes likställbar med de af Hellquist (Arkiv VII, 11) anförda substantiverade adjektivabstrakten. Med bibehållen *a*-stamsflexion fortlefver adj. substantiveradt i fno.-isl. *los* n. 'Løsning, Opløsning'. Till grund ligger germ. roten *leus-* i bl. a. got. *fra-liusan*, ags. *for-léosan*, fht. *vir-liosan*, nht. *ver-lieren*.

Förevarande bildningsprincip med lägsta rotafljud tillhör nästan uteslutande språkets förhistoriska perioder. De från grundspråket ärfda urtyperna ha endast i ringa utsträckning förmått framkalla yngre analogibildningar. Såsom sådana ville jag fatta följande adjektiv, hvilka kunna anses nybildade på prät. pl. (och part. prät.) af resp. starka verb.

II. Nordiska nybildningar.

no. dial. (Aas.) *burg* (= *byrg*, fno-.isl. *birgr*) 2. 'bjergelig, som man kan hjælpe sig med', 2. 'hulpen, forsynet, som har nok', 3. 'stolt, selvtilfreds'; sv. dial. (Rz) *borger, borg* 1.

[1]) Hellquist, Arkiv VII, 11.

'stark, rask, fullvuxen', 2. 'giltig, duglig', 3. 'hulpen, belåten, försedd med', 4. 'högfärdig': till fno.-isl. st. vb. *biarga* = fsv. *biargha, biærgha* 'hjälpa, rädda något'.

msv. (Sdw.) *-brughdher-, -brogder* i sammans. *hel-br.* 'frisk, helbregda': till fno.-isl. st. vb. *bregđa* 'ved en hurtig Bevægelse bringe noget ud af den Stilling eller Retning som det har og føre det hen till et andet Sted, i en anden Retning' (Fr.[2]). Dentalen i *brughdher* (stamf. **bruȝđa-*) — liksom i det till-grundliggande prät pl. *brugđum* — är lånad från präsens-stammen (ieu. **bhreg-dhō* l. **bhregh-tō*).[1])

msv. (Sdw.) *-funder* i sammans. *il-funder* 'illfundig' (*ἅπ. λεγ.*), hvaraf msv. *il-fundogher* i samma bet. I ä. da. förutsättes adj. *-*funder* af senare ledet i sammans. *ild-fundig* (Kalk.), likbetydande med nämda msv. bildningar. Adjektivet i fråga har nybildats på nord. st. vb. *finna*.

no. dial. (Ross) *klukk* 'klukkende (om Hone)'. Ordet sammanhänger närmast med no. svaga verbet *klukka* 1. 'klynke, klage med halvt udtalte Klager', 2. 'klukke', identiskt med det hos Aas. förekommande oassimilerade *klunka* 'klukke, give en klukkende Lyd (som naar man drikker graadigt), ogsaa om enkelte Fugles, især Ravnens, Stemme'. Adj. kan anses uppkommet på fno.-isl. st. vb. *kløkkua* i dess af Fr.[2] angifna 2. bemärkelse 'klynke, klage'.

no. dial. (Ross) *slunk* 'noget sammenfalden af Træthed, mat og dosig'. Ordet synes vara bildadt på nsv. st. *slinka* 'slinka, halka m. m.', jfr no. svaga vb. *slunka* 'gaa mat slængende, slentre mat', som väl är denominativum till förevarande adj.

sv. dial. (Rz) *stumm* 'fuktig, klimpig af väta, om jord' beror på sv. dial. st. vb. *stimma* 'imma, ånga'.

---

[1]) Jfr Noreen, P. Grundr. I, 510; Brugmann, Grundr. II, 1052

Ett fno.-isl. adj. *bitr. (stamf. *bita-) 'bitande' synes ingå såsom förra led i sammanss. *bit-hundr* 'bidsk Hund' (Fr.[2] *ἅπ. λεγ.*) och *bit-sótt* (Eg. Vgf. Fr.[2]) 'Sygdom, Vantrivsel hvorunder Kvæget lider, naar det er befængt med Utøi, Lus', eg. väl 'bitande sjukdom'[1]). Till grund ligger fno.-isl. st. vb. *bíta*.

sv. dial. (Rz) *glis* 1. 'genomskinlig, tunn', 2. 'gles', 3. 'tunt besådd eller bevuxen' (motsv. nyhögsvenska form lyder *gles*); i nyno. förekommer samma adj., men blott såsom sammansättningsled: Aas. *glis-tent* = Rz *glis-tändt* 'som har glesa tänder' (participialbildning på -iþa, jfr det likbetydande no. dial. Aas. *gris-tent*, hvars förra led utgöres af adj. *gris* 'utæt', s. ned.), Ross *glis-eld* 'Ild som flammer op en kort Stund', *glis-føsk* 'raaddent Træ, som giver et slags Lysning i Mørke' (karmadhāraya-bildningar). Adj. hör till sv. och no. diall. *glīsa* 'glimta, glittra, gifva ett hastigt sken, lysa genom öppning eller springa', ett verb med urprungligen stark flexion, jfr no. part. prät. *glisen*. Germ. roten *ȝlis-*, en s-utvidgning af ieu. basen *ghli-* 'glimma, glänsa' (hvarom t. ex. Persson, Wurzelerw, p. 109), är utomnordiskt belagd i ffris. *glisa* 'schimmern', ags. *glissjan* och *glisnjan* 'glitzern, funkeln'. En vernersk växelform till förevarande adj. *glis* (< *ȝlísa-) möter i no. dial. (Aas.) *glir* (< *ȝlīzá- l. *ȝlĭzá-?), ingående i sammansättningen *glir-øygd* 'plirend, som kniber Øielaagene nær sammen'. Jfr. svaga verbet *glīra* (Aas. Ross) 'plire, knibe Øinene sammen', 2. 'kige, speide', 3. 'glimte, lyse igjennem'.

no. dial. (Ross) *gris* 'utæt' är en nybildning på no. dial. st. vb. *grīsa* (Ross) 'grine, vise Tænder'. Jämsides med detta löper ett motsvarande svagt verb *grisa* 'være utæt', denominativum till ifrågavarande adj.

---

[1]) Jag ser i dessa komposita bildningar af samma art som de p. 7, not 2 berörda.

sv. dial. (Rz) *trut* (< **þruta-*) 'som har nått ände' (jfr fno.-isl. adj. *-þrota* i *hey-þrota* 'kommen i Mangel paa Ho', *lið-þrota* = *mann-þrota* 'manglende fornøden Folkehjælp') har uppkommit på sv. dial. st. vb. *tryta* (fsv. *þryta*, fno.-isl. *þrióta*) 'fattas, sakna, brista; taga slut; förtryta'.

B. Med rotvokalismen ĕ.

I. Förnordiska bildningar.

1. Förgermanska adjektiv.

ieu. **kreupó-*[1]) (urg. **hreuƀá-*): fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *hriúfr* 1. 'skurvet', 2. 'ujevn paa Overfladen'. Utomnordiskt möta identiska bildningar i fht. *riob*, ags. *hréof* 'aussätzig'. Från aflägsnare besläktade språk motsvarar möjligen lett. *kraupa* 'Grind, Warze', ett substantiveradt adj.[2]). Till grund ligger ieu. roten *kreup-* (: *krup-*), hvarom se under afljudsformen **hruƀa-* (p. 15 i det föreg.).

ieu. **leubho-* (urg. **leuƀa-*): fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *liúfr* 1. 'kjær, behagelig', 2. 'venlig, mild, kjærlig'; fsv. (Schl.) *liūver*. ä. da. (Kalk). *ljūv* d. s. Utomnordiska motsvarigheter föreligga i got. *liufs*, ags. *léof*, fht. *liob* samt fksl. *ljubŭ* med samma betyd. Som grund gäller ieu. roten *leubh-* (: *lubh-*), ingående i bl. a. find. *lubh-* 'heftig verlangen', lat. *lubet* 'es gefällt, beliebt', *lubens* 'gern, willig' (s. t. ex. Kluge, Wbch[5] 237 b.).

---

[1]) Jfr Kluge, Nom. Stammb. § 174.

[2]) Den lettiska formens *au*-diftong kunde emellertid äfven reflektera ieu. *au* eller *ou* (s. Brugmann, Grundr. I, 61, 83, 96).

2. *Samgermanska adjektiv.*

urg. *ȝella-*: fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *giallr* 1. 'skarp, gjennemtrængenge', 2. 'skriende, skjærende, blank (om Farve)'. En parallell bildning är mht. *gël (gëllīr)* med motsv. betyd. Ordet beror på st. vb. fno.-isl. *gialla* = fht. *gëllan* 'give fra sig en klangfuld, stærk Lyd' (af en germ. rotform *ȝel-* 'ertönen' + präsensbildande *n*[1]).

urg. **skrella-*: sv. dial. (Rz) *skräll* 1. 'utmärkt, förträflig, duktig, dunder', 2. såsom förstärkande prefix (eg. 'skrällande, dånande, högljudt skräflande', jfr det substantiverade sv. och no. diall. *skrell* m. 'starkt dån'). Adjektivet hör jämte parallellen lt. *schrell* 'schrill' till germ. roten *skrel-* i sv. och no. diall. st. vb. *skrella* 'skrälla, braka, starkt åska, högljudt skräfla', mengl. *schrillen*. engl. *to shrill* 'gellen, schrill tönen'.

urg. **ȝera-*: isl. (Þork. Suppl. II) *gerr* 'graadig, slugvorn'; no. dial. (Ross) *gjer* d. s. Substantiveradt[2]) föreligger adj. i fno.-isl. *Geri* m., mytiskt vargnamn. Jämte parallellen fht. *gër* 'begehrend, verlangend' är ordet afledt från germ. roten *ȝer-* i fht. *gëron,* nht. *begehren* (om hvilken rot s. Kluge, Wbch[5] 135 b.; Fick, Wbch[4] I, 436).

urg. **hu̯erƀá-*: fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *hverfr* 1. 'saadan som kan vende sig i en vis Retning', 2. 'foranderlig'. De motsvarande östnord. formerna förekomma blott såsom sammansättningsled: msv. (Rqv. VI) *hverf-ögder* 'med ostadig blick', ä. da. (Kalk.) *hverv-øiet* 'med urolige Øine' (denom. participialbildn.). En parallell utomnordisk bildning möter i got. *-hvaírbs* (*ga-hvaírbs* 'fügsam', *hveila-hvaírbs* 'unbeständig').

---

[1]) Ang. präsensbildningar af denna art kan man se Kluge, P. Grundr. I, 369 (§ 35, 3).

[2]) S. Hellquist, Arkiv VII, 4.

Adj. beror på st. vb. got. *hvaírban,* fno.-isl. *hverfa* 'dreie sig omkring, rulle (om Hjul) m. m.' (af ieu. rotformen *$k_2$erp-,* s. Persson, Wurzelerw. pp. 50, 166).

urg. **þerƀa-*: fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *þiarfr* 1. 'flau af Smag, smaglos', 2. 'flau af Tænkemaade, i sin Opførsel'; nsv. *kärf* (för *tjärv,* fsv. **þiærver*). Till ofvannämda stamform höra utomnordiskt fht. *derp* (b), ags. *þeorf* 'ungesäuert', ffris. *derf* med öfverförd betyd. 'heftig'. Till grund för ordet ligger antingen ieu. roten *terp-* i lat. *torpeo,* lit. *tirpstù, tìrpti* 'erstarren' eller *(s)terbh-* i gr. *στέρφνιον·στερεόν* Hesych., *στέρφος, τέρφος* 'Fell, Haut'[1]).

urg. *þuera-*: fno.-isl. (Eg. Vgf.) *þuerr* 'athwart, across, transverse'; fsv. (Schl.) *þvær;* fda. (Lund) *thvær* d. s. Till nämda stamform, en afledning från germ. roten *þuer-* i fht. *dwëran* 'umdrehen', hör utomnordiskt fht. mht. *twër* 'schräg, quer'. De nordiska adjektivformerna äro, hvad etymologin angår, i själfva värket tvetydiga, i det de med lika rätt kunna förbindas med fht. *dwërah, twërh,* ags. *þweorh* 'verkehrt', got. *þwaírhs* 'zornig', hvilka förutsätta en urg. stamform **þuerha-,* afledning från ieu. roten *$tuerk_2$* i lat. *torqueo* (jfr afljudsformen *þuura-* p. 5 i det föreg.).

urg. **uérþa-* eller **uerđá-*: fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *-verđr* förekommer blott i sammansättningar: *austan-v.* 'som vender mod Øst', *framan-v.* 'fremadvendende', *innan-v.* 'indadvendt', mots. *útan-v.* o. s. v. Å svensk botten möta med samma användning fsv. *-værþer, -värdher* i *and-værþer* (= isl. *and-verđr, ǫnd-verđr*) 'motvänd, hörande till den första delen af något, främst, först i tid' (Schl.) och *gen-värdher* 'motig, svår' (Sdw.), samt i

---

[1]) S. om denna ordgrupp Fick, Wbch[4] I, 444; Persson, Wurzelerw. p. 57. — Närmast sammanhänger adj. i fråga med det till någondera af nyssnämda rotformer hörande mht. *verderben* 'gå förlorad, fördärfvas' (jfr Falk, Beitr. XIV, 13).

adverbielt bruk de, hvad stamvokalen angår, sekundärt afvikande fsv. *-varþa, -vart* [1]) i *ovan-varþa* 'ofvantill', *niþan-varþa* 'nedantill', *annan-vart* 'åt annat håll', *nokon-vart* 'någon vart', *norþan-vart* 'nordvart' m. fl. sammanss. (s. Schl.). Beträffande sin stamformation är adj. tvetydigt, kan hänföras antingen till en stamf. **u̯érþa-* i got. *-waírþs* (*and-waírþs* 'gegenvärtig') eller till vernerska växelformen **u̯erđá-,* [2]) hvartill fht. *-wërt* i *in-wërt* 'inwendig', ags. *-weard* i *tó-weard* 'zukünftig, *inne-weard* 'inwendig' m. fl. komposita. Vidkommande etymologin har man hänfört ordet till ieu. roten *u̯ert-* i lat. *verto,* got. *waírþan,* fno.-isl. *verđa* (s. t. ex. Fick, Wbch [4] I, 550; Kluge, Wbch [5] 397 a).

urg. **ȝrimma-*: fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *grimmr* 1. 'grum, ildesindet', 2. 'haard, streng, grusom'; fsv. (Schl.) *grimber (grymber)* 'grym'; fda. (Lund) *grimmær (grymbær)* d. s. Germanska paralleller möta i fht. *grim, grimmi* (*i̯a*-stamsformen antagligen sekundär, jfr Braune, Alth. Gramm.[2] § 249, anm. 2), fs. ags. *grim (mm),* engl. *grim,* ndl. *grimm(ig).* Adj. har framgått direkt ur präsensstammen [3]) (ett s. k. *no*-präsens) af st. vb. fs. *grimman* 'toben (v. Meere)', ags. *grimman,* mht. *grimmen* 'vor Zorn oder Schmerz wüten' (ieu. rotf. *ghrem-*).

urg. **krimpa-*: isl. (Vgf.) **kreppr* 'hopkrumpen, sammanböjd', ingående i bahuvrīhi-bildningen *krepp-hendr* 'cripple handed, a nickname' (uppgifvet från Fornmanna sǫgur utan anförande af beläggställe). I själfständigt bruk föreligger adj. i no. dial. (Ross) *krepp* 'hovmodig'. Med hänsyn till den differentierade betydelsen hos sistnämda form jämföre man en parallell utveckling i sv. diall. *krum* 'krokig — högmodig' och *krumma sig* 'brösta sig, bete sig stolt', eg. 'böja sig'. Utom-

---

[1]) Om fsv. *-varþer* för *-værþer* jämföre man Kock, Undersökningar i svensk språkhistoria p. 86 ff.

[2]) Jfr Kluge, K. Z. XXVI, 95.

[3]) Jfr Falk, Beitr. XIV, 11.

nordiskt äger adj. en motsvarighet i mht. *krimpf* 'krumm'. Till sin etymologi är ifrågavarande *krimpa-* stark afljudsform till urg. **krumpa-,* hvarom se p. 13 i det föreg.

urg. **blinđa-*: fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.²) *blindr* 'blind'; fsv. (Schl.) *blinder*; ä. da. (Kalk.) *blind* d. s. Jämte parallellerna got. *blinds,* fht. *blint,* ags. *blind* beror adj. på ieu. roten *bhlendh-* (: *bhlondh-*) i lit. *blendžiù-s*, *blę́sti* 'sich verfinstern', *blìndo, blìsti* '(die Augen) niederschlagen', fksl. *blędą* 'irre', got. *blandan,* fno.-isl. *blanda* 'mischen', fno.-isl. *blunda* 'tillukke Øjnene' (s. Kluge, Wbch⁵ 45 b.; Noreen, Urg. Lautl. p. 48).

urg. **ṷinđa-*: fno.-isl. (Vgf. Fr.¹) *víndr* 'skjæv, vreden'; nsv. nda. *vind* d. s. Utomnordiskt är sagda stamform belagd i got. *-winds* (: *in-winds* 'verkehrt'). Ordet hör till germ. verbalroten *ṷind-* i fno.-isl. *vinda,* got. *-windan (bi-windan),* fht. *wintan* 'winden, drehen'.

urg. **freka-*: fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.²) *frekr* 1. 'graadig, begjærlig', 2. 'streng, haard, nærgaaende'. Identiska härmed äro got. *-friks* i *faíhu-friks* 'habgierig, geldgierig', fht. *frĕh (hh)* 'habsüchtig, begierig', ags. *frec* 'verwegen'. Med hänsyn till adjektivets grundbetydelse, som är 'begärlig, girig' [1]), föreslår jag afledning från en med ieu. roten *prek-* 'fragen, fordern' (i bl. a. lat. *precor,* got. *fraíhnan,* s. Fick, Wbch⁴ I, 85, 258, 484) i variationsförhållande stående biform *preg-* [2]).

urg. **leka-*: fno.-isl. (Vgf. Fr.²) *lekr* 'læk'. Adjektivet motsvaras utomnordiskt af äldre ht. *lech,* nht. *leck* med samma bet., sistsagda form lånad från lågtyskan (jfr äfven ags. *hlec* med sekundärt *h*?). Till grund för ordet ligger ieu. roten *leg-* i fno.-isl. st. vb. *leka* 'lække, om Væde, Vædske', mht.

---

¹) S. Kluge, Wbch⁵ 117 b.

²) Ang. rotvariation medels växlande k- och g-determinativ kan man se Persson, Wurzelerw. p. 21.

lēchen 'austrocknen, vor Trockenheit Ritzen bekommen und Wasser durchlassen', fir. *legaim* 'zerschmelze, zergehe' (s. Kluge, Wbch[5] 230 a.).

urg. **slīka-* (ieu. *sleįgo-* eller *slīgo-*?): isl. (Vgf.) *slíkr* 'sleek, smooth' (ἅπ. λεγ. i en vers i Bjarnarsaga). Utomnordiska paralleller föreligga i de substantiverade mht. *slīch*, ndl. *slijk* 'Schlamm, Kot', fht. *(blint)slīhho* '(Blind)schleiche' (sistsagda form med öfvergång till n-stamsflexion). Jämför äfven mht. adv. *slīchlīche* 'schleichend, heimlich', hvilket synes förutsätta ett mht. adj. **slīch* 'schleichend'. Engl. *sleek, slick* 'glatt' är enligt Skeat (An etymolog. dict.) och Stratmann (Old English Dict.) nordiskt lånord. Beträff. sin etymologi hör adjektivet till ieu. roten *sleįg-* (: *slīg-*?), ingående i fht. *slīhhan* (st. vb.) 'schleichen, leise gleitend gehen' (enl. Fick, Wbch[4] I, 577 äfven i lat. *lībāre*, gr. λείβω 'utgjuta droppvis, låta droppa eller rinna')[1]). I enlighet med detta etymon har man att betrakta 'glidande' som ordets grundbetydelse. Jfr ang. denna tolkning Zimmer, Nominalsuffixe p. 99.

urg. *ųīha-*: fno.-isl. (Eg. Vgf., Gering: Glossar) *vé n.* 'Heimstätte, Wohnsitz, bes. der geheiligte Wohnsitz eines Gottes', fsv. (Schl.) *vī* 'heligt ställe', substantiveringar af ett samgerm. adj. = got. *weihs*, fht. fs. *wīh* 'heilig'. Vidkommande etymologin kan man med Pott (s. Schade, Wbch[2] 1150) lämpligen hänföra adj. till ieu. roten *ųik₂-* i find. *vic vinákti* 'separare', i enlighet med hvilken tydning ordets grundbetydelse vore 'afsöndrad (från det profana)'. Med hänsyn till denna begreppsutveckling jämföre man en mycket nära stående sådan ('afsöndrad — ren, obesmittad') i got. *hrains*, fno.-isl. *hreinn*, hvilket adj. Persson (Wurzelerw. p. 107) afleder från

---

[1]) Beträff. sistanförda utomgerm. aflägg annorlunda hos Persson, Wurzelerw. pp. 5, 49, 215, not 2.

en ieu. rot *(s)kri-* 'sondern, scheiden'. — Till förevarande adj. *ų̯īka-* förutsättes en vernersk växelform,

urg. *ų̯īʒá-* [1]) med samma bet. af denominativa verbet fno.-isl. *vígia,* fsv. *vīghia* 'inviga' [2]).

urg. **deu̯pa-*: fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *diúpr* 1. 'dyb', 2. 'bundløs, uudgrundelig, indholdsrig', 3. 'langt nedhængende'; fsv. (Schl.) *diūper* 'djup'; ä. da. (Kalk.) *dyb* 1. 'dyb', 2. 'indholdsrig, vanskelig at fatte'. Utomnordiska paralleller föreligga i got. *diups,* fht. *tiof,* fs. *diop*, ags. *déop* med samma betydelse. Angående etymologin har man lagt till grund för adjektivet ieu. roten *dheu̯b- dhub-* i lit. *dùbti* 'hohl werden, einfallen', *dubùs* 'tief', *daubà* 'enges Thal', fksl. *dŭbrĭ* 'Schlucht', cymr. *dwfn* 'tief' (urkelt *-bn-*), s. Brugmann Grundr. I, 266; Kluge, Wbch [5] 376 b.; Noreen, Urg. Lautl. p. 182 [3]).

urg. **leu̯ʒa-*: Ouppvisadt såsom självständigt, förekommer ett fno.-isl. adj. **liúgr* 'lögnaktig, falsk' af anförd stamgestalt i ett antal sammansättningar. Såsom förra led uppträder adj. i karmadhāraya-bildningarna *liúg-eiðr* 'falsk Ed', *liúg-gagn* 'falsk Bevismiddel', *liúg-kviðr* 'falsk Kjendelse, Dom', *liúg-váttr* 'falsk Vidne', *liúg-vitni* = *-vætti* 'falsk Vidnesbyrd', *liúg-yrði* 'Løgn, løgnagtig Tale' samt i följande tvänne adjektiviska komposita, i fall de äro att fatta som bahuvrīhi-bildningar: *liúg-heitr* 'løgnagtig i sine Løfter' (*heit* n. 'Løfte'; jfr find. *satya-saṁdha* 'von wahren Versprechungen', en formation af samma art), *liúg-spár* 'upaalidelig i sin Spaadom' (*spá* f. 'Spaadom'). I sistberörda sammanss. kunna senare leden emel-

---

[1]) Formerna **ų̯īka-* och **ų̯īʒá-* äro med hänsyn till rotafljudet i självfva värket tvetydiga, kunna representera antingen ieu. **ų̯éiko-* resp. **ų̯eikó-* eller **ų̯īko-* resp. **ų̯īkó-*. Jfr adj. **slīka-*.

[2]) Jfr Kluge, P. Grundr. I, 380.

[3]) Jfr dock Fick (Wbch [4] I, 467), som för de anförda utomgermanska afläggen antager en ieu. rotf. *dhubh-*.

lertid äfven antagas vara adjektiviska (**-heitr* 'som gifver löften', [1]) nybildning på fno.-isl. vb. *heita* 'lofva', resp. *spár* 'förutsägande'), för hvilken händelse förra ledet väl är att betrakta såsom substantiveradt = got. *(ga)liug* n. 'Lüge'. I egenskap af senare led ingår adj. i *arf-liúgr* 'wer einem das Erbtheil vorenthällt' (poetiskt, s. Falk, Beitr. XIV, 12), *eiđ-liúgr* 'gigas' (s. Falk, anf. st.), *vá-liúgr* poet. (Eg. ἄπ. λεγ.) 'qui spem fallit, frustratur', i prosa (Fornmanna sǫgur II, 151) substantiveradt i betydelsen 'frustratio spei, res quæ spem fallit'. — Utomnordiskt motsvaras adj. af förra ledet (prefixet frånsedt) i got. *galiuga-apaústaúlus* 'falscher Apostel', *-broþar* 'falscher Bruder', *-guþ* 'falscher Gott', om hvilka sammansättningar man jämföre p. 7, not 2 i det föreg. Till grund ligger ieu. roten *leu̯gh-* i bl. a. fno.-isl. st. vb. *liúga*.

urg. **leu̯hsa-*: fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *lióss* 1. 'lys, saadan at man har let for at se og kjende hvad der hører til ens Omgivelse', 2. 'lys, blank, skinnende', 3. 'lysfarvet', 4. 'tydelig, aabenbar'; fsv. (Schl.) *liūs* 1. 'ljus', 2. 'klar, uppenbar'; ä. da. (Kalk.) *ljūs* 'lys'. I öfriga germanspråk förekommer adjektivet icke såsom sådant, men har lämnat spår efter sig i denominativen ags. sv. vb. *lixan* 'lysa' (< **leohsjan* = got. **liuhsjan*) [2]), hvilket förutsätter ett ags. adj. **léohs* = fno.-isl. *lióss* (jfr got. *liuhtjan,* fht. *liuhten* 'leuchten', denominativ till ett samgerm. adj. **liuhta-*: fht. *lioht,* ags. *léoht,* got. **liuhts* 'licht, klar' [3]), och fht. adj. *liehsen* 'lucidus', som beror på ett substantiveradt **liohs, *liehs* = fno.-isl. *liós* n. 'lumen' [4]). Till grund ligger en ieu. rot *leu̯k₂s-,* [5]) som bl. a. ingår i find.

[1]) Jfr Falk, Beitr. XIV, 11.

[2]) S. Sievers, Angels. Gramm.[2] § 100 an. 1.

[3]) S. Kluge, Wbch[5] 236 b.

[4]) S. Grimm, Deutsche Gramm. II, 999; Schade, Wbch[2] 554 a.

[5]) För denna tolkning bör den af Kluge (Nom. Stammb. § 215) framstälda afgjordt vika. Något germ. *sa(n)*-suffix har öfverhufvud-

ruksá- 'glänzend', av. *raokhsh-na-* d. s., lat. *lūna,* fornlat. inskr. *losna* < **loucs-na-, illūstris* < **in-loucs-tris* (s. Bugge, K. Z. XX, 14; Zimmer, Nominalsuffixe p. 100; Persson, Wurzelerw. p. 83).

urg. **reuđa-*: fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *rióđr* 'rød'. Jämte parallellerna got. *(ga)riuds* 'ehrbar' eg. 'errötend',[1]) ags. *réod* 'rot' hör adj. till ieu. roten *reudh-* i bl. a. fno.-isl. st. vb. *rióđa* 'gjøre rød'. Jfr afljudsformen **rudho-* p. 12 i det föreg.

urg. **seuka-*: fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *siúkr* 1. 'syg', 2. 'bedrøvet, bekymret'; fsv. (Schl.) *siūker* 'sjuk', fda. (Lund) *siūk, siūkær* d. s. Parallella bildningar föreligga i got. *siuks,* fht. *sioh* (hh), ags. *séoc,* fs. *siok,* ndl. *ziek* 'krank'. Germanska rotformen *seuk-* (ieu. *seug-* af en 2-stafvig bas *seueg-* [2]) ingår för öfrigt i got. *siukan* 'kranken, schwach sein' (s. t. ex. Kluge Wbch[5] 348 a).

urg. **uæta-*: fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[1]) *vátr* 'vaad'; fsv. (Rqv. III) *vāter;* fda. (Lund) *vātær* d. s. Utomnordiskt är nämda stamform belagd i ags. *wǽt,* engl. *wet,* nordfris. *wiat* med samma betydelse. Till grund för ordet ligger ieu. roten *uĕd-* (: *ud-*) i find. *vad unátti,* pass. *udyáte* 'quellen, netzen' m. fl. aflägg (om hvilken ordgrupp man jämföre Fick, Wbch[4] I, 128, 311, 546; Kluge, Wbch[5] 397 b.).

urg. **læta-*: isl. *-*látr* i sammans. *lífs-látr* (Ynglingatal, strof 22 enl. tolkning af Wadstein, Arkiv XI, 68) med betyd. af *líflátenn* 'død, dræpt'. I denna passiva bemärkelse, 'öfvergifven (af lifvet)', motsvaras ordet utomnordiskt af got. *-lēts* i *fra-lēts* 'Freigelassener', substantiveradt mask. I sin aktiva

---

taget icke existerat, då ju samtliga bildningar, i hvilka Kluge vill upptäcka spår af ett sådant, äro att förklara annorlunda (jfr Noreen hos Hellquist Arkiv VII, 159; Noreen, Indog. Forsch. IV, 324 f.).

[1]) S. Kluge, Nom. Stammb. § 170.

[2]) S. Noreen, Orddubbletter N:o 255, Urg. Lautl. pp. 88, 102.

bet. är adj. att fatta såsom nybildning (se i det följ. bland nord. nybildningar på *ē*-stadiet). Till grund ligger fno.-isl. st. vb. *láta* (got. *lētan*) 'låta'.

---

3. *Isolerade adjektiv.*

urg. **đerƀa-*: fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *diarfr* 'modig, dristig'; fsv. (Rqv. VI, Sdw.) *diarver, diärver;* ä. da. (Kalk.) *djærv* d. s. Adjektivet antages af Tamm (Et. Ordb. 93 a.) höra till en i mht. *verderben* 'gå förlorad, fördärfvas' ingående germ. rot *þerƀ-* (s-lös variant till *sterƀ-* i västgerm. *sterƀan* 'omkomma, dö'), hvilken i sammansatta former (jfr flt. *fardurvon* 'perierunt', mht. *verterben* = *verderben* ofvan) genom vernersk växling öfvergått till *đerƀ-*. Såsom förgermansk rotform gäller antingen *(s)terbh-* i gr. *στέρφνιον· σκληρόν, στερεόν* Hesych., *στέρφος, τέρφος* 'Fell, Haut' eller *(s)terp-* i lit. *stèrpti-s* 'auf seinem Rechte bestehen (etwa: sich starr machen)', *tìrpti* 'erstarren', ry. *terpnuti* d. s., lat, *torpēre*[1]).

urg. **sterƀa-*: fno.-isl. *stiarfr* (Vgf.) 'subject to fits' (i Fr.[2] anses betydelsen tvifvelaktig). Falk, (Beitr. XIV, 13) öfversätter ordet med 'hartmäulich'. Substantiveradt med öfvergång till n-stamsböjning möter adj. i fno.-isl. *stiarfi* 'Stivkrampe'. Till grund ligger ieu. roten *sterbh-* (eller *sterp-*) 'erstarren', hvarom under föreg. artikel (jfr Noreen, Urg. Lautl. pp. 85, 89, 203).

1) Jfr samgerm. adj. **þerƀa-* p. 25 i det föreg. — Den vanliga sammanställningen med ags. *deorfan, gedeorfan* 'arbeta, anstränga sig', *gedeorf* 'arbete, vedermöda' (s. Zimmer Nominalsuff. p. 95; Falk, Beitr. XIV, 11; Noreen, Urg. Lautl. p. 129 = § 38, anm. 2) måste med hänsyn till betydelsedifferensen betraktas som osäker.

urg. **krinʒa-*: fno.-isl. (Vgf. Fr. [2]) *kringr* 'saadan som kan gjøres eller bruges uden Vanskelighed, som falder en let at bruge'; fsv. (Rqv. VI, Sdw.) *kringer* 'lätt snabb'; ä. da. (Kalk.) *kring, kreng* (senare formen väl att betrakta såsom dialektisk) [1]) 1. 'snild træsk, rask', 2. 'fast, bestemt'. Adj. synes mig vara afljudsform med ĕ-vokalism till fno.-isl. *krangr* 'svag, skrøbelig' (se om detta i det följ.), hvilket sammanhänger med ags. *cringan* eg. 'sich winden wie ein tödlich Verwundeter, im Kampfe fallen, niederstürzen' [2]). Germ. roten *kring-* (förgerm. *greng₁h-*) betydde ursprungl. 'böja, vrida'; jämför de hithörande mht. *krinc* (g), nht. *kring* 'Kreis, Ring, Bezirk', lit. *grężiù, grężti* 'drehen, wenden'. Som adjektivets i fråga grundbegrepp gäller i enlighet med framstälda etymologi 'sådan som böjer sig, böjlig', hvaraf å ena sidan fås 'böjlig, smidig i sina rörelser' (d. ä. 'lätt, snabb'), å andra sidan (i figurl. bemärkelse) 'sådan som böjer sig efter någons vilja, foglig, lätt hanterlig'.

urg. **u̯eku̯a-*: isl. (Vgf.) *vøkr* (för ljudlagsenligt **økr*) 'moist', substantiveradt i isl. *vøkua* f = *vøkui* m. 'a moisture, fluid'. Ett dominativum till samma adjektiv torde isl. svaga verbet *vøkua* 'to moisten, water' vara. Till grund för ordet ligger ieu. roten *u̯eg₂-* (: *ug₂-*) 'feucht sein, netzen' i gr. ὑγρός 'feucht', lat. *uveo* (< **ugveo*), *uvidus* (s. Fick, Wbch [4] I, 127, 545; Persson, Wurzelerw. p. 83).

urg. **ƀezá-* (ieu. **bhesó-*): sv. dial. *bær* (urnord. **ƀeʀaʀ*) 'bar', afljudsform på ĕ-stadiet till det likbetydande förgerm. adj. **bhosó-* (: fsv. fda. *bar* etc.), hvarom jämför i det följ. (s. Noreen Aisl. Gramm. [2] § 68, anm. 1).

urg. **meu̯ka-*: fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr. [2]) *miúkr* 1. 'myg,

[1]) Jfr Noreen, P. Grundr. I, 476 (= § 132, c.).
[2]) Jfr Kluge, Wbch [5] 213 b.

blød', 2. 'føielig, eftergivende', 3. 'let, bekvem, magelig', 4. 'let, smidig, rask', 5. 'mild, blid'; msv. (Rqv. VI, Sdw.) *miūker* 1. 'mjuk, böjlig', 2. 'smidig, lämplig', 3. 'vek, spak, foglig', 4. 'mild, lindrig, lätt'; nda. *myg* < fda. **miūk* i *ōd-miūk* = fno.-isl. *auđ-miúkr* 'ydmyg' (Jessen Et. Ordb. 164, 283). Såsom lånord förekommer ifrågavarande adj. i medelengelskan under formen *mẹ́k(e)* = nengl. *meek* [1]). Hvad etymologin angår, kan man med Persson (Wurzelerw. p. 24) lämpligen hänföra adj. till ieu. roten *meu̯g-* (: *mŭg-*) i fno.-isl. *myki, mykr,* sv. dial. *mök,* no. dial. *myk,* da. *møg* 'gödsel', got. *mūka (-mōdei)* 'Sanft (-muth)', no. dial. *mauk* 'den Masse af Vædske (Mælk og desl.), som sammenmænges med Melet til Mad, en Blandning, Røre, Deig' = sv. Västergötl. *mök,* no. dial. *møykja* 1. 'fortynde, spæde, blande med tynd Vædske', 2. 'læske, give Drikke', 3. 'blødgjøre, formilde, gjøre mygere', lat. *mūgil, mūgilis* 'Schleimfisch' [2]). Som grundbetydelse för adj. gäller i öfverensstämmelse med ofvan gifna etymologi 'flytande, uppblött, genomvattnad, uppmjukad'. Vidkommande begreppsutvecklingen jämföre man t. ex. fno.-isl. *møyrr* 'tender (of flesh, meat or the like), rotten' = sv. *mör,* hvilket Persson anf. st. afleder från en med ofvannämda rot *mug-* i variationsförhållande stående form *mur-* i gr. *μύρον* 'Salbe', *μύρω, μύρομαι* 'fliesse', lat. *mūrex* 'Schneckensaft, Purpur-farbe', lit. *maurai* 'Entenflott', *mùrti* 'durchweicht werden'.

urg. **hneu̯u̯a-*: nsv. *njugg* 'snål', genom brytning af rotvokalen uppkommet närmast af en urnord. grundform **hneggwaʀ.* Till sin etymologi beror ordet på en ieu. rot *kneu̯-,*

---

1) S. Kluge, P. Grundr. I, 788.

2) Jfr en annan tolkning hos K. F. Johansson, Beitr. XIV, 335 f., hvarest ordet förbindes med lit. *smukti* 'gleiten', en sammanställning som med hänsyn till betydelsedifferensen är mindre tilltalande.

ingående bl. a. i gr. *κνύω* 'schabe, kratze', fno.-isl. *hnǫggua* 'slaa, støde' = nsv. *nagga*, fht. *hniuwan* 'zerstossen, zerquetschen'. Som grundbetydelse för adj. gäller i enlighet med denna tolkning 'schabend, kratzend' (s. K. F. Johansson Beitr. XIV, 338 ff, jfr om ordgruppen för öfrigt Fick, Wbch [4] I, 391; Persson, Wurzelerw. p. 134). Samma betydelseutveckling uppvisa t. ex. sv. dial. *gnisker*, nda. *gnidsk* 'njugg, snål', no. dial. *gnidug* 'nidsk, karrig, nærig', sv. dial. *gniing* 'girigbuk', afledningar från verbet *gnida* 'gnida, skubba'.

urg. **læka-*: no. dial. (Aas.) *lāk* 'ond, slem', motsvarande ett ouppvisadt fno. **lákr*; msv. (Sdw.) *lāker* 'dålig, usel'. Adjektivet är stark afljudsform till fno.-isl. *lakr*, msv. *(ē-)laker* 'dålig', ang. hvilka se p. 6 i det föreg.

II. Nordiska nybildningar.

1. *På afljudande starka verb.*

a. Med präsens-vokalism.

no. dial. (Aas.) *gnell* 'hvinende, skingrende, skarp, om Lyd eller Stemme': till no dial. st. vb. *gnella* 'skrige, give en skarp Lyd'.

fno.-isl. (Vgf. Fr.²) *skelfr, skialfr (skiálfr)* 1. 'skjælvende', 2. 'frygtsom, forsagt'; sv. dial. (Rz) *-skälv* 'darrande' i bahuvrihi-bildningen *skälf-händ* 'darrhändt': till st. vb. fno.-isl. *skialfa (skiálfa)*, fsv. *skiælva* 'skälfva'.

fno.-isl. (Vgf. Fr.²) *skiallr* 'lydelig, som man tydelig kan høre'; sv. dial. (Rz) *skäll* 'kall', eg. väl 'hvinande, skarpt blåsande (om vinden)': till fno.-isl. st. vb. *skialla* 'to clash, clatter'.

Med hänsyn till betydelsen hos nämda svenska adjektivform jämföre man no. dial. (Aas.) *skjella* vb. 'blæse koldt fra et Dalstrog', *skjella* f. 'en skarp, kold Vind', det sistnämda ursprungligen ett substantiveradt adj. = sv. *skäll*.

fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *smeltr* 'emailleret, indlagt, belagt eller indfattet med Metaller': till sv. och no. diall. st. vb. *smelta* 'smeltes, blive flydende' (= fht. st. vb. *smëlzan*). Adjektivets grundbetydelse är således 'uppsmält, upplöst'.

isl. (Eg. Vgf.) *svellr* 'svelling high': till isl. st. vb. *svella* 'to swell'.

no. dial. (Aas.) *velt* 'usikker, vaklende, som lettelig vælter om': till fno.-isl. st. vb. *velta* 'to roll, roll over'.

no. dial. (Aas.) *berg* 'kjæk, frisk'. Härmed identifierar jag sv. dial. (Rz) *-berg* i sammans. *tal-berg* 'som kan tala för sig, har talförmåga'. Adjektivet utgör nybildning på fsv. st. vb. *bærgha* = no. dial. *berga* (med svag böjning) 'bjerge, beskytte, bevare for Skade; holde ud (paa et Sted), hjælpe sig m. m.', obrutna sidoformer till fsv. *biærgha*, fno.-isl. *biarga*.

no. dial. (Ross) *snerp* 'rask og let i Bevægelser': till no. dial. st. vb. *snerpa* 'sammensnerpes, blive haard og skrumpen'. Adjektivets grundbegrepp är således 'sammansnörpt, smärt'. Analog betydelseutveckling företer sv. dial. *strunk* 2. 'hurtig', en afledning från ieu. roten *streng-* 'sammansnöra, hårdt tilldraga' (se p. 17 i det föreg.).

ä. sv. (Ihre) *snärt* 'smärt, smidig', substantiveradt i nsv. *snärta* f. 'ung flicka',[1]) är bildadt på fno.-isl. st. vb. *snerta* 'berühren, einschliessen, einengen' (Gering). Som grundbetydelse gäller följaktligen 'sammansnörd'; jämför de från ieu. basen *sner-*, primärrot till ofvannämda vb. *snerta*, afledda fs.

---

[1]) Enl. Hellquist, Arkiv VII, 4. En analog substantivering är isl. *nauma* f. poet. 'a woman', hörande till adj. *naumr* 'narrow, close'.

naru, ags. *nearu,* engl. *narrow* 'eng', eg. 'zusammengeschnürt, zusammengepresst' [1]).

fno.-isl. (Vgf. Fr.[2]) *-verpr,* ingående i *lit-verpr* 'tilbøielig til at skifte Farve': till fno.-isl. st. vb. *verpa* 'to throw'.

fno.-isl. (Vgf. Fr.[2]) *-drekkr,* ingående i *blóđ-drekkr* 'blod-drikkende', *brióst-drekkr* = *spen-drekkr* 'diende', *kú-drekkr* m. 'Person som *leggst undir kýr manna ok drekkr*': till fno.-isl. st. vb. *drekka* 'drikke' (germ. rotform *drink-*).

sv. dial. (Rz) *slink* 'falsk, hal, opålitlig': till sv. dial. st. vb. *slinka* 'slinka, halka; smyga, krypa hastigt eller obemärkt; ställa sig in, smeka i löndom m. m.'.

fno.-isl. (Vgf. Fr.[2]) *sleppr* 'slap, energiløs': till fno.-isl. st. vb. *sleppa* 'glide, slippe, undslippe'. Ordets grundbetydelse är tydligen 'glidande'; jämför den af Vgf. angifna bemärkelsen 'slippery'. Formelt indentiskt, men något afvikande med hänsyn till sin betydelse, hvilken synes vara passiv, är sv. dial. (Rz) *släpp* 'som lider brist på, är utan något'. Geminatan i adj. beror på assimilation af m + p (germ. rotform *slimp-* af förgerm. *slemb-*)[2]).

fno.-isl. (Vgf. Fr[2]) *dettr-,* ingående i *dett-hendr*: *d. háttr* 'Navnet paa et Slags Versemaal'. Substantiveradt föreligger adj. i *dettr* m. 'tungt Fald'. Till grund ligger fno.-isl. st. vb. *detta* 'falde tungt', beroende på en för öfrigt obelagd germ. rot *đint-* (förgerm. *dhend-*). En härmed afljudande rotform *đunt-* möter i sv. dial. (Rz) *dunt* m. 'slag, stöt' (jfr isl. þork. Suppl. III: *dott* n. 'Søvnighed'), *dunta* 'slå någon lätt i ryggen', fno.-isl. *dyntr* m. 'Støi, larmende Bevægelse' (Fr.[2]).

fno.-isl. (Fr.[2]) *-vinnr* i sammans. *á-vinnr* 'besværlig, møisommelig': till fno.-isl. st. vb. *vinna (á e-m)* 'anfalde en'.

---

[1]) Se om denna ordgrupp Persson, Wurzelerw. p. 63 f.

[2]) Jfr Schade Wbch [2] 821 a.

fno.-isl. (Fr[2]) *metr* 'nøieseende, nøieregnende' (med vidfogadt frågetecken), *ἅπ. λεγ.* I fall den angifna betydelsen är riktig, hör ordet till fno.-isl. st. vb. *meta* 'bedømme, vurdere'.

fno.-isl. (Fr.[2]) *-siár* (urn. *-*sehwaʀ*) i sammans. *fyrirsiár* 'betænksom, forsigtig (*ἅπ. λεγ.*) är nybildadt på fno.-isl. st. vb. *siá* (= got. *saíhan*) 'se'.

fno.-isl. (Eg. Vgf.) *tregr* 'dragging, slovenly, going with difficulty; unvilling': till fno.-isl. st. vb. *trega* 'to grieve'. Å förgermansk botten torde find. *drāgh* 'quälen' (ieu. rotform *dhrēgh-*) vara urbesläktadt (s. Kluge, Wbch [5] 379 a.; Noreen, Urg. Lautl. p. 43) [1]).

fno.-isl. *-bítr* förekommer blott såsom senare kompositionsled (mestadels substantiveradt): *gras-bítr* m. (Eg. Vgf.) 'a grass-biter, beast, brute'; *grið-bítr* m. (Eg. Vgf. Fr.[2]) 'Person som gjør sig skyldig i Krænkelse af *grið*; *hǽl-bítr* m. (Eg. Vgf. Fr.[2]) 'Person som bider andre i Hælen'; *hund-bítr* m. (Eg.) 'morsor canina, canum more mordens'; *kol-bítr* (enl. Vgf. adj., Fr[2] m.) 'Person der som Askefis uden at foretage sig nyttig Gjerning stadigen sidder eller ligger ved Arnen i *eldahús* (eg. bider Kul)'; *kvern-bítr* (enl. Vgf. m., Fr[2] adj.) 'som bider paa, skjærer sig ind i Møllesten'; *sauð-bítr* m. (Vgf. Fr.[2]) 'Hund som bider, dræber Faar'; *stein-bítr* m. (Eg. Vgf. Fr.[2]) 'Stenbit, Havkat, anarrhichas lupus'. Till grund för adj. ligger fno.-isl. st. vb. *bíta* 'bita', beroende på ieu. rotformen *bheid-*, jfr find. *bhḗdāmi* 'jag splittrar'.

fno.-isl. (Vgf. Fr[2]) *-mígr* i sammans. *skauð-mígr* 'som lader Vandet uden at udstrække Avlelemmet af Forhuden,

1) Fsv. *trøgher*, nsv. *trög* 'långsam' bero icke — ss. Kluge och Noreen (anf. ställen) antaga — på en med *tregr* afljudande, för öfrigt obelagd, grundform **trōʒi-*, utan synas böra närmast sammanställas med de likbetydande no. dial. (Ross) *tröug*, *traug*, sv. dial. (Rz) *traug*, *treug* (germ. rotf. **trauʒ-*).

saaledes som Heste stundom gjøre, naar de lide af Følgerne efter forceredt Ridt eller Kjørsel' (*ἅπ. λεγ.*) är bildadt på fno.-isl. st. vb. *míga* 'lade sit Vand', afledning från ieu. roten *meigh-* i lat. *mējo* (< **meįhō*: Brugmann, Grundr. I. 376) = find. *mḗhāmi* 'pisse'.

fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *rífr* 'munificent, abundant' (enl. Fr.[2] 'saadan som man gjerne vil have, hvorefter man er begjærlig'); fsv. (Schl.) *rīver* 'ifrig, ej återhållsam eller sparsam', med begreppsskiftningen 'ymnig, riklig', (= isl. *rífr* 'abundant') ingående i sammans. *jam-rift* (Västgötal. I, Rætl. 5,5) 'lige stærkt fremtrædende' (så tolkad af Bugge, Nord. Tidskr. f. Fil. III, 265). Adj. utgör nybildning på fno.-isl. st. vb. *rífa* 'splittra, sönderrifva', hvadan man som dess grundbetydelse har att antaga 'sönderstyckande', hvaraf närmast nyanserna 'utdelande, gifmild, frikostig'. Vidkommande begreppsöfvergången 'sönderstycka — utdela' tjäna fht. *sceran* 'zutheilen, bestimmen' (eg. 'sondern, spalten': rot *sker-* i bl. a. fno.-isl. *skera,* fsv. *skæra* 'skära'), find. *dáyate* 'spalten, theilen, Zutheilen' som paralleller. I fråga åter om utvecklingen af betydelsen 'gifmild' till 'ymnig, riklig, öfverflödig' jämföre man lat. *largus,* som företer samma begreppsöfvergång. Rotvokalen i verbet *rífa* reflekterar ieu. *ei*-diftong; jämför det urbesläktade gr. *ἐρείπω* 'reisse nieder, zerstöre', som beror på en ieu. rot *ereip-,* kontaminationsform[1]) mellan baserna *ér-i-p-* (i gr. *ἐρίπνα, -νη* 'abgerissener Berg, Absturz') och *r-éį-p* (i nord. *rífa*).

nisl. (Vgf.) *-stígr* 'striding, stepping' i sammanss. *smá-stígr, stór-stígr* är bildadt på fno.-isl. st. vb. *stíga* 'stige, træde', hvilket hör till ieu. roten *steigh-* i gr. *στείχω* 'jag stiger'.

no. dial. (Aas.) *-vīk* i sammanss. *skot-vīk* 'ustadig, flygtig',

---

[1]) S. Persson, Wurzelerw. p. 234.

til-vīk 'tilbøielig, villig, beredvillig': till fno. st. vb. *víkia* 'vika'. Till grund ligger antagligen en ieu. rotform *ụeig₂-* (= urg. *ụīk-*), som utomnordiskt ingår i gr. (lesb. inf.) *ὀ-εíγ-ην* 'öppna' (eg. 'bringa att vika')[1], förmodligen äfven i find. *vēga-* m. 'schnellende Bewegung, Ruck, Schwung' (jfr find. *vij vijáte* 'losfahren, weichen').

fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *driúgr* 'rigelig, som varer længe, forslaaer meget'; fsv. (Rqv. III, VI) *driūgher, drȳgher;* fda. (Jessen Et. Ordb. 42) *dryg* med samma betydelse (urnordisk stamform **đreuʒa-*). Till grund ligger ett — så när som på partic. prät. *drughit* i Skånelagen — ur bruk kommet fornnordiskt starkt verb = ags. *dréogan* 'utföra, upplefva, uthärda'. Jfr afljudsformen **đrūʒa-* p. 7 i det föreg.

fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr[2]) *driúpr* 'dryppende, læk' *(ἅπ. λεγ.)*; ä. da. (Kalk.) *dryb-* i sammans. *dryb-øiet* 'med rindende Øjne' (urnord. stamform **đreupa-*): till st. vb. fno.-isl. *driúpa,* fsv. *drypa,* fda. *drȳpe* 'drypa'.

b. Med präteriti-vokalism.

En nybildning på prät. pl. synes vara för handen i fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *lágr* 'lav af Stilling i Rummet, ringe, uansenlig m. m.'; fsv. (Schl.) *lāgher*, fda. (Lund) *lāgh* d. s. (urnord. **lāʒaʀ-* af germ. rotformen *lǣʒ-* = förgerm. *lēgh-*). Ordet hör till fnord. st. vb. *liggia* 'ligga'.

2. *På reduplicerande starka verb.*

fno.-isl. *-látr,* ingående såsom senare led i ett antal sammansättningar, hvilka dock alla, så när som på *eptir-látr* 'efter-

[1]) Jfr Brugmann, Grundr. II, 1011.

gifvende, føielig' (Fr.[2]) och *fyrir-látr* 'forsømmelig, skjødesløs' (Fr.[2]) göra intryck af bahuvrīhi-bildningar[1]). Adj. hör till fno.-isl. reduplic. vb. *láta* 'låta' (germ. rotf. *lǣt-* = förgerm. *lēd-*).

Ett fno.-isl. adj. *-ráđr*, nybildning på reduplicerande vb. *ráđa* 'råda' (af en ieu. rotf. *rēdh-*), synes ingå i sammans. *auđ-ráđr* (Vgf. Fr.[2]) 'let at raade, føielig' (eg. väl 'med lätthet rådd, öfvertalad'). Öfriga kompositionsbildningar med *-ráđr* i senare ledet framstå mer eller mindre tydligt såsom bahuvrīhi-adjektiv (jfr Falk, anf. st.).

C. Med rotvokalismen ŏ (ă).

I. Förnordiska bildningar.

1. *Förgermanska adjektiv.*

ieu. k_2*oldo-* (urg. **halta-*): fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *haltr* 'halt'; msv. (Sdw.) *halter;* nda. *halt* d. s. Utomnordiskt motsvara got. *halts,* fht. *halz,* ags. *healt* 'lahm' samt det substantiverade urkelt. *koldo-*[2]) i ir. *coll* 'Verderben', cymr. *coll* m. och *colled* f. 'detrimentum, damnum'. Till grund lägger jag ieu. roten *(s)*k_2*eld-*[3]) i lit. *skéldėti* 'platzen, bersten', gr. *κλάσσαι* 'zerbrechen', lat. *per-cello* (< -**celdo*) 'slår-, stöter till, nedslår'.

ieu. k_2*ólpo-,* urg. **hu̯álfa-* (med analogisk, från afljudsformen germ. *hu̯elf-*: *hu̯elƀ-* (ieu. k_2*elp-*) inkommen labialaffektion): nisl. (Vgf.) *-hvolfr* (< fno.-isl. -**hualfr,* -**huálfr,* jfr det

[1]) Jfr Falk, Beitr. XIV, 12.
[2]) S. Fick, Wbch[4] II, 82.
[3]) S. ang. denna ordgrupp Persson, Wurzelerw. p. 38.

substantiverade nisl. *hvolf* n. < fno.-isl. *hualf, huálf* 'a vault' samt nisl. vb. *hvolfa* < fno.-isl. *hualfa, huálfva* 'to turn upside down') i sammans. *í-hvolfr* 'a little convex'; sv. dial. (Rz) *gvalv* (< fsv. **hwalver*) 'rund, trind'. Utomnordiska identiteter föreligga i ags. *hwealf* 'gewölbt' och gr. *κόλπος* 'Busen (eig. vielleicht Wölbung)', sistsagda form väl ett substantiveradt adj. Som etymon gäller ieu. roten *$k_2$elp-* i got. *hvilftri* '(Wölbung =) Sarg', fno.-isl. föråldrade st. vb. *huelfa* (belagdt blott i partic. prät. *holfenn*) = sv. dial. st. vb. *hvälva* [1]).

ieu. **moldo-*, urg. **malta-*: nisl. (Vgf.) *maltr* 'sharp, bitter, of taste'; sv. dial. (Rz) *malt* 'litet rutten, ankommen'. Parallella, utomnordiska adjektivbildningar föreligga i fht. mht. *malz* 'hinschmelzend, weich, schlaff', fksl. *mladŭ* 'jung, zart'. Substantiveradt möter adj. i fno.-isl. fsv. fs. *malt,* fht. mht. *malz,* ags. *mealt* 'malt', eg. 'det veka' [2]). Till grund för ordet ligger ieu. roten *(s)meld-* i bl. a. fht. *smëlzan,* ags. *meltan* 'sich auflösen, schmelzen', gr. *ἀ-μαλδ-ύνω* 'zerstöre', lat. *mollis* (< **moldu̯is)* 'weich, sanft, zart'. Som grundbegrepp har man altså att förutsätta 'uppsmält, -löst (vek, slapp)', hvilket hos de nord. formerna specialiserats till betydelsen 'rutten'. Beträffande etymologin kan man se Fick, Wbch[4] I, 517; II, 212; Persson, Wurzelerw. p. 66; Osthoff, Morph. Unters. V, 105; Kluge, Wbch[5] 246 b.

ieu. *bhosó-,* urg. *ƀazá-*: fsv. (Schl.) *bar* 1. 'bar, naken', 2. 'bar, öppen', 3. 'uppenbar', 4. 'bara, ensam'; fda. (Lund) *bar* = fsv. *bar* 1. o. 4.; fno. *barr,* (sällsynt) biform till fno.-isl. *berr* (1. = fsv. fda. *bar* 1., 2. = fsv. *bar* 3, 3. 'blottet for al Ejendom'), hvilket är tvetydigt med hänsyn till stam-

---

1) S. ang. denna ordgrupp Persson, Wurzelerw. p. 50; Kluge, Wbch[5] 410 b.

2) Jfr Hellquist, Arkiv VII, 8; Kluge, Wbch[5] 246 b.

vokalismen [1]). Germ. paralleller äger adj. i fht. fs. *bar,* ags. *bær, bar-* (ingår äfven i engl. *bald* 'kahl' < mengl. *balled* = got. **baz-lōþs*), ndl. *baar, bar*. Utomgermanskt motsvara fksl. *bosŭ,* lit. *básas* 'baarfüssig'. En ieu. rot *bhes-* 'leer sein' ingår möjligen i fht. *(int-?) in-bëran* 'entbehren, ermangeln' (s. Kluge Wbch [5] 28 b., 90 a.). Sannolikare synes dock vara att med Persson (Wurzelerw. p. 115) antaga samband med find. *bábhas-ti (ba-ps-ati, psā-ti),* som beror på en rot *bhas-* 'kauen', variationsform till roten *bhs-ī-* i gr. *ψαίω, ψίω, ψῖλος* 'abgerieben d. i. kahl, nackt, entblösst' [2]).

ieu. **poro-,* urg. **fara-*: ä. da. (Kalk) *-far* i sammanss. *adel-far* 'aaben for almindelig færdsel'; *al-far* 'alfaren'; *land-far* 1. 'alfar, almindelig brugt', 2. 'almindeligt i et land'; *lufte-far* 'farende gjennem luften'. I fno.-isl. förekommer adjektivet blott substantiveradt: *far* n. (Eg. Vgf. Fr. [2]) 1. 'Vei paa hvilken en færdes, Spor som efterlades', 2. 'Maade hvorpaa det gaar til eller har sig med en Ting eller Person', 3. 'Fartøi', 4. 'Befordring til Søs' (jfr *al-far* n. 'Hovedløb'); likaså i fsv.: *far* n. 'en flods lopp, spår, sed, sätt' (Schl., Rqv. VI). En identisk adjektivbildning är fht. mht. *var* 'fahrend, ziehend, sich bewegend'. Utomgermanskt föreligger motsvarighet i gr. *πόρος* m. 'genomgång, utgång, öppning', substantivering af ett urspr. adj. Till sitt etymon beror ordet på ieu. roten *per-* (: *por-*) i bl. a. fnord. st. vb. *fara* 'bevæge sig, være i Bevægelse, i Gang' (s. beträff. denna ordgrupp t. ex. Fick, Wbch [4] I, 81, 252, 475).

ieu. **pando-,* urg. **fanta-*: fno.-isl. (Vgf. Fr. [2]) *fattr* 'bøielig, som let kan bøies' *(ἅπ. λεγ.)*. Ordet förekommer därjämte såväl i nyisländskan som i nyno. dialekter (Aas.). Beträffande sin etymologi har ifrågavarande adj. af Bugge K. Z. XIX, 437

---

[1]) S. Noreen, Aisl. Gramm. [2] § 68, anm. 1.

[2]) Jfr ett tredje, föga tilltalande tydningsförsök hos Fick, Wbch [4] I, 489.

identifierats med lat. *pandus* 'gekrümmt, gebogen', hvilket af Corssen Ital. Sprachk. 324 (antagligen med orätt) sammanställts med lat. *pandĕre* 'utspänna, -sträcka' [1]).

ieu. **long₂ho-*, urg. **lanȝa-*: fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *langr* 1. 'lang af Udstrækning i Rummet', 2. 'langvarig', 3. 'vidløftig, omstændelig, ordrig', 4. 'langsom, kjedsommelig', 5. 'saadan som man ønsker sig, har kjær'; fsv. (Schl.) *langer* 'lång': 1. i rum, 2. i tid; fda. (Lund) *lang* 'lang'. Utomnordiska identiteter föreligga i got. *laggs,* fht. fs. *lang,* ags. *long,* ndl. lt. *lang,* lat. *longus.* Ordets etymon är att söka i ieu. roten *leng₂h-* 'von Statten gehen', ingående i bl. a. fht. *gi-lingan* 'gelingen, Erfolg haben, glücken', find. *laṅgh láṅghate* 'springen' (s. Fick, Wbch [4] I, 122, 305, 537).

ieu. **plank₂o-*, urg. *flāha-*: nisl. (Vgf.) *flár* 'gaping'; no. dial. (Aas.) *flaa* 1. 'aaben, vid oventil, ikke smal eller dyb', 2. 'om Mennesker: aabenmundet, plump og uforsigtig i sin Tale'; sv. dial. (Rz) *flår* 1. 'flat, platt (om kärl)', 2. 'obetydligt lutande (om tak)', 2. 'grund, af ringa djup (om båtar)'. Såsom grundbegrepp för ifrågavarande adj. (urnord. **flāhaʀ*) framstår otvetydigt 'flat, platt'. Med hänsyn till denna betydelse fattar jag ordet som i grunden identiskt med lat. (Paul. Festus) *Plancus* 'breitfüssig' (eg. 'flat, bred') och det häraf substantiverade *planca* 'planka'. Med antagande af denna identitet kan adj. lämpligen afledas från en nasalinfigerad biform *(pla-n-k₂-)* till ieu. roten *plāk₂-*: *plək₂-* i bl. a. lit. *plókas* 'Estrich', *plókszczas* 'flach', lett. *plûku* (= **planku*), *plakt* 'flach werden', gr. *πλάξ, -κός* 'Fläche, Platte', *πλακοῦς* 'platt, (platter) Kuchen' [2]).

---

[1]) Jfr Frœhde, Bezz. Beitr. XVI, 201. Annorlunda beträff. lat. *pandĕre* hos Brugmann, Grundr. I, 191; II, 152, not, 982, 999.

[2]) Se vidkommande lat. *Plancus, planca* Persson, Wurzelerw. p. 10.

ieu. _*skang$_2$o-_, urg. _*skanka-_: fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) _skakkr_ 1. 'skjæv', 2. 'heldende mere til den ene Side'; sv. dial. (Rz) _skakk (skank)_ 1. 'sned, vind, lutande', 2. 'afvig'. Till ofvan anförda stamform hör utomgermanskt gr. σκαμβός 'krumm (von den Beinen)'. Vidkommande sitt etymon beror adj. på ieu. roten _(s)k(h)eng$_2$-_ i find. _khañj khañjati_, gr. σκάζω (< _*skn̥g$_2$i̯ō_), fht. _hinkan_ 'hinken' (se beträff. denna etymologi Zimmer, Nominalsuffixe p. 98; Fick, Wbch[4] I, 143, 567; Noreen, Urg. Lautl. pp. 150, 205).

ieu. _*log$_2$ho-_, urg. _*laʒa-_: fno.-isl. _lagr_, fda. _lagh_ med betydelse af part. prät. (resp. _lagðr_ och _laghder_) till svaga vb. _leggia (lœggia)_ 'lägga'[1]). Den västnord. formen förekommer därjämte såsom kompositionsled: _út-lagr_ (= _út-lagðr_) 'outlawed, banished', i speciell isl. lag 'having to lay out, fined' (Vgf.). Utomgermanska paralleller äger adjektivet i de substantiverade gr. λόχος m. 'gömställe, bakhåll m. m.' (jfr kompositionen ἄ-λοχος, ἡ 'maka' < _*sm̥-loghos_), fksl. _logŭ_ i sammanss. _na-logŭ_ 'invasio', _są-logŭ_ (= gr. ἄ-λοχος) 'consors tori'. Som ieu. rot gäller _leg$_2$h-_ (: _log$_2$h-_) i got. _ligan_, fnord. _liggia_ 'ligga' m. fl. aflägg (se om denna ordgrpp Fick, Wbch[4] I, 536).

ieu. _*poi̯k$_1$o-_, urg. _*fai̯ha-_: fno.-isl. _-fár_ i sammanss. _blá-fár_ (Eg. Fr.[2] ἅπ. λεγ.) 'blaaspraglet', _dreyr-fár_ (Eg. Vgf. ἅπ. λεγ.) 'blood-stained' (Fr.[2] anger formen _-fáðr_), _mál-fár_ (Vgf. Fr.[2]) 'besat med Figurer'. Ofvannämda stamform ligger utomnordiskt till grund för got. _faihs_ i _filu-faihs_ 'sehr bunt', fht. _fēh_, ags. _fáh_ (jämte _fág_ med vernersk växling) 'bunt', find. _pēça_ i _puru-pēça_ = got. _filu-faihs_. Ordets etymon utgöres af verbalroten _pik$_1$-_ (: _poi̯k$_1$-_) i bl. a. find. _piç piñçáti_ 'ausschneiden, bunt machen', gr. ποικίλος 'bunt', fksl. _pišą, pisati_

---

1) S. Noreen, P. Grundr. I, 518, Aisl. Gramm.[2] § 434, anm.

'einritzen, schreiben', (s. Fick, Wbch[4] I, 78, 248, 472; Noreen Urg. Lautl. p. 117).

ieu. *g_2*hoịlo-*, urg. **ʒaịla-*: gotl. dial. (Rz) *gail* 'kåt, okysk'. Jag identifierar adj. med fs. *gēl,* ndl. *geil,* ags. *gál,* fht. mht. *geil* 'von wilder Kraft, mutwillig, üppig, lustig, fröhlich', nht. *geil* (likbetydande med ifrågavarande nord. form) och ett got. **gails* 'glad', hvilket förutsättes af vb. *gailjan* 'erfreuen' [1]). Utomgermanskt synas lit. *gailas* 'jähzornig, beissig, wütend' (med en antagligen sekundär biform *gailùs*) [2]) och fksl. *zělŭ* (< **gailo*) 'heftig' vara motsvarande. Med hänsyn till etymologin beror adj. på en ieu. rot *$g_2$heịl-* (: *$g_2$hoịl-*) 'in einer ungewönlichen, aufgeregten Gemütsstimmung sich befinden', ingående i lit. *ap-gailė'ti* 'bedauern, bemitleiden', *gailė'ti-s* 'in schmerzlicher Gemütserregung sein' (s. Schade, Wbch[2] 291 b.; Kluge, Wbch[5] 132 a.).

ieu. **roụdho-*, urg. **rauđa-*: fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *rauđr* 'rød', fsv. (Schl.) *rø̄þer,* fda. (Lund) *røth* d. s. Utomnordiskt föreligga paralleller i got. *rauþs (rauda-),* fht. *rōt,* fs. *rōd,* ags. *réad,* fir. *ruad* 'röd' (jfr gall. *Roudu-s, Ande-roudu-s:* Brugmann, Grundr. I, 77), lat. *raudus* 'Erzstück' [3]), fksl. *ruda* 'Metall' [4]), lit. *raudà* 'rote Farbe' (de trenne sistnämda formerna substantiveringar). Till grund för adj. ligger ieu. roten *reụdh-* i bl. a. fno.-isl. *rióđa* 'färga röd'.

ieu. **kāro-*, urg. **hōra-*: fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *hórr* m. 'adulter'. Ordet är ett substantiveradt adj. = lat. *cārus* 'kär'.

---

[1]) I fråga om begreppsutvecklingen 'glad — kätjefull, okysk' jämföre man en fullständig parallellism exempelvis i fsv. *kater* 1. 'yster, uppsluppen', 2. 'vällustig, lättsinnig' och sv. dial. *gel (gjäl)* med samma begreppsskiftningar.

[2]) S. Brugmann, Grundr. II, p. 304, som — utan att för öfrigt angifva något etymon — ser i adj. en *lo-* resp. *lu-*afledning.

[3]) Jfr Bugge, K. Z. XX, 6; Persson, Wurzelerw. p. 238.

[4]) Jfr Brugmann, Grundr. I, 83.

En utomnordisk (substantiverad) parallell föreligger vidare i got. *hōrs* m. 'Hurer', jfr fir. *cara* 'Freund' med annat rotafljud. Som etymon har man att antaga verbalroten *kar-* i fir. *caraim* 'ich liebe', lett. *kārs* 'lüstern' (s. Kluge, Wbch [5] 175 b.; jfr Hellquist, Arkiv VII, 3).

---

2. *Samgermanska adjektiv.*

urg. **ala-*: fno.-isl. fsv. *al-* förekommer såsom förra kompositionsled (i t. ex. fno.-isl. *al-bitinn* 'bidt overalt', *al-biartr* 'helt igjennem skinnende', *al-búa* 'gjøre fuldfærdig, med alt Tilbehør', fno.-isl. *al-múgr, al-múgi,* fsv. *al-moghe* 'hela mängden, alt folket', fno.-isl. *al-mennr,* fsv. *al-mænner* 'allmän', fsv. *al-sala* 'hel och hållen försäljning') med betydelse af fno.-isl. *allr,* fsv. *alder* (< **alla-* < **al-na-*) 'all, hel, fullständig'. Utomnordiska motsvarigheter äro de i sammansättningar och afledningar ingående got. fht. fs. *ala-,* ags. *æl-* [1]). Till grund ligger verbalroten *al-* i got. *alan* 'växa' (s. Kluge Wbch [5] 9 a.; Tamm, Et. Ordb. 5 b.).

urg. **falđá-*: fno.-isl. *-faldr,* fsv. *-falder* förekomma såsom senare led i multiplikativa adjektivkomposita: fno.-isl. *ein-faldr, tuí-(tué-) faldr, þrí-(þré-) faldr* o. s. v. resp. fsv. *en-falder, tvæ-falder, þræ-falder.* En västgermansk identitet med

---

[1]) Däremot höra hit icke fs. *alo-* (*alo-hēl* 'ganz gesund', *alo-mahtīg* 'allmächtig', *alo-waldo* 'allwaltend'), fht. *alo-* (*Alo-her,* mansnamn), urn. **alu-* (sv. *Auluarus,* isl. **Ǫlvarr,* urn. **Alu-hariʀ* = ags. *Eal-here,* fht. *Alo-her.* Wadstein, Sv. Ldsm. XIII, 5 p. 12), former hvilka förutsätta ett gammalt u-stamsadj. **alu-* = **ala-,* **alla-* (ofv.).

samma användning är fht. *-falt.* Stamformen *falđa-* står i vernerskt växelförhållande [1]) till

urg. **fálþa-* i fsv. (Rqv. III, VI) *-faller,* [2]) belagdt blott i sammans. *en-faller* = *en-falder.* Utomnordiskt motsvarar got. *-falþs* i *ain-falþs* (jfr *ain-falþei* 'einfachheit', *ain-falþaba* adv. 'einfältig'), *fidur-falþs* o. s. v. Ags. *-feald* hör antingen hit eller till sidoformen **falđa-.* Beträffande etymologin höra ofvan behandlade adjektivformer till germ. roten *falþ-* i got. *falþan,* fht. *faltan, faldan* 'falten' (förgerm. rot *pelt- pḷt-* i fksl. *pletą, plesti* 'flechten', gr. *δί-παλτος* 'zweifach', s. Kluge, Wbch [5] 98 a.; Noreen, Urg. Lautl. p. 96).

urg. **halƀá-*: fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *halfr, hálfr* 2. 'lige megen eller lige saa stor som noget andet hvormed det sammenlignes', 2. 'saa stor eller megen som Halvdelen af en Ting'; fsv. (Schl.) *halver* 'half', fda. (Lund) *half, halvær* d. s. Utomnordiska paralleller äro got. *halbs,* ags. *healf,* ndl. fs. lt. *half,* fht. *halb* i samma bet. Adjektivets etymon är att söka i ieu. roten *(s)kelp-* (labialutvidgning af basen *skel-* 'spalten') i find. *kḷpay-* 'ordnen, vertheilen, zurechtmachen' (eg. 'klyfva, dela'), i enlighet hvarmed 'klufven, (tu-) delad' framstår som grundbegrepp för detsamma. Se ang. denna tolkning Kluge, Wbch [5] 151 b.; Persson, K. Z. XXXIII, 289 [3]).

urg. **saḷta-*: fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *saltr* 'salt', fsv. (Schl.) *salter,* nda. (Molbech) *salt* d. s. En parallell, utomnordisk adjektivbildning möter i ags. *sealt* 'salzig'. Jfr de i neutral form substantiverade ags. *sealt,* got. *salt,* fht. *salz* 'salt'. Till grund ligger ieu. roten *sald-* i bl. a. lat. *sallere* (< **saldere*), *salsus* (< **sald-tos*), lit. *saldùs* 'süss' (jfr fksl. *sladŭkŭ*), got.

---

[1]) Jfr Kluge, Beitr. XXVI, 84, 95.

[2]) Jfr Noreen, Arkiv III, 30, noten, Urg. Lautl. p. 128.

[3]) Jfr andra, i mindre grad tilltalande etymologier hos Bugge, Bezz. Beitr. III, 117; K. F. Johansson, Beitr. XIV, 296.

saltan, fht. *salzan* red. vb. 'salta' (se t. ex. Kluge, Wbch [5] 311 a.).

urg. **arʒa-*: fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *argr* 1. 'umandig, uvirksom', 2. 'af Hunkjøn', 3. 'som giver sig af med Trolddom', 4. 'behersket af ustyrlig og hensynsløs Vellyst', 5. 'ond, slem, skadelig'; fsv. (Rqv. III, VI, Sdw.) *argher* 1. 'feg', 2. 'usel, dålig'; ä. da. (Kalk.) *arg* 'slet, slem, særlig ukysk'. Utomnordiska motsvarigheter förekomma i fht. *arg, arag,* ags. *earh,* mlt. *arck, erck,* ndl. *erg,* som hvilkas grundbetydelse Kluge, (Wbch [5] 17 a.) antager 'nichtswürdig, niederträchtig'. Jämför äfven de germanska lånorden span. *aragan* 'trög', fin. *arka* 'feg'. De särskilda begreppsskiftningarna — från den ht. formen tillkommer nyansen 'girig, snål' — synas lättast kunna förenas, om man vidkommande ordets etymon med Petersb. Wbch och Bugge K. Z. XIX, 402 utgår från en ieu. rot *erg₂h-* i find. *ṛghājati, -te* 'beben, vor Leidenschaft beben, rasen', av. *ereghánt* 'arg, böse'. Det af ifrågavarande adj. *argr* härledda fno.-isl. *ergi* 'utugtig Frækhed, ustyrlig Begjæring efter Kjønsdriftens Tilfredsstillelse' anses af Bugge med hänsyn till betydelsen stå närmast sagda find. aflägg [1]).

urg. **snara-*: fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *snarr* 1. 'hurtig, farende frem med stærk Fart', 2. 'rask, dristig, modig', 3. 'barsk, skrækindjagende', 4. 'begavet med skarpe, gjennentrængende Aandsevner'; fsv. (Rqv. III, VI), nda. *snar* = isl. *snarr* 1. Identiska bildningar äro ags. *snear* 'lebhaft, beweglich' och lt. *snar* med samma bet. (jfr lt. adv. *snarliken* 'schnell'). I grunden samma ord trots betydelsedifferensen torde isl. (Vgf.) *snarr* 'hard-twisted' vara. Till grund för adjektivet ligger ieu. roten *sner-* 'drehen' (i lit. *neriù, nér-ti* 'einfädeln',

---

1) Jfr en annan etymologi hos Persson, Wurzelerw. p. 25. Ordet i fråga afledes från en rot *ergh-* 'sich gewaltthälig benehmen, schaden, quälen'.

nìr-ti 'sich schlengen, renken', lat. *ner-vus* 'Sehne, Saite, Riemen' m. fl. aflägg), ursprungligen identisk med roten *sner-* 'sich schnell bewegen', ingående i t. ex. mht. *snur* 'sausendes Fahren', *snurren* 'sausend schnell fahren' (jfr isl. *snúa* 'drehen': *snúđigr* 'sich herumdrehend, wirbelnd, leicht beweglich, schnell', ags. *snú-d* 'rasch, plötzlich hereinbrechend', såsom subst. 'Schnelligkeit, Eile', got. *sniwan* 'eilen', *sniu-mundō* 'eilends' etc.). Se om denna ordgrupp Persson, Wurzelerw. p. 64.

urg. **spara-*: fno-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *sparr* 1. 'sparsommelig, som sparer noget', 2. 'som spares, som man vil spare'; fsv. (Rqv. III) *spar* (i *o-spar*) med betydelse af part. prät. *(spar(a)dher)*[1]) af svaga vb. *spara* 'skona'. Germanska paralleller föreligga i fht. *spar*, ags. *spær* 'sparsam'. Svaga verbet fnord. *spara*, ags. *sparian*, fht. *sparōn* utgör denominativum till ifrågavarande adj.[2]). Etymologiskt samband äger måhända rum med lat. *părum*, *parco* och (?) serb. *spor* 'langsam, zögernd' (s. Fick, Wbch[4] I, 571).

urg. **stara-*: fno.-isl. *starr* eg. 'stel, styf' ingår såsom förra kompositionsled i *star-blinda* 'blindness' (Vgf.), *starrsýnn* 'som ser med stirrende Øjne' (Vgf. Fr.[2]). Till nämda stamform hör möjligtvis äfven det af Vgf. angifna *starr* 'blunt' i uttr. *starr stađr*: in a sword (Kormakssaga). Det hos Eg. förekommande *starr* 'durus, contentus' (ack. sg. m. *starran*) är däremot *ro*-stamsafledning. En motsvarande fsv. (fgutn.) adjektivform (med *o*-suffix) möter i sammans. *star-blinder* 'starrblind' (Rqv. VI, Schl.). Utomnordiska identiteter föreligga i fht. *stara(-blint)*, mht. *star(-blint)*, ags. *stær(-blind)* = fsv. *star(-blinder)*. Till sitt etymon beror adj. på ieu. roten

---

[1]) Jfr Noreen P. Grundr. I, 518, Aisl. Gramm[2] § 434, anm.
[2]) Jfr Kluge, Wbch[5] 352 a.

ster- 'starr, fest sein' i gr. *στερεός, στεῤῥός* 'fest, hart, starr', *στεῖρα* 'Kielbalken', lat. *stĕr-ilis* i öfverförd bem. 'unfruchtbar' (se om denna ordgrupp Persson, Wurzelerw. p. 63).

urg. **u̯ara-*: fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[1]) *varr* 1. 'opmærksom', 2. 'forsigtig'; fsv. (Schl.), fda. (Lund) *var* = isl. *varr* 1. Jämte parallerna got. **war*[1]), fht. fs. *war,* ags. *wær* 'behutsam, vorsichtig' hör ordet till ieu. roten *u̯er-* (: *u̯or-*) i gr. *ὁράω* 'jag ser', lat. *vereor* m. fl. aflägg (s. Fick, Wbch[4] I, 130, 314, 548; jfr Kluge, Wbch[5] under 'wahren').

urg. **þarƀá-*: fno.-isl. (Eg. Vgf.) *þarfr* 'useful'; fsv. (Rqv. VI, Schl.) *-þarver* i sammans. *o-þarver* 'onödig, onyttig'. Utomnordiskt motsvarar got. *þarbs* 'nötig'. Som tillgrundliggande ieu. rot gäller *terp-* (: *torp-*, *tr̥p-*) i got. *þarf* 'bedarf', pl. *þaúrbum, ga-þarban,* fht. *darbēn* 'sich enthalten', *durfum* 'wir haben nötig' < **þurpum* = find. *tr̥p-nu-más*[2]).

urg. **krampa-*: fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *krappr* 1. 'trang, snæver', 2. 'vanskelig, fortrædelig', 3. 'rask, hurtig til Beslutning, Bevægelse, Handling'; sv. dial. (Rz) *kramp* 1. 'krokig', 2. 'tvär, tvärt afskuren', hvarjämte förekommer en assimilerad form *krapp* = fno.-isl. *krappr* 1.; ä. da. (Kalk.) *krap* = fno.-isl. *krappr* 1. och 2. Till form och betydelse identiskt är fht. *chrampf* 'gekrümmt'. Med hänsyn till etymologin är adj. stark afljudsform till de i det föreg. (pp. 13, 26) behandlade *o*-stammarna **krumpa-* och **krimpa-*, afledningar från germ. roten *krimp-* i fht. *chrimpfan,* ags. *crimpan* 'schrumpfen' (s. Kluge, Wbch[5] 213 a.).

urg. **stama-*: fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *stamr* 'stam, stammende'; jfr kompositionerna *aldr-stamr* 'standset i Livets Brug' och *glý-stamr* 'blottet for Glæde', hvilka vidkommande senare

---

[1]) Jfr Braune, Got. Gramm. § 124, anm. 1.
[2]) S. Kluge, P. Grundr. I, 377; Brugmann, Grundr. II, 1013.

ledet förutsätta en betydelse 'hämmad, häjdad', som gifvetvis är den ursprungligare. Fsv. *stamber*, likbetydande med västnord. *stamr*, hör måhända ej hit, utan motsvarar isl. *stammr* (< **stamma*-), jfr sv. dial. *stammer*. Stamformen *stama*- är utomnordiskt belagd i fht. *stam-ēr* (nom. sg. m.) 'stammelnd'. Till grund ligger verbalroten *stam*- i fht. mht. *stęmmen, stęmen* (< **stamjan*) 'Einhalt thun, stehen machen' (s. Kluge, Wbch [5] 358 b.). Jfr *no*-stamsbildningen **stam-no*-: isl. *stammr*, got. *stamms*, fht. *stamm-ēr*, likbetydande med förevarande adj.

urg. **tama*-: fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *tamr* 1. 'tam, tæmmet', 2. 'som man er vant til, ovet i at bruge'; fsv. (Schl.) *tamber*, fda. (Lund) *tam* = fno.-isl. *tamr* 1. Utomnordiska paralleller äro ags. *tǫm*, ndl. *tam*, fht. mht. *zam*, nht. *zahm*. Etymologiskt samband äger rum med lat. *domare*, gr. *δαμᾶν*, find. *damay- (damany-)* 'bändigen, bezwingen' af en ieu. rot *dam*- (s. Fick, Wbch [4] I, 67, 235, 451; Kluge, Wbch [5] 413 a.).

urg. **blanka*-: fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *blakkr* 'blakk, om Hestens Farve' (i poesi äfven substantiveradt: *blakkr* m. 'häst'); msv. (Rqv. VI, Sdw.) *blakker* 1. = isl. *blakkr* (jfr det substantiverade nsv. *blakk* = isl. *blakkr* m.), 2. 'svartaktig, mörk'. Jämte ofvannämda form förekommer i medelsvenskan en oassimilerad sådan: *blanker* 'hvit, blank, glänsande', möjligen medellågtyskt lånord. I ä. da. (Kalk.) motsvarar *blak* 'blakket, bleg' (jfr *blank* 'lys, klar'). Germanska paralleller föreligga i mlt. *blank*, fht. *blanch*, mht. *blanc*, engl. *blank* 'skinande, blänkande, hvit'. Till sin etymologi beror adj. på ieu. roten *bhleng*-[1]) (nasalutvidgning af basen *bhleg*- i gr. *φλέγω* 'brinner, lyser') i nsv. *blinka* (jfr dial. *blinka* med en ursprungligare bet. 'blixtra'), no. *blinka*, da. *blinke* 'glimta, kasta ett plötsligt sken', lt. ndl. nht. *blinken* 'blänka, glänsa, tindra'. I enlighet med detta

---

[1]) S. Tamm, Et. Ordb. 40 a.; jfr Kluge, Wbch [4] 43 b.

etymon betydde adj. ursprungligen 'glänsande' (jfr de västgerm. formerna). Med hänsyn till betydelsedifferensen fattar Noreen (Orddubbl. N:o 88) msv. *blakker* 2. 'svart' såsom ett helt annat ord, lånadt från tyskan; jfr fht. *blah*, ags. *blæc* 'svart', mlt. *black* 'bläck' (substantiveradt neutr.)[1]. En begreppsutveckling 'glänsande — svart' är emellertid icke otänkbar och i själfva värket uppvisad i ir. *loch* 'schwarz' < **luko-* af ieu. roten *leu̯k-* 'lysa' (s. Fick, Wbch[4] II, 243). Jämför äfven sv. dial. *blank* 'grumlig, om vatten' (hvaraf *blänka* 'vara grumligt, om vatten'), i grunden väl identiskt med ofvan behandlade adj.

urg. **u̯ranʒa-*: fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *rangr*, *vrangr* (den senare nämda, ålderdomligare formen sällsynt) 1. 'skjæv', 2. 'urigtig'; fsv. (Schl.) *vranger* 1. = isl. *rangr* 1., 2. = isl. *rangr* 2., 3. 'orättvis', 4. 'vrångsinnad, elak'; fda. (Lund) *vrang* = isl. *rangr* 1 o. 2. Ofvan anförda stamform är utomnordiskt belagd i mengl. *wrang* 'krumm, verkehrt, unrecht', engl. *wrong* 'unrecht', ndl. *wrang* 'herbe, bitter'. Ordets etymon är att söka i ieu. roten *u̯reng$_1$h-* (variant till *u̯erg$_1$h-*[2]): fht. *wurgen* 'würgen', mht. *er-wergen* 'erwürgen', lit. *veržiù* 'schnüre zusammen', fksl. *vrъzą* 'binde, schliesse') i ags. *wringan* 'drehen, pressen', engl. *to wring*, fht. *ringan*, mht. *ringen* 'sich hin- und herbewegen, sich mit Anstrengung winden', got. *wruggō* 'Schlinge' (med annat rotafljud). Se Kluge, Wbch[5] 303 a.

urg. **ranka-*: fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *rakkr* 1. 'straight, slender', 2. 'upright, courageous, bold' (blott i poesi, jfr i prosa sammans. *hug-rakkr* 'modig, uforfærdet'). Som i grunden identiskt fattar jag no. dial. (Aas.) *rank* 'slingrende, som let krænger, om Fartøi', ss. substantiveradt mask. med bet. 'tyk

---

[1]) På grund af det nedan sagda hänför jag — gentemot Tamm, Et. Ordb. 46 b. — västgerm. **blaka-* 'svart' till ieu. roten *bhleg-bhlog-* (germ. *blak-*) 'brinna, lysa, glänsa'.

[2]) S. Persson, Wurzelerw. p. 31, not. 4.

Kjæp, tynd Stok; høi, smal Karl'. Motsvarande östnordiska former möta i sv. dial. (Rz) *rank* 1. 'vacklande fram och åter, rankig', 2. 'lång och smärt' (assimileradt och med öfverförd bet. i sammans. *ē-rakker* (*ē* = isl. *ei* alltid, jfr *ē-lak* p. 6 i det föreg.) 'halsstarrig, envis m. m.') samt i nda. *rank* 'rank, smärt och rak; (om fartyg) rankig' (Dalin); (fig.) fast, oböjlig. Utomnordiskt föreligga parallella bildningar i mlt. *rank* 'lang und dünn, schwank', ags. *ranc* 'strong, proud, forwart', engl. *rank* 'yppig, frodig, högtväxande'. I etymologiskt afseende synes mig samband äga rum med nsv. *rinka, rikka, runka, rukka,* nda. *rokke* 'runka, vackla, fara hit och dit', no. dial. *runka* 'svaie, gynge, om Fartøier'. Till grund ligger en germ. rot *rink-* (: *runk-, rank-*), som med hänsyn till sitt grundbegrepp, 'vara utsträkt, lång' (sedan 'svaja, vackla i följd af sin längd, höjd'; jfr Jessen, Et. Ordb. 194), får fattas som nasalutvidgning af ieu. roten *reg-* 'sträcka, utsträcka' [1]), hvarom se under adj. **raka-* i det följ.

urg. **slanka-*: no. dial. (Aas.) *slakk* 'slank, smækker, tynd, især om Træer'; sv. dial. (Rz) *slank* 'smärt och lång', möjligtvis lånadt från tyskan. Västgermanska identiteter äro mht. (mt.) *slanc* 'schlank, mager', ndl. *slank* 'dünn, behende'. Beträffande sin etymologi sammanhänger adj. närmast med ags. *slincan* 'repere', nsv. *slinka* 'smyga, krypa hastigt eller obemärkt' af en germ. rot *slink-* (förgerm. *sleng-*), som hvars grundbegrepp jag förutsätter 'vrida, böja (sig)' [2]). Analog betydelseutveckling företer ieu. rotvarianten *slenk₂-* (germ. *slinʒ-*), hvaraf fht. *slingan,* mht. *slingen* 'winden, flechten, hin- und herziehend schwingen' (i fht. äfven 'sich bewegen', i mht. 'schleichen'), lit. *slenkù, slìnkti,* 'schleichen'. På grund af

---

1) Jfr Skeat, An etymological dictionary 490.
2) S. Kluge, Wbch [5] 325 a.; Noreen, Urg. Lautl. pp. 184, 207.

det sagda får 'böjlig, smidig' betraktas som grundbetydelse för adj. Jfr mht. *swanc* 'biegsam, dünn, schlank', eg. 'leicht zu schwingen'[1]), samt lit. *slaiks* 'gefügig' af en ieu. rot *slik-*, nasal-lös variant[2]) till ofvanberörda rötter *sleng-, slenk-*.

urg. **s̯anka-*: sv. dial. (Rz) *svank* 'svankryggig', under assimilerad form i *svakk-ryggad* med samma bet. Substantiveradt föreligger adj. i *svank, svakk, svanke, svakka* (i de tvänne sistnämda formerna med öfvergång till *n*-stamsflexion) 'buktning, sänkning, inböjning m. m.' (Rz). Å västnordisk botten motsverar no. dial. (Ross) *svank* 'brat Indbøining i en Stamme tværs over dens Længdeakse', substantiveradt adj. En utomnordisk parallell är mht. *swanc* 'biegsam, dünn, schlank'. Till grund för ordet ligger germ. roten *s̯ink-* (: *s̯ank-*) i ags. *swincan* (engl. *to swink*) 'sich abmühen', *swencean*, fht. *swenken* 'schlagen', *swank* 'Schwung, Hieb', ndl. *zwenken* 'schwingen' (jfr föreg. art.).

urg. **s̯anka-*: no. dial. (Aas. Ross) *vank* 'brøstfældig, svag, beskadiget', såsom substantiveradt mask. betydande 'Bræk, Skade, Legemsfeil'. Å östnordiskt språkområde förefinnes intet motsvarande adj. Det substantiverade fsv. *vank* 'osäkerhet, ostadighet' (Rqv. VI) är möjligen tyskt lånord; jfr det till form och betydelse identiska mht. *wanc*. Adj. i fråga synes bero på germ. roten *u̯ink-* (: *u̯ank-*) i fht. *winkan* 'sich seitwärts bewegen, schwanken, nicken, winken' m. fl. aflägg, i enlighet med hvilken tydning 'vacklande, sviktande' framstår såsom grundbetydelse för detsamma.

urg. **ƀraka-*: fsv. (Rqv. VI) *braker* 'bräcklig, skör' (*ἅπ. λεγ.*). Såsom grundord förutsättes samma adj. af fsv. verb. inchoat. *brakna* 'bräckas' (Rqv. VI). Till sitt etymon hör

---

[1]) S. Kluge, Wbch[5] 340 b.

[2]) S. Persson, Wurzelerw. p. 189.

ordet till germ. roten *brek-* (: *brak-*) i got. *brikan*, ags. *brĕcan*, fht. *brĕhhan* 'bryta', hvadan 'bruten' framstår som grundbetydelse. Utomnordiskt möta identiska bildningar i de substantiverade mlt. *brak* 'Gebrechen, Mangel' (eg. 'Bruch'), engl. *brack* 'Bruch, Fehler'. Se vidkommande sistsagda former Kluge, Wbch[5] 51 a.; jfr beträff. sv. dial. (nyl.) *brak* 'skör' Vendell, Nyländska Etymologier p. 4.

urg. **straka-*: no. dial. (Aas.) *strak* 1. 'stram, spændt, udstrakt', 2. 'rank, lige, ret'; sv. dial. (Rz) *straker* 'spänd, utsträkt, rät, rak'; ä. da. (Jessen, Et. Ordb. 244) *strag* 'lige'. Utomnordiskt motsvara fht. *strach*, mht. *strac* 'ausgestreckt, gerad, straff', ags. *strac, stræc (strec)* 'fortis, violentus'. Till grund torde ligga en ieu. rot *streg-* 'strecken, straffen', nasallös biform till roten *streng-* i lat. *stringere* 'schnüren, straffen', gr. *στραγγάλη* 'sträng, sträck' m. fl. aflägg [1]). Ordets i fråga grundbetydelse är således 'hårdspänd, styf'.

urg. **hu̯ata-*: fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *huatr* 1. 'hurtig, rask', 2. 'modig', 3. 'af Hankjøn'. Å östnordiskt område förekommer blott sv. dial. *hvater, hvat* 'skicklig, förträfflig; flink, hurtig' (Rz, Rqv. II, 382). Germanska identiteter äro fht. mht. *hwaz, waz*, ags. *hwat, hwæt* 'scharf'. Som ieu. rot gäller *kuad-* (: *kud-*) i find. *cud cōdati* 'antreiben, anfeuern, beeilen'. Rotformen *ku̯ad-* torde såsom sådan vidare föreligga i fno.-isl. svaga verbet *huata* 'drive noget fremad med Hurtighed eller stærk Fart, fremskynde noget', hvilket på grund af det gamla starka participiet fnord. *huass*, fht. mht. *was*, got. **kass* (i adv. *kassa-ba* och adjektivabstr. *kassei*), beroende på en ieu. stamform **ku̯ad-tó-*, synes framstå som primärt [2]).

---

[1]) Jfr Kluge, Wbch[5] 366 b.; Fick, Wbch[4] I, 571.

[2]) Primärt af samma anledning betraktar Kluge, (P. Grundr. I, 371) got. **katjan*, fno.-isl. *huetia*, fht. *węzzen* (< **hwazzjan*) 'wetzen'. Detta verb är dock kanske snarare att förklara som deno-

urg. **lata-*: fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *latr* 'træg, doven, lad'; fsv. (Rqv. III, VI, Sdw.) *later*, ä. da. (Kalk.) *lad* d. s. Germanska paralleller äro got. *lats*, fht. mht. *laz*, ags. *læt* 'lässig, träge, faul'. Till sin etymologi beror adj. på en ieu. rotform *lad-* (eller *lod-*)[1]), afljudande med *lēd-* i got. *lētan*, fno.-isl. *láta* 'låta' (s. Fick, Wbch[4] I, 540; Kluge, Wbch[5] 226 b., Nom. Stammb. § 169; Noreen, Urg. Lautl. p. 59).

urg. **ʒlađa-*: fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *glađr* 1. 'blank, skinnende', 2. 'venlig', 3. 'glad, munter'; fsv. (Rqv. III, VI, Sdw.) *gladher;* ä. da. (Kalk.) *glad* 'glad'. Parallella bildningar äro fht. mht. *glat* 'glatt, glänzend', ndl. *glad* 'glatt', ags. *glæd* 'glänzend, fröhlich'. Som ordets grundbetydelse gäller 'glatt'; jämför de urbesläktade fksl. *gladŭkŭ*, lat. *glaber* (< **ghladh-ro-*) 'glatt'. Den i ofvannämda former belagda ieu. roten *ghladh-* torde stå i variationsförhållande till ieu. roten *ghlīdh-* (*ghlīt-* ?) i fht. *glītan*, fs. *glīdan*, ags. *glídan* 'glida' (: **ʒlađa-* = fht. *slīfan* 'gleiten': *slaf* 'schlaff' = fno.-isl. *gína* 'gapa': nsv. dial. *gan* 'gap', gr. *χαίνω* (**χανjω*) 'gähne, gaffe' = nsv. *(mun-)gípa* 'munvinkel': fno.-isl. *gapa*, nsv. *gapa* etc.)[2]); jfr. Kluge, Wbch[5] u. 'glatt' och 'gleiten'.

urg. **hráþa-*, **hrađá-*: fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr[2]) *hrađr* 'saadan som fører med rask Fart lige frem til Maalet'; fsv. (Rqv. III) *radher* 'hastig'. Formerna äro tvetydiga med hänsyn till stamkonsonantismen, låta förklara sig antingen ur *hráþa-*, belagdt i ags. *hræđ* (jfr adv. *hrađe*), fht. *hrad*, *rad* 'schnell', eller ur dess vernerska växelform *hrađá-*, föreliggande i ags.

minativum på *-iō-* till adj, **hṷata-*. Ang. denominativ af denna art kan man se Kluge, P. Grundr. I, 380.

[1]) Enl. Sütterlin Indog. Forsch. IV, 100 skulle germ. rotformen *lat-* innehålla ieu. *ŏ*-vokalism; jfr ir. *lesc* 'träge', som antages representera *ĕ*-stadiet (ieu. rotf. *lēd-*).

[2]) Se om denna art af rotvariation Noreen, Urg. Lautl. pp. 211 ff.

hræd = *hræd*. Hvad etymologin beträffar, hänföres adj. af Persson (Wurzelerw. p. 167, not 1, K. Z. XXXIII, 291) till ieu. roten *krĕt-* i lit. *kreczù, krẽ́sti* 'schütteln', *kretù, kretė́ti* 'sich hin und her bewegen, sich schütteln, wackeln' [1]).

urg. **ƀlaįka-*: fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *bleikr* 'bleg, hvid'; fsv. (Rqv. III, VI) *blēker*, nda. *blēg* (< fda. **blēk*) d. s. Till nämda stamform, en afledning från germ. roten *blĭk-* (: *blaįk-*) i forngerm. starka vb. isl. *blíkia*, ags. *blícan*, fs. *blīkan*, fht. *blīhhan* 'lysa, skina' höra utomnordiskt ags. *blác*[2]), fs. *blēk*, fht. *bleich* o. s. v. (s. Kluge, Wbch[5] 45 a.; Tamm, Et. Ordb. 41 b.).

urg. **ƀraįđa-*: fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *breiðr* 1. 'bred', 2. 'udstrakt, omfattende'; fsv. (Schl. Sdw.) *brēþer* 'bred, utsträkt åt sidorna; vid, stor'; fda. (Lund) *brēth* 'bred'. Utomnordiska paralleller möta i got. *braiþs (braid-)*, ags. *brád*, fs. *brēd*, fht. *breit*. Till sin etymologi beror adj. måhända på en ieu. stamform **mraįdho-*, afledning från ieu. roten *mrĭdh-* i gr. *βρίθω* 'strotzen', *βριθύς* 'schwer, wuchtvoll' (K. F. Johansson, K. Z. XXX, 451; Noreen, Urg. Lautl. p. 141). Sammanställningen är emellertid något osäker, alldenstund en supponerad urgerm. ljudutveckling af ieu. uddljudande *m* framför *r* till *ƀ* ej är till full visshet konstaterad [3]).

urg. **đaiʒa-*: fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *deigr* 1. 'blød', 2. 'frygtsom for og i Fare'. Å östnordisk botten förekomma motsvarigheter i gotl. dial. *daig* och ä. da. *dej* 'öm (exempelvis om tänder)'. Parallella adjektivbildningar äro mlt. *dēch*, mht. *teic*, nht. *teig* 'mjuk'. Till grund för ordet ligger ieu.

---

1) Jfr Noreen, Urg. Lautl. pp. 53, 98, 116, 128.

2) I ags. förekommer jämte *blác* en *i̯a*-stamsform *blǽce*, en växling som möjligen har sin grund i ursprunglig *u*-stamsflexion.

3) Det af Kluge (Wbch [5] 53 a.) antagna sambandet med find. *mrit-* 'zerfallen (sich ausbreiten?)' torde af betydelseskäl böra uppgifvas; jfr Osthoff, Morph. Unters. V, 108.

roten *dhĭgh-* i got. *deigan* 'aus Thon bilden', *gadigis* 'das Gebilde', find. *dih-* 'bestreichen, verkitten, beschmieren', lat. *fingere* 'bilden', *figura* 'Gestalt', gr. τεῖχος, τοῖχος 'Mauer' (s. Zimmer, Nominalsuffixe p. 93; Kluge, Wbch[5] 374 b.; Tamm, Et. Ordb. 88 a.).

urg. **fai̯ta-*: fno.-isl. (Vgf. Fr[2]) *feitr* 'fed'; fsv. (Schl.) *fēter*, fda. *fēt* d. s. En identisk bildning är mht. *veiz* i samma betydelse. Till grund ligger ieu. roten *pĭd-* i bl. a. gr. πιδύω 'quelle', πῖδαξ 'Quelle'. Jfr afljudsformen **fita-* p. 18 i det föreg.

urg. **þlái̯ha-*, (**flai̯ha-?*): fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *flár* 'falsk, svigefuld, underfundig'. Jämte parallellen ags. *flár* 'hinterlistig' står ordet i etymologiskt samband med fht. *flēhan* 'schmeicheln', mht. *vlĕgen* 'schmeichelnd bitten' (i vernerskt växelförhållande till den fht. formen), got. *ga-þlaihan* 'liebkosen'. Uddljudsväxlingen i konsonantförbindelserna *þl* (i got.) och *fl* (i västgerm. och nord. språk) förblir oklar, sålänge säkert etymon för ordgruppen saknas[1]).

urg. **hai̯ta-*: fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *heitr* 1. 'hed, varm', 2. 'ivrig, hidsig'; msv. (Rqv. III, VI, Sdw.) *hēter*, ä. da. (Kalk.) *hēd* d. s. Konforma bildningar med samma betydelse möta i fht. mht. *heiz*, ags. *hát*, ndl. *heet*. Beträffande etymologin jämföre man afljudsformen **hita-* p. 18 i det föreg.

urg. **u̯rái̯þa-*: fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *reiđr* 'vred' (en ursprungligare form *vreiđr* finnes belagd å ett färre antal ställen i äldre Eddan, se Gerings Glossar u. *vreiđr*); fsv. (Schl.) *vrēþer*, nda. *vred* d. s. Germanska paralleller föreligga i fht. *reid* (sidoformen *reidi* torde sekundärt blifvit öfverförd

[1]) Jfr Noreen, Urg. Lautl. p. 197 (§ 54, anm.). Af Kluge (Wbch[5] 110 b. under 'flehen') antages emellertid (ehuru med en viss tvekan) samband med gr. λαικάς 'Hure' (ifall af *τλαικάς med grundbet. 'Schmeichlerin, Verführerin').

till *ja*-stamsflexion) 'lockicht, kraus', ags. *wrád,* fs. *wrēd* 'sorgenvoll, zornig, feindlich, ungestüm, heftig'. Till sin etymologi beror adj. på germ. roten *ụrĭþ-* (förgerm. *ụrĭt-*) i ags. *wrídan* 'torquere', fht. *rīdan* 'winden', fno.-isl. *ríða* 'vride, knytte m. m.', nsv. *vrida.* I enlighet med denna tolkning, angående hvilken se Schade Wbch [2] 1203 b., framstår 'vriden' som ordets sinliga grundbetydelse (jfr specielt den fht. formens begrepp), hvilken sedan öfvergått till en motsvarande andlig bemärkelse 'förvriden, förvänd med hänsyn till sinnet'.

urg. **skaiƀá- (*skáịfa-?)*: fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *skeifr* 'skjæv'; nsv. *skef,* gotl. dial. (Rz) *skaiv* d. s. Nda. *skjæv* är antagligen lågtyskt lånord (jfr Jessen, Et. Ordb. 214). Germanska paralleller erbjuda sig i ags. *scáf, scáb* (vernerska växelformer)[1]), ndl. *scheef* med samma betydelse (det synonyma mht. nht. *schief* är ikke identiskt, men väl besläktadt[2]). Ordets etymon är att söka i en ieu. rot. *skip-* (: *skaịp-*), föreliggande under annat afljudsstadium i lat. *Scīpio* 'den skefva' och utvidgad med nasalinfix i gr. *σκίμπτειν* 'krumm machen'[3]).

urg. **slaịpa-*: fno.-isl. (Vgf. Fr.[2]) *sleipr* 'slibrig' *(ἅπ. λεγ.).* I modärnt bruk förekommer adj. såväl i nyisländskan (Vgf.) som i nyno. dialekter (Aas.). Utomnordiskt föreligger en identisk bildning i mht. *sleif* 'schlüpfrig, glatt z. Ausgleiten'. Till grund för ordet ligger ieu. roten *slib-* i gr. *ὀ-λιβ-ρός* 'schlüpfrig', fht. *slīfan* 'labi', *slēffar* 'lubricus', ags. *tó-slípan*

---

[1]) S. Noreen, Urg. Lautl. p. 125.

[2]) S. Noreen, Urg. Lautl. p. 31.

[3]) Kluge (Wbch [5] 322 a.) sätter till grund en ieu. rot $skik_2$- (: $skaịk_2$-), i det han med ofvan behandlade adj. identificerar det likbetydande mht. *schieg.* Ifrågavarande adjektivformer äro i själfva värket blott rotbesläktade, icke identiska. Rötterna *skip-* och *skik-* äro att fatta som variationsformer af samma primärrot *ski-* (s. Noreen, Urg. Lautl. p. 149).

'zergehen'. Se ang. denna etymologi Persson, Wurzelerw. p. 189; Noreen, Urg. Lautl. pp. 150, 154, 213.

urg. *taita-: fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *teitr* 'munter, lystig'. Paralleller förekomma i fht. *zeiz* 'tener, tenellus, zart; anmutig, angenehm', ags. *tát* 'zart, milde'. På grund af den hos ordets fht. form uppvisade rent sinliga betydelsen, hvilken är att anse såsom den ursprungliga, torde den af Fick (Wbch[4] 454) gjorda sammanställningen med ieu. roten *dei- (di-)* 'scheinen, strahlen' böra afvisas. Med stöd af antydda grundbetydelse vågar jag i stället föreslå ett annat etymon. Adj. synes mig kunna bero på en *d*-afledning (utvidgning medels rotdeterminativet *d*) af ieu. roten *dāi-* 'spalten, theilen, zutheilen' i gr. *δαίομαι, δαίνυμι* 'theile', find. *dáyate* 'theilt aus, vertheilt', fksl. *dě-lŭ,* got. *dai-ls* 'Theil', fno.-isl. *tí-d,* fht. *zī-t* (förgerm. **dī-ti*) eg. 'Abschnitt, Abtheilung' m. fl. aflägg (s. om denna ordgrupp Persson, Wurzelerw. p. 115). Detta tydningsförsök leder till grundbetydelsen 'klufven, delad', hvilken genom generalisering med lätthet kunnat öfvergå till bemärkelsen 'liten, klen, späd' i allm. Utvecklingen af sistsagda begreppsnyans till en motsvarande andlig sådan 'veklig, ömsint, mild (glad)' delar adj. med t. ex. lat. *tener* och nht. *zart.* Med rent sinlig betydelse ingår ofvanberörda rotform *did-* (germ. *tit-*) å nordisk botten möjligen i det af B. Haldorsen uppgifna isl. *títa* f. 'res tenera' (jfr Schade, Wbch[2] 1241 b.), måhända äfven i no. diall. (Aas.) *tita* f. (= *tīt* m.) 1. 'en liden Fugl', 2. 'en liden Fisk', 3. 'en Spire eller liden Væxt, ogsaa om en liden Tand', *tīting* m. 'Spurv, Smaafugl' (jfr det likbetydande isl. *titlingr*).

urg. *uaika-: fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[1]) *veikr* 1. 'svag til Modstand, eftergivende', 2. 'svag i Alm.'; fsv. (Rqv. III, VI) *vēker,* nsv. *vek;* fda. (Molb.) *vēg* 'blød, lind'. Utomnordiskt motsvaras adj. af fht. *weih (hh),* fs. *wēk,* ndl. *week,* ags. *wác*

med samma bet. Till grund för ordet ligger ieu. roten *u̯ig-* i find. *vij* 'weichen, fliehen', fht. *wīhhan,* fs. *wīkan,* isl. *víkia* 'vika' (s. t. ex. Kluge, Wbch[5] 399 a.).

urg. **ƀlau̯ta-*: fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *blautr* 1. 'blød', 2. 'svag, blødagtig, frygtsom'; 3. 'muliebria patiens, mollis'; fsv. (Rqv. VI, Sdw.) *bløter* d. s.; fda. (Lund) *blōt* 'blød'. De formelt motsvarande västgermanska formerna mlt. *blōt,* ndl. *bloot,* mht. *blōz* 'bar, blottad, utblottad, obeväpnad', ffris. *blāt* 'utblottad, medellös, fattig', ags. *bléat* 'eländig, arm' uppvisa en stark begreppsdifferentiering, med hänsyn hvartill man jämföre ett förklaringsförsök hos Tamm, Et. Ordb. 48 a. Beträffande sin etymologi utgör adj. stark afljudsform till det p. 19 i det föreg. behandlade **ƀluta-* **ƀlota-*.

urg. **đauƀa-*: fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *daufr* 'døv'; fsv. (Schl.) *döver* (fgutn. *daufr*) 1. 'döf', 2. 'ofruktbar (om jord och trän)'; ä. da. (Kalk.) *døv* 1. 'sløv, stum, klangløs', 2. 'tom, indholdsløs'. Parallella bildningar föreligga i fht. *toup* (b) 'nichts empfindend, stumpfsinnig, närrisch, toll', got. *daufs* 'verstockt', ags. *déaf,* engl. *deaf,* ndl. *doof* 'taub'. Jämför svaga afljudsformen **dhubho-* p. 12 i det föreg.

urg. **háu̯ha-* (ieu. *$*k_2óu̯k_2o$-*): Till denna stamform hör fno.-isl. adj. *hór* 'hög' [1]), sällsynt biform till *hár,* hvarom längre ned. Konforma bildningar med samma betydelse föreligga i got. *hauhs,* fht. fs. *hōh,* ags. *héah,* ffris. *hāch.* Ordets etymon utgöres af en ieu. rot k_2uk_2- (: $k_2ou̯k_2$-) 'sich krümmen, wölben i bl. a. find. *kuc kucati* 'sich zusammenziehen', *kuca* m. 'weibliche Brust', lit. *kaukarà* 'Hügel', *kaũkas* 'Beule' (s. Läffler anf. st.; Fick, Wbch[4] 380). — Jämsides med germ. **hauha-* går en likbetydande vernersk växelform:

[1]) S. Läffler, Arkiv I, 266 ff., VII 257 ff.; Noreen, Aisl. Gramm.[2] § 58.

urg. *_hauʒá-_ (ieu. *_k$_2$ou̯k$_2$ó-_). Å nordiskt språkområde höra hit fsv. (Schl.) _högher_, fgutn. _haugr_ (belagd i ack. sg. f. _hauga_ samt komparativ- och superlativ-formerna _hoygri, hoygstr_), fda. (Lund) _hōgh_, fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) _haugr_ 'Høi, Forhøining', substantiveradt mask. (förekommer — ehuru mycket sällan — enl. Noreen Aisl. Gramm.[2] § 251, 3 i fornnorskan äfven ss. adj.). Å germanskt område höra till sagda stamform för öfrigt ags. _héag_, ffris. _hāg_ 'hoch, gross', fht. mht. _houc (-ges)_ 'Hügel', sistnämda parallell ett substantiveradt neutr. — En med ifrågavarande *_hauʒá-_ så när som på suffixafljudet identisk sidoform,

urg. *_hau̯ʒu̯é-_ (> *_hau̯u̯é-_ > *_hau̯é-_)[1]) ligger till grund för fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) _hár_, synonymt med _hór_. Å östnordisk botten förekommer en motsvarande adjektivform såsom sammansättningsled i vissa person- och ortsnamn, t. ex. fsv. _Hamunder, Hasten_, fda. _Hakan, Hastæn_, nsv. (Rz) _Håtuna_ (i Uppsala län), _Håby_ (i Bohus län), _Håfjäll_ (ett bärgsnamn i Dalsland).

urg. *_láu̯sa-_: fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) _lauss_ 'løs, fri, ledig, bevægelig m. m.'; fsl. (Schl.) _løser_, fda. (Lund) _løs_ d. s. Likbetydande och konforma bildningar möta i got. _laus_, ags. _léas_, fht. fs. _lōs_. Beträffande ordets etymon jämföre man afljudsformen *_lusa-_, *_losa-_ p. 20 i det föreg.

urg. *_skau̯a-_: fno.-isl. _-skár_ (n. _-skátt_) i sammansättningarna _opin-skár_ (nisl. Vgf. þork. Suppl. II) 'aabenbar, bekjendt, afsløret' och _upp-skár_ (Vgf. Fr.[1]) d. s. Ordets etymon torde få sökas i ieu. roten _sk$_2$u-_ i fht. _scouwōn_, ags. _scéawian_ 'sehen, schauen, betrachten', gr. _κοέω_ 'merke', lat. _cavere_ 'sich hüten'. Adj. *_skau̯a-_ i anförda komposita betyder således egentl. 'sedd, varseblifven'. Med en aktiv grundbetydelse 'seende, iaktta-

---

[1]) S. Läffler, Arkiv I, 266 ff.; Noreen, Urg. Lautl. p, 166.

gande, tagande sig till vara' synes mig ifrågavarande adjektiv-stam vara belagd i got. *-skaws: us-skaws* 'besonnen, vorsichtig'.

urg. **staupa-*: no. dial. (Ross) *staup-* 'brant' i *staup-høvd* 'med steil Hov', denominativ participialbildning. Utomnordiskt förekommer ett motsvarande adjektiv i ags. *stéap* 'emporragend, steil'. Till grund ligger germ. roten *steup- (stūp-)* i no. dial. st. vb. *stūpa* 'falde, styrte, segne pludselig', fno.-isl. *stúpa* 'staa i Veiret' (belagdt blott i inf.).

urg. **þraua-*: Till denna stamform hänför jag fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.²) adj. *þrár-* i *lík-þrár* 'spedalsk', hvaraf ett substantiveradt fem. *lík-þrá* 'Spedalskhed'. Som i grunden identiska med ifrågavarande adj. betraktar jag — trots begreppsdifferenserna — nisl. (Vgf.) *þrár* 'decomposed, stale' (jfr t. ex. *þrátt kiǫt, þrár fiskr*) samt no. dial. (Aas.) *traa* 'tvær, modstræbende, uvillig', med specialiserad bet. 'harsk, stram eller beesk af Smag, om Madvarer' (eg. väl 'motbjudande'). Hvad etymologin beträffar, äger rotförvandtskap rum med förra ledet i got. *þrūts-fill* 'Aussatz' (jfr Vgf. o. Fr.²). Till grund lägger jag ieu. roten *treu-* (: *trŭ-*, hvaraf *trū-d-* i got. *þrūts-* utgör dentalutvidgning) i gr. *τρύω* 'rifver, sliter, utnöter, förbrukar', i allm. 'utmattar, besvärar, plågar', *τραῦ-μα* 'sår', fksl. *try-ją, try-ti* 'reiben', *trovą, tru-ti* 'aufreiben, verbrauchen'. I enlighet med denna tolkning får isl. *lík-þrár* antagas ursprungligen ha betecknat 'sådan som har en (i följd af sår) upprifven kropp'. Passivt begrepp föreligger likaså hos den nisl. formen, ursprungligen väl betydande 'utsliten, utnött, förbrukad' (hvaraf 'kraftlös, dufven'), medan däremot den nno. formens grundbetydelse är aktiv: eg. 'besvärande, plågande'. Beträffande sistberörda betydelseutveckling 'plågande, besvärande — motsträfvig' jämföre man en fullständig parallellism i fsv. *þryter*, isl. *þriótr* 'motspänstighet', fsv. *þryzker*, isl. *þriózkr* 'motspänstig', hvilka bero på ofvanberörda rot *treud-*, ingående utom

i got. *þrūts(-fill)* vidare i lat. *trūdo* 'dränge, stosse', got. *us-þriutan,* mlt. *drēten,* ags. *á-þréotan* 'ärgern, verdriessen', fno.-isl. *þrióta* 'mangeln, misslingen' m. fl. aflägg [1]. Sagda aktiva grundbegrepp uppträder äfven hos en — som mig synes — motsvarande västgerm. bildning, ags. *þréa-* i *þréa-nédla* 'zwingende Bedrängnis, herbe Not', *þréa-nýd* 'Drangsal, Bedrängnis, Not' (ss. simplex blott substantiveradt: *þréa* sv. m. 'Plage').

urg. **þrauta-*: isl. (þork. Suppl. II) *þrautr* 'otålig'. Konformt och synonymt härmed är ags. *þréat.* I etymologiskt afseende beror adj. på den under näst föreg. artikel omnämda ieu. roten *treud-* 'betunga, besvära, plåga', hvarur detsamma framgått med passiv betydelse. Med motsvarande aktivt begrepp möter samma adj. i några substantiveringar: fno.-isl. *þraut* f. 'beschwerliche Arbeit', mt. *drōz* m. 'Beschwerde, Verdruss', ags. *þréat* m. '(drückende od. bedrängende) Menge, Bedrückung, Bedrängnis'.

urg. **frōđá-*: fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *fróđr* 'kundskabsrig, indsigtsfuld'; msv. (Sdw.) *frōdher* d. s. Utomnordiskt motsvaras adj. af got. *frōþs (frōda-)*[2], fht. *frōt,* ags. fs. ffris. *frōd* 'verständig, klug, weise'. Till grund för adj. ligger germ. roten *fraþ-* i got. st. vb. *fraþjan (frōþ)* 'verstehen, verständig sein' (s. t. ex. Schade Wbch [2] 227 b.; Noreen, Urg. Lautl. pp. 77, 119, 182).

urg. **ʒa-nōʒá-*: fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *gnógr* = *nógr* 1. 'rigelig', 2. 'tilstrækkelig', 3. 'rigeligen forsynet med noget'; msv. (Sdw.) *nōgher* 'tillräcklig' *(ἅπ. λεγ.).* Utomnordiska paralleller föreligga i fht. *gi-nuog,* fs. *gi-nōg,* ndl. *ge-nœg* med

[1]) S. om denna ordgrupp Persson, Wurzelerw. p. 36; Noreen, Urg. Lautl. p. 204.

[2]) Galat. 3,3 förekommer emellertid en form *unfrōþans* (jfr Kluge, K. Z. XXVI, 94), af Bernhardt (Die gotische Bib. des Vulfila, Halle 1884) rättadt till *unfrōdans.*

samma bet. Stamformen *_ʒa-nōʒá-_ står i vernerskt växelförhållande till urg. *_ʒa-nōha-_ i got. _ga-nōhs,_ ags. _ge-nóh._ Till grund ligger ett forngerm. präterito-präsens got. _ga-nah,_ fht. _gi-nah_ 'es genügt'. Germ. roten _nah-(nōh-)_ beror på förgerm. _năk-_, ingående i find. _naç naçati_ 'erreichen, erlangen', lat. _nancisci_ (s. t. ex. Kluge, Wbch [5] 135 a.).

---

3. _Isolerade adjektiv._

urg. *_fala-_: fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) _falr_ 'til fals, som Eieren vil skille sig ved'; fsv. (Schl.) _fal_, fda. (Lund) _faler_ d. s. I etymologiskt afseende hör adj. till ieu. roten _pōl-_ (: _pal-_) i gr. _πωλέομαι_ 'verkaufen', find. _paṇa-s_ (< *_pal-n-_) 'Wette, Stipulation, Lohn', _paṇa-tē_ 'handelt ein, tauscht ein, kauft' (s. Kluge, Wbch [5] 102 b. u. '_feil_'; Noreen, Urg. Lautl. p. 214). Med afljuds-_ē_ ingår samma rot i fht. _fāli_ 'käuflich', står däremot i variationsförhållande till roten i fht. _feili,_ mht. _veile, veil,_ nht. _feil_ (urg. *_faịli-_)[1].

urg. *_sụala-_: fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) _sualr_ 'kjølig'; fsv. (Rqv. III) o. nda. _sval_ d. s. Adjektivet hör till ieu. roten _sụĕl-_ i bl. a. ags. _swēlan_ 'glühen', _for-swǽlan_ 'verbrennen', fht. _swilizzōn_ 'langsam verbrennen', lit. _svìlti_ 'schwelen' (s. Bugge, K. Z. XIX, 440; Bechtel, Beziehungen der sinnl. Wahrnehmungen p. 17). Enligt denna tolkning har ordet ursprungligen betydt 'brännande', hvaraf närmast väl 'brännande (bitande) kall'[2]. Parallell begreppsutveckling uppvisa gr. _αἶθρος_

---

[1]) Jfr dock Kluge, ofvan anf. st., hvarest formen förklaras genom antagande af germ. _i_-epenthes.

[2]) Tämligen afvikande till betydelsen, men i grunden väl dock identiskt är no. dial. (Aas.) _svul_ 'sortladen, mörk, dunkel (maaskee eg. sodet eller røget)'.

'Morgenfrische, Kälte' till *αἴθω* 'brenne', *καῦμα* 'Frost' till *καίω* 'brenne' (Bechtel anf. st.). Jämför äfven det af Vgf. anförda uttrycket *glæjanda frost* 'a sharp frost' (isl. vb. *glæja* 'to glow').

urg. **skarpa-*: fno.-isl. (Vgf. Fr.[2]) *skarpr* 'indskrumpen, sammenskrumpen ved at tørres', 2. 'indskrumpen af Maverhed', 3. 'ufrugtbar, tør, gold (om Jordmon)', 4. 'ujævn, grov'; sv. dial. (Rz) *skarp* 1. = isl. *skarpr* 3., 2. 'hård, torr (om bröd)'. Ordets etymon utgöres af ieu. roten sk_2erb- (: $sk_2r_{o}b$-) i ry. *skorblyi* 'eingeschrumpft', *skorbny-ti, skorběti* 'contrahi', mht. *schorpf* (< **skurpa-*) 'Schorf, Grind', fno.-isl. fsv. nsv. *skorpa*, nda. *skorpe*, fno.-isl. *skorpenn* 'indtørret, indskrumpet', fno.-isl. fsv. *skorpna* 'indtørres, indskrumpne'[1]).

urg. **þu̯ara-* (**þu̯arha-?*): fsv. (Rqv. VI) *þvar* 'tvär'; no. dial. (Aas.) *tvar* (fno. **þuarr*) d. s., föreliggande blott i adverbformen *tvart* 'tvært, i korteste Linie; paa tværs m. m.' I etymologiskt hänseende råder tvetydighet. Jfr adjektivets likbetydande afljudsformer: isl. *þuorr*, nno. *tvor* p. 5 och fno.-isl. *þuerr*, fsv. *þvær*[2]), fda. *thvær* p. 25 i det föreg.

urg. **rama-*: isl. (Eg. Vgf.) *ramr* 'strong, stark, mighty'; no. dial. (Aas.) *ram*, fsv. (Rqv. VI) *ramber* (pl. *ramir*) d. s. Till grund för ordet ligger måhända ieu. roten *rem-* i ir. *remor* 'dick. fett' (grdf. *remro-*), cymr. *rhēf* 'crassus, magnus', *rhefr* 'anus rectum' (s. Fick, Wbch[4] II, 233).

urg. **ʒa-hanʒá-*: Sålunda föreslår jag att fatta sv. dial.

---

[1]) Jfr beträff. denna ordgrupp Schmidt, Vocalism. II, 491; Bugge, Bezz. Beitr. III, 107; Schade, Wbch[2] 802 a. u. 'skorpr'; Brugmann, Grundr. II, 1001.

[2]) Jfr Noreen (P. Grundr. I, 475), som anser fsv. *þvar* vara ljudlagsenligt framgånget ur *þvær*. Genom Kocks (Undersökningar i svensk språkhistoria p. 88) inskränkande formulering af den postulerade ljudlagen faller ifrågavarande form emellertid utom dennas värkningskrets.

(Rz) *kång, kånger* (fsv. **kanger*) 1. 'kvick, liflig', 2. 'modig, yr (om hästar)', 3. 'löpsk, kåt' (ingår med sin ursprungliga rotvokal möjl. i *kang-vis* (Rz) 'självklok; frågvis, vetgirig, om barn'). Såväl form som betydelse synas tala för etymologiskt samband med fno.-isl. *kátr* 'fornøiet, munter, lystig' (msv. *kāter* och ä. da. *kåd* äfven 'vällustig, lättsinnig'), hvilket enligt Noreen Arkiv III, 17 f. (jfr Aisl. Gramm.[2] §§ 152. 4, 184. 4; Urg. Lautl. p. 26) beror på urg. **ʒa-hāhta* (< -**hanh-ta-* < -**khong₂-tó-*), en *to*-stamsafledning från ieu. roten *(s)k(h)eng₂-* i fht. *hinchan*, find. *khañj-* 'hinken', gr. σκάζω (< **skn̥g₂-i̯ō*) 'hinke', nsv. (dial.) *skunka* 'springa tungt' m. fl. aflägg. Urg. **(ʒa-)hanʒá-* synes mig närmast bero på en med ofvannämda *(s)k(h)eng₂-* i variationsförhållande stående ieu. rot *(s)kenk* (: *(s)kank-*), hvari jag ser en med nasalinfix utvidgad biform till ieu. basen *skak₂-* i ir. *der-scaigim* (< -**skaki̯ō*) 'ich unterscheide mich, zeichne mich aus (wörtl. ich springe hervor)', fksl. *skakati* 'springen, tanzen', fht. *scëhan* 'eilen', fno.-isl. *skaga* 'med Enden rage frem', *skagi* 'Odde' etc.[1]). Å nordisk botten synes ifrågavarande nasal-utvidgning vidare ligga till grund för sv. diall. *skangla (škångla)* 'gå självsvåldigt', *skanglog, -ot* 'gänglig', *skanglar, skänglar* 'fotskankar', *skänglur* 'handtag i en stång', *skängling* 'ben på gafflar o. dl'. Af detta etymon framgår 'kvick, liflig' (eg. springande, hoppande') såsom adjektivets grundbegrepp. Betydelseutvecklingen till 'löpsk, kåt' har ordet gemensam med det ofvanberörda adj. msv. *kāter*, nsv. *kåt*, ä. da. *kåd*[2]).

---

[1]) S. om denna ordgrupp Schade, Wbch[2] 785 a.; Fick, Wbch[4] II, 308.

[2]) Sedan ofvanstående artikel nedskrifvits, har jag fått del af Wadsteins i Indog. Forsch. V ingående undersökning 'Nordische Bildungen mit dem Präfix *-ga*', hvari förf. p. 2 söker gendrifva teorin om en ljudlagsenlig öfvergång *gh* (*ga* + *h*) till *k* och följaktligen afvisar Noreens ofvan framstälda tolkning af isl. *kátr*, hvilket han i

urg. **kranʒa-*: fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *krangr* 'svag, skrobelig' (*ἅπ. λεγ.*). Ordets etymon är att söka i germ. roten *kring-* (ieu. *grengʰh-*, jfr lit. *grężiù, grężti* 'drehen, wenden') i ags. *cringan* eg. 'sich winden wie ein tödlich Verwundeter, im Kampfe fallen, niederstürzen'. Jfr afljudsformen **krinʒa-* p. 33 i det föreg.

urg. **stranka-*: sv. dial. (Rz) *strank* 1. 'smärt, lång o. smal i kroppen, långsträkt, välbildad', 2. 'hurtig', 3. 'välklädd', 4. 'stolt, högmodig'. Å västnord. område möter adj. blott i det substantiverade no. dial. (Ross) *strank* m. 'En som er stiv i Krop og Bevægelser'. I fråga om etymologin är **stranka-* stark afljudsform till det p. 17 behandlade urg. **strunka-*.

urg. **suanʒá-*: fno -isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *suangr* 'tynd, smal af Mangel paa tilstrækkelig Næring'; msv. (Rqv. VI) *svanger,* sv. dial. (Rz) *svånger, svang,* fda. (Molb.) *svang* d. s. Med hänsyn till sin etymologi är ordet afledt från germ. roten *suing-* (antagligen af förgerm. *suenk-,* jfr en nasal-lös rotvariant *suek- suk-* i lit. *sukù, sùkti* 'drehen', *sukrùs* 'beweglich, flink', lett. *sūku* (= **sunku*), *suku, sukt* 'entwischen, schwinden', fksl. *sukati* 'drehen')[1] i flt. fs. ags. *swingan* '(sich) schwingen', got. *af-swaggwjan* 'schwankend machen'. Som ordets grundbetydelse gäller i öfverensstämmelse härmed 'lätt att svinga, böjlig' (jfr artiklarna **slanka-, *suanka-* pp. 54, 55 i det föreg.).

urg. **uana-*: fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[1]) *vanr* 'wont, accu-

---

dess ställe — liksom jag oberoende af honom ofvan gjort — förbinder med det likbetydande sv. dial. *kånger*. Denna sammanställning torde träffa det riktiga, men hindrar i och för sig icke härledningen af *kátr* från roten *skheng-* 'halta', då ju — såsom jag ofvan sökt ådagalägga — ett närstående etymon under förutsättning af berörda ljudlags giltighet — hvars tvifvelaktighet jag i själfva värket numera är villig att medgifva — äfven kan uppvisas för adj. *kånger*.

[1]) Jfr Persson, Wurzelerw. p. 192.

stomed', fsv. (Schl.) *van* 1. d. s., 2. 'gällande' (?); fda. (Lund) *van* 'vant til'. Till grund ligger ieu. roten *ųen-*, ingående i find. *vánati, vanáti, vanóti* a) 'hold sein, verschaffen, mittheilen, geben', b) 'gern haben, begehren', fno.-isl. *una* 'zufrieden sein', fht. *wunne, wunnia, wunna* 'Freude, Lust', fs. *wunsken* 'wünschen', med differentierad betydelse vidare i fht. *wonēn,* fs. *wunōn,* ags. *wunian* 'wohnen, sein, bleiben', got. *wanjan* 'gewöhnen' m. fl. aflägg. 'Das Gewohnte ist dasjenige, woran man Gefallen findet' (s. Kluge, Wbch [5] 139 a. '*gewöhnen*', 410 b. '*wohnen*'; Persson, Wurzelerw. p. 72).

urg. **ʒaʒa-*: no. dial. (Aas.) *gag* 'tilbagebøiet, krummet bagud, f. Ex. om Halsen paa Fugle'; motsvarande fno.-isl. form **gagr* förekommer blott i bahuvrīhi-sammansättningen *gag-hals* (Eg. Vgf. Fr.[2]) 'med bagoverbøiet Hals' (*ἅπ. λεγ.*). Å östnord. språkområde möter väl samma adjektiv, öfverfördt till andlig begreppssfär, i sv. dial. (Rz) *gager* 'öfverdådig, obetänksam, förflugen, näsvis'. Till grund för ordet lägger jag ieu. roten *g₂hag₂h-* i lit. *gagė́ti* 'schnattern (von der Gans)', *gagónas* 'Gänserich', serb. *gagula* 'Art Wasservogel', ry. *gagara* 'Silbertaucher', mht. *gāgen* 'gagen, wie eine Gans schreien', fno.-isl. *gagl* 'liden Gaas'. Enligt detta tolkningsförslag skulle adjektivet ursprungligen blott betecknat den för halsen hos en vattenfågelart karaktäristiska egenskapen att vara bakåtböjd (jfr den nyno. formens betydelse). Genom generalisering har ordet sedermera erhållit vidsträktare användning.

urg. **saʒá-*: isl. *sagr* (Stockh. Homil.); fda. (Lund) *sagh;* fsv. (Schl.) *-sagher* i *undan-sagher* 'eg. tillsagd att hålla sig undan, förbjuden att infinna sig, förvist (från)'. Under alla tre formerna uppvisar adjektivet betydelse af part. prät.[1]) till sv. verb. fno.-isl. *segia,* fsv. *sæghia,* fda. *sighæ (sighiæ)* 'säga'.

---

[1]) Jfr Noreen, P. Grundr. I, 518, Aisl. Gramm. [2] § 434, anm.

Ordets etymon är att söka i en ieu. rot *sek₂-*, utomnordiskt uppvisad i lit. *sakýti* 'sagen', *sekmė* 'Erzählung', *pá-saka* 'Märchen', fksl. *sočiti* 'anzeigen', flat. *insece* 'erzähle' etc. [1]).

urg. **raka-*: fno.-isl. (Vgf. Fr.[2]) *rakr* 'lige, ret, ben'. Såsom simplex är ordet blott engång uppvisadt, men förekommer därjämte ss. led i några sammansättningar: *rak-hlaup* 'uafbrudt Løb i lige Retning', *rak-leið* 'den lige Vei som er Kortest og forer snarest til Maalet', *rak-leiðr* 'gaaende i lige Retning'. Å östnord. botten möta motsvarande adjektivbildningar i nsv. *rak* och fda. (Molb.) *rag* med samma betydelse. I etymologiskt afseende beror adj. på ieu. roten *reg_1-* i lat. *rego, por-rigo,* fir. *rigim* 'ich strecke aus' lit. *rążyti* 'recken', find. *ṛj- ṛñj- (ṛñjáti ṛñjáte)* 'strecken, sich strecken', gr. ὀρέγω, got. *uf-rakja* 'ausstrecke' etc. (s. Noreen, Urg. Lautl. pp. 123, 181).

urg. **spaka-*: fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *spakr* 1. 'sagtmodig, stilfærdig i sin Opførsel', 2. 'vant til at være sammen med Mennesker og lade sig behandle af dem', 3. 'vis, forstandig'; fsv. (Schl.) *spaker* 1. = isl. *spakr* 1., 2. = isl. *spakr* 3.; fda. (Lund) *spak* = isl. *spakr* 3., fsv. *spaker* 2. (Molb. *spag* = isl. *spakr* 1., fsv. *spaker* 1.). I ifråga om etymologin hör adj. till ieu. roten *(s)peg_1-* i fksl. *paziti* 'attendere', reflex. med *sę* 'cavere', gr. ἐμ-πάζομαι 'sich um etwas kümmern, auf etwas achten' (s. Fick och Bezzenberger i Bezz. Beitr. VI, 239; Fick, K. Z. XXII, 94; Brugmann, Grundr. I, 348, 447; Noreen, Urg. Lautl. p. 183). Detta etymon anger nyansen 'vis, förståndig' som adjektivets grundbetydelse, hvilken sedan med lätthet utvecklats till 'mild, fredlig' ('tam' med afseende å djur).

---

[1]) S. om denna ordgrupp t. ex. Fick, Wbch[4] I, 559; Kluge, Wbch[5] 310 a.

urg. **kuaba-*: msv. (Sdw.) *qvaver* (*ἅπ. λεγ.*), nsv. *kvaf* 'kväfvande, kvalmig'; no. dial. (Aas.) *kvav,* förekommande blott i neutral form *kvavt* 'indesluttet, skummelt, kvalmt' (*kvavt* kan dock äfven fattas ss. neutr. till part. prät. *kvavd* af nno. sv. verb. *kveva).* Ofvan anförda stamform beror på en ieu. rot *$g_2$abh-* i gr. *βαφῆναι* 'eingetaucht werden', fno.-isl. *kuefia* (*kefia)* 'nedtrykke, undertrykke med Overmagt, neddykke, kvæle', fsv. *kwæfia* 'kväfva, hämma'.

urg. **đaua-*: fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *dár* 'som gjør et overvældende Indtryck paa ett Menneskes Sind: 1. ubehagelig, ufordragelig, 2. kjær, behagelig'. Till grund för ordet ligger en ieu. rot *dhāu-* i gr. *θαῦ-μα* 'under', *θῆβος* (= *θῆϝος*)· *θαῦμα* Hesych., *θέᾱ* 'anblick' (< **θηᾱ*), dor. *θᾱέομαι* (jon. *θηέομαι,* att. *θεάομαι*) 'skåda, beskåda, betrakta, isynnerhet med bibegrepp af förundran el. häpnad', fno.-isl. *dá* 'beundre, vel egentlig: falde i Henrykkelse over noget' (got. **dawan, *dawaida*). Se Bugge K. Z. XIX, 437 gentemot Gislason (Årböger f. nord. Oldkyndighed 1869 p. 115), hvilken sistnämde sammanställer adj. i fråga med fht. *tuon,* ags. *dón* 'göra'.

urg. **skaua-*: fno.-isl. *-skár* (n. *-skátt*) ingår såsom senare led i ett antal sammansättningar: *folk-skár* (Eg. Vgf. Fr.[2]: *ἅπ. λεγ.*) 'menneskeødelæggende'; *her-skár* (Eg. Vgf. Fr.[2]) 1. 'tilbøielig til *herferđ* (krigståg)', 2. 'udsat for, hjemsøgt af *hernađr* (härnad)'; *hregg-skár* (Eg. Vgf.: *ἅπ. λεγ.*) 'stormy' (jfr no. dial. *vínd-skaatt* adj. n. 'udsat for Storm, veirhaardt'); *níđ-skár* (Vgf. Fr.[2]) 'tilbøielig til at digte Nidviser'; *orđ-skár* (Vgf. Fr.[2]: *ἅπ. λεγ.*) 'skarp, bidende i Ord eller Tale', *víg-skár* (Eg. Vgf. Fr.[1]) 1. aktivt: 'prœlio infestus, bellicosus', 2. passivt: 'bello infestatus'. I etymologiskt afseende hänför jag ofvan antagna stamform till ieu. roten *sk_2u-* (: *sk_2ou-*), ingående i lit. *sku-tù, skù-sti* 'schaben, scheeren', *skù-tas* 'kleines Stück', *sku-tà* 'Staub', *skù-tos* 'Abschabsel', *sku-tnà* 'abgeschabte

Stelle, Kahlkopf' och utan uddljudande *s* i gr. *κεάζω* 'spalte, zersplittere, zerschmettere', lat. *cū-do,* fht. *houwan,* fno.-isl. *hǫggua* 'hauen, niederhauen, zerhauen, zerschneiden', lit. *káu-ju, káu-ti* 'schlagen, schmieden', fksl. *kovą, ku-ją* d. s. I enlighet med denna tolkning tillägger jag ofvan anförda sammansättningar följande grundbetydelser: *folk-skár* 'folknedhuggande, -förödande', *her-skár* 1. 'medels härnad förödande', *her-skár* 2. 'genom härnad förödd', *hregg-skár* 'af storm slagen, stormuppfyld', *víg-skár* 1. 'medels krig förödande', *víg-skár* 2. 'genom krig förödd' (jfr *herskár* 1. 2.). I *nið-skár* och *orð-skár* synes adj. uppträda med en öfverförd bemärkelse 'skarp, bitande'. Vidkommande sistnämda begreppsskiftning kan man jämföra t. ex. fno.-isl. *súrr* 'sur, ubehaglig', fksl. *sy-rŭ* 'roh', lit. *sú-ras* 'salzig', lett. *sū-rs* 'herbe' af en stamf. **(k)sū-ro-* eg. 'scharf, beissend', afledning från ieu. rot *ksu-* [1]) = ofvanberörda *sku-*.

urg. **þraṷa-*: fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[1]) *þrár* 'vedholdende, bestemt paa at holde fast ved noget'; msv. (Sdw.) *-thrār* i *en-thrār* 'envis, egensinnig, halsstarrig' *(ἅπ. λεγ.)*; fda. (Molb.) *thraa* d. s. Till grund lägger jag germ. roten *þraṷ-* i fno.-isl. svaga vb. *þreyia* (got. **þrawjan*) 'to feel for, desire, yearn after'. Detta etymon anger 'längtande, trängtande, hafvande åtrå efter ngt' som ordets grundbetydelse (jfr särskildt sv. dial. (Rz) *trå* 'längtansfull, ifrigt angelägen, lysten efter; efterhängsen').

1) Persson, Wurzelerw. p. 134.

II. Nordiska nybildningar.

Dessa låta indela sig i:

1. *Bildningar på afljudande starka verb.*

a). Med präsens-vokalism:

sv. dial. (Rz) *-far* i sammans. *o-far* (*o*-intensivum) 'uppmärksam, förundrad': till sv. dial. st. vb. *o-fara* (prät. *o-fōr*) 'späja uppmärksamt, betrakta, rädd se sig omkring' (Rz). Trots betydelsedifferensen torde nämda starka verb böra fattas som ursprungligen identiskt med det till samma afljudsklass hörande nord. *fara* 'färdas'. Med hänsyn till begreppsutvecklingen hos verbet *o-fara* jämföre man gr. πεῖρα 'Probe, List, Betrug', lat. *periculum* 'försök, prof, fara', got. *fērja* 'Nachsteller', fht. *fāra,* fno.-isl. *fár* 'Gefahr', hvilka innehålla andra afljudsfaser *(pĕr-* resp. *pēr)* af roten i ofvannämda starka verb *fara.*

no. dil. (Ross) *stand* 'staaende': till no. dial. (= fnord.) st. vb. *standa (stōd)* 'staa'.

Till denna grupp hänför jag ännu fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[1]) *valdr* 'som er Aarsag, Ophavsmand til noget'. Adj. har bildats på fno.-isl. vb. *valda* 'vålla', hvilket i präs. och part. prät. böjes starkt, men i prät. svagt *(olla < *wolþa).*

b). Med rotvokalismen i prät. sg.

fno.-isl. (Eg. Vgf. Gering: Glossar) *gallr* 'sonorus, stridulus, clangens'. Ett motsvarande östnord. adj. möter möjl. såsom förra led i nsv. *gall-skrika*[1]). Till grund ligger fno.-isl. st. vb. *gialla (gall)* 'give fra sig en klangfuld, stærk Lyd'.

---

[1]) Jfr Noreen, Urg. Lautl. p. 48.

sv. dial. (Rz) *skrall* 'pratsam': till sv. dial. st. vb. *skrälla (skrall)* 'skrälla, braka; starkt åska; högljudt skräfla'. Jfr afljudsformen sv. dial. *skräll* 'utmärkt, förträfflig m. m.' p. 24 i det föreg.

fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[1]) *valtr* 'som let vælter om, kastes over Ende; upaalidelig, ustadig'; sv. dial. (Rz) *valt* 'rank': till fno.-isl. st. vb. *velta (valt)* 'to roll, roll over'.

sv. dial. (Rz) *-barg* i sammans. *tal-barg* 'som kan tala för sig, har talförmåga': till fsv. st. vb. *biærgha (bargh)* 'hjälpa, rädda'. Jfr afljudsformerna *burg (borger)* och *berg* pp. 20, 36 i det föreg.

fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *snarpr* 1. 'skarp', 2. 'heftig, voldsom, haard', 3. 'djærv i Striden', 4. 'barsk, skrækindjagende', 5. 'haard, mods. fin, blød (om Klæder)', 6. 'ujevn m. m.'; sv. dial. (Rz) *snarp* 1. 'skarp, hvass', 2. 'hård, häftig, sträng, vresig', 3. 'rask, hurtig': till no. dial. st. vb. (Aas.) *snerpa (snarp)* 'sammensnerpes, blive haard og skrumpen' = sv. dial. (Rz) *snärpa* 'sy hastigt och illa, snörpa; vara ondsint, arg m. m.'.

fsv. (Schl.) *kamber* (komp. *kamare*) 'bråd, brådskande' (Smålandslagen, jfr Smål. dial. *kam* med samma betydelse). Ordet förekommer dessutom såsom sammansättningsled i fsv. *kam-girogher*, af Söderwall med orätt uppfördt under uppslagsformen *kamp-girugher* (jfr Noreen, Arkiv VI, 379). Till grund för adj. ligger fsv. st. vb. *koma (kuma)* 'komma', hvars prät. sg. för det mesta lyder *kom* eller *kum*, men äfven — ehuru sällan — *kvam, kam*[1]). Vidkommande begreppututvecklingen 'kommande, gående — bråd, brådskande' kan jag påvisa en parallellism i gr. *αἰόλος* 'beweglich, schnell' och find. *ēvas* 'rasch (vom Pferde)', afledningar från ieu. roten *ei̯* 'gå'[2]).

---

[1]) S. Rqv. I, 154; II, 380.

[2]) S. Prellwitz, Etym. Wörterb. 8.

sv. dial. (Rz) *glapp* 'lös, som ej tager tätt (om skrufvar)': till no. dial. st. vb. *gleppa (glapp)* 'glide ud, komme af Lave; glippe, slaae feil'.

sv. dial. (Rz) *skramp* 'utmagrad, om hästar' (jfr ett häraf substantiveradt mask. *skramper* 'mager häst'): till fno.-isl. st. vb. *skreppa (skrapp)* 'glide, slippe løs; trække sig sammen, trække sig tilbage', motsvarande ett fsv. **skrimpa,* hvaraf nsv. part. prät. *skrumpen* (jfr mht. st. vb. *schrimpfen* 'runzeln').

no. dial. (Aas.) *skrapp* 'rask, let, net'; sv. dial. (Rz) *skrapp* 1. 'duglig, berömvärd, fin, grann, förnäm', 2. 'flink, rask'; nda. *skrap(p)* 'rask, hurtig, duktig': till no. dial. st. vb. *skreppa (skrapp)* 'glide pludselig, falde, styrte, især med nogen Larm m. m.' = sv. dial. *skräppa* 'knalla, ljuda hårdt, smälla; skryta, vara storpratig, yfvas m. m.' Betydelseöfvergången 'smällande, skrällande, genljudande — förträfflig, utmärkt' ha vi förut iakttagit hos sv. dial. adj. *skräll,* hvarom se p. 24 i det föreg.

no. dial. (Aas.) *slapp* 'arm, hjælpeløs' (äfven 'efterladen, uvirksom'); sv. dial. (Rz) *slapp* 'som lider brist på, är utan något, tom, utblottad': till st. vb. no. dial. *sleppa (slapp)* = sv. dial. *slippa* l. *sleppa (slapp)* 'blifva lös, fri'.

sv. dial. (Rz) *glant* 'hal': till sv. dial. st. vb. *glinta* l. *glänta (glant)* 'halka, slinta'.

sv. dial. (Rz) *skranker* 'ojämn, sned' (jfr *skrank-tändt* 'som har ojämna tänder'): till no. dial. st. vb. *skrøkka* prät. *skrokk* l. *skrekka* prät. *skrakk* 'svinde ind, krybe sammen, blive smalere eller tættere, saasom ved Tørring, ogsaa blive mager eller skrumpen', fsv. **skrinka* (prät. **skrank*), hvaraf blott part. prät. *skrunkin* 'skrynklig' (jfr sv. dial. Rz *skrynka* prät. *skrönk* 'skrynkla', ags. *scrincan* st. vb. 'verdorren').

sv. dial. (Rz) *slant* 'hal, glatt, slipprig': till nsv. st. vb. *slinta (slant).*

nisl. (Vgf.) *stammr* 'wet, damp': till sv. dial. st. vb.

stimma (stamm) ‘imma, ånga’. En substantiverad nord. parallell till förevarande adj. föreligger i no. och sv. diall. (Aas., Rz) *stamm* m. ‘Lugt, stærk Uddunstning’.

fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[1]) *þrǫngr* 1. ‘trang, snæver’, 2. ‘besværlig, vanskelig, møisommelig’; fsv. (Schl.) *þranger,* fda. (Lund) *thrang* ‘trång’. Som urnord. grundform gäller **þranȝwaʀ.* Adj. beror på fno.-isl. st. vb. *þryngva (þrǫng)* ‘tränga’ (af en ieu. rot *trenk*$_2$-[1]), jfr lit. *trenkiù trènkti* ‘drücken, drängen’, got. *þreihan (*þrinh-)* ‘drängen’, *þreihsl* ‘Drangsal’).

isl. (Stockh. Homilieb.) *vafr* = part. prät. *vafđr*[2]) af fno.-isl. sv. vb. *vefia* ’to wrap, fold’. Samma adj. ingår väl i *vaf-spiǫrr* (Vgf.) ‘a strip or band of cloth wound round the leg instead of stockings’. Ordet i fråga kan anses uppkommet på prät. sg. *(vaf)* af fno.-isl. st. vb. *vefa* ‘flette, væve’ af en ieu. rot *u̯ebh- ubh-*[3]) i ags. *vefan,* fht. *weban* ‘weben’, gr. *ὕφος = ὑφή* ‘väfnad, väf’, *ὑφάω = ὑφαίνω* ‘väfva’).

sv. dial. (Rz) *-frå* (urnord. *-*frahaʀ*) i sammans. *mat-frå* ‘begärlig efter mat, hungrig’ (= *mat-frågen*). Adj. hör tydligen till fsv. st. vb. *frægna,* prät. *frā* (= fno.-isl. *fregna, frá,* got. *fraíhnan, frah*) ‘fråga’. Som ieu. rot gäller *prek*$_1$- *(prok*$_1$-*)*; jfr find. *pr̥ch* (< **pr̥ç-sk*) ‘fragen, wonach verlangen, etwas begehren, um etwas bitten’, av. roten *pares, peres* ‘fragen, fordern’, lat. *prĕcāri* ‘bitten’, *procax* ‘frech’, fksl. *prositi* ‘fordern, bitten’ etc.[4]).

fno.-isl. (Fr.[2]) *-beitr* i sammanss. *sár-beitr* ‘smerteligen bidende’, *slíđr-beitr* ‘særdeles skarp’ (Eg. o. Vgf. ange *sár-beittr* och *slíđr-beittr*), *smá-beitr* ‘som kun bider lidet’ *(ἅπ. λεγ.)*: till fno.-isl. st. vb. *bíta (beit).*

---

1) S. Fick, Wbch ^{4} I, 448; Noreen, Urg. Lautl. p. 26.
2) S. Noreen P. Grundr. I, 518, Aisl. Gramm. ^{2} § 434, anm.
3) S. Fick, Wbch ^{4} I, 547.
4) S. t. ex. Kluge, Wbch ^{5} 116 b. (u. ‘*fragen*’).

nisl. (þork. Suppl. III) *dreifur* 'spredt': till fno.-isl. st. vb. *drífa (dreif)* 'drive afsted'. Grundbetydelsen således 'kringdrifven'.

gotl. dial. (Rz) *gain* 'vidöppen': till fno.-isl. st. vb. *gína (gein)* 'gabe'.

isl. (Vgf.) *gleiðr* 'standing astraddle, with one's legs wide apart' (i fornspr. *ἅπ. λεγ.*, men allmänt i nyisländska); no. dial. (Aas.) *gleid* 'udspærret, meget aaben, om en Kløft, ogsaa om Fingre eller om Fødder, som sættes vidt ud fra hinanden': till no. dial. st. vb. *glīda (gleid)* 'glide'. Adj. betyder således eg. '(från-)gliden'.

no. dial. (Aas.) *greis* 'utæt, tyndt staaende, adspredt': till no. dial. st. vb. *grīsa (greis)* 'grine, vise Tænder'. Jfr afljudsformen no. dial. *gris* p. 22 i det föreg.

fno.-isl. *-leitr* i en mängd sammansättningar ss. *af-leitr* (Vgf. Fr.²) 'utækkelig, forkastet'; *blá-leitr* (Eg. Vgf. Fr.²) 'blaa eller sort af Ansigtsfarve', *ein-leitr* (Vgf. Fr.²) 'særegen i Væsen og Adferd'; *fagr-leitr* (Eg. Vgf. Fr.²) 'som har et vakkert Ansigt'; *frá-leitr* (Vgf. þork. Suppl. II) 'ufornuftig, slet'; *fránn-leitr* (Eg. Vgf.) 'acri oculorum acie'; *grann-leitr* (Vgf. Fr.²: *ἅπ. λεγ.*) 'tynd, indfalden i Ansigtet' = *grunn-leitr* (Eg. Fr.²: *ἅπ. λεγ.*) = *þunn-leitr* (Vgf. Fr.²); *hvass-leitr* (Eg. Vgf.: *ἅπ. λεγ.*) 'acribus oculis, acri acie oculorum (de corvo); *rétt-leitr* (Vgf. Fr.²) 'begavet med regelmæssige Ansigtstræk' o. s. v. En motsvarande fsv. form *-*lēter* kvarlefver i nysvenskan såsom *-lett,* t. ex. *rödlett, ljuslett,* diall. *långlett* (långlagd), *gladlett* (gladlynt), s. Rqv. I, 219; II, 383. Till grund för adj. ligger fno.-isl. st. vb. *líta (leit)* = fsv. *līta (lēt)* 'se, tillse, tillförse sig, lita, nöjas'.

sv. dial. (Rz) *smajt* (fsv. **smēter*) 'smord, drucken' (jfr sammans. *opp-smajt* 'putsad, uppkammad'): till sv. dial. st. vb. *smīta (smet)* 'stryka på, bestryka m. m.'

sv. dial. (Rz) *snēg* 1. 'listig, bakslug', 2. 'omtänksam': till sv. dial. st. vb. *snīga (snēg)* 'smyga'.

sv. dial. (Rz) *svēg* 'som låter böja sig' (med frågetecken). Som kompositionsled föreligger samma adj. i *svēg-ryggad* = *svēg-bakt* 'svankryggig'. En motsvarande dansk form *svei-* ingår som förra led i nda. *svei-rygget* = da. dial. (Rz) *svei-baget*, likbetydande med ofvannämda nsv. sammansättningar. I västnordiskan möter en parallell bildning i det substantiverade fno.-isl. *sueigr* m. 'a switch, a bow'. Till grund ligger sv. dial. st. vb. *svīga (svēg)* 'böja sig, svikta' (ieu. rot *su̯īk-*)[1].

no. dial. (Ross) *skreid* 'hældende, skraa; glat, som en iisdækket Vei'; nda. *skred* d. s.: till no. dial. (= nord.) st. vb. *skrīda (skreid)* 'skride; glide, gaae løs, falde ud af sit Leie'. Osäkert är om fno.-isl. *-skreiđr* i *aud-skreiđr* (Fr.[2]: ἅπ. λεγ.) 'som har rask Fart (om Fartøi)' och *ør-skreiđr* (Vgf. Fr.[1]) i samma betydelse hör hit eller möjligen är att fatta som gammal *i̯o*-stamsbildning. Ännu en tredje uppfattning kan göra sig gällande, i det sammansättningarna i fråga äfven kunna förklaras som bahuvrīhi-adjektiv (jfr *skreiđ* f. 'Skriden, Kryben, Bevægelse fremad'). [2]).

sv. dial. (Ry) *klauv* 'det som lätt ituklyfves, klyfbar' (urnord. **klaubaʀ*): till nsv. st. vb. *klyva*, prät. *klöv* (dialektiskt äfven *klauv*).

---

2. Bildningar på reduplicerande starka verb.

fno.-isl. (Eg. Vgf.) *-fallr* i sammans. *vá-fallr* 'improviso caducus, in casum pronus' (*ἅπ. λεγ.*); fsv. (Schl., Rqv. VI)

---

[1]) S. Persson, Wurzelerw. p. 192.

[2]) Jfr Falk, Beitr. XIV, 12.

falder (i superl. ack. m. sg. *fallastan: ἅπ. λεγ.*) 'färdig att falla': till nord. redupl. vb. *falla*. Präsensstammen *fall-* af förgerm. *phal-n-* med präsensbildande *n* beror på ieu. roten *(s)phal-* i gr. *σφάλλω* 'fällen, stürzen', *σφάλλομαι* 'fallen, sich täuschen', ind. *sphal-* 'wanken', lat. *fallo* etc.[1]).

fno.-isl. *-haldr*[2]) i sammanss. *fast-haldr* (Eg. Vgf. Fr.[2]) 1. 'paaholden, karrig', 2. 'bestandig, vedholdende', *lang-haldr* (Fr.[2]: *ἅπ. λεγ.*) 'urokkelig, ubevægelig i Sindelag eller Handlemaade', *sam-haldr* (Fr.[2]: *ἅπ. λεγ.*) 'uafbrudt': till fno.-isl. redupl. vb. *halda*. Detta sistnämda (äfvensom förevarande adjektivbildning) uppvisar vernersk växling gentemot fht. *halthan* och fsv. *halla* (got. **halþan*)[3]) = *halda*.

isl. (Eg.) *hangr* 'pendulus, pendens, it. demissus, promissus' *(ἅπ. λεγ.)*: till fno.-isl. redupl. vb. *hanga* 'hänga', en vernersk växelform till germ. roten *hanh-* i got. fht. *hāhan*, ags. *hón* (< **hōhan*) i samma betydelse. Urbesläktade äro möjl. lat. *cunctari* 'zaudern', ind. *çank* 'schwanken' (s. Kluge, Wbch[5] 155 a.).

fno.-isl. *hǫggr* i sammanss. *stór-hǫggr* (Eg. Vgf. Fr.[2]) 'dygtig til at hugge', *skeif-hǫggr* (Vgf.: nisl.) 'cutting askew, using a hammer or axe awkwardly': till fno.-isl. redupl. vb. *hǫggua* 'hugga' (af en germ. rotf. *hau̯-* = förgerm. $k_2ou̯$-; jfr fht. *houwan*, fs. *hauwan*, ags. *héawan* 'hauen', fksl. *kovą*, *kovati* 'schmieden', lit. *káuju*, *káuti* d. s.)[4]).

---

[1]) S. Kluge, Wbch[5] 97 b., P. Grundr. I, 370.

[2]) Isl. adjektivformen *-heldr* i *sam-heldr* (Eg.) 'conjunctus, unitus' *(ἅπ. λεγ.)* och *vatns-heldr* 'watertight' (nisl.) kan bero på analogi-inflytelse från prät. pl. *heldom* af vb. *halda*. Eller förutsätter växlingen *haldr: heldr* ett gammalt *u*-stamsparadigm?

[3]) Jfr Kluge, Wbch[5] 153 a. (u. '*halten*'); Kock, Undersökningar i svensk språkhistoria p. 52.

[4]) S. t. ex. Kluge, Wbch[5] 158 b.

3. *Bildningar på svaga verb:*

no. dial. (Ross) *flō* 'om Aaer: flydende med usædvanlig Vandmasse, icke netop over Bredderne': till no. dial. sv. vb. *flō* (fno.-isl. *flóa*) 'flyde over Bredderne', hvilket oaktadt sin svaga flexion är af primärt ursprung. I likhet med ags. reduplicerande vb. *flówan* 'fliessen' hör sagda nord. vb. till en germ. rot *flō*- med en förgerm. motsvarighet *plō*-, uppvisad i gr. πλώ-ω 'schiffe, schwimme', πλω-τός 'schiffbar, schwimmend', lat. *plō-rare*.

no. dial. (Ross) *glō* 'gridsk, yderst graadig': till fno.-isl. sv. vb. *glóa* 'være gloende, ophedet til Ildrødhed; skinne, glimre', hvars nyno. motsvarighet (*glō* l. *glōa*) jämte nämda ursprungliga betydelse äfven uppvisar en öfverförd sådan: 'sætte afsted, rende til, gaa (løs) paa' (eg. väl 'vara glödande, eldig, häftig till sinnet'). I denna sin andliga bemärkelse har verbet gifvit upphof åt ifrågavarande adjektiv. En östnord. parallell till detta senare synes ingå som förra sammansättningsled i sv. dial. (Rz) *glō-ögd* (denominativ participialbildn.) 'med uppmärksamhet betraktande' (sv. dial. vb. *glō* l *glōa* betyder enligt Rz bl. a. 'se stint på någon'). Ofvanberörda nord. vb. *glōa* 'glöda' är i likhet med sina västgerm. paralleller fht. *gluoen*, ags. *glówan*, ndl. *gloeijen* af primär härkomst [1]) (: germ. rot *glō*-, förgerm. *ghlā*- (*ghlō*-); jfr det urbesläktade lit. *žlėjà* 'Dämmerung').

fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]: ἄπ. λεγ.) *sparkr* 'lively, sprightly' (Fr.[2] anser ordet tvifvelaktigt med hänsyn till betydelsen): till fno.-isl. sv. vb. *sparka* 'to kick' (af en förgerm. rot *sp(h)erg*$_2$- 'schnellen, zucken m. m.' i gr. σπαργάω 'strotze', σφαραγέω 'knattere, knittere; strotze' etc.) [2]).

[1]) Jfr Kluge, P. Grund. I, 371.
[2]) S. Persson, Wurzelerw. p. 17.

fno.-isl. (Eg. Vgf.) *trúr* 'true, faithful', fsv. (Schl.) *trör*, nda. *tro* d. s.: till sv. vb. fno.-isl. *trúa*, fsv. *trōa*, nda. *trōe* 'tro' af en germ. rotf. *trōu-* (s. Noreen, Urg. Lautl. p. 32 ff.; Kock, Indog. Forsch. II, 332 ff.).

Öfversikt af o-stammarnas formation.

Ofvan behandlade nordiska *o*-stamsadjektiv representera, hvad rotstafvelsens vokalism beträffar, samtliga afljudsstadier Af de förnordiska bildningarna förete 81 former *ō̆-(ā̆-)*vokalism, medan de återstående 64 ungefär jämt äro fördelade på de bägge svaga och *ē̆*-stadierna. Hos de i specifikt nordisk tid uppkomna adjektiven — till antalet 92 [1]) — är ō̆-(ā̆-)-stadiet för handen i 39, *ē̆*-stadiet i 26, reducerade stadiet i 15 och det synkoperade i 11 formationer. Dessa nybildningar äro danade efter mönstret af sina förhistoriska urtyper, hvilka förmått värka analogi på grund af sina med verbalsystemet öfverensstämmande afljudsförhållanden, icke genom sin stambildande afledning, som redan tidigt (mot slutet af den urnordiska perioden och vid början af vikingatiden) i följd af en synkoperingslag gått förlorad. Vid denna nybildningsakt visar språket förkärlek för association med präsensformerna. Bildningar med *präsens-vokalism* förekomma inalles 53: på *ĕ*-stadiet 25, på *ē*-stadiet 2 (utgångna från reduplicerande verb), på reducerade stadiet 15 (8 från afljudande och 7 från svaga verb), på *ō̆-(ā̆-)* stadiet 11 (3 från afljudande, 4 från reduplicerande och 4 från svaga verb). Jämte nämda formationer på präsensstadiet, hvilka utgöra de nydanade adjektivens hufvudkategori, gifves det en

---

[1]) Nybildningar kunde i själfva värket äfven föreligga i några enstaka af de i föreg. framställning såsom samgermanska uppförda adjektiven. I fall, där tillgrundliggande verb äro särspråkligt uppvisade, kunna resp. adjektivformer ha uppkommit särspråkligt, oberoende af hvarandra. Jfr t. ex. **slūka-* p. 3, **ʒella-* p. 24.

annan, mindre talrikt representerad grupp nybildningar, hvilken kännetecknas af *präteriti-vokalism*. Det vida vägnar största antalet (28) af dessa uppvisar *ŏ*-stadiet, hvilket inkommit från *prät. sg.* af starka verb med *ĕ*-vokalism i präsens. De återstående med afljudsfaser, tillhöriga *prät. pl.*, bilda en liten grupp af inalles 11 adjektiv, hvilka samtliga — så när som på *lágr* med *ē*-vokalism — förete svagaste (synkoperade) rotstadiet. Denna ringa produktivitet hos sistberörda nybildningsprincip ger anledning till misstanken, att hithörande bildningar i själfva värket äro förnordiska.

I följd af aksentväxling varierade ursprungligen rotstafvelsens vokalstadium inom samma ieu. kasussystem. På grund häraf spåras ännu i de germanska språken ej sällan afljudsföreteelser inom samma ord. Äfven hos ifrågavarande *o*-stamsbildningar visar sig denna växling — dels urspråklig, dels framkallad genom analogi — i ett stort antal fall. För ernående af öfversiktlighet sammanställer jag hithörande adjektiv.

1. *Afljudet ieu. ŏ (ά) : ĕ : vokalsynkope.*

barg (75) [1]): *berg* (36): *burg, borger* (20); **þu̯ar(h)a-* (67): **þu̯er(h)a-* (25): **þu̯urha-?* (5); **krampa-* (51): **krimpa-* (26): **krumpa-* (13); **slanka-* (54): *slink* (37): *slunk* (21); *beitr* (77): *-bítr* (38): **bitr* (22); **rou̯dho-* (46): **reu̯da-* (31): **rudho-* (12).

2. *Afljudet ieu. ŏ (ă) : vokalsynkope.*

stammr (76): *stumm* (21); **stranka-* (69): **strunka-* (17); **fai̯ta-* (59): **fita-* (18); *gleiđr* (78): **ȝliđa-* (14); *greis* (78):

1) De vidfogade siffertalen hänvisa till de sidor i afh., å hvilka resp. former äro behandlade.

gris (22); **haila-* (59): **hita-* (18); **blauta-* (62): **bluta-* (19); **đauba-* (62): **dhubho-* (12); **láusa-* (63): **lúsa-* (20); **þrauta-* (65): *trut* (23).

3. *Afljudet ieu. ŏ (ă) : ĕ.*

gallr (74): **ʒella-* (24); *skrall* (75): **skrella-* (24); *valtr* (75): *velt* (36); *snarp* (75): *snerp* (36); *slapp* (76): *sleppr* (37); **kranʒa-* (69): **krinʒa-* (33); **bhosó-* (42): **bezá-* (33); **uaika-* (61): *-vīk* (39).

4. *Afljudet ieu. o (a) : ə.*

**staupa-* (64): *stūp* (9).

5. *Afljudet ieu. ĕ : ə.*

driúgr (40): **drūʒa-* (7); **leuʒa-* (29): **lūʒa-* (7).

6. *Afljudet ieu. é : vokalsynkope.*

**kreupo-* (23): **hruba-* (15).

7. *Afljudet ieu. ē : ə.*

**lēka-* (35): **laka-* (6).

8. *Afljudet ieu. ē : o (a).*

**lēta-* (31): **lata-* (57).
lágr (40): **log₂ho-* (45).

De germanska *o*-adjektivens förhistoriska aksentuation var vacklande, antingen rot- eller suffixbetoning (Kluge, Nom. Stammbild. § 174). Denna urspråkliga aksentväxling belyses i någon mån äfven af här behandlade nordiska bildningar. Ifrågakommande adjektiv fördela sig altså på

1. **Ursprungliga paroxytona:**

a. *Med ŏ- (ă-)vokalism i rotstafvelsen.*

**falþa-* (48); *frå* (77) < **fráha-*; **pói̯k₁o-* (45); **þlái̯ha-* (59); *greis* (78) < **ȝrái̯sa-*; **ȝráiþa-* (59); **hau̯ha-* (62): **láu̯sa-* (63).

b. *Med e-vokalism i rotstafvelsen.*

**léu̯hsa-* (30); *siár* (38) < **séhu̯a-*; **u̯íha-* (28; tvetydig rotvok.).

c. *Med svag vokalism i rotstafvelsen.*

α. Reducerade stadiet.

drūs (11) < **đrū́sa-*.

β. Synkoperade stadiet.

**fúrsa-* (16); *glis* (22) < **ȝlísa-*; *gris* (22) < **ȝrísa-*; **lúsa-* (20).

2. **Ursprungliga oxytona:**

a. *Med svag vokalism i rotstafvelsen.*

α. Reducerade stadiet.

hagr (10) < **haȝá-*: √*kək-*; *blígr* (11) < **ƀlıȝ-á*: √*bhlīk.*

β. Synkoperade stadiet.

**furzá-* (16): √*pr̥s-*; *funder* (21) < **fundá-*: √*pn̥t-*; **þunʒá-* (17): √*tn̥k-*; **sliʒu̯á-* (19): √*slik-*; **hruƀa-* (15): √*krup-*.

b. *Med ĕ-vokalism i rotstafvelsen.*

**kreu̯pó-* > **hreu̯ƀá-* (23); **hu̯erƀá-* (24): √k_2*erp-*; **ƀezá-* (33): √*bhes-*; **u̯īʒá-* (29) < *u̯íha-* (rotvokalismen tvetydig).

c. *Med ŏ̄-(ă̄)vokalism i rotstafvelsen.*

**falđá-* (47): √*pelt-*; **halƀá-* (48): √*kelp-*; *-haldr* (80) < **huldá-*: germ. √*halþ-*; **þarƀá-* (51): √*terp-*; *hangr-* (80) < **hanʒá-*: germ. √*hanh-*; **su̯anʒá-* (69): √*su̯enk-*; *þrǫngr* (77) < **þranʒu̯á-*: √*trenk-*; **saʒá-* (70): √*sek-*; **bhosó-* > **ƀazá-* (42): √*bhes-*; *svēg* (79) < **su̯aiʒá-*: √*su̯ik-*; **hau̯ʒá-*, **hau̯ʒu̯é-* (63): √*keu̯k-*; **frōđa-* (65): germ. √*fraþ-*; *ʒa-nōʒá-* (65): √*nak-*.

I det ieu. grundspråket rådde ursprungligen ett efter bestämd princip regleradt samband mellan betoning och rotafljud: i *oxytonerade* former uppträdde *svag*, i *paroxytonerade* däremot *stark* (d. ä. *ŏ̄-, ă̄-, ĕ̄-*)vokalism. Genom analogiska processer led emellertid detta urförhållande många störingar. Bland ofvan sammanstälda adjektivbildningar förekomma sålunda åtskilliga (5) paroxytona å svaga rotstadiet, medan ett ännu större antal (16) oxytona uppvisar starka afljudsfaser. Grundorsaken till dessa motsägelser mellan samma ords aksent- och afljudsförhållanden är att söka i formutjämning inom det ieu. kasusparadigmet. Jfr t. ex. **kreu̯pó-* (23), **falđá-* (47), hvilka rönt inflytande af resp. svaga afljudsformer **hruƀá-* (15) och ieu. *-*pl̥tó-* i gr. *δί-παλτος* 'zweifach'. Ett motsatt för-

hållande äger rum med *_lúsa-_ (20), hvilket påvärkats af *_láu̯sa-_ (63). Genom denna uniformeringsbenägenhet möjliggjordes vidare uppkomsten af dubbelformer med grammatisk växling, sådana som *_fálþa-_: *_falđá-_ (47, 48), *_fúrsa-_: *_furzá-_ (16), *_ū́ha-_: *_u̯īʒá-_ (28, 29), *_háu̯ha-_: *_hau̯ʒá-_, *_hau̯ʒu̯é-_ (62, 63).

KAP. II.

Primäradjektiv bildade med suffixet *-i̯o-*.

Som primärt afledningselement var nominalsuffixet *-i̯o-* sedan urindoeuropeisk tid i användning för bildande af verbaladjektiv med betydelse af ett partic. fut. pass. eller necessitatis eller i rent participial, aktiv eller passiv, funktion. De feminina och neutrala paradigmformerna uppträda ofta som abstrakta. I fornindiskan bilda dessa adjektiv en särskild participialkategori, som står i ett lefvande samband med verbalsystemet. I de klassiska, baltisk-slaviska och germanska språken gälla desamma redan såsom regelbundna adjektiv med motion. Inom sistnämda språkområde kunna ifrågavarande bildningar från formell synpunkt icke igenkännas såsom sådana. Suffixet *-i̯o-* uppträder nämligen i tvänne paradigmformer (nom. o. ack. sg.) under en afljudsfas *-ĭ-* [1]), iföljd hvaraf sagda kasus af *i̯o-*stamsböjningen redan urgermanskt sammanföllo med motsva-

[1]) Genom uniformering kunde *i̯o*-formen emellertid blifva genomgående; jfr t. ex. nominativformerna find. *yáj-ya-s,* gr. *ἅγ-ι-ο-ς* 'venerandus', lat. *exim-iu-s* 'eximendus', ags. *brýce,* fht. *prūchi* (däremot got. *brūks*) 'branchbar'. Ang. sagda afljudsföreteelse jämföre man Streitberg, Beitr. XIV, 165 ff.; XV, 489 ff.; Brugmann, Grundr. II, 116, noten; Jellinck, Beitr. XVI, 318; Sievers ibid. 567 gentemot Kluge (Nom. Stammbild. §§ 229—232, se äfven P. Grund. I, 378) o. a. författare, hvilka i förevarande verbaladjektiv spåra bildningar med ieu. *i*-suffix.

rande former af en närstående flexionskategori med ieu. *i*-suffix. Dessa föreningslänkar mellan de bägge deklinationssystemen framkallade på analogisk väg upphäfvandet af skilnaden äfven mellan öfriga kasus. I de västgermanska och nordiska språken uppstod ytterligare förväxling med de adjektivbildningar, hvilka utgått från *i̯a*-stamsformer inom *u*-deklinationen. Som enda kriterium för urskiljandet af ifrågavarande germ. *i̯o*-stamskategori kvarstår därför den för denna formklass karaktäristiska, ännu i historisk tid mer eller mindre klart framträdande participiala betydelsen af nödvändighet, möjlighet, görlighet. Hos de passiva bildningarna gör denna funktion sig mestadels fullt gällande, är däremot ofta något fördunklad hos ordgruppens aktiva representanter.

Förevarande nordiska adjektivkategori har förut icke funnit någon ingående, systematisk behandling. Alfabetiskt uppgjorda samlingar af hithörande ordmaterial förekomma hos Schlüter, Die mit dem Suffixe ja gebildeten deutschen Nomina (Göttingen 1875) p. 15 ff. och Falk, Beitr. XIV, 29 ff., men äro, såsom uteslutande fno.-isländska, från allmännordisk synpunkt icke tillfyllestgörande. De förut meddelade exemplen upptagas för sammanhangets skull äfven i nedanföljande framställning.

A. Med svag rotvokalism.

a. Reducerade stadiet.

Till denna afljudsklass kan jag med någon säkerhet hänföra blott en bildning, förnordisk till sin upprinnelse och isolerad,

urg. *$u\bar{i}\mathfrak{z}i\acute{a}$-: fno.-isl. (Eg. Vgf.) *vígr* 'in fighting state, serviceable'; fsv. (Schl.) *vīgher* 1. 'stridbar, vapenför', 2. 'frisk (om människa), i godt stånd (om gärdesgård)'. Till grund ligger ieu. roten *u̯ik-* i got. *weihan,* fht. *wīhan,* fno.-isl. *vega (viga)* 'kämpa' (jfr från utomgerm. språk lat. *vincere* 'segra', fir. *fichim* 'kämpar', fksl. *věkŭ* 'kraft').

b. Synkoperade stadiet.

Till denna afljudsklass höra blott *förnordiska* bildningar.

1. *Ett förgermanskt adjektiv.*

ieu. **priu̯ó-* (urg. **friu̯a-*) har å nordisk botten lämnat spår efter sig i bahuvrīhi-sammansättningen fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *frials (friáls),* fsv. (Schl.) o. fda. (Lund) *fræls* (urn. **frī-halsaʀ*) 'fri, friboren', eg. 'som har fri hals' (jfr got. *frei-hals* 'Freiheit', fht. mht. *frī-hals* 'der Freie'). Till germ. stamf. **friu̯a-* höra för öfrigt got. *freis* (ack. sg. *frijana*), fht. *frī,* ags. *fréo* 'fri'. Såsom af den find. parallellen *priyás* 'lieb, beliebt' framgår, var ordets grundbet. 'älskande, huld; älskad, skonad', en bemärkelse som äfven spåras å germ. botten: jfr ags. *fréo-dryhten* 'der liebe Herr', *fréo-bearn* 'das liebe Kind' samt de got. denominativen *frija-þwa* 'Liebe', *frijōn* 'lieben' (härtill ags. *fréod* < **frijōdus* 'Liebe, Gunst'). Kymr. *ridd* (< **prija*) är synonymt med ifrågavarande samgerm. **friu̯a-*. Som etymon framstår ieu. roten *prī-* i find. *prī-ya-ti* 'ist befriedigt, ist vergnügt, lässt sich behagen', *prī-ya-te* trans. 'liebt, ist geneigt', fksl. *prijati* 'beistehen' (s. ang. denna ordgrupp Kluge, Wbch[5] 118 a.).

2. *Samgermanska adjektiv.*

urg. -**fundiá-*: fno.-isl. (Vgf. Fr.[2]) *-fyndr* i sammanss. *auð-fyndr* 'let at finde, opfinde', *ein-fyndr* 1. aktivt: 'berettiget til at beholde det fundne for sig alene', 2. passivt: 'som tilfalder Finderen alene, som hans udelukkende Eiendom', *torfyndr* (Eg. Vgf.) 'hard to find, rare'. Utomnordiskt motsvarar ags. *-fynde* i *eað-fynde* = isl. *auð-fyndr*. Till grund ligger ieu. roten *pent* (: *pn̥t-*) i got. *finþan*, nord. *finna*.

urg. **nutia-*: fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *nyt* f. 'Nytte som man har eller gjør sig af noget', fsv. (Schl.) *nyt* f. d. s., substantivering af ett ursprungligt verbaladjektiv = got. *-nuts* i *unnuts* 'unnütz', fht. *nuzzi*, ags. *nyt* 'nützlich': till germ. roten *neut-* (: *nut-*) i got. *niutan* 'an etwas teilnehmen', ags. *néotan*, fno.-isl. *nióta*, fsv. *niuta* 'njuta'.

---

3. *Isolerade adjektiv.*

urg. **urkia-* föreligger i fno.-isl. *-yrkr*, ingående med aktiv betydelse i sammanss. *lítil-yrkr* (Vgf. Fr.[2]) 'lidet virksom i sin Gjerning', *hag-yrkr* (Eg.) Odin (substantiveradt mask. i poetisk användn.), *þung-yrkr* (Vgf.) 'heavy working, hard, severe'. Passivt begrepp uppvisar ordet i uttr. *til þes er yrkt er* ɔ: til there is a working day, as opposed to a holiday (Vgf.); jfr nno. (Aas.) *yrk* 'bestemt til Arbeide, om en Dag'. Till grund ligger ieu. roten *uerg-* (: *ur̥g-*) i fht. *wirkan*, fs. *wirkian*, got. *waúrkjan* 'wirken, thätig sein', gr. ἔργον 'Werk', ὄργανον 'Werkzeug' m. fl. aflägg.

urg. **ƀurzia-*: Ett hithörande fno. adj. *-byrgr* är uppvisadt som senare led i sammansättningen *á-byrgr* 'saadan at

man derfor er ansvarlig' (Fr.[2] *ἅπ. λεγ.*), hvilken förekommer i sammanhanget *hafa e-t á-byrgt* = *á-byrgiast* 'være ansvarlig for noget'. Till grund ligger ieu. roten *bhergh-* (: *bhr̥gh-*) i fht. *borgēn* eg. 'worauf achthaben, jem. schonen', sedan 'Zahlung erlassen, borgen, Bürge sein für etwas', ags. *borgian* 'behüten, borgen', fksl. *bregą* 'ich sorge für etwas'. Till samma rot höra måhända fno.-isl. *biarga,* fht. *bërgan,* got. *baírgan,* ags. *beorgan* 'bergen, in Sicherheit bringen, bewahren, erhalten'.

B. Med rotvokalismen e.

a. ĕ-stadiet.

De på detta rotstadium uppkomna bildningarna äro *förnordiska,* men sakna paralleller i släktspråken.

urg. **u̯irki̯a-*: fno.-isl. (Vgf. Fr.[2]) *yrkr* 1. aktivt: a) 'working' i sammanss. *góđ-v., harđ-v., mikil-., stór-v.,* b) 'careful, painstaking'; 2. passivt: 'valued, dear', eg. väl 'sådant som bör, förtjänar blifva värkställdt', jfr särskildt förbind. *virkr dagr* 'a work-day, week-day'. Adj. är afljudsform till det å föreg. sida behandlade urg. **u̯urki̯a-*.

urg. **ʒilđi̯á-*: fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *gildr* 1. 'som skal betales med en vis Pris', 2. 'fuldgod', 3. 'god, fornøielig, behagelig'; fsv. (Schl.) *gilder,* fda. (Lund, Kalk.) *gildær (gild)* d. s.: till germ. roten *gelđ- (gelþ)* i fno.-isl. st. vb. *gialda,* fsv. *gialda, giælla,* fht. *gëltan,* ags. *gildan,* got. *us-, fra-gildan* 'betala, erlägga, vedergälla'. Stamformen **ʒilđi̯á-* står i vernerskt växelförhållande med

urg. *_ʒilþia-_, som förutsättes af runinskriftens å Forsa-ringen _tuiskilan_ = _tvis-gillan_ < -_*gilþan_; se Noreen Arkiv III, 30, noten gentemot Bugge, som i afhandl. Ringen i Forsa Kirke (Christ. 1877) anser formen uppkommen genom en assimilation _ld_ > _ll_.

urg. *_u̯innia-_: isl. (Vgf.) -_vinnr_ i _erfið-vinnr_ 'hard to work' (_ἅπ. λεγ._). En motsvarande nno. form -_vinn_ förekommer likaledes blott i sammansättningar: _høg-vinn_ (Ross) 'let at bruge, bekvem, om Redskab' (hos Aas. ss. neutr.: _høg-vinnt_ 'let at dyrke, om Jord'); _let-vinn_ (Aas.) 'let at arbeide paa, især om en Gaard, som ikke kræver meget Arbeide; om andre Ting: magelig, bekvem, let at bruge'; _rad-vinn_ (Aas.) 'let, magelig, som man snart bliver færdig med'; _snar-vinn_ (Aas.) 'let, som kan være snart gjort'; _þung-vinn_ (Aas.) 'tung til at bruge eller bearbeide, ubekvem, besværlig'. På grund af sin betydelse framstår adj. som ett partic. fut. pass. till germ. roten _u̯inn-_ (ieu. √_u̯en-_ + präsensbildande -_nv_[1]) i st. vb. nord. _vinna_ 'göra, utföra', flt. ags. _winnan_ 'sich abarbeiten, streiten', got. _winnan_ 'leiden, Schmerz empfinden, sich plagen'.

urg. *_ƀriʒđia-_: fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) _brigðr_ 'foranderlig, ustadig, upaalidelig'; fsv. (Schl.) -_brighþer_ i _o-br._ 'orubblig, säker för klander', msv. (Sdw.) -_brigder_ (-_bryghdher_, -_brøgdher_) i _hel-br._ = fno.-isl. _heil-brigðr_ 'ved god Helbred, karsk, frisk' (Fr.[2]). Adj. äger funktion af ett partic. fut. pass. till germ. präsensstammen _breʒđ-_ (ett s. k. dentalpräsens; jfr fno.-isl. prät. sg. _brá_ < *_brah_) i fs. ags. _brĕgdan_, fno.-isl. _bregða_ 'rasch bewegen, ziehen, verändern'. Jfr _o_-stamsformen _brughdher_ (_brogder_) p. 21 i det föreg.

---

[1]) Urbesläktadt är find. _vanōmi_ (< _vn̥-néu-mi_), 3. pl. _vanvánti_ 'gewinnen'. Jfr Kluge, P. Grundr. I, 372, Wbch[5] 138 b.; Noreen, Urg. Lautl. p. 159. Annorlunda Brugmann, Grundr. II, 1017.

urg. *fleu̯ʒi̯a-: ä. da. (Kalk) flyg 1. 'flyvedygtig', 2. 'rede til at gaa, hurtig, ustadig', 3. 'flygtende, frygtsom': till germ. roten fleu̯ʒ- i fno.-isl. st. vb. fliúga, fda. fiȳghæ 'flyga'.

urg. *neu̯ti̯a-: fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) nýtr 'nyttig, som er til Gavn eller Nytte', fsv. (Schl.) nyter, nytter, fda. (Lund) nytær d. s.: till germ. roten neu̯t- i st. vb. fno.-isl. nióta, fsv. niuta, nda. nȳde 'njuta'.

De 5 förstnämda af dessa bildningar uppvisa samgermanskt i-omljud af sin rotvokal, på grund hvaraf de framstå som förnordiska. De tvänne sistanförda adjektiven (*fleuʒi̯a-, *neuti̯a-) kunde äfven fattas såsom nordiska nybildningar på präsensstadiet af resp. starka verb. En nydaningsprincip af denna art (med suff. -i̯o) är emellertid för öfrigt ouppvisad, hvarför formerna i fråga väl äro att betrakta som förhistoriska.

---

b. e-stadiet.

I. Förnordiska bildningar.

1. Förgermanska adjektiv.

ieu. *bhēri̯o-: fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) bǽrr 'berettiget' förutsätter en aktiv grundbetydelse 'som är i stånd att bära', med hvilken ordet äfven uppträder i ett antal sammansättningar: barn-bǽrr 'som kan blive frugtsommelig og føde Barn', frá-bǽrr 'udmærket, fortrinlig, sjelden' (jfr tales. bera frá e-u ɔ: udmærke sig fremfor noget, overgaa), kalf-bǽrr 'drægtig med Kalv, som skal bære Kalv', snemm-bǽrr 'som føder tidlig paa Aaret, mods. síð-bǽrr', úsam-bǽrr 'som ikke passer sammen', vátt-bǽrr 'vidnesfør'. Adj. förekommer äfven

passivt: såsom simplex *(ἅπ. λεγ.)* i bet. 'dignus, qui proferatur, de carmine' (Eg.), såsom senare sammansättningsled i *hand-bǽrr* 'saadan som man har hos sig, har i Nærheden, har ved Haanden (eg. sådan som kan bäras i handen)', *ó-bǽrr* 'utaalelig' (Þork. Suppl. II), *vápn-bǽrr* 'fit, manageable as a weapon', *þung-bǽrr* 'tung at bære, taale'. I fsv. motsvarar *-bǣr,* förekommande såsom senare kompositionsled med aktiv betydelse: *aldin-bǣr* 'fruktbärande, om trän' (Schl.), *eþs-bǣrr (edh-)* 'berättigad att gå ed i rättegångsmål' (Schl. Sdw.), *vitnis-bǣr* 'som lagligen kan vittna i rättegångsmål' (Schl.), *þings-bǣr* 'den, åt hvilken på tinget någon offentlig förrättning kan uppdragas, och som har röst i allmänna angelägenheter' (Schl.). Germanska paralleller föreligga i ags. *-bǽre* i *leoht-bǽre* 'lichtreich' m. fl. sammansättningar, fht. *-bāri* i *danch-bāri* 'dankbar', *gi-bāri* 'schicklich', *un-bāri* 'unfruchtbar', fs. *-bāri* blott substantiviskt i *and-bāri, gi-bāri* neutr. 'Aussehen'. Utomgermanskt motsvarar find. *bhārya-* 'zu tragen, zu unterhalten', ss. mask. 'Diener', ss. fem. *bhāryā* 'Gattin'. Det af Schlüter ofvan anf. arb. p. 12 identifierade av. *bairya-* 'darbringend' är en afljudsform, reflekterande ieu. **bherı̯o-* (jfr lat. *in-ferius* 'dargebracht, geopfert'). Till grund ligger ieu. roten *bher-* i find. *bhárāmi,* gr. *φέρω,* lat. *ferō,* got. *baíra* 'jag bär' m. fl. aflägg.

ieu **ēdı̯ó-*: fno.-isl. (Vgf.) *ǽtr* 'eatable', med aktivt begrepp i sammans. *kiǫt-ǽtr* 'fleischessend' (Falk, Beitr. XIV, 49) [1]). Å germ. botten motsvarar blott mht. *-æze* i *wurm-æze* 'von Würmern angefressen'. Förgerm. paralleller äro för handen i find. *ādyá-* 'geniessbar', ss. neutr. 'Nahrung', fksl. *jažda* (< **ēdı̯ā-*) 'Essen, Speise', lat. *in-ēdia* [2]) f. 'hungrande, svält,

---

[1]) Kompositionen i fråga förekommer äfven i passiv användning: 'of days on which flesh was allowed' (Vgf.).

[2]) Den lat. parallellen förekommer under angifven form (med $\bar{e}$)

fasta'. Adj. beror på ieu. roten *ĕd-* i t. ex. find. *ádmi,* lit. *é'dmi (é'mi),* fksl. *jamĭ* 'jag äter', lat. *edere,* got. *itan,* fno.-isl. *eta* 'äta'.

---

1. Samgermanska adjektiv.

urg. **kuǣmia-*: fno.-isl. (Vgf. Fr.[2]) *kuǽmr* 'som kan komme' *(ἅπ. λεγ.)* blott opers. i tales.: *e-m er kuǽmt.* Denna aktiva betydelse uppvisar adj. äfven såsom sammansättningsled: *aptr-kuǽmr* 'saadan at der er Mulighed for at kunne komme tilbage' (opers.), *fram-kuǽmr* 'som har Fremgang, kommer til Fuldbyrdelse eller opnaaes', *hald-kuǽmr* 'nyttig, fordelagtig', *hug-kuǽmr* 'saadan at man let mindes det, kommer at tænke derpaa', *ná-kuǽmr* 'nær, i nærheden af noget', *nǽr-kvǽmr* 'saadan som kommer og holder sig nær nogen', *siald-kuǽmr* 'som kun sjelden kommer', *út-kuǽmr* opers. i tales.: *eiga út-kuǽmt* ɔ: to be permitted to return to Iceland. I de östnord. språken motsvara fsv. (Rqv. III, VI) *kuǣm(b)er* 'som anstår, passar' (häraf vb. *kuǣma* 'anstå, passa'), substantiveradt i sammans. *ur-kuǣme* neutr. 'olägenhet, hinder' (Schl.), och fda. (Molb. Kalk.) *kuǣm* 'skikket, passende, bekvem'. Utomnordiskt förekomma paralleller i fht. *-quāmi: bi-quāmi,* mht. *be-quæme,* nht. *bequem,* ags. *-cwéme: ge-cwéme* 'angenehm'. Till grund ligger germ. verbalroten *kuem-* (: *kum-*) i fno.-isl. fsv. *kuma, koma,* fda. *komæ,* got. *quiman* o. s. v. 'komma'.

urg. **nǣmia-*: fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *nǽmr* 1. 'begavet med, i Besiddelse af gode Evner til at lære og tilegne sig

hos Fick, Wbch[4] I, 362 och Brugmann, Grundr. II, 118. Jfr däremot Osthoff (Zur Geschichte des Perfekts p. 147), som tillskrifver ordet kort *ĕ*-vokal.

Kundskab, nem', 2. = *námdr*, part. prät. till *néma* sv. vb. 'tage, berøve en noget'. Adj. förekommer dessutom med dels aktiv, dels passiv betydelse såsom senare led i ett flertal sammansättningar: *aud-námr* 'let at lære', *eld-námr* 'let antændelig', *fast-námr* 'paaholden, standhaftig', *flug-námr* 'quick to learn' (nisl.), *fior-námr* 'vitæ noxius, vitam eripiens', *hiart-námr* 'hjertegribende', *net-námr* 'som kan tages, fanges i Garn', *rétt-námr* 'berettiget til at *nema rétt á sér*, som *á rétt á sér* ɔ: äger rätt till godtgörelse för tillfogad kränkning, *sid-námr* 'villig, skikket til at lære gode Sæder', *treg-námr* 'ovillig att lära sig (nisl.), *ú-námr* 'slow of learning'. I fsv. motsvarar *næmber* 'läraktig' (Sdw.), i fda. *næm* 'let at tage' (Jessen Et. Ord. 169). Jfr i ä. da. (Kalk.) sammanss. *korn-næm* 'frugtbar', *lugt-næm* 'skarptlugtende', *luc-næm* 'letfængelig' o. a. Germanska paralleller erbjuda sig i got- *anda-nēms* 'angenehm', fht. *gi-nāmi*, mht. *ge-næme* 'genehm, angenehm'. Till grund ligger samgerm. st. vb. got. *niman*, fht. fs. *nëman*, fno.-isl. *nema* 'tage, berøve, høre, opfatte m. m.'

urg. **uænia-*: fno.-isl. (Eg. Vgf.) *vénn* 1. 'promising, likely, to be expected', 2. 'bidding fair, likely to succeed', 3. 'of persons, of qualities: hopeful, promising', 4. 'fair to behold, fine, beautiful'. Nämda betydelseskiftningar förutsätta ett passivt grundbegrepp. I denna funktion uppträder adj. dessutom i *sann-vénn* 'troværdig'. Med aktiv användning synes ordet förekomma i sammansättn. *líf-vénn* 'saadan som har *lífsván*' d. ä. 'Haab om at frelse Livet, undgaa Døden' (Fr.[2]). Å östnordiskt område motsvara fsv. (Rqv. II, 410, 448) och fda. (Molb.) *væn* 'vän, vacker'. Utomnordiskt möter en parallell bildning i fht. *-wāni*, nht. *-wæne*: *zur-wāni* 'verdächtig', *un-wæne* 'nicht zu vermuthen' = fno.-isl. *ú-vénn*. Med hänsyn till etymologin beror adj. på ieu. roten *uen-* i bl. a. find. *vánati*, *vanáti*, *vanóti* 'gern haben, begehren', äfven 'hold sein,

mittheilen, geben', *vāmá-* 'lieb, theuer, werth, herrlich', lat. *venus* 'Anmuth, Schönheit, Liebreiz', fs. fht. *wini*, ags. *wine*, fno.-isl. *vinr* 'Freund', got. *un-wun-ands* 'sich nicht freuend', fht. *wunne, wunnia, wunna* 'Freude, Lust, das Schönste und Beste', fs. *wunnea*, ags. *wynn*, fht. *wun-sc* 'Wunsch, Begehren', *wunsken* 'wünschen' [1]).

urg. **ʒǣƀia-*: fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *gǽfr* 'saadan som man kan synes godt om, finde Behag i, tjenlig' (eg. väl 'sådan som kan utgifvas'). Aktivt begrepp företer adj. i sammanss. *kost-gǽfr* 'ivrig, nidkjær til noget' (jfr uttr. *gefa kost til* = *kostgǽfa* 'gjøre sig Umage for noget, lade noget være sig magtpaaliggende'), *nyt-gǽfr* 'yielding milk', *sak-gǽfr* 'tilbøielig til at søge Sag mod andre *(gefa e-m sǫk á e-u, gefa e-m e-t at sǫk)*'. Samma ord föreligger i fsv. (Schl. Sdw.) *gǣver* 1. 'som kan utgifvas, gäf, antaglig, gångbar, bruklig', 2. 'fullgod, värdefull, ypperlig, förträfflig' och ä. da. (Kalk.) *gǣv* 1. = fsv. *gǣver* 1., 2. 'god, æret, anset', 3. 'svær, stark', 4. 'velhavende'. Utomnordiskt motsvarar mht. *gæbe* 'annehmbar'. Till grund ligger samgerm. st. vb. fno.-isl. *gefa*, fsv. *giva*, fda. *givæ*, fht. *gëban* o. s. v. 'gifva'.

urg. **kuǣþia-*: fno.-isl. *kuǽđr* förekommer blott såsom senare kompositionsled: 1. med aktiv betydelse i *hrađ-kuǽđr* (Eg. Vgf.) 'swift-singing', *iá-kuǽđr* (Vgf. Fr.[2]) 'samtykkende i noget *(e-s)*', *sam-kuǽđr* (Vgf. Fr.[2]) 'enslydende med noget *(viđ e-t)*'; 2. med passiv betydelse i *drótt-kuǽđr* (Vgf. Fr.[2]) eg. 'som skall föredragas inför en höfdings följe' blott i förbind. *drótt-kuǽđr háttr* ɔ: det sædvanlige Versemaal i de egentlige Aeredigte til fornemme Mænd, *ní-kuǽđr* (Vgf. Fr.[2]) 'som kan benægtes'. Å östnord. botten förekommer adj. blott svbstanti-

[1]) S. om denna ordgrupp Fick Wbch[4] I, 547; Persson, Wurzelerw. p. 71.

veradt: fsv. (Rqv. III, VI) *kuǣþi* n. = nsv. *kväde,* nda. *kvæde* (fno.-isl. *kuǽđi*); jfr sammanss. fsv. *iā-kuǣþi* 'yttradt bifall', *nē-kuǣþi* 'nekande', *ō-kuǣþi* 'något som är otillbörligt att säga', *orþ-kuǣþi* 'ordstäf', nsv. *om-kväde* = nda. *omkvæd.* Utomnordiskt möter en parallell i got. *un-qēþs (-qēþja-)* 'unaussprechlich'. Adj. hör till germ. verbalroten *kueþ-* i st. vb. fno.-isl. *kueđa,* fsv. *kuæþa,* got. *qiþan* 'säga, tala'.

urg. **frǣʒiá-*: fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *frǽgr* 'meget omtalt, vide bekjendt'; fsv. (Rqv. VI, Sdw.) *frǣgher* d. s. Utomnordiskt äro fs. *(gi-)frāgi,* ags. *(ge-)frǽge* till form och betydelse identiska. Ordet beror på germ. verbalroten *frĕh-* i fno.-isl. *fregna,* got. *fraíhnan,* ags. *frignan* st. vb. 'fråga' m. fl. aflägg.

urg. **lǣʒia-*: fno.-isl. (Vgf. Fr.[2]) *lǽgr* 'af saadan Beskaffenhed at en kan ligge'. I samma betydelse ingår adj. i sammans. *kirkiu-lǽgr* 'som kan blive begraven ved Kirke'. Med funktion af ett vanligt *part. präs. akt.* uppträder ordet i *graslǽgr* 'liggende, hvilende paa Græsset', *kǫr-lǽgr* 'sengeliggende', *ná-, nǽr-lǽgr* 'nær, værende i Nærheden af noget', *sam-lǽgr* 'tilstødende, liggende ved Siden af noget', *skíđ-lǽgr* 'level, horizontal', *sueit-lǽgr* (nisl.): *hann er þar s.* ɔ: he is entitled to alimentation there (jfr *liggia á sueit* ɔ: to receive parish relief), *sǽ- (siá-)lǽgr* 'som lægger sig nedover Søen', *vetr-lǽgr* 'lying up in harbour for the winter', *viđ- (viđr-)lǽgr* 'om the verge of'. Betydelse af ett *part. prät. pass.* företer adj. i *upp-lǽgr* 'elevated' (jfr *leggia e-t upp* ɔ: lægge noget op) och *út-lǽgr* 1. 'outlawed, banished', 2. 'strange' (jfr *leggia e-n út* ɔ: gjøre en landflygtig eller fredløs). I sistberörda funktion föreligger ett motsvarande adj. å östnord. botten: fsv. *-lǣgher* i *gønumlǣgher* 'genomstungen' (= *gønum-laghaþer* af *læggia* 'sticka') och *ūt-lǣgher* (= *ut-laghder*) 'biltog, fredlös', jfr fno.-isl. *útlǽgr.* Utomnordiskt löper en parallell bildning i mht. *læge*

‘flach, wo man liegen kan’. Till grund ligger germ. roten *leʒ-* (förg. *legh-*) i st. vb. fno.-isl. fsv. *liggia,* got. *ligan* o. s. v. ‘ligga’.

urg. **ṷǣʒi̯a-*: fno.-isl. *vǽgr* 1. ‘balancing, of scales’ (*ἅπ. λεγ.*), 2. (nisl. Vgf.) ‘lenient, merciful’ (eg. väl ‘öfvervägande, betänkande, hänsynsfull’). Med sin sinliga betydelse förekommer adj. dessutom såsom sammansättningsled: *iafn-vǽgr* ‘af lige stor Tyngde eller Vægt som noget andet’ (Fr.[2]), *miǫl-vǽgr* ‘som er lige værdifuld som ligemeget efter Vægt af Mel’ (Fr.[2]), *of-vǽgr* ‘overvættes stor’ (Fr.[2]), *smá-vǽgr* ‘af liden Vægt eller Betydenhed’ (Fr.[2]). *þrí-vǽgr* ‘of triple weight’ (Vgf.). Utomnordiskt motsvarar mht. *wæge* ‘das Übergewicht habend’, *un-wæge* ‘nicht überwiegend’. Adj. hör till germ. roten *ṷeʒ-* (förg. *ṷegh-*) i st. vb. fno.-isl. *vega* ‘to move, carry, lift; to weigh’, fht. *wëgan* ‘sich bewegen’, got. *ga-wigan* ‘bewegen’.

urg. **ʒǣti̯a-*: fno.-isl. *gǽtr* förekommer blott i sammansättningar: 1. med aktiv betydelse i *fiar-gǽtr* (Fr.[2]) ‘som er langt fra at træffe det rette i sine Gjætninger eller Gisninger’, *nær-gǽtr* (Vgf. Fr.[2]) ‘heldig eller dygtig til at komme Sandheden nær i sin Dom eller Gjætning’; 2. med passiv betydelse i *á-gǽtr* (Eg. Vgf. Fr.[2]) ‘fortrinlig, udmærket’ (eg. ‘värd att nämnas, omtalas’), *auð-gǽtr* (Vgf. Fr.[2]) ‘let at faa’, *siald-gǽtr* (Eg. Vgf. Fr.[2]) ‘sjelden forekommende’, *toru- (tor-)gǽtr* (Eg. Vgf.) ‘hard to get, rare’, *vand- (vann-)gǽtr* (Vgf.) i tales.: *e-m verðr vand-gætt til e-s* ɔ: difficult to keep or manage. En västgermansk motsvarighet är för handen i ags. *-géte: éð-begéte* ‘leicht zu erreichen’, *and-géte, or-géte* ‘deutlich’. Till grund ligger germ. roten *ʒĕ̌t-* i st. vb. fno.-isl. *geta* ‘faa, opnaa, komme i Besiddelse af noget’, äfven ‘nævne, omtale’ (jfr *á-gǽtr*) samt ‘mene, formode’ (jfr *fiar-, nǽr-gætr*), ags. *-gietan* ‘erlangen’.

urg. **māti̯a-*: fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *mǽtr* 1. ‘anselig, værdifuld, fortrinlig, fortjent til Hoiagtelse og Berommelse’,

2. 'antaglig, gyldig'. Med samma passiva funktion uppträder adj. äfven i sammansättningar: *lǫg-mǽtr* 'nævnt i Loven, lovbestemt, lovlig' (Fr.[2]: med frågetecken), *ú-mǽtr* 'worthless, void'. Å östnord. område förekommer adj. blott substantiviskt: fsv. (Schl.) *mǣt* n. 'värdering, utmätning', fda. (Lund) *mǣt* '(Vurdering) Bedømmelse'. Utomnordiskt motsvara ags. *mǽte* 'messbar, mittelmässig', fht. *māzi,* mht. *-mæze* i *un-mæze.* Till grund ligger germ. roten *mĕ̆t-* i st. vb. fno.-isl. *meta,* got. *mitan,* ags. *mĕtan* o. s. v. 'mäta, afmäta; bedöma, värdera'.

urg. **sǣtia-*: fno.isl. (Vgf. Fr.[2]) *sǽtr* 'af den Beskaffenhed at man kan sidde' (blott opers.). Med samma betydelse af ett aktivt partic. necess. föreligger adj. såsom kompositionsled i *bekk-sǽtr* 'værdig til at tage Sæde paa Bænken i et Hus' (Fr.[2] med fråget.), *dóm-sǽtr* 'som er saadan at han kan tage Sæde som Dommer i en Ret', *eld-sǽtr* 'tilbøielig, henfalden til stadigen at sidde ved Ilden och varme sig', *kirkiu-sǽtr* 'værdig, duelig til at være Prest ved en Kirke', *vǫrd-sǽtr* 'watchsitting, fit to be watchman'. Utomnordiskt äro paralleller för handen i got. *-sētja* i *anda-sētja* (nom. ouppvisad) 'entsetzlich, vor dem man sich entsetzen muss', ags. *-sǽte* i *and-sǽte* d. s., mht. *-sæze* i *ant-sæze* 'muthig', *eben-sæze* 'von gleichem Rang' m. fl. sammanss. Till grund ligger germ. roten *sĕ̆t-* i st. vb. fno.-isl. *sitia,* got. *sitan* o. s. v. 'sitta'. Af förnordiska

3. *Isolerade adjektiv*

har jag att anföra blott en bildning,

urg. **fǣlia-*: no. dial. (Aas.) *fæl* 1. 'fæl, frygtelig, skrækkelig', 2. 'drøi, svær, overvældende, ogsaa usædvanlig dristig eller oplagt til noget (ondt eller godt)'. Beträffande sin ety-

mologi sammanhänger adj. närmast med fno.-isl. *féla* sv. vb. 'forskrække, skræmme', *félinn* 'frygtsom, sky'. Till grund lägger jag ieu. roten *pal-* (: *pĕl-*) i gr. πάλλω 'svinga, svänga', passivt 'vara i häftig rörelse, (isynn.) hoppa, darra af fruktan eller glädje'. Jfr de från nämda primärrot medels rotdeterminativet *m* afledda gr. πελεμίζω 'sätta i häftig rörelse, skaka', passivt: 'häftigt röra sig, darra, bäfva', πόλεμος, got. *us-filma* 'erschrochen', *filmei* 'Screcken', fno. *falma* 'blive saa forfærdet, forskrækket, at man ikke ved, hvad man skal gribe til' (fno. *falma* 'famle, med udstrakte Hænder eller Arme gribe efter noget' är antagl. af annat ursprung[1]), *felms-fullr* 'forfærdet, forskrækket', *felmta* 'være bange, forskrækket', *felmtr* 'Skræk, Forfæerdelse'. I och med denna tvifvelsutan riktiga etymologi framstår adj. **fælia-* som ett passivt partic. necess. med grundbet. 'fruktansvärd'.

II. Nordiska nybildningar.

urg. **skǣria-*: fno.-isl. *skérr* 1. aktivt: *hræ-skérr* (Eg. ἅπ. λεγ.) 'cadavera discerpens, epith. aquilæ', 2. passivt: *lýð-skérr* (Vgf. Fr.[2]) 'saadan som tilfalder, tilhører hele Almuen paa det Sted, hvor den findes eller driver til Lands'. I no. diall. (Aas.) förekommer adj. såsom simplex: *skjærr* 'passende til at skjære, moden til Afskjæring, om Kornet eller en Kornager'. Till st. vb. fno.-isl. *skera* 'skära'.

urg. **uǣziá-*: fno.-isl. (Eg. Vgf.) *vérr* 1. passivt: 'peaceful, safe, snug, comfortable, tranquil' (Gering: 'zum Aufent-

[1]) Jfr Noreen, Urg. Lautl. p. 198.

halt geeignet, behaglich'); 2. aktivt: 'living with, putting up with, sojourning' i sammanh.: *eigi er ykkr saman vært* ɔ: ye cannot live together. Adj. användes dessutom såsom kompositionsled: med bet. 1 i *hug-værr* 'sagtmodig' (Fr.[2]), *íll-vært* (neutr.) 'what is not to be stood', *ú-várr* 'restless, fierce'; med bet. 2. i *há-værr* 'loud, noisy' (nisl.), *herađ-værr* 'berettiget, som har Adgang til at være i Bygden eller Heredet' (Fr.[2]), *hóg-værr* 'sagtmodig, stilfærdig' (Fr.[2]), *land-værr* 'saadan at en kan være i Landet' (Fr.[2]), *mann-værr* 'berettiget til at være sammen med andre Mennesker' (Fr.[2]), *sam-værr* 'som kan være sammen med nogen' (Fr.[2]), *vand-værr* 'fastidious', *þing-værr* i uttr. *eiga þing-vært* ɔ: to be allowed to be present at a þing, of an outlaw', *ǫng-værr* 'in anguish, distressed'. Till st. vb. fno.-isl. *vesa (vera)* 'vara'.

urg. **drǣpia-*: fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *drǽpr* 1. passivt: 'som kan, skal dræbes', 2. aktivt i sammanss. *hǽl-drǣpr* 'qui calcibus incedit' (jfr *hǽl-drepa* st. vb. 'stode med Hælen'), *stall-drǽpr* 'timore perculsus' (om hjärtat, jfr uttr. *hiarta drepr stall* ɔ: cor timore contutitur, vehementius palpitat). Till st. vb. fno.-isl. *drepa* 'slå, dräpa'.

urg. **wrǣkia-*: fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *rǽkr* 1. passivt: 'forkastelig, afskyelig', äfven såsom kompositionsled: *herađ-rǽkr* 'som kan drives gjennem Bygden', *liđ-rǽkr* 'saadan som vrakes i det Tilfælde, at nogen skal tage Mænd i sit *liđ* (följe)'; 2. aktivt blott i sammans.: *guđ-(gođ-)rǽkr* 'ugudelig, som forkaster Gud', *heipt-rǽkr* 'hadsk, hevngjerrig', *hiarđ-rǽkr* 'brugbar, duelig til at være Kvægvogter', *lang-rǽkr* 'uforsonlig', *skamm-rǽkr* 'forsonlig'. Till st. vb. fno.-isl. *reka* 'drifva, fördrifva, förfölja, hämnas' (af en germ. rot *wrĕk-*, jfr got. *wrikan*).

urg. **sǽhwia-*: fno.-isl. *-sǽr* förekommer blott såsom sammansättningsled: 1. med aktiv betydelse i *diúp-sǽr* 'begavet med Evne til at gjennemskue Ting og Forholde uden at be-

drages af Skinnet, Udseendet', mots. *grunn-sǽr* (Vgf. Fr.[2]) 'enfoldig, som ikke ser dybt i Tingene', *gløgg-sǽr* (Vgf. Fr.[2]) 1. 'skarpsynt, skarpsindig', *lang-sǽr* (Vgf. Fr.[2]) 'begavet med Evnen til at se i det Fjerne', *sann-sǽr* (Fr.[2]) 'forstandig til at skjønne og villig til at gjøre hvad der er ret og godt'; 2. med passiv bet. i *auđ-sǽr* (Eg. Vgf. Fr.[2]) 'let at se, aabenbar, tydelig' *(= auđ-sénn)*, *ein-sǽr* (Eg. Vgf. Fr.[2]) 'eneste, som man kan vælge eller gjøre', *gagn-sǽr* (Vgf. Fr.[2]) 'gjennemsigtig' *(= gagn-sénn)*, *gløgg-sǽr* 2. 'klar, tydelig'. Till st. vb. fno.-isl. *siá* (= got. *saíhvan*) 'se'.

urg. **þǣʒi̯a-*: fno.-isl. *þǽgr* 1. med passiv bet. (Eg. Vgf.): 'acceptable, agreeable; gentle, obedient, willing (of a child)', jfr *ó-þǽgr* 'refractory, unwilling'; 2. med aktiv bet. i sammanss. *lítil-þǽgr* (Vgf. Fr.[2]) 'nøisom, villig til at nøies med litet; nøieregnende'; *mikil-þǽgr* (Vgf. Fr.[2]) 'unøisom, begjærlig efter meget', *ráđ-þǽgr* (Vgf. Fr.[2]) 'villig til at høre andres Raad og rette sig derefter', *smá-þǽgr* (Fr.[2]) = *lítil-þǽgr* 2. Till st. vb. fno.-isl. *þiggia* (prät. pl. *þágom*) 'mottaga'.

urg. **ʒrǣƀi̯a-*: fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *grǽfr* 'saadan som kan begraves, hvilken det er tilladt at begrave', jfr *kirkiu-grǽfr* 'som kan begraves ved Kirke, i Kirkegaard'. Adj. hör till fno.-isl. st. vb. *grafa* 'gräfva, begrafva', hvaraf det bildats på afljudsstadiet i prät. pl. isl. *grǫ́fom* (= fno. **gráfom,* eg. hörande till ett ouppvisadt st. vb. **grefa* = fsv. *græva,* fksl. *grebą*) [1]), sällsynt biform till det regelbundna *grófom.*

urg. **hǣƀi̯a-*: fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *hǽfr* 1. 'brugbar, tjenlig, nyttig', 2. 'antagelig, uforkastelig'. I samma passiva betydelse ingår adj. i *ú-hǽfr* 'unfitting, wicked, nefarious', *váđ-hǽfr* 'fit for sail', *vand-hǽfr* 'difficult to manage', *vápn-hǽfr* 'fit, manageable as a weapon'. Med likaledes passiv funktion

[1]) S. Noreen, Aisl. Gramm. § 427, anm. 3.

motsvara å östnord. botten nsv. (Sdw.) *häver* 'duktig' (*ἅπ. λεγ.*), nsv. (dial.) *häf*, ä. da. (Kalk.) *hæv* 1. 'duelig, arbeidsom', 2. 'hovmodig'. Ordet har bildats på en fno. prät. pl. *háfom* (sällsynt biform till *hófom*)[1]) af st. vb. *hefia* 'upptaga, lyfta, höja', användt i betydelse af vb. *hafa*. Vidkommande beröringen mellan sagda verb kan man se Fr.[2] pp. 685 a., 749 a. (jfr beträff. nht. *haben* och *heben* Kluge, Wbch[5] 159 a.).

urg. **sṷæbiá-*: fno.-isl. *-suǽfr* i sammans. *kueld-suǽfr* (Vgf. Fr.[2]) 'tilbøielig, trængende att faa sove, gaa til Hvile naar Kvelden kommer'. Till st. vb. fno.-isl. *sofa* 'sofva' (af ieu. roten *sṷĕp-*: *sup-*).

Ofvan anförda i specifikt nordisk tid uppkomna adjektiv med rotvokalismen *ē* ha bildats på afljudsstadiet i *prät. pl.* af tillgrundliggande starka verb.

C. Med rotvokalismen ŏ- (ă-).

a. ŏ- (ă-)stadiet.

I. Förnordiska bildningar.

1. *Ett förgermanskt adjektiv:*

ieu. **i̯óugi̯o- (*i̯áugi̯o-)*, urg. **i̯auki̯a-*: fsv. (Schl.) *-ǿker* (< **øykja-*) i *ō-ǿker* 'oförmögen att draga plog l. vagn'. Adj. förekommer därjämte substantiveradt: *ǿker* (fgutn. *oykr*) m. 'ett par dragare; ett ök, en dragare' (Schl.). Å västnord. botten förekommer ordet blott i denna sistnämda användning: fno.-isl. *øykr* m. 1. 'Lastdyr i Alm. saasom Hest, Oxe, Asen m. m.', 2. 'Hest i Besynderlighed', 3. 'Oxe, som bruges til

---

[1]) S. Noreen, Aisl. Gramm.[2] § 427, anm. 3.

Kjørsel' (Fr.²). En identisk bildning är find. *yógya-* 'zum Zug tauglich'; ss. mask. 'Zugthier'. Till grund ligger ieu. roten *jeug₂-* 'anschirren, verbinden' i bl. a. find. *yuj- yu-nák-ti, yúga-* 'Joch', gr. ζεύγ-νυμι, ζυγόν, lat. *jungo, jugum.* Som adjektivets grundbegrepp gäller i enlighet med detta etymon 'sådan som kan spännas för' (s. Bugge, Tidskr. for Fil. III, 274).

---

2. *Samgermanska adjektiv.*

urg. **baziá-*: fno.-isl. *ber,* fsv. *bær,* da. *bær (bærr-)* n. 'bär'. I samma bet. motsvara utomnordiskt fs. fht. *beri* n., ags. *berie* f. o. s. v. Ordet utgör substantivering (eg. väl betydande 'det ätbara') af ett urspr. part. fut. pass. till find. roten *bhas-* 'kauen'. Adj. **baziá-* står i vernerskt växelförhållande till urg. **básia-,* hvaraf got. *basi* n. (blott i *weinabasi* 'Weinbeere'), ndl. *bes* f. (s. Kluge, Wbch⁵ 33 a.; Hellquist, Arkiv VII, 30; Tamm, Et. Ordb. 80 a.).

urg. **ganzia-*: fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.²) *gengr* 1. aktivt: 'i Stand til at gaa; gangbar, gyldig'; 2. passivt: 'paa hvilken man kan gaa'. Adj. förekommer dessutom såsom kompositionsled: *fram-gengr* 'som har Fremgang, kommer til Fuldbyrdelse eller opnaaes'; *góđ-gengr* (nisl.) 'going well, smooth-going, of a horse', mots. *harđ-gengr* (nisl.) och *íll-gengr* (nisl.); *ú-gengr* 1. aktivt: 'ude af Stand til at gaa', 2. passivt: 'som man ikke kan gaa paa'. Å östnord. botten motsvarar fsv. msv. (Schl. Sdw.) *gængher*[1]) *(gænger)* = isl. *gengr* 1. Jfr sammans. *ö-*

---

[1]) Det af Sdw. uppgifna msv. *ganger* 'gångbar, giltig' (ἅπ. λεγ. Svenskt Diplomat. 1: 367: minth som *gangt* och gängt är i rikeno) äfvensom senare ledet i fsv. (Schl.) *eþ-ganger* (neutr. emellertid *eþ-gænct*) 'berättigad att gå ed i rättegångsmål' torde bero på association med präsensformerna af vb. *ganga* (Prof. Noreen å nordiska seminariet i Uppsala).

gængher = isl. *ú-gengr* 1. Utomnordiskt möta identiska bildningar i fht. *gengi*, ags. *genge* 'gangbar, gänge'. Till germ. roten *ʒanʒ-* (förgerm. *ghangh-*, jfr de urbesläktade find. *jánghā* f. 'Bein, Fuss', lit. *żengiù*, *żéngti* 'schreiten', s. Kluge, Wbch[5] 125 b. u. '*Gang*') i st. vb. fno.-isl. fsv. *ganga*, got. *gaggan* 'gå'.

urg. **raidia-*: fno.-isl. (Vgf. Fr.[2]) *reiðr* 'saadan som kan rides, er fremkommelig for ridende'. Med en motsvarande aktiv grundbetydelse 'som är i stånd, villig att fara' (hvaraf 'färdig, beredd, beredvillig') torde samma ord möta i fno.-isl. (Vgf. Fr.[2]) *reiðr* 1. 'saadan som står till ens Raadighed', 2. 'rede, som betales i eller med klingende Mynt', fsv. (Schl.) *rēþer* 'beredd' (jfr *redha* l. *redho pænningar* 'pänningar som äro tillreds') samt med prefigeradt *ʒa-* i fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *greiðr* 1. 'saadan som ikke gjør eller volder Hindringer eller Vanskeligheder', 2. 'tydelig, klar, bestemt'. Utomnordiska paralleller föreligga i ags. *rǽde*, *gerǽde* 'bereit, fertig', fht. *bi-reiti* 'bereitwillig, dienstfertig, gerüstet, fertig', got. *ga-raids* 'festgesetzt, bestimmt' (jfr fno.-isl. *greiðr* 2.). Adj. hör till samgerm. st. vb. fht. *rītan*, ags. *rídan*, fno.-isl. *ríða* o. s. v. 'fara, resa, rida'. Till grund ligger en ieu. rot *reidh-* (: *rīdh-*), utomgermanskt uppvisad i fir. *ríadaim* 'ich fare', *ríad* 'Fahren, Reiten', *réid* 'fahrbar, frei, eben, glatt', forngall. *rēda* 'Wagen'. Med något afvikande betydelse ingår samma rot i lett. *rēdu* 'ordne' (jfr lett. *raids* 'bereit, fertig', preuss. *reidei* 'gern'). Med hänsyn till begreppsutvecklingen jämföre man nsv. *färd*: *färdig* samt gr. *στέλλω* 'ordne u. schicke', med. 'fahre, gehe, reise', *στόλος* 'Reise, Zug'. Se beträffande ofvan framstälda etymologi Kluge, Wbch[5] 36 b. u. '*bereit*'; Noreen, Arkiv VI, 312, not 2; Persson, Wurzelerw. p. 162, not 1 (o. där anf. lit.), Nachträge p. 291; Fich, Wbch[4] II, 229[1]).

---

[1]) Annorlunda K. F. Johansson, Beitr. XIV, 315; Persson, Wurzelerw. p. 162, N.o 3.

urg. **haųįa-*: Ett samgerm. verbaladjektiv af nämda stamgestalt föreligger substantiveradt i fno.-isl. *høy,* fsv. fda. *hō,* got. *hawi* (gen. *haujis*), fht. *hęwi, houwi,* fs. *houwi,* ags. *hég, híg* 'hö, afslaget gräs', eg. 'das zu hauende'. Till grund ligger germ. roten *hau-* i fno.-isl. *hǫggva,* fht. *houwan,* nht. *hauen* o. s. v. (s. Schlüter. anf. arb. p. 28; Brugmann, Grundr. II, 118; Kluge, Wbch[5] 166 b.

urg. **hlaųpįa-*: fno.-isl. (Vgf. Fr.[2]) *-hløypr* i sammans. *ein-hløypr* 'løs og ledig, ikke gift eller bosat'. Från nyno. dialekter uppgifves ordet af Ross som simplex: *løyp* (= *løypen*) 'villig til at slippe Barken, om Træer om Vaaren'. Å östnord. botten motsvara senare leden i sammanss. fsv. (Schl. Sdw.) *en-lōper,* fda. (Lund) *en-lōp(ær)* = fno.-isl. *ein-hløypr,* (Kalk.) *burt-løp* 'løben bort'. En utomnordisk identitet möter i ags. *-liepe: án-, ǽn-liepe*[1]) = fno.-isl. *ein-hløypr.* Adj. hör till germ. roten *hlaųp-* i redupl. vb. fno.-isl. *hlaupa,* got. *hlaupan,* ags. *hléapan* o. s. v. 'löpa'.

---

3. *Ett isoleradt adjektiv*

af stamformen **flaųįa-* synes föreligga substantiveradt i fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *fley* n. (Fr.[2] anger ordet äfven ss. fem.) 'Skib, et Slags Fartøi'. Till grund lägger jag ieu. roten *pleų-* 'fliessen, schwimmen, überhaupt sich schnell bewegen' i bl. a. gr. *πλέω, πλύ-νω,* lat. *pluit, per-plovere* 'durchfliessen lassen, leck sein', fir. *luam, luath, luad* 'schnell, flüchtig, leicht'[2]). Som ordets i fråga grundbegrepp gäller i öfverensstämmelse med nämda etymon 'sådan som kan flyta'.

---

1) Jfr Sievers, Ags. Gramm.[2], Nachträge till § 217.
2) S. om denna ordgrupp Persson, Wurzelerw. p. 131.

II. Nordiska nybildningar.

1. *Bildningar på prät. sg. af afljudande starka verb.*

urg. **ƀau̯ʒi̯a-*: no. dial. (Ross) *bøyg* ‘bøielig’, substantiveradt i no. dial. (Aas.) *bøyg* m. ‘Bøining, Krumning’: till fno.-isl. st. vb. *biúga (baug)* ‘böja’, belagdt blott i prät. pl. *bugom* och part. prät. *bogenn* (ieu. rot *bheu̯gh-*: jfr find. *bhuj bhujáti, bubhója* ‘biegen’). Grundbetydelsen är passiv: ‘sådan som kan böjas’.

urg. **ƀrau̯ti̯a-*: fno.-isl. (Fr.²) *-brøytr* i sammans. *nauðbrøytr* med en passiv bet. ‘saadan at jeg nødig lader mig bevæge til at gjøre nogen Forandring i det bestaaende’ (*ἅπ. λεγ.*, varians lectio: *rand-brøytt*): till fno.-isl. st. vb. *brióta (braut)* ‘bryta’. Jfr specielt uttr. *brióta e-n til e-s ɔ:* tvinge en til noget.

urg. **đranki̯a-*: fno.-isl. (Fr.²) *drekkr* ‘drikkelig’: till fno.-isl. st. vb. *drekka (drakk)* ‘drikka’.

urg. **flau̯ʒi̯a-*: fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.²) *fløygr* 1. aktivt: a) ‘i Stand til at flyve’, b) ‘flyvende, farende omkring, om Ord i *heraðs-fløygr, víð-fløygr*’; 2. passivt i sammans. *gagn-fløygr* ‘som kan gjennemflyves, gjennemfares’ (*ἅπ. λεγ.*): till fno.-isl. st. vb. *fliúga (flaug)* ‘flyga’.

urg. **flau̯ti̯a-*: fno.-isl. (Vgf. Fr.²) *-fløytr* i sammans. *sam-fløytr* 1. ‘uafbrudt, sammenhængende’, 2. ‘overensstemmende, som falder sammen med noget’: till fno.-isl. st. vb. *flióta (flaut)* ‘flyta’.

urg. **ʒlau̯pi̯a-*: no. dial. (Ross) *gløyp* ‘slugen’, substantiveradt i no. dial. (Aas.) *gløyp* m. ‘en Bid, Mundfuld, Svælg m. m.’: till no. dial. st. vb. *glūpa (glaup)* ‘sluge svælge m. m.’

1. urg. **klau̯fi̯a- (*klau̯ƀi̯a-?)*: no. dial. (Ross) *kløyv* 1. aktivt: ‘i Stand till at klove’, 2. passivt: ‘klovelig, som lader

sig klove': till no. dial. st. vb. *klūva (klauv)* = fno.-isl. *kliúfa* 'klyfva'.

2. urg. **klaufia- (*klaubia-?)*: no. dial. (Ross) *kløyv* 'flink til at klatre': till no. dial. st. vb. *klūva (klauv)* 'klave, klatre', altså likbetydande med fno.-isl. st. vb. *klífa,* hvartill det står i förhållande af rotvariation [1]).

urg. **nautia-*: fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *nøytr* 'som kan, skal bruges'; fda. (Molb.) *-nøt* i *u-nøt* 'ubrugbar': till fno.-isl. st. vb. *nióta (naut)* 'njuta'.

urg. **ráufia-*: no. dial. (Aas., Ross) *røyv (= røyven)* 'opsvulmet, porøs': till fno.-isl. st. vb. *riúfa (rauf)* 'uppbryta, splittra, göra hål eller öppning i något' (ieu. rot *reup- rup-,* jfr ind. *rup- rúpyati* 'bricht, verursacht Schmerz', lit. *rùpas* 'rauh, holperig').

urg. **rannia-*: fno.-isl. (Vgf. Fr.[2]) *-rennr* i sammans. *flot-rennr* 'saadan at derpaa kan flødes, flaades noget, om Aa eller Elv': till fno.-isl. st. vb. *renna (rann)* 'løbe, flyde, strømme, rinde'.

urg. **skautia-*: fno.-isl. *skøytr* ingående i *bein-skøytr* 'som har Færdighed i at træffe Maalet med sit Skud' (Fr.[2] *ἅπ. λεγ.*; jfr Vgf., som anger *bein-skøyttr*), substantiveradt under formen *bein-skøyti* f. och n., samt i *bráð-skøytr* 'hurtig' (Þork. Suppl. II; jfr hos Eg., Vgf. och Fr.[2] formen *-skøyttr*). En motsvarande östnordisk adjektivbildning ser jag i fsv. adv. *sköt (skyt)* [2]) 'snart', som synes förutsätta ett fsv. adj. **sköter* 'snabb, hurtig i sina rörelser' = fno.-isl. *skiótr* (eg. väl med passiv bet.: 'sådan som kan sättas i rörelse'). Adj. hör till

---

[1]) Beträff. rotvariation medels växlande *i*- och *u*-determinativ kan man se Persson, Wurzelerw. p. 122 ff.

[2]) Jfr beträff. fsv. ljudutvecklingen *ö* > *y* i förevarande fall Noreen, P. Grundr. I, 478 (= § 137 a.).

st. vb. fno.-isl. *skióta (skaut)*. fsv. *skiuta* 'sätta något i rörelse, skjuta, skuffa'.

2. *Bildningar på reduplicerande starka verb.*

urg. **blandịa-*: fno. (Fr.[1]) *-blendr* i sammans. *úsið-blendr* 'oselskabelig', jfr det häraf deriverade *úsið-blendinn* 'unsociable' (Vgf.): till fno.-isl. st. vb. *blanda* 'uppblanda, sammanblanda'.

urg. **fallịa-*: fno.-isl. (Vgf. Fr.[2]) *-fellr* i sammanss. *hugfellr* 'behagelig, som er en behagelig, efter hans Sind *(fellr e-m vel i skap)*' och *í-fellr* (blott i neutral form: *í-fellt, ἀπ. λεγ.*) 'som falder ind i noget': till fno.-isl. st. vb. *falla*.. Jämsides med *-fellr* förekommer en från samma verb framgången adjektivbildning *-feldr* (i *hug-feldr* = *hug-fellr, skap-felldr* 'saadan som er efter ens Sind'), hvari jag ser en formation med suffixet *-þịa-*.

urg. **fanʒịá-*: fno.-isl. *-fengr* förekommer som senare led i ett antal sammansättningar: 1. med aktiv betydelse i *á-fengr* (Vgf. Fr.[2]) 'stærk, berusende (om Drik, *er fær á e-n*)', *bráð-fengr* (Vgf. Fr.[2]) 'rask til at handle', **grand-fengr* 'förnöjsam', ouppvisadt grundord för *grand-fengi* f. 'Nøisomhed, som tækkes med Smuler' (Fr.[2]), *grann-fengr* (Vgf.) 'slender, tiny', *harð-fengr* (Eg. Vgf. Fr.[2]) 'stridbar', *mis-fengr* = *missi-fengr* (Vgf. Fr.[2]), 'uheldig hvor det gjælder om at træffe Maalet' (jfr hos Eg. substantiveringen *missi-fengr* m. 'gladius vel pars gladii', *snar-fengr* (Eg.) 'acer, strenuus, fortis', *ør-fengr* (Eg., *ør* intensivum) 'fortis, strenuus'; 2. med passiv betydelse i *auð-fengr* (Eg. Vgf. Fr.[2]) 'let at faa', *siald-fengr* (þork. Suppl. II) 'som træffes sjælden' (= *siald-fenginn* hos Fr.[2]), *tor-fengr* (Vgf. Fr.[2]) = *tor-fenginn* 'vanskelig at faa eller tilveiebringe'. Å östnord. botten föreligga motsvarigheter med aktiv bet. i

fsv. (Schl., Sdw.) *fā-fænger* 1. 'fåfäng, sysslolös, oyärksam', 2. 'föga inbringande, onyttig', ä. da. (Kalk.) *fā-fæng* d. s. Till grund ligger st. vb. fno.-isl. *fá,* fsv. fda. *fā* 'få', beroende på en germ. rot *fanh-* (jfr got. *fāhan*).

urg. **swaipia-*: fno.-isl. *-sueipr* i sammans. *aud-sueipr* (Vgf. Fr.[2]) 'villig til at efterkomme andres Anmodning', hvaraf (i nisl.) *aud-sueipinn* med samma bet. och substantivet *aud-sueipni* f. Adj. i fråga uppvisar funktion af ett passivt partic. necessitatis (eg. 'sådan som med lätthet kan böjas') till fno.-isl. st. vb. *sueipa* 'kaste med en svingende Bevægelse m. m.' Jfr uttr. *sueipa sínum hug* ɔ: lempe sig efter en for att blive enig med ham (Sigurdarkuida Fáfnisbana 3,13).

Till denna kategori hänför jag slutligen fno.-isl. adj. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *tor-veldr (-*waldia-)* 'vanskelig, besværlig', hörande till fno.-isl. vb. *valda* 'vålla' (= got. *waldan,* måhända ursprungl. reduplicerande, jfr Braune, Got. Gramm.[3] § 179, anm. 1).

---

b. o- (a-)stadiet.

I. Förnordiska bildningar.

1. Samgermanska adjektiv.

urg. **fōria-*: fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *førr* 1. aktivt: a) i 'Stand til at reise, komme frem eller afsted', b) 'i Stand, dygtig til noget *(til e-s)*'; 2. passivt: 'saadan at man der, dermed eller under disse Omstændigheder kan komme frem'. Därjämte förekommer adj. som senare led i ett antal sammansättningar. Ä östnordiskt språkområde motsvarar fsv. (Schl.

Sdw.) och fda. (Lund) *fōr* med samma funktionsbetydelser. Identiska bildningar möta i västgerm. språk: ags. *fére* i *geférē* 'fahrbar', fht. *-fuori* i *gi-fuori* 'passend, bequem'. Till grund ligger st. vb. nord. *fara,* ags. fht. *faran* o. s. v.

urg. **kōnia-*: fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *kǿnn* 'indsigtsfuld, kyndig, duelig'; fsv. (Rqv. VI, Sdw.) *kōn* 1. = fno.-isl. *kǿnn,* 2. 'skicklig till strid, stridsduglig, tapper', 3. 'höfvisk, vacker' (med fråget.); ä. da. (Kalk.) *kōn* 1. = fno.-isl. *kǿnn*, 2. = fsv. *kōn* 2., 3. 'fremskreden, udviklet'. Motsvarigheter förefinnas i västgermanska språk: fht. *kuoni, chuoni,* mht. *küen, küene* 'kühn, kampflustig, stark', ags. *céne* 'kühn', men äfven 'weise', etc. Ordet är ett adjectivum verbale till germ. roten *kan-n-kun-n-* (jfr med annat rotafljud förgerm. *gōn-* i gr. γέγωνα 'thue kund') i verbum präterito-präs. got. fht. *kunnan,* nord. *kunna*[1]). Af detta etymon (hvarom se t. ex. Kluge, Wbch[5] 209 a.) framgår nyansen 'klok, vis, erfaren' som adjektivets i fråga grundbetydelse.

urg. **sōmia-*: fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *sǿmr* 'passende'. En utomnordisk identitet föreligger i fs. *sōmi* med samma bet. Till grund ligger germ. roten *sam-* i fno.-isl. *sama* 'passa', got. *samjan* 'gefallen', fht. *sam-ft* 'füglich, sanft' (jfr från utomgermanska språk gr. ὁμός 'gleich', lat. *similis,* fksl. *sămŭ* 'selbst') [2]).

urg. **hōƀiá-* (**hōfia-?*): fno. (Gering, *ἁπ. λεγ.*: Reginsmál 12,4) *høfr* 'passend, geziemend'. Identiskt härmed är ags. *-héfe,* ingående i *be-héfe* 'nützlich', *efenbe-héfe* 'gleich nützlich'. Ordet hör till fno.-isl. st. vb. *hefia (hóf),* användt i betydelse af sv. vb. *hafa.* Som grundbegrepp gäller följaktli-

---

1) Annorlunda Schlüter ofvan anf. arb. p. 13.

2) S. Schlüter anf. arb. p. 11; om denna ordgrupp för öfrigt Noreen, Urg. Lautl. pp. 50, 79.

gen 'sådan som kan användas'. Jfr afljudsformen *hǽfr* p. 104 i det föreg.

2. *Isolerade adjektiv.*

urg. **ʒa-nōʒịá-*: isl. (Vgf.) *gnǿgr* (= *nǿgr* i nisl., jfr *afl-nǿgr* 'viribus abundans' hos Eg.) 'enough, sufficient, plentiful'. Ordet gör intryck af ett passivt partic. necessitatis till ieu. roten *nak*$_1$- i find. *naç-* 'erreichen', lat. *nancisci* och germ. verbum prät.-präs. got. *ga-nah,* fht. *gi-nah* 'es genügt'. Som grundbetydelse framstår enligt denna etymologi 'så mycket som bör erhållas (för att räcka till)'. Jfr *o*-stamsbildningen **ʒa-nōʒá-* p. 65 i det föreg.

urg. **rōđịá- (*rṓþịa-?)*: fno.-isl. *-rǿđr* förekommer blott som senare kompositionsled: 1. aktivt i *siau-rǿđr, átt-rǿđr, ní-rǿđr, tí-rǿđr, tolf-rǿđr* resp. 70, 80, 90, 100, 120 år gammal, i hvilka sammansättningar senare ledet svarar på frågan 'wie viele dekaden enthaltend' (isynnerhet 'huru gammal')[1]); 2. passivt i *fiǫl-rǿđr* (Fr.[2]): opers. *gerist, er fiǫl-rǿtt um e-t ɔ:* der tales, bliver talt meget om en Ting, *rétt-rǿđr* (Vgf. Fr.[2]) 'saadan som faar, eller forekommer med, sin rette Udtale', *víđ-rǿđr* (Vgf.) i tales. *verđa víđ-rǿtt um e-t ɔ:* to talk far and wide of a thing. Adj. hör till en germ. rot *raþ- (rōþ-)* i got. *ga-raþjan* 'zählen', *raþjō* 'Rechenschaft, Rechnung, Zahl', fht. *rędia, ręda* f. 'Rechenschaft, Rede und Antwort, Erzählung, Nachricht', *rędiōn, rędōn* 'reden' etc. (jfr från utomgermansk botten det urbesläktade lat. *ratio* 'Rechenschaft, Rechnung, Zahl')[2]).

---

[1]) S. Noreen, Aisl. Gramm.[2] § 389.

[2]) S. ang. denna ordgrupp Kluge, Wbch[5] 298 a.

urg. **rōkia-*: fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *røkr* 'omhyggelig for at varetage hvad der er at gjøre'. Till grund ligger germ. roten *rak- (rōk-)* i fht. *gi-ruochan*, fs. *rōkian*, ags. *récan*, fno.-isl. *røkia* 'sorgen, Rücksicht nehmen auf', fht. *rahha* 'Rechenschaft, Rede'. En motsvarande förgerm. rotform *rōg-* är uppvisad i gr. *ἀ-ρωγός* 'Helfer'. Se beträff. denna etymologi Kluge, Wbch [5] 136 a. '*geruhen*'; Noreen, Urg. Lautl. p. 79.

urg. **skōđiá- (*skōþia-?)*: fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *-skøđr* förekommer endast som senare sammansättningsled: 1. med aktiv betydelse i *kuist-skóđr* 'saadan som skader Træets Grene', *mann-skóđr* 'saadan som foraarsager *mannskađi* (manfall)'; 2. med passiv bet. i *auđ-skóđr* 'let at skade, svag, skrøbelig'. Ordets etymon är att söka i germ. roten *skaþ- (skōþ-)* i got. *skaþjan*, ags. *sceþþan*, fht. *scadōn* 'schaden'. Urbesläktadt är gr. *ἀ-σκηθής* 'schadlos' af en ieu. rot *skăth-* [1]).

urg. **sōkia-*: no. dial. (Ross) *søk* (= *søkjen*) 'ivrig i at søge noget (især om Hund)'. Till grund ligger germ. roten *(sak-) sōk-* i got. *sōkjan*, fht. *suohhan*, ags. *sécean*, fs. *sōkian*, fnord. *søkia* 'söka', kausativum till germ. st. vb. got. *sakan*, fht. *sahhan*, ags. *sacan*, fs. *sakan* 'streiten, zanken (bes. vor Gericht)' [2]).

urg. **ōʒia-*: fno.-isl. (Eg. Vgf.) *øgr* 'terribilis' hör till germ. roten *(ag-) ōg-* i verbum prät.-präs. got. *ōgan* 'fürchten' (jfr det negerade partic. präs. *un-agands* 'furchtlos'), causat. *ōgjan* 'jemand in Furcht setzen', fno.-isl. *øgia* d. s., *ótte* 'Furcht', *age* 'Schreck'. En motsvarande förgerm. rotform *agh-* är uppvisad i gr. *ἄχος* 'Beängstigung' [3]).

En urg. stamform **kōmia-*, afljudande med det p. 96 behandlade **kuǣmia-*, synes föreligga i fno.-isl. adj. *kømr*

---

1) S. Kluge, Wbch [5] 315 a.
2) S. ang. ordgruppen i fråga Kluge, Wbch [5] 369 b.
3) S. Noreen Urg. Lautl. p. 71.

'passabel' (s. Noreen, Aisl. Gramm.² § 145, anm.), i fall detta sistnämda icke är nybildning på prät. pl. *kómom,* sekundär biform till det regelbundna *kuámom (kuǫ́mom).* Jfr no. dial. (Ross) *søv* 'søvnig', hvilket på samma sätt kunnat utgå från prät. pl. fno. *sófom = suáfom* (som gifvit upphof åt adj. *svæv,* fno. *suǽfr*) af vb. *sofa.*

II. Nordiska nybildningar.

1. *Bildningar på afljudande starka verb.*

urg. **mōlia-*: no. dial. (Aas.) *mōl* 1. 'skikket til at male, færdig til at sættes i Gang, om en Mølle (Kværn)', 2. 'oplagt, lysten, tilbøielig' (jfr hos Ross *daud-mōl* 'yderst uoplagt, meget slap'): till fno.-isl. (o. nno.) st. vb. *mala (mōl).*

urg. *ōlia-*: isl. (Vgf.) *ǿll* 'fit to be fed or harboured (of an outlaw)': till fno.-isl. st. vb. *ala (ōl)* 'avle, føde, opføde, ernære'.

urg. **sōria-*: fno.-isl. (Vgf. Fr.²) *sǿrr* 1. 'som kan sværges', 2. *sǿrr dagr* ɔ: Dag på hvilken man lovligen kan aflægge Ed; fsv. (Schl.) *sōr* = fno.-isl. *sǿrr* 2. (jfr *eþ-sōrt* adj. n. 'då det är tillåtet att aflägga ed i rättegångsmål'): till st. vb. fno.-isl. *sueria,* fsv. *suæria (sōr)* 'svärja'.

urg. **drōȝia-*: fno.-isl. *drǿgr* är uppvisadt blott som sammansättningsled: 1. aktivt i *ein-drǿgr* (Fr.²) 'vedholdende, uafbrudt paatrængende', mots. *tví-drøgr* (Vgf. Fr.²) 'tvetydig, ubestemt', *mót-drøgr* (Vgf. Fr.²) 'saadan som staar i en oppositionel Stilling eller har tagit Parti mod en'; 2. passivt i *erfiđ-drǿgr* (Vgf. Fr.²) 'besværlig at gjore eller taale', *hóg-drǿgr* (Eg. Vgf.) 'facilis protactu, qui facile trahi potest'. Adj.

förekommer äfven i de östnordiska språken: fsv. *-drøgher* med passiv bemärkelse i *fram-drøgher* (Sdw.) 'utdragen, förlängd', *rep-drøgher* (Schl.) '(jord) som tillhör en bys gemensamma ägor och således är underkastad mätning om gränstvist uppstår' (eg. väl 'som bör genomdragas med rep, uppmätas'); ä. da. (Kalk.) *drøg* (aktivt) 'langsom'. Till fnord. st. vb. *draga* (*drō, drōgom*).

urg. **hlōʒịá-*: no. dial. (Ross) *-løg* i *and-løg* 'lattertrængt', med aktiv bet. bildadt på fno.-isl. st. vb. *hléia* (*hló, hlógom*) 'le' (af en germ. rot *hlah-*, jfr motsvarande got. st. vb. *hlahjan*).

urg. **slōʒịá-*: fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *slógr* 1. aktivt: 'underfundig, tilbøielig eller duelig til at besnære eller overliste andre', jfr *marg-slógr* 'meget slu eller listig', *ord-slógr* 'kløgtig, slu i sin Tale', *tví-slógr* 'tvetydig, ubestemt', *vápn-slógr* 'dexterous in arms'; 2. passivt: *hard-slógr* 'vanskelig, besværlig at afmeje', jfr no. dial. (Ross) *sløg* 'skikket til at slaaes (om gräs)': till fno.-isl. st. vb. *slá*, (*sló, slógom*) = got. *slahan* 'slå' (af en germ. rot *slah-*). Adjektivets ofvan anförda aktiva bemärkelse kan återföras till en ursprungligare bet. 'slagfärdig'[1]) (jfr ett rent sinligt grundbegrepp 'i stånd att 'slå', afmäja gräs' hos det af Ross anförda no. dial. *sløg* 'slank og smidig').

urg. **grōƀịa-*: fno.-isl. (Fr.[2]) *grófr* 'saadan som kan begraves', afljudsform till det p. 104 i det föreg. behandlade **ʒrǣƀịa-*.

urg. **skōƀịá-*: isl. (Eg.) *-skófr* 1. passivt i sammans. *auđ-skófr* 'qui facile poliri potest'; 2. aktivt ss. substantiveradt: *viđ-skófr*[2]) m. poet. 'serpens (eg. arborem radens)': till

---

[1]) S. Kluge, Wbch[5] u. '*schlau*'; Wadstein, Fornnorska Homiliebokens Ljudlära p. 126, noten.

[2]) S. Falk, Beitr. XIV, 50. I Eg. anföres sammansättningens senare led under en oriktig form: *viđ-skefr*.

fno.-isl. st. vb. *skafa (skōf)* 'skafva' (af en förgerm. rot *skăp-*, jfr de urbesläktade gr. *σκαπ-άνη* 'Spaten', *σκῆπ-ων* 'Stab', lat. *scāp-us* 'Schaft' m. fl. aflägg [1]).

urg. **tōkia-*: fno.-isl. *tókr* (Vgf. Fr.[2]) 1. med passiv bet. a) 'acceptable, fair, legal, of a tender made', b) 'fit, meet' i frasen *í tóka tíđ* 'in due time' (nisl.); 2. med aktiv bet. som sammansättningsled: *arf-tókr* (Vgf. Fr.[2]) 'berettiget til at tage Arv', *fá-tókr* (Eg. Vgf. Fr.[2]) 'fattig', *fast-tókr* (Vgf. Fr.[2]) 'standhaftig, uforanderlig til Sind', *fliót-tókr* (Vgf. Fr.[2]) 'rask eller snar til at lære', *hag-tókr* (Fr.[2]) 'behændig til at tage noget paa den rette, fordelagtigste Maade'. Adj. är äfven uppvisadt från de östnordiska språken: fsv. (Rqv. II, 379; Schl.) *tøker, tyker* 1. passivt 'som kan tagas, antaglig', jfr sammans. *muntøker* 'smaklig'; 2. aktivt ss. senare led i *arf-tøker* o. *fā-tøker* = fno -isl. resp. *arf-tókr* o. *fá-tókr;* fda. (Lund) *tøkær* = fsv. *tøker*. Till grund ligger fnord. st. vb. *taka (tōk)* 'taga'.

urg. **u̯ōđia-*: isl. (Vgf.) *ódr* 'fordable' (passiv bet.): till fno.-isl. st. vb. *vada (ód)* 'vada', hörande till en förgerm. rot *u̯ădh-*, jfr det urbesläktade lat. *vādere* 'schreiten' (s. Kluge, Wbch [5] '*waten*').

Ofvan uppförda nybildningar med germ. ō-vokalism ha samtliga utgått från präteritistadiet af starka verb, tillhörande 6. afljudsserien. Närmast ansluta sig formationerna i fråga — analogt med nybildningarna på ē-stadiet — till *prät. pl.* (jfr adjektivstammarna **drōʒia-*, **hlōʒia-*, **slōʒia-* med resp. präteritiformer *drō: drōgom, hlō: hlōgom, slō: slōgom*).

2. *Bildningar på reduplicerande starka verb.*

urg. **blōtia-*: isl. (Vgf.) *-blótr* i sammans. *úvand-blótr*

[1]) S. Kluge, Wbch [5] '*schaben*'; Noreen, Urg. Lautl. p. 182.

'easily propitiated, easily appeased or satisfied' (*ἅπ. λεγ.*): till fno.-isl. st. vb. *blóta* 'offra'.

urg. **ʒrōria-*: fno. (Vgf. Fr.[2]) *-grør* i sammans. *snemmgrør* 'som gror, voxer tidligen' (*ἅπ. λεγ.*): till fno.-isl. st. vb. *gróa* 'växa'.

Öfversikt af io-stammarnas formation.

Af ofvan meddelade 83 nordiska *io*-stamsadjektiv äro 45 förnordiska, 38 nybildade. Inom den förhistoriska kategorin äro *ŏ- (ă-)*stadierna för handen i 18 (*ŏ*- l. *ă*-vokalism i 7, *ō*- l. *ā*-vokalism i 11) och *ĕ*-stadierna i 21 (*ĕ*-vokalism i 7, *ē*-vokalism i 14) adjektiv, medan de bägge svaga rotstadierna tillsammantagna representeras af blott 6 formationer, de flesta (eller 5) uppvisande svagaste afljudet. Af de i specifikt nordisk tid uppkomna adjektiven — analogibildade efter mönstret af ofvanberörda urtyper på grund af det genom afledningen framkallade *i*-omljudet af rotvokalen — tillhör större delen (29) *ŏ- (ă-)*stadierna (17 det kortvokaliska, 12 det långvokaliska). I de återstående 9 föreligger *ē*-vokalism. Nybildningar med *ĕ*- samt svag rotvokalism har jag ej kunnat påvisa. En öfvervägande del (31) af ifrågavarande historiska formationer har utgått från präteriti-formerna af afljudande starka verb: bildningarna på *ō*-stadiet från *prät. sg.*, bildningarna på *ē*- och *ō*-stadierna från *prät. pl.* Reduplicerande verb ha gifvit upphof åt inalles 7 adjektiv, af hvilka 5 förete rotvokalen *ŏ- (ă-)*, 2 rotvokalen *ō- (ā-)*.

I följd af att ordgruppens ursprungliga funktionsbetydelse af ett partic. necessitatis i historisk tid alt mer fördunklades

kunde nybildningsprincipen medels suffixet -_i̯o_- icke länge hålla sig lifskraftig. Härpå tyder förekomsten redan i fornspråken af en kategori adjektivformationer på -_inn,_ hvilka synas vara yngre utbildningar af ifrågavarande _i̯o_-stamsadjektiv (s. Falk, Beitr. XIV, 47, 49).

Afljudsföreteelser inom samma ords rotstafvelse kunna påvisas blott i några få fall: 1. aflj. ieu. _ŏ_ : _ĕ_ : vokalsynkope i *_nau̯ti̯a_- (110): *_neu̯ti̯a_- (94): *_nuti̯a_- (91); 2. aflj. ieu. _ŏ_ : _ĕ_ i *_flau̯ʒi̯a_- (109): *_fleu̯ʒia_- (94); 3. aflj. ieu. _ĕ_ : vokalsynkope i *_u̯irki̯a_- (92): *_u̯urki̯a_- (91); 4. aflj. ieu. _ē_ : _ō_ _(ā)_ i *_hǣƀiá_- (104): *_hōƀiá_- (113), *_ku̯ǣmi̯a_- (96): ? *_kōmi̯a_- (115).

Den _förhistoriska aksentuationen_ belyses af nedan sammanstälda bildningar:

1. Ursprungliga paroxytona:

Af sådana har jag att anföra blott trenne adjektiv, samtliga med rotvokalismen _ĕ̄_ : *_ʒílþi̯a_- (93), *_ku̯ǽþi̯a_- (98), *_sǽhu̯i̯a_- (103).

2. Ursprungliga oxytona:

a). _Med svag rotvokalism._

*_u̯īʒi̯á_- (90): √_u̯īk_-: *_funđi̯á_- (91): √_pu̯t_-.

b). _Med rotvokalismen ĕ̄._

*_ʒilđi̯á_- (92), vernersk växelf. till *_ʒílþi̯a_-; *_frǣʒi̯á_- (99): √_prĕ̄k;_ *_u̯ǣzi̯á_- (102): √_u̯ĕ̄s_-.

c). *Med rotvokalismen ŏ (ă).*

**fan3iá-* (111): germ. √*fanh-*; **bazįá-* (106): √*bhas-*; **baų3įá-* (109: √*bheųk-*; **3a-nō3įá-* (114): √*nak-*; **hlō3įá-* (117): germ. √*hlah-*; **slō3įá-* (117): germ. √*slah-*.

Ofvan gjorda sammanställning synes gifva vid handen, att den förhistoriska aksentuationen hos ifrågavarande verbaladjektiv var vacklande, i det hufvudtonen kunde hvila antingen på rotstafvelsen eller på suffixet. Största delen (9 bland inalles 11) af de oxytonerade bildningarna förete emellertid, i stället för väntadt svagt rotafljud, *ĕ-* och *ŏ-(ă-)* vokalism, en omständighet som tyder på, att formerna i fråga undergått aksentrubbning till förmån för suffixbetoning. Detta antagande finner stöd i motsvarande fornindiska och grekiska bildningar, hvilka i regeln äro paroxytonerade.

ÅSKVÄDREN I FINLAND

1894.

AF

A. F. SUNDELL.

Under 1894 (åttonde observationsåret) emottog Finska Vetenskaps-Societeten dels från frivilliga observatörer dels från Öfverstyrelsen för lots- och fyrinrättningen 2846 meddelanden rörande under året observerade åskväder och med dem sammanhängande företeelser inom landet jemte 7 dylika meddelanden från Ryska-Karelen. I detta observationsmaterial förefinnes notiser om 2868 åskutbrott (jemte 8 åskutbrott i Ryska Karelen), 96 fall af kornblixt och blixt utan dunder, 20 hagelfall utan åska under åskdagar samt 8 hagelfall och 1 snöfall under annan dag, 5 skydrag, 4 norrsken, 9 meteorer och 5 åskregn.

I. Observationsorterna.

Nylands län.

Borgnäs, O. K. Englund.
Borgå Bosgård, A. V. Nordström.
Borgå Haiko, A. F. och I. G. Sundell.
Borgå skärgård, A. Forsell.
Esbo Munkholm, S. G. Elmgren.
Esbo Rulludd, A. O. Kihlman.
Hangö fyr, K. F. Alcenius.
Helsinge, H. B. Åström.
Helsingfors, A. F. Sundell.
Helsingfors, M. Brenner.
* Helsingfors, G. A. Hedberg.
Helsingfors, A. O. Kihlman.
Iittis, A. V. Nordström.
Iittis, F. Gallén.
Ingå Fagervik, E. Hisinger.
* Ingå Barösund, A. V. Nordström.
Kyrkslätt Strömsby, V. Rosberg.
Liljendal, E. Mennander.
Lojo, M. Brenner.
* Lovisa, F. Rancken.
Lovisa, I. Lovenetzskij.
Mäntsälä, O. K. Englund.
* Mäntsälä, N. Anttila.
Nummis, V. E. Ahlstedt.
* Nurmijärvi, H. B. Åström.
Perno Fasarby, J. Rosberg och A. Forsell.
Perno Särkilaks, C. Roselius.
Perno Köpbacka, F. Rancken.
Perno Våtskär, J. A. Johansson.
Pojo Brödtorp, E. Hisinger.
Porkkala fyr, I. Taucher.
Pukkila, N. Anttila.
Pusula, K. H. Lindfors.
Sibbo, H. B. Åström.
Sibbo skärgård, A. F. Sundell.
Sjundeå, I. L. Degerth.
Söderskärs fyr, C. F. Liljeberg.
Tusby Gammelby, A. Donner.
* Tusby, H. B. Åström.
Tusby, O. K. Englund.
Vihtis, H. Vairinen.

Åbo län.

Björneborg, R. Rinne och J. V. Hummelin.
Bogskärs fyr, V. Montell och K. Lindström.
Brändö, F. V. Sipilä.
Eura kapell, M. Haataja.
* Finström, F. Mangelus.
Hiittis, E. Lilius.
Hiittis, J. G. Ahlroth.
* Hiittis, G. E. Mattsson.
Hvittis, V. Lindstedt.
Ikalis, E. Strömmer.
* Jomala, G. Juselius.
Karkku, Edith och H. Hjelt.
* Karvia, V. L. Åkerblom.
Kimito, Maria Hedberg.
Korpo, E. Lilius.
* Koski, A. Tötterman.
Kumlinge, K. F. Ahlqvist.
Kumo, V. Ahlgren.
Lavia, A. A. Grönblom och E. Munck.
* Lemland, F. Mangelus.
Lagskärs fyr, G. Juselius och J. E. Jansson.
Mariehamn, I. Bergroth.
Mariehamn, F. Mangelus.
Mellilä, A. F. Savonius.
Märkets fyr, P. T. Söderström och J. A. Dahlbom.
Nagu, J. J. Fogelberg.
Nagu Högsar, P. H. Ohlsson.
Parkano, C. Brander.
* Parkano, V. L. Åkerblom.
Pemar Siililä, J. V. Siilänen.
Pemar, A. Björk.
Rimito, U. F. Candolin.
Räfsö, K. Kröger.
Sagu, Selma Henricsson.
Salo, A. Zetterman.
S:t Mårtens, A. Tötterman.
Skälkärs fyr, M. R. Vidlund.
Suomusjärvi, O. Åkerman.
Töfsala, J. A. Sjöblom.
Ulfsby, J. Hollmén.
Utö fyr, H. Korsström.
Vampula, K. Lydén.
Vårdö, K. Blomroos.
Yläne, A. M. Levander och O. M. Selin.
* Ypäjä, H. Ahlgrén.
Åbo, G. E. Matsson.
* Åbo, A. V. Nordström.
Åbo, Colin Vulff.
Åbo Hirvenluoto, J. V. Siilänen.

Tavastehus län.

Berttula, H. Ahlgrén.
* Birkkala, H. Hjelt.
Hausjärvi Torhola, Ingrid Melander.
Jokkis, L. Berndes.
Jämsä, H. Salonius.
Jämsä Juokslahti, A. Hertzberg.
Kuhmois, K. Sahlberg.

Lahtis, J. Nummelin.
Lampis Evois, A. Tötterman.
Leppäkoski, J. A. Holm.
Messuby, B. Grahn.
Orihvesi, J. N. Sainio.
Padasjoki, E. Bonsdorff.
* Ruovesi, V. L. Åkerblom.
* Somerniemi, P. Sörman.
Somero, A. och P. Sörman.
Somero Långsjö, V. Sagulin.
Tammela, A. Tötterman.
Urdiala Notsjö, K. A. Vesterberg.
Valkiakoski kanal, J. Solin.

S:t Michels län.

Gustaf Adolfs, F. O. v. Schrowe.
* Gustaf Adolfs, J. Friman.
Heinola Paaso, H. J. Stjernvall.
Heinävesi, K. A. Markkula.
Heinävesi, A. och J. Brofeldt.
Hietanen, A. Liikanen.
Hirvensalmi, A. Tanttu.
Jokkas, J. R. Relander.
Jorois, N. H. Grotenfelt.
Jorois, A. Hukkanen.
Kangaslampi, A. V. Liukkonen.
Kerimäki, A. Hytänen.
Kristina, J. Tikka.
Leivonmäki, A. O. Blomberg.
* Luhanko, K. Sahlberg.
* Mäntyharju, F. O. v. Schrowe.
* Nyslott, J. Friman.
S:t Michel, A. V. Nordström.
Savonranta, J. Friman.
Sulkava Tiittala, C. Ph. Lindfors.
Sysmä, B. J. Vallén.

Viborgs län.

Björkö, K. K. Talvinen.
Davidstad, A. E. Borgström.
Hanhipaasi fyr, E. V. Eriksson.
Jaakimvaara, E. Zinck.
Jaakimvaara, A. Brofeldt.
* Jääskis, F. Gallén.
Jääskis Enso, J. E. Nordström.
Kouvola, F. Gallén och A. Holmsten.
Kronoborg, Berta och O. V. Löfman.
Miehikkälä, J. E. Snellman.
Mälkiä, O. Schultz.
Parikkala, T. Hannikainen och T. Ahokas.
Perkjärvi, Ç. H. Hagman.
Pyhäjärvi, K. O. Mansnerus.
Ruokolahti, K. Lojander.
Ruskeala, Mathilda Dahlberg.
Räisälä, C. V. Olin.
St. Andræ, A. Borenius.
Savitaipale, Ebba och B. Fagerström.
* Säkkijärvi, H. Backman.

Taipalenluoto, F. Lindborg och A. L. Vendell.
Tavastila, O. Behr.
Valkeala Kannuskoski, D. Colliander.
Vehkalahti, J. E. Nordström.
Vehkalahti, F. K. E. Lindholm och A. L. Vendell.
Verkkomatala fyrskepp, F. Laurell, N. E. Stråhlman och U. Holmberg.
Viborg, H. Backman.
Viborg, A. Borenius.
Viborg, E. Cederström.
Viborgs socken, E. Cederström.
Villmanstrand, A. Ståhle.

Kuopio län.

Hankasalmi, A. W. Gyldén.
Idensalmi, E. J. Elmgren.
Kaavi, K. A. Riberg.
* Kides, J. Laine.
Kides, M. Calonius.
Kontiolahti, E. Hyvärinen.
Kuopio, B. Granit.
Kuopio, A. Dahl.
Lapinlahti, A. Stålhammar.
Leppävirta, M. Lindberg.
Nerkko kanal, J. F. Bäckström.
Nurmes, Sigrid Schulte.
Nurmes, M. Calonius.
Pelkjärvi, Inez Karsten.
Pielisjärvi, K. S. Hallberg.
* Rautalampi, A. V. Gyldén.
Tohmajärvi Värtsilä, Nina Karsten.
Tuusniemi, J. L. Eriksson.

Vasa län.

Alahärmä, Anton Berger.
Alajärvi, J. Johansson.
Bennäs, R. M. Labbarth.
Bötom, H. Salminen.
Gamlakarleby, E. Bengelsdorff.
* Gamlakarleby, J. F. Sandelin.
Halsua, T. Puhakka.
Helsingkallan (fyrskepp), K. Vahlberg.
Himanko, G. O. Aspelin.
Jakobstad, I. Lovenetzskij och U. V. Lundén.
Jakobstads skärgård, U. V. Lundén, R. M. Labbarth och G. A. Hedberg.
Jalasjärvi, K. Leskinen.
* Jalasjärvi, V. L. Åkerblom.
Jyväskylä, J. V. Sahlstein.
* Jyväskylä, H. Salonen.
Karstula, J. I. Gummerus.

Kaskö, E. A. Nordman.
Kauhajoki, C. V. v. Schantz.
Kauhajärvi. E. P. Kallio.
* Kaustby, T. Puhakka.
Kelviå, J. Ingman.
* Keuruu, A. O. Kihlman.
* Keuruu, V. L. Åkerblom.
Kivijärvi, P. Krank.
Konginkangas, H. Salonen.
Korsnäs, F. O. Sikström.
Kristinestad, J. Lybeck.
Kronoby, A. Jakobsson.
Lappajärvi, Anton Berger.
Lappfjärd, I. I. Hannelius.
Lehtimäki, J. F. Olin.
Lestijärvi, F. B. Inberg.
Lohteå, J. F. Sandelin.
Loheå, O. Mellenius.
Munsala, A. Vesterlund.
Mustasaari Korsholm, Anna Vahlbeck.
Nerpes, K. I. Nordlund.
* Nikolaistad, K. E. Hohenthal.
Nikolaistad, H. Hjelt.
* Nikolaistad, G. A. Hedberg.
Norrskärs fyr, K. E. Holmberg.
* Petäjävesi, V. L. Åkerblom.
Pihtipudas, A. Fredman.
Purmo, J. F. Olin.
Pörtom, A. och S. Sjöberg.
Saarijärvi, A. Grönvall.
Replot, A. Sjöberg.
Sideby, K. E. Hohenthal.
Skälgrunds fyr, S. Strömborg.
Snipan (fyrskepp), H. V. Gylander.
Storkallegrund (fyrskepp), V. Aurén.
Storkyro, G. Durchman.
* Sumiais, H. Salonen.
Töysä, Arnold Berger.
Valsöarnes fyr, F. J. Eklund.
Viitasaari, T. Rosberg.
Viitasaari, J. Suomela.
Viitasaari Ilmolahti, Olivia och S. Häkkinen.
* Vöro, A. Vesterlund.
Yxpila, E. Bengelsdorff.
* Östermyra, G. A. Hedberg.

Uleåborgs län.

Enare Thule, M. Wænerberg.
Enare, M. Hinkula.
* Enare Kultala, M. Hinkula.
Enontekis, A. A. A. Laitinen.
Frantsila, A. Hanell.
Haapajärvi, C. E. Ahnger.
Kemijärvi, M. Heikel.
Kuhmoniemi, K. A. Pfaler.
Kuusamo, E. Wichmann.
Marjaniemi fyr, L. Lalin.
Muhos, L. F. Rosendal.
Nivala, L. Grönberg.
Oulais, G. Lindholm.
* Paltamo, R. Calamnius.
Pudasjärvi Hirvaskoski. A. Suopanki.
* Ristijärvi, R. Calamnius.
Ruukki, A. L. Ståhlberg.

Salo, L. Schlüter.
Simo, J. Keckman.
Sodankylä, R. Mellenius.
Suomussalmi, R. Calamnius.
Suomussalmi, Julia Hedberg.
* Suomussalmi, A. Suopanki.
Torneå, A. Lang.
Tyrnävä, M. Manner.
Uleåborg, O. Hägg.
Uleåborg, F. Rancken.
* Utajärvi, L. F. Rosendahl.
Utsjoki, A. Koivisto.
Utsjoki Outakoski, Olga och E. Eriksson.

Ryska Karelen, O. I. Bergroth.

I observationerna hafva således deltagit 225 personer, bland dem 18 vikarierande observatörer. De med en stjerna betecknade orterna äro tillfälliga observationsorter (under resor).

2. Fördelningen af åskutbrott (⊏) och fall af kornblixt eller blixt utan dunder (⋖) på årets särskilda dagar.

1894.	Januari.	Februari.	April.	Maj.		Juni.		Juli.		Augusti.		September.		November.	December.	
	⊏	⊏	⊏	⊏	⋖	⊏	⋖	⊏	⋖	⊏	⋖	⊏	⋖	⊏	⊏	⋖
1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	37	7	26	3	—	—	—
2	—	—	—	—	—	48	—	—	—	9	—	9	1	—	—	—
3	—	—	—	—	—	57	—	18	—	24	2	2	2	—	—	—
4	1	—	—	2	—	49	—	1	—	56	4	—	—	—	—	—
5	—	—	—	19	—	7	—	19	—	136	—	1	2	—	—	—
6	—	—	—	6	—	2	—	2	—	81	2	8	2	1	—	—
7	—	—	—	1	—	5	—	—	—	37	3	8	7	—	—	—
8	—	—	—	—	—	9	—	3	—	12	—	1	1	—	—	—
9	—	—	—	9	—	—	—	9	—	2	—	1	—	—	—	—
10	—	—	—	6	—	1	—	26	—	14	4	—	—	—	—	—
11	—	—	—	52	—	12	—	94	—	18	4	—	—	—	—	—
12	—	1	—	61	—	79	—	9	1	51	1	—	—	—	—	—
13	—	—	—	—	—	59	1	66	1	39	2	1	—	—	—	—
14	—	—	—	—	—	36	—	126	—	6	—	—	—	—	—	—
15	—	—	—	6	1	—	—	20	1	10	—	1	—	—	—	—
16	—	—	—	69	—	45	—	26	—	1	—	—	—	—	1	—
17	—	—	—	19	—	92	—	16	1	22	16	—	—	—	—	—
18	—	—	—	—	—	71	—	21	1	26	3	1	—	—	—	—
19	—	—	—	—	—	64	—	74	1	8	3	—	—	—	—	—
20	—	—	—	—	—	52	—	82	—	19	1	—	—	—	—	—
21	—	—	—	1	—	1	—	104	1	44	2	—	—	—	—	—
22	—	—	—	—	—	—	—	64	—	44	4	1	—	—	—	—
23	—	—	—	—	—	1	—	60	1	1	1	—	—	—	—	—
24	—	—	—	—	—	28	2	48	—	23	3	—	—	—	—	—
25	—	—	—	—	—	99	2	25	—	2	—	—	—	—	—	—
26	—	—	—	—	—	47	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
27	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—
28	—	—	—	—	—	1	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—
29	—	—	4	—	—	30	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
30	—	—	—	—	—	6	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—
31	—	—	—	—	—	—	—	1	—	6	—	—	—	—	1	1
Summa	1	1	4	251	1	901	5	915	9	732	62	60	18	1	2	1

Denna sommar var altså ovanligt åskdiger. Åskdagarnes antal är 108 (femårs medeltalet 99.4) med 2868 åskutbrott (ett större antal än under någon föregående sommar). Särskildt utmärker sig Juni månad med 25 åskdagar (femårs medeltalet 18.4) och ungefär lika många åskutbrott som Juli.

---

3. Åskvädrens förlopp under de särskilda åskvädersdagarne.

Januari—April.

1) Januari 4. Åskdunder at E i Ikalis kl. 11.45 f. m. och kl. 1 e. m.

2) Februari 12. Åska hördes i Kökar.

1) April 29. Åska kl. 7.30 f. m. i Lestijärvi, kl. 2 e. m. i Viitasaari *(hagel)* och kl. 3.45 e. m. i Lapinlahti.

Maj månad.

Redan denna månad uppträdde ganska häftiga och vidt utbredda åskväder. Åskdagarnes antal var 12 med 251 åskutbrott, 7 åskslag och 21 hagelfall under åska.

4) Maj 4. Åska kl. 8.45 e. m. åt SE i Hiittis; åska i Simo.

5) Maj 5. Minimum i södra Sverige; temperaturen öfver den normala. Åska A) kl. 12.15 e. m. i Simo och 3.30 e. m. i Kerimäki; åska i Sodankylä. B) Kl. 3.50—7.40 e. m. öfver Verkkomatala *(hagel)*, Björkö, St. Johannis (ett *åskslag* dödade en gosse, som klöf ved: på ungefär samma ställe dödades af blixten för tio år sedan en flicka), Miehikkälä, Perkjärvi, Taipalenluoto, Pyhäjärvi, Viborg *(hagel)*, Villmanstrand, Sulkava, Savonranta och Ruskeala *(hagel)*.

6) Maj 6. Åska kl. 1.25—2.30 e. m. öfver Norrskär, Replot, Nikolaistad *(hagel)*, Korsholm, Storkyro och Kauhajoki *(hagel)*. *Hagel utan åska* kl. 7.15 e. m. i Nikolaistad.

7) Maj 7. Åska åt S i Sodankylä kl. 9.10 e. m.

8) Maj 9. Åska kl. 3.30—5.30 e. m. i Sulkava, Jorois, Kangaslampi och Leppävirta, kl. 3.40—5 e. m. i Kuopio, Kuhmoniemi och Kemijärvi och kl. 5.35—6 e. m. i Pyhäjärvi och Miehikkälä.

9) Maj 10. Åska kl. 12.15 e. m. i Perno samt kl. 3.35—3.50 e. m. i St. Michel, Kronoborg, Ruskeala, Pelkjärvi och Värtsilä.

10) Maj 11. Svagt minimum vid St. Petersburg; hög temperatur; 52 åskutbrott. Åska A) kl. 11.30 f. m.—4.55 e. m. öfver Finska vikens kust från Vehkalahti till Åbo (*åskslag* å Hannola i Borgå socken, hvarvid tre rum i ett boningshus blefvo skadade: de öfriga fyra rummen, i hvilka familjen uppehöll sig under askvädret, togo ej skada; *hagel* i Vehkalahti och Kyrkslätt). B) Kl. 11.55 f. m.—1.55 e. m. öfver Hanhipaasi, Jaakimvaara, Parikkala, Pelkjärvi och Värtsilä. C) Kl. 2.30—2.45 e. m. öfver Verkkomatala och Björkö. D) Kl. 3—4.15 e. m. öfver Miehikkälä, Davidstad, Lovisa, Perno, Söderskär, Borgnäs och Sibbo. E) Kl. 3,15—4.20 e. m. öfver Hirvensalmi och Kristina (*hagel*). F) Kl. 3.35—4.15 e. m. öfver Verkkomatala, Björkö och Perkjärvi. G) Kl. 3.55—5.15 e. m. öfver Kerimäki, Sulkava, Kangaslampi, St. Michel, Kristina (*hagel*) och Leppävirta. H) Kl. 4.40—5.50 e. m. öfver Ruskeala (*hagel*), Pelkjärvi och Värtsilä. I) Kl. 6.15 åska i St. Michel och kl. 6 e. m. i Evois. *Hagel utan åska* kl. 5.40 e. m. i Lestijärvi.

11) Maj 12. Hög temperatur; åskvädren fortfara (61 utbrott). Åska A) Kl. 5 f. m. i Hiittis. B) Kl. 11.45 f. m.—12.35 e. m. i Alajärvi och Bennäs. C) Kl. 11.50 f. m.—2.40 e. m. öfver Jalasjärvi, Kauhajoki, Nerpes (*hagel*), Pörtom, Storkyro, Korsholm, Korsnäs, Storkallegrund och Sideby (*hagel*). D) Kl. 11.55 f. m.—1.35 e. m. i Parkano, Lavia, Kumo och Björneborg. E) Kl. 12.5—1.40 e. m. i Pemar, Eura kapell, Åbo (*hagel*), Kimito och Brändö. F) Kl. 12.10—7.25 e. m. öfver Finska vikens kust från Lovisa till Sibbo (*åskslag* vid Kervo förstörde telefonstolpar) samt Vihtis, Pusula och Somero; *hagel utan åska* kl. 12.25 i Miehikkälä. G) Kl. 12.40—2.30 e. m. öfver Verkkomatala, Björkö, Pyhäjärvi, Hanhipaasi, Villmanstrand, Davidstad och Miehikkälä. H) Kl. 1.10—1.30 e. m. öfver Hangö fyr, Hiittis och Kimito. I) Kl. 1.10—2 e. m. flere skof i Bennäs. J) Kl. 2.45—4.55 e. m. öfver Jalasjärvi, Nerpes, Kristinestad, Skälgrund, Sideby och Björneborg. K) Kl. 4.15 e. m. i Viitasaari, 4.30 i Pörtom, 4.15

—4.25 öfver Himanko och Lohtea, 4.30 i Pelkjärvi och Värtsilä, 4.30 vid Verkkomatala och i Björkö, samt kl. 6.20 e. m. i Nerpes.

12) Maj 15. Åska kl. 11.50 f. m. i Parikkala, 8.25 e. m. i Töysä, 8.50 i Enare, 9.55 i Parkano och kl. 11 e. m. i Konginkangas. *Blixt utan dunder* kl. 9.10 åt SE i Alajärvi.

13) Maj 16. Svagt minimum vid Nikolaistad; hög temperatur; 69 åskutbrott. Åska A) Kl. 2.10—3.50 f. m. öfver Idensalmi, Nivala och Paltamo (*åskslag* splittrade telegrafstolpar). B) Kl. 4.50 f. m. öfver Verkkomatala och Björkö. C) Kl. 7 f. m. i Jämsä. D) Kl. 10—10.30 f. m. öfver Idensalmi (*hagel*), Paltamo och Ruukki. E) Kl. 10.20—11.30 f. m. öfver Alajärvi, Kivijärvi, Halsua, Idensalmi, Lestijärvi, Lohteá, Himanko, Nivala, Frantsila och Tyrnävä. F) Kl. 10.45 f. m. i Mariehamn, kl. 11 i Leivonmäki och kl. 12.10 e. m. vid Hanhipaasi. G) Kl. 11.55—12 f. m. öfver Kumo (*åskslag* antände ett fähus och splittrade telefonstolpar), Hvittis, Lavia, Ikalis och Sideby. H) Kl. 12.20—1.30 e. m. öfver Kontiolahti och Nurmes. I) Kl. 12.40—1.30 e. m. öfver Perno, Lovisa, Kouvola (*hagel*), Davidstad (*åskslag* splittrade telefonstolpar, *hagel*), Villmanstrand och Hirvensalmi. J) Kl. 12.40 -2.40 e. m. öfver Töysä (*hagel*), Alajärvi, Konginkangas, Viitasaari, Kivijärvi och Pihtipudas (*hagel*). K) Kl. 2—2.50 e. m. öfver Leppävirta, Konginkangas, Kuopio, Tuusniemi och Kaavi. L) Kl. 2.50—4.35 e. m. öfver St. Michel, Sulkava, Kerimäki, Kangaslampi och Heinävesi. M) Kl. 3.20 e. m. i Pyhäjärvi (Viborgs län) och kl. 3.50 e. m. i Evois, Kuhmois, Orivesi och Jämsä. N) Kl. 4—8 e. m. åska i Ristijärvi och Suomussalmi. O) Kl. 5.30—6.20 e. m. öfver Leppäkoski, Evois och Lahtis. P) Kl. 5.10—5.50 öfver Kontiolahti (*åskslag* splittrade telegrafstolpar, Tuusniemi och Nurmes. Q) Kl. 6.5—8.40 e. m. öfver Lohteå, Nivala, Frantsila och Tyrnävä.

14) Maj 17. Åska A) kl. 2 f. m. öfver Björneborg och Räfsö. B) Kl. 11.30 f. m.—12.45 e. m. öfver Pyhäjärvi och Kronoborg. C) Kl. 12.45—2 e. m. öfver Pyhäjärvi (*hagel*), Kronoborg och Jaakimvaara. D) Kl. 1.40—6 e. m. öfver Pyhäjärvi, Parikkala, Kronoborg, Jaakimvaara (*hagel*), Kerimäki, Pelkjärvi och Kaavi. E) Kl. 2.10 e. m. i Hankasalmi. F) Kl. 4.30—5.30 e. m. öfver Villmanstrand, Kronoborg och Hanhipaasi. G) Kl. 6 e. m. i Lovisa.

Maj 20. *Hagel utan åska* i Lovisa och Lestijärvi. *Snö* på morgonen i Lovisa.

15) Maj 21. Åska med *hagel* kl. 12 middag i Halsua.

Maj 24. *Hagel utan åska* i Lestijärvi.

Maj 25. *Hagel utan åska* i Björkö, Pelkjärvi, Ruskeala och Viborg.

Juni månad.

Denna månad var ovanligt åskdiger (25 åskdagar med 901 åskutbrott). Åskslagens antal var 12 och hagelfallens under åska 79.

16) Juni 2. Svagt minimum vid Venern. Åska A) Kl. 9.45 f. m. —5 e. m. öfver Märket, Skälskär, Mariehamn, Brändö, Sagu, Eura kapel *(hagel)*, Salo, Nummis *(hagel)*, Pusula *(hagel)*, Sjundeå, Somero, Yläne *(hagel)*, Mellilä, Berttula, Jokkis, Vampula *(hagel)*, Kumo, Hvittis, Lavia, Parkano och Birkkala. B) Kl. 12—1.55 e. m. öfver Bennäs, Halsua, Kivijärvi, Viitasaari och Idensalmi. C) Kl. 1.40 e. m. i Bennäs, 1.50 i Lavia, 2.20 vid Lågskär, 3.5 i Enontekis *(hagel)*, 3.50 i Himanko och 4.5 e. m. vid Norrskär. D) Kl. 5.30—7.55 öfver Berttula, Somero *(hagel)*, Pusula, Evois, Valkiakoski, Kuhmois och Kouvola *(hagel)*. E) Kl. 7 e. m. öfver Töfsala och Yläne samt kl. 7.45 e. m. i Salo (Uleåborgs län).

17) Juni 3. Minimum vid Jyväskylä: 57 åskutbrott. Åska A) kl. 9.45 f. m. i Ruskeala och kl. 10 f. m. i Kuhmois. B) Kl. 10—12 f. m. i Frantsila, Salo, Tyrnävä *(hagel)*, Temmes, Muhos, Uleaborg *(hagel)*, Marjaniemi, Simo *(hagel)* och Torneå. C) Kl. 10.15—11.40 f. m. i Halsua, Lestijärvi, Idensalmi och Nurmes. D) Kl. 11.15 f. m. —1.40 e. m. öfver Kyrkslätt, Sjundeå, Sibbo, Borgå socken, Borgnäs, Pukkila och Perno. E) Kl. 11.20 f. m.—1.40 e. m. öfver Lågskär, Kimito *(hagel)*, Salo, Somero, Kumo och Karkku. F) Kl. 1—3 e. m. i Konginkangas, Kivijärvi, Viitasaari, Idensalmi *(hagel)* och Nurmes. G) Kl. 1.20—1.50 e. m. i Muhos och Tyrnävä. H) Kl. 1.30 —3.10 e. m. öfver Borgå socken, Pukkila, Vihtis, Pusula, Somero och Berttula. I) Kl. 3—4.40 öfver Frantsila, Salo, Tyrnävä, Muhos

och Pudasjärvi. J) Kl. 3.25—4 e. m. i Jalasjärvi och Konginkangas samt kl. 3.45 e. m. vid Hangö fyr. K) Kl. 4.20—5.45 e. m. öfver Gustaf Adolfs, Hirvensalmi och Sulkava. *Hagel utan åska* i Villmanstrand och Somero.

18) Juni 4. Åska A) Kl. 10 f. m. och kl. 1 e. m. i Simo. B) Kl. 11.10—12 f. m. öfver Gamlakarleby *(hagel)*, Kronoby *(hagel)*, Bennäs och Purmo *(hagel)*. C) Kl. 11.35 f. m.—1.5 e. m. öfver Gustaf Adolfs, Kuhmois, Evois och Orivesi *(hagel)*. D) Kl. 11.40 f. m.—1.20 e. m. öfver Töysä *(hagel)*, Kivijärvi, Halsua, Lappajärvi, Bennäs och Kronoby. E) Kl. 11.35 f. m.—3 e. m. öfver Suomusjärvi, Berttula, Vihtis, Sibbo skärgard *(hagel)* och Perno. F) Kl. 12.25—1.40 e. m. öfver Perno, Borga skärgård och Söderskär. G) Kl. 12.30—3 e. m. öfver Kangaslampi, Leppävirta, Hankasalmi *(hagel)*, Hirvensalmi, Gustaf Adolfs och Sumiais. H) Kl. 2.55—3.50 e. m. öfver Pusula *(hagel)*, Nummis, Kyrkslätt, Sibbo *(åskslag* skadade telefonledning) och Söderskär. I) Kl. 3.50—5 e. m. öfver Parkano, Berttula, Jokkis och Somero *(hagel)*. J) Kl. 4.55 e. m. i Sideby. K) Kl. 5.15—7.55 e. m. öfver Bennäs, Lappajärvi, Storkyro *(hagel)*, Nerpes, Skälgrund och Kristinestad. Åska i Valkiakoski och Alajärvi. *Hagel utan åska* i Sumiais kl. 1 e. m.

19) Juni 5. Åska kl. 12 middag i Lestijärvi *(snöslagg* kl. 9 f. m.), 3.45 e. m. i Gustaf Adolfs, 6.35 i Iittis, 7.35 i Kouvola samt kl. 8 e. m. i Björkö och vid Verkkomatala *(hagel)*.

20) Juni 6. Åska kl. 6.40 e. m. i Pelkjärvi och 9 e. m. i Orivesi *(hagel)*.

21) Juni 7. Åska A) Kl. 11.35 f. m. i Iittis och 1.30 e. m. i Miehikkälä. B) Kl. 1.10 e. m. åska öfver Verkkomatala, Björkö och Perkjärvi.

22) Juni 8. Åska A) Kl. 12—3.10 e. m. öfver Vihtis *(hagel)*, Sjundeå, Pusula, Suomusjärvi *(hagel)*, Salo och Pemar. B) Kl. 1.30 e. m. i Nagu, 3.5 i Lojo och 6 e. m. å Fagervik *(hagel)*. *Hagel utan åska* i Kyrkslätt kl. 11.10 f. m. samt i Lojo kl. 12 middag.

23) Juni 10. Åska i Somero.

24) Juni 11. Åska A) Kl. 11.40 f. m.—1.35 e. m. öfver Parkano, Lappfjärd, Sideby, Pörtom och Replot. B) Kl. 3.30—5.15 e. m. öfver Korsholm, Replot och Munsala. C) Kl. 6.20 e. m. i Yläne. Åska i Somero, Jämsä och Valkiakoski.

25) Juni 12. Minimum öfver Östersjön, hvilket de två följande dagarne fortskrider åt E öfver Östersjöprovinserna. Temperaturen under dessa dagar hög; talrika åskutbrott (79 den 12, 59 den 13 och 36 den 14). Åska A) Kl. 10.40 f. m. i Evois. B) Kl. 11 f. m. —1.30 e. m. öfver Kimito *(hagel)*, Rimito, Nagu, Utö, Brändö, Vårdö, Lågskär, Skälskär och Märket samt kl. 10.40 f. m.—2 e. m. öfver Pemar, Åbo, Eura kapell, Berttula, Yläne, Karkku och Ikalis. C) Kl. 11 f. m. i Konginkangas, 1.25 i Idensalmi, 11.30 f. m.—1.30 e. m. öfver Himanko och Bennäs, 11.40 f. m. i Kontiolahti och 11.45 f. m. i Lapinlahti. D) Kl. 11.45 f. m.—1.5 e. m. öfver Sideby, Kristinestad, Lappfjärd, Kaskö, Nerpes och Pörtom *(hagel)*. E) Kl. 12 middag i Leppävirta, Replot och Viborg, 12.25 e. m. i Tyrnävä, 12.40 i Pelkjärvi *(hagel)*, 12.50 i Valkeala *(hagel)* och kl. 1 e. m. vid Nerkko. F) Kl. 1.10—3 e. m. öfver Sideby, Skälgrund, Kristinestad, Kaskö och Nerpes *(hagel)*. G) Kl. 1.40 e. m. i Viborg, 2.15 och 2.45 i Heinola, 2.35 i Enontekis samt 2.50 i Björkö. H) Kl. 2.25—3.25 e. m. öfver Abo, Pemar, Eura, Yläne och Somero *(hagel)*. I) Kl. 3.5—6.35 e. m. öfver Sideby *(hagel)*, Kristinestad, Kaskö, Storkallegrund, Pörtom *(hagel)*, Replot, Storkyro, Alajärvi och Lappajärvi. J) Kl. 4.30—6 e. m. öfver Somero, Jokkis, Berttula och Yläne. K) Kl. 4 e. m. öfver Nerkko och Lapinlahti, kl. 5 i Jämsä och kl. 5.45 e. m. öfver Verkkomatala och Björkö. L) Kl. 7.5—8.15 e. m. öfver Pörtom, Storkyro, Replot och Alajärvi. Åska i Valkiakoski och Nivala. *Hagel utan åska* i Jakobstad kl. 12.10 och i Villmanstrand 1.40 e. m.

26) Juni 13. Åska A) Kl. 10.30—12 f. m. öfver Pelkjärvi, Kides, Värtsilä och Kontiolahti. B) Kl. 10.55 f. m.—2 e. m. öfver Sideby, Lappfjärd, Kristinestad *(hagel)*, Kaskö *(hagel)*, Nerpes, Pörtom *(hagel)*, Storkyro, Korsholm, Replot och Norrskär. C) Kl. 11.25 f. m.—2.10 e. m. öfver Lapinlahti, Nerkko, Idensalmi och Nurmes. D) Kl. 11.55 f. m.—12.40 e. m. öfver Pelkjärvi, Kides och Värtsilä. E) Kl. 12—2.45 e. m. öfver Kaavi, Leppävirta *(hagel)* och Viitasaari. F) Kl. 12.5 e. m. i Suomussalmi, 1.15 i Frantsila. G) Kl. 12.30—5.15 öfver Hausjärvi, Sibbo, Tusby, Vihtis, Pusula och Somero. H) Kl. 2.5—2.40 e. m. öfver Bötom, Skälgrund och Storkallegrund. I) Kl. 2.5—2.55 e. m. öfver Lestijärvi, Halsua, Lappajärvi och Bennäs. J) Kl. 2.50 e. m. i Pelkjärvi, 3.5 i Leivonmäki. K) Kl. 3.30—4.5 e. m.

öfver Viitasaari och Konginkangas. L) Kl. 3.40 i Nivala och Gamlakarleby, 3.45 i Suomussalmi. M) Kl. 5.35—6.55 e. m. öfver Sibbo och Helsingfors. N) Kl. 5.55—8 e. m. öfver Alajärvi, Lappajärvi, Pihtipudas, Kaustby, Lestijärvi, Nivala och Purmo *(hagel)*. Åska i Borgnäs, Valkeakoski och Jämsä. *Blixt utan dunder* åt E kl. 5.30 i Jokkis.

27) Juni 14. Åska A) kl. 12—2.55 e. m. öfver Kaavi, Tuusniemi, Lapinlahti och Idensalmi äfvensom i Särkijärvi by (Ryska Karelen). B) Kl. 12.5—2.45 e. m. öfver Konginkangas *(hagel)*, Viitasaari, Kivijärvi, Karstula, Alajärvi *(hagel)*, Töysä och Nivala. C) Kl. 1.55—5.25 e. m. öfver Parkano, Sideby, Kauhajoki, Lappfjärd, Nerpes, Kristinestad och Replot. D) Kl. 2.50—4.45 e. m. öfver Sideby, Bötom *(hagel)*, Storkyro och Lappajärvi. E) Kl. 3.15—6.40 e. m. öfver Alajärvi, Lappajärvi, Nivala *(hagel)*, Frantsila, Tyrnävä och Muhos. F) Kl. 3.40—4.15 e. m. öfver Parkano och Sideby. G) Kl. 6—8.10 e. m. i Halsua, Bennäs och Tyrnävä. Åska i Himanko och Heinola socken.

28) Juni 16. Efter en åskfri dag inträffade åter en åskperiod Juni 16—20, med hög temperatur. Åska A) från kl. 10 f. m. i Åbo, från kl. 1.30 e. m. i Kimito och kl. 1.45 e. m. vid Hanhipaasi. B) Kl. 1.10—1.30 e. m. öfver Pusula, Somero, Jokkis och Berttula. C) Kl. 2.5—4 e. m. öfver Orihvesi, Ikalis, Parkano och Keuruu. D) Kl. 2.30—3.50 e. m. öfver Salo, Sagu, Kimito, Pemar, Eura och Åbo. E) Kl. 2.35—3.10 e. m. öfver Somero, Berttula, Urdiala *(hagel)* och Karkku. F) Kl. 2.50—4.5 e. m. öfver Storkallegrund och Replot. G) Kl. 3.30—7 e. m. öfver Somero, Vampula, Karkku och Parkano. H) Kl. 3.55—4 e. m. i Suomussalmi och Pudasjärvi samt kl. 4.40 i Kuhmois. I) Kl. 5.35—6.25 e. m. öfver Salo, Pemar, Yläne, Åbo och Nagu. J) Kl. 7—9.35 e. m. öfver Karstula, Kivijärvi, Lappajärvi, Pihtipudas och Lestijärvi. K) Kl. 7.30—9 i Uleåborg och Suomussalmi.

29) Juni 17. Åskutbrottens antal 92. Åska A) kl. 5 f. m. vid Helsingkallan. B) 9 Kl. f. m.—1.20 e. m. öfver Brändö, Ulfsby, Räfsö, Sideby, Lappfjärd, Kristinestad och Nerpes. C) Kl. 9.40—12 f. m. öfver Ruskeala, Pelkjärvi, Kides och Värtsilä. D) Kl. 11 f. m.—1 e. m. öfver Berttula, Vampula, Hvittis, Karkku, Ulfsby, Lavia och Ikalis. E) Kl. 11.30 f. m.—1.15 e. m. öfver Leppävirta och Kangaslampi. F) Kl. 11.45 f. m.—4.35 e. m. öfver Kaskö, Pörtom, Storkalle-

grund, Korsnäs, Norrskär, Korsholm *(åskslag* förstörde telefonstolpar), Nikolaistad och Replot. G) Kl. 11.50 f. m.—1.30 e. m. öfver Pusula, Somero *(hagel)*, Someroniemi, Jokkis, Berttula, Ypäjä och Notsjö. H) Kl. 12—5.15 e. m. i Mariehamn och öfver Sagu, Pemar *(hagel)*, Rimito, Åbo, Eura, Yläne, Vampula, Hvittis, Ulfsby (ett *åskslag* antände en lada i Harjunpää by), Björneborg *(hagel)*, Räfsö, Lavia *(hagel)*, Ikalis, Parkano *(hagel)* och Sideby. I) Kl. 12.5—12.30 e. m. öfver Kaavi och Tuusniemi. J) Kl. 12.15—2.35 e. m. öfver Gustaf Adolfs, Jämsä, Orihvesi och Kuhmois. K) Kl. 12.45—1 e. m. öfver Konginkangas och Hankasalmi. L) Kl. 1.10—4.5 e. m. öfver Kesälahti (ett *åskslag* antände en gård i Villala by), Kides, Heinävesi, Tuusniemi och Kaavi. M) Kl. 1.20 e. m. i Hausjärvi, 1.25 vid Verkkomatala, 1.35—2 öfver Konginkangas och Töysä, kl. 2.15 i Pudasjärvi och kl. 2.45 e. m. i Pukkila. N) Kl. 2.25—3.40 e. m. öfver Bötom *(åskslag* i en stuga i Kuuttila by). Kauhajoki, Jalasjärvi och Töysä. O) Kl. 3.30—3.50 e. m. öfver Jorois, Sulkava och Kides. P) Kl. 6—7.30 e. m. öfver Heinola, Padasjoki, Gustaf Adolfs och Kuhmois. Åska i Himanko.

30) Juni 18. Åskutbrottens antal 71. Åska A) kl. 11 f. m.—1.35 e. m. öfver Hirvensalmi, Ruskeala, Pelkjärvi, Kides, Värtsilä, Kangaslampi, Jorois, Leppävirta och Tuusniemi. B) Kl. 11 f. m.—12.45 e. m. öfver Yläne, Eura och Pemar. C) Kl. 12.5—5 e. m. öfver Ulfsby, Räfsö, Parkano, Lappfjärd, Bötom, Kristinestad, Kauhajoki, Jalasjärvi, Korsnäs, Nikolaistad, Replot *(hagel)*, Lappajärvi, Jakobstad och Kelviå. D) Kl. 12.20—1.10 e. m. öfver Vehkalahti, Miehikkälä och Perno. E) Kl. 12.30—12.45 e. m. öfver Vihtis och Sjundeå. F) Kl. 12.45—3.15 e. m. öfver Storkallegrund, Pörtom, Korsnäs, Norrskär, Nikolaistad *(hagel)*, Korsholm *(åskslag* i åskledaren i Mustasaari kyrka; några fönsterrutor sprungo och en man afdånade), Replot och Snipan. G) Kl. 1—2 e. m. öfver Räfsö och Sastmola. H) Kl. 1—2.35 i Simo och Muhos. I) Kl. 1.10 e. m. i Orihvesi. 1.50 i Töysä, 2 e. m. i Miehikkälä, 2.25 i Vihtis och 3.15 e. m. vid Hanhipaasi. J) Kl. 1.55—5 e. m. öfver Räfsö, Lavia och Parkano. K) Kl. 3.5—5 e. m. i Kangaslampi *(hagel)* och Jorois. L) Kl. 4—5 e. m. i Hirvensalmi och Kangaslampi och kl. 6.15 e. m. i Padasjoki. M) Kl. 5—7 e. m. öfver Lappfjärd, Kristinestad, Pörtom och Korsnäs.

N) Kl. 5.20—7 e. m. öfver Frantsila, Tyrnävä, Muhos och Simo. O) Kl. 6.40—7 e. m. öfver Jakobstad, Kelviå och Himanko.

31) Juni 19. Åskutbrottens antal 64. Åska A) kl. 9.55 f. m.—12.35 e. m. öfver Leivonmäki *(hagel)* och Hirvensalmi. B) Kl. 10.40 f. m. i Replot. C) Kl. 11.35 f. m.—12.10 e. m. öfver Storkallegrund, Korsnäs, Norrskär och Replot. D) Kl. 12.30—1.30 e. m. öfver Kyrkslätt, Lojo, Nummis, Pusula, Suomusjärvi, Somero, Jokkis, Berttula och Urdiala. E) Kl. 12.50—1.45 e. m. öfver Vehkalahti, Perno *(hagel)*, Borgå socken *(hagel)*, Söderskär, Borgnäs och Hausjärvi. F) Kl. 1—4.25 e. m. öfver Miehikkälä, Vehkalahti, Pukkila, Borgå socken, Söderskär, Tusby och Helsingfors. G) Kl. 1.30—3.35 e. m. öfver Korsholm, Helsingkallan, Snipan och Norrskär. H) Kl. 1.35 e. m. i Ulfsby och kl. 1.45—2.20 e. m. öfver Himanko och Kelviå. I) Kl. 2—2.40 e. m. öfver Pusula *(hagel)*, Somero och Berttula. J) Kl. 2.15—2.35 e. m. öfver Kauhajoki och Bötom. K) Kl. 3.30—6 e. m. öfver Hausjärvi, Pukkila, Pusula, Somero, Jokkis, Berttula, Åbo, Urdiala och Vampula. L) Kl. 4.40—7.20 e. m. öfver Parkano, Ikalis, Lavia, Räfsö och Ulfsby. M) Kl. 6.10—7 e. m. öfver Jalasjärvi och Replot.

32) Juni 20. Antal askutbrott 52. Åska A) kl. 11.10 f. m.—1.50 e. m. öfver Salo, Sagu, Kimito, Pemar, Åbo, Rimito *(hagel)*, Nagu, Korpo och Utö. B) Kl. 11.25 f. m.—1.40 e. m. öfver Replot, Jalasjärvi, Parkano, Ikalis, Orihvesi, Räfsö, Ulfsby och Karkku. C) Kl. 1—2.5 e. m. öfver Borgnäs, Borgå socken, Söderskär och Porkkala. D) Kl. 1.20—3.10 e. m. öfver Lappajärvi, Jalasjärvi, Bötom, Skälgrund och Räfsö. E) Kl. 1.20—3.10 e. m. öfver Hausjärvi, Pusula, Lojo, Pojo *(hagel)*, Sjundeå, Ingå (ett *åskslag* dödade en person) och Kyrkslätt. F) Kl. 2 e. m. i Perno och Borgå socken. G) Kl. 2.40—3.55 e. m. öfver Åbo, Rimito och Brändö. H) Kl. 3.55—6.10 e. m. öfver Eura, St. Mårtens, Pemar, Sagu, Salo, Åbo och Jurmo. I) Kl. 5.25—6.15 e. m. öfver Pusula, Lojo, Kyrkslätt och Porkkala. J) Kl. 6.15 e. m. i Kauhajoki.

33) Juni 21. Åska kl. 12 middag i Hiittis.

34) Juni 23. Åska kl. 2.30 i Viitasaari.

35) Juni 24. Minimum vid Kristiansund. Hög temperatur. Åska A) kl. 12.20 e. m. i Eura och 2.25 e.m.i Perno. B) Kl. 3—7.5 e. m. öfver Värtsilä *(hagel)*, Pelkjärvi, Kides, Kerimäki, Sulkava, Kangaslampi, Heinola socken och Gustaf Adolfs. C) Kl. 4,30—6.55 e. m. öfver

Värtsilä *(hagel)*, Pelkjärvi, Kides, Kerimäki och Kangaslampi. D) Kl. 4.35—5.30 e. m. öfver Kaavi, Tuusniemi och Leppävirta. E) Kl. 6—6.50 e. m. öfver Nerkko, Tuusniemi och Kaavi. F) Kl. 6.20—6.40 e. m. öfver Hanhipaasi och Jaakimvaara. G) Kl. 6.50—8.50 e. m. öfver Kuopio, Viitasaari och Idensalmi. *Blixt utan dunder* kl. 10.20 e. m. i Tyrnävä åt E och kl. 10.30—11 e. m. i Frantsila åt NE.

36) Juni 25. Minimum vid Hernösand; hög temperatur. Dagen mycket åskdiger (99 åskutbrott). Åska A) kl. 3.45 f. m. i Pyhäjärvi (Viborgs län). B) Kl. 10.30—11.35 f. m. öfver Korsnäs, Korsholm, Norrskär och Snipan *(hagel)*. C) Kl. 11—11.30 f. m. öfver Kaskö, Nerpes, Pörtom och Storkallegrund. D) Kl. 11.5 f. m. i Enontekis och kl. 11.5 f. m.—1 e. m. öfver Kerimäki, Pelkjärvi och Värtsilä. E) Kl. 11.30 f. m.—3 e. m. öfver Orihvesi, Ikalis, Parkano, Bötom, Nerpes, Pörtom, Korsnäs, Korsholm och Norrskär. F) Kl. 12.5—5.30 e. m. vid Hanhipaasi. G) Kl. 1.25—5 e. m. öfver Nivala, Tyrnävä, Muhos, Uleåborg, Marjaniemi (ett *åskslag* dödade tre får), Suomussalmi och Simo. H) Kl. 2—4.15 e. m. öfver Orihvesi, Jyväskylä, Töysä och Östermyra. I) Kl. 2—6 e. m. öfver Konginkangas, Alajärvi *(hagel)*, Lappajärvi, Munsala, Jakobstad *(hagel)*, Bennäs och Kelviå. J) Kl. 2—5.20 e. m. öfver Villmanstrand, Heinola socken, Sysmä, Luhanko och Jämsä. K) Kl. 2.30—9.10 e. m. öfver Värtsilä, Pelkjärvi, Kangaslampi, Tuusniemi *(hagel*, en *orkan* kastade omkull trän och aflyftade tak, ett åskslag dödade ett får, en *klotblixt* slog ned på en gård i Tuusniemi by), Kuopio, Viitasaari *(hagel, åskslag* å prestgårdsåkern), Kivijärvi *(orkan)*, Lappajärvi, Halsua och Idensalmi. L) Kl. 2.30—3.45 e. m. öfver Gustaf Adolfs *(hagel)*, Luhanko och Jämsä. M) Kl. 2.30—3.5 e. m. öfver Idensalmi *(hagel)* och Lapinlahti samt kl. 3.5 i Rimito. N) Kl. 4.20—7.55 e. m. öfver Lappajärvi, Halsua, Lestijärvi (ett *åskslag* skadade taket och söndrade skorstenen å Kivistö skogsvaktareboställe), Kelviå, Bennäs, Jakobstad och Helsingkallan. O) Kl. 4.45—5 e. m. öfver Verkkomatala *(skydrag)* och Björkö. P) Kl. 6.45—7.25 e. m. öfver Östermyra och Munsala. Q) Kl. 6.50 e. m. i Kerimäki och kl. 7 e. m. i Gustaf Adolfs. R) Kl. 7.5—8 e. m. öfver Verkkomatala, Perkjärvi, Viborg och Villmanstrand. S) Kl. 7—9.30 e. m. öfver Davidstad, Kouvola, Valkeala *(hagel)*, Hirvensalmi och Heinola socken. Åska i Kuhmois och Padasjoki. *Blixt utan dunder* kl. 10.30—11 e. m. vid Snipan åt

NW och kl. 11.5 e. m. i Nivala. *Hagel utan åska* kl. 1.50 e. m. i Kides.

37) Juni 26. Minimum öfver södra Östersjön; temperaturen lägre. Åska A) kl. 11.20—11.55 f. m. öfver Nerpes, Kaskö, Skälgrund och Sideby (*åskslag* i ett berg). B) Kl. 11.20 f. m.—1.35 e. m. öfver Parkano (*hagel*), Ikalis, Orihvesi, Lavia, Räfsö och Karkku. C) Kl. 11.20 f. m.—2.30 e. m. öfver Kerimäki, Hirvensalmi (*hagel*), Heinola socken och Padasjoki. D) Kl. 1.5—3 e. m. öfver Gustaf Adolfs, Padasjoki, Kuhmois, Jämsä och Ikalis. E) Kl. 1.35—4 e. m. öfver Sulkava, Heinola socken, Gustaf Adolfs och Jämsä. F) Kl. 1.40 i Lojo och kl. 2.5 e. m. i Enontekis. G) Kl. 1.55—2.25 e. m. öfver Nerpes, Sideby och Räfsö. H) Kl. 2—5 e. m. öfver Ruokolahti, Enso, Borgå socken och Lojo. I) Kl. 2.10—4 e. m. öfver Pörtom, Nerpes (*hagel*), Kaskö (*hagel*), Parkano och Ikalis. J) Kl. 3.40 e. m. öfver Pörtom, Nerpes och Kaskö. K) Kl. 3.45—4 e. m. öfver Märket, Skälskär och Yläne. L) Kl. 6—6.50 e. m. öfver Davidstad och Kouvola. M) Kl. 10.45 e. m. vid Söderskär.

38) Juni 28. Åska kl. 3.55—5.5 e. m. i Suomussalmi.

39) Juni 29. Hög temperatur. Åska A) Kl. 12.35—1.30 e. m. öfver Gustaf Adolfs och Hirvensalmi. B) Kl. 12.50—1.30 e. m. öfver Vihtis, Pusula, Sibbo, Lojo, Fagervik, Sundeå, Kyrkslätt, Porkkala och Esbo. C) Kl. 3.10 e. m. i Heinola socken och Sysmä. D) Kl. 3.10—4.30 e. m. öfver Hausjärvi, Pusula, Hangö, Sjundeå, Vichtis, Lojo, Sibbo, Borgnäs, Kyrkslätt, Esbo, Helsingfors och Söderskär. E) Kl. 3.50 e. m. i Kemijärvi. F) Kl. 5.45—6.50 e. m. öfver Lojo, Sibbo och Hausjärvi (*hagel*).

40) Juni 30. Åska kl. 12.30—1.25 e. m. öfver Verkkomatala och Perkjärvi, 1.20 vid Verkkomatala och i Ruskeala (*hagel*) samt kl. 3.30—5.25 öfver Verkkomatala och Perkjärvi.

Juli månad.

Under Juli inträffade 24 åskdagar med 915 åskutbrott, 15 åskslag och 45 hagelfall under åska.

Juli 1. Åska kl. 3.30 e. m. i Ondarvi by (Ryska Karelen).

41) Juli 3. Svagt minimum vid Hangö; låg temperatur. Åska A) kl. 5.25 f. m. i Jakobstads skärgård *(hagel)*, kl. 9.15 vid Enso och 9.25 f. m. i Savitaipale och Tuusniemi. B) Kl. 10.10 f. m.—12.25 e. m. öfver Tusby, Sibbo, Borgnäs *(hagel)*, Borgå socken, Helsingfors *(hagel)*, Esbo, Söderskär och Pernå. C) Kl. 11.20 f. m. i Suomussalmi, 11.30 i Gustaf Adolfs, 2—2.30 e. m. öfver Tuusniemi och Kaavi samt kl. 4 e. m. i Suomussalmi. *Hagel utan åska* i Tyrnävä kl. 10.15 f. m. och i Konginkangas kl. 9 e. m.

42) Juli 4. Åska kl. 1.30 e. m. vid Bogskär. *Hagel utan åska* i Lestijärvi kl. 2.15 e. m.; följande natt *frost* derstädes.

43) Juli 5. Åska kl. 4.30 f. m. i Borgå socken, 12.5 e. m. i Jakobstads skärgård, 1.10—1.15 öfver Kaavi och Tuusniemi, 1.40 i Hirvensalmi, 1.50—2.45 öfver Heinävesi och Jorois, 2.40—3.35 e. m. öfver Ruskeala *(hagel)* och Pelkjärvi, 3.5 vid Hanhipaasi, 3.20—4.5 öfver Heinävesi *(hagel)* och Sulkava, kl. 5 i Parkano, 5.40 i Pyhäjärvi (Viborgs län), 6—6.45 e. m. öfver Hankasalmi, Leppävirta och Gustaf Adolfs, kl. 9 i Parkano och kl. 9.15 e. m. i Villmanstrand.

44) Juli 6. Åska vid Lågskär kl. 5.20 f. m. och 8.50 e. m.

45) Juli 8. Åska kl. 11 f. m.—5 e. m. i Enare *(åskslag* på åtta skilda ställen, hvarigenom skogseldar uppstodo), kl. 1.20 e. m. i Enontekis; åska i Utsjoki *(åskslag* förorsakade en skogseld).

46) Juli 9. Åska kl. 10 f. m. i Sulkava, 12.25 e. m. i Kaavi *(hagel)*, 1.40 i Tuusniemi, kl. 2 i Enontekis *(åskslag* tände skog på tre ställen), 2.10 i Sodankylä, 3.5 i Kuopio, 3.15 i Leppävirta och 4.15 e. m. i Värtsilä. Åska i Vöro.

47) Juli 10. Åska A) kl. 8.55 f. m. i Sulkava, 9.25 i Borgå socken och 10.25 f. m. i Gustaf Adolfs. B) Kl. 10.40—12 f. m. öfver Jaakimvaara, Hanhipaasi, Ruskeala och Pelkjärvi. C) Kl. 11.10 f. m. i Pyhäjärvi (Viborgs län) och 12.20 e. m. i Kemijärvi. D) Kl. 12.40—3.25 e. m. öfver Sideby, Lappfjärd, Kristinestad, Bötom, Skälgrund, Kaskö, Nerpes, Pörtom, Korsholm, Storkyro och Jalasjärvi. E) Kl. 1.15 e. m. i Gustaf Adolfs, 3.45 i Hirvensalmi, 3.50 i Kerimäki, 4.30 i Sodankylä *(hagel)*, 4.35 i Kemijärvi och kl. 6 e. m. i Kivijärvi.

48) Juli 11. Jemt fördeladt lufttryck, hög temperatur: 94 åskutbrott. Åska A) kl. 8.35 f. m.—1.45 e. m. öfver Lågskär, Pemar, Eura, Somero, Vampula, Urdiala, Kumo, Lavia, Messuby, Ika-

lis, Parkano och Jalasjärvi. B) Kl. 9.45—11.50 f. m. öfver Korsholm, Lappajärvi *(hagel)*, Munsala och Jakobstad. C) Kl. 10.10—10.25 f. m. öfver Konginkangas och Viitasaari *(hagel)*. D) Kl. 10.15 f. m. —1.50 e. m. öfver Parkano, Jalasjärvi, Töysä, Storkyro, Alajärvi, Lappajärvi *(hagel)*, Saarijärvi, Karstula, Konginkangas, Kivijärvi och Viitasaari. E) Kl. 10.20 f. m.—4.10 e. m. öfver Borgå socken, Borgnäs, Pukkila, Liljendal, Iittis, Valkeala *(hagel)*, Hirvensalmi, Savitaipale *(hagel)*, Villmanstrand, Mälkiä, Ruokolahti, Parikkala, Kronoborg och Pyhäjärvi. F) Kl. 11.55 f. m.—12.20 e. m. öfver Kuhmoniemi, Suomussalmi, Pudasjärvi och Torneå. G) Kl. 12.10—1.40 e. m. öfver Pielisjärvi och Nurmes *(hagel)*. H) Kl. 12.55—4 e. m. öfver Borga socken, Tusby, Pukkila, Hausjärvi, Heinola socken, Iittis och Jämsä. I) Kl. 1—3.20 e. m. öfver Sysmä, Hirvensalmi, Sulkava, Kerimäki *(hagel)*, Kides och Värtsilä. J) Kl. 2—2.35 e. m. öfver Pelkjärvi *(hagel)* och Värtsilä. K) Kl. 2.5—4.15 e. m. öfver Konginkangas och Rautalampi. L) Kl. 3.20 e. m. i Suomussalmi och 3.25 e. m. i Sulkava. M) Kl. 4.25—5.30 e. m. öfver Frantsila och Ruukki. N) Kl. 5—7 e. m. öfver Alajärvi, Esse *(åskslag* i skogen), Jakobstad, Halsua, Nivala och Frantsila. O) Kl. 5—6.10 e. m. öfver Pielisjärvi och Kaavi. P) Kl. 5.5—5.30 e. m. öfver Värtsilä, Pelkjärvi och Hanhipaasi. Q) Kl. 6—7 e. m. i Heinola socken och Sulkava. R) Kl. 9.25—9.35 e. m. i Tuusniemi och Kuopio. Åska med *åskslag* kl. 1 e. m. och kl. 4.30 e. m. i Vaara by (Ryska Karelen).

49) Juli 12. Åska kl. 10 f. m. i Kyrkslätt, 10.55 i Ulfsby, kl. 1 e. m. i Borgnäs, 2.10 i Parkano, kl. 4 i Kumo, 4.15 i Jalasjärvi, 4.20 i Kides, kl. 5 i Hirvensalmi och kl. 9.45 e. m. i Viitasaari. *Blixt utan dunder* i Nurmijärvi kl. 10.45 e. m. åt SW och S. *Hagel utan åska* åt Nurmijärvi kl. 1.50 e. m.

50) Juli 13. Minimum utanför Kristiansund; 66 åskutbrott. Åska A) kl. 10—11.25 f. m. öfver Jämsä och Gustaf Adolfs. B) Kl. 10.25 f. m.—12.25 e. m. öfver Ulfsby, Lavia, Ikalis, Parkano, Karvia *(hagel)* och Jalasjärvi. C) Kl. 1—3.30 e. m. öfver Kouvola *(hagel)*, Kuhmois *(hagel)*, Gustaf Adolfs och Leivonmäki. D) Kl. 1.5—3.30 e. m. öfver Kangaslampi, Heinävesi, Leppävirta, Tuusniemi, Kaavi och Värtsilä. E) Kl. 2.30—2.40 e. m. i Ruukki, Frantsila, Tyrnävä och Pudasjärvi. F) Kl. 2.40—7.50 e. m. öfver St. Mårtens, Somero,

Pusula, Vampula, Hvittis, Ulfsby, Räfsö, Ikalis, Parkano och Storkyro. G) Kl. 3.40—4.55 e. m. öfver Kivijärvi, Halsua, Jakobstad, Gamlakarleby och Kelviå. H) Kl. 4.20—8.5 e. m. åska åt S vid Söderskär och Borgå skärgård. I) Kl. 4.40—9.5 e. m. öfver Borgå socken, Borgnäs, Tusby, Nurmijärvi *(hagel)*, Hausjärvi, Sysmä, Gustaf Adolfs, Kuhmois och Leivonmäki. J) Kl. 5 e. m. i Tyrnävä och Frantsila samt i Pelkjärvi och Värtsilä. K) Kl. 5—6.25 e. m. öfver Korsholm, Munsala, Jakobstad och Himanko. L) Kl. 5.45—6.50 e. m. öfver Viitasaari och Idensalmi. M) Kl. 6—6.40 e. m. öfver Gustaf Adolfs och Kuhmois. N) Kl. 10—11.20 e. m. i Suomussalmi. *Kornblixt* i Nurmes kl. 11.25 e. m.—12.10 f. m. åt W och NE.

51) Juli 14. Minimum vid Vardö; normal temperatur; 126 askutbrott. Åska A) kl. 6.40 f. m.—3 e. m. öfver Leivonmäki, Konginkangas *(hagel)*, Tuusniemi, Kaavi, Viitasaari, Kivijärvi, Idensalmi, Nurmes, Kuhmoniemi, Suomussalmi och Kuusamo. B) Kl. 8—11.40 f. m. öfver Heinävesi, Kides, Värtsilä, Leppävirta, Kaavi och Nerkko. C) Kl. 8.50 f. m.—2 e. m. öfver Tusby, Borgnäs, Borgå socken, Liljendal (ett *åskslag* splittrade en telefonstolpe, *hagel)*, Perno, Valkeala, Miehikkälä, Villmanstrand *(hagel)*, Räisälä, Hanhipaasi, Kronoborg, Pelkjärvi och Värtsilä. D) Kl. 9.45—10.50 f. m. öfver Marjaniemi, Utajärvi och Suomussalmi *(hagel)*. E) Kl. 10.10 f. m.—4.30 e. m. öfver Hirvensalmi, Leivonmäki, Kangaslampi, Konginkangas, Viitasaari, Nerkko och Idensalmi. F) Kl. 10.20 f. m.—4.15 e. m. öfver Jalasjärvi, Storkyro, Munsala, Jakobstad, Gamlakarleby, Himanko, Oulais, Utajärvi och Marjaniemi. G) Kl. 10.25—11.25 f. m. öfver Villmanstrand, Mälkiä och Jääskis. H) Kl. 10.25—11.30 f. m. öfver Tyrnävä, Ruukki och Uleåborg. I) Kl. 10.30—11.45 f. m. öfver Valkiakoski *(hagel)*, Kuhmois, Sysmä och Hirvensalmi. J) Kl. 11 f. m.—12.45 e. m. öfver Viitasaari, Lappajärvi, Lestijärvi, Nivala, Frantsila, Ruukki och Tyrnävä. K) Kl. 11.30 f. m.—1.50 e. m. öfver Urdiala, Orihvesi och Parkano. L) Kl. 11.35—11.50 f. m. öfver Tyrnävä och Muhos. M) Kl. 11.35—11.50 f. m. öfver Kerimäki och Kangaslampi. N) Kl. 11.45 f. m.—1.30 e. m. öfver Jalasjärvi, Töysä, Konginkangas, Kivijärvi och Lappajärvi. O) Kl. 12.5—2.45 e. m. öfver Lågskär, Vampula, Urdiala, Valkiakoski och Orihvesi. P) Kl. 1—3.25 e. m. öfver Jämsä, Jyväskylä (ett *åskslag* splittrade telefonstolpar), Kangaslampi, Heinävesi, Sa-

vonranta och Sulkava. Q) Kl. 1—4.30 e. m. öfver Sibbo, Enso, Miehikkälä, Villmanstrand *(hagel)* och Mälkiä *(hagel)*. R) Kl. 2.50—5.40 e. m. öfver Urdiala, Heinola socken (ett *åskslag* dödade en torparhustru), Sysmä, Gustaf Adolfs och Orihvesi. S) Kl. 3.35—4.15 e. m. öfver Lohteå, Nivala och Oulais. T) Kl. 4.30—9 e. m. öfver Kuhmois, Gustaf Adolf, Hirvensalmi (ett *åskslag* dödade fem kor i beteshagen, *hagel)*, Sulkava *(hagel)*, Nyslott (ett åskslag splittrade åtta telefonstolpar), Kerimäki *(hagel)*, Savonranta, Kides, Heinävesi, Leppävirta, Idensalmi och Nurmes. U) Kl. 4.30—6 e. m. i Enontekis och Enare Kultala. Åska i Karstula, Saarijärvi *(åskslag* splittrade telefonstolpar), Haapajärvi och Salo (Åbo län). Åska kl. 10 f. m. och kl. 2 e. m. i Merukylä (Ryska Karelen).

52) Juli 15. Åska A) kl. 5 f. m. vid Marjaniemi. B) Kl. 11.30 f. m.—5 e. m. öfver Frantsila, Tyrnävä, Muhos, Suomussalmi, Pudasjärvi, Sodankylä och Enare. C) Kl. 1—6.40 e. m. öfver Nivala, Haapajärvi, Frantsila, Tyrnävä, Muhos, Suomussalmi, Pudasjärvi, Kemijärvi och Pudasjärvi. D) Kl. 4 e. m. i Jämsä och Korpilahti (ett *åskslag* i Särkijoki by bedöfvade åtta personer, som voro samlade till söndagsskola). E) Kl. 7.45 e. m. i Mariehamn. Flere åskkyar i Kellovaara (Ryska Karelen). *Blixt utan dunder* kl. 4.20 e. m. at S i Borgå Orrby.

53) Juli 16. Åska A) kl. 1.30 e. m. i Sodankylä. B) Kl. 1.45—3 e. m. öfver Esbo, Helsingfors, Sibbo, Söderskär och Borgå socken. C) Kl. 3.20 e. m. i Mariehamn, 4.40 i Björkö och kl. 5.30 e. m. i Pudasjärvi. D) Kl. 5.50—6.30 e. m. öfver Halsua, Himanko, Oulais Haapajärvi, Frantsila, Salo, Ruukki, Tyrnävä, Muhos, Uleåborg och Marjaniemi. E) Kl. 6.25 e. m. i Konginkangas och Kuhmoniemi, 6.45 i Suomussalmi och 8.20 e. m. i Kerimäki.

54) Juli 17. Åska A) kl. 12.30—5.40 e. m. öfver Nerkko, Kuhmoniemi, Suomussalmi, Pudasjärvi och Simo (ett *åskslag* dödade en ko). B) Kl. 12.30 e. m. i Sodankylä. C) Kl. 1.45—5.10 e. m. öfver Kelviå, Oulais, Haapajärvi, Frantsila, Ruukki, Tyrnävä och Muhos. D) Kl. 5.55 e. m. i Lestijärvi, 9.20 i Pudasjärvi och 9.55 e. m. i Lappajärvi. *Blixt utan dunder* kl. 9 e. m. åt E i Tyrnävä. *Hagel utan åska* kl. 1 e. m. i Himanko.

55) Juli 18. Minimum utanför Norges sydvestkust. Temperaturen normal. Åska A) kl. 1.15—1.40 e. m. öfver Jalasjärvi, Ala-

järvi och Kauhajärvi. B) Kl. 3.5 e. m. i Ruukki och Tyrnävä. C) Kl. 3.40—4.5 e. m. öfver Kivijärvi, Jakobstad *(hagel),* Gamlakarleby och Kelviå. D) Kl. 4.25—4.35 e. m. i Heinävesi och Tuusniemi. E) Kl. 8.50—11.30 e. m. öfver Verkkomatala, Björkö, Perkjärvi, Viborg, Taipalenluoto, Räisälä och Hanhipaasi. Åska i Haapajärvi och Oulais. *Blixt utan dunder* kl. 7.30 f. m. åt E i Simo. *Hagel utan åska* kl. 12.50 e. m. i Jakobstad.

56) Juli 19. Lågt, jemt fördeladt lufttryck; normal temperatur; 74 åskutbrott. Åska A) tidigt på morgonen i Heinola socken. B) Kl. 9 f. m.—4.35 e. m. öfver Padasjoki, Kuhmois, Sysmä, Heinola socken, Gustaf Adolfs, Hirvensalmi, Enso, Hankasalmi, Kangaslampi, Heinävesi, Tuusniemi och Idensalmi. C) Kl. 9.50 f. m.—1.30 e. m. öfver Enare, Outakoski och Enontekis. D) Kl. 10—11.5 f. m. öfver Marjaniemi, Torneå, Uleåborg, Tyrnävä och Salo. E) Kl. 10.55 f. m.—1.20 e. m. öfver Taipalenluoto, Räisälä och Jaakimvaara. F) Kl. 11.40 f. m.—2 e. m. öfver Villmanstrand, Mälkiä, Ruokolahti och Kronoborg. G) Kl. 12.5—7.55 e. m. öfver Parkano, Töysä, Storkyro *(hagel),* Karstula, Kivijärvi, Konginkangas, Kauhajärvi, Lappajärvi *(hagel),* Halsua, Jakobstad, Gamlakarleby, Yxpila, Kelviå, Lohteå, Himanko, Haapajärvi och Oulais. H) Kl. 1.20—3.25 e. m. öfver Storkyro, Lappajärvi, Halsua och Jakobstad. I) Kl. 1.45—4.15 e. m. öfver Pyhäjärvi och Kronoborg. J) Kl. 4.20—10.20 e. m. öfver Lågskär, Utö, Hangö, Hiittis och Kimito. K) Kl. 4.30—7.15 e. m. öfver Tyrnävä, Muhos, Pudasjärvi, Suomussalmi och Kuusamo. L) Kl. 8.5 e. m. i Idensalmi samt 8.25 e. m. i Konginkangas. M) Kl. 9.30 —11.10 e. m. öfver Perno, Borgå socken, Söderskär och Tusby *Blixt utan dunder* kl. 11.10 e. m. åt W och SW vid Verkkomatala.

57) Juli 20. Lågt, jemt fördeladt lufttryck, normal temperatur; 82 åskutbrott. Åska A) (fortsättning af åskan M) från föregående dag) kl. 12 f. m.—4 e. m. öfver Sysmä, Konginkangas, Haapajärvi *(åskslag* i postkontoret, der skorstenen och några fönsterrutor söndrades), Nivala, Frantsila, Tyrnävä, Muhos, Suomussalmi, Marjaniemi och Kuusamo. B) Kl. 12.30—1 f. m. (möjligen fortsättning af åskan J) från föregående dag) öfver Åbo, Salo, Vampula och Kumo. C) Kl. 9.15 f. m. i Outakoski, 10.55 i Kumlinge, 11.25—11.30 f. m. öfver Lohteå och Lappajärvi och kl. 1.30 e. m. i Storkyro. D) Kl. 1.55—3.20 e. m. öfver Räfsö, Sideby, Kumo, Hvittis

och Vampula. E) Kl. 1.55—9.10 e. m. öfver Hirvensalo, Fagervik, Sjundeå, Salo, Lojo, Pusula, Porkkala (*åskslag* i en tall) Esbo, Helsingfors, Söderskär, Borgå socken, Borgnäs, Pukkila, Mörskom, Perno, Heinola (*hagel*), Sysmä, Gustaf Adolfs och Orihvesi. F) Kl. 2.55—5.40 e. m. öfver Pörtom, Korsholm, Kauhajärvi, Alajärvi, Lappajärvi, Halsua och Lestijärvi. G) Kl. 3.50 e. m. i Heinävesi, och kl. 4.15—5.5 e. m. öfver Enontekis och Enare. H) Kl. 4.25—6.20 e. m. öfver Konginkangas, Karstula och Kivijärvi. I) Kl. 4.45—5.30 e. m. öfver Ikalis, Parkano, Kaskö och Storkallegrund. J) Kl. 5.40—6 e. m. öfver Karkku (*hagel*) och Hvittis, kl. 6.50 vid Lågskär och kl. 7.50 e. m. i Nurmes. K) Kl. 7—8.20 e. m. öfver Verkkomatala, Björkö och Perkjärvi. L) Kl. 8—9.45 e. m. öfver Töysä, Karstula, Alajärvi, Konginkangas, Kivijärvi och Haapajärvi.

58) Juli 21. Lufttrycket något högre, men jemt fördeladt; normal temperatur; 104 åskutbrott. Åska A) kl. 2.10 f. m. i Somero. B) Kl. 5.10—12 f. m. öfver Korsholm, Haapajärvi, Nivala, Kuhmoniemi, Tyrnävä, Muhos, Pudasjärvi, Simo, Kuusamo och Outakoski. C) Kl. 6—7.20 f. m. öfver Utsjoki och Enare. D) Kl. 7.10 f. m.—12.45 e. m. öfver Hirvensalo, Pemar, Somero, Jokkis och Hvittis. E) Kl. 8.20 f. m. öfver Jakobstad och Yxpila. F) Kl. 8.35 f. m. —1 e. m. öfver Ruukki, Uleåborg (*hagel*), Suomussalmi, Kuusamo och Utsjoki. G) Kl. 9—10.30 f. m. öfver Lestijärvi, Halsua och Alajärvi. H) Kl. 9.10 f. m. i Ruskeala (*hagel*). I) Kl. 9.20 f. m.—1 e. m. öfver Savitaipale, Sulkava, Värtsilä och Tuusniemi. J) Kl. 9.45—11.45 f. m. öfver Sideby, Storkyro, Kauhajärvi, Halsua och Helsingkallan. K) Kl. 9.45 f. m.—2.10 e. m. öfver Lojo, Nummis, Pusula, Vihtis, Tusby, Borgå socken, Perno, Borgnäs, Pukkila, Hausjärvi, Leppäkoski, Padasjoki, Heinola socken, Sysmä, Gustaf Adolfs, Hirvensalmi, Savitaipale, Jokkas, Sulkava, Kerimäki och Värtsilä. L) Kl. 10—11.30 f. m. öfver Kumo, Hvittis, Valkeakoski och Parkano. M) Kl. 10.30 f. m.—1.5 e. m. öfver Gamlakarleby, Halsua, Alajärvi och Storkyro. N) Kl. 11.55 f. m.—2.40 e. m. öfver Lojo, Pusula, Leppäkoski, Borgnäs socken, Pukkila, Hausjärvi och Liljendal. O) Kl. 12.30—5.45 e. m. öfver Märket, Lågskär och Brändö. P) Kl. 12.45—12.55 e. m. öfver Hvittis och Ulfsby. Q) Kl. 1.20—2.15 e. m. öfver Kouvola och Savitaipale. R) Kl. 2—4.15 e. m. öfver Lohteå, Kelviå, Jakobstad, Lappajärvi och Haapajärvi. S) Kl. 2.30 e. m. i Suomus-

salmi och 3.40 i Tyrnävä, 3.50 i Karkku, kl. 4 i Suomussalmi och 5.30 e. m. i Karkku. T) Kl. 5.30—7.10 e. m. öfver Helsingkallan, Korsholm och Nivala. U) Kl. 6 e. m. i Suomussalmi och Kuhmoniemi. Åskkyar kl. 10 f. m.—2 e. m. i Kellovaara (Ryska Karelen). *Cyklon* i Torneå, som förstörde några hölador. *Blixt utan dunder* kl. 10.40—11.15 f. m. åt SE och NE i Leppäkoski.

59) Juli 22. Minimum vid Haaparanda; normal temperatur; 64 åsutbrott. Åska A) kl. 9.50 f. m.—4 e. m. öfver Korsholm, Pörtom, Jalasjärvi, Orivesi, Kuhmois, Padasjoki och Gustaf Adolfs. B) Kl. 10 f. m.—12.20 e. m. öfver Valkiakoski, Karkku och Parkano. C) Kl. 10.5 f. m. i Kuhmoniemi och 10.15 f. m. i Mariehamn. D) Kl. 10.30—11.15 f. m. i Munsala och Jakobstad. E) Kl. 10.50 f. m. i Sibbo, Borgnäs, Pukkila och Mörskom. F) Kl. 12 middag i Karstula och 12.15 e. m. i Tuusniemi. G) Kl. 12—1.20 e. m. öfver Sibbo, Pukkila, Hausjärvi, Valkeala och Savitaipale. H) Kl. 12.5—4.30 e. m. öfver Torneå, Pudasjärvi och Suomussalmi. I) Kl. 12.20—2.10 e. m. öfver Jakobstad, Gamlakarleby och Himanko. J) Kl. 12.45—1.40 e. m. öfver Muhos, Tyrnävä, Ruukki, Frantsila och Oulais. K) Kl. 1.25—4.45 e. m. öfver Jakobstad, Lappajärvi, Halsua, Lestijärvi och Konginkangas. L) Kl. 1.45—2 e. m. öfver Tyrnävä och Muhos. M) Kl. 2.5—6.45 e. m. öfver Hankasalmi, Leppävirta, Kangaslampi, Kerimäki och Jaakimvaara. N) Kl. 2.20—3 e. m. öfver Jakobstad och Lohteå. O) Kl. 2.40—3.20 e. m. öfver Ruukki, Tyrnävä och Frantsila *(hagel)*. P) Kl. 3.55—5.20 e. m. öfver Pukkila och Mörskom. Q) Kl. 4 e. m. vid Lågskär, kl. 5 i Somero och kl. 7 e. m. i Hirvensalmi. R) Kl. 7—8 e. m. öfver Lohteå, Himanko, Kauhajärvi, Lestijärvi och Konginkangas.

60) Juli 23. Svagt minimum vid Kajana; normal temperatur; 60 åskutbrott. Åska A) kl. 8 f. m. i Simo, 9.10 i Idensalmi och 9.20 i Suomussalmi. B) Kl. 11.15 f. m. åska i Kelviå, Lestijärvi, Kivijärvi, Karstula och Konginkangas. C) Kl. 11.40 f. m.—1.30 e. m. öfver Jalasjärvi och Kauhajärvi. D) Kl. 12—1 e. m. öfver Orihvesi och Parkano. E) Kl. 12—4 e. m. öfver Himanko, Lohteå, Gamlakarleby, Halsua, Haapajärvi, Viitasaari, Konginkangas, Idensalmi, Nerkko, Kuopio, Tuusniemi och Sulkava. F) Kl. 12.40—1.45 e. m. öfver Tyrnävä, Simo *(åskslag* i hafsviken samt ett mindre *skydrag)*, Pudasjärvi och Suomussalmi. G) Kl. 12.50 e. m. vid Lågskär. H) Kl.

1.10—2 e. m. öfver Porkkala, Esbo, Kyrkslätt, Sjundeå, Lojo, Nummis, Vihtis och Pusula. I) Kl. 1.25—2.55 e. m. öfver Viborg och Räisälä. J) Kl. 3 e. m. i Borgnäs och Borgå socken. K) Kl. 3.35—6 e. m. öfver Lappajärvi, Konginkangas *(hagel)* och Leppävirta. L) Kl. 3.55—4.15 e. m. öfver Pusula, Vihtis, Lojo, Sjudeå och Esbo. M) Kl. 4.5 e. m. i Sulkava, 4.45 i Vehkalahti, 5.50 i Räisälä och kl. 6 i Miehikkälä. N) Kl. 5.40—6 e. m. öfver Halsua, Kivijärvi och Karstula. Åska i Kellovaara (Ryska Karelen) kl. 1.45 och 8.15 e. m. *Blixt utan dunder* kl. 6.10—6.50 e. m. åt S i Enso.

61) Juli 24. Minimum vid Karlstad; mormal temperatur; 49 åskutbrott. Åska A) kl. 5 f. m. vid Skälskär. B) Kl. 9.45—9.55 f. m. öfver Frantsila och Tyrnävä. C) Kl. 10—11.45 f. m. öfver Kivijärvi, Karstula och Konginkangas. D) Kl. 11.15 f. m.—2 e. m. öfver Pörtom, Korsholm, Kauhajärvi och Jakobstad. E) Kl. 11.30—11.50 f. m. öfver Lestijärvi, Haapajärvi och Tyrnävä. F) Kl. 12.30—4.10 e. m. öfver Töysä, Halsua, Konginkangas, Hankasalmi och Kangaslampi. G) Kl. 12.35—1.30 e. m. öfver Jakobstad, Purmo *(hagel)*, Lappajärvi och Lohteå. H) Kl. 12.40—2.45 e. m. öfver Pemar, Nummis, Pusula och Somero. I) Kl. 12.50—4.45 e. m. öfver Idensalmi *(hagel)*, Nerkko, Lapinlahti och Tuusniemi. J) Kl. 2—2.25 e. m. öfver Hausjärvi och Pukkila samt kl. 3.40 e. m. i Kides. K) Kl. 3.45—6 e. m. öfver Jalasjärvi, Konginkangas, Leppävirta, Jorois *(hagel)*, Jokkas och Sulkava. L) Kl. 5—7.10 e. m. öfver Kauhajärvi, Kivijärvi, Karstula, Konginkangas och Idensalmi. M) Kl. 7.30 e. m. i Pudasjärvi och kl. 7.40 e. m. i Parikkala.

62) Juli 25. Minimum i Östersjöprovinserna; temperaturen lägre. Åska A) kl. 6.40—11.30 f. m. öfver Nerkko, Lapinlahti, Leppävirta, Savitaipale, Sulkava, Villmanstrand och Miehikkälä. B) Kl. 9.10 f. m. i Muhos. Tyrnävä *(hagel)* och Frantsila. C) Kl. 11.40 f. m.—12.50 e. m. öfver Gamlakarleby och Haapajärvi. D) Kl. 12.30 e. m. i Idensalmi *(hagel)* och Tuusniemi *(hagel)*. E) Kl. 1.25—5.10 e. m. öfver Villmanstrand, Sulkava, Konginkangas, Karstula, Kivijärvi och Halsua *(hagel)*. F) Kl. 1.30—3 e. m. öfver Muhos, Tyrnävä och Frantsila. G) Kl. 4.10 e. m. i Pudasjärvi och 4.20 e. m. i Tyrnävä.

63) Juli 30. Åska åt SE i Korpo kl. 8 e. m.: *blixt utan dunder* derstädes kl. 11.20 e. m. åt W.

64) Juli 31. Åska i Mariehamn kl. 8.50 f. m.

Augusti månad.

Under Augusti förekom åska alla dagar utom den 26 och 29; åskutbrottens antal var 732 med 23 åskslag och 32 hagelfall.

65) Augusti 1. Åska A) kl. 7—7.45 e. m. öfver Skälgrund, Kaskö, Nerpes, Lappfjärd och Sideby. B) Kl. 9.15 f. m.—12.5 e. m. öfver Jakobstad, Lappajärvi och Alajärvi. C) Kl. 10.25 f. m.—1.30 e. m. öfver Jakobstad, Kelviå, Lohteå, Halsua *(hagel)*, Lestijärvi, Kivijärvi och Karstula. D) Kl. 2.25—3.45 e. m. öfver Munsala *(hagel)*, Pörtom *(hagel)*, Nerpes, Jalasjärvi *(hagel)* och Sideby *(hagel, orkan)*. E) Kl. 4.45—5.10 e. m. i Bötom, Pörtom, Munsala och Lappajärvi; *skydrag* kl. 4 e. m. vid Skälgrund. F) Kl. 6.10—6.40 e. m. öfver Sideby *(hagel)*, Jalasjärvi, Ruovesi och Ulfsby. G) Kl. 8.15—11 e. m. öfver Sideby, Räfsö (ett *åskslag* skadade telefonledningen), Björneborg, Ulfsby och Kumo. *Blixt utan dunder* kl. 7.5 e. m. åt SW i Karkku, från kl. 9.15 åt S i Pörtom (till 10.15), Nerpes, Kaskö (öfver 11.45), vid Storkallegrund (i början åt E, till kl. 2.5 f. m.) och Snipan (till kl. 2.30 f. m.) äfvensom kl. 10 e. m. i Parkano åt SW.

66) Augusti 2. Åska A) kl. 11 f. m. i Kauhajoki. B) Kl. 2.45—4.5 e. m. öfver Suomusjärvi, Lojo och Sjundeå. C) Kl. 3—3.15 e. m. öfver Pukkila, Mörskom och Liljendal. D) Kl. 4 e. m. i Kauhajoki och kl. 5.55 e. m. i Hirvensalmi.

67) Aug. 3. Åska A) Kl. 12 middag i Kauhajoki och kl. 12.25 e. m. i Tyrnävä. B) Kl. 12.35—2 e. m. öfver Gamlakarleby, Haapajärvi, Nivala och Frantsila. C) Kl. 2.25 e. m. i Jakobstad, Lappajärvi och Alajärvi. D) Kl. 2.50 e. m. i Salo (Åbo län), kl. 4 i Kauhajoki och Idensalmi och kl. 4.5 e. m. i Suomussalmi. E) Kl. 4.30—7 e. m. öfver Alajärvi, Oulais, Himanko, Halsua, Nivala, Haapajärvi, Ruukki och Tyrnävä. F) Kl. 8.30—9.30 e. m. öfver Jakobstad och Himanko. *Blixt utan dunder* kl. 9 e. m. i Nivala och 9—9.30 e. m. åt SW i Simo.

68) Augusti 4. Minimum utanför sydvestra Norge; temperaturen delvis hög; 56 åskutbrott. Åska A) kl. 5 f. m. i Borgå socken och Perno skärgård (ett *åskslag* dödade två hästar i Rödsund by). B) Kl. 9 f. m.—12.30 e. m. i Lohteå, Himanko och Marjaniemi. C)

Kl. 9 f. m. i Parkano, kl. 10 i Kyrkslätt och kl. 11 f. m. i Valkiakoski. D) Kl. 12—2.45 e. m. öfver Gamlakarleby, Jakobstad, Alajärvi, Lestijärvi och Haapajärvi. E) Kl. 2.30 e. m. i Tuusniemi, och kl. 3.5—3.40 e. m. öfver Söderskär och Sibbo. F) Kl. 5.30—6.30 e. m. öfver Esbo, Sibbo, Borgå socken, Perno, Liljendal och Hangö fyr. G) Kl. 5.30—11.25 e. m. öfver Ruukki, Tyrnävä, Idensalmi, Suomussalmi, Kuhmoniemi och Tuusniemi. H) Kl. 7.30—11.40 e. m. från W åt E öfver Nylands län samt Leppäkoski, Hausjärvi, Sysmä, Gustaf Adolfs, Davidstad, Savitaipale och Säkkijärvi; *åskslag* i Sibbo. Åska i Simo. *Blixt utan dunder* kl. 8—11 e. m. åt SE i Frantsila, 9—11.30 åt S i Kauhajoki, 10.20—11.25 åt SW och S vid Verkkomatala samt kl. 11.15—11.45 e. m. åt NW och SE i St. Andreae.

69) Augusti 5. Minimum vid Haaparanta; temperaturen delvis hög; dagen den mest åskdigra på hela sommaren (136 utbrott). Åskvädern ströko öfver större delen af landet; endast från norra, nordvestra och sydöstra delen af St. Michels län samt östra och större delen af Viborgs län saknas meddelanden om åska. Under askbyarna var vindstyrkan flerstädes ganska hög (6—10). Åska A) kl. omkring 2 f. m. i Savonranta (förmodligen fortsättning af åskan H) från föregående dag). B) Kl. 5.20 f. m.—2.50 e. m. öfver södra delen af Åbo län (från Mariehamn och Skälskär), hela Nylands län, södra delarne af Tavastehus och St. Michels län samt vestra delen af Viborgs län till Perkjärvi, med *åskslag* i Brändö (å ett berg, hvarifrån stenflisor lösrycktes), Vihtis (någon telefonstolpar splittrades) och Heinola socken (en rågskyl antändes) samt *hagel* i Kumlinge, Brändö, Pojo, Vihtis och Borgå socken. C) Kl. 9 f. m.—5.10 e. m. parallelt med föregående öfver norra delarne af Åbo och Tavastehus län, sydöstra delen af Vasa län äfvensom öfver nordöstra delen af St. Michels län och större delen af Kuopio län (till Idensalmi), med *åskslag* i Ulfsby (en ria och två lador antändes), Ikalis (telefonstolpar splittrades) och Parkano (en person dödades å Jokihaara torp) samt *hagel* i Jämsä och Heinävesi. D) Kl. 9.25 f. m.—3.55 e. m. öfver större delen af Vasa län (från Bötom åt N och NE) samt södra delen af Uleåborgs län (till Pudasjärvi och Suomussalmi), med *åskslag* i Lehtimäki (ett fähus och två lador nedbrunno), Viitasaari (en hafrestack samt en kullfallen fura antändes), Halsua (kakelugnar förstördes, trän splittrades) och Lestijärvi (ur

en spisel i Kangasniemi gästgifveri slets tegel; blixten föreföll såsom en ros eller en rund skifva, troligen *(klotblixt)*, samt *hagel* i Halsua. E) Kl. 1.30—4.40 e. m. öfver Österbottniska kusten från Pörtom till Tyrnävä, med *åskslag* i Munsala (ett magasin å Alön nedbrann). F) Kl. 12.55—1 e. m. öfver Karkku (ett *åskslag* antände en rågskyl, *hagel)* och Valkiakoski. G) Kl. 1.30—3 e. m. öfver Leppävirta, Tuusniemi och Kaavi. H) Kl. 2.35 e. m. i Perno, 3 e. m. i Porkkala, 3.20 vid Lågskär och kl. 6 e. m. i Frantsila och Suomussalmi. I) Kl. 10—11 e. m. i Porkkala, Kouvola och Hirvensalmi (ett *åskslag* dödade en qvinna i förstugan å en gård). Åska i Simo och Enare. *Hagel utan åska* kl. 2.15 e. m. i Valkiakoski.

70) Augusti 6. Minimum i Lappland; temperaturen delvis hög; 81 åskutbrott. Flerstädes starka vindar under åskan. Åska A) kl. 9 f. m.—3.10 e. m. öfver Karkku, Messuby, Orihvesi, Jämsä, Hirvensalmi, Jokkas, Sulkava, Kangaslampi, Jorois, Savonranta, Heinävesi, Kerimäki, Kides, Ruskeala, Värtsilä och Pelkjärvi. B) Kl. 10.5 f. m. vid Porkkala *(åskslag* i en sjöremmare samt i tre tallar) och Kyrkslätt, kl. 9.25 f. m. i Perkjärvi. C) Kl. 10.35—11.30 f. m. öfver Jalasjärvi, Alajärvi, Halsua, Lestijärvi och Haapajärvi. D) Kl. 11.35 f. m.—4.30 e. m. öfver Jalasjärvi, Töysä, Karstula, Alajärvi, Korsholm, Halsua (ett *åskslag* antände en hölada, *hagel)*, Lestijärvi (ett *åskslag* skingrade en höstack, *hagel)*, Jakobstad, Gamlakarleby, Kelviå *(hagel)*, Himanko, Tyrnävä, Ruukki, Pudasjärvi och Suomussalmi. E) Kl. 11.55 f. m.—5.55 e. m. öfver Ikalis, Parkano, Virdois, Orihvesi, Jämsä, Kuhmois, Sysmä, Gustaf Adolfs, Heinola socken, Mäntyharju, Savitaipale, Kangaslampi, Heinävesi, Nerkko, Idensalmi, Kuhmoniemi och Pudasjärvi. F) Kl. 12.30—1.35 e. m. öfver Leppävirta, Tuusniemi, Kaavi, Lapinlahti och Nerkko. G) Kl. 1.10—2.30 e. m. öfver Tyrnävä, Muhos, Suomussalmi och Pudasjärvi. H) Kl. 1.20—2.40 e. m. öfver Jalasjärvi, Alajärvi och Konginkangas. I) Kl. 4.25—5 e. m. öfver Pörtom, Karstula, Konginkangas och Viitasaari (ett *åskslag* dödade en häst). Åska i Simo äfvensom kl. 6.30 e. m. i Kyntymäkoski (Ryska Karelen). *Blixt utan dunder* kl. 8.30—11.40 e. m. åt NE vid Hanhipaasi och kl. 11.20 e. m. åt N vid Snipan.

71) Augusti 7. Åska A) kl. 9—9.30 f. m. i Borgå socken. B) Kl. 2.35—7.25 e. m. öfver Brändö, Kumlinge, Korpo, Nagu, Vampula,

Hittis, Esbo, Sibbo, Borgå socken och Perno. C) Kl. 3 e. m. i Kaavi. D) Kl. 3.35—5.20 e. m. öfver Sysmä, Nyslott, Kerimäki, Kides, Ruskeala, Pelkjärvi och Värtsilä *(åskslag* i telefonledningen och i en hyfvelbänk af jern). E) Kl. 7.10—9 e. m. öfver Heinävesi, Kerimäki *(åskslag* in genom fönstret i en stuga, hvarvid ett vid fönstret sittande barn dödades), Kides, Ruskeala, Pelkjärvi och Värtsilä. F) Kl. 8.10—9.25 öfver Söderskär, Borgå skär och Perno. G) Kl. 9.25 e. m. vid Storkallegrund. H) Kl. 9.25—10.40 e. m. öfver Porkkala, Sibbo och Borgå socken. Åska i Simo. *Blixt utan dunder* kl. 8.30 e. m. i Lojo, 9.55—10.25 åt S och NE i Pukkila och kl. 10.15 e. m. i St. Andreae.

72) Augusti 8. Minimum i Lappland. Åska A) kl. 11.5 f. m. i Konginkangas, 1.20 e. m. i Halsua och kl. 3.10 e. m. i Viitasaari. B) Kl. 4.5—5.50 e. m. öfver Jorois, Heinävesi och Leppävirta. C) Kl. 4.50—5.35 e. m. öfver Kangaslampi och Heinävesi. D) Kl. 6.30 —6.55 e. m. öfver Heinävesi och Kangaslampi. E) Kl. 9.40 e. m. i Viitasaari. Åska i Simo.

73) Augusti 9. Åska i Halsua kl. 1.50 e. m. och i Simo.

74) Augusti 10. Minimum i mellersta och södra Sverige. Åska A) kl. 2—8.25 e. m. öfver Jokkas, Jorois, Sulkava, Heinävesi, Kangaslampi, Leppävirta, Konginkangas, Tuusniemi, Kaavi och Idensalmi. B) Kl. 5.10—6 e. m. öfver Ruukki och Frantsila och kl. 6 e. m. i Borgå socken. Åska i Simo. *Blixt utan dunder* kl. 8—10.10 e. m. åt E och NE i Pyhjäjärvi (Viborgs län), 8.30—9 åt SW i Jakobstad, 9.15—11.10 åt ESE och E vid Taipalenluoto samt kl. 11.5—11.20 e. m. åt S och SW i Mäntsälä.

75) Augusti 11. Minimum i mellersta Sverige. Åska A) kl. 7.50 f. m. i Jakobstad. B) Kl. 2—6.45 e. m. i Valkiakoski, Ikalis, Kuhmois och Keuruu. C) Kl. 5.5 e. m. i Konginkangas, 5.45 i Jalasjärvi, och 6.25 e. m. i Karstula. D) Kl. 6—7.30 e. m. öfver Halsua, Lestijärvi, Haapajärvi och Nivala. E) Kl. 7.30—11.5 e. m. i Kyrkslätt och Esbo. F) Kl. 9.10 e. m. i Halsua *(hagel).* Åska i Simo. *Blixt utan dunder* kl. 12.40—2 f. m. åt NW vid Snipan, 9.30 —10 åt S och SE i Jakobstads skärgård, 9.50—11.15 åt SW i Hausjärvi och kl. 11—11.30 e. m. åt SE i Lojo.

76) Augusti 12. Minimum vid Nikolaistad. Åska A) kl. 2.30 —3 f. m. i Heinola *(klotblixt),* Leppävirta, St. Andreae och Verkko-

matala (möjligen fortsättning af åskan E) föregående dag). B) Kl. 6.30 f. m. i Tammela, 6.50 i Jakobstad och 7.45 f. m. i Pudasjärvi. C) Kl. 8.30 f. m.—5.20 e. m. öfver Bogskär, Mariehamn, Pemar, Eura, Somero, Hausjärvi, Padasjoki, Sysmä, Gustaf Adolfs, Heinola socken, Hirvensalmi och Jokkas. D) Kl. 9.40 f. m.—4.15 e. m. öfver Kuhmoniemi (*åskslag* i en stuga i Lammasperä by, hvarvid stugan antändes och tre personer dödades), Suomussalmi och Enare. E) Kl. 9.55—10.20 f. m. i Somero, Tammela och Salo. F) Kl, 12.10 e. m. i Jakobstad och kl. 12.35 e. m. i Pudasjärvi. G) Kl. 1.25—5 e. m. öfver Sagu, Salo, Vampula (*hagel*), Hvittis, Karkku (*hagel*) och Ikalis. H) Kl. 2—3.15 e. m. öfver Kuhmois, Orihvesi och Keuruu. I) Kl. 2.55 e. m. i Pemar och Salo. J) Kl. 3.50 e. m. i Suomussalmi, 4.5 i Nivala och 4.20 e. m. i Pudasjärvi. K) Kl. 5 e. m. i Kumlinge och Brändö och kl. 6.40 e. m. i Vampula och Karkku. L) Kl. 7.5—8.5 e. m. i Padasjoki, Kuhmois, Jorois och Kangaslampi. Åska i Simo. *Kornblixt* kl. 6.40 e. m. åt W i Sulkava.

77) Augusti 13. Minimum i sydvestra Norge. Åska A) kl. 1.50 f. m. i Hiittis (*hagel*). B) Kl. 10.5 f. m.—4.35 e. m. öfver Padasjoki, Kuhmois, Heinola socken, Gustaf Adolfs, Jämsä, Hirvensalmi, Leppävirta, Kerimäki, Tuusniemi och Kaavi. C) Kl. 10.45 f. m.—2.55 e. m. öfver Skälgrund, Kaskö, Nerpes, Pörtom, Korsholm, Storkyro, Valsöarne (*klotblixt*), Snipan, Munsala, Helsingkallan, Jakobstad, Jakobstads skärgård (*hagel*) och Himanko. D) Kl. 11 f. m. —1.45 e. m. öfver Savitaipale, Ruokolahti, Räisälä, Pyhäjärvi, Kronoborg och Kides. E) Kl. 11.15 f. m. i Kides och kl. 11.40 f. m. i Pudasjärvi. F) Kl. 11.45 f. m.—1.20 e. m. öfver Keuruu, Jyväskylä (*hagel*) och Konginkangas. G) Kl. 1.35 e. m. i St. Andreae, 2.10 vid Marjaniemi och kl. 7 e. m. i Enontekis. Åska i Simo. *Kornblixt* kl. 1.20 f. m. åt NW i Lojo och kl. 1.30—3 f. m. åt NE vid Utö.

78) Augusti 14. Åska kl. 1.10 f. m. i Hiittis, kl. 8 f. m. i Lemland, 2.20 e. m. i Enare, 2.30 i Karkku och 3.10 e. m. i Halsua. Åska i Simo.

79) Augusti 15. Åska kl. 11.45 f. m.—4.30 e. m. öfver Jakobstad, Gamlakarleby, Kelviå, Helsingkallan, Himanko, Ruukki och Marjaniemi och kl. 1.25 e. m. i Ruukki; åska i Simo.

80) Augusti 16. Åska kl. 2.45 e. m. i Yxpila.

81) Augusti 17. Åska A) kl. 5.20—7.45 f. m. öfver Korsholm och Valsöarne. B) Kl. 8.45—11.20 e. m. öfver Perno, Liljendal, Borgå socken, Pukkila, Porkkala, Kyrkslätt, Helsigfors, Tusby, Sjundeå, Lojo, Nummis, Pusula, Hausjärvi och Leppäkoski (flera *klotblixtar). Blixt utan dunder* kl. 8—10 e. m. åt N och NE i Pojo, 8—10.45 åt SE och SW i Viborg, 8.45—9.50 åt SE och SW i Pyhäjärvi, 8.45—10.15 åt SW i St. Andreae, kl. 9 e. m.—2 f. m. åt SE i Gustaf Adolfs, kl. 9 åt S i Miehikkälä, 9—11 åt SW i Räisälä, 9.5—9.35 åt S och W i Kronoborg, 9.10—9.25 åt E vid Hanhipaasi, 9.30—11.30 åt S och W i Ruokolahti, 9.30—11 at NE och SW i Sysmä, 10.25 åt E i Hvittis och 10.30—11.10 e. m. åt S i Ikalis, vidare i Jämsä och Kuhmois at S samt i Heinola socken åt SW och WSW.

82) Augusti 18. Minimum vid Riga. Åska A) kl. 5.10—8.5 f. m. öfver Jalasjärvi *(hagel)*, Norrskär och Snipan. B) Kl. 12.25—4.30 e. m. öfver Kuhmoniemi *(hagel)*, Suomussalmi, Hyrynsalmi *(hagel, orkan)*, Puolanka *(hagel, orkan)*, Pudasjärvi *(orkan)*, Muhos, Frantsila, Tyrnävä *(hagel)*, Temmes *(hagel, orkan)*, Ruukki, Simo och Marjaniemi *(hagel, orkan)*. C) Kl. 1.50 e. m. i Jakobstad, 4.15 i Tuusniemi och Outakoski samt 5.30 e. m. i Enontekis. D) Kl. 3.20—5.30 e. m. öfver Helsingkallan, Jakobstad, Gamlakarleby och Yxpila. E) Kl. 6.30 e. m. i Kuhmois och kl. 8.5 e. m. i Idensalmi. *Kornblixt* kl. 8.30—10 e. m. åt SW och NW i Suomussalmi, 9.30 i Temmes och 11 e. m.—12.15 f. m. åt SE i Valkiakoski.

83) Augusti 19. Åska kl. 1 f. m. i Enare, 7.10 f. m. i Outakoski, kl. 11.50 f. m.—3.40 e. m. öfver Taipalenluoto, Pyhäjärvi, Jaakimvaara och Pelkjärvi samt kl. 5 e. m. i Utsjoki. *Kornblixt* straxt efter midnatt åt S i Keuruu, kl. 1—1.20 f. m. åt S i Utsjoki och kl. 2.50—3.15 f. m. åt W vid Snipan.

84) Augusti 20. Åska A) kl. 10.30—11.30 f. m. öfver Pyhäjärvi och Perkjärvi. B) Kl. 11 f. m. i Outakoski och 11.35 f. m. i Himanko. C) Kl. 7.5 e. m.—midnatt åska i flere skof öfver större delen af Viborgs län från Miehikkälä och Verkkomatala till Jaakimvaara, äfvensom i Kides, med *hagel* vid Taipalenluoto. *Kornblixt* kl. 8.40 e. m. åt E i Sulkava.

85) Augusti 21. Minimum i Östersjöprovinserna. Åska A). Efter midnatt fortforo åskutbrotten öfver Viborgs län samt utsträckte

sig åt NW och N till Heinola socken, Sulkava, Jokkas, Ruskeala, Pelkjärvi och Tuusniemi. B) Kl. 1.10 f. m. i Utsjoki, 5 f. m. i Kuhmoniemi, 7.30 i Kides, 12 middag i Utsjoki, 1.40 e. m. i Ruskeala och kl. 2 e. m. i Pudasjärvi. C) Kl. 2.40—3.35 e. m. i Jakobstad och Bennäs. D) Kl. 3.10—5.45 e. m. öfver St. Andreae, Ruokolahti, Räisälä, Pelkjärvi och Värtsilä. E) Kl. 3.45 e. m. i Utsjoki. F) Kl. 3.55—4.40 e. m. öfver Munsala, Jakobstad och Bennäs. G) Kl. 4.25—6.25 e. m. öfver Pyhäjärvi, Pelkjärvi och Värtsilä. H) Kl. 4.35—7.20 e. m. öfver Jokkas, Jorois, Heinävesi, Sulkava och Ruskeala *(hagel)*. I) Kl. 4.55—7.15 e. m. öfver Kuhmoniemi, Suomussalmi, Pudasjärvi och Simo. J) Kl. 10 e. m. i Hiittis. *Kornblixt* kl. 8.30 e. m. åt NE i Kaavi och kl. 10.45 —11.15 e. m. åt N vid Snipan.

86) Augusti 22. Minimum i norra Skandinavien. Åska A) kl. 2 f. m. i Leppävirta och kl. 10.30 f. m. i Enare. B) Kl. 1.25—6.25 e. m. öfver Perno, Lovisa, Vehkalahti, Pukkila, Helsinge, Verkkomatala, Perkjärvi, Tavastila, Miehikkälä, Heinola socken, Kuhmois, Savitaipale, Villmanstrand, Ruokolahti, Kerimäki, Sulkava, Jorois och Kangaslampi. C) Kl. 3 e. m. i Sideby. D) Kl. 4.30—9 e. m. öfver Porkkala, Sjundeå, Söderskär, Helsinge, Tusby, Lojo, Pusula, Tammela, Hausjärvi, Leppäkoski, Kuhmois, Heinola socken, Gustaf Adolfs, Orivesi, Jämsä och Petäjävesi. E) Kl. 5.50—7.50 e. m. öfver Rimito, Åbo, Nagu och Hangö fyr. F) Kl. 11 e. m. öfver Hiittis och Pojo. *Kornblixt* kl. 8.30—11 e. m. åt SW och E i Jyväskylä, 8.40—9 åt E i Karkku, 9.40—12 åt S vid Utö och kl. 10.20 e. m. åt S i Alajärvi.

87) Augusti 23. Åska kl. 12.30 e. m. i Kuhmoniemi. *Kornblixt* kl. 9—11 e. m. åt W och E i Konginkangas.

88) Augusti 24. Åska A) kl. 10.20—11 f. m. öfver Brändö, Rimito, Nagu, Eura, Kimito, Salo, Tammela och Pusula. B) Kl. 11.50 f. m.—4 e. m. (delvis fortsättning af A) öfver Tammela, Kimito, Hiittis, Hangö fyr, Ingå, Sjundeå, Lojo, Söderskär, Borgå socken och Borgnäs. C) Kl. 2.40 e. m. i Kuhmoniemi, 3.10 e. m. i Salo (Åbo län) och kl. 8 e. m. i Kides. *Kornblixt* kl. 9.25 e. m.—3.5 f. m. åt ESE och SE vid Verkkomatala, 9.20—10.50 åt S och SSW vid Lågskär, och kl. 9.30—10.10 åt NE och SSW i St. Andreae.

89) Augusti 25. Åska kl. 11 f. m.—3 e. m. i Suomussalmi och kl. 7.35 e. m. i Heinävesi.

90) Augusti 27. Åska kl. 8.15 f. m. vid Storkallegrund.

91) Augusti 28. Åska kl. 3.35 och 5.15 f. m. vid Verkkomatala.

92) Augusti 30. Åska kl. 2—3 f. m. i Sulkava.

93) Augusti 31. Åska kl. 3.50—5 e. m. öfver Vårdö, Kumlinge och Brändö. B) Kl. 5.15—7.30 e. m. öfver Kumlinge, Brändö och Rimito.

September—December.

Under September—December inträffade 15 åskdagar med 63 åskutbrott och 11 hagelfall. Något åskslag är icke bekant.

94) September 1. Åska A) vid midnatt i Somero. B) Kl. 10.40 f. m.—1.25 e. m. öfver Björkö, Perkjärvi, Viborg, Kangaslampi och Leppävirta *(hagel)*. C) Kl. 11.40 f. m. öfver Ikalis, Parkano och Bötom. D) Kl. 11.25 f. m.—1.5 e. m. öfver Munsala, Jakobstad, Bennäs, Gamlakarleby, Kelviå och Himanko. E) Kl. 12.30—2 e. m. öfver Söderskär, Nummis, Pusula och Somero. F) Kl. 1.25—2.15 e. m. öfver Konginkangas *(hagel)* och Viitasaari. G) Kl. 4.35—5.10 e. m. öfver Kumo *(hagel)* och Hvittis. H) Kl. 3.15 e. m. i Gamlakarleby och kl. 11.5 e. m. vid Söderskär. *Kornblixt* kl. 8 e. m. åt W i Gustaf Adolfs, kl. 8.40 e. m. at SE i Sulkava och 10.10—12 e. m. åt S och E i Pukkila.

95) September 2. Åska A) kl. 9 f. m.—6 e. m. öfver Mariehamn *(hagel)*, Jomala, Vårdö, Rimito, Åbo *(hagel)*, Kimito och Hangö fyr. B) Kl. 3.10 e. m. i Kaavi. *Kornblixt* kl. 9.30—11 e. m. åt E i Gustaf Adolfs.

96) September 3. Åska kl. 1 e. m. i Leppävirta *(hagel)* och 7.30 e. m. vid Söderskär. *Kornblixt* kl. 7.40 e. m. åt SW i Björkö och kl. 7.45—9.50 e. m. åt WSW och W vid Verkkomatala. *Hagel utan åska* kl. 1.20 och 2.30 e. m. i Helsingfors.

97) September 5. Åska kl. 11.5 e. m. vid Norrskär. *Blixt utan dunder* kl. 3—4 f. m. vid Utö och kl. 11.5 e. m.—12.10 f. m. åt N vid Snipan.

98) September 6. Åska kl. 1.45 f. m. i Korsnäs, 7.40 f. m. i Vampula, 10.35 f. m. i Nagu *(hagel)*, 11.20 f. m.—1 e. m. öfver Hankasalmi, Leppävirta och Kangaslampi samt kl. 4.25—4.50 e. m. öfver Hirvensalmi *(hagel)* och Savitaipale *(hagel)*. *Blixt utan dunder* kl. 1.15—1.50 f. m. åt S vid Snipan och kl. 1.35 f. m. at N i Åbo. *Hagel utan åska* kl. 12.15 e. m. samt *skydrag* kl. 12.30 e. m. vid Verkkomatala.

99) September 7. Åska kl. 8.15 f. m. i Mariehamn, kl. 9 f. m. vid Lagskär, 3.50 e. m. vid Hangö fyr, 4.45 e. m. i Sideby *(hagel)*, kl. 8 e. m. i Helsingfors, 8.30—10.30 e. m. vid Hangö fyr och Pusula samt kl. 11.30 e. m. i Lovisa. *Kornblixt* kl. 1—3 f. m. åt S vid Utö, 8—8.40 åt W och WSW vid Söderskär, kl. 7.50—10 e. m. åt SE och E i Esbo, 8.20 e. m.—4 f. m. åt S och ESE vid Utö, 8.50—10.40 at SW och S i Åbo, 9—9.45 åt SE i Somero och kl. 10.20 e. m. —3.20 f. m. at SW och SSE vid Lågskär. *Hagel utan åska* i Åbo kl. 11.25 f. m. och kl. 2.35 e. m.

100) September 8. Åska kl. 12.50 f. m. i Lovisa. *Kornblixt* kl. 12—12.50 f. m. åt E och NE vid Söderskär.

101) September 9. Åska kl. 9 e. m.—2 f. m. vid Porkkala.

102) September 13. Åska med *hagel* och *orkan* i Finström kl. 3.10 e. m.

103) September 15. Åska kl. 2 e. m. i Savonranta; på morgonen *snöfall* derstädes.

104) September 18. Åska kl. 3.45 e. m. i Suomussalmi.

105) September 22. Åska kl. 12—2 f. m. i Heinola socken.

Oktober 14. Storm med *hagel* och *snö* kl. 4.55 e. m. i Finström.

106) November 6. Åska kl. 10 f. m. i Nagu.

107) December 16. Åska kl. 7 f. m. i Simo.

108) December 31. Åska kl. 3.50 e. m. i Kuhmoniemi; *kornblixt* kl. 5.55 e. m. åt SW i Kerimäki.

4. Askvädrens utbredning och talrikhet i de olika länen.

Jemte en bifogad grafisk framställning af åskans utbredning i hvarje län under åskdagarne 4 Maj—9 September anföres här nedan åskans medelutbredning under Maj—September för de särskilda länen och för hela landet. Hithörande beräkningar stöda sig på talen i följande två tabeller.

1894.		Januari.	Februari.	April.	Maj.	Juni.	Juli.	Augusti.	September.	November.	December.	Summa.
Nylands län.	Stationer	—	—	—	16	23	26	27	19	—	—	—
	Åskda- ⎧ länet . . .	—	—	—	5	15	14	10	7	—	—	51
	gar för ⎩ stationerna.	—	—	—	28	88	91	104	13	—	—	324
	Åskutbrott	—	—	—	35	119	113	122	15	—	—	404
Åbo län.	Stationer	—	—	—	20	32	28	30	25	—	—	—
	Åskda- ⎧ länet . . .	1	1	—	6	16	17	15	4	1	—	61
	gar för ⎩ stationerna.	1	1	—	22	126	68	67	14	1	—	300
	Åskutbrott	1	1	—	24	168	81	81	14	1	—	371
Tavastehus län.	Stationer	—	—	—	10	14	11	12	8	—	—	—
	Åskda- ⎧ länet . . .	—	—	—	3	16	10	11	1	—	—	41
	gar för ⎩ stationerna.	—	—	—	10	77	36	40	1	—	—	164
	Åskutbrott	—	—	—	11	101	48	49	2	—	—	211
St. Michels län.	Stationer	—	—	—	10	10	13	12	8	—	—	—
	Åskda- ⎧ länet . . .	—	—	—	6	13	17	13	4	—	—	53
	gar för ⎩ stationerna.	—	—	—	21	44	63	61	5	—	—	194
	Åskutbrott	—	—	—	23	61	93	73	5	—	—	255
Viborgs län.	Stationer	—	—	—	15	15	22	21	15	—	—	—
	Åskda- ⎧ länet . . .	—	—	—	8	12	15	11	2	—	—	48
	gar för ⎩ stationerna.	—	—	—	45	41	67	53	4	—	—	210
	Åskutbrott	—	—	—	61	52	76	63	4	—	—	256
Kuopio län.	Stationer	—	—	—	11	13	13	11	11	—	—	—
	Åskda- ⎧ länet . . .	—	—	1	6	11	17	15	4	—	—	54
	gar för ⎩ stationerna.	—	—	1	19	56	67	42	5	—	—	190
	Åskutbrott	—	—	1	29	75	90	60	5	—	—	260
Vasa län.	Stationerna	—	—	—	26	38	37	35	29	—	—	—
	Åskda- ⎧ länet . . .	—	—	1	5	16	18	22	5	—	—	67
	gar för ⎩ stationerna.	—	—	3	36	188	172	134	13	—	—	546
	Åskutbrott	—	—	3	48	265	232	178	14	—	—	740
Uleåborgs län.	Stationer	—	—	—	12	16	23	17	11	—	—	—
	Åskda- ⎧ länet . . .	—	—	—	6	13	18	21	1	—	2	61
	gar för ⎩ stationerna.	—	—	—	14	42	138	85	1	—	2	282
	Åskutbrott	—	—	—	20	60	182	106	1	—	2	371

1894.	Maj.	Juni.	Juli.	Augusti.	September.
Stationer	120	161	173	165	126
Åskdagar för landet	12	25	24	29	12
Åskdagar för stationerna	195	662	703	586	56

Anmärkningsvärdt är att högsta antalen åskdagar förekommo i Vasa (67) äfvensom i Åbo och Uleåborgs (61) län. Tavastehus län har minsta antalet (41); äfven i Viborgs län är antalet åskdagar ovanligt lågt (48).

Åskans utbredning Maj—September i procent af arealen.

1894.	Nylands län.	Åbo län.	Tavastehus län.	St. Michels län.	Viborgs län.	Kuopio län.	Vasa län.	Uleåborgs län.	Hela landet.
Maj	35	18	39	35	37	29	28	18	14
Juni	26	25	34	34	23	39	31	20	16
Juli	25	15	33	29	20	30	26	33	17
Augusti	39	15	30	39	23	25	17	24	12
September	10	14	12	16	13	11	9	9	4

Största medelutbredningen (39 %) förekom under Maj i Tavastehus län, under Juni i Kuopio län och under Augusti i Nylands och St. Michels län.

Åskutbrottens relativa talrikhet Maj—September.

1894.	Nylands län.	Åbo län.	Tavastehus län.	St. Michels län.	Viborgs län.	Kuopio län.	Vasa län.	Uleåborgs län.	Hela landet.
Maj	2.2	1.2	1.1	2.3	4.1	2.6	1.8	1.7	2.1
Juni	5.2	5.2	7.2	6.1	3.5	5.8	7.0	3.7	5.6
Juli	4.3	2.9	4.4	7.2	3.5	6.9	6.3	7.9	5.3
Augusti . .	4.5	2.7	4.1	6.1	3.0	5.5	5.1	6.2	4.4
September .	0.8	0.6	0.2	0.6	0.3	0.5	0.5	0.1	0.7
Summa	17.0	12.6	17.0	22.3	14.4	21.3	20.7	19.6	18.1

Dessa tal äro enorma i förhållande till åskfreqvensen under alla de föregående sju åren. För Tavastehus, St. Michels och Kuopio län äfvensom hela landet äro talen nära dubbelt så stora som femårsmedeltalen,[1]) för Vasa och Uleåborgs län mera än fördubblade.

---

5. Åskutbrottens dagliga period.

I följande tabeller äro antalen åskutbrott under dygnets särskilda timmar *(lokal tid)* anförda.

[1]) Åskvädren i Finland, 1891 i: Bidrag till kännedom af Finlands natur och folk, häftet 51, sid. 324.

Åskutbrottens dagliga period i olika län.

1894.	Nylands län.	Åbo län.	Tavastehus län.	St. Michels län.	Viborgs län.	Kuopio län.	Vasa län.	Uleåborgs län.	Hela landet.
12 n.—1 f. m.	6	3	—	1	2	2	—	—	14
1—2	—	2	—	—	—	1	1	2	6
2—3	—	2	1	4	1	4	1	1	14
3—4	—	1	—	—	2	2	1	1	7
4—5	1	—	—	—	2	—	2	—	5
5—6	2	4	—	—	2	—	3	4	15
6—7	—	3	1	1	—	2	4	1	12
7—8	—	3	1	—	1	4	10	6	25
8—9	3	11	—	1	1	2	6	6	30
9—10	13	17	7	2	6	6	10	14	75
10—11	25	25	18	9	7	4	35	21	144
11—12 d.	15	44	13	17	22	14	98	27	250
12 d.—1 e. m.	42	48	19	17	25	33	75	31	290
1—2	**59**	39	35	29	35	**34**	**111**	33	375
2—3	42	31	20	19	23	33	91	27	286
3—4	48	**49**	18	38	25	25	65	35	303
4—5	32	23	12	34	19	31	63	**46**	260
5—6	22	15	12	21	16	24	44	25	179
6—7	16	8	14	17	12	14	32	25	138
7—8	14	5	6	15	13	8	22	15	98
8—9	16	3	2	9	13	7	9	3	62
9—10	15	4	5	2	7	8	8	6	55
10—11	9	7	—	2	2	—	2	3	25
11—12 n.	9	1	3	2	5	—	1	—	21

Åskutbrottens dagliga period under olika månader.

1894.	Jan.—Maj.	Juni.	Juli.	Augusti.	Sept.—Dec.	Hela tiden.	Afrundade tal.
12 n.—1 f. m.	—	—	5	5	4	14	13.75
1—2	—	—	1	4	1	6	10.00
2—3	3	—	2	9	—	14	10.25
3—4	2	—	—	5	—	7	8.25
4—5	—	2	1	2	—	5	8.00
5—6	2	—	6	7	—	15	11.75
6—7	—	—	6	6	—	12	16.00
7—8	3	—	7	13	2	25	23.00
8—9	—	1	17	9	3	30	40.00
9—10	—	3	49	20	3	75	81.00
10—11	6	26	67	43	2	144	153.25
11—12 d.	18	78	92	54	8	250	233.50
12 d.—1 e. m.	34	102	86	64	4	290	301.25
1—2	37	**160**	**104**	64	**10**	375	331.50
2—3	25	115	73	**69**	4	286	312.50
3—4	30	119	90	59	5	303	288.00
4—5	36	79	84	57	4	260	250.50
5—6	25	49	53	50	2	179	189.00
6—7	15	47	43	32	1	138	138.25
7—8	2	37	27	31	1	98	99.00
8—9	5	7	14	33	3	62	69.25
9—10	4	5	19	27	—	55	49.25
10—11	1	1	4	17	2	25	31.50
11—12 n.	1	2	3	13	2	21	20.25

Maximiantalet åskutbrott har inträffat kl. 1—2 e. m. eller en timme tidigare än femårsmedeltalet, minimum kl. 4—5 f. m.

6. Åskutbrottens antal i olika väderstreck.

1894.	Jan.—Maj.	Juni.	Juli.	Augusti.	Sept.—Dec.	Hela tiden.
S	43.5	115.0	191.5	148.0	6.0	504.0
SW	36.5	55.5	212.5	199.0	12.0	515.5
W	22.0	46.5	132.5	103.5	13.0	317.5
NW	18.0	43.0	83.0	36.5	8.0	188.5
N	13.5	79.5	52.5	19.5	4.0	169.0
NE	30.0	137.0	45.0	23.0	3.0	238.0
E	35.5	167.5	32.5	31.0	3.0	269.5
SE	33.0	163.0	78.5	83.5	10.0	368.0

Största antalet åskutbrott har, såsom under de flesta föregående observationsår, inträffat i SW, minsta antalet i N.

---

7. Åskslag, hagelfall och andra med åskvädren sammanhängande företeelser.

Följande tabell upptager antalen kända åskslag för hvarje län och för olika månader.

Åskväder med åskslag.

1894.	Nylands län.	Åbo län.	Tavastehus län.	S:t Michels län.	Viborgs län.	Kuopio län.	Vasa län.	Uleåborgs län.	Hela landet.	Antal åskslag på 100 åskutbrott.
Maj	2	1	—	—	2	1	—	1	7	2.8
Juni	2	1	—	—	—	2	6	1	12	1.3
Juli	2	—	1	3	—	—	3	6	15	1.6
Augusti	4	6	—	3	—	1	8	1	23	3.1
Hela tiden.	10	8	1	6	2	4	17	9	57	2.0
Antal åskslag på 100 åskutbrott.	2.5	2.2	0.5	2.4	0.8	1.5	2.3	2.4	2.0	

Relativa faran för åskslag har alltså i allmänhet varit något under medelvärdet, utom för Nylands, S:t Michels och Uleåborgs län äfvensom för Juni och Augusti månader.

1894.	Maj.	Juni.	Juli.	Augusti.	Summa.
Dödade menniskor	1	1	1	6	9
Dödade kreatur	—	4	6	3	13
Eldsvådor	—	2	—	5	7
Skogseldar	—	—	3	3	6

Hagelfall under åska.

1894.	Nylands län.	Åbo län.	Tavastehus län.	S:t Michels län.	Viborgs län.	Kuopio län.	Vasa län.	Uleåborgs län.	Hela antalet.	Antal hagelfall på 100 åskutbrott.
Maj	1	1	—	2	9	1	7	—	21	8.4
Juni	10	14	8	4	5	8	25	5	79	8.8
Juli	4	2	2	7	9	5	11	5	45	4.9
Augusti . . .	4	6	1	1	2	—	14	6	34	4.6
September .	—	5	—	1	1	2	2	—	11	18.3
Okt.—Apr. .	—	—	—	—	—	—	1	—	1	11.1
Hela tiden	19	28	11	15	26	16	60	16	191	6.7
Antal hagelfall på 100 åskutbrott.	4,7	7,5	5,2	5,9	10,2	6,2	8,1	4,3	6,7	

Hagelfreqvenserna äro denna sommar mindre än medelvärdet utom för Åbo, Viborgs och Vasa län.

Hagelfallen utan åska under åskdagar voro fördelade på följande sätt.

1894.	Nylands län.	Åbo län.	Tavastehus län.	S:t Michels län.	Viborgs län.	Kuopio län.	Vasa län.	Uleåborgs län.	Hela landet.
Maj	—	—	—	—	1	—	2	—	3
Juni	2	—	1	—	2	1	2	—	8
Juli	1	—	—	—	—	—	4	1	6
Augusti	—	—	1	—	—	—	—	—	1
September . .	1	1	—	—	1	—	—	—	3
Hela tiden	4	1	2	—	4	1	8	1	21

Följande *meteorer* och *eldkulor* hafva blifvit anmälda. Den 9 Februari observerades å mulen himmel i Nilsiä kl. 9.10 e. m. en eldkula, stor som månen, gående från zenit åt S med stor hastighet; ljuset starkt och färgen blåhvit. Den 10 Mars kl. 1.40 f. m. rörde sig en meteor öfver Uleåborg från W åt E, i början såsom ett rödt klot, senare lysande med starkt hvitt sken såsom en elektrisk lampa under 4 till 5 sekunder, med kilformig svans och efterlämnande gnistor, såsom en rakett; himmelen var stjernklar, utan månsken. Den 20 Juni kl. 10.30 e. m. syntes en meteor samtidigt i Rimito och Heinola socken, stor som en apelsin med blåaktigt sken och svans af gnistor; äfven från Kausala station var samma qväll en meteor synlig, förmodligen samma fenomen. I Gustaf Adolfs syntes en eldkula den 16 Augusti. Samma månad den 19 syntes öfver Valkiakoski by åt SE en eldkula, hvilken sänkte sig småningom ned till en höjd af 15 fot ofvanom hustaken och passerande byn på denna höjd åt NW, till dess den ofvanom Valkiakoski kanal nedföll till en höjd af omkring 10—15 fot ofvanom vattenytan, der den förblef stillastående under 1—2 sek., hvarefter den sönderdelades i en massa smärre klot, hvilka plötsligt försvunno med en mycket stark knall; eldkulans storlek uppskattades till 8—10 fot; de små kloten åter till 2 tum; såväl eldkulan som de små kloten syntes rotera, det förra långsamt och de senare mycket hastigt motsols med en liten böjd svans efter sig; skenet mycket starkt, skiftande i olika färger; på sin väg passerade den stora eldkulan förbi en hög fabriksskorsten, äfvensom förbi icke isolerade telefon- och ljusledningar samt en jerntrådsbana, utan att åstadkomma någon skada; ljusledningen genomströmmades vid tillfället af 25 ampère med en tensior af 110 volt; under vindstilla och duggregn samt hög temperatur (+ 19° C). Den 22 Oktober

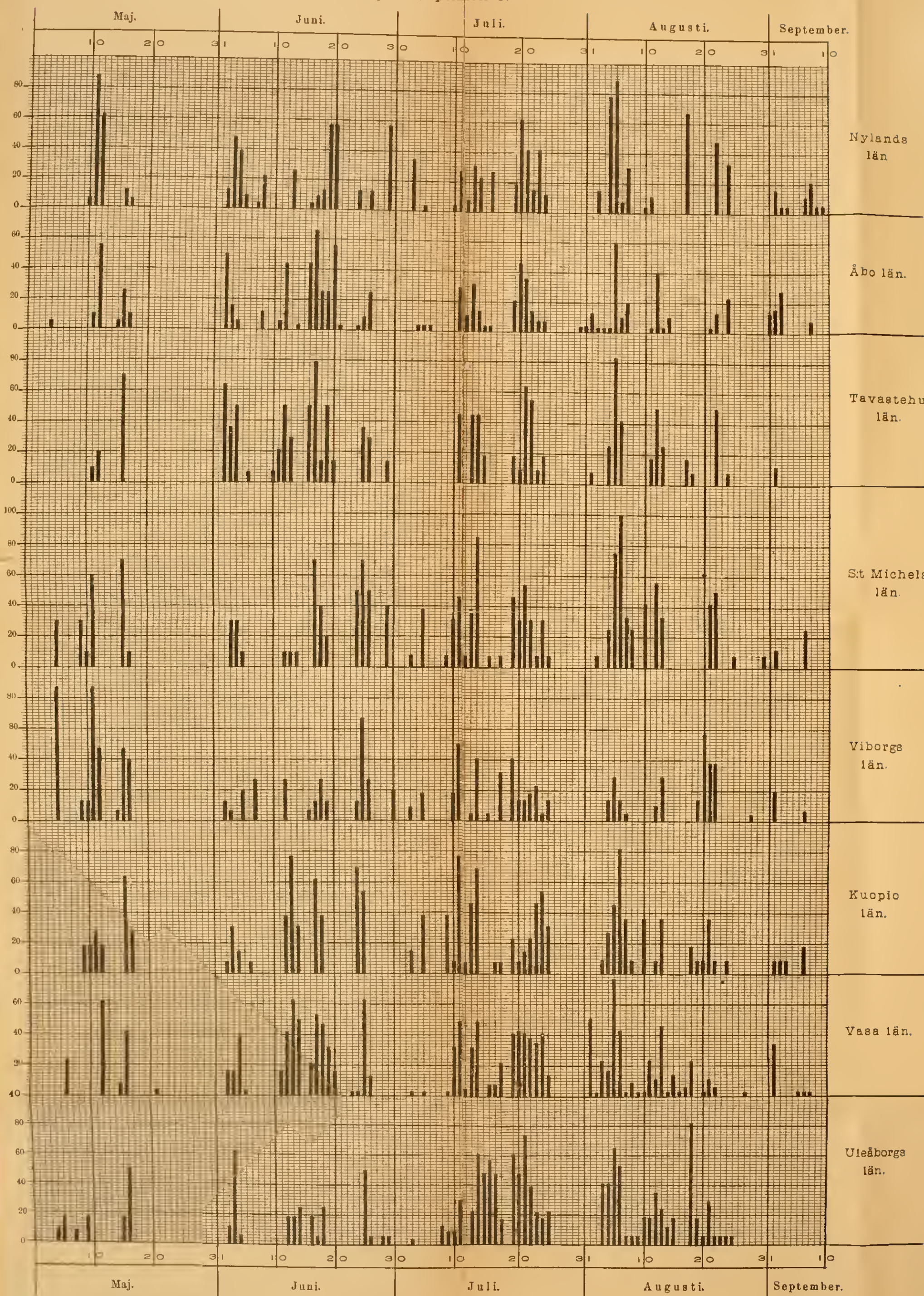
kl. 7.20 e. m. syntes i Kronoborg åt NE midt emellan horisonten och zenit en praktfull meteor, större än en stor stjerna, röra sig med medelmåttig hastighet snedt åt venster; skenet, ursprungligen blåhvitt, öfvergick till grönt och eldrödt, hvarefter meteoren erhöll en kometlik svans och försvann bakom molnen vid horisonten. I bref af den 15 September omförmäles från Suomussalmi kl. 9.50 e. m. en meteor under en half minut röra sig från N snedt nedåt åt venster med blekgult, i rödgult öfvergående sken; himmelen klar med klart månsken.

Norrsken den 14 September kl. 38.0—9 e. m. i Gustaf Adolfs och Heinola socken och den 24 September i Heinola socken. Ett *hvitt sken*, liknande en regnbåge, syntes i Sastmola kl. 5—6 e. m. nästan midt på himlahvalfvet i „sydostlig riktning“ å stjernklar himmel.

Åskans utbredning under åskdagarne

Maj 4 — September 9.

STUDIER

ÖFVER

DE NORDISKA SPRÅKENS

PRIMÄRA NOMINALBILDNING

II

AF

T. E. KARSTEN
Docent vid Universitetet i Helsingfors.

Förord.

Föreliggande suffixstudier framträda som fortsättning af min år 1895 utgifna afhandling „Studier öfver de nordiska språkens primära nominalbildning I" (kap. I och II: primära adjektivbildningar med suffixen *-o-* och *-io-*) och omfatta åtta sig emellan själfständiga suffixmonografier (kap. III—XI). Härtill har fogats ännu ett XII kapitel, innehållande adjektivbildningar af obestämbar suffixformation, i fråga om hvilka jag anser mig böra förutskicka den anmärkning, att gränsen mellan dem och särskildt de i kap. XI undersökta adjektiven så till vida icke är skarp, som jag i sistnämda kap. äfven upptagit ett antal relatift osäkra bildningar till granskning. Af dessa nio kapitel voro de fyra första (177—248) trykta redan i maj 1896, men gjordes då tillgängliga endast i ett fåtal exemplar. Då jag af ett flertal samvärkande omständigheter nödgats uppskjuta arbetets afslutande ända hittils, är det klart, att de 1896 trykta delarna, då de af praktiska hänsyn nu förbundits till ett helt med de återstående 1899—1900 trykta, i följd af de gångna årens forskning — andras och egen — varit i behof af revision, hvars resultat finnas angifna i de i slutet bifogade tilläggen och rättelserna. Dessa

tillägg upptaga äfven ett antal *-o-* och *-io*-stammar, hörande till arbetets förra del.

Ljudtransskriptionen företer smärre afvikelser från den i del I använda.

Helsingfors i juni 1900.

T. E. Karsten.

KAP. III.

Primäradjektiv bildade med suffixen *-nia-* och *-þia-*.

Hithörande nordiska adjektivbildningar stå med hänsyn till såväl form som betydelse i ett nära samband med de i kap. II behandlade verbaladjektiven på *-ia-*. Hvad den formella beröringen vidkommer, äro suffixen *-nia-* och *-þia-* att fatta som sekundära utbildningar af *-ia-*. Med hänsyn till sitt ursprung torde de samma få betraktas som specifikt germanska, alldenstund analoga nominalbildningselement af indoeuropeisk härkomst icke äro uppvisade från utomgermanskt språkområde [1]). Suffixformen *-nia-* *-ni-* leder enligt Streitberg Beitr. XIV, 169, Urg. Gramm. p. 287 sin upprinnelse från verbaladjektiv på *-ia-*, hvilka äga verb med präsensmärket *-ne-* *-no-* vid sidan af sig. I formationer af denna

[1]) De fornindiska nominalsuffixen *-anīya-* och *-tya-*, hvilka med afseende å såväl form som funktion närmast synas påkalla jämförelse, äro rent särspråkliga nybildningar (s. Brugmann, Grundr. II, 117, 367, 1422). I lat. har man (s. Leo Meyer, Vergl. Gramm. d. griech. und lat. Spr. II, 386; Schlüter, Die mit dem Suffixe *ja* gebildeten deutschen Nomina p. 18; Hellquist, Arkiv VII, 37) velat spåra ett indoeuropeiskt *-tio-* suffix i substantivformationer sådana som *spatium, ex-itium, in-itium, sol-stitium*. Beträffande dessa bildningar är det emellertid — såsom Meyer riktigt anmärker — mer eller mindre sannolikt, att de samma närmast äro afledda med suff. *-io-* från grundformer på *-to-*. Deras betydelser tyda icke häller med bestämdhet på funktion af ursprungliga participia necessitatis.

art abstraherades *-ni̯a-* som ett enhetligt nominalsuffix och öfverfördes från dessa analogiskt till andra verbaladjektiv. Ett **us-skai̯-n-i̯a-* kunde sålunda gifva upphof åt ett **skau̯-ni̯a-* (got. *skauns*). En närstående förklaring torde kunna gifvas suffixformen *-þi̯a-*. Utgångspunkten för denna nydaning kan sökas i *i̯a*-adjektiv, bredvid hvilka förekomma verbalstammar med präsensbildande ieu. *-to-* (urgerm. *-þa-*). Af sådana adjektivformationer kan jag exempelvis anföra urg. **ʒíl-þ-i̯a-* i runinskriftens å Forsaringen *tuiskilan* (< **-gillan* < **-ʒilþan*) och dess vernerska växelform urg. **ʒil-đ-i̯á*[1], som ligger till grund för fno.-isl. *gildr*, fsv. fda. *gilder* 'som skall betalas med ett visst pris'. I dessa bildningar, hvilka egentligen uppkommit på präsensstammen **ʒel-þō* af st. vb. fno.-isl. *gialda*, fht. *gëltan*, got. *us-*, *fra-gildan* o. s. v., en afledning af ieu. roten *$g_2$hel-* i gr. *ὤ-φελο-ν ὀ-φλεῖν*[2]) 'vara dömd till penningeböter', låg det nära till hands att fatta stammens slutkonsonant såsom hörande till det nominalbildande suffixet.

Med afseende å sin funktion voro afledningarna *-ni̯a-* och *-þi̯a-* i likhet med *-i̯a-* i användning för bildande af verbaladjektiv med betydelse af nödvändighet, möjlighet. Men medan sistnämda bildningselement utvecklar en betydande produktivitet under såväl literära som förhistoriska skeden af det nordiska språklifvet, uppträda de bägge utvidgade suffixformerna i ett fåtal strödda bildningar, hvilka samtliga härröra från förhistorisk (urgerm.) tid. Från nordiskt språkområde har jag samlat nedan anförda formationer.

[1]) S. Karsten, Nominalbildning I, 92 f.

[2]) S. Brugmann, Grundr. II, 1043.

I. Bildningar på *-nia-*.

Några hithörande bildningar finnas förut meddelade hos Schlüter, Die mit dem Suffixe *ja* gebildeten deutschen Nomina p. 20 f. och Falk, Beitr. XIV, 51. Formationer af denna art (dock icke nordiska) anföras vidare af Kluge, Nom. Stammb. § 229 och Brugmann, Grundr. II, 270, men uppfattas af dessa författare som afledningar på suff. *-ni-*. Jämför äfven Streitberg ofvan anförda ställen.

A. Med svag rotvokalism.

Under substantiverad form torde ett ursprungligt participium necessitatis, urg. **uit-nia-,* dölja sig i fno.-isl. *vitne,* fsv. *vitni,* da. *vidne* 'vittnesbörd' (s. Hellquist, Arkiv VII, 40). Till grund ligger ieu. roten *ueid- uid-* eg. 'finden', sedan 'sehen, erkennen', ingående i bl. a. find. *vid-* 'finden', gr. *ἰδεῖν,* lat. *videre* 'sehen', got. *witan* 'beobachten', verb. prät.-präs. got. *witan,* fno.-isl. *vita* o. s. v. 'veta'.

B. Med rotvokalismen *ĕ*.

urg. **seʒʒu-niá- > *siu-nia-:* fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *sýnn* 1) 'aabenbar, utvivlsom, sikker, vis', 2) 'tjenlig, som man synes vel om'; fsv. (Schl.) *syn* 'synlig'. Ordet framstår tillika med got. parallellformen *ana-siuns* (jfr adv. *ana-siu-niba*) 'sichtbar' som ett passivt partic. nec. till germ. verbal-roten *sehu* i got. *saíhan,* fno.-isl. *siá* 'se'. Adjektivet i fråga förekommer å nordisk botten äfven i aktiv funktion, näml. som sammansättningsled i fno.-isl. *gløgg-sýnn = gløgg-sǽr*

'skarpsynt, -sindig', *sann-sýnn* = *sann-sér* 'forstandig til at skjønne og villig til at gjøre hvad der er ret og godt', *nér-sýnn* 'nærsynt', *for-sýnn* = *fram-sýnn*, fsv. *fram-sȳn* 'fremsynt, begavet med Evne til at kunne se ind i Fremtiden'. I dessa komposita synes senare leden hällre böra förklaras som verbaladjektiv än som framgången ur ett ursprungligt substantiv (isl. *sión* f.) [1]).

C. Med rotvokalismen *ŏ (ă)*.

urg. **frau̯-ni̯a*: no. dial. (Ross) *frøyn* 'som taaler lidet: a) skjør, mor; veg, kjælen, b) let stødt, sær sprød, c) frønnet, torraadnet'; sv. dial. (Rz) *frön* (*fröin* flerstädes i Finnl.) 1) 'maskstungen, skadad af torröta', 2) 'skör, bräcklig'. Ordets etymon synes mig vara att söka i en *s*-lös variant till germ. och ieu. roten *sprĕu̯-* 'zerstieben', ingående i nht. *Spreu*, mht. fht. *spriu* gen. *spriuwes* (eg. 'Zerstiebendes'), mht. *spræwen*, mndl. *spræien* (got. **sprēwjan*) 'sprühen, stieben, streuen', vidare förmodligen i lit. *sprau-jùs sprau-tës* 'emporkommen, emporschiessen (z. B. von Saat', jfr en *d*-afledning af samma primärrot i nht. *spriessen*, mht. *spriezen*, ags. *spréotan* 'keimen, sprossen'). Grundbegreppet hos adj. i fråga vore i öfverensstämmelse med denna etymologi 'sådan som med lätthet faller sönder i smulor, splittras', en betydelse, som ju ligger nära den ett partc. nec. tillkommande.

urg. **lau̯zu̯-ni̯á-*: fda. (Molb.) *lōn* 'hemmelig'. Samma passiva betydelse (eg. väl 'sådan som bör förhemligas') möter i det — så när som på det förhistoriska aksentläget — for-

[1]) Jfr Falk, Beitr. XIV, 51

melt identiska got. *aan-laugns* (urg. -**lúʒunịa-*) 'verborgen'. Adjektivets ursprungliga funktion af ett partic. nec. framträder tydligt i nno. *løyn* 'slu, som ved at skjule sine Tanker' (Aas.), hvilket förutsätter en aktiv grundbetydelse 'sådan som är i stånd att ljuga'. Ordet hör till ieu. roten *leugh-* i st. vb. fno.-isl. *liúga* 'ljuga'.

urg. **sōk-nịa-:* fno. (Vgf. Fr.[2]) *sókn* blott i förb. *s. dagr* 'som tilsteder *sókn* eller kan anvendes dertill' (*ἅπ. λεγ.:* Den ældre Eidsivathings Kristenret I, 30); fsv. (Schl. Rqv. VI) *sōkn (dagher)* 'söcken (dag), då rättegångsmål kunna förehafvas'. Till grund ligger germ. roten *sak- sōk-* i got. *sakan* 'streiten, zanken', ags. *sacan*, fht. *sahhan* 'tadeln, schelten, vor Gericht streiten', got. *sōkjan,* fht. *suohhan,* nht. *suchen,* fno.-isl. *sókia* 'söka, lagsöka' m. fl. afl. ägg. En motsv. ieu. rotform *sāg-* föreligger i gr. *ἡγέομαι* 'führe', lat *sāgire* 'aufspüren'. fir. *sáigim* 'suche' [1]).

Till ifrågavarande kategori af s. k. participia necessitatis hänför Kluge Nom. Stammb. § 229 äfven följande tvänne bildningar, hvilka emellertid, enär deras betydelser icke synas gifva tillräckligt stöd för antagandet af en dylik funktion, med lika rätt kunde betraktas som afledningar med ieu. *ni*-suffix. Dessa adjektiv äro:

urg. **hraị-nịa- (-ni-):* fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *hreinn* 'ren, ubesmittet', fsv. (Schl.), fda. (Molb.) *rēn* d. s. Ordet förefinnes äfven utomnordiskt: jfr got. *hrains,* fht. *reini,* fs. *hrēni* o. s. v. i samma betydelse. Beträffande sitt etymon har adj. afledts från ieu. roten *(s)*k_2*ri-* (germ. *hri-*) 'sondern, scheiden' i gr. hom. att. *κρίνω*, lesb. *κρίννω (< *κρι-ν-ιω)* 'scheide, entscheide', *κρί-μνον (κρῖ-μνον)* 'grob geschrotene

---

[1]) Se om denna ordgrupp t. ex. Kluge, Wbch[5] 309 a., 369 b.; Noreen, Urg. Lautl. p. 70.

Gerste', lat. *crī-men, dis-crimen, crī-brum* (< **crī-dhro-*) 'Sieb', fir. *cria-thar* d. s., fht. *rī-tara*, ags. *hrī-dder* d. s. Af detta etymon framgår en betydelse 'siktad, silad' som adjektivets grundbegrepp. För riktigheten af denna tolkning — hvarom se Kluge, Beitr. VIII, 525, Nom. Stammbild. § 229, Wbch[5] 299 b. — talar att ordet ännu i vissa nht. dialekter (renfrank., schweiz.) uppvisar betydelsen 'fein gemahlen, gesiebt (von Mehl, Sand u. s. w.)' [1]).

urg. **ʒrō-nia- (-ni-)*: fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *grønn* 1) 'grøn', 2) 'ny, fersk'; fsv. (Sdw.) o. fda. (Lund, Kalk.) *grøn* d. s. Från västgerm. språkområde jämföre man de identiska fht. *gruoni*, nht. *grün*, ags. *groéni gréni*, engl. *green*, fs. *grōni*. Till grund ligger germ. roten *grō-* 'wachsen, grünen' i fht. *gruoen*, ags. *grōwan*, engl. *to grow* 'wachsen', ndl. *groeijen* 'wachsen, gedeihen' (s. Kluge, Nom. Stammbild. § 229, Wbch.[5] 147 a.).

II. Bildningar på *-þia-*.

I Schlüters behandling (ofvan anf. arb. p. 18 f.) af germanska nominalbildningar på „*tya*" saknas exempel från nordiskt språkgebit. Ett par nordiska adjektiv anföras af Falk Beitr. XIV, 51. Hellquist meddelar i Arkiv VII, 37 några hithörande substantiv. Se betr. suffixformen Streitberg, Beitr. XIV, 169, Urg. Gramm. p. 288; jfr äfven H. Hirt, Der idg. Akzent p. 276.

[1]) På grund häraf anser jag, att den af Brugmann Grundr. II 269 framstälda etymologin, enligt hvilken adj. ägde samband med find. *grēni* 'licht, rein' och fksl. *srēnŭ* 'weiss', bör vika för den Kluge'ska. Jfr äfven Persson, Wurzelerw. p. 107, not 2.

A. Med svag rotvokalism.

Ett ursprungligt partic. necessitatis

urg. **kún-þia-* torde föreligga substantiveradt i fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *kynne* n. 1) 'Forhold, Omstændigheder som finde Sted, ere eiendommelige for noget', 2) 'Slægt, Slægtninge, Beslægtede', 3) 'Besøg hos Slægt og Venner': fsv. (Schl.) *kynni* n. 1) 'art, beskaffenhet', 2) 'släkt, släktskap': fda. (Lund) *kynni* n. = fsv. *kynni* 2). Till grund för ordet ligger ieu. roten *gen- gn̥-* 'erzeugen' i bl. a. find. *janāmi,* flat. *genō* 'erzeuge', gr. *γί-γνεσθαι (ἐ-γενόμην γέγονα)* 'geboren werden', ags. *cennan,* fno. *kenna* 'gebären', find. *jánas,* gr. *γένος,* lat. *genus,* got. *kuni,* isl. *kyn.* fht. *kunni* 'Geschlecht'. Man jämföre särskildt en till ifrågavarande verbalrot (find. *jan-*) hörande participialbildning på *io:* find. *jan-ya-* 'erzeugt, stammend aus', såsom substantiveradt neutr. 'Gemeinde, Volksstamm'. Hellquists (anf. st.) alternativa antagande, att isl. *kynne* o. s. v. vore i grunden identiskt med got. *kunþja* 'kunskap', kan jag på grund af betydelseskillnaden icke biträda.

urg. **sum-þia-:* fno.-isl. (Vgf. Fr.[2]) *syndr* 'som kan svomme', jfr no. dial. (Aas. Ross) *symd (synd, sømd, sønd)* med samma bet. Till grund ligger germ. roten *swem- sum-* i fno.-isl. *suima symia (< *sumjan),* fht. fs. ags. *swimman* 'simma'.

B. Med rotvokalismen *e*.

urg. **wil-ðiá-:* fno.-isl. (Eg., Vgf., Gering) *vildr* 'chosen. choice, good': msv. (Rqv. VI) *vilder* 'god, förträfflig', såsom simplex ett *ἅπ. λεγ.,* ingår dessutom i *mata-vilder* 'matnyt-

tig': fda. (Molb.) *vild* 'velhavende, i god Tilstand'. Ordets etymon synes påtagligen vara att söka i ieu. roten *u̯el-* 'wählen, wollen', ingående i bl. a. lat. *volo velle*. got. *wiljan* 'wollen', *waljan* 'wählen', fksl. *vel-ěti* 'jubere, velle', *vol-iti* 'velle', *vol-ja* 'voluntas', lit. *vél-yti* 'wünschen, gönnen, rathen'. Adjektivets grundbetydelse är i enlighet härmed 'önskvärd' (jfr av. *vairya-* 'wählenswert, wünschenswert', ett med suff. *-i̯o-* bildadt partic. nec., som hör vare sig till ifrågavarande rot *u̯el-* eller till en dennas variant *u̯er-* med samma bet. [1]). Vidkommande betydelseutvecklingen 'önskvärd > god, förträfflig' föreligger en parallellism i find. *vára-* 'vorzüglich, ausgezeichnet', en afledning till ofvan berörda ieu. rot *u̯er-* (eller *u̯el-*).

urg. **mín-þi̯a-:* Ett sålydande participium nec. föreligger substantiveradt i nord. *minne* 'hågkomst, erinran; samtycke, tillåtelse', eg. 'det som bör ihågkommas'. Utomnordiskt motsvarar got. *ga-minþja-* 'Andenken'; fht. *minna* däremot är *jō*-afledning af samma rot eller ock < **mindjō-* (urg. ndj > nj: Kluge, P. Grundr. I, 333) = isl. *minjar* f. pl. 'minne af någon' [2]). Till grund ligger ieu. roten *men-* 'meinen, minnen, gedenken' i bl. a. gr. *μένος* 'Mut, Sinn', *μιμνήσκω* 'erinnere mich', lat. *memini reminiscor* (se om denna ordgrupp t. ex. Fick, Wbch⁴ I, 512; Kluge, Wbch⁵ 258 a.).

*urg. **frǣʒ-ði̯á-:* ä. da. (Kalk.) *frægd* 'frejdefuld, navnkundig' *(ἅπ. λεγ.)* är i likhet med *i̯a*-stamsadjektivet **frǣʒi̯á-* (s. Karsten, Nominalbildning 1, 99) en afledning af germ. verbalroten *frěh-* i got. *fraíhnan*, isl. *fregna*, ags. *frignan* 'fråga' etc. Grundbetydelsen således 'värd att efterfrågas'.

---

[1]) S. Persson, Wurzelerw. p. 60 f.

[2]) S. Hellquist, Arkiv VII. 37.

Till denna afljudskategori hör slutligen no. dial. (Aas.) *lyd* 1) 'klart lydende, let at høre, hørlig paa lang Afstand', 2) 'tilgjængelig for Lyd', i fall detsamma — såsom mig synes troligt — får återföras på urgerm. **hleu̯-þi̯a-* med grundbet. 'sådan som kan höras'. Till grund ligger ieu. roten k_1*leu̯-* 'höra' t. ex. i partic. ind. *çru-tá-*, av. *srū-ta-*, gr. κλυ-τός, lat. *in-clu-tus*, ir. *clo-th* 'berühmt' o. s. v.

C. Med rotvokalismen *ŏ (ă)*.

urg. **fal-đi̯á-*: fno.-isl. (Vgf. Fr.[2]) *-feldr* i sammansättningarna *hug-feldr* 'behagelig, som er en behagelig, efter hans Sind' (= *hug-fellr*) och *skap-feldr* 'saadan som er efter ens Sind (*fellr e-m vel i skap*)' = **skap-fellr*, grundord för *skap-felligr* [1]). Jfr ang. *i̯a*-stamsadj. *-fellr* Karsten, Nominalbildning I, 111. Till grund ligger nord. st. vb. *falla*.

urg. **hāh-ti̯a-*: fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *hǽttr* 1) 'som er at befrygte, saadan at man let er udsat derfor', 2) 'saadan som udsætter en for noget', 3) 'saa syg at man er nær Døden', 5) 'farlig'. Adj. är en afledning af germ. roten *hanh-* i got. fht. *hāhan* 'hängen', ndl. *hangen*, ags. *hón* (< **hōhan*), engl. *to hang* 'hangen, hängen', fno.-isl. *hanga* 'hänga' (intr.). Betydelserna 1), 2) och 5) kunna återföras

---

[1]) Ifragavarande adj. *-feldr* kunde ännu ingå i fno.-isl. *brotfeldr* (= *brot-fallinn*) 'lidende af Epilepsi' (jfr uttr. *falla í brot*). Snarare är denna bildning dock att fatta som ett denominativum, bildadt medels tillhörighetssuff. *-iþa-* af subst. *brot-fall* 'Anfald af Epilepsi'. Af otvifvelaktigt sen upprinnelse är fno.-isl. *tár-feldr* 'tilbøielig til at græde' (jfr *tár-fella* 'fælde Taarer, græde'), hvilket bör likställas med bildningar sådana som *sniall-mæltr* 'veltalende', *bón-hoyrðr* 'villig til at bønhøre' o. a. (s. Falk, Beitr. XIV, 44).

på ett aktivt grundbegrepp 'öfverhängande, hotande', nyanserna 3) och 4) på en likaledes aktiv betydelse 'sväfvande i fara'.

urg. **đau̯-þi̯a-*: fno. (Fr.[2]) *døyđr* 'som kan, skal dræbes', ett partic. fut. pass. till germ. verbalroten *đau̯-* i fno.-isl. st. vb. *døyia* 'dö'. En härmed afljudande förgerm. rotform *dhōu̯-* är uppvisad i fksl. *dāviti* 'erwürgen', lit. *dōvyti* 'quälen', urspr. kausativer, motsvarande got. *dōjan* (< **dōwjan*) 'quälen', eg. 'tot machen'.

urg. **rō-þi̯a-*: fno. (Vgf. Fr.[2]) *-róđr* förekommer blott i sammansättningen *haf-róđr* 'tjenlig til Brug, naar man vil ro ud til Havs' (ἅπ. λεγ.). Till grund ligger roten i fno.-isl. red. vb. *róa* 'ro'. Betydelsen passiv liksom i **đau̯þi̯a-*.

Som ett partic. på *-þi̯a-* kunde man slutligen betrakta (så Falk, Beitr. XIV, 51) fno.-isl. *-stóđr*, hvilket förekommer som senare led i ett flertal sammansättningar: *ein-stóđr* (Eg. Vgf. Fr.[2]) 'enslig, enestaaende', *fiar-stóđr* (Vgf. Fr.[2]) 'staaende i lang Afstand', **gagn-stóđr*, grundord för *gagn-stóđligr* (Vgf. Fr.[2]) 'modsat, modstridende', *hag-stóđr* (Vgf. Fr.[2]) 'som har en fordelagtig Stilling eller Retning', *hug-stóđr* (Eg. Vgf. Fr.[2]) 1) 'siddende fast eller altid tilstede i ens Sind, Tanker', 2) 'ufordragelig', *minnis-stóđr* (Vgf. Fr.[2]) 'fæstet i Hukommelsen', *ná-stóđr* (Vgf. Fr.[2]) 'nærstaaende, staaende i et närmere Forhold til en'. Adv. *dagstótt* 'nøiagtig paa dagen' innehåller som senare led snarare partic. prät. af fno.-isl. sv. vb. *stóđa (dd)* 'bringe til at staa fast, stadfæste' än förevarande adj. I fall antagandet af *þi̯a*-afledning vore riktigt, skulle adj. i fråga direkt bildats på roten (ieu.) *stā-* 'stå'. I själfva verket kan man med lika rätt anse ordet vara en *i̯a*-stamsderivation, uppkommen på prät. *(stōđ)* af fno.-isl. st. vb. *standa* 'stå'. För denna händelse låg det emellertid nära till hands att betrakta verbalstammens utljudande dental

som suffixkonsonant, hvarigenom ordet i sin mån kunnat bidraga till abstraktionen af *þi̯a-* som enhetligt nominalsuffix.

Beträffande rotstafvelsernas vokalism representera ofvan undersökta bildningar på *-ni̯a-* och *-þi̯a-* alla afljudsstadier med undantag af det reducerade svaga. Af *-ni̯a*-adjektiven uppvisar **u̯it-ni̯a-* svag vokalism, **seu̯-ʒu̯-ni̯a* ĕ-vokalism, medan de öfriga fem (däribland tvänne osäkra) tillhöra *o-(a-)* stadiet. Belysande med afseende å den förhistoriska (urgerm.) aksentuationen äro af *-ni̯a*-stammarna blott **seu̯ʒu̯-ni̯á-* och **lau̯ʒu̯-ni̯á-*, hvilka bägge äro oxytonerade.

Vidkommande formationerna på *-þi̯a-* föreligger svag rotvokalism i tvänne, ĕ̆-vokalism i fyra (bland dem det något tvifvelaktiga nno. *lȳd*), *o-(a-)*vokalism i fem bildningar, bland dessa *-stǿđr*, hvilket är tvetydigt till sin suffixbildning. För urgerm. rotbetoning tala **kún-þi̯a-*, **mín-þi̯a-* och **hánh-ti̯a-*, för suffixbetoning **u̯il-đi̯á-*, **fræʒ-đi̯á* och **fal-đi̯á-*.

KAP. IV.

Primäradjektiv bildade med suffixet *-u̯o-*.

Förevarande stamafledning ägde i det indoeuropeiska urspråket användning vid bildande af såväl primära som sekundära nomina. Å germansk språkbotten förekommer suffixet blott som primärt och synes ha varit produktivt endast i och för danande af ett antal färgadjektiv; frånsedt dessa påträffas det samma härstädes i ett fåtal öfverblifna räster, hvilka till större del äro adjektiv. Någon fullständigare exempelsamling af ifrågavarande germanska nominalbildningar har tilsvidare icke gifvits. Kluge Nom. Stammb. § 186 och Brugmann Grundr. II, 129 beröra ämnet blott antydningsvis. Vidkommande adjektiven har jag från nordiskt område samlat nedan behandlade ordmaterial.

A. Med svag rotvokalism.

Till denna afljudskategori har jag att hänföra blott tvänne bildningar, bägge tillhörande synkoperade rotstadiet och utan kända motsvarigheter i utomnordiska språk.

urg. **đúu̯u̯a- (< *đú-u̯a-):* no. dial. (Ross) *dugg* 'fugtig, mest om Luften' (jfr no. dial. *duggjen* 1) 'fugtig-hed,

lummervarm', 2) 'lidt muggen'). Jag ser i ordet en afljudsform till fno.-isl. *dǫgg*, fsv. *dag (dagg-, dagh, dogg-)*, nsv. *dagg* (med biform *dugg*), da. *dug*, ags. *déaw*, mlt. *dau, dawe, douwe, dow*, flt. *tou*, nht. *tau* o. s. v. af en urgerm. grundform **dáu̯u̯a-, *dáu̯u̯ō-*. Som etymon betraktar man ieu. roten *dhĕu̯- (dhŭ-)* i find. *dhāv- (dhāvati), dhav- (dhávatē)* 'rennen, rinnen, strömen', *dhŭ- (dhūnó-ti)* 'heftig bewegen', gr. *θέ(Ϝω)* 'springe', *θύω* 'stürme, rausche' o. s. v. (se t. ex. Kluge, Wbch.[5] 373 a.; Tamm, Et. Ordb. 85 b.; Persson, Wurzelerw. p. 145). I enlighet härmed framstår 'flytande' som adjektivets grundbegrepp.

urg. **hnáu̯u̯a- (< *hnú-u̯a-)*: fno.-isl. **hnuggr* förekommer blott i sammans. *hnugghent* (Vgf. Fr.[2]) adj. n. 'et Slags Versemaal' *ἅπ. λεγ.* (Snorres Edda). Adj. är att betrakta som identiskt med sv. dial. (Rz) *nugger* 'njugg, snål', i fall detta sistnämda beror på en stamform **hnuggwa-* [1]) och icke möjligen motsvarar ett isl. **hnǫggr*. Ordet i fråga står i afljudsförhållande till nsv. *njugg* 'snål' (< urg. **hneu̯u̯a-*, se Karsten, Nominalbildning I, 34) samt till fno.-isl. *hnøggr* 'sparsom, knap, karrig', ags. *hnéaw* 'sparsam', no. dial. *nøgg* 1) 'frygtsom, forsagt, smaalig, karrig', 2) 'knap', 3) 'yderlig svag af Kræfter', sv. dial. *nagg* 1) 'skarp, mycket hvass', 2) 'snål, njugg a) knapp, kort b) svag, dålig' m. fl. former, hvilka framgått ur ett gammalt *u*-stamsparadigm **hnau̯u̯u-* resp. **hnau̯i̯ō-*, hvarom utförligare vid annat tillfälle. Se beträffande ordgruppens etymon under **hneu̯u̯a-* ofvan anf. st., hvarest äfven anföras paralleller vidkommande begreppsutvecklingen i adj. *njugg*.

---

[1]) Jfr K. F. Johansson, Beitr. XIV, 338 ff.

B. Med rotvokalismen ĕ.

a) Samgermanska bildningar.

urg. **mel-u̯a-:* Ett ur denna grundform framgånget samgermanskt participium präteriti föreligger substantiveradt i fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *miǫl* n., fsv. (Rqv. III, ἅπ. λεγ.) *miøl*, fgutn. (Schl.) *miel*, fda. (Lund) *miel, miøl* 'mjöl'. Å utomnordisk botten motsvara fht. *mëlo* (gen. *mëlawes*), fs. *mël*, ags. *mëlu* (gen. *mëlwes*) o. s. v. med samma bet. Till grund för ordet ligger ieu. roten *mel-* 'zerreiben, mahlen' i arm. *mal-em*, lat. *molo*, fir. *mel-im* 'zerstosse', lit. *mal-iù mál-ti*, fksl. *mel-ją, mlě-ti*, got. *malan*, nord. *mala*. I öfverensstämmelse med detta etymon får ifrågavarande substantiverade participialbildning återföras på ett grundbegrepp 'malad, krossad' (s. Fick, Wbch[4] 1, 516; Kluge, Wbch[5] 253 a.; Noreen, P. Grundr. I, 518 (§ 236, 3); Persson, Wurzelerw. p. 65; K. F. Johansson, K. Z. XXX, 443, noten).

urg. **smer-u̯a-:* Till denna stamform hör en samgerm. participialbildning af samma art som den under näst föregående artikel behandlade. I adjektivisk användning är ordet uppvisadt blott från fornnorskan: *smiǫrr* (Eg. Vgf. ἅπ. λεγ. Fornmanna sog. VI i en vers: ack. sg. m. *smiǫruan*) 'buttered'. För öfrigt förekommer ordet blott som substantiveradt neutr.: fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *smior, smiǫr* (det jämsides löpande *smør* är antagligen en afljudsform [1])), fsv. (Rqv. III ἅπ. λεγ.: Sv. Dipl. V) *smior*, fgutn. (Schl. Rqv. III) *smier* 'smör'. Fsv., fda. *smør* och den nsv. formen äro motsvarigheter till nyss nämda fno. *smør*. Utomnordiskt uppträder ordet likaledes endast substantiviskt: fht. *smëro* (gen.

---

[1]) S. Noreen, Aisl. Gramm.[2] § 72, Anm. 4 och där anf. lit.

smërwes), mht. *smër*, nht. *Schmeer*, ndl. *smeer*, ags. *smeoro*, engl. *smear* 'Fett, Schmeer'. Beträffande sitt etymon har ordet hänförts till ieu. roten *smer-* 'beschmieren' i gr. *μορύσσω* 'besudele, beschmutze', fir. *smir* 'Mark', got. *smaír-þr* 'Fett, Fettigkeit', *smar-na* 'Schmutz, Mist', fht. *smirwen* 'shmieren', fksl. *smrŭ-kŭ* 'mucus' m. fl. aflägg. Nämda rot kan emellertid anses ursprungligen identisk med roten *(s)mer-* 'zerreiben', ingående i bl. a. find. *mar- mṛṇā́-ti* 'zermalmt, verdirbt', ags. *mearu*, fht. *maro*, *marawi*, *murwi* 'mürbe, weich, zart', fir. *meirb* 'weich', slov. *merva smerviti* 'zerbröckeln'. Betydelserna 'bestreichen, beschmieren' och 'reiben, zerreiben' förena sig äfven hos andra rötter, jfr t. ex. gr. *σμάω* 'gnida, ingnida: stryka, smörja, besmörja', och *χρίω* 1) 'rispa, sticka, gifva ett skrubbsår', 2) 'vanl. bestryka, smörja' [1]). Af dessa hvarandra nära liggande begreppsskiftningar äger 'rifva', såsom den allmännare, prioritet: 'smörja, insmörja' är att 'ingnida, inrifva'. Ifrågavarande substantivering torde således få antagas hafva egentligen betecknat 'något rifvet, söndergnidet, knådadt, mört, mosartadt' och framstår i och med denna grundbetydelse som ett gammalt partic. prät.

urg. **blǣ-u̯a-*: fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.²) *blár* 'blaa', med bet. 'svart, mörk' i sammansättningarna *blá-kollr* 'sorthaaret Hoved', *blá-land* 'Aethiopien eller Negrenes land', *blá-maðr* 'Menneske som er sort over sit hele Legeme'; fsv. (Schl.) *blār* 1) 'mörk' (jfr fsv. *blā-man* = isl. *blá-maðr*), 2) användes om den mörka blåaktiga färgen som visar sig på huden till följd af ett hårdt slag, 3) 'blå': ä. da. (Kalk.) o. nda. *blaa*. Adj. äger utomnordiska parallellformer i fht. *blāo*, mht. *blā*

---

[1]) Se ang. ofvan framstälda etymologi Fick, Wbch⁴ I. 575; Kluge, Wbch⁵ 329 b.; Persson, Wurzelerw. p. 61 f.

(gen. *blāwes*), nht. *blau*, ndl. *blaauw*, ags. *blâw* (utbildadt *blǽwen*). Hvad ordets etymologi vidkommer, har man närmast sammanstält detsamma med lat. *flāvus* 'guldgul, blond', hvilket är en afljudsform (ieu. **flā-uo-s* [1]) till **blā-u̯a-*. Den i dessa adjektivbildningar ingående ieu. roten *bhlē-bhlā-* torde hafva ursprungligen tillhört en 2-stafvig bas *bhele-* med grundbetydelsen 'stråla, glänsa, lysa' [2]). Som etymologiskt besläktade med ifrågavarande ord synes man nämligen få betrakta bildningar sådana som gr. *φαλ-ηρός* 'glänzend', *φαλ-ιός* 'weiss', lat. *fulvus* 'rödgul, mörkgul', lit. *báltas* 'weiss', fksl. *bělŭ* d. s., isl. *bál*, ags. *bǣl* 'Flamme, Glut, Scheiterhaufen', hvilka förutsätta en ieu. rotform *bhĕl-* med likartad betydelse som det ofvan nämda *bhlĕ- bhlă-*. Utvidgade medels rotdeterminativet *g* föreligga dessa primärrötter under formerna *bhel-g-* resp. *bhle-g-* vidare i find. *bhárga* 'Glanz', *bhrā́jate* 'glänzt, strahlt', av. *barāzu-* 'strahlend, Glanz', gr. *φλέγω*, *φλόξ*, lat. *fulgeo*, *flagrāre*, fht. *blechen* 'blitzen, glänzen, hervorleuchten, sichtbar werden' etc. Aflägsnare förvantskap äger rum med rotvarianten *bhli-* 'glänzen' i fht. *blīo*, isl. *blý* (urg. **blī-u̯a-*) 'Blei (d. h. blaues Metall)', lit. *blai-v-ùs blai-v-ýtis* 'sich aufklären (vom Himmel)'. Se ang. denna etymologi Persson, Wurzelerw. pp. 20, 109, 173; Noreen, Urg. Lautl. pp. 57, 214; Kluge, Wbch [5] 44 a.; Tamm, Et. Ordb. 45 b.

---

[1]) Annorlunda, men antagl. oriktigt (*flāvus* < ieu. **bhl̥̄-u̯o-* med langt sonantiskt *l̥̄*), Brugmann, Grundr. II, 128 och Persson, Wurzelerw. p. 20.

[2]) I begreppsutvecklingen från 'lysande, glänsande, bjärt' till 'blå' å ena sidan i (i den germ. formen), 'gul' å den andra (i lat.) ligger icke något ovanligt. Samhörighet med rötter, betydande 'glänsa, lysa', är nämligen kännetecknande för incoeuropeiska färgbeteckningar öfver hufvud taget (s. O. Weise, Bezz. Beitr. II. 273 ff.).

b) Isolerade bildningar.

urg. *$ʒer$-$u̯a$- föreligger i fsv. (Västmannal. och flerestädes) *gior,* hvilket fungerar som partic. prät. till fsv. sv. vb. *giora* (= isl. *gior(u)a*) 'göra'. [1]). Det med ifrågavarande *gior* likbetydande fno.-isl. *gǫrr, gørr,* fsv. *gör* är en gammal *u*-stamsbildning (*$ʒaru̯u$- resp. *$ʒaru̯i̯a$-). Med afseende å sin etymologi torde ordgruppen äga samband med find. *karómi* 'mache' (s. Noreen hos Brate o. a. st., Urg. Lautl. pp. 132, 234) [2]).

Till denna afdelning torde vidare höra fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *knár* 'udrustet med Kræfter og Duglighed til at gjøre hvad der udkræves'. Ordet synes mig böra återföras på en stamform urg. **knā-u̯a-,* ieu. **gnē-u̯o-,* för hvilken utomnordiska kriterier visserligen saknas, men hvilken under förutsättning af nedan framstälda etymologis riktighet är den enda antagliga (en stamf. urg. **kna-u̯a-* vore i och för sig tänkbar, men denna afljudsfas (ieu. *gno-* l. *gna-*) af den i adj. ingående roten är för öfrigt ouppvisad). Vidkommande sitt etymon förbindes ordet redan af Vgf. med lat. *gnāvus* 'värksam, ifrig, flitig', en sammanställning, som aksepterats af Fick, Wbch[4] I, 431 och Noreen, Urg. Lautl. p. 57. I öfverensstämmelse med Fick — men i motsats till Noreen — ställer jag nämda ordformer i samband med ieu. roten g_1*nē-*, g_1*nō-* (g_1*nā-*) 'kennen, erkennen' i bl. a. gr. *γι-γνώσκω* (*ἔ-γνω-ν*) 'erkennen', lat. *gnosco, nō-tus, gnā-rus,* ags. *cnáwan* 'erkennen, kennen', fht. *ir-chnāan, bi-chnāan* 'erkennen'. I germ. verb. prät.-präs. got. fht. *kunnan,* ags. *cunnan,* nord. *kunna* förenar denna rot under afljudsformen g_1*n̥-* med en

---

[1]) S. Brate, Bezz. Beitr. XIII, 44 ff.

[2]) Annorlunda Wadstein, Indog. Forsch. V, 26.

äldre andlig betydelse af 'geistig vermögen, wissen, kennen, verstehen' en motsvarande rent sinlig sådan 'können, im Stande sein'[1]. Denna sist berörda bemärkelse uppträder äfven hos rotformen $g_1n\bar{e}$- i adj. *knár*, hvars grundbegrepp i enlighet härmed varit 'sådan som förmår, är i stånd till (något)'.

C. Med rotvokalismen *ŏ* (*ă*).

a) En indoeuropeisk bildning.

ieu. **or-u̯o-*, urg. **ar-u̯a-* (jfr finska lånordet *arvas*): fno.-isl. (Eg. Vgf.) *ǫrr* 1) 'swift, ready', 2 'liberal, open-handed' med en förgermansk parallellform i av. *aurva-* 'schnell' och germanska motsvarigheter i ags. *earu*, fs. *aru* 'hurtig, bereit'. Med hänsyn till sin etymologi hör ordet till ieu. roten *er- or-* i find. *ar- ṛṇṓti* 'erregen, in Bewegung setzen, sich bewegen, eilen', *árvan-, arvant-* 'eilend (z. B. von Indra)', som subst. 'Renner', gr. *ὄϱ-νυμι* 'sätter i rörelse', lat. *orior*. Se ang. denna tolkning Fick, Wbch[4] I, 10, 369; Brugmann, Grundr. II, 129; Persson, Wurzelerw. p. 25.

b) En europeisk bildning.

ieu. **pol-u̯o-*, urg. **fal-u̯a-:* fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *fǫlr* 'bleg, gulbleg, graagul'. En motsvarande östnordisk form *fal*, ouppvisad i självständig användning, ingår som förra led i sammansättningen fsv. nsv. *fal-aska*, da. *fal-aske* eg. 'blek,

[1]) S. Kluge, Wbch[5] 209 a.

(ljusgrå) aska' samt förutsättes som grundord af fsv. *fălna*, nsv. *fālna*, ä. da. *falne* (= fno.-isl. *fǫlna*) eg. 'blekna, förlora sin färg', sedan 'vissna, förtorka, tyna bort, försvinna', nda. *falme*, sv. dial. *falma* i samma bet., äfvensom af sv. och no. dial. *falke*, *falske* (jfr fno.-isl. *fǫlski*, fht. *falawisca*, mht. *valwische*) 'falaska'. Som blott och bart substantiveradt uppträder adj. i sv. och no. dial. *fal* n. 'falaska'. Parallellformer förekomma å germanskt område i ags. *fealo*, *fealw-*, engl. *fallow*, fs. *falu*, ndl. *vaal*, *valuw*, fht. *falo* (*falawēr*), nht. *fahl*, *falb* 'blek, black, mattfärgad', å utomgermanskt i fksl. *plavŭ* 'hvit', ry. *polovyi* 'black', lit. *pàlvas* 'blekgul' (det sist nämda möjl. slaviskt lån). Etymologiskt samband äger för öfrigt rum med gr. *πολιός* 'grå', *πελιός*, *πελιδνός* 'svartaktig', lat. *pullus* 'mörk, svartgrå', *pallidus* 'blek', *palleo* (**palveo*) 'är blek', af hvilka de tvänne sist nämda utgöra denominativ till ett adj. **palvus* = germ. **falwa-*. S. Schade, Wbch[2] 160 a. och där anf. lit.; Fick, Wbch[4] I, 478; Brugmann, Grundr. I, 162, II, 129; Kluge, Wbch[5] 96 b.; Tamm, Et. Orb. 129 a.

c) Samgermanska bildningar.

urg. **bal-wa-*: Ett hithörande fno.-isl. adj. *bǫlr* 'fördärflig, skadlig', hvilket icke blifvit uppvisadt som självständigt, ligger till grund för det af Eg. (från Víga-Glúms saga som ett *ἅπ. λεγ.*) anförda verb. inchoat. *bǫlna* 'ærumnosum fieri' och har för öfrigt lämnat spår efter sig i det substantiverade *bǫl* n. 'skada, olycka' (Eg. Vgf. Fr.[2]). Å utomnordisk botten äger adj. motsvarigheter i ags. *balu*, *bealu* 'perniciosus, malus' (som substantiveradt neutr. 'pernicies'), got. **balws* (adj.) i *balwa-wesei* 'Bosheit', *balweins* 'Qual', *balwjan* 'quälen'.

Blott substantiviskt uppträder ordet i fht. *balo* (gen. *balawes*) m. och n. 'Verderben', fs. *balu* n. 'Übel'. I etymologiskt hänseende har man hänfört adj. till ieu. roten *el- ol-* i gr. *ὄλλυμι* (< **ὄλ-νυμι*) 'fördärfvar', *οὖλος* 'fördärflig', lat. *ab-olē-re* 'vertilgen', *ab-ole-scere* 'hinschwinden, vergehen' och ansett detsamma uppkommet i en sammansättning (urg. **ab-ál-ya-*, jfr gr. *ἀπ-όλλυμι* 'fördärfvar'), hvars förra led utgjorts af ieu. prefixet *apo* (find. *ápa*, gr. *ἄπο*, fht. *aba* 'von, ab'), från hvilket den uddljudande obetonade vokalen efter vernerska lagens genomförande bortfallit (s. Bugge, Beitr. XIII, 182; Noreen, Urg. Lautl. p. 126).

urg. **sal-ya-:* isl. (Þork. Suppl. II) *sølr* (för äldre **sǫlr*) 'bleggul, gulbleg', *ἅπ. λεγ.* (Riddara-Rímur) i förbind.: *sǫlt ok fǫlt at líta*. Samma ord återfinnes sannolikt i fno.-isl. egennamnet *Sǫlue*[1]) samt ligger till grund för nisl. (Vgf.) verb. inchoat. *sølna* 'to be begrimed'. I nyno. dialekter (Ross) uppträder adj. under formen *sal* 1) 'bleg, mat og uklar, om Farve', 2) 'graableg og mat af Udseende, om Folk', 3) 'kraftløs, svag, ringe'. Från östnordiskt språkområde har någon motsvarande adjektivform icke uppvisats. De enda spår ordet här kvarlämnat torde utgöras af de hos Liljegren (Run-Urkunder, Stockholm 1833) anförda runiska *sulfu* (från Småland och Seland), *saulva* (från Fyen) = isl. *Sǫlue*[2]). Utomnordiskt motsvara fht. *salo (salawēr)*, ags. *salu* (gen. *salwes*) 'dunkelfarbig, schwarz, schmutzig', engl. *sallow*. Beträffande sin etymologi beror

---

[1]) Enl. Kock, Arkiv X, 306 ff. (i anslutning till I. A. Munch och Vigfusson) vore *Sǫlue* svag form af adj. *sǫlr*. Jfr emellertid Lind Arkiv XI, 270, där namnet, med hänsyn till att detsamma i norska handskr. icke så sällan uppvisar stark böjning (*Solfuir*, *Sauluir*, *Solues* o. s. v.), uppfattas som 'Kurzname' af ett ursprungligen sammansatt proprium *Sǫl-uér* (jfr *Óluér*, *Hloduér* etc.), hvilket som förra led innehölle antingen subst. *salr* eller ifrågavarande adj. *sǫlr*.

[2]) S. Wadstein, Fornnorska homiliebokens ljudlära p. 44, noten.

adj. på ieu. roten *sel-* i find. *sal-ilá-* 'Fluth, Wasser', lat. *sal-iva,* fir. *sail* 'gl. Labe', *sal-ach* 'schmutzig', hvadan man som grundbetydelse för detsamma får antaga 'flytande, fuktig', hvarur närmast utvecklats nyansen 'smutsig', som ofvan blifvit uppvisad hos de västgerm. formerna. Med afseende å denna betydelseutveckling kan jag påvisa en parallellism i de med förevarande ordgrupp äfven formelt besläktade fno.-isl. *saurr,* fsv. *sør* 'smuts, träck', got. *bi-sauljan,* nno. dial. *soyla,* fsv. *sōla* 'befläcka, smutsa' etc., hvilka former utgått från en ieu. rot *su-* 'flyta', stående i variationsförhållande till ofvan berörda rot *sel-* (se ang. denna ordgrupp Persson, Wurzelerw. p. 175; Noreen, Urg. Lautl. p. 216).

urg. *rō-ṷa-:* fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *rór* 'rolig, stilfærdig, fredsommelig' med en västgerm. motsvarighet i ags. *rōw* 'ruhig'. Jämsides med detta adj. förekommer en samgerm. feminin abstraktbildning **rō-ṷō* i fno.-isl. *ró,* fsv. da. *rō,* ags. *rów,* fht. *ruowa* 'ro', hvilken nära sammanhänger (men dock icke är fullt identisk) med gr. *ἐρω-(Ϝ)ή* 'upphörande, hvila, rast'[1]). Sistnämda ord innehåller en ieu. bas *erō,* hvilken för öfrigt ingår i gr. *ἔρω-ς* 'lust, kärlek' samt under andra afljudsformer i *ἔραμαι* 'älskar, *ἐρανvός (*ἐρα-σ-νός)* 'älsklig, behaglig'[2]), *ἀρά-μεναι· ἡσυχάζειν* Hesych. På fjärmare

---

[1]) Jfr dock t. ex. Kluge Wbch[5] *ruhe,* hvarest gr. *ἐ-ρω-(Ϝ)ή* under förutsättning af protetiskt *ε* uppfattas som ieu. **rōṷā* och följaktligen fullkomligt likställes med de germ. formerna.

[2]) Med afseende å den i dessa ord mötande betydelsedifferentieringen kan man jämföra find. *rámate* 'rastet, ruht, vergnügt sich, ergötzt sich (besonders auch vom Liebesgenuss)', ptc. *ratá-* 'sich behagend, sich erfreuend, liebend, geliebt', *ráti-* 'Ruhe, Rast, Behagen, Lust, spec. Liebeslust. Samma betydelseutveckling påträffas i fksl. *po-či-ti* 'ruhen', isl. *huíla,* sv. *hvila:* lat. *qui-ēti-,* av. *shāi-ti-* (**cyā-ti-*) 'Behagen, Freude'; *εὔκηλος* 'ruhig, ungestört': find. *ókas* 'Behagen' samt å närmare håll i sv. *ro* = hvila: *ro-lig* = nöjsam, angenäm (s. Persson, Wurzelerw. p. 241, not 1).

håll äger samhörighet rum med ieu. roten *r-em-* (*m*-utvidgning af ofvan berörda rot *(e-)ro-* 'hvila') i find. *ram* tr. 'zum Stillstand bringen', intr. 'stillstehen, ruhen, sich vergnügen', gr. *ἠ-ρεμ-α* adv. 'ruhig', got. *rimis* *ἡσυχία*, lit. *rámas* 'Ruhe', *rìm-ti* 'ruhig sein'. Se ang. denna ordgrupp Persson, Wurzelerw. pp. 70, 241.

Slutligen må här lämnas plats för en bildning af tvetydig rotvokalism, urg. **has-u̯a-*, hvilket kan höra till *o-(a-)* stadiet, men med lika rätt till det reducerade. Nämda stamform ligger till grund för fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *hǫss* 'graa, graalig', hvilket har en västgerm. motsvarighet i ags. *hasu*, *heasu* (gen. *hasves*) 'glänzend, grau'[1]). Beträffande sin etymologi sammanhänger ordet å germ. botten med fht. *hasan* 'polirt, glänzend, fein' samt å utomgermansk närmast med lat. *canus (casnus)* 'weiss, lichtgrau', osk. *casnar* 'senex', *cascus* 'alt' (s. Aufrecht, K. Z. II, 151 ff.; Lottner, K. Z. VII, 180; Corssen, Über Aussprache, Vocalism. u. Beton. d. lat. Sprache I, 651 f. [2]); Weise, Bezz. Beitr. II, 289; Fick, Wbch[4] I, 377; Persson, Wurzelerw. p. 135, not 1). Denna ordgrupp hör mähända ytterst till ieu. roten *$k_1$es-* i ir. *ad-cíu* 'sehe', *ad-chess* 'visum est', *cais* 'Auge', lett. *kõss* 'klar, durchsichtig', *kũschs* 'schön, fein, klar', find. *cakṣ-* (för *cak[a]s*) *cáṣṭe* 'erscheinen, sehen, schauen nach', av. *kahrān* 'blinken' (?), s. Bezzenberger i Bezz. Beitr. XVI, 246; Fick, Wbch[4] II, 85. I en-

[1]) Jfr. H. Hirt, Der idg. Akzent pp. 273, 277, där ifrågavarande germ. **hasu̯a-* samt det suffixlika ags. *basu* 'braun' — med hänsyn till sin betoning — fattas som sekundära afledningar. Hvilka vore då de primära grundorden?

[2]) Dessa förff. anföra såsom hithörande äfven en find. rot. *kas, kās* 'glänzen'. Någon sådan är emellertid icke uppvisad; ordet lyder rätteligen *kāç-*, och är såsom sådant formelt oförenligt med ifragavarande ordgrupp.

lighet med detta etymon har adj. ursprungligen betecknat 'genomskinlig, klar, glänsande' (jfr fht. *hasan* ofvan), en grundbetydelse [1]), som är gemensam för ett stort antal indoeurop. färgadjektiv.

Bland ofvan anförda nordiska adjektivformationer förekomma inalles fyra färgbenämningar: **blēṷa-*, **falṷa-*, **salṷa-*, **hasṷa-*, alla — så när som på **falṷa-*, hvilket med hänsyn till förekomsten af baltisk-slaviska motsvarigheter torde få anses förgermanskt — förmodligen af specifikt germansk (d. ä. urgermansk) upprinnelse. Bland de återstående bildningarna förefinnas trenne ursprungliga participia präteriti **melṷa-*, **smerṷa-*, **ȝerṷa-*, räster af en gammal participialkategori, hvaraf spår äfven anträffas i andra indoeuropeiska språk [2]).

Hvad rotstafvelsens afljudsstadium vidkommer, följa ifrågavarande *ṷa*-adjektiv — såsom ofvan gifna sammanställning ger vid handen — ingen fast princip. Svag rotvokalism möter i tvänne bildningar, *ĕ*-vokalism i fem, *o-(a-)*vokalism i sex (däribland det tvetydiga **hasṷa-*). Belysande med afseende å den förhistoriska aksentuationen enligt vernerska lagens utslag är endast *hásṷa-*, ett ursprungligt paroxytonon.

[1]) Till denna kan adj. i självfva värket hafva kommit äfven på annan väg. Fht. *hasan* 'polirt, schön, fein' synes tala för samband med en ieu. rot k_2*es-* 'skafva, skrapa', uppvisad i lit. *kasù kàsti* 'graben', *kasaú kasýti* 'fortgesetzt kratzen', fksl. *kosa* 'Sichel', *čes-ati* 'kratzen, scheeren, kämmen'. Med denna rot var äfven förenad en sekundär begreppsskiftning 'polera, glätta', ett antagande, hvartill man berättigas af de formelt besläktade (s. Persson, Wurzelerw. pp. 88, 135) gr. ξέω, ξύω med bet. 'skafva, skrapa, isynn. genom skafning, filning, slipning glätta, polera'.

[2]) Se härom bl. a. Möller, Beir. VII, 461, not 2; J. Schmidt, K. Z. XXVI, 372 ff.; Johansson, Beitr. XIV, 339, De derivatis verbis contractis p. 100, not 6, K. Z. XXX, 443, noten; Schulze, K. Z. XXIX, 261.

Urgermansk rotbetoning får på grund af ett annat kriterium [1]) anses hafva förelegat äfven i **duʒʒa-* och **hnuʒʒa-* (< **dúʒa-* resp. **hnúʒa-*).

[1]) S. Noreen, Urg. Lautl. p. 160 (§ 45) och där anf. lit.; jfr Streitberg, Urg. Gramm. p. 60 f.

KAP. V.

Verbaladjektiv bildade med suffixet *-no-*.

Nominalsuffixet *-no-* användes i det ieu. urspråket företrädesvis till bildande af verbaladjektiv med dels aktiv dels (och förnämligast) passiv betydelse. På grund af det nära samband dessa adjektiv ägde med verbalsystemet kommo de samma att i en och annan af urspråkets särutvecklingar erhålla rent participial karaktär. I sådan funktion uppträder suffixet i fornindiskan äfvensom, försedt med bindvokaler, i de slaviska och germanska språken. Ett stort antal af dessa verbaladjektiv kunna utan vidare användas som konkreta substantiv, hvarvid i en del fall den ursprungliga adjektiviska funktionen förmått hålla sig uppe jämsides med den nyutvecklade substantiviska, i andra fall åter gått förlorad. Denna substantiveringsakt kan hafva försiggått under hvilket skede som hälst af den indoeuropeiska språkutvecklingen, men synes ofta nog böra förläggas redan till urspråket. Äfven i fråga om abstrakta substantiv torde för en del fall med hänsyn till förekomsten af jämsidesgående rot- och suffixlika verbaladjektiv adjektivisk grundfunktion få anses otvifvelaktig. Frånsedt dessa substantiveringar bilda dock verbalabstrakten på *-no-* [1]) en af ifrågavarande adjektivklass

[1]) S. K. von Bahder. Die Verbalabstracta in den germanischen Sprachen p. 56 ff.

fullt oberoende begreppskategori, hvilken utgått direkt från själfva verbalroten, och falla de samma följaktligen utom området för föreliggande uppgift.

Germanska verbaladjektiv på *-no-* ha i korthet berörts af Kluge, Nom. Stammb. § 227—228 och Brugmann, Grundr. II, 138 f.

I det följande lämnas en systematisk sammanställning af de nordiska språkens såväl rent adjektiviska som substantiverade räster af ifrågavarande indoeurop. adjektivformation. Den historiska participialkategorin på *-eno-*, som utgör en oskiljaktlig del af det nordiska verbalsystemet, upptages icke till behandling [1]).

A. Med svag rotvokalism.

a) Reducerade stadiet.

I. Europeiska bildningar.

ieu. **stək-nó- (*stəg-nó-)*. Endera af dessa stamformer ligger till grund för fno.-isl. (Vgf. Fr.[2]) *stakkr* m. 'Stak, Stabel, hvori Ho, Torv og deslige er opsat for deri at opbevares' (jfr no. dial. Aas. *stakk* m. 'Stak, Stabel, en hoit opstablet Hob af Ho, Lov eller Torv' [2]), fsv. (Schl.) *stakker* m. 'stack,

[1]) Se ang. en grupp fornvästnord. adjectiva agentis på *-inn* Falk, Beitr. XIV, 44 ff.

[2]) Af helt annat ursprung anser jag fno.-isl. *stakkr* m. 'Stak, Kufte, kort Klædningsstykke til Overkroppens Bedækning' vara, hvilket Vgf. och Fr.[2] emellertid uppföra under samma uppslagsord som *stakkr* i bet. 'stack, stapel'. I det förenämda ordet, hvilket äger parallellformer

hög', da. *stak(k)* d. s. (jfr nord. lånordet engl. *stack* med samma bet. [1]). Ordet synes äga en förgermansk motsvarighet i lat. *stagnum* 'stillastående vatten', ett substantiveradt neutrum (ieu. **stək-no-m* l. **stəg-no-m* [2]), hvilket formelt taget endast genom sitt genus skiljer sig från det i maskulin form substantiverade germ. **stakka-z*. Den skenbart starka betydelsedifferensen utgör intet hinder för denna sammanställning. Till grund för orden lägger Persson, Wurzelerw. pp. 10, Nachtr., 23 (jfr Noreen, Aisl. Gramm². § 252, 3, Urg. Lautl.

i no. dial. (Aas.) *stakk* m. Ett Skjort, Klædningsstykke for Kvinder', sv. dial. (Rz.) *stakk* m. 'helgdagskjortel, underklädning, kjortel' och i senare ledet af fda. *skind-stakk* 'kort skinnkjortel' (enl. Rz), ser jag en substantivering af adj. fsv. *stakker* 'stackig, kort', hvilket kvarlefver adjektiviskt i förra ledet af sammansättningarna sv. dial. (Rz) *stakk-halsed, stakk-håred, stakk-lived, stakk-ulled* o. s. v. (jfr äfven da. *stak-aandet* 'andtruten, andfådd'). En fullt analog substantivering kan jag påvisa i fsv. *skiurta* (**skyrta*), isl. *skyrta* 'skjorta', hvilka höra till ett adj. **skurtr*, fht. *scurtz*, ags. *sceort* 'kort', hvaraf äfven isl. *skorta* 'tryta', *skortr* 'brist', samt i fsv. *kiurtil* y. *kiortil* (< **kyrtil*), isl. *kyrtell*, ags. *cyrtel* 'jacka' af ett adj. isl. **kurtr* (jfr nisl. *kortr*), som antagligen är en urgammal *s*-lös biform till det nyss nämda **skurtr*, mindre sannolikt lån från lat. *curtus* (s. Noreen, Arkiv VI, 334, Urg. Lautl. pp. 183, 206). — Adj. *stakker* 'kort' hör å västnord. botten närmast samman med isl. *stǫkkóttr* (= fsv. *stakkuth*), *stakkaðr* 'kort, knapp'. Dess etymon synes mig böra sökas i roten till fno.-isl. st. vb. *støkkua* 'springa i tu, brista', got. *stiggqan* 'stossen' och de härmed etymologiskt besläktade lat. *in-stinguō* 'treibe an', gr. *στέμβω* 'trete mit Füssen' (af en ieu. rot *steng₂-*). I enlighet härmed betecknade *stakker* (**stanka-*) egentl. 'söndersprungen, brusten' d. ä. 'bristande, otillräcklig', jfr de ofvan berörda fht. *scurz*, ags. *sceort*, engl. *short*, lat. *curtus*, fksl. *kratŭkŭ* 'kurz', afledningar från ieu. rötterna *sker-d-* : *(s)ker-t-* 'schneiden, spalten' (s. Persson, Wurzelerw. pp. 29, 42, Noreen, Urg. Lautl. p. 183) samt isl. *stuttr* (**stunta-*) o. s. v. 'kort', hvilket (s. Karsten, Nominalbildning I, 13) utgått från en ieu. rot *stud-* 'skära, afklippa, afhugga'.

[1]) S. Skeat, An etym. dictionary of the engl. language 588 b.

[2]) I lat. öfvergick *cn* till *gn* (skrifvet *gn*) redan i förhistorisk tid (s. Brugmann Grundr. I, 368).

p. 155) alternativt ieu. roten *stā-k- stə-k-* eller en dennas variationsform *stā-g- stə-g-*, gutturalutvidgningar af basen *stā* 'stå, ställa' (i gr. dor. *ἵ-στᾱ-μι*, lat. *stāre* etc.), af hvilka den förra ingår i umbr. *staka-z* 'statutus, destinatus', den senare måhända i gr. *στᾰ-γ-ών* 'Tropfen' (= 'das Geronnene', jfr *στα-λάω* 'tropfe'), i fall näml. detta icke stode för ursprungligt *στŋ̥γ-ών* (jfr lit. *stìngti* 'gerinnen'). Enligt denna etymologi förutsätter den lat. formen en aktiv grundbetydelse 'stående, orörlig', den nord. formen en passiv sådan 'uppställd, upprest, statutus' (d. v. s. aktivt: 'upprättstående'). Beträffande utvecklingen af sistsagda begreppsnyans till 'stack, stapel' kan man jämföra isl. *sta-đe* 'a rick, stack', *stál (*sta-þla-)* d. s., *høy-stál* 'det i Laden ind- og oplagte Ho, afledningar från roten *stā-* 'ställa'

ieu. **bhrū-no-:* fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *brúnn* 'brun', fsv. (Sdw.) *brūn* 1) 'glänsande, blank', 2) 'brun', ä. da. (Kalk.) *brūn* 'blank, skinnende'. Utomnordiska parallellformer möta i fht. mht. *brūn* 'braun, dunkelfarbig, glänzend, funkelnd', ndl. *bruin,* fris. ags. *brūn,* engl. *brown.* Utomgermanskt föreligger adj. substantiveradt i gr. *φρ-ύ-νη, φρ-ῦ-νος* 'padda', ett namn, som således hänsyftar på djurets färg[1]). Till sin etymologi hör ordet till ieu. roten *bhreu̯- bhrŭ-* i find. *ba-bhr-ú-ṣ* 'rödbrun', en reduplicerad adjektivform (ieu. **bhe-bhr-ú-s*), hvilken som mask. betyder stor ichneumon och i denna substantiviska användning uppvisar samindoeuropeisk utbredning: jfr isl. *biórr,* fsv. *biur,* ags. *beofor (*ƀe-ƀur- < *bhe-bhər),* fht. *bi-bar,* fksl. *be-bru,* lit. *bé-brus,* lat. *fiber*

---

[2]) Jfr det nedan anförda ieu. **bhe-bhrú-s.* Indoeuropeiska djurbenämningar, substantiverade af motsvarande färgadjektiv, äro ganska vanliga, se t. ex. Hellquist, Etymologische Bemerkungen p. IX ff.. Anmärkningar om några nord. och västgerm. djurnamn p. 2.

(sistnämda form af ieu. **bhi-bhru-*) 'bäfver', egentl. 'brunt vattendjur'[1]). Ursprungligen torde adj. i fråga höra till en 2-stafvig ieu. bas *bher-u-*[1]), hvilken såsom sådan är uppvisad i gr. *φαϱ-ύ-νει· λαμπϱύνει*[2]) samt utan det suffixala *u* (under formen *bher*) i lit. *béras*, lett. *bērs* 'brun', fht. *bero*, mht. *bër*, nht. *bär*, ndl. *beer*, ags. *bëra*, engl. *bear*, isl. *bjǫrn* (med öfvergång till *u*-stamsflexion[3])) 'björn', *bera* 'björninna', fsv. *Biari*, mannsnamn, möjligtvis äfven i sv. dial. (Rz) *bär* 'klar, vacker (om röd färg)'.

II. En samgermansk bildning.

urg. **hu̯ita-* (< **hu̯itta-* <**hu̯īd-ná-* < ieu. **k_1u̯īt-nó-*): fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *huítr*, fsv. (Schl.) *hvìter*, ä. da. (Kalk.) *hvīd* 'hvit'. Utomnordiskt motsvara got. *hveits*, ags. fs. *hwīt*, fht. mht. *hwīz*, *wīz*, nht. *weiss*. Till grund ligger en ieu. rot *k_1u̯eit-* *k_1u̯īt-*, ingående i find. *çvit-* *cvētate* 'weiss, licht, hell sein', *çvitrá-*, *çvētá-*, av. *çpaēta-* 'weiss', fksl. *svitati* 'glänzen', *světŭ* m. 'Licht', lit. *szvaitýti szvaitìnti* 'hell machen' etc. Germ. **hu̯īta-* motsvaras utomgermanskt närmast af find. *çvítna-* 'weiss' (jfr ffris. fs. *hwitt*), som uppvisar samma stamafledning, men olika rotafljud och aksentuation. Se ang. denna etymologi Kluge, Beitr. IX, 183, Nom. Stammb. § 228,

---

[1]) S. Kuhn, K. Z. I, 200; Curtius, Grundzüge der griech. Etymologie[4] 273; Grimm, Wbch II, 324; Bugge, Tidskrift f. Fil. VIII, 67; Schade, Wbch[2] 87 a.; Kluge, Wbch[5] 52 b.; Brugmann, Grundr. II, 134; Tamm, Et. Ordb. 62 b.; Noreen, Urg. Lautl. pp. 85. 228.

[2]) S. Persson, Wurzelerw. p. 123, not 2. 238.

[3]) S. Noreen, P. Grundr. I, 495.

Wbch[5] 401 b.; Noreen, Urg. Lautl. p. 164; Streitberg, Urg. Gramm. p. 139 [1]).

b) Synkoperade stadiet.

I. En indoeuropeisk bildning.

ieu. **pl̥-no-*, urg. **fulla-:* fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *fullr* 1) 'fuld af, opfyldt med noget', 2) 'fuld, fuldständig', 3) 'fuldgyldig, af fuld Kraft eller Virkning', fsv. (Schl.) *fulder* och fda. (Lund) *ful (full, fuldær)* med samma begreppsskiftningar. Adj. äger parallellformer såväl i germanska som utomgermanska språk: got. *fulls,* fht. mht. *foll,* lt. *full,* ags. engl. *full,* ndl. *vol,* fs. *full,* fksl. *plŭnŭ*, av. *perᵉna-*. Ordet fungerar som ett part. prät. pass. till ieu. verbalroten *pel-plē-* (eg. af en 2-stafvig bas *pele-*) 'fylla', föreliggande i find. *pí-par-mi (*pi-pel-mi-)* 'fyller', *pi-pr̥-más-*, gr. *πί-πλα-μεν* 'vi fylla', lit. *pilù pìlti* 'schütten, einfüllen', lit. *pílnas* [2]), find. *pūrṇá- (< *pələnó-)* 'full', fir. *lán (*plōnos)* d. s., lat. *plēnus, complēre,* gr. *πίμπλημι* etc. (se t. ex. Fick, Wbch[4] I, 477: Brugmann, Grundr. I, 182, 240, II, 132, 138; Kluge, Nom. Stammb. § 228, Wbch[5] 391 b.).

---

[1]) Fick, Wbch[4] I, 49, 213, 428 samt Brugmann, Grundr. I, 298, 329 antaga en till grund liggande ieu. rot *kueịd-*, hvilken emellertid för öfrigt är ouppvisad.

[2]) Betr. ljudförbindelsen *íl* i lit. *pílnas,* det nedan anförda *vìlnas* o. a. ord jfr H. Hirt, Der idg. Akzent p. 145 ff., Streitberg, Urg. Gramm. p. 293 och af dessa förff. anf. lit. Antagandet af ett indoeuropeiskt ljudvärde af lång sonantisk likvida är tilsvidare mycket hypotetiskt. Försiktigare synes mig vara att låta denna förbindelse (i analogi med find. *ūl, ūr*) gälla som reflex af ieu. *ələ*.

II. Europeiska bildningar.

ieu. *$\underset{\circ}{u}$l-nā, urg. *uul-nō > *uullō: fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *ull* f. 'Uld', fsv. (Rqv. III) *ull* f., da. *uld* d. s. Utomnordiska motsvarigheter möta å germansk mark i got. *wulla*, fht. *wolla*, ags. *wull* samt å utomgermansk i fksl. *vlŭna* med samma bet. Find. *ū́rṇā* och lit. *vìlna* äro formelt icke fullt identiska med germ. **uullō*, utan torde återgå på ieu. **u̯ələ-nā-* (jfr find. *pūrṇá-* och lit. *pìlnas* 'full' under artikeln **p̥l-no-* i det föreg.). Till sin funktion är ordet ett gammalt part. präs. akt. till ieu. verbalroten *u̯el-* 'umringen, umhüllen' i bl. a. gr. *ἐλ-ύω* 'winde, krümme', lat. *vol-v-o*, got. *wal-w-jan* 'wälzen', lit. *vél-ti-* 'wackeln, wickeln' (s. Schade, Wbch[2] 1197 b.; Fick, Wbch[4] I, 551, II, 276; Kluge, Wbch[5] 411 a.; Hellquist, Arkiv VII, 14; Brugmann, Grundr. I, 242, II, 136; Noreen, Urg. Lautl. pp. 101, 156).

ieu. **lug-nó-*, urg. **lukka-*, **lokka-*: fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *lokkr* m. 'Lok, Haarlok', fsv. (Schl.) *lokker, lukker* m. d. s., ä. da. (Kalk.) *lok(k)e* m. 1) 'lok', 2) 'rodtrævl, skud (?)', 3) 'knippe, dukke', 4) 'stængel (?)'. Germanska parallellformer föreligga i fht. *loc, lock* (pl. *lockā*), mht. *loc* (pl. *locke*), ags. *locc*, engl. *lock*, ndl. *lok* 'lock'. Till sitt etymon är ordet att fatta som substantivering af ett ursprungligt part. prät. = lit. *lugna-s* 'gebogen, krumm', hörande till ieu. roten *lug-* i gr. *λυγόω λυγίζω* 'liege, knüpfe', *λύγος* 'junger, biegsamer Zweig'. Hit hör möjligen äfven got. *lūkan* 'ziehen' (*us-lūkan* 'das Schwert aus der Scheide ziehen'), nordengl. *to look* 'Unkraut gäten', bajr. *liechen* 'rupfen'. Se ang. denna etymologi Schade, Wbch[2] 569 b.; Kluge, Beitr. IX, 169, Wbch[5] 240 a.; Brugmann, Grundr. I, 393, II, 139; Hellquist, Arkiv VII, 14; Noreen, Urg. Lautl. p. 155; Streitberg, Urg. Gramm. p. 135.

ieu. **bhug₁-nó-*, urg. **bug-ná-* [1]) > **bukka-* **bokka-*: fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *bukkr, bokkr* m., fsv. (Schl.) *bukker* m., ä. da. (Kalk.) *buk* m. 'bock'. Germanska parallellformer föreligga i fht. *boc* m., nht. *bock*, mlt. *buck, bock*, ndl. *bok* samt i ags. *bucca* m. med öfvergång till *n*-stamsflexion (jfr isl. *bokki* m.). Å utomnordisk mark kan ordet identifieras med ir. *bocc* 'bock' m., kymr. *bwch* 'caper', korn. *boch* 'caper' l. 'hircus', hvilka låta återföra sig på en urkelt. grundform *bukko- (buggo-)* af förkelt. *bhug₁-nó-*. Den här ingående roten har man velat återfinna i av. *būza* 'bock' och armen. *buc* 'lamm' [2]), ord, hvilka förutsätta ieu. grundformer med palatalt *g* som rotutljud. Ytterst är denna rot förmodligen en biform till ieu. basen *bheug₂* (med gutturalt utljud [2])) i find. *buj-* 'böja' (jfr partic. *bhug-ná-*), gr. *φεύγω, φυγή*, lat. *fŭgio*, lit. *búgti* 'erschrecken (intr.)', *baugìnti* 'in Schrecken setzen'. Namnet i fråga är i öfverensstämmelse härmed ett gammalt part. prät. [3]) med betydelse af 'böjd' och har antagl. afseende på djurets krokiga horn.

III. Samgermanska bildningar.

urg. **tolla* (< **tol-na-*): fno.-isl. (Vgf. Fr.[2]) *tollr* m. 'Afgift i Alm.', fsv. (Rqv. III) *tuller, toller* m., nsv. *tull*,

---

[1]) Jfr angående formutvecklingen Streitberg, Urg. Gramm. pp. 135, 138.

[2]) S. Wh. Stokes, Indog. Forsch. II, 169; Fick, Wbch[4] II, 179; Streitberg, Urg. Gramm. p. 139.

[3]) Se betr. växling af rotutljudande g_2 och g_1 Persson, Wurzelerw. p. 20.

[4]) Annorlunda Kluge, Beitr. IX, 169, som med hänsyn till ags. *bucca* och isl. *bokki* ser i vårt ord en ursprunglig *n*-stamsbildning (suff. *-on- -en-: -n-*). I betraktande af ofvan berörda kelt. parallellformer synas dock nämda *n*-stamsbildningar böra betraktas som sekundära. Jfr för öfrigt Kluge, Wbch[5] 47 a.; Hellquist, Arkiv VII, 172; Noreen, Urg. Lautl. p. 156; Tamm, Et. Ordb. 49 a.

nda. *told.* Utomnordiskt mostvara fht. mht. *zol(l),* fs. *tol,* ags. *tol, toll,* engl. *toll,* ndl. *tol.* Ordet är egentl. ett part. prät. pass. till roten i isl. *telia,* fht. *zellen (*talian)* 'zählen', *zala* f. 'Zahl', got. *un-tals,* 'unfügsam', betyder således eg. 'das Gezählte' (s. Skeat, Etymol. Dictionary 648 b.: Hellquist, Arkiv VII, 14; Persson, Wurzelerw. p. 216, not 1; Noreen, Urg. Lautl. p. 157 [1]).

urg. **þulla- *þolla- (< *þul-na-,* ieu. **tl̥-no-):* fno.-isl. (Eg. Vgf.) *þollr* m. 1) 'a fir-tree. esp. a young fir, but in poëts of *trees* in general', 2) 'a wooden peg: esp. the thole of a row-boat', 3) 'freq. in poëts circumlocutions of a *man*' (Gering: 'Baum, Balken'). Parallellformer till detta ord föreligga i no. dial. (Aas.) *toll* m. 'Pind, Knag, Aaretold paa en Baad', nsv. *tull = år-tull,* nsv. dial. (Rz) *tull, tulle* m. 'topp, spets: a) topp på ett växande träd, den kvistiga ändan på ett träd, b) topp på växande och ståndande säd' (jfr *tåll-tulle* 'talltopp'), *tolle* m. 1) 'pinne', 2) 'årtull', nda. *tol(l) = aaretol;* jämför å utomnordisk språkbotten nht. *dulle,* lt. *dolle* f., ags. *þol,* mengl *thol, tol,* nengl. *thole* 'årtull'. I fråga om betydelsesammanhanget äro ofvan anförda ordformer att jämföra med find. *çañkú-* m. 'spitzer Pflock, Holznagel; Stecken, Pfahl, Balken; eine bestimmte Waffe; ein bestimmter Baum' och det härmed fullt identiska [2]) fno.-isl. *hár* (urgerm. **hanhu- *hāhu-)* 'årtull', äfvensom med fno.-isl. *keipr* 'Ruderdulle', hvilket står i afljudsförhållande till fno.-isl. *keppr* 'Stock, Stecken' (urg. **kaippa-: *kippa-* [3])). Germ. **þulla- *þolla-* 'träd-pinne' är att betrakta som afljudsform till fno.-isl. *þǫll* f. 'a young

---

[1]) Enligt Schade, Wbch² 1293 b., och Kluge, Wbch⁵ 419 b., vore ordet i fråga ett lat. lånord, ett antagande, som emellertid icke har tvingande skäl för sig.

[2]) S. Lidén, Uppsalastudier p. 89.

[3]) S. Lidén o. anf. st., Noreen, Urg. Lautl. p. 21.

firtree', nsv. *tall,* en samhörighet, hvilken redan Vgf. insett. Sistnämda ord förklarar Hellquist Arkiv VII, 14 med rätta som ett substantiveradt *no*-stamsparticip ieu. **tol-nā,* hvilket han sammanställer med lat. *lātus (*stlā-tos)* 'vid, på *bredden* utsträkt' (ieu. √*stel-* i fksl. *stelją stĭlati* 'ausbreiten' [1]) och i enlighet härmed tillägger en grundbetydelse af 'det på *längden* utsträkta (långa) trädet'. Denna tolkning förefaller fullt tillfredsställande, men utesluter icke möjligheten af ett annat etymon, hvilket synes mig till och med sannolikare. Ordformerna i fråga (**þulla-,* **þallō)* kunde härröra från ieu. roten *tel- tl̥-* 'höja, lyfta' i bl. a. lat. *tollo* 'upplyfter, uppreser, lyfter i höjden' och skulle för denna händelse egentligen beteckna 'något upp i höjden lyft (högt beläget)', en grundbetydelse, som bättre skulle förklara särskildt nyansen 'udde, spets, topp (på träd m. m.)' hos nsv. dial. *tull(e).*

urg. **furna-,* **forna-* (ieu. **pr̥-no-):* fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *forn* 'gammal, forn', fsv. (Schl.) *forn,* ä. da. (Kalk.) *forn* d. s. Utomnordiskt möter ordet i fs. uttr. *an forn- (furn-) dagun* 'i forna dagar' samt med adverbiell användning i fs. *furn, forn,* fht. *forn,* mht. *vorn* 'förr, fordom'. Vidkommande sin etymologi kan adj. fattas som gammalt *no*-particip till roten i vb. *fara* och låter i öfverensstämmelse härmed återföra sig på en grundbetydelse af 'framfaren, förgången'. Berörda rot (ieu. *per- pr̥-*) är ytterst densamma som förekommer dels om förfluten tid i got. *faírneis* 'alt, vorjährig', fs. *fern* 'vorig, verflossen (von Jahren)', fht. *firni,* ags. *fyrn-* 'alt', lit. *pernai* adv. 'vorjahrig', dels om afstånd i rummet i da. *fjærn* adj. 'aflägsen', mlt. mht. *verne,* nsv. *fjärran* adv. etc., dels i bet. „framföre" i partiklarna *för(e)* och *fram* (s. Schade, Wbch[2] 199 b.; Noreen, Orddubbletter

[1]) S. Fick, Wbch[4] I, 570; Brugmann, Grundr. II, 218.

N:o 220: Kluge, Nom. Stammb. § 228, Wbch[5] 104 b.; Tamm, Et. Ordb. 167 b.).

urg. **ebna-* (< **em-na-*, ieu. **im-no)*: fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *iafn* 2) 'ben, lige, dannende en ret Linje eller en jevn Flade', 2) 'uforandret, stadigen densamme', 3) 'upartisk, billig, retfærdig', 4) 'ligedan, jevngod', 5) 'saa stor', 6) 'lige (om Tal som kunne deles i to lige Dele, hvoraf hver udgjør et helt Tal)', 7) 'ligesidet (om Flader hvis Sider alle ere lige lange)'; fsv. (Schl.) *iamn*, *iæmn* 1) 'jämn, full, hel', 2) 'lika (stor, god, berättigad etc.)', 3) 'lika nära'; fda. (Lund) *iafn* 'lige, lige god'. Utomnordiska parallellformer föreligga i got. *ibns*, fht. *ëban*, fs. *ëban*, ndl. *even*, ags. *efn (emn)*, engl. *even* 'eben'. I fråga om etymologin hänför K. F. Johansson Beitr. XV, 229 f.[1]) ordet till en ieu. rot *im- ai̯(e)m-* 'gleich sein od. machen', uppvisad i lat. *im-itāri*, *æm-ulor*, *im-āgo* samt under en variationsform *i̯em-* [2]) i find. *yamá-* 'Zwilling'.

urg. **swīk-na-* (ieu. **su̯ig₁no-*): fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *sykn* 1) 'uskyldig', 2) 'fri, fritagen for Anklage, Ansvar i Anledning af Misgjerning'. Utomnordiskt motsvarar got. *swikns* 'rein, unschuldig, keusch' [3]). Hvad ordets etymon beträffar, har Bezzenberger i sina Beitr. IV, 358, under tillbakavisande af några äldre, otillfredsställande tolkningar, med rätta antagit samhörighet med fksl. *svěžĭ* 'recens', *svěžanŭ* 'alacer', ry. *svěžatĭ* 'frisch, stark werden', *svěžesti* 'Frische, Kühle', *svěžiti* 'frisch machen, erfrischen, auslüften', pol. *świeży* 'frisch,

---

[1]) Jfr Persson, Wurzelerw. p. 231, not 2; Noreen, Urg. Lautl. p. 140. — Annorlunda Kluge, Wbch[5] 82 a., som förmodar samhörighet med got. *ibuks* 'rückwärts'.

[2]) S. Persson, Wurzelerw. p. 231.

[3]) Identifieringen af isl. *sykn* och got. *swikns* torde härleda sig från Fick, Wbch[3] III, 164.

unverwelkt, neu', *zwieżość* 'Frischheit, Neuheit, Unverwelktheit' (ieu. rot *suoig₁-* l. *suaig₁-*). Något osäker däremot är i formelt afseende hans sammanställning med gr. *σῑγαλόεις* 'glänzend, blank'; se beträffande möjligheten af grek. uddljudande *σ* = *su* i stället för *Ϝ(h)* Brugmann, Grundr. I, 421.

urg. **butta-* (ieu. **bhud-nó-*): no. dial. (Aas.) *butt* m. 1) 'en Stump, Klods, afhugget Stykke Træ, Kubbe', 2) 'en Dunk, Bimpel, et smalt Trækar til Fløde eller Smør' (= engl. *butt* 'a large barrel'), jfr hos Ross adj. *butten* 'stumpet, klodset': sv. dial. (Rz) *butt* m. 'liten stump' [1]). Ordet är att fatta som ett substantiveradt adj., motsvarande lt. *butt* 'stumpf, plump, grob, dumm' (lånadt i nsv. *butt, butter,* da. *butt* 'trubbig, butter'), hvilket ursprungligen är ett partic. prät. med en sinnlig grundbetydelse af 'afslagen, afhuggen, stympad' till germ. verbalroten *baut- but-* i fno.-isl. *bauta,* ags. *béatan,* engl. *to beat,* fht. *bōzan,* mht. *bōzen* 'schlagen, stossen', *butze* sv. m. 'abgeschnittenes Stück, Masse, Klumpen', fno.-isl. *butr* m. 'kort Stykke af en Træstamme', *buta* 'hugge tvers over, kappe', no. dial. (Aas.) *buta, butta* 'hugga trä i små stumpar', sv. dial. (Rz) *but* m. 'tjock klabb; stycke, klimp, klump; topp af ett furuträ'; *buta* (sönder) 'slå sönder i stycken'. På längre håll besläktade äro got. *bauþs* (ack. *baudana*) 'taub, stumm', egentl. 'stumpf geschlagen', germ. *buđa-* med grundbetydelse 'träklump, kubb', ingående i ags. *byden,* mlt. *bodene,* fht. *butina,* mht. *büte(n)* 'Fass, Bottich, Wanne etc.', fht. *botahha* 'Bottich', fno.-isl. *buđkr* 'lidet Kar eller Gjemme, især forarbeidet ved Udhuling af helt Træ' o. s. v., äfvensom å utomgermansk mark lat. *fūtis*

---

[1]) En *i̯ōn*-stamsbildning häraf föreligger enl. Lidén, Uppsalastudier p. 84, i fno.-isl. no. dial. nsv. *bytta* (**butti̯ōn*) 'Kübel, Fass, Bütte'. Annorlunda Kluge, Wbch[5] 62 a., Tamm, Et. Ordb. 75 b.

f. 'ein Wassergeschirr', *con-fut-are* egentl. 'nedslå' (se om denna ordgrupp Tamm, Et. Ordb. 73 b.; Lidén, Uppsalastudier p. 84 f.; Noreen, Urg. Lautl. p. 155 [1])).

urg. **ƀlutta- *ƀlotta-* (ieu. **bhlud-nó-*): fsv. (Sdw.) *blotter* 'bar, blott, obeväpnad', nsv. *blott,* ä. da. (Kalk.) *blot* 1) 'nogen, utildækket', 2) 'tydelig, klar'. Motsvarande utomnordiska bildningar föreligga i ndl. *blut* med biform *blutsch* 'utblottad', nht. lt. dial. *blutt* 'bar, naken, utblottad'. Ordet är svag afljudsform till *o*-stamsadjektivet **ƀlauta-* egentl. 'blöt' (i de nord. språken), men äfven 'bar, utblottad' (i de västgerm. språken), och skiljer sig blott genom annan suffixbildning från adj. **ƀluta- *ƀlota-* 'blöt, mjuk', bildningar, hvilka jag (s. Karsten, Nominalbildning I, 19, 62) hänfört till ieu. roten *bhlud-* i gr. *φλυδᾶν* 'überfliessen', *ἐκ-φλυνδάνειν* 'aufbrechen, von Geschwühren'. Adj. i fråga har således undergått samma begreppsutveckling som de västgermanska formerna af ofvan berörda **ƀlauta-* (jfr Tamm, Et. Ordb. 45 a.)

urg. *(*kukka-) *kokka-* (ieu. **gug₁-nó-*): isl. *kokkr* m. 'tupp' (förek. endast i Sn. E. II, 488), nsv. dial. (Rz) *kokk(e),* nda. dial. *kok* d. s. [2]). Å utomnordisk språkbotten motsvara ags. *cocc,* engl. *cock,* äldre nndl. *cocke* 'gallus gallinaceus'. Å germanskt område är ordet nära besläktadt (afljudande) med ett antal deminutiva substantiv, hvilka alla förutsätta en urgerm. grundform **keuka-:* isl. *kiúklingr* m. ('gåsunge', med

---

[1]) Jfr äfven Persson, Wurzelerw. p. 141, not 3.

[2]) Såsom blott *en* gång uppvisadt i fornspråket och saknadt såväl i nyisländskan som i det nynorska folkspråket har isl. *kokkr* drabbats af misstanken att vara fornengelskt lånord (ags. *cocc*). Mot detta antagande talar dock dels ordets förekomst i svenska och danska munarter (Gotland, Götaland, Jutland), dels det möjligtvis lånade finska *kukko,* liv. *kik,* vot. *kukkë* (detta kan emellertid ha uppkommit sjelfständigt, jfr de likljudande och likbetydande lat.-romanska och slav. orden). Se Lidén, Uppsalastudier p. 92, not 3 och där cit. lit.

ett beläggställe), no. dial. *kjukling, kjuklung,* sällan *kykling,* y. fsv. *kyklinger, køklinger,* nsv. *kyckling* (dial. i Västergötl. *tjokkling* = fsv. **kiuklinger*), nda. *kylling;* ags. *cýcen* n., engl. *chick(en),* mndl. nndl. *kicken,* mndl. mlt. *kūken,* nndl. *kuiken,* nlt. *küken* (de västgerm. formerna närmast af **keuk-īna-, *kiuk-īna-* neutr.). I fråga om sin etymologi kan ordgruppen lämpligen ställas i samband med gr. *γύγης* m. 'en viss vattenfågel', lit. *gužatys* 'stork' och med dessa hänföras till en ieu. bas *geu-g₁-* 'skrika, gala' (hvaraf germ. (**kukka-, *kuk-ná-* ursprungligen en aktiv participialbildning[1])), hvilken torde vara en utvidgning („bruten reduplikationsform") af roten *geu-* i t. ex. find. *gu- gavate* 'tönen, schreien, gr. *γογ-γύζω* 'murren', *βο(F)ή* 'Ruf', *γό(F)ος* 'Klage', ngutn. *kau-m* 'jämmer, tjut', ags. *ciegen (*kauian)* 'rufen', lit. *gau-džù* 'jammern, heulen' o. s. v. (s. Lidén Uppsalastudier p. 92 f.; Noreen, Aisl. Gramm.² §§ 143, 252, 3, Urg. Lautl. pp. 94, 156).

urg. **flukka-, *flokka-* (< **fluʒ-ná-*), fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.²) *flokkr* m. 1) 'Samling, Hob, bestaaende af mindst fem Mennesker', 2) 'Flok, Hob, Skare, der farer omkring, især med den Hensigt at øve Vold': fsv. (Schl.) *flukker, flokker* m. 'flok, samling, sällskap m. m.': da. *flok* 'skock, hop'. Utomnordiskt motsvara ags. *flocc* m., engl. *flock* 'flock'. Ordet utgör substantivering af en gammal aktiv participialbildning till roten (ieu. *pleugh-: plugh-,* jfr lat. *plūma* 'fjäder' < **plūhma?*) i st. vb. fno.-isl. *fljúga,* ags. *fléogan,* fht. *flio-*

[1]) Det med ifrågavarande germ. **kokka-* likbetydande samgerm. **hanen-* m. 'tupp' (: got. *hana,* fht. *hano,* ags. *hona, hana,* isl. *hane*) uppvisar samma begreppsutveckling. Ordet hör näml. till roten i lat. *cano,* fir. *canaim* 'singe'. Jfr äfven lit. *gaidýs* 'Hahn', egentl. 'Sänger' till *gëdoti* 'singen' (*gaidýs gëd* 'der Hahn kräht'). S. Kluge, Wbch⁶ 151 a.

gan 'flyga' (se t. ex. Hellquist, Arkiv VII, 14: Noreen, Urg. Lautl. p. 156: Tamm, Et. Ordb. 154 a.).

urg. **kruppa- *kroppa- (< *kruƀ-ná-,* ieu. **gr̥bh-nó-):* fno.-isl. (Vgf. Fr.²) *kroppr* m. 1) 'Legeme', 2) 'Kroppen, mods. Extremiteterne', fsv. (Schl.) *kropper* m., fda. (Lund) *krop* m. 'Kropp', med utomnordiska parallellformer i ags. *crop(p),* fht. *kropf* 'Kropf'. Ordet är enligt K. F. Johansson, Bezz. Beitr. XVIII, 21 (jfr Noreen, Urg. Lautl. p. 155) en *no*-stamsafledning till roten i gr. *βρέφος* 'Frucht im Mutterleibe', fno.-isl *krof* = *kroppr,* nsv. *kräfva.* För öfrigt är denna rot ouppvisad.

IV. Isolerade bildningar.

urg. **ƀulka- (< *ƀulkka-, ieu. *bhl̥gh-nó-):* no. dial. (Aas.) *bulk* m. 'Bugle, indslaaet Huulning', hvaraf fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.²) *bulki* m. 'den i Fartøiets Midte nedpakkede eller opstablede og sammensurrede Ladning' [1]). Östnordiska parallellformer möta i ä. da. (Kalk.) *bulk* m. 1) 'buckla, knöl', 2) 'tjock fåll på tyger'. Ordet låter förklara sig som ett gammalt *no*-particip till germ. verbalroten *ƀelʒ-* 'anschwellen' i st. vb. fht. *bëlgan,* mht. *bëlgen* 'schwellen, zornig sein', ags. *belgan* 'vom Zorne aufschwellen', fno.-isl. part. prät. *bolgenn* 'uppsvullen' etc., hvilka å förgermansk botten höra till en rotform *bhelgh-* [2]), uppvisad i fir. *bolgaim* 'schwelle', *bolg*

---

[1]) Hellquist Arkiv VII, 15 och Noreen Urg. Lautl. p. 166 anföra ett forniSländskt *bulkr* m. 'skeppslast', hvilket dock saknas hos såväl Eg. och Vgf. som Fr.². I hvarje händelse bör *a*-stamsformen med hänsyn till dess samnordiska utbredning tillskrifvas prioritet.

[2]) Se om denna ordgrupp t. ex. Kluge, Wbch⁵ Balg; Fick, Wbch⁴ I, 493; Persson Wurzelerw. p. 26.

'Sack', gall. *bulga* 'Ledersack'. Se om ifrågavarande bildning Noreen hos Hellquist, Arkiv VII, 15 och Urg. Lautl. p. 166.

urg. *(hulka-) *holka-* (< **hulkka-*, ieu. **kl̥k-nó-)*: fno.-isl. (Vgf. Fr.[2]) *holkr* m. 'kort Ror af Metal, hvis ene Ende er lukket med en Plade, og i hvis anden Ende man stikker Enden af et Skaft saaledes at denne indesluttes deri' (jfr no. dial. (Aas.) *holk* m. 'Holk, Ring; Trækar af forskjellig form'); fsv. (Rqv. VI, Sdw.) *holker* m. 'eg. det som är urhålkadt, cylindriskt träkärl, stäfva' (med ett beläggsställe: Gamla Ordspr.), nsv. *hålk*; ä. da. (Kalk.) *holk (hulke)* m. 1) 'noget hult, et udhulet kar', 2) 'en ring om et skaft' o. s. v. I fråga om sin etymologi föres ordet af Hellquist Arkiv VII, 14 f. (jfr Karsten, Nominalbildning I, 2, not 1 [2])) till en i ags. *holh* 'hål' ingående germ. rot *(hel-h-) hul-h-*, gutturalutvidgning (ieu. *kl̥-k-*) af ieu. basen *kel-* i lat. *cēlare*, *clam*, *oc-culo*, fir. *celim* 'verhehle', ags. *helan*, fht. *hëlan* 'geheim halten, verbergen' etc. I enlighet härmed framstår germ. **hulka-* *(*hulʒ-ná-)* som ett ursprungligt part. präs. akt. med grundbetydelse af 'höljande'.

urg. *(*smulka-) *smolka-* (< **smulkka-*, ieu. **sml̥k₂-nó-)*: På en sålydande stamform ville jag återföra nsv. *smolk* 'smulor, affall af hö o. dl.' Ordet har af Persson Wurzelerw. p. 65 f. sammanställts med lit. *smulkùs* 'fein', lett. *smalks* d. s., *smelknes* 'feines Mehl, das beim Grützemachen abfällt', *smalknes* 'Feilstaub, Sägespäne' och med dessa utan tvifvel

---

[1]) Tamm Et Ordb. *Balk* ser en motsvarighet till isl. *bulki* 'skeppslast' i ags. *bolca* 'gång på däcket af ett fartyg' äfvensom afljudsformer till detsamma i isl. *bǫlkr* 'balk, afbalkning', *bialke*, fht. *balcho*, ags. *balca* 'bjälke' etc. Dessa sammanställningar, hvilka ursprungl. torde härröra från Noreen i Urgermansk ljudlära p. 131, men icke återfinnas i hans Urgermanische Lautlehre, synas mig af betydelsehänsyn böra afvisas.

[2]) Så äfven Noreen, Urg. Lautl. p. 166.

riktigt hänförts till ieu. roten *(s)mel-* 'zerreiben, mahlen' (i arm. *mal-em* 'zerstosse', fir. *mel-im,* got. *malan,* lit. *mal-iù mál-ti,* fksl. *mel-jǫ mlě-ti* o. s. v.), ur hvilken de närmast torde framgått förmedels rotutvidgning med ett *k*-determinativ. Denna sekundärrot (ieu. *smel-*k_2-) återfinner jag å germansk botten i mht. *smëlhe* 'schmal' och det härtill hörande (se Kluge, Wbch[5] *Schmiele*) mht. *smëlehe* (fht. *smëlaha* resp. **smelawa,* got. *smilhwi*) f. 'Schmiele (eine Grasart)'. Enligt denna tolkning döljer sig i vårt **smolka-* ett ursprungligt part. prät. pass. med grundbetydelse af 'sönderrifven, malad, krossad'.

urg. **ƀrokka-* < **ƀrukka* (ieu. **bhr̥g-nó-):* isl. (Vgf. Sn. Edda) *Brokkr* m. 'mytisk smed', ursprungligen en aktiv participialbildning till ieu. verbalroten *bhreg-* i got. *brikan,* ags. *brecan* 'brechen'. Såsom ordets grundbetydelse gäller i enlighet härmed 'sådan som sysselsätter sig med brytning' (s. Hellquist, Arkiv VII, 51; Noreen, Aisl. Gramm.[2] § 252, 3, Urg. Lautl. p. 156).

urg. **u̯ekka-* < **u̯ikka-* (ieu. **u̯ig-nó-*): Ur denna stam synes mig no. dial. (Aas.) *vekk* 'ringe, daarlig, uduelig' kunna förklaras. Jag sammanställer ordet med no. dial. *veik* 'veg, svag, kraftløs, ikke tilstrækkelig stærk' (= isl. *veikr* < urg. **u̯ai̯ka-,* s. Karsten Nominalbidning I, 61) och för detsamma således till roten (ieu. *u̯eig- u̯ig-*) i fno.-isl. *víkia* 'gifva vika'. Som adjektivets grundbetydelse gäller i enlighet härmed 'sådan som gifver vika' (d. ä. 'som saknar motståndskraft, svag').

urg. **krukka-* (ieu. **grug-nó-*): no. dial. (Ross) *krukk* 'sammenboiet, -kroben'. Jag fattar ordet som afledning af roten i no. dial. st. vb. *krjuka* 'trække sig sammen, krybe sammen', motsvarande fht. *chriochan,* nht. *kriechen.* Ett denominativ till detta adj. är no. dial. sv. vb. *krukka* 'bøie sig sammen, krybe sammen, især af kulde'.

B. Med rotvokalismen *ĕ*.

a) Europeiska bildningar.

ieu. **pel-no-*, urg. **fella-:* fno.-isl. (Vg. Fr.[2]) *-fell* n. 'Skind' i *bók-fell* 'Pergament, Skind som er tilberedet til at skrive paa'. Af samma ord är en bruten form *fiall* n. uppvisad i *ber-fiall* 'Bjornehud'; man jämföre äfven sv. vb. *fialla* 'dække' äfvensom *blá-fiallaðr* 'blue-black, epithet of the raven' och *gull-fiallaðr* 'besat, broderet med Guld'. Å östnord. mark hör hit möjligen y. fsv. *fiæll (fiæld)* n., nsv. *fjäll* n. 'squama' [1]; jfr med annat genus fsv. *fälder,* nsv. *fäll* m. Å germansk mark för öfrigt motsvara got. *-fill* n. (i *þrūts-fill* 'Aussatz'), fht. *fel(l)* n. 'Haut des menschlichen Körpers, Fell der Tiere', ags. *fëll* n. 'Haut, Fell'. Gr. *πέλλα* (< **pelnā*) 'Haut, Leder' skiljer sig från ofvan anförda germ. aflägg blott genom sitt genus. Till sitt etymon är vårt ord ett substantiveradt *no*-stamsparticip af den ieu. rot *pel-*, som ingår i lat. *pellis (*pelnis)* 'Fell', gr. *ἄπελλος* n. '(hautlose) unverharschte Wunde', *ἐρυσί-πελας* 'Hautentzündung, Rose', *πέλμα* 'Sohle am Fuss oder Schuh', ags. *filmen* 'Häutschen auf dem Auge, Vorhaut', engl. *film* etc. (s. Fick, Wbch[4] I, 478; Kluge, Wbch[5] 103 b.; Noreen, Urg. Lautl. p. 157; Streitberg, Urg. Gramm. p. 140).

ieu. **pérk₁-no-* (urg. **ferh-na-*): nsv. *färna,* fisknamn: 'Leuciscus Latifrons'. Hellquist, Etymologische Bemerkungen p. XI, fattar ordet som substantivering (urg. **ferhnōn*) af ett ieu. adj., motsvarande gr. *περκνός* 'dunkelfarbig'. Till den här ingående roten höra vidare bl. a.[2]) gr. *πέρκος*

---

[1]) S. Tamm, Et. O. 145 a.

[2]) S. Fick, Wbch[4] I, 86; Kluge, Wbch[5] 115 b.; Lidén, Uppsalastudier p. 92.

'gesprenkelt, schwärzlich', πέρκη 'Flussfisch, Barsch', fir. *erc* 'gesprenkelt' samt under andra afljudsformer find. *pṛ́ç-ni-* 'gesprenkelt, bunt', fht. *forhana* 'forell, Salmo fario', fir. *orc* (ieu. *$*pork_1o$-*) 'a salmon'.

b) Samgermanska bildningar.

urg. **hṷella- (< *hṷel-na-):* fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *huellr* 'saadan som giver fra sig eller høres med stark, klar, skarp eller gjennemtrængende Lyd'; å östnordisk botten motsvarar blott sv. dial. (Rz) *hväll* 'genljudande, gäll'. Utomnordiskt möta parallellformer i ags. *hweall* och fht. *hwël (hwellēr)*[1]. Till grund ligger ieu. roten *k_2el-* i fht. *hëllan* (för **hwëllan*) 'bei heftigem Anstosse erklingen' (analogiskt efter prät. *hall*, pl. *hullum*). Jfr Noreen, Arkiv III, 22, not 2, Urg. Lautl. pp. 144, 205.

urg. **ʒer-na-:* fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *giarn* 1) 'begjærlig efter noget', 2) 'tilbøielig, villig til at følge med en eller noget'; fsv. (Sdw.) *giärn (gärn)* d. s.; å da. område är adj. icke uppvisadt såsom sådant, men förutsättes dock af ä. da. (Kalk.) vb. *girnes (= gires)* 'attraa, begære' samt adv. *gærne* 'ivrig, kærlig, meget', nda. *gierne*. Parallellformer med motsvarande betydelse föreligga i got. *gaírns* (i *faíhu-gaírns* 'habsüchtig'), fht. mht. *gern*, fs. *gern*, ags. *georn*. Till grund ligger ieu. roten *gher-* 'heftig verlangen' i bl. a. fht. *gerōn*, nht. *begehren* (se t. ex. Fick, Wbch[4] I, 436; Kluge, Wbch[5] 135 b.).

---

[1]) Som ett helt annat ord fattar jag fht. *hël (hellēr)* 'tönend, laut, glänzend', hvilket utgått antagligen direkt från präsensstammen af nedan nämda vb. *hëllan*.

Följande tvänne bildningar äro mer eller mindre oklara med hänsyn till sin suffixformation:

urg. **erpa-:* fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *iarpr* 'brun'; fsv. (Sdw.) *iarper* d. s., såsom adj. blott en gång uppvisadt, substantiveradt i nsv. fågelnamnet *järpe* = fno.-isl. *iarpe.* Utomnordiskt föreligga motsvarande adjektivbildningar i fht. *ërpf* 'fuscus' (jfr isl. lånordet *Erpr*), ags. *eorp earp* 'dunkelfarbig, schwärzlich'. Germ. *erpa-* kan förklaras som gammal *no*-stamsbildning, blott genom rotafljudet afvikande från gr. ὀρφ-νός 'dunkel, dunkelfarbig, dunkelbraun, veilchenfarbig', och förutsätter i detta fall en ieu. stamform **erbh-nó-*, hvaraf närmast urgerm. **erƀ-ná-* > **erppa-*. Eller ock kan vårt ord som *o*-stamsbildning återföras på en ieu. rot *erb-* (variationsform till *erbh- orbh-* ofvan) i gr. ἔρεβος 'mörkret i underjorden, Hades' (jfr att ὄρφνη användes om samma begrepp). Se härom Persson, Wurzelerw. p. 219, Noreen, Urg. Lautl. p. 89; jfr angående det senare alternativet redan Weise, Bezz. Beitr. II, 290[1]).

urg. **dimma-:* fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *dimmr* 'mørk', hvaraf *dimma* f. 'Mørke', jfr no. dial. *dimm* 'dunkel, meget mørk, f. Ex. om Luften' och *dimma* f. 'Dunkelhed i Luften'. Östnordiskt motsvara fsv. (Sdw.) *dimber, dymber* 'skum, svagt seende' (en gång uppvisadt) samt nsv. *dimma* (redan hos Stjernhjelm). Fsv. och ä. nsv. *dimba* 'dimma, mörker' framstår på grund af sin labial som ett annat ord (s. Tamm, Et. Ordb. 90 b.). En västgerm. parallell möter i ags. *dim*, gen.

---

[1]) Andra tolkningar, hvilka afgjordt böra vika för de ofvan refererade, gifvas af Fick, Bezz. Beitr. V, 169 (= Wbch[3] III, 37), som sammanställer ordet med got. *riqis*, fno.-isl. *røkkr* 'mörker' (ieu. rot *reg-*), och af Prellwitz, Etym. Wbch d. gr. Sprache p. 100, som förmodar en rot erg_2-, variant till reg_2- i gr. ῥέζω 'dunkelfärben'.

dimmes, och engl. *dim* 'dunkel, trübe'. I fråga om sin etymologi sammanhänger ordet närmast med fht. *timber* och *timmer* 'dunkel, finster', vidare med gr. *θέμερος* 'allvarlig' (egentl. 'dyster'?) samt med ir. *deim (*demi)* 'düster', *deme (*demja)* 'Dunkelheit' (se bl. a. Fick, Wbch[4] I, 464, II, 147). Germ. **dimma-* har sannolikt framgått ur förgerm. **dhem-no-*. Då emellertid etymologiskt motsvarande former med *mn* saknas, är möjligheten af annat ursprung för geminatan i ordet tänkbar (jfr Kluge, P. Grundr. I, 335; Noreen, Urg. Lautl. p. 157 f.).

c) Isolerade bildningar.

urg. **mella-* (< **mel-na-*): no. dial. (Aas.) *mjell* 1) 'frisk, sund' (en betydelse som förutsättes af *umjell* 'sygelig'), 2) 'om Sneen: tor, let, løs, ikke fugtig (kram)'; nsv. *mjäll* 'mjuk; hvitglänsande, klar', dialektiskt (enl. Rz) äfven = no. *mjell* 2) samt i öfverförd bemärkelse 'ömsint, blödhjärtad'. I substantiverad form uppträder adj. i fno.-isl. *mıǫll* f. (urg. **mel-nō*) 'tør, nyfalden Sne'[1]) samt i nsv. *mjäll* n. 'fnassel i hufvudet', sv. dial. (Rz) *mjäll* f. 'lös och tunn snöflinga', *mjälla* f. 'lös, fin sand', i det sist nämda med *n*-stamsflexion. Till grund för ordet ligger ieu. roten *mel-* 'zerreiben, mahlen' i bl. a. lat. *molo,* fir. *melim,* fksl. *meljǫ,* lit. *malù* 'mahle', isl. *mıǫl,* ags. *melu,* fht. *melo,* fs. *mel* 'Mehl', got. *malan,* isl. *mala* 'mahlen'. Adjektivets grundbetydelse är i enlighet härmed 'krossad, malad, fin, tunn', hvaraf närmast 'klar, ren, hvit, glänsande'.

---

[1]) Jfr Hellquist, Arkiv VII, 14; Noreen, Aisl. Gramm.[2] § 252, 1, Urg. Lautl. p. 157.

urg. **belka-* (< **belkka-* < **belz-ná-* < ieu. **bhelgh-nó-*): sv. dial. (Rz) *bälk* 'tvär, motspänstig som en oxe'. Ordet kan fattas som ursprungligt *no*-stamsparticip till ieu. roten *bhelgh* 'schwellen, aufgeblasen sein' i bl. a. fir. *bolgaim* 'schwelle', gall. *bulga* 'Ledersack', ags. fs. fht. *bëlgan* 'vom Zorne aufschwellen, in Zorn geraten, zürnen' (jfr äfv. sv. dial. *bälga* 'vredgas, se stinnt ut, *bälkas, bölkas* 'se argt, bliga)', i enlighet hvarmed man som dess grundbetydelse har att antaga 'uppblåst af vrede, vredgad'.

urg. **berka-* (< **berkka-* < **berz-ná-* < ieu. **bherk₁-nó-*): no. dial. (Ross) *bjerk* 'klar, blank, lysende; om Farve: frisk, livlig'. Substantiveradt torde adj. föreligga i no. dial. (Ross) *berk* m. 'omkring en fod lang, lysfarved, blank ørred' samt i sv. dial. *bjark* 'et slags fisk' (uppgifvet af Ross). Till sitt etymon låter ordet förklara sig som gammalt *no*-particip till ieu. roten *bherk₁-* 'lysa, glänsa' i lit. *berszti* 'weiss werden', gr. *φορκόν· λευκόν* Hesych., isl. *biartr* (germ. **berh-ta-*) 'bjärt, lysande' (jfr Hellquist, Etymologische Bemerkungen p. XII, noten).

urg. **trekka-* (< **trez-ná-* < ieu. **dregh-nó-*): no. dial. (Ross) *trekk* 1) 'stridig; uforsonlig, uboielig', 2) 'moisom'. Jag förbinder ordet närmast med fno.-isl. *trega* 'bedrøve', *tregr* 'uvillig, vanskelig at bevæge til noget', no. dial. *trega* 'ærgre, gjore misfornoiet; fortryde, være misfornoiet eller bedrøvet', *treg* 'uboielig, upaavirkelig, uvillig; udholdende, langsom, seen m. m.', nyl. *träga* 'bedröfva, plåga', hvilka sammanhänga (s. Karsten, Nominalbildning I, 38) med find. *drāgh-* 'quälen'. Ur den i dessa ord ingående ieu. roten *drĕgh-* har adj. *trekk* framgått genom *no*-afledning.

urg. **breu-na-*: no. dial. (Telemarken) *brjón* 'brun' är en afljudsform till det tidigare (se p. 28 f.) behandlade fno.-isl.

brúnn o. s. v. (s. Bugge, Norr. Fornkv. p. 442; Noreen, Arkiv VI, 379).

urg. **hreu̯-na-:* isl. (Eg. Vgf.) *hriónn* 'salebrosus, inæqualis, asper' blott i förbind. *hrión íshrufa* 'aspera glaciei salebra, id. qu. glacies vana, cava, non solida' (enl. Eg. handskrifvet bland fågelgåtor i Sn. Edda). Uttrycket anföres som omskrifning för en viss fågel, isl. *skrofa* 'pufinus arcticus'. Adj. förutsättes dessutom som grundord för de af Vgf. uppgifna isl. *hrióna* f. 'roughness' (från Sn. Eddan, ehuru utan angifvande af beläggställe) och *hriónungr* m. 'id., esp. from flaws in ice'. Isl. *hrióna* förekommer enl. Aas. i nynorskan i form af *rjóna* f. 'Plet eller Stribe, hvor Huden er knudret eller opsvulmet, ligesom efter en Rivning'. Etymon för denna ordgrupp synes mig vara att söka i ieu. roten *(s)k₂eru-* *(s)k₂reu̯-* *(s)k₂ru-* 'spalten, schneiden, scheeren, kratzen', ingående t. ex. i find. *cárv-ati carv-áyati* 'zerkaut', lit. *kìrv-is* 'Axt', lat. *scrū-ta* 'zerbrochenes Geräth, Trödelwaare' *(scrūtāri)*, isl. *skrióðr* 'zerfetztes Buch', ags. *scrū-d* 'Kleid', fht. *scrō-tan* 'hauen, schneiden, abschneiden, zerhauen'. Med afseende å betydelseutvecklingen ('skuren, skrapad — ojämn') jämföre man de med ifrågavarande **hreu̯na-* rotbesläktade fno.-isl. *hrufa* f. 'Ujevnhed', *hrufla* 'skrubbe, skrabe', egentl. 'göra ojämn', *hriúfr* 'skurvet, ujevn paa Overfladen' o. s. v., hvilka höra till en ieu. rot *kru-p-*, labialutvidgning af det ofvan berörda *(s)kru-* (se ang. dessa rötter Persson, Wurzelerw. pp. 127, 167 ff.).

urg. **skreupa-* (< **skreuppa-* < **skreub-ná-* < ieu. **skreup-nó-*): isl. (Eg. Vgf.) *skriúpr* 'fragilis', no. dial. (Aas.) *skrýp* 'udrøi, kortvarig, forgjængelig'; sv. dial. (Rz) *skrȳp(er)* 1) 'skröplig, sjuklig, mycket svag', 2) 'knapp, otillräcklig, odryg, som snart förtäres', 3) 'skämtsam, munter, treflig, angenäm' (jfr beträff. denna betydelseutveckling nsv. *skämta*

'jocari', egentl. 'göra kort', af fsv. *skamber* 'kort'). Å danskt område torde ordet blott återfinnas i nda. *skrøbelig* = nsv. *skröplig*. Vidkommande etymologin hänför jag adj. till ieu. roten *skreup-* 'zerbrechen, schneiden, hauen, zerhauen' i bl. a. fno.-isl. *hriúfr* 'skurvet, ujevn', *hrufa* 'Ujevnhed', *hrufla* 'skrubbe, skrabe', nsv. *rufva*, fht. *riob*, ags. *hreof* 'aussätzig', lett. *kraupa* 'Grind, Warze', *krupt* 'verschrumpfen', lit. *pakraúpti*, *krupti-s* 'schaudern, erschrecken' (s. Karsten, Nominalbildning I, 15, 23 och där cit. lit.; jfr föreg. art.).

Huruvida äfven följande adjektiv ansluter sig till ofvan behandlade bildningar, förblir något osäkert.

urg. **skemma-:* Denna stamform ligger till grund för no. dial. (Ross) *skjemm* 1) 'beskjæmmet, skamfuld', 2) 'sløvet, om kniv og dl.', i fall icke geminatan i ordet möjligen skulle uppkommit särspråkligt. Adj. sammanhänger närmast med fno.-isl. *skǫmm* f. 'Skam, Beskjæmmelse', *skamma* 'paaføre en Skam', *skemma (md)* 'beskjæmme; beskadige, fordærve'; jämför särskildt no. dial. *skjemma* (motsvarande sist anförda isl. *skemma*) i tales. *skjemma ein kniv* 'sløve en Kniv, fordærve Eggen i den', partic. *skjemd* bl. a. betydande 'sløvet, om hvasse redskaber'. På längre håll äger samband rum med fht. *scama*, ags. *sceomu*, fs. *skama* 'Beschämung, Scham', got. *skaman*, fht. *scamēn* 'schämen', got. *skanda*, fht. *scanta* f. 'Schande' m. fl. bildningar, hvilka förutsätta en germ. rot *skam-*. Denna är i grunden identisk med en förgerm. rot *(s)kam-* 'sich bedecken', uppvisad i find. *çamulyá* 'Hemd', gr. *κμέλαθρον, μέλαθρον (*σ[κ]μέλ-)* 'Dach', got. *ga-hamōn* 'sich bekleiden', fht. *hemidi* 'Hemd', fno.-isl. *hamr*, ags. *homa* 'Hülle', fsv. *himil*, fno.-isl. *himenn* 'Himmel' (se om denna ordgrupp Kluge, Wbch[5] *Hemd, Leichnam, Scham;* Noreen, Urg. Lautl. pp. 152, 205). Ifrågavarande germ. stamform **skemma-* kan antagas reflektera förgerm.

skem-no-, men något säkert kriterium härpå gifves icke, jfr art. urg. *dimma* p. 44 i det föreg.

C. Med rotvokalismen *ŏ(ă)*.

a) En europeisk bildning.

ieu. **moį-no*, urg. **maį-na-*: fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *meinn* 'skadelig, plagende, smertelig'. Å östnord. botten tror jag mig ha upptäkt en motsvarande adjektivbildning i äldre nysvenskt språkbruk (Dom. Regl. 34) i sammanh.: *at hans edh är reen och icke meen.* Det sista ordet i meningen behöfver nödvändigtvis icke vara substantivet fsv. *mēn* 'mened' — såsom Rydqvist Sv. Spr. Lagar VI, 294 antagit —, utan kan, då ordet står som motsättning till adj. *reen*, fattas adjektiviskt i betydelse af 'falsk'. Spår af ordets adjektiviska funktion torde äfven föreligga i några sammansättningar med *mēn* i förra leden, sådana som fsv. *mēn-ēþer* (jfr däremot *mēns ēþer*), fda *mēn-ēth* = fno.-isl. *mein-eiđr* 'mened, falsk ed', fsv. nsv. *men-före* 'dåligt väglag', substantivering af ett adj. *men-för* (uppvisadt i Bonaventura p. 77) = fno.-isl. *mein-fǫrr* 'vanskelig at passere'. För öfrigt uppträder adj. i östnordiskan blott substantiveradt: fsv. (Schl.) *mēn* 1) 'men, skada', 2) 'hinder', 3) 'fel, falskhet, särskildt osanning i ed', fda. (Lund) *mēn* 'brost, skade; mened, mensværgen', jfr fno.-isl. *mein* n. 'Skade, Hindring'. Germanska parallellformer föreligga i fht. mht. *mein*, fs. *mēn*, ags. *mān* 'falsch, trügerisch, verbrecherisch' med motsvarande substantiveringar. Å utomgermansk mark återfinna vi ordet blott som subst. lit. *maĩ-na-s* 'Tausch', fksl. *mě-na* 'Änderung, Wechsel'. Till

grund ligger en ieu. rot *mei̯-* 'wechseln, tauschen — täuschen, falsch sein' i bl. a. find. *ni-maya-* 'Tausch', gr. sicil. *μοῖτος* 'tack, vedergällning', lat. *meāre* 'röra sig regelbundet i en bestämd bana', *com-moinis commūnis,* got. *ga-mains,* lett. *mī-ju mī-t* 'tauschen'. Vidkommande ofvan angifna betydelseutveckling hos roten *mei̯-* hänvisar jag till en fullständig parallellism hos den besläktade roten *mei̯-t- mi-t-;* betydelsen 'wechseln' framträder i germ. **missa-* (< **mit-to-*): got. *missō* adv. 'gegenseitig, einander', *missa-leiks* 'verschieden, allerlei', *missa-qiss* 'Wortstreit (eig. abwechselnde Rede)' samt i got. *maiþ-ms* 'Geschenk', find. *mithás* 'gegenseitig, abwechselnd', *míthŭ* d. s.; betydelsen 'täuschen, verkehrt, falsch sein' åter i find. *mithŭ, mithuyā́* 'auf falsche, verkehrte Weise', got. *missa-dēþs* 'Missethat', fht. *missa-, missi-,* mht. *misse-,* nht. *mis-, miss-,* hvilka beteckna 'das Verkehrte, Verfehlte einer Handlung', fs. *mīthan,* ags. *mīđan* 'unterlassen', fht. *mīdan* 'meiden', *missan,* isl. *missa* 'verfehlen'. Se beträff. ifrågavarande ordgrupp Schade, Wbch² 599 a.; Kluge, Nom. Stammb. § 228, Wbch⁵ 254 a.; Brugmann, Grundriss II, 138; Persson, Wurzelerw. pp. 15, 28.

b) Samgermanska bildningar.

urg. **alla* (< **al-na-*): fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.²) *allr* 1) 'hel, fuldstændig', 2) 'al, enhver (omnis)', 3) 'tilendebragt', 4) 'død'; fsv. (Schl.) *alder* (pl. *allir*) 'all, hel'; fda. (Lund) *alder* (dat. sg. n. *allu*) d. s. Germanska parallellformer föreligga i got. *alls,* fht. *al* (gen. *alles*), ags. *eall* o. s. v. [1]).

---

[1]) Fick Bezz. Beitr. I, 170, Wbch⁴ I, 356, II, 52 identifierar äfven det i oskiskan en gång mötande *allo (famelo),* hvilket

Beträffande sitt ursprung har germ. *alla-* (jfr ang. *o*-stamsformen **ala-* Karsten, Nominalbildning I, 47) tillika med ir. *uile ule* (< **olio-*) 'ganz, jeder, all' stälts i samband med got. *alan* 'aufwachsen, gross werden, um sich greifen', *aljan* 'aufziehen, mästen', *alþeis* 'alt', ir. *-ail* 'alit', *altram* 'nutritio', lat. *alere, altus, ad-olēscere, ad-ultus,* gr. *ἄν-αλτος* 'unersättlich', *ἀλδαίνω* 'mehre, lasse gedeihen, mache stattlich', *ἀλθαίνω* 'stelle her, heile'. Se bl. a. Fick, Wbch[4] I, 356; Kluge, Nom. stammb. § 228, Wbch[5] 9 a.; Tamm, Et. Ordb. 5 b.; Brugmann, Grundr. II, 138, Die Aausdrücke für den Begriff der Totalität p. 69 f.

urg. **bar-na-* (< ieu. **bhor-no-*): fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *barn* n., fsv. (Schl.) *barn* n., fda. (Lund) *barn* n. 'barn'. Germanska motsvarigheter äro got. fs. fht. *barn* n., ags. *bearn* n. i samma betydelse. Ordet är till sitt ursprung ett gammalt part. prät. (eg. 'född, framfödd') till ieu. roten *bher- bhor- i* gr. *φέρειν*, lat. *ferre,* got. *bairan,* fht. *beran,* fno.-isl. *bera,* fsv. *bæra* 'tragen, gebären', lit. *bérnas* 'Knabe, Knecht', lett. *bērns* 'Kind' etc. Se t. ex. Fick, Wbch[4] I, 492; Kluge, Wbch[5] 130 b.; Tamm, Et. Ordb. 25 b.; Brugmann, Grundr. II, 139.

---

han vill återge med 'tota (familia et pecunia)', en sammanställning, som af Danielsson (i Pauli's Altital. Stud. III, 177 f.) betecknas såsom 'sehr beachtenswert'. Brugmann, som i Die Ausdrücke für den Begriff der Totalität in den indogermanischen Sprachen (Sonderabdruck aus dem Rennntiationsprogramm der philosophischen Facultät der Universität Leipzig für 1893—1894) p. 69 senast berört frågan, yttrar sig därom sålunda: 'Erwägt man jedoch, dass auch der Begriff alius in den Zusammenhang passt, was Danielsson selbst zugesteht, ferner dass die lautgeschichtlichen Bedenken, die D. gegen die Identificierung von *allo* mit lat. *alia* geltend macht, unschwer zu heben sind (s. Buck Der Vocal. der osk. Spr. 15, v. Planta Gramm. I, 166), endlich dass von einem *allo-* 'totus' sonst auf italischem Boden nichts zu spüren ist, so wird man sich mit *allo* = lat. *alia* zufrieden geben müssen'.

urg. *skarpa- (< *skarppa- < *skarb-ná- < ieu. *skorp-nó-): fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) skarpr 1) 'hvas, gjennemtrængende', 2) 'heftig, voldsom, vanskelig at modstaa', jfr no. dial. (Aas.) skarp 'skarp, hvas, bidder, gjennemtrængende'. I östnordiskan motsvarar nsv. och nda. skarp 'hvass, sträng, amper, kärf'. Samma adj. föreligger å västgermanskt språkområde i fht. scarf, scarpf, nht. scharf, fs. skarp, ndl. scherp, ags. scearp, engl. sharp. Ordets etymon är att söka i ieu. roten (s)kerp- 'schneiden, kratzen, schaben', uppvisad i ind. kṛp-āṇa- 'Schwert', kṛp-āṇī 'Scheere', gr. σκορπίος 'Scorpion', καρπός 'Frucht', lat. carpo 'rupfe, pflücke', lit. kerpù kìrpti 'scheeren', át-karpos, at-karpaí 'Abschnitzel', krapsztýti 'scharren', lett. schk'erpele 'Holzsplitter', schk'erpis 'das Pflugmesser zum Rasenpfluge', schk'erpēt 'Rasen mit dem Rasenpfluge schneiden', fksl. črěpŭ 'Scherbe', ags. sceorfan 'abreissen', fht. scarbōn 'in Stücke schneiden'. Med antagande af denna tolkning — hvarom se Kauffmann, Beitr. XII, 505 ff., Persson, Wurzelerw. pp. 52, 57, Noreen, Urg. Lautl. pp. 84, 85, 90, 163[1]) — framstår adj. germ. *skarpa- som ett gammalt part. präs. med en grundbetydelse af 'skärande, bitande', d. ä. 'hvass, skarp'. Vidkommande denna begreppsutveckling jämföre man t. ex. find. khara- 'hart, rauh, scharf', en afledning till primärroten (s)k(h)er- 'schneiden, spalten'[2]).

urg. knappa- (< ieu. *gna[o]bh-nó- l. *gna[o]p-nó-): fno-isl. (Vgf. Fr.[2]) knappr m. 'Knap, Knop', fsv. (Rqv. III, VI) knapper m. 'knapp', ä. da. (Kalk.) knap(p) 1) 'knapp', 2) 'klump', 3) 'testikler'. Utomnordiskt motsvarar ags. cnæp(p) 'Knopf'. Ordet kan med Noreen Urg. Lautl. pp. 154, 163,

[1]) Något annorlunda Kluge, Wbch[5] scharf.

[2]) S. Persson, Wurzelerw. p. 62.

216 [1]) antagas stå i förhållande af rotvariation till mht. *knübel* 'Knöchel', nsv. dial. *knöva* 'sammantrycka', no. dial. *knøyva* 'knuge, kramme, trykke sammen', isl. (Fg.) *knoyfa* 'premere', *knøyfir* 'qui premit': fht. *knopf* 'Knoten', nlt. *knop(p)* 'Knospe', ndl. *knoop* 'Knoten', mht. *knouf* 'Knopf' (: **knoppa-*, **knaup(p)a-*), bildningar, hvilka förutsätta en förgerm. rot *gneubh-* l. *gneup-*. Germ. **knappa-* låter under antagande af denna samhörighet återföra sig på en ieu. rot *gnax-bh-* l. *gnax-p-* 'sammantrycka' (: *gnu-bh-* resp. *gnu-p-* = t. ex. isl. *gnapa* 'vorüberliegen': *gnúpr* 'steiler Abhang', *gnøypr* 'vorüberliegend' = isl. nsv. *glam(m)* 'fröhlicher Lärm': isl. *glaumr*, ags. *gléam* d. s. = isl. *fnasa*, *fnosa* 'schnauben': *fnýsa*, ags. *fneosan*, ndl. *fniezen* d. s. = isl. *gnadd* 'Brummen': *gnauð* 'Larm' och får i enlighet härmed anses ursprungligen hafva ägt funktion af ett part. prät. med betydelse af 'sammantrykt, hopklämd'.

Slutligen må här anföras följande i formelt afseende något oklara bildningar:

urg. **branta-* (< **brantta-* < ieu. **mrandh-nó-*): fno.-isl. (Fg. Vgf. Fr.[2]) *brattr* 1) 'brat, steil', 2) 'pludselig, hastig, ilsindet'; fsv. (Sdw.) *branter*, nsv. *brant* (sv. dial. och ä. nsv. *bratt*); ä. da. (Kalk.) och nda. *brant* 'steil, brinkagtig'. Utomnordiskt förekommer en parallellform i ags. *brant*, *bront*, mengl. *brant* med bif. *brent* i samma bet. Beträffande ordets etymologi har K. F. Johansson K. Z. XXX, 449 ff. [2]) sammanstält detsamma mod gr. *βρένθος* 'stolta åtbörder', *βρενθύομαι* 'förhäfva sig, brösta sig' [3]) och med hänsyn till dessa

---

[1]) Jfr äfven Kluge, Wbch[5] 205 a.

[2]) Jfr Tamm, Et. Ordb. 57 b.; Noreen, Urg. Lautl. p. 141.

[3]) Med gr. *βρένθος* och *βρενθύομαι* förbinder Fick, Wbch[4] II, 184 kymr. *brynn* m. 'collis' (enl. Fick af en urkelt.

förutsatt en tillgrundliggande ieu. rot *mrendh-*, som vore en nasalerad biform till en i find. *mūrdhan* 'hufvud' och *çata-bradhna-* 'försedd med hundra uddar (om en pil)' föreliggande rot *mradh-* med grundbet. 'hinaufragen'. Enligt denna tolkning äger germ. adj. **ƀranta-* ofvan angifna formella utvecklingshistoria och framstår till sin funktion som reflex af ett gammalt *no*-stamsparticip. Det tvifvelaktiga i denna etymologi hänför sig till ordets form, betingas nämligen af den enligt min mening ännu icke till full klarhet bragta frågan om en supponerad urgerm. ljudutveckling af ieu. uddljudande *m* före *r* till *ƀ* (se härom Osthoff, Morph. Unters. V, 123 ff.; Hirt, Indog. Forsch. I, 475; Noreen, Urg. Lautl. p. 141; Streitberg, Urg. Gramm. p. 143).

urg. **ramma-* (< **ram-na-*): fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *rammr* 1) 'stærk', 2) 'skarp, streng, stram, bitter i Smag', 3) 'ond'. Motsvarigheter till detta adj. kunna anses substantiverade i ags. *ram, rom* (gen. *rommes*), fht. mht. *ram* (gen. *rammes*) 'Ramm, Rammbock'[1]). Till grund för ordet torde ligga ieu. roten *rem-* i ir. *remor (* remro-)* 'dick, fett', kymr. *rhēf* 'crassus, magnus' etc. (jfr betr. *o*-stamsformen **rama-* Karsten, Nominalbildning I, 67).

urg. **stamma-* (< **stam-na-*): isl. (Eg. Vgf.) *stammr* 1) 'balbus', 2) 'lentus, tardus'. Det likbetydande fsv. *stamber*

---

grundf. *brendo*) samt ir. *bruinne* m. 'Brust', kymr. *bron* f. (fkymr. *bronn-*) 'pectus, mamma', bret. *bronn, bron* f. 'Mamelle, in Ortsnamen auch ein runder Hügel' (Fick: af urkelt. *brondā brondjō-*), bildningar, hvilka han återför på en urkelt. rot *brend* 'schwellen, sich erheben'. Nämda keltiska former kunde emellertid äfven få sin förklaring ur en urkelt. rot *mrend-* (se ang. ljudförbindelserna *mr* och *ml* i keltiskt uddljud Brugmann, Grundr. I, 181), motsvarande ieu. *mrendh-*, och sålunda äfven ställas i etymologiskt samband med ifrågavarande germ. ord.

1) S. Schade, Wbch[2] 699 a.; Noreen, Urg. Lautl. p. 158.

(en gång uppvisadt) är med hänsyn till sv. dial. (Rz) *stammer* 'stammande' sannolikt att fatta som motsvarighet till den isl. formen (jfr dock *o*-stamsadj. fno.-isl. *stamr* i samma bet., se Karsten, Nominalbildning I, 51 f.). Parallella bildningar möta vidare i got. *stamms*, fht. *stammēr* (nom. sg. m.) 'stammelnd'. Ordets etymon är att söka i germ. roten *stam-*, ingående i fht. mht. *stęmmen, stęmen (*stamjan)* 'Einhalt thun, stehen machen' (se Karsten o. a. st. och där cit. lit.). Man jämföre äfven fht. *un-gi-stuomi* 'ungestüm, unbehindret', *stamal*, ags. *stamor* 'stotternd'. — I de tvänne sistbehandlade adjektiven är geminatan *mm* förmodligen assimilationsprodukt af rotens utljudande *m* med suffixkonsonanten. Dock kunna äfven andra förklaringsmöjligheter ifrågakomma (s. Noreen, Urg. Lautl. p. 157 f., jfr artiklarna **dimma-* **skemma-* pp. 44, 48 i det föreg.).

c) **Isolerade bildningar.**

urg. **þallō* (ieu. **tol-nā́*): fno.-isl. (Eg. Vgf.) *þǫll* f. 'a young fir-tree', med en östnordisk parallellform i nsv. *tall*. Ordet står i afljudsförhållande till det p. 33 behandlade urg. **þulla-*, **þolla-* (se detta).

urg. **ráh-nō* (ieu. *rák₁-nā*): fno.-isl. *rán* f. 'Havets Gudinde'. Jag fattar ordet som substantivering af en gammal präsentisk participialbildning till en ieu. rot *rak₁-*, som för öfrigt uppträder i fht. *bi-rahanen (*-rahnjan)* 'rauben, erbeuten', fno.-isl. *rǽna* d. s., *rán* n. (**rak₁-no-m*) 'Handling, hvorved nogen forholder anden Mand hvad der med rette tilhorer denne', nda. *ran*, nsv. *rån* [1]), samt utvidgad

---

[1]) Jfr von Bahder, Verbalabstracta p. 59.

med *s*-determinativ i find. *rak₁s-*, av. *rash-* 'verwunden, verletzen'[1]). Det engång mötande fno. *al-ránn* 'aldeles udplundret' (Fr.[2]) torde vara att uppfatta som bahuvrīhi-kompositum, innehållande nyss anförda verbalabstr. *rán*.

urg. **az-ná-:* fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *annr* blott opers. *e-m er annt:* 'en har noget som han tænker paa, sysler med, stunder efter, som er ham magtpaaliggende'; jfr no. dial. (Aas.) *ann* 1) 'virksom, ivrig, omhyggelig', 2) 'om Tingen: nødvendig, magtpaaliggende, hastende, strax fornøden'. En östnordisk motsvarighet finnes i sv. dial. (Rz) *annt* adv. 'brådt, skyndsamt'. Såväl form som betydelse hos detta adj. tyder på etymologiskt samband med fsv. *and (*aznađ), an(n),* fno.-isl. *ǫnn* (*aznōd*[2])) 'höstarbete, skörd' (sist anförda form äfven med bet. 'Iver, Anstrengelse, Arbejde eller Virksomhed som udkræver Anstrengelse, udføres med Iver') samt å utomnordisk botten med got. *asans* 'Ernte, Herbst', fht. *aran* d. s., got. *asneis,* fht. *esni,* ags. *esne* 'Taglöhner'. Den här ingående germ. roten *as-* (eg. väl 'Feldarbeit thun'[3])), hvartill vårt adj. **az-ná-* är ett *no*-particip[4]), föreligger utomgermanskt måhända i lat. *annona* (< **asnona?*) 'gröda, skördad spanmål'; jfr äfven preuss. *assanis,* fksl. *jesenĭ,* ry. *osen'* o. s. v. i betydelse af 'höst', hvilka dock ytterst kanske äro germanska lånord.

Ett ieu. *no*-particip döljer sig antagligen äfven i

urg. **skamma-* (< **skam-no-*): fno.-isl (Eg. Vgf. Fr.[2]) *skammr* 'kort', fsv. (Schl. Sdw.) *skamber* d. s. (jfr afledning-

---

[1]) S. Persson, Wurzelerw. p. 215, not 2.

[2]) S. Noreen, Arkiv VI, 358, Aisl. Gramm.[2] § 208, Urg. Lautl. pp. 135, 172; Tamm, Et. Ordb. 8 b.

[3]) S. Kluge, Wbch[5] 92 b.

[4]) Etymologin muntligen meddelad af prof. Noreen.

arna fsv. *skæmma* f. = isl. *skemma* 'liten fristående byggning', fsv. *skæmma* = isl. *skemma* 'förkorta', fsv. *skæm-ta* = isl. *skem-ta* 'förkorta tiden för sig'), fda. (Lund) *skammær* d. s. Något etymon har veterligen icke blifvit uppvisadt. Förslagsvis ställer jag ordet i fråga till en *m*-utvidgning af ieu. roten *sk₂hā-* 'ritzen, schneiden', som ingår i gr. σχάω σχάσσαι 'ritze' samt med förlust af sitt uddljudande *s* i find. *(prot-)khā-yati* 'gräbt aus', *khā-tá-* 'Graben, Grube', *khá-* 'Höhle, Öffnung' etc. [1]). Vidkommande begreppsutvecklingen i adj. jämföre man t. ex. isl. *stuttr* (**stunta-*), fht. *scurz*, ags. *sceort*, engl. *short*, lat. *curtus*, fksl. *kratŭkŭ* 'kort', ord, hvilka samtliga höra till rötter med betydelse af 'skära, klyfva o. s. v.' [2]). En *s*-lös biform af ifrågavarande rot uppträder — som mig synes — i fht. *ham-al*, *hammer* 'verstümmelt', isl. *hamla* vb. 'lemlæste paa Haand eller Fod' samt väl äfven i ä. da. (Kalk.) *hamt* (neutr.) 'manglende'.

Till ofvanstående samling af ursprungliga *no*-stamsparticip fogar jag följande bildning, hvilken visar sig vara utrustad med bindvokal framför suffixet.

urg. **u̯-ana-* (ieu. **u̯-ono-*): fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *vanr* 'blottet for noget'. Ordet förekommer dessutom som förra led i ett stort antal sammansättningar och är endast i denna ställning uppvisadt å östnordisk botten: jfr nsv. *vanför*, fda. (Lund) *van-før* = fno.-isl. *van-førr*, fsv. *van-gömsla* = fno.-isl. *van-gøymsla*, fda. *van-haldæn* = fno.-isl. *van-haldenn*

---

[1]) Se betr. denna rot Fick, Wbch⁴ I, 567; Persson, Wurzelerw. p. 39.

[2]) S. Karsten, Nominalbildning II, 26, not 2.

'skadelidende' o. s. v. Samma adj. föreligger i got. *wans* och fht. *wan* 'mangelhaft, fehlend'. Ordet har bildats medels suff. *-o-no-* på svagaste afljudsstadiet af ieu. roten *eu̯-* 'leer sein', uppvisad i gr. *εὖ-ν-ι-ς* 'beraubt', find. *ū-ná-* 'ermangelnd', av. *ū-* 'mangeln', got. *auþs* 'öde', fht. *ōdi*, mht. *œde* 'öde, leer, arm', fno.-isl. *auðr* o. s. v. Se härom Osthoff, Morph. Unters. IV, 368; Brugmann, Grundr. II, 144; Kluge, Wbch[5] 394 a.; Persson, Wurzelerw. p. 230; Noreen, Urg. Lautl. p. 80 f.[1]).

Med afseende å rotstadiet fördela sig ofvan undersökta *no*-particip sålunda på de särskilda afljudsklasserna, att 23 af de samma uppvisa svag vokalism, 14 (däribland 3 osäkra) *ĕ*-vokalism samt 12 (inclusive 4 tvifvelaktiga) *ŏ-(ă-)*vokalism. Att en större del af dessa bildningar tillhör de svaga stadierna, står i själfva värket i samklang med ifrågavarande ordkategoris förhistoriska betoning, hvilken, att döma af förhållandet i grekiskan och fornindiskan, i regeln varit oxytonering [2]). För indoeuropeisk suffixbetoning tala äfven — på få undantag när — de i ofvanstående exempelsamling förekommande germanska verbaladjektiv, hvilka äro bevisande för aksentuationen. För vinnande af öfversiktlighet sammanställer jag dessa bildningar.

På grund af assimilation af suffixets *n* med rotens slutkonsonant [3]) framstå nedan uppräknade exempel som

[1]) För denna i allo tillfredsställande tolkning böra de något afvikande meningarna hos Feist, Grundriss der got. Etym. p. 130 och Fick, Wbch[4] I, 542 afgjordt vika.

[2]) Jfr Brugmann, Grundr. II, 132; H. Hirt, Der idg. Akzent p. 271.

[3]) Se angående denna ljudlag Noreen, Urg. Lautl. p. 154 f., Streitberg, Urg. Gramm. p. 138 f. och af dessa förff. anf. lit.

1. Ursprungligen oxytonerade:

a) Med svag rotvokalism.

urg. **stukka-* < ieu. **stək[g]-nó-*; urg. **hṷīta-* < ieu. **kṷit-nó-*, urg. **lukka-* < ieu. **lug-nó-;* urg. **ƀukka-* < ieu. **bhug-nó-;* urg. **kukka-* < ieu. **gug-nó-;* urg. **flukka-* < **fluʒ-ná-;* urg. **ƀutta-* < ieu. **bhud-nó-;* urg. **ƀlutta-* < ieu. **bhlud-nó-;* urg. **kruppa-* < ieu. **gr̥bh-nó-;* urg. **ƀulka-* < ieu. **bhl̥gh-nó-;* urg. **hulka-* < ieu. **kl̥k-nó-;* urg. **smulka-* < ieu. **sml̥k$_2$-nó-;* urg. **ṷekka-* < ieu. **ṷig-nó-;* urg. **ƀrokka-* < ieu. **bhr̥gh-nó-;* urg. **krukka-* < ieu. **grug-nó-*.

b) Med ĕ-vokalism.

urg. **ƀelka-* < ieu. **bhelgh-nó-;* urg. **ƀerka-*, < ieu. **bherk$_1$-nó-:* urg. **trekka-* < ieu. **dregh-nó-;* urg. **skreṷpa-* < ieu. **skreṷp-nó-;* urg. **erpa-* < ieu. **erbh-nó-* (osäkert).

c) Med ŏ-(ă-)vokalism.

urg. **skarpa-* < ieu. **skorp-nó-:* urg. **knappa-* < **knaƀ-ná-;* urg. **ƀranta-* < ieu. **mrandh-nó-* (osäkert).

Å andra sidan intygar ofvan berörda assimilations uteblifvande följande ord som

2. Ursprungligen paroxytonerade:

a) Med svag rotvokalism.

urg. **sṷik-na-* < ieu. **sṷíg-no-*.

b) Med ĕ-vokalism.

urg. **ferh-na-* < ieu. **pérk₁-no-* (jfr däremot gr. *περκνός*).

c) Med ŏ-(ă-)vokalism.

urg. **rah-na-* < ieu. **rák₁-no-*.

Af dessa tre paroxytona äro emellertid de tvänne sist anförda uppvisade blott som substantiverade, en omständighet, som möjligen är af vikt vid sökandet af förklaringsgrund för deras betoning. Bildningarna i fråga kunde nämligen ha undergått aksentförändring i och med sin öfvergång till substantivisk funktion, hvilken i urspråket, oftare än den motsvarande adjektiviska, varit förenad med starkt afljudsstadium och däraf förutsatt rotbetoning [1].

Som oxytoneradt gäller vidare urg. **azná-*, men på grund af ett annat kriterium (grammatisk växling.)

---

[2]) S. Brugmann, Grundr. II, 132.

KAP. VI.

Primäradjektiv bildade med suffixet -*mo*-.

Indoeuropeiska nominalsuffixet -*mo*- uppträder å germansk språkbotten hufvudsakligen i substantiv med dels konkret dels abstrakt betydelse (s. K. von Bahder, Verbalabstracta p. 129 ff.; Kluge, Nom. Stammb. §§ 88, 152; Brugmann, Grundr. II, 164), men har därjämte som adjektivbildande i primär funktion kvarlämnat några strödda spår utan bestämdt utpräglad betydelse. Enstaka exempel på hithörande adjektiv anföras af Kluge o. a. arb. § 184. Å nordisk språkbotten har jag påträffat nedan sammanstälda ordmaterial.

A. Med svag rotvokalism.

a) Reducerade stadiet.

I. En samgermansk bildning.

urg. **rū-ma-:* fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *rúmr* 1) 'rummelig, vid, bred', 2) 'bekvem, belejlig'; fsv. (Schl.) *rūmer* 'rymlig a) om rum, b) om tid'; fda. (Molb.) *rūm* 'rummelig'.

Utomnordiskt föreligga motsvarande bildningar i got. *rūms* 'geräumig, breit', mht. *rūm (ge-rūm* = nht. *geraum)*, ndl. *ruim*, ags. *rūm* d. s. Ordet förekommer därjämte som substantivering med samgermansk utbredning. Till grund för detsamma har man lagt ieu. roten *rū-* i lat. *rūs, rūris* 'das freie Feld, Land', av. *ravah-* 'weit, frei' (s. Osthoff, Morph. Unters. IV, 126; Fick, Wbch[4] I, 529; Kluge, Wbch[5] 296 a.; Brugmann, Grundr. I, 48, II, 164).

II. Isolerade bildningar.

urg. **ʒrī-ma-:* no dial. (Ross) *grīm* 'grim, hæslig', nda. *grim* (fda. **grīm*) d. s. Ordet synes mig närmast sammanhänga med no. dial. (Aas.) *grīma* 'Streg eller Stribe over Ansigtet', fda. (Molb.) *grimet* 'sværtet, om (märkta) Træer, der nævnes som Skiel-mærker imellem tilgrændsende Iord-Eiendomme', nda. *grim* 'Sværte af Røg eller Lue, Sod' samt å svensk språkbotten med dial. (Rz) *grima* 'fläck eller smutssträck', *grima* 'get, som i pannan är tecknad med svarta strimmor', *grimig, grimmig* 'smutsig' etc. Jessen, Et. Ordb. 82, förbinder härmed ytterligare fno.-isl. *gríma*, 1) 'Skjærm som skjuler Ansigtet', 2) 'Menneskefigur, der som Gallion er opsat i et Fartøis Forstavn', 3) 'mørk Tale, hvori der ligger en skjult Betydning', fsv. *grima* 'mask för ansiktet' äfvensom ags. *grīma* 'Maske, Larve, Gespenst, Helm' (jfr härmed ags. *grīmhelm* 'verhüllender Helm'), ord, hvilka jag i betraktande af betydelsedifferensen dock anser böra afsöndras från det ifrågavarande. Å utomgermanskt område höra hit otvifvelaktigt lågty. *grimmlig* 'was eine hässlich gewordene, schmutzige Farbe hat' samt *grimmeln, be-grimmeln* schmutzig werden, die Farbe verlieren'. Nyengl. *grime* 'smuts'

är nordiskt lån (Skeat, Etym. Diction.). I fråga om etymon för adj. **ʒrī-ma-* och hithörande ordgrupp synes mig Jessen o. a. st. hafva träffat det riktiga, då han föreslår härledning från ieu. roten *ghri-* 'reiben' i gr. χρίω 'reibe, bestreiche' (särskildt 'smörjer, öfverstryker med färg'), χρί-μπτω 'streife'. Grundbetydelsen hos vårt adj. är i enlighet härmed 'bestruken, färgad, besudlad, befläckad', hvarur man otvunget kom till nyansen 'grim, hæslig'.

urg. **suī-ma-*: no. dial. (Ross) *svīm* 'rask og smidig, omtr. = *svim*', hvilket af Aas. återges med 'rask, hurtig, ogsaa let at haandtere'. Ordets etymon ville jag söka i germ. roten *su̯ĭ* i mht. *swei-m* 'Schwanken, Schweben', ags. *swīma*, fno.-isl. *sui-me* 'Schwindel'. För öfrigt ouppvisad, torde denna rot möta utvidgad med ett *k*-determinativ i sv. dial. *svīga svēg* (urg. **su̯īʒan* **su̯aih-*: ieu. *suīkó*) 'böja sig, svikta', *svēg* adj. 'som låter böja sig' (jfr *svēg-ryggad, svēg-bakt* 'svankryggig', nda. *svei-rygget, svei-baget* d. s.[1]), fno.-isl. *sueigr, suigi* 'a switch, a bow', *suig* 'a bend, curve, circuit', *sueigia* 'to bow, bend', äfvensom med ett *g*-determinativ i ags. *swīcan* 'gehen, schweifen, weichen', fht. *swīhhōn* 'vagari, schweifen' etc. Vidkommande betydelseutvecklingen i vårt adj. kan jag påvisa parallellismer i fsv. *kringer* 'lätt, snabb', ä. da. *kring* 'snild, træsk, rask', hvilka jag (se Nominalbildning I, 33) hänfört till en germ. rot *kring-* 'böja, vrida' (förgerm. *greng₁h-* i lit. *grę̃žiù grę̃žti* 'drehen, wenden'), samt i lit. *sukrùs* 'beveglich, flink', som närmast sammanhänger med lit. *sukù sùkti* 'drehen'[2]).

urg. **hū-ma-*: fno.-isl. (Fr.[2]) *húmr* 'skum, skummel, halfmörk' (ἅπ. λεγ.), jfr det häraf substantiverade *húm* n.

---

[1]) S. Karsten, Nominalbildning I, 79.

[2]) S. Persson, Wurzelerw. p. 192.

'Tusmørke', äfvensom denominativa vb. *húma* 'skumre, blive Tusmørke mod Aftenen'. Å östnordisk botten hänför jag hit trots den abstrakta betydelsen fsv. (Schl.) *hūmi* 'dunkel föreställning, misstanke' (jfr *huma mal* 'mål, som grundar sig på osäker misstanke' [1]), till sitt ursprung väl ett adjektivabstrakt [2], samt ä. da. (Kalk.) *ild-hūm* 'nedslåt' (ἅπ. λεγ.), hvari senare ledet motsvarar isl. *húmr* (ofvan). Ordets etymon är att söka i ieu. roten *(s)keu̯-* 'betäcka', ingående i bl. a. gr. σκῦ-τος, κύ-τος 'Fell, Haut', lat. *scū-tum* 'sköld', *ob-scū-rus* 'mörk, otydlig, obegriplig; hemlighetsfull, tillbakadragen, allvarsam' (således i det närmaste samma begreppsutveckling som da. *ild-hūm* förutsätter), *cŭtis* 'hud', isl. *húd*, fsv. *huþ*, nsv. *hud*, isl. *skiól* 'Zufluchtsort, Obdach', *skaunn* 'Schild', *skúmi* 'shade, dusk', fht. *scūr* 'Wetterdach, Schutz'. Se om denna ordgrupp t. ex. Persson, Wurzelerw. p. 45.

b) Synkoperade stadiet.

Intet af nedan behandlade adjektiv torde vara uppvisadt utomnordiskt.

urg. **su̯i-ma-:* no. dial. (Aas.) *svim* 'rask, hurtig, ogsaa let at haandtere'; jfr härtill hos Ross: *svime* 'En som er rask og behændig, svim', samt *svimen* 'omtr. = *swīm*'. Ordet är afljudsform till urg. **suī-ma-* (se p. 63).

urg. **ul-ma-, *ol-ma-:* fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *olmr*, *ólmr* 'tilbøielig til fiendligt Overfald'; jfr no. dial. (Aas.) *olm* 'olm, hidsig, arrig, om Dyr, især Oxer' samt de häraf deri-

[1]) Jfr Noreen, Urg. Lautl. p. 204.

[2]) Ang. abstraktbildningar af denna art se Kluge, Nom. Stammb. § 107; Hellquist, Arkiv VII, 11.

verade *ulma* vb. 'være mørk eller ublid, om Luften', *ylmast* vb. 'blive olm eller ophidset'. Något etymon har veterligen icke blifvit påvisadt. Jag lägger till grund för ordet ieu. roten *u̯el- ul-* 'sjuda, koka, svalla, vara i jäsning', som bl. a. ingår i find. *úlmuka* 'Brand', got. *wulan* 'sieden', fht. *wallan,* ags. *weallan* 'wallen, sprudeln', fht. mht. *walm* 'Hitze, Gluth', isl. *vella* 'sprudle, boble, om Vædsker der er i kogende Tilstand'. Adjektivet betecknar i enlighet härmed egentligen 'sjudande, het' eller i figurlig mening 'hetsig, häftig', har således genomgått samma betydelseutveckling, som föreligger t. ex. i sv. *het, hetsig* 1) 'mycket varm, åtföljd af stark hetta', 2) figurligt: 'snar till vrede, vred, ond (om person)' och i isl. (þork. III) *brýnn* 'paatrængende' (jfr härmed särskildt betydelsen hos den fno.-isl. formen af vårt adj.), i fall detta sistnämda — som mig synes troligt — hör till en ieu. rot. *bhreu̯-* 'sieden, kochen, gähren' i gr. trak. *βρῦ-τον βρῦ-τος (*φρῦ-τον *φρῦ-τος)* 'gegohrenes Getränk', lat. *de-frŭ-tum* 'eingekochter Most', fht. *briuwan,* ags. *bréowan,* fsv. *bryggia* 'brauen' o. s. v.[1]).

urg. **dul-ma-:* ä. da. (Kalk.) *dulm* 'tåget *(ἅπ. λεγ.);* jfr det häraf substantiverade *dulm* 'tyk tåge', denominativa vb. *dulme* 1) 'være mørkt i vejret', 2) 'som skjules af skyer' äfvensom derivationerna *dulmvorn, dulmagtig* = *dulm* adj. Jag föreslår att hänföra ordet till ieu. roten *dhu̯el- dhu̯ol-* 'dunsten, räuchern, verfinstern', som ingår i bl. a. gr. *θολός (*θϜολ-ός)* 'Schlamm, der dunkle Saft des Tintenfisches', *θολερός* 'schlammig, trübe (vom Wasser),' got. *dwals* 'thöricht', fs. *dwalm,* fht. mht. *twalm* 'Betäubung, betäubender Dunst, Qualm, betäubender Saft', isl. *dulr* 'silent, close', fsv.

[1]) Se om denna ordgrupp Persson, Wurzelerw. p. 126.

dul, dol 'dåsig, trög, slapp', ä. da. *dul* 'sløv', fht. *tol,* fs. ags. *dol* 'thöricht, unsinnig'. Se om denna ordgrupp Karsten, Nominalbildning I, 14 f. och där anf. lit.

urg. **hlu-ma-:* ä. da. (Kalk.) *lum* 'meget varm' (jfr hos Molb. da. dial. *lum, lummet* 'om trykkende Warme i Luften, lummer'). Å västnordisk språkbotten förekommer en motsvarighet i no. dial. (Aas.) *lum* 'noget varm, lind, mild, om Luft og Vind'. Med afseende å denna nynorska form jämföre man vidare no. dial. (Aas.) *luma* vb. 'dose, dovne sig', *lumme* m. 'en varm Luftstrøm' äfvensom med *r*-afledning *lummer, lumr* 'kvalm, lummervarm', *lumra* f. 'tyk Luft med Vindstille og nogen Varme' etc. Vidkommande ordgruppens etymologi antar jag samband närmast med isl. *hlýr* 'varm, mild', fsv. *liōr* 'ljum', ä. da. *ljū* 'varm' samt å fjärmare håll med ags. *hléon hléowan* sv. vb 1) 'erwärmen', 2) 'warm, heiss werden', *ge-hléow* 'sonnig', mengl. *hlèwe* 'lau' (jfr med *k*-suffix mengl. *hleuke,* mndl. *leuk* 'lau'). Någon förgerm. motsvarighet till den i ofvan nämda ord ingående germ. roten *hleu̯-* är veterligen icke uppvisad.

urg. **hru-mu-:* fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *hrumr* 'svag, skrobelig, saa at man ikke har sin fulde Førlighed og Rørighed'. Som ordets etymon kan man med Persson, Wurzelerw. p. 147 lämpligen antaga ieu. roten *kru- kreu̯-*[1]) i gr. *κραῦ-ρος* 'brüchig, spröde', *κραῦ-ρα* 'eine Viehkrankheit', find. *cro-ṇá-* 'lahm'. Ifrågavarande rot torde i grunden vara identisk med ieu. roten *(s)kreu̯-* 'zerbrechen, hauen, schneiden', hvilken jag p. 47 i det föreg. velat spåra i isl. *hriónn* 'salebrosus, inæqualis, asper' m. fl. ord. Adj. *hrumr* beteck-

[1]) Jfr annorlunda hos Fick, Wbch[3] I, 48 och i anslutning till honom Zimmer, Nominalsuffixe *a* und *ā* in den germ. Spr. p. 101, hvilka förff. ställa vårt adj. till en ieu. rot *kram-* 'müde werden, erschlaffen', ett antagande, som tilltalar mig mindre.

nar i enlighet härmed egentligen 'bruten, skör, bräcklig'. Med afseende å betydelseutvecklingen i ordet jämföre man exempelvis fsv. *braker* 'bräcklig, skör' af germ. roten *ƀrek-* (: *ƀrak-*) 'bryta' [1]) samt isl. *skriúpr* 'fragilis', sv. dial. *skrȳp* 'skröplig, sjuklig, mycket svag m. m.' af en ieu. rot *skreu̯-p-* 'zerbrechen, schneiden o. s. v.' (se p. 47 f. i det föreg.), som är en labialutvidgning af ofvan berörda rot *skreu̯-*. — Jämte *hrumr* uppger Fr.[2] en likbetydande form *hrummr* (< **hrum-na-?*).

B. Med rotvokalismen *ĕ*.

Inom denna kategori har jag att anföra blott tvänne bildningar, bägge utan kända motsvarigheter å utomnordiskt språkområde.

urg. **hleu̯-ma-:* fsv. (Sdw.) *liomber,* nsv. *ljum* (jfr de häraf utbildade fsv. Sdw. *liomin, liomadher* med samma bet.), afljudsform till nyss berörda adj. **hlu-ma-:*

urg. **rǣ-ma-:* fno.-isl. (Vgf. Fr.[2]) *rámr* 'hes, tyk i Maalet'. Östnordiskt motsvarar blott sv. dial. (Rz) *råm* d. s. I etymologiskt hänseende kan ordet med Persson, Wurzelerw. pp. 87, 91 not 1, 196, 244 lämpligen föras till ieu. roten *rē- rō-* i find. *rā́-yati* 'bellt', lit. *rė́-ju rė́-ti* 'heftig losschreien', lett. *rā-ju rā-t* 'schelten', fksl. *ra-rŭ-* 'sonitus', fno.-isl. *ró-mr* 'the voice, the ring of the voice, the shouting, cheering' [2]).

---

[1]) S. Karsten, Nominalbildning I, 55 f.

[2]) Beträffande sist anförda ord, annorlunda, men med hänsyn till betydelsen påtagligen oriktigt, v. Bahder, Verbalabstracta p. 135.

C. Med rotvokalismen *ŏ(ă)*.

a) Samgermanska bildningar.

urg. **arƀ-ma-* > **ar-ma-*: fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *armr* 1) 'ulykkelig', 2) 'forbandet', 3) 'Ulykke bringende eller varslende'; fsv. (Sdw.) *armber* 1) 'arm, olycklig, eländig, usel', 2) 'arm, fattig', 3) 'förstörd, tillspillogifven (?)'; ä. da. (Kalk.) *arm* 1) 'elendig', 2) 'fattig'. Utomnordiskt föreligger samma adj. i got. *arms*, fht. *aram arm*, fs. ndl. *arm*, ags. *earm* med bet. 'fattig'. Ordet har af Noreen Arkiv VI, 313 f. (jfr P. Grundr. I, 465, Aisl. Gramm.[2] §§ 231, 240,2) antagits stå i etymologiskt samband med det till betydelsen fullt öfverensstämmande fno.-isl. *aumr* och med hänsyn till detta, för hvilket han fastställer en grundform **arƀ-uma-*, återförts på urg. **arƀ-ma-*[1]). — Den här ingående germ. roten *arƀ-* sammanfaller enligt Noreen med den, som föreligger i got. *arb-aids* 'nöd', fs. *arƀēdi* 'möda, lidande', ags. *earfede, earfod* 'besvär', fht. *arabeit* 'nöd, möda, arbete', isl. *erfide* 'möda', fsv. *ærviþe, arviþe, arvoþe, ærvoþe, ærvadhe* 'möda, arbete', *arvoþa* 'plågas'. Utomgermanskt har denna rot uppvisats i fksl. *rabŭ* m. 'träl, tjänare, dräng', *rabota* f. 'arbete'[2]). Sannolikare än denna tolkning förefaller mig dock en annan af Persson o. a. st. alternativt framstäld[3]), enligt hvilken vårt ord närmast skulle sammanhänga med gr. *ὀρφα-*

---

1) För denna evidenta sammanställning synes mig Perssons Wurzelerw. p. 26, not 2 framkastade afvikande förslagsmening obetingadt böra vika.

2) S. Tamm, Et. Ordb. 13 b.; Kluge, Wbch[5] 17 b.

3) Jfr Kluge o. a. st.

νος och lat. *orbus* (: ieu. rot *orbh-*) 'beröfvad kära personer, isl. föräldrar, barn'.

urg. **u̯ar-ma-:* fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *varmr* 'varm', fsv. (Schl.) *varmber,* da. *varm* d. s. Jfr utomnordiska parallellformer i fht. mht. fs. ndl. *warm,* got. **warms* (i *warmjan* 'värma') med samma bet. Till grund för ordet lägger jag med Kluge, Wbch[5] 'warm' ieu. roten *u̯ar-* 'heiss sein', upppvisad i fksl. *varŭ* 'Hitse' *vrě-ti* 'kochen, heiss sein', *vrŭlŭ* 'hitzig', lit. *vìrti* 'kochen' [1]).

urg. **har-ma-:* fsv. (Sdw.) *harmber* 'harmsen'; ä. da. (Kalk.). *harm* 'vred'. Å västnordisk mark möter ordet blott i no. dial. (Aas.) *harm* 1) 'sørgmodig, bedrøvet', 2) 'angerfuld, ærgerlig over en Forseelse', 3) 'vred'. Utomnordiskt föreligga parallellformer i fs. *harm,* ags. *hearm* 'schmertzlich, kränkend, bitter'. Jämsides med detta adj. går ett samgermanskt verbalabstrakt fno.-isl. *harmr* m. 'sorg', fsv. *harmber* m., nsv. *harm* m., fda. nda. *harm* m. 'sorg, vrede', fht. *haram,* fs. *harm* m. 'Beschimpfung, schmerzende Rede, Kränkung', ags. *hearm* m. 'Beleidigung, Schaden', hvilket å utomgermansk botten identifierats med fksl. *sramŭ* (<**sormŭ)* 'Scham' Vidkommande ordets etymologi har man (se Kluge, Wbch[5] 165 a.; Meyer, Etym. Wbch der albanesischen Sprache 88) antagit samband med mht. *here* (flekt. *herwer*), nht.

Enligt en annan etymologi, hvarom se t. ex. Bugge, K. Z. XIX, 433 f., Brugmann Grundr. I, 311, 330, 395, II, 161, Fick, Wbch[4] I, 40, 204, 416, Noreen, Urgermansk Judlära p. 112 (däremot icke i Urg. Lautl.), Kluge, Nom. Stammb. § 184, vore germ. **u̯ar-ma-* framgånget ur ieu. *g_2*hor-mo-,* ett antagande, som dock möter formella svårigheter. Ännu tvifvelaktigare är en tredje förslagsmening af v. Sabler (K. Z. XXXI, 284), som förmodar en ieu. grundf. **bhu̯or-mo-*.

herb, got. **har-wa-* (jfr finska lånordet *karvas*) 'bitter, herb' [1]) samt med alban. *ϑartε ϑarεtε, ϑarbεt ϑarpt* 'sauer' af äldre *ϑarba-*, som återgår på en alban. grundform **sarva-*.

b) En isolerad bildning.

urg. **rai̯-ma-:* fno.-isl. (Vgf. Fr.[2]) *reimr* blott opers. i uttr. *þar er reimt* ɔ: der er utrygt, der er man udsat for at det skal gaa en ilde paa Grund af *reim-leikr* d. ä. 'Spøgeri af døde Menneskers Gjengangere'. Ett motsvarande substantiv föreligger väl i fno.-isl. *reimr* m. 'Jammerklage'. Beträffande etymologin ville jag förslagsvis sammanställa dessa ord med av. *rī-* (*rōi-t*) 'aufschreien', mht. *rē-ren*, fht. *rē-rēn* 'blöken, brüllen', ags. *rā-rian* (*rai-r-*), lett. *rēt* 'bellen' (ieu. rot *rī- roi̯-*). Adj. **rai̯-ma-* har i enlighet med detta etymon ursprungligen betecknat '(hemlighetsfullt) stönande, klagande', (jfr subst. *reimr*).

Suffixet *-mo-* uppträder å germ. botten äfven under en längre, med bindevokal utvidgad form *-uma-* (ieu. *-əmo-*), hvilken vanligen blott förekommer som superlativbildande i ord med betydelse af tal, rang m. m. och i detta fall redan urgermanskt öfvergått till *n*-deklination [2]). Men bortsedt från denna användning, har suff. *-uma-* lämnat spår efter sig äfven

[1]) I och med sammanställningen af adj. **har-u̯a-* 'bitter' med ifrågavarande germ. **har-ma-*, fksl. **sormŭ-* och alban. *sarva-*, hvilka tvänne sist anförda former förutsätta uddljudande palatalt *k*, förfaller Perssons Wurzelerw. p. 127 not 2 gjorda förslag, att ställa förstnämda ord (**har-u̯a-*) till ieu. roten *(s)k₂er-* 'spalten, schneiden'.

[2]) Se Brugmann, Grundr. II, 156 ff.

med bibehållande af sin ursprungliga *o*-flexion. Vid behandlingen af adj. **ar-ma-* (p. 68 i det föreg.) omnämdes fno.-isl. *aumr* 'ulykkelig, elendig' (Fr.[2]), hvilket enligt Noreen beror på urg. **arƀ-uma-*[1]). Ordet äger nordiska motsvarigheter i fsv. (Schl.) *ømber* (gutn. *aumbr*) 1) 'usel, nödlidande', 2) 'dålig, illa beskaffad', fda. *øm*, nda. *øm* 'usel', men torde sakna sådana i aflägsnare släktspråk. Ifrågavarande suffix synes föreligga ännu i ett annat nord. adjektiv, näml. i isl. (Vgf.) *naumr* 'narrow, close', substantiveradt i isl. *nauma* f. poet. 'femina gigas'[2]). Ordet sammanställes af Noreen, Arkiv VI, 305 (jfr Aisl. Gramm.[2] § 240, 2), med ags. *nearu*, fs. *naru* 'trång', engl. *narrow* och återföres med hänsyn till detta västgerm. ord (**nar-u̯a-* eg. 'zusammengeschnürt, zusammengepresst', en *u̯o*-afledning af ieu. roten *(s)ner-* 'drehen, binden'[3])) på en urnord. grundform **narwumaR*[4]), hvilken således väl är af sekundär upprinnelse.

Med hänsyn till ifrågavarande stamafledning jämföre man en utomnordisk bildning med samma suffixformation i fs. *wanum* 'vacker, skön'[5]).

---

[1]) Jfr betr. *aumr* annorlunda Persson, Wurzelerw. p. 230, not 2. Ordet föres till ieu. roten *eu̯-* 'in Mangel versetzen, berauben' i t. ex. gr. *εὖνις* 'ermangelnd, beraubt', find. *ūná-* 'mangelhaft, mangelnd', germ. **u̯-ana-* d. s.

[2]) En analog substantivering är nsv. *snärta* 'ung flicka', hvilket hör till ä. nsv. *snärt* 'smärt, smidig' (se Karsten, Nominalbildning I, 36, noten). Jfr äfven sv. dial. (Rz) *stunta* f. 'halfvuxen flicka', beroende af adj. fsv. *stunter* 'kort'.

[3]) Se Persson, Wurzelerw. p. 64.

[4]) En annan förmodan beträffande adjektivets i fråga etymon uttalas af Persson, Uppsalastudier 192 not 1, hvarest ordet antages möjligen höra till en ieu. rot *(s)nēu̯- (s)nau̯-* i bl. a. gr. *νεῦρον*, av. *snāvarᵉ*, find. *snāvan-* 'band, sena', got. *naudi-bandi* 'boja', *nauþs* 'nöd'. Med sist sagda ord förbindes vårt adj. redan af Kluge, Nom. Stammb. § 184.

[5]) Se Kluge, Nom. Stammb. § 184; Noreen, Arkiv VI, 305.

Af ofvan granskade nordiska *mo*-adjektiv tillhöra 8 de svaga stadierna, tvänne *ĕ̄*-stadiet samt 4 *ŏ-(ă)*-stadiet. Rörande sin förhistoriska betoning lämna dessa bildningar ingen direkt upplysning. Men det öfvervägande antalet formationer med svag rotvokalism häntyder på, att denna adjektivkategori i regeln varit kännetecknad af suffixbetoning, ett antagande, som vinner bekräftelse af förhållandet i fornindiskan och grekiskan [1]).

---

[1]) Se Kluge, Nom. Stammb. § 184; Hirt, Der idg. Akzent p. 273.

KAP. VII.

Primäradjektiv bildade med suffixet -*ro*-.

Nominalsuffixet -*ro*- bildade i det indoeuropeiska urspråket talrika såväl substantiv som adjektiv, men har i särspråklig tid sällan i större omfång utvecklat någon produktivitet. Samtliga i germanska språk mötande primärbildningar med denna stamafledning ha sålunda tillkommit redan förgermanskt Ett antal hithörande germanska substantiv finnas anförda hos Grimm, Deutsche Grammatik II, 121 f., v. Bahder, Verbalabstracta p. 149 f., samt hos Kluge, Nom. Stammb.² § 92. Beträffande adjektiven åter förekomma smärre exempelsamlingar hos Grimm o. a. arb. p. 134 ff. och hos Kluge o. a. arb. §§ 194—196. För de nordiska språkens vidkommande torde det följande lämna en i någon mån uttömmande sammanställning af i fråga kommande adjektivbildningar.

A. Med svag rotvokalism.

a. Reducerade stadiet.

1. *Indoeuropeiska bildningar.*

ieu. **sū- ro*-: fno- isl. (Vgf. Fr.²) *súrr* eg. 'rinnande' föreligger som simplex blott i förbindelsen *súr augu* (*ἅπ. λεγ.)*

'sura (d. ä. rinnande) ögon'. Dessutom uppträder adj. som förra led i bahuvrīhi-bildningen *súr-øygr* 'surøiet'. Å östnordiskt språkområde möter ordet i en denom. participialbildning ä. nsv. (Variarum rerum vocabula p. 25) *sur-ögder* = nsv. *sur-ögd,* nda. *sur-øiet.* Utomnordiskt är ordet uppvisadt i sammansättningarna fht. *sūr-ougi,* identiskt med fno.-isl. *súr-øygr,* och ags. *súr-éaged,* motsvarande ä. nsv. *sur-ögder.* Från förgermansk botten likställer jag find. *sū́-ra-* 'saft', hvilket kan fattas som substantiveradt adj. Till grund ligger en ieu. rot *su-* 'fliessen', ingående i bl. a. find. *su- sunṓti* 'presst', *savá-* '(Soma-) saft', fht. *sou,* ags. *séaw* d. s., find. *sú-rā* 'berauschender Trank (eine Art Branntwein, Liqueur)', av. *hu-ra-* 'Getränk', lit. *su-là* 'Birkensaft', gr. *ὕ-ει* 'es regnet'. Se om denna etymologi Persson, Wurzelerw. p. 9.

ieu. **stū-ro-:* Ett fsv. adj. **stūr* 'stor' förutsättes af sv. dial. (dalmål) *stūr* med samma betydelse, äfvensom af fsv. verbet *styra* 'förstora'. Dessutom ingår adj. i bestämd form i fsv. mansnamnet *Stūr, Stūre* [1]). Å västnordisk botten torde trots betydelsedifferensen ursprungligen samma ord föreligga i no. dial. (Aas.) *stūr* 'sorgmodig', som substantiveradt mask. med bet. 'Sorgmodighed, nedtrykt Stemning', jfr fno.-isl. vb. *stūra* 'være eller vise sig sorgmodig', *stūra* f. 'Sorgmodighed'. I denna öfverförda bemärkelse uppträder adj. äfven å östnordiskt område i sv. dial. (Rz) *stūr* 'trumpen, olustig, tvär, sorgmodig'. Utomnordiskt möta parallellformer i find. *sthū-rá-* 'dick, breit, solid', fht. *stūr* (?) 'magnus' (jfr *stūri, stiuri* 'stark, stattlich'), nlt. *stūr* 'steif', lett. *stūrs* 'hartnäckig'. Till grund ligger en ieu. rot *stū-* 'stehen, stellen', svag afljudsform till ieu. roten *steu̯ə-* i find. *stháv-ira-* 'dick, breit' eller och till *stău̯-* i find. *sthāv-ará-* 'fest stehend, unbeweg-

1) Se Noreen, Orddubbletter N:o 263.

lich', gr. *σταυρός* 'Stab, Pfahl' [1]). Rotformen *stū-* föreliggare vidare i bl. a. gr. *στύω* 'richte auf', *στῦ-λος* 'Säule'. I fråga om begreppsutvecklingen i förevarande adj. **stū-ro-* jämföre man isl. *stórr* 'big, great, proud', lit. *stóras* 'dick', fksl. *stārŭ* 'alt', hvilka höra till ieu. roten *stā-* 'stå, ställa' (se i det följ.). Nyansen 'sorgmodig, nedslagen' hos den nno. och nsv. formen har framgått ur en motsvarande sinlig bemärkelse 'stående, orörlig, stel', uppvisad hos den nylågtyska formen.

2. *En europeisk bildning.*

ieu. **mək-ró* (urg. **maʒ-rá-):* fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *magr* 'maver, mods. *feitr*', fsv. (Sdw.) *magher,* fda. (Lund) *maghær* d. s. Utomnordiskt möter samma ord i fht. *magar,* mlt. ndl. *mager,* ags. *mæger* samt å förgermansk mark i lat. *macer macra,* gr. *μακ-ρός* 'lang, schlank, dünn'. Till sitt etymon hör ordet till en ieu. rot *(s)mēk-* *(s)mək-* i gr. *μακεδνός* 'schlank', fht. *smāhi* 'klein, gering', fno.-isl. *smár* d. s. Denna bas är urspsungligen en *k*-derivation af primärroten *(s)mē-* *(s)mə-* 'reiben, zerreiben' i gr. *σμῆν σμάω (σμή-χω σμώ-χω)* [2]). Grundbetydelsen hos vårt adj. är i enlighet här-

---

[1]) Se Persson, Wurzelerw. p. 178 f.; Noreen, Urg. Lautl. pp. 80, 216. (betr. en äldre uppfattning af vårt adj. se Noreen, Orddubbletter N:o 263, Urg. Jndl. p. 21). Jfr numera Noreen, Aschw. Gramm. p. 164.

[2]) Se ang. denna tolkning Persson, Wurzelerw. p. 11, Noreen, Urg. Lautl. p. 207, Brugmann, Grundr. II. 174, Kluge Wbch[6] 'mager'. Kluges alternatift framkastade hypotes att germ. **magra-* vore lån af vulgärital. *magro,* bör i betraktande af ordets vidsträkta utbredning å germ. botten — blott got. saknar detsamma — afvisas; analogin med fht. *kurtz,* isl. **kurtr* (i *kyrtell* = fsv. *kiurtil,* ags. *cyrtel*), nisl. *kortr* etc., hvilka enl. Kluge vore lån af lat.

med 'rifven, afnött' eller dyl. Samma begreppsutveckling finna vi i t. ex. de ofvan anförda fht. *smāhi*, isl. *smár* äfvensom i gr. *(σ)μικρός*, hvilket ytterst beror på en ieu. rot *smi-* 'reiben, zerreiben' (jfr i det följ.).

3. *En samgermansk bildning.*

urg. **faʒ-rá-* (ieu. **pək-ró-*): fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *fagr* 'vakker, smuk, deilig', fsv. (Schl.) *fager*, ä. da. (Kalk.) *fager* d. s. Utomnordiskt motsvara got. *fagrs* 'passend', fht. fs. *fagar* 'schön', ags *fæger* i samma bet. Till grund för ordet ligger en germ rot *fah- faʒ-* i bl. a. fht. *gafagōn*, mht. *vagen* 'göra till viljes', *gevage* 'tillfreds, nöjd', engl. *fadge* 'passa', got. *faginōn* 'glädja sig', isl. *fagna*, sv. *fägna*, got. *ga-fahrjan* 'bereda', *fulla-fahjan* 'göra till viljes', *fahēþs* 'glädje', *gafēhaba* 'passend', mht. *vëgen* nht. *fegen* 'reinigen, putzen', isl. *fégia* d. s., fs. *fōgian*, fht. *fuogen*, ags. *ʒa-fēʒan* 'fügen'. Under en förgerm. form *pāk- (pək-)* ingår samm rot i find. *pāça-* 'snara, fjätter', lat. *păciscor* 'fastställer, aftalar, öfverenskommer', *pactum pactio* 'aftal', *pax* 'fred', *pango*, gr. *πήγνυμι* 'befestige', lit. *pūszti* 'schmücken', fksl. *pasti* 'beschützen, hüten'. Se betr. denna etymologi bl. a. Kluge, Nom. Stammb.[2] § 194, Wbch[6] 'fegen' och 'fügen', Brugmann, Grundr. II. 176, Fick Wbch[4] I. 471, Noreen, Urg. Lautl. pp. 49, 53, 78, Tamm, Et. Sv. O. 'fager', Uhlenbeck, Etym. Wbch 36.

---

curtus, förfaller, då nämda germ. former låta förklara sig som specifikt germ. *s*-lösa biformer till fht. *scurz*, ags. *sceort* etc. (jfr p. 202 not 2 i det föreg.).

b. Synkoperade stadiet.

1. *Europeiska bildningar.*

ieu. **sn̥d-ró-* (urg. *snut-ra-):* fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *snotr* 'forstandig, klog'. Noreen (Urg. Lautl. p. 8) sammanställer ordet med gr. ἁδρός 'fullväxt, mogen', metafor. om själen 'fast, ädel, högsint'. Jfr got. *snutrs*, fht. *snottar*, ags. *snotor*, *snottar* (*snytre* 1 gg) 'vis, klok'. Ieu. roten *send-* *sn̥d-* är veterligen för öfrigt ouppvisad. Månne *d*-utvidgning af roten i urkelt. **senos* 'gammal', find. *saná-* d. s., gr. ἕνος 'jährig', lat. *senex* *senior*, got. *sin-ista* 'der älteste'. *sineigs* 'gammal' etc.?

ieu. **sml̥d-ro-* (urg. **smult-ra-):* sv. dial. (Rz) *smulter* 'lätt uppsmält, upptinad, lös, fet, oljig, om frukt'. Substantiveradt föreligger ordet i nsv. *smultron* (nom. pl. sv. f.)[1]). Ifråga varande adj. ställer Kluge K. Z. XXVI. 69 med rätta i samband med gr. βλαδαρός 'lös, svampig'. Öfverensstämmelsen är likväl icke fullständig. enär den grek. formen återgår på en ieu. urform **ml̥də-ro-* med bindevokal framför suffixet[2]). Till grund ligger ieu. roten *smeld-* i bl. a. fht. *smelzan* 'schmelzen', *smalz,* nsv. *smult* 'Schmalz', (utan *s)* gr. μέλδειν, ags. *meltan* 'schmelzen', fno. *maltr* 'verfault', *malt,* fht. *malz* 'Malz', *malz* weich', nsv. dial. pl. *multer* 'reife Moltebeere', lat. *mollis*, find. *mr̥dúš* 'weich'.

Nno. dial. (Aas.) *smiger* 'smækker, tynd, svag' är möjligtvis ursprungl. identiskt med gr. (σ)μικρός 'liten' (urg. **smiʒ-rá-).* Roten *(s)mik-* uppträder i lat. *mīca* 'Krümchen', *micidus* 'winzig', gr. μικός = μικρός (jfr basen *smi-* 'reiben, zerreiben' i gr. σμῑ-λη 'Messer', σμι-νύη 'Karst')[3]).

---

[1]) Se Hellquist, Arkiv VII. 7.

[2]) Jfr Hellquist o. a. st., Noreen, Urg. Lautl. p. 207.

[3]) Eller äger samband rum måhända med fht. *smehhar* 'elegans, delicatus', ags. *smicer* 'zierlich, elegant' (jfr lit. *suszmìžęs* 'verkümmert, klein', Zupitza, Gutt. 199)?

3. Samgermanska bildningar.

urg. **bit-ra-:* fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *bitr* 1) 'bidende, bidsk', 2) 'skarp, hvass, om skjærende Redskaber eller Vaaben', 3) 'smertelig, skadelig, som giør ondt'; fsv. (Sdw.) *biter bitter (beter)* 'bitande, skarp', nsv. *bitter*, ä. da. (Kalk.) *bider-* i *bider-hvas* 'bitter', nda. *bitter*. Utomnordiskt motsvara ags. *biter bitter*, fs. *bitar, bittr-*, fht. *bittar* o. s. v. Till grund ligger roten i st. vb. fno.-isl. *bíta*.

urg. **diȝ-ra-:* fno.-isl. *digr* (Eg. Vgf. Fr.[2]) 1) 'tyk, før, fyldig, stor', 2) 'hovmodig, overmodig'; fsv. (Schl.) *diger dyger* 1) 'tjock', 2) 'hafvande', 3) 'stor', fda. (Lund) *dighær* 'tyk'. Såsom självständigt adj. är ordet å germansk botten för öfrigt icke uppvisadt, men förutsättes som grundord af got. *digrei* f. 'riklighet', adv. mht. *tiger(e)*, mlt. *deger(e)* och *degerliken*, mndl. *degherlic* 'fullständigt'. Ordet hör till roten i got. *deigan* 'kneten, aus Thon formen', lat. *fingo* 'bilde', *figūra* 'Gestalt', gr. *τεῖχος τοῖχος* 'Mauer' etc. Grundbet. således 'bestående af mjuk massa, svällande, tjock, fyllig' (Se Schade, Wb.[2] 924 b, Kluge, Nom. Stammb.[2] § 194 Tamm, Et. Sv. O. 'diger').

B. Med rotvokalismen *ĕ*.

Inom denna formkategori har jag att anföra blott en bildning, som till sin utbredning uppvisats blott å nordisk språkbotten:

urg. **sker-ra-:* fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *skiarr* 'sky, skiær, ræd'. Samma adj. ingår i nda. *kuld-skiærr* 'ömtålig för köld, frusen' (jfr nno. dial. *skjerr)* samt utgör grundord för nsv. dial. (Rz) *skjarra* svv. 'skrämma, jaga bort', antagligen äfven

för senare leden i nsv. dial. (Rz) *fågla-skjarre* 'åkerspöke', *horsa-skärra* = *häst-skärr* 'hästskramla'. Till grund ligger ieu. roten *sker-* i gr. *σκαίρω*, *ἀ-σκαίρω* 'springe, hüpfe, tanze', *σκιρτάω* 'hüpfe', fksl. *skorŭ* 'schnell', *skrěnja* 'scurrilitas', fht. *scër-n* d. s. (se Persson, Wz. pp. 32, 38).

C. Med rotvokalismen $\bar{\breve{o}}$ ($\bar{\breve{a}}$).

1. En europeisk bildning.

ieu. **stā-ro-* (urg. **stō-ra-)*: fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *stórr* 'stor, anseelig ved sin Stilling og Forbindelse, overmodig, umedgiørlig', fsv. fda *stōr* 'stor'. Identiska formationer uppträda blott i lit. *stóras* 'tjock' och fksl. *starŭ* 'gammal'. Ordet hör till ieu. roten *stā-* 'stå, ställa'. (Se Persson, Wurzelerw. pp. 63, 178, Noreen, Urg. p. 216).

2. Samgermanska bildningar.

urg. **ab-ra-*: fno.-isl. *afr* 'stark'. Hymiskviđa 12, 7 läser S. Grundtvig membranernas *aþr* (*aðr*) som *afr*, hvari han ser en motsvarighet till got. *abrs* 'stark, häftig', en läsning som sedermera vunnit anslutning af K. Hillebrand (Die Lieder der älteren Edda) samt af H. Gering (Glossar zu den Eddaliedern). Samma adj. *(afr)* har af Grundtvig (o. a. st.) samt af Bugge (Norrœn Fornkvæđi) med rätta antagits bilda förra leden i fno.-isl. adj. *afrendr* 'stark' (för äldre *afrhendr*, en form som uppvisats Morkinskinna p. 213) äfvensom i subst. *afrendi* 'styrka'. En östnordisk parallell till i fråga varande

adj. synes föreligga i sv. dial. (Rz) *aber* 'stark, skarp, mäst om lukt', hvilket redan Reitz sammanställer med got. *abrs* samt med ags. *abal* 'styrka'. Ifråga om om ordets etymon ansluter jag mig till Johanssons tolkning Idg. Forsch. III. 239 ff.[1]), där han förbinder adj. med find. *ambhṛṇá-* 'gross, furchtbar', *ámbhas* 'Furchtbarkeit, Macht', gr. *ἄφνος ἄφενος* 'reichlicher Vorrat' (af en ieu. rot *a(m)bh-)*.

urg. **ampra-:* fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *apr* (< **appr* < **ampr)* 1) 'slem, haard', 2) 'ilde medtagen, smertelig berørt af noget, i mislig Stemning'; fsv. *amper* 'bitter'. Utomnordiskt föreligger ordet som adjektiv i ndl. lt. *amper* 'skarp, sur, bitter' (i ndl. äfven 'barsk, vresig'), samt som substantiveradt i ags. *ompre,* fht. *ampfaro,*[1] mht. nht. *ampfer*, lt. *amper* m. 'syra', ss. växtnamn 'rumex'. Enligt en äldre tolknig (se Osthoff, Morph. Unters. V. 75. 124; Brugmann, Grundr. II. 172; Kluge, Wbch[6] 'ampfer'; Tamm Et. Sv. O· 'amper') skulle adj. återgå på en ieu. grundform **ambro-* för **am-ro-* = find. *amlá- amblá-* 'sauer' (jfr lat. *amārus)*. Denna tolkning är emellertid antagligen oriktig, då dess förutsättning, nämligen att ljudförbindelsen *mr* redan före ljudskridningen blifvit *mbr,* hvaraf sedan regelrätt *mpr,* för öfrigt icke har något stöd för sig (jfr Kaufmann, Litteraturblatt für germ. u. rom. Phil. Jahrg. XIV p. 123; Noreen, Urg. Lautl. p. 168; Streitberg, Urg. Gramm. p. 148). En annan förslagsmening, äfven den tämligen osäker, har framstälts af Johansson o. a. st. Germ. *ampra-* fattas som kompromissform mellan ett germ. **a(m)bra-* i got. *abrs* och ett för öfrigt obelagdt germ. **ampa-* af ursprungligare **amppo-* = ieu. **ambh-*

---

[1]) Denna tydning har äfven aksepterats af Uhlenbeck, Et. Wbch '*abrs*'. Beträffande en äldre etymologi se Kluge K. Z. XXV, 312, som antagit samband med find. *āprá-* 'stark', *ápas* 'Werk', *ápas* 'religiöses Werk' lat *opus* etc.

nó-, nasalerad biform till **abh-no-* (jfr gr. *ἄφνος, τό*, se under föreg. artikel). Grundbetydelsen hos adj. **ampra-* vore enligt denna etymologi 'stark, gewaltig'.

urg. **dap-ra-:* fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *dapr* (n. *daprt*) 'tung, mods. frisk, liflig'; jfr isl. *daprligr* 'af bedrøfvet, nedslaget Udseende; som egner sig til at fremkalde Bedrøvelse, nedslaa Sindet', *dapra daprast* 'falde tung, besværlig', no. dial. (Aas., Ross) *daper* 1) 'stille, nedslagen', 2) 'svag'. Trots betydelsedifferensen är ordet ursprungligen identiskt med fht. *tapfar* 'schwer, wichtig, gewichtig', mht. *tapfer* 'fest, gedrungen, voll, gewichtig, bedeutend' (i sen mht. äfven 'tapper, jfr den från äldre tyska lånade nsv. formen[1]), ndl. *dapper* 'tapfer, viel', engl. *dapper* 'nett, gewandt'. Med hänsyn till betydelseskillnaden mellan de nordiska och västgerm. formerna af vårt ord hänvisar Noreen Urg. Lautl. p. 232 till en analog utveckling i lat. *trīstis* 'bedrängt, beklommen, düster', ags. *þrǽstan* 'klemmen', isl. *þrýsta* 'hart drücken pressen', fs. *thrīsti*, ags. *þríste* 'dreist', d. ä. 'verzweifelt, desperat'. Den hos de nordiska formerna föreliggande begreppsnyansen vore sålunda att fatta som den ursprungligare, för hvilken händelse Bezzenberger i fråga om ordets etymologi möjligen träffat det riktiga, då han hos Fick Wbch[4] I. 462 (visserligen under tvekan) förbinder fno. *dapr* med gr. *θάμβος* 'häpnad, förvåning, förundran, skräck, fasa' (ieu. rot *dhamb-*). Adj. *dapra-* (af en nasallös biform *dhab-*) 'skulle således egentl. betyda 'slagen af skräck, fasa'[2]).

---

[1]) Se Tamm, Fonetiska kännetecken på lånord i nsv. riksspråket p. 69.

[2]) En äldre af Bugge, Bezz. Beitr. III. 99 meddelad etymologi är omöjlig i formelt afseende och en annan af Fick, Wbch[4] I. 462 framstäld tydning af fht. *tapfar* nht. *tapfer*, hvilka tilläggas en grundbet. 'schneidig', synes mig otillfredsställande från betydelsens sida.

urg. **star-ra-:* isl. (Eg.) *starr* 'durus, contentus', uppvisadt blott 1 gg: ack. sg. m. *starran* (Háttalykill Rǫgnvalds Jarls 40 i Snorres Edda af Sv. Egilsson, Reykiavik 1848). En parallell härtill är mht. *sterre* 'starr, steif', i fall dess *ja*-form — ss. i högtyskan ofta är fallet (jfr Braune. Ahd. Gramm.[2] § 249 anm. 2, Wilmanns, Deutsche Grammatik II. 414) — utgör en sekundär utveckling af en äldre *o*-stam. (jfr nht. *starr).* Till grund ligger ieu. roten *ster-* 'starr, fest sein' (se Karsten, Studier öfver de nord. språkens prim. nominalb. I p. 50 under *stara-* äfvensom Beiträge zur Geschichte der *ē*-Verba im Altgermanischen p. 49 (= Mémoires de la Société Néo-philologique a Helsingfors II p. 217).

urg. **uak-ra-:* fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *vakr* 'aarvagen, rask, uforfærdet' (komp. *vakrari),* fsv. (Rydqv. VI) *vaker* (komp. *vakrare)* 'vaksam', nda. *vakker* 'vacker, flink, rask, duktig'. Parallella bildningar äro fht. *wackar (wahhar)* 'munter, frisch, wach', ndl. *wakker,* ags. *wacor* 'wach'. Till roten i got. stv. *wakan* 'vaka', jfr verb. kausativum got. *wakjan,* fht. *wechan,* fno.-isl. *vekia* 'väcka'. En motsvarande utomgerm. rot *u̯ĕg-* är uppvisad i bl. a. lat. *vĕg-ēre* 'munter sein, erregen', *vig-ēre, vigil,* ind. *vája-* 'Stärke, Raschheit (se t. ex. Kluge Wbch[6] 'wacker'[1])).

urg. **hai-ra-:* fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *hárr* 'graa, især graahaaret'. Paralleller förefinnas å västgermanskt språkområde: fht. flt. *hēr* 'vornehm, erhaben, herrlich', ags. *hár,* engl. *hoar (hoary)* 'grau'. Till sitt etymon beror ordet på

[1]) Enligt Kluge Nom. Stammb.[2] § 194, Wbch[6] 'wacker' vore germ. **uak-ra-* en motsvarighet till ind. *vigrá-* = *vígra-* 'kräftig, regsam'. Detta är möjligt endast under förutsättning af en gemensam ieu. grundform **u̯əg-ro-*, hvaraf dock redan indoeuropeiskt bordt bli **ūg-ro-*, då *ə* och ett tautosyllabiskt *u̯* (*əu̯* och *u̯ə*) i det ieu. urspråket voro underkastade kontraktion till *ū* (se Noreen, Urg. Lautl. p. 81 ff.; jfr dock Persson, Uppsalastudier p. 188, Streitberg, Urg. Gr. p. 45, Brugmann, Grundr. I.[2] 201.

en germ. rot *hai-* 'glänsa, skina', som ingår i got. *hai-s* n. 'Fackel' (dat. pl. *haizam*), mht. *ge-hei* 'Hitze' samt motsvaras å utomgermansk botten af roten *kei-* i find. *ci- ci-ké-ti* 'nimmt wahr, bemerkt', *kē-tú-s* 'Licht, Glanz'. Denna rot är påtagligen en *s*-lös biform till germ. roten *skei-* i got. *skeinan*, fht. *scīnan*, isl. *skína* 'glänsa etc. En dental-utvidgning (ieu. *kei-t-*) af i fråga varande bas föreligger i find. *cit- cétati ci-ket-ti* 'nimmt wahr erblickt, erscheint, erglänzt', *citrá-* 'hell, glänzend, strahlend', germ. **haiđra-* i ags. *hādor*, fs. *hēdar*, fht. *heitar* mht. nht. *heiter*, fno.-isl. *heiđr* 'klar, skyfri', *heiđ* n. 'klart Veir, skyfri Luft' etc. Adjektivets i fråga grundbetydelse är enligt denna etymologi 'glänsande, lysande'. Häraf utvecklade sig närmast nyansen 'grå' (hos den nord. och engl. formen), som specialiserad med hänsyn till hårfärgen öfvergick att i figurlig mening beteckna 'gammal, ärevördig' [1]). Denna sistsagda begreppsskiftning ligger till grund för betydelsen hos de tyska formerna af ordet (Jfr Kluge, Wbch [6] '*hehr*').

urg. **sai-ra-*: fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *sárr* 1) 'saaret', 2) 'smertelig, smertende', fsv. (Schl.) *sār* 'sårad', fda. (Lund) *sār* (Molb. *saar*) d. s. Ordet eger motsvarigheter i fht. fs. *sēr* schmerzlich', ags. *sár* 'schmerzlich, verletzend'; jfr substantiveringarna got *sáir*, ags. *sár* 'Schmerz', fht. fs. *sēr* d. s. Den samgermanska grundformen återspeglas troget i finska lånordet *sairas* 'sjuk'. Adjektivets etymon är att söka i en ieu. rot *sai-* 'mühen, versehren' i ir. *sáith sóeth* 'Leid, Mühe, Krankheit' (stamf. *saitu-*), *sáithar sáethar* n. 'Mühe,

1) Enl. Zupitza, Gutt. p. 185 höra till ifråga varande rot *kei-* äfven fksl. *sěrŭ* 'grå', ir. *ciar* 'dunkel'. — I fråga om denna betydelseutveckling kan jag påvisa en parallellism i de p. 198 i det föreg. anförda osk. *casnar* 'senex', *cascus* 'alt', hvilka (se nämda st.) etymologiskt sammanhöra med lat. *canus* (*casnus*) 'weiss, lichtgrau', fht. *hasan* 'polirt, glänzend, fein', fno.-isl. *hǫss* 'graa, graalig', ags. *hasu heasu* 'glänzend'.

Arbeit, Leid' (stamf. **saitro-m)*. jfr äfven lat. *sævus*, lett *sëws sìws* 'scharf, barsch, beissend, grausam'. Se angående denna etymologi Fick, Wbch[4] II. 288, Kluge, Wbch[6] '*sehr*' Brugmann, Grundriss II. 176, Uhlenbeck, Et. Wbch 120[1]).

3. *En isolerad bildning.*

urg. **anʒ-ra-*: fsv. (Sdw.) *anger (aanger)* 'sorgsen' (*ἅπ. λεγ.*); sv. dial. (Rz)' *anger* 'ängslig, bedröfvad'; jfr en motsvarande da. form i förra leden af ä. da. (Kalk.) *anger-modig* 'hiertelig bedrovet'. Västnordiskt är ordet uppvisadt blott substantiveradt: fno.-isl. *angr* m. 'Fortrœd, Skade, Bedrøvelse'. Till grund ligger ieu. roten *angh-* 'zusammenschnüren, beengen' i gr. *ἄγχω*, lat. *ango* 'zuschnüren', find. *aṅhú-ṣ*, fksl. *ązuku*, got. *aggwus* (för **aggus)*; fno.-isl. *ǫngr*, *ǫngr* 'trång'. Ordets grundbetydelse i enlighet härmed 'beträngd'.

Såsom ofvan gjorda sammanställning ger vid handen, bildade det ieu. urspråket adjektiviska *ro*-stammar på alla rotstadier. Af ifråvavarande 19 nordiska adjektiv uppvisa 9 bildningar svagt rotafljud, medan 9 tillhöra *ŏ-(ă)*-stadierna och en enda *ē*-stadiet. Kriterier med hänsyn till den förhistoriska (ieu. och urg.) betoningen finnas endast bland de med svag rotvokalism utrustade bildningarna, hvilka — såsom man väntar sig — alla hänvisa på ursprunglig suffixbetoning. *Oxytona* på grund af Verners lag äro *maʒrá-*, *faʒrá-* och (?) *smiʒrá-*, på grund af förefintliga find. och grek. parallellord *stūra-*

---

[1]) Osthoff Idg. Forsch. VI. 37 f. förbinder germ. **sai̯-ra-* med lat. *saucius* < **sa(y)-ūc-io-s*; got. *sáir* vore = ieu. **say-ro-m*, fir. *saeth* = ieu. **say-tu-*.

find. *sthurá-*, *snutra-* gr. *ἁδρός*, *smultra-* gr. *βλαδαρός*; man jämföre dessutom de ofvan nämda *maʒ-rá-*, *smiʒrá-*, hvilkas oxytonering äfven bekräftas af deras gr. paralleller *μακρός*, *σμικρός*.

KAP. VIII.

Primäradjektiv bildade med suffixet *-lo-*.

Stamsuffixet *-lo-* uppträder i talrika från urgerm. tid härrörande ajektivbildningar, men har i denna sin enkla form hvarken i urgermanskan eller senare utvecklat någon produktivitet i och för nybildning, liksom detsamma äfven saknar hvarje utpräglad betydelsefunktion. Samma improduktivitet kännetecknar äfven suffixformen *-ila-* (förgerm. *-ilo-*, *-elo-)*, som hufvudsakligen blott visar sig i några stelnade rotadjektiv. I förening däremot med bindevokalerna *a* och *u* äger vårt suffix som nybildningsmedel en rätt betydande lifskraft, nämligen för alstrande af *nomina agentis* med betydelse af böjelse, benägenhet för det, som den tillgrundliggande verbalroten (resp. verbet) betecknar [1]). Sammanställningar af hithörande nordiska bildningar ha blifvit gjorda endast för fornnorsk-isländskans vidkommande. Ett färre antal meddelar redan J. Grimm, Deutsche Gramm. II. 118. Något rikhaltigare samlingar erbjuda Vigfusson i Outlines af Grammar (Icel.- engl. diction.) p. XXXIII, Sütterlin, Geschichte der Nom. agentis im German. pp. 35, 37 samt Falk, Beiträge z. Gesch. d. deutschen Sprahe u. Lit. bd. XIV 39 f. — Beroende af huruvida

---

[1]) Se Kluge, Nom. Stammb.² §§ 188—192.

suffixet i fråga förekommer *utan* eller *med* bindevokal låter nedan anföra nord. ordmaterial närmast fördela sig i tvänne hufvudkategorier.

I. Bildningar utan bindevokal.

A. Med svag rotvokalism.

a) Reducerade stadiet.

urg. **hūī-la-:* fsv. (Sdw.)*hwīl (=hwilter)* 'uthvilad', ä. da. (Kalk.) *huīl* d. s., no. dial. (Ross) *kvīl* d. s. Utomnordiskt förefinnes en parallell i got. *un-hveils* (ss. adv. *-hveilo* 'beständigt, oupphörligt'). Dessutom ingår detta adj. med all sannolikhet som grundord i samgerm. *ē*-verbet got. *hveilan* 'weilen, zögern, aufhören', fht. *wīlōn* 'weilen, sich aufhalten', fno.-isl. *huíla* (med öfvergång till *ja*-klassen) d. s., se Karsten, Beiträge zur Geschichte der *ē*-Verba im Altgermanischen p. 75 (=Memoires de la Société néo-philologique a Helsingfors II). Till en ieu. rot *$k_2$ei- k_2yē-* 'hvila' i fksl. *počiti* 'hvila', *pokojĭ* 'ro', lat. *quiētus, tranquīlus (tranquillus)* 'lugn', find. *cira* 'långvarig', fir. *cae,* vulgärl. (gall.) *cayum* 'hus'. Se t. ex. Kluge, Wbch[6] 'weil', Uhlenbeck, Etym. Wbch d. got. Spr. 82 [1]).

urg. **fū-la-:* fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *fúll* 'afskyelig, raaden, stinkende, uren', fsv. (Schl., Sdw.) *fūl,* fda. *fūl fōl* med samma betydelser. Utomnordiska paralleller föreligga i

---

[1]) Enl. bl. a. Fick. Wbch[4] I. 392, Noreen, Urg. Lautl. p. 145 och Kluge, Wbch[6] 'Heim' skulle ordgruppen i fråga ännu stå i samband med got. *haims* (lit. *kẽmas)* 'by', fht. *heim* 'boningsort', *heimuoti* 'hemort', isl. *heimr* 'värld, bouiug'. Jfr härom Zupitza. Gutt. 49.

got. *fūls* 'faul, stinkend', ags. *fúl*, fht. *fūl*. Ordet hör till en germ. rot *fū-* i fno.-isl. *fúenn* 'rutten', *fúna* 'ruttna', *fúi* 'ruttenhet', *føyia* (vb. kausat. got. **faujan)* 'låta ruttna'. En motsvarande utomgerm. rot *pū-* är uppvisad i find. *pū-pū́yati* 'faulen', lit. *pū́ti* d. s., lat. *pūtēre* 'faul sein stinken', gr. *πύω* 'bringe zum eitern', *πῦον* 'etter' etc. Se t. ex. Shade, Wbch² 230, Osthoff, Morph. Unters IV. 162, Kluge, Wbch⁶ 'faul', Uhlenbeck, Etym. Wbch p. 48.

---

b) Synkoperade stadiet.

urg. **ƀi-la-:* fno.-isl. (Vgf. Fr.²) *bilr* blott opers. *e-m verðr bilt* ɔ: en blifver forsagt og derfor uvirksom. Hit höra äfven *bil* n. 1) 'Svaghed, svagt Sted', 2) 'uafbrudt Tidsrum', 3) 'Tid, Tidpunkt' och *bila (að)* 1) 'give efter for Rykk eller Trykk', 2) 'slaa feil, skuffe ens Forventninger', 3) opers. *e-n bilar e-n hlut* ɔ: en fattes noget. Till grund ligger ieu. roten *bhi-* 'bäfva, frukta' i find. *bhī- bhi-bhḗ-ti* 'fruktar', fht. *bibēn* 'beben', fs. *biƀon*, ags. *bifian beofian*, isl. *bifa(sk)*, fsv. *beva*, fksl. *bojati sę*, lit. *bijótis* 'frukta' etc. Se om denna ordgrupp Kluge, Wbch⁶ 'beben', Tamm. Et. Sv. O. 'bäva', Noreen, urg. Lautl. p. 227, Karsten, Beiträge zur Gesch. der *ē-Verba* p. 43 och där cit. lit.

urg. **ti-la-:* fno.-isl. (Eg., Gering) *tilr* 'gut, passend, zweckmässig', uppvisadt blott en gång i uttr. *bera tilt með tueim* 'einen Vergleich zwischen Zweien zu Stande bringen' (Lokas. 38,3). Adjektivet är identiskt med ags. *til* 'geeignet, nützlich, gut, tüchtig'. Got. *ga-tils* 'geeignet, passend' är antagligen ett bahuvrihi till got. *til* n. (?) 'Gelegenheit' [1]),

[1]) Se Wilmanns, Deutsche Gramm. II. 418.

hvilket för öfrigt äfven kunde vara fallet med isl. *tilr*. Got. *til* och det häremot svarande fht. *zil* n. 'Ziel' äro väl substantiveringar af ifråga varande adjektiv, som dessutom (antagligen dock i sin substantiviska funktion) ligger till grund för denominativa verben fht. *zilēn zilōn* 'zielen', ags. *tilian tiolian* d. s., fs. *tilian* 'erlangen' med ursprunglig *ē*-flexion, samt got. *and-tilōn* 'anhangen, sich jemandes annehmen', *ga-tilōn* 'erzielen, erwirken' med *ō*-flexion [1]). Till detta adj. hör för öfrigt äfven ags., ffris. och nord. präpositionen *til*. I etymologiskt hänseende för man denna ordgrupp till en germ. rot *tĭ̄-*, som med en grundbetydelse af 'det faststälda, bestämda' ingår uti germ. **tī-đi-* 'tid' (isl. *tíđ*, ags. *tíd*, fs. *tīd*, fht. *zīt*), isl. *tí-me*, ags. *tí-ma* med s. bet., fht. *zīla* 'Zeile, Linie, Reihe'. En motsvarande förgerm. rot *dāi̯- di̯-* är uppvisad i ind. *á-diti-* 'unbeschränkt in Raum und Zeit, zeitlos, unendlich', *dáyate* 'theilt aus, vertheilt', gr. *δαίομαι* 'theile', *δαίς δαι-τύς δαι-τη* 'Portion, Mahl', *δαι-τρός* 'Zerleger'. Grundbetydelsen hos adj. *ti-la-* vore enligt denna tolkning 'afdelad, ordnad, afpassad'. Se härom Kluge, Wbch[6] 'Ziel', Persson, Wurzelerw. p. 115, Uhlenbeck, Etym. Wbch p. 142.

---

[1]) I min skrift 'Beiträge zur Geschichte der *ē*-Verba im Altgermanischen' p. 10 (= Memoires de la Société néophilologique a Helsingfors II p. 178) har jag med orätt uppfattat *ē*-verbet fht. *zilēn* o. s. v. som primärt, medan motsv. got. verb *-tilōn* å samma ställe med rätta framhållits som ett denominativum. Såsom innehållande ett nominalt *l*-suffix måste emellertid äfven fht. *zilēn*, ags. *tiolian tilian*, fs. *tilian* betraktas som denominativa till adj. **ti-la-* eller motsv. substantiv. Med hänsyn till sin uppriunelse är *ē*-verbet i fråga tillkommet sannolikt i samvestgermansk tid; den gotiska formen är i anseende till sin afvikande flexion snarast att anse som en särspråklig nybildning.

B. Med rotvokalismen *o (a)*.

a) En europeisk bildning.

ieu. *k_2*oi-lo-* (urg. **hai-la-):* fno.-isl. (Eg. Vgf Fr.[2]) *heill* 'hel, udelt, uskadt, lykkelig, fuld, sund, frisk, helbringende, velsindet'. Adj. ingår dessutom i *veill* (< **ve-heill)* 'svag af Sygdom eller Saar, ussel'. Jfr härtill subst. fno.-isl. *heill* n. = ags. *hǣl (*hailiz)* 'lycka', hvaraf isl. *heils-a* 'lyckönska' (jfr ags. *hālsian* fht. *heilisōn* 'augurari'). Å östnordisk mark motsvara fsv. (Schl. Sdw.) *hēl* 'helbregda, frisk, välbehållen, oskadd, i välmåga, frälsad, salig, obruten, hel, uppriktig, innerlig' och ä. da. (Kalk.) *hēl* 'hel, sund, rask, helbredt'. Utomnordiska paralleller föreligga i got. *hails* 'gesund, heilsam', fht. *heil* 'gesund, ganz, gerettet', fs. *hēl,* ags. *hál* engl. *whole* 'ganz, vollständig' samt från icke-germanska språk i fksl. *cě-lu* 'ganz, vollständig' och preuss. *kail-* i *kailūstikan* ack. 'Gesundheit'. Däremot återgå fir. *cél* och kymr. *coil* 'augurium, omen' icke på ieu. *k_2*oi̯lo-*, utan förutsätta en därmed afljudande grdf. *k_2*ei̯-lo-*. Lit. *czẽlas* och lett. *cēls cāls* 'vollständig, unvermindert, unverletzt, ganz, totus' äro slaviska lånord. Ordets etymologi behandlas utförligt af Brugmann, Die ausdrücke für den begriff der totalität p. 41 ff., där äfven tidigare lit. i frågan citeras. Jfr äfven Uhlenbeck, Et. Wb. p. 65, Zupitza, Gutt. p. 105.

b) Samgermanska bildningar.

urg. **smala-:* fno. (Fr.[2]) *smalr* 'liden, mods. *stórr*' (1 gg i Dipl. norveg.), såsom subst. med öfverg. till *n*-stamsböjning (Fr.[2]) *smali* m. 1) 'Kvæg, de til et Gaardsbrug hørende Hus-

dyr i Alm'., 2) 'Smaafæ i Særdeleshed'. Jfr nsv. dial. *smali* (Rz) 'småboskap, får och getter'. Nuvarande betydelsen hos nsv. nda. *smal* beror på tyskt inflytande. — Germ. paralleller: got. *smals* 'klein, gering', ags. *smæl*, fs. *smal* d. s., fht. mht. *smal* 'klein, gering, schlank, knapp, smal'. Ordet anses äga samband med gr. *μῆλα*, fir. *míl* 'kleines Tier', fksl. *mālŭ* 'klein' (se t. ex. Schade, Wb.[2] 830 b, Kluge, Wbch[6] 'schmal', Noreen, Urg. Lautl. p. 208) samt föres med dessa utomgerm. former af Persson Wz. p. 11 till en ieu. rot *smē- smə-* 'reiben, zerreiben' i gr. *σμῆ-ν*, *σμάω*. Ordets grundbetydelse enl. denna tolkning 'afrifven, afnött'.

urg. **ᵹaþ-la-*: Ett hithörande fno.-isl. adj. **váll*, motsvarande fht. *wadal* 'dürftig, egens', mht. *wadel* 'schweifend, unstät' (jfr mht. *wadelic* 'wandelbar, arm, dürftig') ligger i sin öfverförda betydelse 'fattig, usel, eländig' till grund för fno.-isl. *váladr* 'nødlidende' (substantiveradt *válad* n., *váladi* m. 'Mangel og Nød, hjælpeløs Stilling'), ett adj. hvilket egentligen väl är en denominativ, på ett fno.-isl. substantiv **váll* 'brist, nöd' (jfr nedan nno. dial. *vaal* n.) danad participialbildning på *-to-*, att likställa med formationer sådana som isl. *fiadradr* (= fht. *ga-fëdar*) 'forsynet med Fjæderbeklædning', *faxadr* (= fht. *gi-fahs*) 'forsynet med *fax* (man)', *biart-litadr* 'lysfarvet' o. a. [1]). Sambandet mellan fht. adj. *wadal* och isl. *válad* n. har påpekats redan af Noreen, Aisl. Gramm.[2] § 176, 2. Enligt min mening ingår adj. i fråga i sin metaforiska betydelse som grundord äfven i fno.-isl. *vála (ad)* 'jämra sig'; med afseende å betydelseutvecklingen kan jag nämligen hänvisa till följande delvis fullständiga parallellismer: lat. *misereor* 'känner medlidande med, förbarmar mig

---

[1]) Om bildningar af denna art se Kluge, Nom. Stammb.[2] § 226, Brugmann, Grundr. II. 221, Falk, Beitr. XIV. 44.

öfver ngn', *miseror* 'yttrar medlidande med, beklagar, ömkar med ord' till lat. *miser* 'eländig, arm', got. *arman,* fht. *ir-b-armēn* 'förbarma sig', fht. *erbarmīlīh* 'miserandus', nht. *erbärmlich,* nsv. *erbarmlig* 'jämmerlig, ömklig', nsv. dial. (Rz) *arma se* 'beklaga sig, jämra sig' till germ. adj. *arma-* 'olycklig, beklagansvärd, fattig', fno.-isl. *aumka* 'beklage, ynke', nsv. *ömka* till isl. *aumr* 'ulycklig, eländig', nsv. *öm.* — Äfven i sin grundbet. 'sväfvande, ostadig' synes mig vårt adj. ha kvarlämnat spår å nordisk språkbotten: no.-dial. (Ross) *vaala* 'irre om (i Ufore og Uveir), tumle strabadserende omkring' går såväl formelt som semasiologiskt i hop med fht. *wadalōn* mhd. *wadelen* 'schweifen, vagari, flattern, schwanken', och no. dial. *vaal* m. 'En som vaalar', *vaal* n. a) 'det at vaala (Strabadseren, Tumlen m. m.)', b) 'Person som vaalar' äro väl i grunden intet annat än substantiveringar af samma adj. I etymologiskt afseende ställes fht. *wadal* 'dürftig' mhd. *wadel* 'unstät, schweifend' redan af Schade Wbch[2] 1071 a i samband med fht. *wadal wadol wadil* mht. *wadel wedel* stm. n. 'Wedel, flabellum' [1]), hvilket han i anslutning till Graff och Pott anser vara ett nomen instrum. på *-þla-* af roten *vē-* 'wehen' (eg. 'Werkzeug zum Wehen, Fächeln'), en uppfattning som äfven delas af Kluge, Nom. Stammb.[2] § 97, Wbch[6] 'Wedel' och Wilmanns, Deutsche Gramm. II. 273. Med hänsyn till biformen *wadil* [2]), som innehåller suff. *-ila,* synes mig emellertid riktigare att med Noreen, Urg. Lautl. pp. 50, 77, 183, 194 utgå från en ur basen *vē-* medels dentalutvidgning framgången rotform *u̯ĕt-* (jfr Persson, Wurzelerw. p. 35), som

---

1) Fht. *wadal* i bet. 'Schweifen, Schwanken, Wanderschaft, Phasen des ab- und zunehmenden Mondes, Vollmond' kan fattas som substantivering af adj. *wadal.*

2) Enl. Wilmanns a. st. vore *wadil* en ombildning af **wa-þla-wadal* efter mönstret af de talrikt representerade nomina instr. på *-il.*

under särskilda afljudsfaser föreligger i bl. a. gr. *ἀϜήτης* 'vind', *ἀϜετμόν* d. s., isl. *viđra*, mht *witeren* 'wittern', find. *Vātas*, fs. *Wōdan*, fht. *Wuotan*, isl. *Óđenn* 'vindguden', got. *wōds* 'stürmisch', mht. *wüetel-gōz*, ags. *védel-ʒéat* 'Wüterich'. Till denna sekundärrot *u̯et-* anser jag äfven ifrågavarande adj. **u̯aþla-* höra, hvilket sålunda morfologiskt ansluter sig till sådana från slutna rötter bildade primäradjektiv på *-la-* som got. *agls* 'schrecklich' (rot *ag-*), fht. *stëcchal* 'steil' (**stik-la-*), mht. *krol*, gen. *krolles*, 'gekräuselt, lockig' (urg. **kruz-lá-*) o. a.[1]) Möjligheten att den i adj. **u̯aþla-* ingående dentalen vore suffixal är utesluten, alldenstund en adjektivafledning *-þl-* för öfrigt icke är uppvisad. — Enligt denna tolkning vore grundbetydelsen hos vårt adj. 'fladdrande, fläktande (för vinden), ostadig', hvilken såsom sådan kvarlefver hos mht. *wadel* 'schweifend, unstät', *wadelic* 'wandelbar', hos grundorden i fht. *wadalōn* 'wagari', no. dial. *vaala* samt hos de substantiverade no. dial. *vaal* m. och *vaal* n. Den härledda begreppsnyansen 'eländig, fattig' i fht. *wadal*, mht. *wadelic*, isl. *vála* framgick närmast ur 'kringströfvande, flyktig, hemlös' (jfr betydelseutvecklingen i nsv. *elände* eg. 'landsflykt, hemlöshet', lånadt af mlt. *elende ellende* n. eg. 'vistelse i främmande land', en substantivering af fs. *ęli-lęndi* 'ausländisch, fremd'). Samma betydelseskiftningar uppträda vidare hos de med rotafljud till ifrågavarande adj. **u̯aþ-la-* bildade ags. *wǽdla* svm. 'pauper', *wǽdl* f. 'poverty, want, indigence', substantiveringar af ett ags. adj. **wǽdl*[2]) (urg. **u̯ǣþ-la-*), jfr ags. *waðol* [*ā* ?] 'wandering' ('of the moon', se Sweet, Dict.).

---

[1]) Se Klnge, Nom. Stammb.² § 189, Brugmann, Grundr. II. 195.

[2]) Blott gammalt *þl* blir i ags. efter lång vokal *dl*, medan en genom synkope uppkommen ljudförbineelse *ðl* förblir oförändrad (Sievers, Ags. Gramm.² § 201,₃).

II. Bildningar med bindevokal.

Suffixet *-lo-* uppträder i germ. språk i förening med tre särskilda bindevokaler (*i, a, u*), hvadan man bland hithörande adjektiv har att skilja mellan trenne formkategorier.

1. Adjektiv på *-ila-*.

Stamafledningen *-ila-* har i germanska språk ägt en riklig användning i och för bildande af substantiva agentis, nomina instrumenti och diminutiva, se Kluge, Nom. Stammb.[2] §§ 18, 90, Sütterlin, Geschichte der Nomina agentis im germanischen p. 29 ff, Falk, Beiträge XIV. 31 ff., Brugmann, Grundriss II. 196 f., Wilmanns, Deutsche Gramm. II. 261 ff., men förekommer ytterst sparsamt som adjektivsuffix. Från nordiskt språkområde höra hit följande enstaka formationer, till sin uppkomst så godt som uteslutande förhistoriska. De af Falk anf. st. p. 40 f. omnämda, blott såsom förra kompositionsled framträdande, adjektiva agentis på *-il* förbigås.

A. Med svag rotvokalism.

a) Reducerade stadiet.

urg. **līt-ila-:* fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *lítill* 'liden', fsv. (Schl.) fda. (Lund) *lītil* d. s. Identiskt med dessa är got. *leitils* i s. bet. I fråga om sin etymologi föres adj. af Persson Wurzelerw. p. 170 till en ieu. rot *li-d-*, dentalutvidgning af basen *li-* 'Leid zufügen, abzehren, verderben, pass. abgezehrt werden, hinschwinden'. En med *l-i-d* i förhållande af rotvariation stående bas *li-g-* ligger till grund för gr. *ὀλίγος*

'klein, gerning'. En tredje variant *lu-d-* med annan rotvokal uppträder i fht. *luzil luzzil liuzil* 'klein, wenig, elend, erbärmlich', fs. *luttil,* ags. *lýtel,* serb. *lud* 'klein'. Grundbetydelsen hos nämda synonymer är enligt Perssons tolkning 'abgezehrt, schwach'.

b) Synkoperade stadiet.

urg. **krup-ila-:* ä. da. (Kalk.) *krøbel* 'vanför', såsom maskulint substantiv *(krøbel)* i bet. af nda. *krøbling.* Formen förutsätter ett fda. **krypel* (resp. **krypling*), likalydande med no. dial. (Aas.) *krypel* m. 1) 'lidet Kryb, Møl, Mid', 2) 'en stakkel, svag og skrøbelig Person', jfr hos Ross no. dial. *krypl* adj. 'som har ondt för at bruge sine Ben, benskjør og stiv'. Ordet är samgermanskt: jfr ags. *crypel (cryppel* sekundär biform), engl. *cripple,* lgt. *krüəpel* fndl. *kreupel,* mht. *krüpel, krüppel* nht. *krüppel* m. 'krympling' (med sekundär fördubbling af *p;* geminatan i nda. adj. *krøbbel* = ä. da. *krøbel* beror på högtyskt inflytande), hvilket i mht. tid lånats från lågtyskan (se Kluge Wbch[6] 'Krüppel'). Till grund för ordet ligger en germ. rot *kreup-* i stv. fno.-isl. *kriúpa kraup kropinn* 'krypa', hvadan man som adjektivets i fråga grundbetydelse har att betrakta 'sådan som kryper'. — Till denna ordgrupp för Kluge å a. st. vidare — men påtagligen med orätt — isl. *kryppel* m. och *krypplingr* m. 'krympling', hvilka med hänsyn till fsv. *kryplinger* jämte *krymplinger*[1]), sv. och da. *krympling* tydligen ansluta sig till part. prät. fno.-isl. *kroppinn* = fsv. nsv. *krumpen* af ett förloradt st. verb fno.-isl. **kreppa* = ty. *krimpfen.*

---

[1]) Se härom Noreen, Aschw. Gr. p. 179.

B. Med rotvokalismen *ĕ*.

urg. **kring-ila-:* ä. da. (Kalk., efter Moth) *kringel* 'bugtet'. Som substantiveradt femininum torde adj. föreligga i fno.-isl. *kringla* f., fsv. *kringla* f., ä. da. *kringle;* som substantiveradt maskul. i sv. dial. (Rz) *kringel* m. 'krets, ring', hvartill man jämföre mht. nht. *kringel* m. Möjligheten att dessa substantiv i själfva värket vore diminutiva på *-ila* till fno.-isl. *kringr* m. 'ring, krets', fsv. *kringer* m., nsv. dial. *kring* m. d. s. (jfr mht. *krinc* nht. *kring* 'Kreis, Ring, Bezirk') är likvisst icke utesluten, om denna diminutiva karaktär också icke framgår af deras betydelser. Till sin etymologi innehåller vårt ord en germ. rot *kring-* 'böja, vrida' i bl. a. fno.-isl. *kringr* 'saadan, som kan giores eller bruges uden Vanskelighed', fsv. *kringer* 'lätt, snabb', ä. da. *kring kreng* 'snild, træsk rask m. m.', ags. *cringan* eg. 'sich winden wie ein tödlich verwundeter', med afljud i fno.-isl. *krangr* 'svag, skrøbelig' (förgerm. rotf. *grengh-*, jfr lit. *grężiù gręzti* 'drehen, wenden'), se Karsten, Nominalbildning I. 33, 69.

C. Med rotvokalismen *o (a)*.

urg. **ʒaþ-ila-:* Till det nyss i det föreg. afhandlade adj. urg. **ʒaþ-la-* (fht. *wadal,* isl. **váll)* 'fladdrande, kringströfvande, flyktig, ostadig; behöfvande, fattig' tror jag mig kunna uppvisa spår af en likabetydande germ. biform med suffixet *-ila.* I fno.-isl. förekommer jämte vb. *vála (að)* 'jämra sig' ett verb *véla, vǽla (að)* med samma betydelse. Liksom *vála* bildats på adj. **ʒaþ-la-* i dess bet. af 'fattig, usel, eländig' synes

mig *véla* förutsätta ett adj. **ʒaþ-ila-* med samma bemärkelse. I en annan ursprungligare betydelse kvarlefver fno. *véla* i nno. dial. *vēla* 'gaa langsomt hid og did, gaa frem og tilbage uden Meed', hvartill man jämföre det formelt och semasiologiskt fullt identiska mht. *wedelen* = fht. **wadilōn*, en biform med suffixafljud till fht. *wadalōn*, mhd. *wadelen* 'schweifen, schwanken, flattern', no. dial. *vaala* 'irre om, tumle omkring'. Med sin grundbetydelse föreligger adj. i fråga (isl. **veðill)* utom i de nu nämda verben no. dial. *vēla*, mht. *wedelen* ännu — synes det mig — i fno.-isl. *véle* 'Stjert paa Fugl' (jfr no. dial *vēle* 'Stjert, en svagelig Tingest m. m.'), hvilket man kan fatta som en till *n*-stam utvidgad substantivering af detta adj. Isl. *véle* står med hänsyn till såväl form som betydelse i nära samband med fht. *wedil* 'Wedel', något som redan Noreen Aisl. Gramm.[2] § $176,_2$ framhållit. Jfr för öfrigt artikeln urg. *ʒaþ-la-* i det föreg.

urg. **hʒaik-ila-:* ä. da. (Kalk.) *hvēgel* = *hvegelsindet* 'ustadig, vægelsindet', motsvarande ett isl. **hveikil*, sammanställer jag med ä. da. (Kalk.) *hvēg* (= isl. **hueikr)* 'ubeständig, ustadig', isl. *huikr* 'quaking (epithet of a stag)', *huika* 'to quail, shrink, waver'. Jfr nedan isl. *huikull* och sv. dial. *hvekall.*

Samtliga ofvan behandlade bildningar på *-ila* äro till sin upprinnelse gifvetvis förhistoriska (förnordiska). Af yngre i specifikt nordisk tid tillkomna adjektiv med samma stamafledning har jag att anföra blott tvänne: fsv. *gömel* 'aktsam, omtänksam' (Sdw. *ἅπ. λεγ.* Birg. Uppb. 3: 334) och fsv. *at-hyggil* 'uppmärksam, aktsam' (Sdw.: *ἅπ. λεγ.* Ber. 267), nybildade på resp. fsv. *göma* 'i akt taga, gifva akt på m. m.' och fsv. *hyggia* 'tänka på, besinna, komma i håg', eller ock kanske snarare, alldenstund adjektiviska nybildningar med detta suff. för öfrigt icke äro uppvisade, ombildade af resp.

fsv. (Sdw.) *gömol*, *at-gömol* (med flere belägg) = *gömel* och fsv. (Sdw.) *at-hughul (-hogul)* 1) 'uppmärksam, aktsam', 2) sorgfällig' (jfr fno.-isl. *at-hugall* 'opmærksam, eftertænksam').

---

2. Adjektiv på *-ala-*.

Med hänsyn till sin uppkomsttid sönderfalla dessa i tvänne hufvudgrupper: a) några färre från urgerm. (eller redan indoeuropeisk) tid härrörande *rotadjektiv*, hvilka icke stå i samband med någon historiskt uppvisadt germ. verbalrot och därför äfven sakna en bestämdt fixerad betydelse, samt b) egentliga *verbaladjektiv* eller adjektiva agentis, betecknande böjelse, benägenhet o. dl. Inom den senare kategorin ha vi att skilja mellan bildningar, danade i en förhistorisk (urgermansk eller urnordisk) språkperiod, samt särspråkliga (äldre och yngre) nybildningar, hvilka utgöra hufvudmassan af de nordiska *al*-adjektiven.

a) Rotadjektiv.

urg. **at-ala-:* fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *atall* 'slem, fortrædelig', sv. dial. (Rz) *atall* 1. 'motbjudande, förarglig', 2. 'ytterst ful'. Jfr nedan urg. **at-ula-* med suffixafljud. Till grund ligger en ieu. rot *od-* i lat. *odi odium*, gr. *ὀδυς-* 'zürnen, grollen, hassen', arm. *at-eam* 'hasse', se Fick, Bezz. Beitr. I. 334, Frœhde, Bezz. Beitr. VII. 86, Persson, Wurzelerw. p. 191.

urg. **aþ-ala-:* sv. dial. *adal* 'ädel, äkta, gammal'. Från annat nord. språkområde är adj. veterligen icke uppvisadt såsom

självständigt, men som förra led i ett antal sammansättningar torde detta ord föreligga i fno.-isl. *aðal-*, fsv. *aþal-*, fda. *athæl-* med betydelse af 'det högsta, viktigaste, äkta eller hufvudsakliga', t. ex. i fno.-isl. (Fr.[2]) *aðal-ból* 'Hovedgaard, Gaard, som Eieren selv bebor', *aðal-borinn* 'ægte født', *aðal-kirkia* 'den egentlige Kirke (mods. *forkirkia*)', fsv. (Schl.) *aþal-dotir* 'äkta dotter', *aþal-gutnisker* 'infödd gottländsk', *aþal-kona* 'äkta hustru', fda. (Lund) *athæl-bonde* 'odelsbonde' *athæl-by* 'Hovedby', *athæl-kona* = fsv. *aþal-kona*. Utomnordiskt möter samma adj. i fs. *adal*, fht. *adal* 'ädel'. Substantiveringar af detsamma äro isl. *aðal* n. 'natur, väsen, beskaffenhet', fht. *adal* n., ags. *ædelu* n. pl. 'ädel härkomst'. Nsv. *adel* är lånord af mlt. *adel* m. (se Tamm, Et. Sv. O. 'adel'). Afljudsformer härtill äro fs. *ōdil* ags. *ēdel* 'arfjord, stamgods, hemort', fht. *uodil, uodal,* motsvarande nsv. *odal;* jfr senare leden i got. *haim-ōþli* n. 'heimatliches Gut, Erbgut' = fht. *heim-ōdili.* Etymon osäkert. Se Kluge Wbch[6] 'Adel', Tamm, Et. Sv. O. 'adel'.

urg. **id-ala-:* En substantivering af ett till denna stamform hörande adj. fsv. **edal* 'glänsande, skinande, blank', afljudande med fht. *ītal,* nht. *eitel* (urg. **īd-ala-*) 'prahlerisch' föreligger enligt Hellquist, Arkiv VII. 150 not 1, Etymologische Bemerkungen p. X, not i fno.-isl. *eðla* f. och nsv. (Vörå, Finnl.) *ēlu* 'ödla'[1]) (urg. **id-alōn*[2])). Ordets rot

---

[1]) Enl. A. O. Freudenthal, Vöråmålet pp. 9, 26 vore *ēlu* en ljudlagsenlig motsvarighet till högsv. *ödla;* jfr emellertid de p. 26 s. arb. anförda Vöråmålets *jøning* = hsv. *gödning*, Vöråm. *røn* 'rodna' = hsv. **rödna,* i analogi hvarmed hsv. *ödla* skulle representeras af **ølu* i Vöråm. Med isl. *eðla* Vö. *ēlu* likställer jag Pargasmålets *ærla,* hvilket af J. Thurman Sv. Ldsm. XV. 4 p. 68 med orätt anses motsvara fsv. *ōþla.*

[2]) Analogt med denna substantivering är enl. Hellquist, Anmärkningar om några nord. och västgerm. djurnamn p. 17 (Upsala

utgöres sannolikt af ieu. *aidh- idh-* 'brinna, glänsa' i gr. *αἴθω* 'brinna, flamma', tr. 'bränna, förbränna', *αἴθων* 'eldfärgad, gnistrande, strålande', *ἰθαρός* 'klar' (se Kluge, Wbch[6] 'eitel'). Jfr. ang. isl. *eðla* en förmodan i annan riktning hos Noreen, Aschw. Gr. p. 66.

---

b) Verbaladjektiv.

α) Förhistoriska bildningar.

Med hänsyn till sitt bildningssätt, som fordrar *svagaste rotvokalism*, visa sig följande adjektiv afgjordt härrörande från en förhistorisk (urnordisk, antagligen redan urgermansk) språkperiod.

Till ett flertal äro jämsides gående afljudande *starka verb* bevarade. Adjektivet uppvisar verbets rotafljud i *prät.* pl. och *part: prät.*

fno.-isl. (Fr.[2]) *skriðall* 'forbigaaende, forsvindende' *(ἅπ. λεγ.)*: fno.-isl. stv. *skríða* 'bevæge sig langsomt og stilfærdigt fremad'.

fno.-isl. (Fr.[2]) *suikall* 'forrædersk (om Person)': fno.-isl. stv. *suíkia* 'vise sig troløs mod en'.

fno.-isl. (Vgf. Fr.[2]) *flogall* 'rask i sine Bevægelser' *(ἅπ. λεγ.)*: fno.-isl. stv. *fliúga*. Kunde dock äfven fattas som denominativum till fno.-isl. *flog* n. 'Flyven, hurtig Fart'. Jfr med suffixafljud härtill ags. *flugol* 'flüchtig'.

fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *smugall (ἅπ. λεγ.)* = *smá-smugall* 'dygtig til at komme igjennem trange Passager': fno.-isl. stv. *smiúga* 'trænge sig i gjennem en snæver Aabning'.

Univ. Årsskrift för 1894 p. 98) nht. fisknamnet *aitel* 'Leuciscus cephalus' l. 'latifrons', en direkt substantivering af ofvan nämda adj. fht. *ītal*, nht. *eitel*.

fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *stopall* 'shaking, reeling, rocking' blott i förbindelsen *fara, ganga stopalt* 'det gaar en ilde': fno.-isl. stv. *stúpa* 'to stoop',

sv. dial. (Rz) *sågal (sogal)* 'som kostar på, suger krafterna, tröttar': fno.-isl. stv. *súga*, nsv. *suga*.

Till ett *redupl. st. verb* hör isl. (Vgf.) *suipall* 'shifty, changeable' (utan beläggst.), hvilket som substantiveradt mask. betecknar *Odin:* fno.-isl. *sueipa* 'kaste med en svingende Bevægelse'.

Följande tre adjektiv förekomma vid sidan af *svaga verb:*

fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *hugall* 'opmærksom, betænksom', *at-hugall* d. s.: fno.-isl. svv. *hyggia hugði* 'tänka'. Kunde äfven fattas som denominativum till *hugr* 'tanke'.

fno.-isl. (Vgf. Fr.[2]) *spurall* 'tilboielig, vant til at sporge meget om allehaande Ting': fno.-isl. svv. *spyrja spurði* 'opspore noget, soge Underretning, Oplysning om noget'.

fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *þagall* 'taus, tiende' *(ἅπ. λεγ.):* fno.-isl. svv. *þeggia þagði* 'tiga' (germ. rot *þaʒ-* = ieu. *tok-* i lat. *tacēre).*

β) Särspråkliga nybildningar.

På grund af den nära association, hvari ofvan behandlade förhistoriska, direkt ur verbalroten framgångna adjektiv stodo med de på samma rötter återgående verben, utvecklade sig i särspråkligt nordisk tid en särdeles lifskraftig nybildningsprincip, enligt hvilken adjektiv af samma art i mykket stor utsträckning danats på själfva präsensformerna af motsv. verb. Sådana nybildade *al*-adjektiv förekomma till ett mindre antal redan i fornnorsk-isländskan, men först i en senare västnordisk tid, i de nynorska dialekterna synas desamma uppnått sin egentliga blomstringstid. Å östnordisk språkbotten har ordkategorin i fråga vunnit en jämförelsevis ringa utbredning.

De *fornnorsk-isländska* nybildnindarna äro följande:

1) Till *starka verb* höra:

etall (Vgf. Fr.²) 'fortærende, œdende' *ἅπ. λεγ.*: fno.-isl. stv. *eta*. I anseende till fht. *ezzal* med samma bet. är möjligheten af samgermanskt ursprung icke utesluten. Jfr äfven med suffixafljud ags. *etol eotol*, *fretol*, *overetol*.

-giafall i sammans. *fúr-giafall vága* (eg. *giafall vága fúrs*) 'largus auri' (Eg.: *ἅπ. λεγ.*): fno.-isl. stv. *gefa giafa*.

-getall i *sann-getall* enl. Eg. mask. i bet. af Odin, enl. Vgf. ett adj. = guessing true: fno.-isl. stv. *geta* 'nævne, omtale, mene, formode'.

-kumall, *-komall* i sammans. med *auð-* 'svag, som man let kan faa en afgjørende Indflydelse paa eller tilføje Skade' (Fr.²): fno.-isl. stv. *kuma* = *koma*.

-siáll i sammanss. *for-siáll* (Eg. Vgf. Fr.²) 'forsigtig, betænksom', *við-siáll* (Vgf. Fr.²) d. s.: fno.-isl. stv. *siá*. .

2) Till *svaga verb* höra:

dugall (Eg.) 'gnavus, strenuus' (*ἅπ. λεγ.*) föreligger blott i dat. sg. mask. *duglum* (*dǫglingi*), en form som emellertid lika väl kunde höra till en nom. *dugull*. Till fno.-isl. svv. *duga*.

hagall (Fr.²) 'tjenlig' (*ἅπ. λεγ.*): fno.-isl. svv. *haga* 'være tjenlig eller tilpas'.

kostall (Vgf. Fr.²) 'costly, expensive' (*ἅπ. λεγ.*), Fr.² med frågetecken i fråga om bet. Endast impersonelt *e-m verðr kostalt*: fno.-isl. *kosta*, impers. *kostar e-n e-t* ɔ: det kostar en noget at faa en Ting.

reikall (l. *reikull*) 'wandering, unsettled, a nickname' (Vgf.: Gulaþ.): fno.-isl. svv. *reika* 'to wander'.

veitall 'giving freely, openhanded' (Vgf. Fr.²: *ἅπ. λεγ*): fno.-isl. svv. *veita* 'to grant, give'.

De *nynorska* nybildningarna af denna art äro:

1) Till *starka verb* höra:

lekall 'læk, utæt' (Aas.): no. dial. *leka* 'rinde ud, dryppe ned, om Vædske i et Kar'.

skvettall 'sky, ræd, let at skræmme' (Ross): no. dial. *skvetta* 'flygte pludselig, flyve op, rende bort'.

grīnall 1) 'grinende, vranten, barsk', 2) 'om Luften: ublid, truende med Uvejr' (Aas): no. dial. *grīna* 'grine, fordreie eller rynke Ansigtet'.

knīpall 'karrig' (Ross): no. dial *knīpa* 'knibe, spare, tage knapt til noget'.

kvīnall 1) 'hvinende, pibende', 2) 'tilbøielig til at klynke, klage' (Aas.): no. dial. *kvīna* 'hvine, give en pibende Lyd, klynke, klage'.

snīkall 'snyltende, havesyg, begiærlig efter smaa Fordele' (Aas.): no. dial. *snīkja* 'snylte, snige sig frem for at faa noget'.

blaasall 'vindig, stormende, om Veiret' (Aas.): no. dial. *blaasa* (redupl.)

graatall 'tillbøjelig til at graade': no. dial. *graata* (redupl.)

krēkall 'svagelig' (Ross) hör förmodligen till no. dial. (Ross) *krĕka* 'krybe'; beror adjektivets långa rotvokal möjligen på anslutning till präteritum *krēk* (Ross)?

2) Till *svaga verb* höra:

brekall 'om En som har mange Ønsker, eller som altid har noget at kræve og begjære' (Aas.): no. dial. *breka* 'trygle, bede eller minde idelig om noget'.

bustall 'kraftig i Tilgrebet, tilbøielig til at *busta*' (Ross): no. dial. *busta* 'fore sig voldsomt frem, bryde sig frem, storme frem'.

flakall 'tilbøielig til at *flaka*' (Ross): no. dial *flaka* 'gabe, aabne sig og svinde ud, mest om Klæder'.

fȳrall 'tidlig paa Færde, tidlig fremme, tidlig udviklet' (Ross): no. dial. *fȳra* 'gribe sig an, drive paa, skynde sig'.

glidall 'med forende Glidning, glat' (Ross): no. dial. *glida* 'glide'.

gruvall 'tilbøielig til at grue' (Ross): no. dial. *gruva* 'grue, frygte'.

grysjall 1) 'om Luften: som fremkalder Kuldegysninger', 2) 'som lider af Kuldegysninger' (Ross): no. dial. *grysja* 'gyse'.

heftall 'forsinkende, tidsspildende, hinderlig' (Aas.): no. dial. *hefta* 'hilde, binde, standse, forsinke'.

huskall 'urolig, stodende, rystende' (Aas.): no. dial. *huska* 'ryste, bæve'.

kitall 'kilden, pirrelig, som lettelig finder sig kildret' (Aas.): no. dial. *kita* 'kildre, berore paa et omt Sted'.

knikall 'gnieragtig, gnidsk, smaalig' (Ross): no. dial. *knika* (eg. *gnika)* 'gnie, være smaalig, sparsom'.

krakall 'stiv og svag i Fodderne' (Ross): no. dial. *kraka* 'kravle sig frem m. m.'.

kruksall 'fremadboiet, sammenkrybende' (Ross): no. dial. *kruksa* 'boie eller trække sig sammen, krybe sammen'.

krævall 'kraftig og smidig' (Ross): no. dial. *kræva* 'være vinskibelig, „kræven" (livlig, kraftig, smidig)'.

kūrall 'sammanboiet af Kulde eller Ildebefindende' (Ross): no. dial. *kūra* 'lude med Hovedet'.

lessall 'besværlig, trykkende, om Omstændigheder' (Aas.): no. dial. *lessa* 'besvære, betunge, trykke'.

mødall 'anstrengende, trættende, moisom' (Aas.): no. dial. *møda* 'udmatte, giore træt'.

raspall 'tilboielig til at *raspa* (= raspe, skrubbe, bearbejde med en hvass og rap Tunge)' Ross.

ruggall 'vaklende, gyngende' (Aas.): no. dial. *rugga* 'rokke sig, vakle, staae usikkert m. m'.

ruskall 'urolig, stormende' (Aas.): no. dial *ruska* 'støie, være urolig, om Mennesker, storme, rase, om Veiret m. m'.

mot-segjall 'modsigende' (Aas.): no. dial. *segja*.

skarvall 'skranten, skrobelig' (Aas.): no. dial. *skarva* 'skrante, være sygelig m. m'.

skopall 'i høi Grad ujevn og stødende, om Føre og Vei' (Ross): no. dial. *skopa* (opers.) 'støde imod, støde saa det hopper'.

skrakall 1) 'løs i Fugerne, skrøbelig, brøstfældig', 2) 'skrantende' (Ross): no. dial. *skraka* 'glide, vakle, forskyve sig'.

skrapall 'ussel, daarlig, ogsaa sygelig' (Aas.): no. dial. *skrapa* 'slaae sig igjennem, holde sig med nogen Møie'.

skrevall 'som gjerne *skrævar*': no. dial. *skræva* 'sætte Fødderne ud fra hinanden, ogsaa stige over noget'.

skrikall 'skrøbelig' (Ross): no. dial. *skrika* 'glide, vakle, forskyve sig',

skrīpall 'kjælende, kjælen' (Ross): no. dial. *skrīpa* 'være eller gjøre sig vanskelig (kræsen, især om Smaaborn, vred om stridslystne Folk)'.

skumpall 'stødende' (Ross): no. dial. *skumpa* 'støde, puffe'.

sløysall 'sløsende, ødsel' (Ross): no. dial. *sløysa* 'sløse'.

staukall 'stødende, hakkende, stolprende, fuld af Forhindringer', mest som n. (adv.) Ross: no. dial. *stauka* 'støde, stampe m. m.'

stūrall 'sorgmodig, nedslagen' (Aas.): no. dial. *stūra* 'være sorgmodig eller nedslagen' (= isl. *stúra*).

stȳrall 'urolig' (Aas.): no. dial. *stȳra* 'støie, gjøre Larm og Uro' (= isl. *stýra*).

svigall 'tynd, bøielig' (Aas.): no. dial. *sviga* 'bøie sig, bugne'.

sýtall 'klynkende, ømmende sig, ulysten' (Ross): no. dial. *sýta* 'sorge, være bekymret, ængstes' (= isl. *sýta).*

tarvall 'trængende' (Aas.): no. dial. *tarva* 'behøve, trænge til' (= isl. *þarfa).*

tasall 'med aftagende Kræfter, afmattet, affældig' (Ross): no. dial. *tasa* 'trevle, optrevle, forslide m. m.'

tegjall 'taus' (Aas.): no. dial. *tegja* 'tie' (= isl. *þeggia).*

togall 'langsom' (Aas.): no. dial. *toga* 'trække, drage, strække eller slide paa noget' (= isl. *toga).*

torvall 'meget trængende' (Ross): no. dial. *torva* 'tiltrænge, behøve' (= *turva,* isl. *þurfa).*

traakall 'tvær, uvillig, trodsig' (Aas.): no. dial. *traaka* 'stræbe imod, vise Ulyst'.

trautall 'anstrengende, tung og langvarig, om Bevægelse eller Arbejde' (Aas.): no. dial. *trauta* 'stræbe længe eller vedholdende'.

tøvall 'forsinkende' (Aas.): no. dial. *tøva* 'sysle med noget uden Fremgang, søle, forsinke sig m. m.'

vaagall 1) 'vovsom, forvoven', 2) 'vovelig, usikker' (Ross): no. dial. *vaaga* 'fordriste sig til noget'.

Följande adjektiv kunna med lika rätt anses vara denominativa, som deverbativa:

glopall 'hullet, aaben, ikke tæt' (Aas.): till no. dial. svv. *glopa* 'gabe, spærre Munden m. m.' eller till *glop* n. 'Hul, Gab, Aabning'.

hatall 'hatefuld' (Aas.): till no. dial. svv. *hata* eller *hat* n. Jfr de oberoende häraf tillkomma fht. *hazzal* 'hatande' samt med suffixafljud ags. *hatol hętol,* fs. *hatul.*

regnall 'regnfuld, rig paa Regn' (Aas.): till no. dial. svv. *regna* eller *regn* n.

rotall 'smudsig, ureenlig, om et Arbejde' (Aas.): antagligen till no. dial. *rot* n. 'Ureenlighed, Uorden (eg. Roden, Gravning)', mindre sannolikt till svv. *rota* 'søle, sysle med ureenlige Arbejder m. m.'

strævall 'møisom' (Aas.) hör med hänsyn till sin betydelse till no. dial. *stræv* n. 'Arbejde, Anstrengelse, Besvær', mindre sannolikt till svv. *stræva* intrans. 'arbejde flitigt, anstrenge sig'.

Från *östnordiskt språkområde* har jag att anföra blott tvänne aildningar:

sv. dial. (Rz) *vid-räkal* 'som gärna drifver omkring när och fjärran': till sv. dial. *räka* stv. 'drifva, gå sysslolöst omkring'.

sv. dial. (Rz) *trägel* 'trägen': till sv. dial. *trägas* 'eftersträfva, ifrigt arbeta'.

---

3. Adjektiv på *-ula-*.

I likhet med bildningarna på *-ala-* låta nedan sammanstälda *-ul*-adjektiv närmast fördela sig i urgamla *rotadjektiv*, till hvilka motsvarande (ur samma rot framgångna) verb icke äro uppvisade i germanska språk, samt bildningar med utpräglad funktion af *verbaladjektiv*, angifvande benägenhet, böjelse o. dl., hvilka senare, analogt med verbaladjektiven på *-al*, i fråga om sin ålder sönderfalla i tvänne underafdelningar.

a) **Rotadjektiv.**

urg. **at-ula-*: nisl. (Vgf.) *ǫtull* 'frisk, energetic' (jfr hos Rietz sv. dial. *atoll* jämte *atall*), motsvarande ags. *atol atul* 'hässlich, scheusslich, grausam, feindlich'. Ordet uppvisar suffixafljud till urg. **at-ala-*, hvarom se i det föreg.

urg. **aiđ-ula-* 'glänsande', ett adj. med såväl rot- som suffixafljud till det i det föreg. anförda urg. **iđ-ala-* med samma bet., föreligger möjligen substantiveradt i fno.-isl. *oydla* fsv. *ōþla,* nsv. *ödla (< *aiđ-ulōn)* [1]).

Däremot berättigar fsv. *ydhla* 'ödla' ej till antagande af ett till grund liggande adj. **iðula-* 'glänsande' (så Hellquist o. a. st., se under **iðala-).* Enl. Noreen P. Grundr. I.[2] 592, Aschw. Gr. p. 98 är *-ydhla (ēter-) = ōþla* i följd af en öfverg. *ō* till *y* i bitonig stafvelse.

b) Verbaladjektiv.

α) Förhistoriska bildningar.

I likhet med de förhistoriska verbaladjektiven på *-al* kännetecknas äfven de i fråga varande af *svag rotvokalism.* Jämsides med afljudande *starka verb* och utrustade med dessas rotafljud i *prät. pl.* (*part. prät.)* förekomma följande adjektiv:

fno.-isl. *at-fundull* (Vgf. Fr.[2]) 'tilboielig til at finde noget at udsætte paa en Person eller Ting': fno.-isl. stv. *finda.*

fsv. (Sdw.) *bitul* 'bitande' *(ἅπ. λεγ.):* fsv. stv. *bī-ta.* Ett likalydande nomen instrumenti föreligger i fno.-isl. *bitull* m. 'betsel', sv. dial. *bitul* m. d. s.

fno.-isl. (Vgf. Fr.[2]) *ár-risull* 'som staar tidlig op' *(ἅπ. λεγ.):* fno.-isl. stv. *rísa* 'reise sig, staa op fra en liggende eller siddende Stilling'.

nisl. (Vgf.) *suikull,* likbetydande biform med suffixafljud till fno.-isl. *suikall* 'forrædersk' (se härom i det föreg.). En germ. parallell möter i ags. *swicol* 'betrügerisch', på grund hvaraf ordet visar sig vara af samgermanskt ursprung.

---

[1]) Annorlunda Noreen, Aschw. Gr. p. 66. Den där gifna tolkningen är i formelt afs. ytterst osäker, jfr Kluge, Wbch[6] 'Eidechse'.

isl. (Eg.) *geir-þriful* substantiveradt fem. i bet. af 'pugna (proprie videtur esse bellona, qs. hastas arripiens)': fno.-isl. stv. *þrífa* 'tage, gribe', jfr svv. *þrifa (að)* d. s.

fno.-isl. (Fr.[2]) *viðr-skotull* 'tilbøielig til Modsigelse, stiklende' *ἅπ. λεγ.*: fno.-isl. stv. *skióta* (jfr *skióta orðum vid e-n)*.

nisl. (Vgf.) *stopull* 'variable, unstable', biform med suffixafljud till *stopall*, hvarom se i det föreg.

Till ett *redupl.* st. verb *(sueipa)* hör fno.-isl. *suipull* (Vgf. Fr.[2]) 'kortvarig, forgjængelig', såsom substantiveradt fem. *suipul* = 1) bellona, 2) pugna (Eg.). Ordet uppvisar suffixafljud till *suipall* (se härom i det föreg.).

Till *svaga verb* höra:

isl. (Eg.) *flá-hugull* 'subdolus, dolos animo agitans' (*ἅπ. λεγ.*, jfr Falk, Beitr. XIV, 40). fsv. (Sdw.) *at-hughul (-hogul)* 1) 'uppmärksam, aktsam', 2) 'sorgfällig' (jfr fno.-isl. *at-hugall)* med suffixafljud till fno.-isl. *hugall* (se härom i det föreg.). Kan i likhet med *hugall* äfven fattas som denominatift.

fno.-isl. (Vgf. Fr.[2]) *sann-sǫgull* 'sandfærdig i sin Tale eller Fortælling'. Jfr enl. Eg. *ill-sǫgull* 'maledicus' (Saga Skallagrímssonar 75,1): fno.-isl. svv. *seggia* 'säga' (: germ. rot *saʒ-* = ieur. *sək₂-*, jfr lit. *sakýti* 'säga' etc.). Ordet är af samgermansk upprinnelse: jfr ags. *saʒol* 'loquax', *fore-saʒol*, *sóð-saʒol*.

fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *þǫgull* 'taus, tilbøielig til at holde sig taus' (Eg.: *láng-þǫgull* 'qui diu tacet'), biform med suffixafljud till *þagall* (se härom i det föreg.).

β) Särspråkliga nybildningar.

Analogt med de särspråkliga nybildningarna på *-al-* ha i fråga varande *-ul*-adjektiv bildats på *präsensformerna* af resp. till grund liggande starka och svaga verb. Denna ny-

bildningsprincip har — såsom nedanstående materialsamling ger vid handen — förmått göra sig gällande i betydligt mindre grad än den förenämda.

Från *fornnorsk-isländskt* språkområde höra hit följande adjektiv:

Till *starka verb:*

giǫfull (Eg. Vgf. Fr.[2]) 'gavmild': fno.-isl. stv. *gefa (giafa)* 'gifva' (biform till adj. *-giafall).*

gǫngull (Eg. Vgf. Fr.[2])' værende i Bevægelse, i Gang', blott i uttr. *mér er gǫngult* 'jeg har travelt, meget att gaa efter', *ἅπ. λεγ.* Dessutom förekommer adj. i några sammansättningar: Fr.[2] *hús-gǫngull* 'tilbøielig til *húsgǫngur* (besök i andras hus)', *ná-gǫngull* 'gaaende i Nærheden af noget', *nǽr-gǫngull* 1) = *ná-gǫngull* 2) 'nærgaaende, paatrængende'. Till fno.-isl. stv. *ganga.*

vǫkull (Vgf.) 'vakeful, vigilant', *ἅπ. λεγ.:* fno.-isl. stv. *vaka.* — Dessa tre adjektiv äro dock så till vida tvetydiga, att de i betraktande af förefintliga ags. paralleler *ȝiful ȝefol (= giǫfull)* resp. ags. *wíd-ȝanȝol* och *wacol* (jfr fht. *wachal)* alternatift kunna fattas som samgermanska. — Vidare:

fǫrull (Eg. Vgf. Fr.[2]) 'omstreifende', *ἅπ. λεγ.* (ingår dessutom i *víð-fǫrull* 'late peregrinans'): fno.-isl. stv. *fara.*

huerfull (Vgf. Fr.[2]) 'ustadig, foranderlig': fno.-isl. stv. *huerfa* 'dreie sig omkring, rulle om Hjul, vende sig'.

Till *svaga verb* höra:

beidull (Fr.[2]) 'begiærlig': fno.-isl. svv. *beiða* 'begiære'.

víð-flǫgull (Eg. Vgf.) 'late volitans, de aquila', *ἅπ. λεγ.:* till ett ouppvisadt isl. vb. **flaga,* som af Eg. återgifves med 'circumvolitare', i grunden väl identiskt med no. dial. (Aas.) *flaga* 'falde ujævnt, stodviis'.

ein-reikull (Vgf. Fr.[2]) 'tilbøielig til at fare omkring alene uden at have nogen med sig' *(ἅπ. λεγ.):* fno.-isl. svv.

reika 'fare, føres frem og tilbage, hid og did'. Jfr biformen *reikall* i det föreg.

skǫgull substantiveradt i *Skǫgul* f. 'bellona' (Eg.), dessutom ingående i *skǫgul-tǫnn* 'a dog-tooth' (framstående tand) Vgf.: fno.-isl. svv. *skaga* 'med Enden rage frem'.

suǫrull (þork. Suppl. II) 'gienstridig': fno.-isl. svv. *suara* 'svara'.

ú-veitull (Vgf. Fr.[2]) 'karrig, uvillig til at meddele andre noget': fno.-isl. svv. *veita* 'bevilja, medgifva'. Jfr biformen *veitall* med suffixafljud i det föreg.

isl. (þork. Suppl. II) *ó-brigdull* 'ufeilbar, usvigelig, sikker' är, att döma af betydelsen, antagligen denominativum till fno.-isl. *brigð* n. 'Forandring', icke deverbativum till fno.-isl. svv. *brigða* 'forandre'.

Från *nynorskan* har jag att anteckna blott no. dial. (Ross) *tvogul* 'sølende, vaasende': till no. dial. *tvoga* 'pladske, søle, strabadsere'.

Å *östnordiskt språkbotten* representeras ordkategorin i fråga af följande bildningar:

Redupl. verbet *ganga* ligger till grund för fsv. (Sdw.) *brun-gangol* 'som ofta går till brunnen' och *by-gangol* 'som är van att gå ut i byn', i hvilka senare leden utgör en parallell till fno.-isl. *gǫngull*. — Öfriga hithörande svenska adjektiv äro bildade på *svaga* verb:

fsv. (Sdw.) *gömol* 'aktsam. omtänksam' *(ἅπ. λεγ.)*, jfr dessutom *at-gömol* 'aktsam, uppmärksam, omtänksam': till fsv. svv. *göma* 'iakttaga'. Jfr biformen *gömel* i det föreg.

fsv. (Sdw.) *mot-korrol* 'knorrande, knotande': fsv. svv. *mot-korra* 'knorra emot'.

fsv. (Sdw.) *ropul* 'ropande, skriande': fsv. *ropa*.

fsv. (Sdw.) *stangol (-ul, -ull)* 'fallen för att stångas', fsv. svv. *stanga*.

fsv. (Sdw.) *for-sumol* 'försumlig',: fsv. svv. *forsuma* 'försumma'.

fsv. (Sdw.) *at-vaktol (-vaktul)* 'vaksam, aktsam, uppmärksam': fsv. svv. *vakta* 'gifva akt på'.

sv. dial. (Rz) *vrasult* adj. n. 'slösaktigt', som subst. *vrasul* m. 'slösare': sv. dial. *vrasa* 'vräka, trampa ned, slarfva bort, förslösa'.

fsv. (Sdw.) *smittol* 'oren, besmittelig, vederstyggelig' (*ἅπ. λεγ.*) = *smittogher* är möjligen denominatift.

* *

*

Bland ofvan sammanstälda nord. *l*-adjektiv förekommer ett icke så obetydande antal dubbelformer af samma ord med suffixafljud — om ock i många fall oursprungligt (d. ä. på yngre analogibildning beroende). För ernående af öfversiktlighet uppföras dessa adj. här nedan i ett sammanhang.

fno.-isl. *atall*, sv. dial. *atall:* nisl. *ǫtull*, sv. dial. *atoll;* isl. *fúr-giafall:* fno.-isl. *giǫfull;* fsv. *gömel: gömol;* fno.-isl. *hugall:* isl. *flá-hugull*, fsv. *at-hughul (-hogul): at-hyggil;* fno. *reikall (?): ein-reikull;* fno.-isl. *stopall:* nisl. *stopull;* fno.-isl. *suikall:* nisl. *suikull;* isl. *suipall:* fno.-isl. *suipull;* fno.-isl. *þagall: þǫgull;* fno.-isl. *veitall: ú-veitull;* [urg. **iđala-: *aiđula-]*.

I fråga om sin *betoning* synas de förhist. adjektiven på *-ala-*, *-ula-*, de af dem som i detta afseende äro bevisande, i enlighet med sitt rotstadium i regeln ha förlagt hufvudtonen på suffixet: *smugall* (: lit. *smùkti* 'glida'), *sogal* (: lat. *sūcus* 'saft'), *hugall -hugull* (: find. *ǫoka-* 'bekymmer, sorg'), *þagall þǫgull* (: lat. *tacēre*), *-sǫgull* (: lit. *sakýti* 'säga'), *-fundull* (: got. *finþan*). Rotbetoning är sällsynt och sannolikt en följd af formassociation: jfr. **ǫaþla-*, **aþala-*, *ár-risull* (efter vb. *rísa*).

KAP. IX.

Primäradjektiv bildade med suffixet *-ko-*.

Som gammalt från urindoeuropeisk tid härstammande primärsuffix förekommer nominalafledningen *-ko-* utan bestämdt utpräglad betydelsefunktion i ett jämförelsevis färre antal germanska nomina, hufvudsakligen adjektiv. Suffixet uppträder i germanska språk ej sällan under en utvidgad form *sk(u̯)a-*, hvilken i en del fall antagligen uppkommit genom en urgerm. ljudöfvergång af *-tk-* till *-sk-*, i andra fall torde vara en direkt fortsättning af ett ieu. *-sk₂o-* (*-sqo-*, *-squ̯o-*) suffix[1]. Under denna längre form visar suffixet i fråga några svaga lifstecken ännu i specifikt nordisk tid, nämligen i ett fåtal nybildade verbaladjektiv.

I germanska språk framträda dessutom några enstaka spår af *ko*-suffixets användning som primärt i förening med bindevokal, nämligen under formerna *-ȝa-*, *-uȝa-*.

Nedan behandlade nordiska primära *ko*-adjektiv låta, med hänsyn till de olika former, under hvilka suffixet i fråga framträder, lämpligen fördela sig i följande fyra hufvudgrupper.

---

[1]) Se angående denna fråga Kluge, Nom. Stammb. § 209, Brugman, Grundr. II. 240, I.[2] 702 f. (o. där cit. lit.). Wilmanns, Deutsche Gr. II. 467.

I. Adjektiv med enkelt *-ko*-suffix.

a) Med svag rotvokalism.

urg. **ƀlū-ʒá-* (ieu. **bhlū-kó-)*: ä. da. (Kalk.) *blu(g)* 1) 'fly, tilbageholden', 2) 'frysom', 3) 'skamfuld', nda. *blu* i *ublu* 'oblyg', *blufærdig, blues* 'blygas', *bluelse* 'blyghet'. En motsvarande adjektivbildning får å svensk botten förutsättas som grundord för fsv. (Suso) *blwligher* 'skamlig'. Utomnordiskt möter samma adj. i mht. *blūc blūg-* nht. dial. *blaug* 'blyg', som i fht. lämnat spår efter sig blott i adv. *blūgo* 'blygt' jfr *blūgisōn* 'dubitare'. Till sitt etymon hör ordet ifråga till ieu. roten *bhlu-* i lat. *fluo* 'flyter, strömmar', *fluidus* 'flytande', äfven 'lös, mör, slapp, svag, skröplig', gr. *φλύω* 'flödar öfver', Se Tamm' Et. Sv. O. 'blyg', Karsten, Arkiv XIII. 389, Noreen, Aschw. Gr. p. 158.

b) Med rotvokalismen ē.

urg. **ƀleu̯-ʒá-* (ieu. **bhleu̯-kó-)*: nisl. Vgf. *bliúgr* 'bashful shy, modest', no. dial. Aas. *bliug* 'bly, undseelig, tilbagehol den', fsv. (Sdw.) *blȳgher (bligher, blyugher)* 'blyg, blygsam som är föremål för blygsel'; ä. da. Kalk. *bly-* i ett antal sammansättningar: *blyhed* 'undseelse, blufærdighed, skam', *blysel* d. s., *blysom, blyfærdig* 'blufærdig', jfr äfven *bløjnes* 'skamme sig'. En parallell bildning är mht. *bliuc*, biform till mht. *blūc*. Se för öfrigt afljudsformen **ƀlū-ʒá-* ofvan.

urg. **fel-ʒá-* (ieu. **pel-kó-)*: Ett fno.-isl. adj. *fjalgr (fjálgr)* 'varm', motsvarande no. dial. (Aas.) *fjelg* med samma bet., är uppvisbart i några sammansättningar: *glóð-fjálgr*, användt som epitheton ignis Ynglingas. 47. har af Egilsson återgifvits

med 'prunis inclusus', i det han stält senare ledet i samband med fno.isl. *fela*, got. *filhan* 'verbergen, begraben', — likvisst med tillägget 'nisi sit id. qu. *glóðheitr* 'candens, fervens', en förmodan (under tvekan framstäld äfven af Vgf. Icel. engl. Dict. och Aas.), som enligt min mening i själfva värket träffar det riktiga (jfr ännu det likbetydande nisl. *glóð-volgr*: nisl. *válgr* 'varm'); *ó-fialgr* 'kall' är en af Bugge i en anm. till Helgakuiða Hundingsbana II, 44,11 i hans utgåfva af Sæm. Edda (Norrœn Fornkuæði p. 199) i anslutning till bröderna Grimm (Lieder der alten Edda 117) gjord konjektur (för *inn-fialgr* 'indesluttet'? Fr.², 'tief eindringend'? Gering), aksepterad af Grundtvig i hans Sæmundar Edda, af Vigfusson och F. York Powell i deras Corpus poeticum boreale (jfr äfven Vigfusson Icel. engl. Diction.), samt af Falk, Arkiv IV. 356. Samma adj. ingår vidare — synes det mig — med all säkerhet i fno.-isl. *fialg-leikr* 'Tilfredshed, Glæde'; man jämföre nämligen i fråga om betydelsen no. dial. (Aas.) *fjelg* 2) 'behagelig, som gjør et godt Intryk', 3) 'fyrig, livlig, munter'. Hvad ordets etymon beträffar har jag Arkiv XIII. 387 antagit samband med ieu. roten *pel-* i fksl. *paliti* 'brennen, verbrennen', *polěti polją* 'brennen, uri', *planąti sę* 'aufflammen', *plamy plamykъ* 'Flamme'.

urg. *skel-ʒá- (ieu. *skel-k_2ó-): fno.-isl. (Vgf. Fr.²) *skialgr* (*skiálgr*) 1) 'skjæv, som ikke træffer Maalet, hvartil der sigtes', 2) 'skeløiet'; fsv. (Schl.) *skiælgher* d. s., jfr *skialghind* f. 'ett af de på skrå satta tvärträen i en grund'. I fråga varande *skel-ʒá- står i grammatiskt växelförhållande till fht *scëlah scëlhes*, ags. *sceolh* 'scheel, schielend, quer, schief, krumm' af en urg. stamf. *skel-ha-. Den velara karaktären hos förevarande adjektivs suffixguttural framgår af fht. gen. *scël(a)wes* (jämsideslöpande med *schëlhes*), mht. *schël* gen. *schëlwes* 'scheel', schweiz. *šelb šalb* d. s. (jfr mht. *schëlwen*

'scheel werden'), former, hvilka förutsätta ett urgerm. *skel-ʒᵘé-*, hvarur *ʒ* i enlighet med Sievers' regel bortfallit. De nordiska formerna bero på en grundform *skel-ʒ(ᵘ)á-* (med suffixafljud), hvari suffixets labialiserade guttural på grund af sin ställning framför ieur. *o* (germ. *a*) ljudlagsenligt förlorat sin labialisering. Ordets etymon är att söka i ieu. roten *skel-* 'drehen, krümmen (flechten, spinnen)', [1]) ingående i bl. a. gr. *σκολιός* 'krokig, böjd, skef', fno.-isl. *skol-beinn* 'skjævbenet' och *skol-brúnn* 'som har skraatliggende Oienbryn', samt med förlust af sitt uddljudande *s* i *κελλόν. στρεβλόν, πλάγιον* Hesych., *κάλος κάλως* 'Tau, Strick' etc. (se Karsten, Nominalbildning. I. 4).

urg. **þél-ha-: *þel-ʒá-*. Dessa stamformer ligga — synes det — till grund för resp. senare led i nisl. (Vgf.) *ú-þiáll ú-þiálgr* 'hard, stubborn, unmanageable'. I fråga om om etymologin ställer jag dessa adjektiv förslagsvis till ieu. roten *tel- təl-* i find. *tul- tuláyati* 'aufheben, wägen', gr. *τάλαντον* 'vågskål', *τάλας* 'tålmodig', lat *tulo* 'jag bär', *tolerare*, fksl. *tolja toliti* 'placare', got. *þulan*, isl. *þola* 'tåla, uthärda'. Grundbetydelsen hos adjektiven *ú-þiáll ú-þiálgr* vore enligt denna tolkning 'otålig, ohäjdad, häftig'. Jfr. lat. *intolerabilis* 'outhärdlig, olidlig'.

c) Med rotvokalismen o (a).

urg. **faᵘe-* (< **faᵘ-ᵘe-* < **faᵘ-ʒᵘé-* < ieu. **paᵘ-k₂é-*): fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *fár* 1) 'af ringe Antal', 2) 'manglende' 3) 'forstemt, ordknap, uvenlig i sit Forhold til Andre', fsv. Sdw.) *fār* 1) 'paucus, ringa till antal', 2) n. 'det som fattas,

[1]) Se beträff. denna etymologi Johansson, Beitr. XIV. 297, Falk, Akad. Afh. t. S. Bugge p. 19, Kluge, Wbcb[6] 'scheel'. Jfr för öfrigt Kluge, Beitr. XII. 380, Noreen Urg. Lautl. 131, 180.

(endast predikativt)'; fda. *fā*. Adj. är samgermanskt: jfr got. *fawai* och ags. *féawe* (plur. tant.) 'wenige', fht. fō *fao* 'wenig'. Till stamformen **fau̯-ʒué-* är en vernersk växelform urg. **fau̯-ha-* uppvisad i fht. *fōh* = *fō fao*. I fråga om ordets etymologi antager man samhörighet med gr. *παύω (παύσω)* 'låta upphöra, lugna, häjda, stilla, ända', *παῦρος* 'liten ringa', lat. *paullus paulus* (< **paur-los*) d. s., *paucus* (< **pavico-s*[1])). Se angående förevarande adj. Schade, Wbch[2] 161 a, Uhlenbeck, Et. Wbch 40, Fick, Wbch[4] I. 470, Läffler, Arkiv I. 276 ff., Noreen, Urg. Lautl. p. 166.

urg. **u̯al-ʒá-* (ieu. **u̯ol-kó-*): nisl. (Vgf.) *válgr volgr* 'warm, lukewarm'; härmed identifierar jag trots betydelsedifferensen no. dial. (Aas.) *valg* 'smagløs, vammel, især vansaltet (= tjerv)'. Å utomnordisk språkbotten motsvara ags. *wealʒ* 'ljum' (= nisl. *válgr*), fris. *walg* 'äcklig' (= nno. *valg*); jfr dessutom mndl. *walghe* 'äckel, vämjelse', *walghen* 'känna vämjelse', mht. *walgen* och *walgern* d. s. Som grundbetydelse för detta hittils — mig veterligen — etymologiskt oförklarade ord betraktar jag den i nyisl. och anglos. framträdande begreppsnyansen 'varm, ljum' och söker adjektivets i fråga etymon i ieu. roten *u̯el-* 'sjuda, koka; vara het, varm', som under särskilda afljudsfaser ingår i gr. *ἀλέα* 'värma, ish. solvärma', got. *wulands* 'siedend', fht. *walm* 'Hitze, Gluth', *wallan*, ags. *weallan*, isl. *vella* 'kochen, sprudeln', fno.-isl. *olmr* 'tilbøielig til fiendtligt Overfald' etc. (se under sistsagda adj. bl. *mo*-stammar). Med *k*-suffix ingår denna rot väl äfven i lat. *Vol-cānus* 'eldens gud', find. *varcas* 'glans' (jfr Noreen Urg. 102, 225[2])).

---

1) Se Brugmann, Grundr. II. 193. 250.

2) Jfr beträff. ags. *wealg* 'ljum' en annan tolkning hos Zupitza, Gutt. 142, hvilken afgjordt bör vika för den ofvan framstälda.

II. Adjektiv med tvetydig suffixform: *ka-* eller *-sk(u̯)a-*.

a) Med svag rotvokalism.

urg. **hurska-* (ieu. **kr̥t-(s)ko-):* fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.²) *horskr* 1) 'klog, forstandig', 2) 'venlig, kjærlig, om Kvinde' (beträffande denna senare betydelsenyans jämföre man finska låneordet *hurskas* = from, hvilket för öfrigt troget återspeglar den urgerm. grundformen). Adj. förekommer äfven i västgerm. språk: jfr fht. *horsk* 'alacer, celer, promtus, agilis, sagax', ags. *horsc* 1) 'schnell, rasch', 2) 'von raschen Gedanken, gewandt, verschlagen, klug'. I fråga varande adj. **hurska-* sammanhänger formelt sedt nära med got. svaga vb. *and-hruskan* 'eforschen'. Till sitt etymon synes mig detta adj. med Persson, Wurzelerw. p. 167 not 1 snarast böra förbindas med isl. *hraðr*, ags. *hræð* 'hurtig, schnell', mht. *hurtec hurteclīch* 'hurtig', *hurt* 'stossendes Losrennen, Anprall' och med dessa ord föras till en ieu. rot *krĕt-* i lit. *kretù kretéti* 'sich hin und her bewegen, sich schütteln, wackeln', *kreczù krésti* 'schütteln', isl. *hrǽða* 'in Furcht setzen', *hrǽddr* 'erschrocken, ängstlich'. Den i de västgerm. formerna af adj. i fråga inneliggande betydelsen af 'snabb, rask' vore då ordets grundbegrepp. Från denna betydelse har man likaledes att utgå, om man ansluter sig till Perssons o. a. arb. p. 166 alternatift framstälda, men — som mig synes — mindre sannolika förslagsmening att ställa vårt adj. i samband med en ieu. rot *(s)kers* i lat. *scurra* 'Possenreisser, Narr', *curro* 'springe', mhd. *hurren* 'sich schnell bewegen' etc. — Ur detta grundbegrepp utvecklade sig med lätthet i öfverförd mening nyansen 'snabbänkt, förslagen, klok', hvilken härledda bemär-

kelse hos de tvänne västgermanska formerna förekommer jämsides med grundbetydelsen [1]).

urg. **þroska-* < **þrut-(s)ka-* < ieu. **trud-(s)ko-)*: fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *þroskr* 'stærk, kraftig', ἅπ. λεγ. Ordet uppträder substantiveradt i fno.-isl. adjektivabstraktet *þroske* [2]) 'Udvikling til Mands Modenhed, Fremgang, Forfremmelse med Hensyn til Livsvilkaar'. Till grund för ordet ligger germ. roten *þrŭt-* i fno.-isl. *þrote* m. 'Hævelse, Hovenhed', *þrútenn* 'ophovnet, opsvulmet', got. *usþriutan*, ags. *á-þréotan* 'verdriessen, ärgern, beschweren' etc.; jfr den synonyma rotformen *strut-* (med bevaradt uddljuds-*s*) i mht. *strotzen*, mengl. *strūtin* 'strotzen, schwellen'. Å utomgermansk språkbotten hör hit bl. a. lat. *trūdo* 'stosse, dränge'. Se beträff. denna tolkning Kluge, Nom. Stammb.[2] § 209, [3]) Brugmann, Grundr. II. 240, Noreen, Urg. Lautl. p. 117, 204, 232.

b) Med rotvokalismen *o (a)*.

urg. **laskua-* (ieu. *lat-(s)k₂o-* < **lad-(s)k₂o-)* : fno-isl (Eg. Vgf. Fr.[2]) *lǫskr* 'sløv, slap, udygtig. Å östnordisk botten förefinnes en motsvarande bildning i sv. dial. (Rz) *låsk* 'maktlös och lat, uttröttad'. Utomnordiska paralleler möta i nht. *lasch* 'schlaff' (< mht. fht. **lasc*, ifall ordet icke vore

---

[1]) Jfr beträff. denna etymologi äfven Noreen, Urg. Lautl. p 116, som emellertid — synes det mig — utan tillräckligt skäl betvifla identiteten mellan isl. *horskr*, fht. ags. *horsc* 'klok' och fht. ags *horsc* 'snabb'. — Kluge, Nom. Stammb.[2] § 209 (jfr äfven Brugmann Grund. II. 240, Noreen o. a. st.) sammanställer vårt adj. med got. *hardus* 'hård', gr. κρατύς.

[2]) Se Hellquist, Arkiv VII. 13.

[3]) Kluge förbinder adj. alternatift äfven med isl. *þróask* 'växa'.

romanskt låneord: jfr franska *lâche*, ital. *lasco* 'träge') och mir. *lasc* 'schlaff'. Till grund ligger ieu. roten *lēd- lad- (ləd-)* i gr. *ληδεῖν* 'ermatten', lat. *lassus* < **lad-tos* 'müde', got. *lētan* 'låta', *lats*, fno.-isl. *latr* 'lat'. Se Kluge, Nom. Stammb.[2] § 209, Wbch[6] 'lasch', Brugmann, Grundr. I.[2] 687, 702, II. 240, Noreen, Urg. Lautl. pp. 59, 117.

urg. **raskya-* (ieu. **rot-(s)k₂o-)*: fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *rǫskr* 1) 'fremskreden til Modenhed i sin Udvikling, dygtig og villig til at optræde og handle saaledes som Omstængighederne udkræve', 2) 'saadan som viser Uforfærdethed, Dygtighed'; därjämte uppger Fr.[2] en oomljudd form *raskr* 'rask, hurtig' (Diplom. Norvegic. II, 461), hvartill man jämföre no. dial. *rask* i s. bet. Å östnord. språkområde motsvara fsv. (Rqv. VI) *rasker*, nsv. *rask*, nda. *rask*. Germanska paralleller: fht. *rasc* mht. *rasch*, engl. *rash*, ndl. *rasch*. Ordet hör till ieu. roten *ret- rot-* i ir. *rithim* 'ich laufe', lit. lett. *ritù* 'ich rolle, wälze', lat. *rota*, lit. *rátas*, fht. *rad* 'hjul', *rado* 'schnell', got. *raþs* 'leicht' (se Brugmann, Grundr. I.[2] 702. 810, Kluge, Wbch[6] 'rasch', Noreen Urg. Lautl. p. 117).

urg. **baiska-* (ieu. **bhoid-(s)ko-)*: fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *beiskr* 'bidende, smertelig, ubehagelig', 2) 'bitter, amarus', 3) 'forbitret, smertelig berørt af noget'; fsv. (Sdw.) *bēsker* 1) 'bitande, skarp, hvass', 2) 'bäsk, bitter'; ä. da. (Kalk.) *besk* 'bitter; hård, ond'. Till grund ligger ieu. roten *bheid- bhoid-* i fno.-isl. *bíta* 'bita', got. *baitrs* 'beissend', lat. *fædus* 'vedervärdig' (se Bugge, Arkiv II. 243, Kluge, Nom. Stammb.[2] § 209, Brugmann, Grundr. I.[2] 702, II. 240, Hellquist, Arkiv IV, 295 noten).

urg. **þraiska-* (ieu. **troid-(s)ko-)*: fsv. *þrēsker* 'motspänstig', no. dial. (Aas.) *treisk* 1) 'besværlig, tung, trættende', 2) 'trodsig, haardnakket', 3) 'paaholden, sparsam, karrig', 4) 'klog, skarpsindig'. I fråga om sin etymologi hör adj. till en

s-lös biform af ieu. roten *(s)treid- strid-* i fno.-isl. *streitast, stritast* 'slides, trækkes med, anstrænge sig for eller med noget'. Nsv. *tredsk* 'tredskande' är formelt icke likställbart med förevarande fsv. *þrēsker,* utan en fortsättning af det likbetydande fsv. *þritzsker þrizker,* hvilket i sin tur otvetydigt framstår som ett denominativum till fsv. *þriter* 'motspänstighet' [1]).

III. Adjektiv med otvetydigt *-ska-* suffix.

a) Förhistoriska bildningar.

urg. **u̯aska- (< *u̯ak-ska-):* fno.-isl. (Vgf. Fr.[2]) *vaskr* 'rask og uforfærdet, flink'. Till grund ligger antagligen germ. roten *u̯ak-* i stv. got. *wakan,* fno.-isl *vaka;* se Kluge. Nom. Stammb.[2] § 209, Brugmann, Grund. II. 240 [2]).

urg. **dul-ska- *dol-ska-:* fsv. (Sdw.) *dulsker* 'trög, liknöjd försumlig', *ἅπ. λεγ.*, nsv. *dolsk* 'trög, lat; inbunden, lömsk'; ä. da. (Kalk.) *dolsk* 'fjållig'. Ordet hör till ieu. roten *du̯el- dul-* i fht. *twëlan (ar-, gi-twëlan)* 'torpere, sopiri', got. *dwals* 'töricht', fs. *dwalm,* fht. *twalm* 'Betäubung', isl. *dulr* 'silent, close', fsv. *dul dol* 'dåsig, trög, slapp', ä. da. *dul* 'sløv' [3]). Se Tamm, Et. Sv. O. 'dolsk'.

---

[1]) Jfr det med *þritzsker* synoyma isl. *þriózkr*, fsv. *þrȳzker,* hvilket på grund af sin form visar sig vara ett denominativum på *-ska* till isl. *þriótr*, fsv. *þrȳter = þriter.*

[2]) Beträffande tvänne andra, föga sannolika tolkningsförsök jämföre man Brate, Bezz. Beitr. XIII. 48 noten och Leffler, Tidskrift for Fil. og Pædag. II. 18.

[3]) Jfr om denna ordgrupp Karsten, Nominalbildning I. 14.

urg. **ul-ska-:* no. dial. (Ross) *ulsk* 'umaadeligt graadig eller hidsig efter noget'. Jag ställer ordet till den i fno.-isl. *olmr* 'tilbøielig til fiendligt Overfald', no. dial. *olm* 'hidsig, arrig, om Dyr', ingående roten *u̯el- ul-* 'sjuda, koka, svalla', hvarom se under detta adj. *(mo-st.).*

b) Särspråkliga nybildningar.

Fsv. (Rqv.) *varsker* 'uppmärksam, försiktig' är antagligen en bildning på fsv. *vara sik* 'akta sig', fno-isl. *vara (-rð),* opers. *e-n varir e-s ɔ:* en vænter noget, er forberedt paa noget (jfr fsv. *var,* isl. *varr* 'uppmärksam')

Sv. dial. (Rz) *hem-alsk* 'hemmastadd': nord. stv. *ala* 'föda, uppföda'.

Sv. dial. (Rz) *glömsker* nsv. *glömsk,* jfr fno.-isl. *gløymska* f. 'Uagtsomhed, Glemsomhed, Letsindighed': svv. *glöma.*

Sv. dial. (Rz) *sprinsk* 'brunstig, om hingst' hör antagligen till sv. dial. stv. *sprinta* 'slå ut, spricka ut, om löf och blommor', äfven 'springa fort, hoppa, skutta'. Till betydelseutvecklingen jämföre man sv. dial. *ränna* eg. 'löpa, springa', sedan äfven 'vara brunstig, om so, bagge', äfvensom nsv. *löpsk* 'brunstig' till vb. *löpa.*

Nsv. *glupsk,* nda. *glubsk* till nsv. *glupa* (i *glupande),* no. dial. *glupa* 'sluka', nsv. *bitsk* till *bita,* nsv. *inbillsk* till *inbilla* [1]).

Nno. dial. (Ross) *graalsk* 'graadig': svv. *graala* 'æde graadigt, sluge' (jfr *graal* n. 'Graadighed'). —

---

[1]) Ang. nsv. adjektivafledningar på *sk-* se numera Tamm, Om avledningsändelser hos nsv. adjektiv p. 50 ff.

IV. Adjektiv på *-ʒa-* (*-iʒa-*).

I följande enstaka bildningar synes afledningselementet *-uʒa-* (*-iʒa-*) vara primärt. Till de tvänne förstnämda finnas utomnordiska paralleller med suffixformen *-iʒa-* (ieur. *-iko-*), hvilken förekommer i primär funktion äfven i sanskrit, latin och baltisk-slaviska språk, men ursprungligen äfven i dessa språk är ett sekundärsuffix.

Fno.-isl. *gǫfugr* 'ansenlig', jfr got. *gabigs* 'reich'. Till *giban gaf* 'gifva'.

Fno.-isl. *hǫfugr* 1) 'tung af Vægt' ,2) 'besværlig, ubehagelig', 3) 'søvnig'; jfr fht. *hebig* 'woran man zu heben hat, gewichtig'. Till got. *hafjan*, fno.-isl. *hefia*.

Fno.-isl. *kǫlsugr* (Vgf. Fr.² Grett. 89) 'tilbøielig til at spotte andre, yppe Trætte med dem, vælte sig ind paa dem' till fno.-isl. *kallsa (að)* 'fortrædige', eller denominativum till fno.-isl. *kalls* n. 'Handling hvorved man ypper Trætte'.

Sv. dial. (Rz) *ill-alug* 'illa uppfödd': stv. *ala* 'uppföda'.

Ang. sekundära (äfven deverbativa) nsv. adjektivafledningar på *-ig* hänvisar jag till Tamm, Om avledningsändelser hos nsv. adjektiv p. 28 ff.

* *

*

Den urgerm. (och ieu.) aksentuationen hos *ko*-adjektiven synes, att döma af ofvan anförda bildningar, för så vidt de i detta afseende äga beviskraft, ha varit suffixbetoning. Detta bevisas af **ƀlūʒá-: *ƀleuʒá-, *felʒá-, *skelʒá-, *þelʒá-* (jfr *þélha-* med antagl. analogisk aksentrubbning), **fau(ʒ)ué-, *ualʒá-*.

---

¹) Se Brugmann, Grundr. II. 244 ff.

KAP. X.

Primära nominalbildningar med suffixet *-to-* *(-ta-)*.

Jämsides med egentliga participia (aktiva bildningar på *-ent-* *-nt-*, medial-passiva bildningar på *-meno-*, aktiva perfektformer på *-u̯es-* *-us-)* förefans i det indoeuropeiska urspråket ett betydande antal primära adjektiv, hvilka, utan att äga förenämda formationers rent participiala funktion, till betydelsen dock så nära anslöto sig till resp. ur samma rötter framgångna verb, att de i en eller annan af de genom urspråkets fortsatta utbildning och därmed sammanhängande gradvisa differentiering framkallade indoeuropeiska dialekterna kommo att erhålla en utpräglad participial karaktär (jfr kap. V: verbaladj. på *-no-)*. Så var fallet med de indoeuropeiska *to*-adjektiven, hvilka i de ariska, italiska, baltisk-slaviska och germanska språken i egenskap af participia införlifvades med verbalsystemet. I germanska språk blef stamafledningen *-to-* ett lefvande participialsuffix för alla afledda (kausativa och denominativa) verb, för verba präterito-präsentia i gotiskan, vidare äfven för ett antal starka verb, hvilka bildade sina präterita med präteriti-dental i analogi med de svaga verben. Men utom dessa historiska participbildningar, hvilka falla under formlärans område, ha de germanska språken att uppvisa en stor mängd med suffixet *-to-* bildade

verbaladjektiv, hvilka emellertid till en öfvervägande del synas vara gamla förhistoriska participia. Till många af dem äro nämligen jämsidesgående starka verb eller svaga verb med ursprungligen stark flexion från historisk tid uppvisbara och i fråga om andra hithörande bildningar framträder deras äldre participiala karaktär vid jämförelse med motsvarande former i släktspråken. I några andra fall slutligen ha dessa *to*-bildningar möjligen aldrig fungerat som participia, i det de kunna härröra från en period af det indoeuropeiska urspråket, då *to*-adjektiven ännu icke trädt i association med verbalsystemet.

I fråga om betydelsen voro de indoeuropeiska *to*-adjektiven mer än dels synonymer till ieu. participia prät. pass., och det är i denna funktion förevarande *to*-suffix bevarat sig lifskraftigt i germanska språk. Icke fullt så utbredd, men väl lika gammal — d. ä. allmänt indoeuropeisk — var användningen af dessa adjektiv i aktift-intransitiv betydelse. Dessutom uppträdde våra adjektiv redan i indoeuropeisk tid ej sällan för att ange skicklighet, lämplighet, möjlighet, nödvändighet, en funktion, som emellertid i germanska språk är något sällsällsynt och från början endast torde tillkommit bildningar, sammansatta med någon negerande partikel.

Redan i urindoeuropeisk tid voro i fråga varande *to- (tā-)* bildningar allmänt använda som substantiv, dels för att beteckna lefvande väsen af maskulint eller femininit genus, dels såsom sakliga konkreta, dels i egenskap af nomina abstrakta, för det mesta i feminin eller neutral, jämförelsevis sällan maskulin form. Den adjektiviska och substantiviska funktionen torde härvid varit förenade i ett och samma paradigm; i ett flertal fall uppträda de ännu i historisk tid jämsides.

Beträffande indoeuropeiska *to*-bildningar i allmänhet hänvisar jag framför alt till Paul, Principien[3] p. 336 f., Brug-

mann, Grundriss II. 205 ff., Idg. Forsch. V. 89 ff., Streitberg, Idg. Forsch. III. 341 f. Hvad särskildt de germanska språken vidkommer, beröres i fråga varande formkategori i korthet af Kluge, Nom. Stammb.[2] §§ 221—225 (jfr §§ 117, 120), P. Grundr. I.[2] 441 f., Brugmann o. a. a. p. 220 ff., Streitberg, Urg. Gramm. p. 195. Ett färre antal uteslutande substantiviska *to*-nomina finnas sammanstälda hos v. Bahder, Verbalabstracta p. 90 ff.; jfr äfven Hellquist, Arkiv VII. 14. Det följande afser att lämna en i någon mån uttömmande samling af hithörande nordiska bildningar, såväl adjektiviska som substantiviska.

A. Med svag rotvokalism.

a) Reducerade stadiet.

I. Indoeuropeiska bildningar.

ieu. **stə-tó-*, urg. **sta-ðá-:* fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *staðr* 1) 'som vil standse uden at gaa videre fremad', 2) 'taus'. Utomgermanska paralleller föreligga i find. *sthitá-s* 'stehend', gr. *στατός* 'ställd, stående', lat. *status (-stitus)* 'faststäld, bestämd', lit. *statas.* Till ieu. roten *stā- stə-* 'stå'. Se t. ex. Fick, Wbch[4] I. 568, Brugmann, Grundr. I.[2] 170, Noreen, Urg. Lautl. pp. 16, 61.

ieu. **prī-tó-*, urg. **frī-ðá-*: fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *fríðr* 1) 'smuk, vakker', 2) 'god', 3) 'fredlig'[1]); fsv. Sdw. *frīþer*

---

[1]) Fornisl. *fríðr* 'paid in kind' (Vgf.) har af Kluge, Beitr. VIII. 526, Noreen, Arkiv III. 18, not, Urg. Judl. p. 91 (men ej mer i Urg. Lautlehre), Johansson, Beitr. XIV. 328 förbundits med find. *krītá-* 'gekauft', ptc. till find. *krī-nāti* 'kaufen', gr. *πρίασθαι*

1) 'skön, vacker', 2) 'förträftlig, duktig, tapper'. Germanska motsvarigheter möta i got. **freiþs,* grundord för sv. vb. *freidjan* 'schonen', fht. **frīt* i *frītlich* 'erfreulich, angenehm', ags. *fríd* 'hübsch, schön, anmutig, lieblich'. Utomgermanskt är samma adj. uppvisadt i find. *prī-tá-* 'geliebt, lieb, vergnügt', avest. *dunmō-frītō* 'dunstgenährt'. Till ieu. roten *prī-* i find. *prī- prīṇánti* 'lieben', got. *frijon* d. s., fksl. *prijati* 'fürsorgen'. Se Osthoff, Morph. Unt. IV. 74 f., Schade, Wbch[2] 222 b., Fick, Wbch I.[4] 260. 484, Brugmann, Grundr. II. 212.

ieu. **sī-to-,* urg. **sī-ða-:* fno-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *síðr* 'sid, langt nedhængende', fsv. (Rqv. III) *sīþer* d. s.[1]); ä. da. (Kalk.) *sid: gangesid* 'langt nedhængende (om Klæder)', *vingesid, fodsid* 'hængende vid ned om Fødderne'. Å germ. botten förekommer adj. för öfrigt blott i ags. *síd* 'weit, ausgedehnt, gross'. Substantiveringar af ordet i fråga äro fno.-isl. *síða* f. = sv. *sida,* ags. *síde* f., fht. *sīta* f. 'Seite' samt å utomgermansk språmark find. *sí-tā* 'Furche'. I fråga om etymologin antager Osthoff, Morph. Unters. IV. 81 och 134 f., en till grund liggande ieu. rot *saị- sĭ̄-* 'in eine feste Lage bringen, einschränken', hvarmed han låter ieu. roten *si-* 'binden, fesseln, anschirren' (i find. *si nā-ti* 'bindet, umschlingt', *si-tá-* 'gebunden') sammanfalla. Mera tilltalande är Perssons sammanställning (Wurzelerweiterung p. 111) af vår ordgrupp med ieu. roten *si-* 'mittere' i find. *sé-nā* 'Geschoss', *sāy-aka*

---

d. s. Emellertid har Zupitza, Gntt. 10 påvisat, att den af Vgf. supponerade betydelsen 'paid in kind' måste vara oriktig och att adjektiven *fríðr: ófríðr* betecknat motsatsen 'rörlig: orörlig (egendom)'. Redan Fr.[2] öfversätter *fríðr* 4. med 'levende'. På grund häraf måste sambandet med find. *krītá-* uppgifvas. Adj. *fríðr* i fråga är då i grunden identiskt med *fríðr* 'behaglig, vacker', har således undergått samma betydelseutveckling, som got. *freis* 'fri'.

[1]) Hit hör äfven fsv. *siþer* 'mäktig' blott i komp. *siþari* (ä. och y. V. G. L.), se Kock, Antiqv. Tidskr. f. Sverge 16: 3, p. 8.

zum Schleudern bestimmt, Wurfgeschoss, Pfeil', *prá-si-ta* 'dahinschiessend', *prá-si-ti* 'Vordringen, Andrang, auch das sich Dahinziehen, Zug, Ausdehnung, Vebreitung, Dauer'. Den för adj. **sī-to-* ur denna etymologi framgående grundbetydelsen af 'utdragen, utsträkt' är äfven antaglig i fråga om de substantiverade formerna find. *sí̄-tā* 'Furche', isl. *sí-ða* 'sida' etc.

ieu. **u̯ī-tó-*, urg. **u̯ī-ðá-:* fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *víðr* 'vid, rummelig, af stor Udstrækning', fsv. (Schl.) *vīder* d. s., da. *vid.* Ordet förefinnes äfven i västgerm. språk: fs. *wīd,* ags. *wíd,* fht. mht. *wīt* nht. *weit.* Kluge Wbch[6] 'weit' förmodar samband med find. *vītá-* 'gradlinig', en sammanställning som från betydelsens sida synes mig oantaglig. Det riktiga i fråga om ordets etymon torde träffats af Osthoff Morph. Unters. IV. 76. 247, där förevarande germ. adj. förbindes med find. *vī-tá-* 'vergangen, geschwunden, nicht da seiend, fehlend, abgängig, unbrauchbar', hvilket vore en fullt identisk bildning, vidare med lat. *vī-t-āre ē-vī-t-āre* 'fern sein lassen, meiden, vermeiden', denominativbildningar, avest *vi-tō* 'getrennt', find. *ví-taras* 'weiter führend (von einem Pfade)', ved. *vi-tarám* adv. 'veiter, ferner' etc. Denna ordgrupp återföres på ieu. präfixet *vĭ-* 'zer, auseinander', hvilket sålunda skulle behandlats som verbalrot.

ieu. **si̯ū-tó-, *sū-tó-:* fno.-isl. (Fr.[2]) *sióðr* m. 'Sæk, Pung, især til Opbevaring af Penge', fsv. (Schl.) *siūdher* m. 'pänningpung' synas jämte mht. *siut* m. 'Naht' och find. *syū-ta-s* 'säck' vara substantiveringar af ett gammalt *to*-particip, ieu. **si̯ū-to-* 'sydd', uppvisadt i find. *syū-tá-,* gr. *νεο-καττῡ-τος* ('neuversohlt'), lit. *siú-ta-s,* fksl. *ši-tŭ-.* Till grund ligger ieu. roten *sīu̯- si̯ū-* i *sī́vya-ti* 'näht', *syū-* 'Schnur, dünnes Band, Nadel', *syū-man-* 'Band, Riemen, Zügel, Nath', gr. *κασσύω* att. *καττύω(< *κατ-σι̯ῡ-ι̯ω)* 'flicke, schustere', lit.

siūvù siú-ti, fksl. *šiją ši-ti-* (**siį̯-ią *siį̯-ti*), got. *siujan*, fht. *siuwan*, ags. *síewian síwian* (*síowian*), fno.-isl. **sýia* (prt. *séða*, pct. prt. *séðr sóðr*) 'sy'. Samtliga germanska former af ifrågavarande verb återgå på en ieu. rotform *si̯ū-*, hvari dift. *i̯ū* redan urgermanskt synes öfvergått till en fallande diftong *iu̯* [1]). Samma ljudutveckling i rotstafvelsen ha likaledes ofvan anförda germ. representanter för ieu. ptc. **si̯ū-to-* varit underkastade. Hvad särskildt de nordiska formerna af ordet i fråga beträffar, utvecklades den urnord. fallande dift. *iu* regelrätt till en stigande dift. *iū*, hvilken i fornsvenskan blef oförändrad, men i forniländskan i vissa ställningar — framför dentala konsonanter — öfvergick till *iō* [2]). — Jämsides med ofvan berörda aflägg af ieu. rotformen *si̯ū-* förekomma emellertid i särskilda ieu. språk hithörande former, hvilka synas förutsätta en ieu. rotform *sū-*, med efter obekant regel bortfallet *i̯* [3]). Sådana former äro find. *sū́tram* 'Garn, Schnur', lat. *suō* 'jag syr', fht. *soum* isl. *saumr* 'genähter Rand eines Gewandes, Saum' samt — något som här är af vikt — participialbildningarna lat. *sūtus* 'sydd', mht. *sūte* stf. 'Nath' (= mht. *siut*, jfr mht. vb. *sūwen* = *siuwen* 'sy'), fsv. (Schl.) *sūdher* m. = *siudher* 'pänningpung'.. Jfr Noreen, Arkiv VI. 379, Urg. Lautl. p. 82, Aschw. Gramm. p. 157.

---

1) Se Brugmann, Grundr. I.[2] 285, II. 1062, Streitberg, Urg. Gramm. p. 59.

2) Se Noreen, Aisl. Gramm.[2] § 98, Aschw. Gramm. § 82.

3) Jfr Brugmann, Grundr. I.[2] 259, där äfven tidigare litteratur i frågan anföres.

II. Europeiska bildningar.

ieu. **kəp-to-,* urg. **haf-ta-:* fno.-isl. *haptr (< *haftr)* m. 'mandlig Fange', *hapta* f. 'kvindelig Fange', *hapt* n. 1) 'Baand hvorved en hindres fra at bevæge sig i Frihed', 2) *hǫpt* n. pl. om gudarna. Ordet kvarlefver som adj. i got. *hafts,* fht. mht. fs. *haft,* ags. *hæft* 'gefangen', hvarmed adj.-suff. fht. mht. *-haft* 'verbunden mit' (jfr t. ex. nht. *schmerzhaft, lebhaft*), got. *-hafts* i *audahafts* 'mit Glück behaftet, glückselig' väl är identiskt. Adj. förekommer som substantiveradt äfven i västgermanska språk: fht. mht. *haft* m. 'Band, Fessel' (i fht. äfven neutr.), ags. *hæft* m. dets. Utomgerm. motsvarigheter äro bevarade i lat. *captus,* gall. *(Mani-)captos,* fir. *cacht* 'Dienerin', kymr. *cæth* 'captivus', ett *to*-ptc. till lat. *capio,* got. *hafjan* 'heben, aufheben', isl. *hefia* d. s. Se Fick, Wb.[4] II. 65. — Schade, Wbch[2] 362 b, ställer ordet till vb. *haban.*

ieu. **sə-to-,* urg. **sa-ðá-:* fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *saðr* 'mæt'. Adjektivet har samgermansk utbredning, jfr got. *saþs,* fht. *sat,* fs. *sad,* ags. *sæd.* Å utomgermansk botten är ordet uppvisadt i gr. *ἄ-ατος* 'unersättlich'. Till grund ligger en ieu. rot *sā-* 'sättigen, satt sein', i gr. *ἄμεναι* 'sättigen', *ἅ-δην* 'sattsam, genug', lat. *satur, satis,* got. *sōþjan* 'sättigen', *sōþs* 'Sättigung' etc. Se t. ex. Schade, Wbch[2] 745 b, Fick, Wbch[4] I. 557. — Till sin vokalisation kunde rotstafvelsen i germ. *saðá-* och gr. *-ατος* äfven innehålla ieu. *a.* Men på grund af ordets indoeuropeiska aksentläge, som återspeglas af den germ. formen, har man rätt att antaga reduceradt rotstadium.

ieu. **lū-to-,* urg. **lūðá-:* fno.-isl. *lúðr* ptc. prät. pass. till *lýia (lúða)* 'slaa, banke, hamre; knække, mishandle, beskadige, svække, gjøre ubrugbar' (Fr.[2]), urspr. ett starkt vb.,

jfr ptc. prt. *lúenn*. Participet kvarlefver i nno. dial. (Aas.) *lu* 'udmattet, afkræftet, døsig, sløv' (af **lūd*, ifall icke af **lūenn?)*. Nämda verb sammanhänger med find. *lū- lunāti* 'schneiden, abschneiden, zu Nichte machen', gr. *λύω* 'hebe auf, venichte, löse', lat. *luo*, lit. *liáuti* 'aufhören' etc. Identiskt med nord. ptc. *lúðr* är urspr. lat. *so-lūtus* 'löst', jfr gr. *βου-λῡτό-ς* m. 'Zeit des Ochsenausspannens' samt med annat afljud gr. *λυτό-ς* 'lösbar'. Se Schade, Wbch² 581 b, Osthoff, Morph. Unt. IV. 89, Brugmann, Grundr. II. 214. 924 f., 1077, I.² 112.

III. En samgermansk bildning.

urg. **snū-ðá-* (ieu. **snū-tó-)* 'snabb'. På nordisk språkbotten förekommer detta adjektiv blott substantiviskt: fno.-isl. *snúðr* m. 'Raskhed', jfr fno.-isl. *snúðigr* rask, *snúð(u)-liga* adv. = *snúðigt*. I adjektivisk funktion är ordet i fråga bevaradt i ags. *snūd* 'rasch, plötzlich hereinbrechend', hvilket därjämte användts som substantiveradt: *snūd* n. 'Schnelligkeit, Eile'. Till grund ligger en germ. rot *sneu̯-* 'ila, skynda' i got. *sniwan* 'eilen, sich bemühen', ags. *snéowan* 'hasten, proceed', hvartill komma sekundärbildningarna got. *sniumjan* 'eilen', ags. *snéome*, fs. fht. *sniumo sniomo* adv. 'rasch, schnell', got. *sniumundō* adv. 'eilig'. Den i denna ordgrupp föreliggande betydelsen af 'snabbhet i rörelse' återgår på en ursprungligare sådan 'snabbhet i *vändning*'; rotens i fråga grundbetydelse af 'vända (sig)' framträder i fno.-isl. *snúa* 'sno, tvinna, vända', sedan i allm. 'sätta i rörelse o. s. v.', vidare i fno.-isl. *snúðr* m. 'Kast, Løkke som man giør paa Enden af en Snor eller et Taug m. m.', hvilket subst. är ursprungl. identiskt med det ofvan anförda

snúðr m. 'raskhet'. Beträffande denna betydelseutveckling jämföre man Persson, Wurzelerw. pp. 64, 143. Rörande vår ordgrupps utomgermanska släktskapsförhållande framkastas en förmodan hos Osthoff, Morph. Unters. IV. 90, Uhlenbeck, Etym. Wbch p. 132, äfvensom en annan, ehuru föga antaglig, hos Johansson, Beitr. XIV. 342 f. —

---

b) Synkoperade stadiet.

I. Indoeurop. bildningar.

ieu. *$g_2h\underset{\circ}{n}$-tó-*, urg. **ʒún-þō*, **ʒun-ðṓ*: fno.-isl. *gunnr* f. 'kamp, strid' med *i̯ō*-stamsböjning, hvilken dock är oursprunglig, att döma af det uteblifna *i*-omljudet. I ags. motsvarar *gúþ* f. 'kamp' (*ō*-st.), jfr fht. *gund-fano* 'Kriegsfahne', flt. *gūð-hamo* 'Kampfgewand'[1]. Fvn. *gunnr* förekommer äfven i personnamn och endast i denna användning är ordet uppvisadt å svensk botten: jfr fsv. *Gun-*, *-gun* (motsv. isl. *gunnr)* och i grammatisk växling härmed fsv. *Gund-*, *-gund*[2], hvilken form å germ. botten således representerar det regelbundet betonade ptc. find. *ha-tá-* 'slagen', gr. *φατός*. Till ieu. roten *g_2hen-* i find. *hán-ti* 'han slår', gr. *θείνω φόνος* osv., lat. *of-fendo*, fir. *gonim* 'jag sårar, dödar', fksl. *ženą*, lit. *genù* 'jag drifver', *ginczà* f., *giñczas* m. 'Streit, Kampf'. Se Schade, Wb.[2] 357 b., Fick. Wb.[4] I. 40. 415 osv.

ieu. **m̥r̥-to-*, urg. **mur-þa-* 'död'. Å germansk mark är ordet blott uppvisadt som substantiveradt: fno.-isl. *morđ* n., fsv. fda. *morþ* 'mord'. Germanska motsvarigheter: fht. *mord,*

---

[1]) Därjämte synes en ursprunglig *i̯ā*-stam ha förefunnits: jfr flt. *gūdea* f. (< **gunðia)*. find. *-hatyā* 'kamp'.

[2]) Se Noreen, Aschw. Gr. p. 269.

fs. *morth*, ags. *morð*, hvilka former återgå på urg. **mór-þa-*, ieu. **mr̥'-ta-* med rotbetoning. Såsom *to*-particip hade ordet i öfverensstämmelse med sin rotvokalism suffixbetoning, hvilken i själfva värket framträder hos find. ptc. *mr̥-tá-* 'död', såsom substantiveradt nomen actionis *mr̥-tá-m* n. 'död'. Aksentens öfvergång till rotstafvelsen hos den germ. formen kan förklaras vara beroende af ordets funktion som nomen actionis, eller ock kan man antaga anologisk påvärkan från besläktade former med regelrätt rotbetoning, jfr t. ex. find. *mártas* 'dödlig'. Till grund ligger ieu. roten *mer-* 'dö' i find. *mr̥- mriyátē*, lat. *morior* etc. Se t. ex. Schade, Wbch² 620 a.

ieu. **u̯itˢtó-* (< **u̯id-to-)*, urg. **u̯issa-*: fno.-isl. *viss* 'certain, sure' (Vgf.), substantiveradt i *vissa* f. 1) 'vis Kundskab, sikker Underretning', 2) 'Borgen, hvad der tjener til Sikkerhed eller Garanti for noget' (Fr.²); fsv. (Schl.) nsv. *viss*, da. *vis*. Germanska paralleller möta i got. *wiss: unwiss* 'ins Ungewisse', *us-wiss* 'des Wissens bar', fht. *-wis: giwis* 'gewiss', ndl. *wis, gewis*. Å utomgermansk språkmark motsvara find. *vittá-s* 'gefunden, erkannt, bekannt', avest. *(aiwi-) vista-* 'gefunden', gr. *ἄ-ιστος* 'ungekannt, unkundig', fir. *ro fess* 'scitum est'. Till ieu. roten *u̯eid-* 'se'. Se Schade, Wbch² 1170 a, Kögel, Beitr. VII. 172, Brugmann, Morph. Unters. III. 132, Osthoff, ibid. IV. 77.

ieu. **klu-tó-*, **klú-to-*: Ett denna stamform uppvisande ieu. *to*-ptc. = find. *çru-tá-*, gr. *κλυτό-ς*, lat. *in-clūtus*, fir. *cloth* 'berömd' (fbret. *clot* 'beröm') har kvarlemnat spår å germ. språkbotten i några personnamn: ags. *Hloð-here*, fht. *Hlod-hari Lud-here*, nht. *Lothar*, ffrank. lat. *Chlodacharius Chlodocharius* (got. **Hluda-harjis* l. **Hludharjis*) med grundbet. 'berömd kämpe'; fht. *Hludwīg, Ludhuwīg, Ludowīg*, ags. *Hloþ-wih*, ffrank. lat. *Chlodovichus Chlodovius, Chlodoveus* = *Ludvig*, eg. 'berömd kämpe'. Detta senare namn möter å

nord. mark i fno.-isl. *Hloðvér (-ver)*. Jfr ännu fht. *Hlud-olf, Hloderīch* = ir. *Clot-rī (*Kluto-rēg)*, nht. *Chlothilde*, gr. *Περίκλυτος*, find. *Pariçruta*. Se Schade, Wbch² 407. 408, Fick, Wbch⁴ I. 47. 427, II. 102, Kluge, Wbch⁶ 'laut', Noreen, Urg. Lautl. 128, Aisl. Gr.² § 56. Jfr i det följ. ieu. **kleu̯-to-*.

ieu. **$g_1$us-to-*, urg. **kusta-:* sv. dial. (Rz) *kuster* 'bra, duktig, rask'. I detta adj. finner jag en nordisk motsvarighet till ags. *ʒe-cost cost* 'wertvoll', samt till find. *juṣṭá-, júṣṭa-*, avest. *zusta-* 'beliebt, erwünscht', jfr fir. *tuicse* 'electus' till *to-gu* 'Wahl' af *-gus-t-i̯o-*, en utbildning med suff. *-i̯o-*. Med annat rotafljud föreligger samma *to*-particip äfven i gr. *γευστός* 'som kan smakas'. Till grund ligger ieu. roten *$g_1$eu̯s-* 'kiesen, kosten' i gr. *γεύω γεύομαι*, lat. *gunere gustus*, fir. *to-gu (*-gusu)* 'eligo', find. *jóṣati* 'kosten, gern haben', got. *kiusan* 'pröfva', fno.-isl. *kiósa* 'tilegne sig, begjære, ønske, attraa'. Lat. *gustāre*, fs. *kostōn*, fht. *chostōn* mht. nht. *kosten* äro denominativa till detta ptc. *gusto-*. Se om denna ord-grupp Schade, Wbch² 493, Fick Wbch⁴ I. 49. 429, II. 115 o. s. v.

II. En europeisk bildning.

ieu. **mitˢto-*, urg. **missa-:* Ett gammalt *to*-particip af ofvan anförd stamgestalt, och med betydelsen 'förlorad, förfelad', föreligger substantiveradt i fno.-isl. *missa* f. 'Tab, Savn' (= *missir* m.) samt utgör grundord för fno.-isl. denomin. vb. *missa* (*st*) 'gaa glip af noget, saa at man ikke rammer det, hvarefter man sigter', 2) 'være uden, undvære, savne noget', 3) 'miste, tabe'. Partic. i fråga användes i fno.-isl. substantiviskt äfven under formen *miss* för att beteckna 'Bevægelse, Udfald, Resultat, hvorved man gaar Ram

forbi, ikke rammer det mod hvilket man stevner'; jfr *á miss* ɔ: saaledes at man ikke møder eller træffer det, mod hvilket Bevægelsen er rettet. Och slutligen har detta particip användning å nämda språkområde som prefix *(mis-)* i talrika komposita, hvilka beteckna det onyttiga, bakvända, falska i den handling, som uttryckes af sammansättningens senare led (ss. *mis-bióða* 'gjøre nogen i mod', *mis-hǫgg* 'Hug som ikke træffer', *mis-hǫggva* 'hugge feil', *mis-kast* n. 'unyttig eller utilborlig Bortkasten etc.[1])). Ifrågavarande participialbildning har lämnat spår efter sig jämväl å svenskt och danskt språkområde: jfr pref. *mis-* i fsv. samt denomin. verben fsv. *mista* fda. *miste* = isl. *missa*. Germanska paralleller: got. *missa-* i *missadeds* 'missetat', *missataujan* 'übel thun'; i fht. föreligger ptc. *miss* i självständigt bruk sannolikt i glosorna *farmisseru uunitun* 'casso vulnere' och *farmissera* 'casso'; fht. uppvisar vidare spår af detta ptc. i denominativa verbet *missen, farmissen (*miss-jan)* 'missen, entbehren, vermissen', äfvensom i prefixet *mis- (missa- missi-)* 'verkehrt, verfehlt', hvartill jag från medelhögtyskan fogar *misse* stf. 'Verfehlen, Irrtum'; i ags. förekommer det substantiverade *miss* n. 'absence, loss', denomin. vb. *missan* = isl. *missa*, fht. *missen*, äfvensom pref. *mis-*. Å utomgermansk språkbotten motsvaras germ. *missa-* af lat. *missus*, ett *to*-ptc. till lat. *mitto* < **mītō* eg. 'låta fara', sedan bl. a. 'upphöra med, låta bli, lämna utan afseende, uppgifva', till hvilket verb de germ. språken äga en parallell: fht. *mīdan* nht. *meiden* 'verheimlichen, vermeiden, verlassen, unterlassen', fs. *mīthan*, ags. *mīðan* 'verbergen, verhehlen, unterlassen'.

---

[1]) Jfr formen *missi-fengr* = *mis-fengr* 'uhældig, hvor det gjælder om at træffe Maalet'. Formen *missi-* hör till *ia*-stammen *missir* 'förlust' (jfr fht. *missi-* nedan).

Jämsides med ofvan diskuterade pref. (urg.) *missa-* går i de germ. språken ett annat sådant med samma form, men annan betydelse: 'afvikande, omväxlande, olika'. Äfven detta senare nämda prefix har talrika belägg i den fno.-isl. literaturen: *mis-dauði* 'Forskjel i Dødstiden', *mis-deili* 'Forskjel mellan to Ting eller Personer', *mis-djúpr* 'af forskjellig Dypde', *mis-eldi* = *mis-eldri* 'Forskjel i Alder', *mis-fróðr* 'af forskjellig eller afvigende Mening', *mis-jafn* 'af forskjellig Beskaffenhed', o. s. v. Såsom senare led i sammansättning ingår ordet i fno.-isl. *ý-miss* 'afvexlende, indbyrdes forskjellig'. Å ostnordiskt språkområde är prefixet i fråga äfvenledes i bruk: jfr t. ex. fsv. *mis-lika* (isl. *mis-líkr*) 'spräcklig', *mis-lita* = *mis-litadher* 'brokig, spräcklig, som har olika färg'. Utomnordiska motsvarigheter: got. adv. *missō* 'gegenseitig, einander', *missa-leiks* 'verschieden', *missa-qiss* 'Wortstreit (eig. abwechselnde Rede)', *missa-qitan* 'verschieden reden, streiten', fht. *mis- (missa- missi-* [1]) *līh*, fs. *mis-līc* 'verschieden, mannigfach', fht. *mis- (missa- missi-) varo* 'verschiedenfarbig, bunt', men äfven 'von üblem Äussern'.

Ofvan berörda germ. adjektivbildningar *missa-* 1. 'förlorad, förfelad, förvänd, falsk' och *missa-* 2. 'omväxlande, skiftande, olika' äro i grunden sannolikt samma ord, i hvilken händelse man gifvetvis har att utgå från betydelsen 2. såsom den ursprungligare [2]). Indoeuropeiska roten *meit- mit-* i lat.

---

[1]) Enligt Kögel, Beitr. VII. 174 äro de fht. prefixformerna *missa-* och *missi-* att återföra på de feminina stamformerna *mit-tā* resp. *mit-tiā* med betydelse af 'nutzlosigkeit, verkehrtheit'. Formerna *missa-* och *missi-* skulle enl. s. förf. ursprungligen tillkommit blott komposita sådana som *misse-tun,* i hvilka förra leden i sammansättn. har betydelse af 'verkehrt', men sedan analogiskt äfven inkommit i komposita sådana som *mis-līh* 'verschieden', hos hvilka från början blott prefixet *mis- (*mit-to-)* skulle förekommit.

[2]) Denna uppfattning af orden i fråga har äfven Persson, Wurzelerw. p. 28. Den motsatta åsikten, enligt hvilken föreva-

mitto, fht. *mīdan* o. s. v. vore sålunda att återföra på en primärrot *mei-* 'bewegen, wechseln' i find. *ni-maya-* 'Tausch', lat. *meāre* 'gå, röra sig', *com-moinis com-mūnis*, got. *ga-mains*, fksl. *mě-na* 'Wechsel, Veränderung', lit. *mainas* 'Tausch', lett. *mī-ju mī-t* 'tauschen'. Samma grundbetydelse kvarlefver äfven hos rotvarianten *meig₂-* i gr. *ἀ-μείβω* 'växla, skifta, ombyta', lat. *migrare* 'utvandrar, flyttar', fksl. *miglivu* 'mobilis'. De hos *missa-* 1. och *missa-* 2. uppvisade betydelseskiftningarna uppträda äfven hos några fornindiska afledningar af samma rot *meit- mit-*, nämligen i find. *mithás* 'gegenseitig, abwechselnd', *mithŭ* d. s. och find. *míthŭ mithuyā* 'auf falsche, verkehrte Weise', och vid sidan af ofvan nämda bas *mei-* 'wexeln, tauschen' går en rot *mei-* 'täuschen, falsch sein' i fht. mht. *mei-n* 'falsch, betrügerisch', såsom subst. 'Falschheit, Unrecht, Frevel', fs. *mēn*, ags. *mān* 'Falschheit, Verbrechen, Frevel', isl. *meinn* 'skadelig, plagende, smertelig', *mein* n. 'Skade; Hindring, hvad som kommer i Veien for noget'; jfr särskildt isl. *mein-eiðr* = *mis-eiðr* 'mened', *meingera* 'fortrædige': *mis-gera* 'handle utilbørligen, synde'; denna semasiologiska öfverensstämmelse mellan *mein-* och *mis-* talar kraftigt för, att dessa former — såsom jag ofvan antagit — äfven äga etymologiskt samband.

Som en slående parallellism i fråga om ofvan supponerade betydelseutveckling hos germ. *missa-* vill jag specielt framhålla betydelsedifferensen mellan de etymologiskt hvarandra närstående nht. *tauschen* 'byta' (d. ä. 'växla') och *täuschen* 'bedraga, förvilla, vilseleda'. Dessa betydelser framträda förenade i *Ross-täuscher* (eller *Täuscher* ensamt) =

---

rande bildningar vore etymologiskt skilda ord, har förfäktats af Kögel, Beitr. VII. 173 f. samt delas äfven af Noreen, Urgerm. Lautl. p. 190.

Ross-händler, dock med ett bibegrepp af 'häst skojare', jfr Paul, Deutsches Wörterbuch u. 'Tausch').

III. Samgermanska bildningar.

urg. **gúl-þa- *gól-þa-:* fno.-isl. *goll* n., fsv. da. *gull* n. 'guld'. Paralleller: got. *gulþ* n., fht. *gold* n., fs. ags. ffris. *gold* n. Till grund ligger ieu. roten *ghel-* 'gelblich glänzen' i bl. a. lit. *żeliù żélti* 'grünen', fksl. *zelenŭ* 'grün', find. *híraṇyam, hāṭakam* 'guld', *hariṇas* 'fahl, gelblich', *háritas* 'fahl, grün', av. *zaranim* 'guld', lat. *helvus* 'gelb', ags. *geolo,* fs. fht. *gëlo,* isl. *gulr* [1]). Konsonantismen i germ. *gul-þa-m* = (ieu. **gh̥l-to-m)* vinner sin förklaring genom afljudsformerna fksl. *zlato* 'guld' (< ieu. **$g_1$hól-to-),* lett. *zel-t-s* m. 'guld' = ieu. **$g_1$hél-to-*. Grundbetydelsen af i fråga varande *to*-subst. är således 'das gelbe, gelblich glänzende Metall'. Se t. ex. Schade, Wbch[2] 340 b, Osthoff, Morph. Unters. IV. 93. 108, Brugmann, Grundr. II. 222, Uhlenbeck, Et. Wbch. p. 63. Fi. *kulta* 'guld', som är ett germanskt lånord, reflekterar den urgerm. stamformen.

urg. **húl-þa- *hól-þa-:* fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *hollr* 'hengiven, velsindet, huld'; fsv. (Schl. Sdw.) *hulder* (ack. *hullan)* 'huld, välsignad, trogen', 2) 'kär', 3) 'benägen för'; fda. (Lund) *holl (huld)* 'velsindet'. Parelleller: got. *hulþs,* fht. fs. ags.

---

[1]) Germ. adj. *gelwa-*, nord. *gul* kan alternativt äfven förbindas med fno.-isl. *gall,* ags. *ȝealla,* fs. fht. *galla* 'galla', gr. *χολ* lat. *fel,* fksl. *žlŭtĭ,* ry. *želčĭ* i s. bet. (rotf. *$g_2$hel- $g_2$hol-),* en tolkning som synes mycket sannolik i betraktande af att nämda slav. former tydligen nära sammanhänga med fksl. *žlŭtŭ* 'gul', ry. *žёltyj* d. s., motsvarande lit. *geltas* d. s.; se Schade, Wbch[2] 254. 296, Fick, Wbch[4] I. 436, Kluge, Wbch[6] 'Galle', 'gelb', 'Gold', Tamm, Et. Sv. O. 'Galla' 1. o. s. v.

hold 'gnädig, verablassend, günstig, treu'. Till ieu. roten *$k_1$el-* *k_1l̥-* 'neigen, anlehnen' i fht. *hëlan*, ags. *helan* 'hehlen, hüllen', fno.-isl. *holr* 'cavus', fht. ags. *hol* 'hohl' etc. Jfr från utomgerm. språkbotten lit. *szalis* 'Seite, Gegend', find. *çaraṇá-* 'schützend, Schutz'. Se om denna ordgrupp t. ex. Fick, Wbch[4] I. 44. 424, Kluge, Wbch[6] 'hold', Osthoff, Morph. Unters. IV. 94.

urg. **mul-ðá-:* fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *mold* f. 1) 'Muld, Jord', 2) 'Jordfladen, Jordskorpen, Jorden', 3) 'Jordeiendom', fsv. (Sdw.) *muld mold mull* 'eg. söndermalet eller pulveriseradt ämne; stoft, mull, jord'; ä. da. (Kalk.) *muld mold* d. s. Parallella bildningar äro got. *mulda* f. 'Staub, Erde' (jfr fi. låneordet *multa* d. s.), ags. *molde* engl. *mould* 'Erde', fht. *molta* f., *molt* m. d. s.; jfr äfven sms. fht. *molt-werf molt-wurf* m. = nht. *Maulwurf* eg. 'das die Erde aufwerfende Thier'. Grundbetydelsen hos germ. *mulða-* är 'det söndermalade'. Till grund ligggr nämligen ieu. roten *mel- (mol- ml̥-)* i germ. *malan* o. s. v. Se Kluge, Wbch[6] 'Maulwurf'.

urg. **kún-þa-:* fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *kunnr* 'bekjendt', fsv. (Schl. Sdw.) *kunder* 'kunnig, känd' (n. pl. *kund kun),* fda. (Lund) *kunnær (kundær),* Kalk. *kund* 1) 'bekendt', 2) 'kendelig'. Germ. paralleller: got. *kunþs* 'bekant', fht. *kund*, fs. *kūth*, ags. *cúð* d. s. Jfr å utomgermansk botten lit. *pa-žintas* 'erkannt', som torde återgå på en ieu. rotform *g_1ənə-* (enl. Brugmann, Grundr. I.[2] 419. 422. 423 en rotf. med långt sonantiskt *n̥),* samt find. *jñātá-*, gr. *γνω-τός* 'bekant' (rotf. *gnō-).* Enligt Streitberg, Idg. Forsch. VI. 141 f., Urg. Gr. 293, Hirt, Idg. Forsch. VII. 185 ff. skulle germ. *un* i *kunþa-* fullt motsvara lit. *ín* i *-žíntas* (jfr en förmodan i samma riktning hos Brugmann, a. arb. 422 f.). Till grund ligger ieu. roten *$g_1$en- g_1n̥-* i bl. germ. *kunnan.*

urg. **kún-þa-:* fno.-isl. *-kunnr* 'härstammande från, besläktad med' i *alf-kunnr* 'af Alfers Slægt', *as-kunnr* 'af Aseslægt, jfr *goð-kunnigr* 'af Gudernes Slægt' (Fr.[2]); fsv. (Schl.) *kunder* (superl. *kunnaster)* 'besläktad', fda. (Lund) *kundær,* pl. *kunnæ* 'släktingar'. En vernersk växelform urg. **kun-ðá-* är uppvisad i fno.-isl. *-kundr (= -kunnr)* i *troll-kundr* 'härstammande från troll' (Yngl. tal), se Gislason, Aarb. f. n. Oldk. 1881, p. 208; *kundr* m. 'filius' (Eg.). Paralleller: got. *-kunds* i *aírþa-kunds* 'von irdischer Abkunft', *gōda-kunds* 'von guter Abkunft', *guma-kunds* 'männlich', *himina-kunds* 'von himmlischer Abkunft', *inna-kunds* 'zum Geschlecht gehörig', *qina-kunds* 'von weiblicher Geschlecht', ags. *-cund* i *god-cund* 'göttlicher Art'. Till ieu. roten *gen- gn̥-* 'erzeugen'. Find. *jā-tá-* 'geboren' är icke identiskt med germ. **kunða-,* utan = ieu. **gənə-to-* (enl. Brugmann = ieu. *gn̥-* med långt sonantiskt *n*).

urg. **mun-þa-:* fno.isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *munnr (muðr)* m. 1) 'Mund', 2) 'skarp, skjærende eller bidende Egg paa et Vaaben', 3) 'Aabning' (jfr fno.-isl. *munni* m. 'Gab, Aabning, Munding'); fsv. (Schl. Sdw.) *munder* m. 'mun, udd, egg, mynning, öppning'; ä. da. (Kalk.) *mund* m. 1) i nuv. bet., 2) 'åbning', 3) 'munding'. Germ. paralleller: got. *munþs* m. 'Mund, Maul', fht. *mund* m. 'Mund, Maul, Mündung', fs. *mūð* m., ags. *múð* m. d. s. Ordet ställes vanligen — och med rätta — till ieu. roten *men-* 'skjuta upp, fram' i lat. *mentum* 'haka', *e-min-ēre pro-min-ēre, mons* 'bärg', isl. *mónir* 'takås' o. s. v. Jfr beträffande denna etymologi senast Lidén, Uppsalastudier p. 79 f., där äfven tidigare literatur citeras. Lidén tillbakavisar ett af Kluge alternatift framkastadt tolkningsförslag, enligt hvilket germ. **munþa-* 'mun' skulle sammanhänga med isl. *mú-li,* fht. *mū-la* 'Maul', lett. *mu-te,* find. *mú-kham* 'mun' o. s. v. Han påvisar nämligen ett med

**munþa-* afljudande och likbetydande germ. **min-þa-* (ieu. **men-to-)*. Det ofvan nämda lat. *mentum* 'haka' kan formelt identifieras antingen med sist berörda germ. **minþa-* eller med germ. **munþa-* (ieu. **mn̥-to-)* [1]).

---

[1]) Den formella beröringen mellan germ. **munþa-z* 'mun' och fno.-isl. fsv. *mund* f. 'hand, handsbredd' är blott skenbar. Sist anförda subst. motsvaras af fht. *munt* stf. 'Hand, Schutz, Bevormundung', ags. *mund* stf. 'Hand, Schutz'; jfr ffris. *mund mond* stm. 'Schutz, Vormundschaft'. I fråga om den härledda betydelsen 'skydd, förmynderskap' jämföre man lat. *manus*, gr. *χείρ*, hvilka jämväl äga en öfverförd bemärkelse af 'våld, makt, herravälde'. Germ. **mundō-* 'hand' har stälts i etymologiskt samband med lat. *manus* (se Schade, Wbch [2] 626 b, Kluge, Wbch [6] Mund [2], Noreen, Urg. Lantl. p. 195). Detta senare ord åter har af Brugmann, Grundr. II. 302 återförts på en ieu. grdf. **mə-nu-*, hvari han velat se en afledning af ieu roten *mē-* 'messen' (find. *mā-ti-ṣ* 'Mass, richtige Erkentniss', lat. *metior* 'messe, ermesse, beurtheile', fksl. *měra* 'Mass', got. *mēl* 'Zeit, Stunde', *mēla* m. 'Scheffel' o. s. v.). Enligt min mening hör germ. **mundō* 'hand' till en ur basen *mē-* framgången utvidgad och likbetydande rotform *me(n)t-*, uppvisad i lit. *mētas* 'Zeit, Jahr', *matū'jū matū'ti* 'messen' (med afljud). Den nasalinfigerade biformen *ment-* återfinner jag i lat. *mēnsus* (**menssu-s* < **mentˢto-*, se Brugmann, Grundr. I.[2] 373), ett *to-* ptc. till vb. dep. *metior* (se ofvan). Den ursprungliga användningen af föreliggande subst. *mund* 'hand' för att beteckna mått framträder ännu i fsv. *mund*, hvilket utom 'hand' äfven betyder 'handsbredd' (jfr i Ö. G. L. uttr.: *bolstaþs ren skal vara fiets ok fiughurra munda* ɔ: en fot och fyra händer bred). I och med antagandet af detta etymon framstår fno.-isl. fsv. *mund* 'hand' såsom närmast besläktadt med fsv. *munder* (fgutn. *mundr*) 'ett visst mått af rum el. tid (1. en tum eller nagelsbredd, 2. viss tid, tidpunkt)', isl. *mund* n. 'tid' (jfr isl. *mið-mundi* m., fsv. *miþ-mundi*, hvilka beteckna i allm. 'midten af en tidslängd eller af en sträcka i rummet'), ä. da. (Kalk.) *mund* 'tum'. — Till denna ordgrupp föreslår jag slutligen ännu att hänföra fno.-isl. *mundr* m. 1) 'Betalning hvormed Brudgummen havde at kjøbe sin Brud af hendes *forráðsmaðr, giptingarmaðr*' 2) 'Medgift (= *heimanfylgia*)', fsv. *munder* m. 1) 'en gåfva hvilken konungen, då han ville gifta sig, gaf sin brud', 2) 'hemgift (= *hemfylgþ*)'. Den gåfva, hvarom här är fråga, utgjordes af ett visst *mått* af penningar eller annan egendom. Jfr t. ex. att lat. *mētior* betyder jämte 'mäter, afmäter' äfven 'tillmäter, tilldelar'.

urg. **sun-đá-:* fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *sund* n. 1) 'Svømning', 2) 'Sund, snævert Vandløb som adskiller tvende Lande', 3) 'snæver Gang eller Passage mellan Huse', 4) 'Mellemrum, Afstand i Alm'. Ordet kvarlefver med sin ursprungliga adjektiviska funktion i no. dial. (Aas. Ross) *sumd* 'svømmedggtig, som kan svømme' (i fall icke urspr. ett bahuvrihi på *ga-?*). Å icke nordisk språkmark är ordet uppvisadt i mt. *sunt (sundes)* stm. 'Sund, Meerenge', i ags. *sund* n. 'power or act of svimning'. Till ieu. roten *su̯em- sum-* i fno.-isl. stv. *suima suimma* 'simma'.

urg. **þunh-ta- *þūh-ta-:* fno.-isl. *þótti,* 1) 'Mening, Forestilling', 2) 'Uvilje, Missnøie', substantivering af ett *to*-ptc., bevaradt i fno.-isl. *þóttr,* fht. *gidūht,* ags. *ʒeþúht,* ptc. prt. till got. *þugkjan,* fht. *dunken,* ags. *þyncean,* fno.-isl. *þykkia* 'synas'. I aktiv betydelse uppträder samma ptc. i got. *hauhþūhts* 'högmodig', *mikil-þūhts* d. s. — Jfr got. *þūhtus* m. 'gutdünken', isl. *þóttr* m. = *þótti.*

urg. **slehta-* (ieu. **slig-to-* > **slih-to-):* fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *sléttr* 1) 'slet, jevn', 2) 'glat, som ikke hindres ved at der kommer noget i Veien', 3) 'saadan at man ikke kan gribe en i noget der er falskt eller urigtigt', 4) 'hel, fuldstændig', fsv. (Sdw.) *slätter släter* 1) 'slät, jämn', 2) 'jämn, lugn, enkel, enfaldig, okonstlad, rättfram, uppriktig m. m.'; nda. *slet* 'flad, jævn, glat m. m.' Germanska paralleller: got. *slaíhts* 'eben, grad', fht. mht. *slëht* 'grad, eben, schlicht, einfach', ffris. *sliucht* 'schlicht, einfach', ndl. *slecht* 'schlicht, schlecht', samt mengl. engl. *slight* 'gering', som sannolikt är ndl. lånord. I fråga om sitt etymon kan ordet lämpligen hänföras till ieu. roten *slig-* (germ. *slik-)* i fht. *slīhhan* 'leise gleitend gehen, schleichen', hvadan 'glidande, hal' vore att fatta som grundbetydelse för ordet. Se Schade, Wbch[2] 819 b, Kluge, Wbch[6] 'schlecht'.

urg. **frosta-:* fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *frost* n. 'frost, fsv. (Schl. Sdw.) *frost* n. 'köld, frost, kyla', ä. da. (Kalk.) *frost* n. d. s. Germanska paralleller: fht. fs. *frost* m., ags. ffris. *forst* m. engl. frost d. s. Enligt v. Bahder, Verbalabstracta p. 91 vore ordet i grunden ett nomen agentis 'der frieren machende'. Till germ. roten *freus-* i fno.-isl. stv. *friósa* etc.

urg. **þrohta- (> *þruh-ta-* ieu. **truk-to-):* fno.-isl. (Eg. Fr.[2]) *þróttr* m. 'Kraft', Vgf.: 1) 'strenght, might, valour, fortitude', 2) 'one of the names of Odin'). För öfrigt är detta ord uppvisadt blott från anglosachsiskan: *þroht* m. 'affliction, hardship', hvilket äfven uppträder med adjektivisk funktion *(þroht)* i betydelse af 'grievous' ('sorglig, bitter'). Ordet hör till en germ. rot *þruh-* (ieu. *truk-)* 'trycka, betränga' i fno.-isl. *þrúga* 'hota, höta, truga', fht. *drūh* 'Fessel', *druck* m., ags. *þrycc (of-)* 'Druck', fht. *drucchen,* ags. *þryccan* 'drücken'. Jfr Brugmann, Grundr. II. 221. — v. Bahder o. anf. arb. p. 91 ställer ordet i fråga till en germ rot *þruk* 'bedrängen', som veterligen icke är uppvisad. Fno.-isl. *í-þrótt* f. 'Geschicklichkeit' däremot är = urg. **þruhti-,* v. Bahder, o. a. a. 68.

IV. Isolerade bildningar.

urg. **hul-ða-:* fno.-isl. (Fr.[2]) *hold* n. 'kött'; fsv. (Schl. Sdw.) *huld, hold* 1) 'kött, hull', 2) 'kropp, lif'; ä. da. (Kalk.) *huld* d. s. Till ieu. roten *kel- kḷ-* i fht. ags. *hëlan* 'verbergen, bedecken', nht. *hehlen,* ags. *helm* 'schützend', got. *hilms* = nht. *Helm,* isl. *hjalmr,* got. *halja* = nht. *Hölle,* got. *huljan* = nht. *hüllen,* isl. *hylia* etc. Grundbegreppet hos ifrågavarande subst. är i enlighet härmed 'det omhöljande, betäckande'. Denna ordets ursprungliga betydelse kvarlefver i det formelt nära stående fno.-isl. *hulða*

f. 'Dække som ligger over noget og skjuler det saa at det ikke sees' (Fr.[2]), hvilket är en substantivering af samma *to*-particip, men med öfvergång till *n*-stamsflexion (urg. **hulðōn*). Samma participialbildning uppträder ännu under en tredje substantiverad form: fno.-isl. *hulð* f. (**hulðō*) = *trǫll-kona*, eg. '(sich) einhüllende', se Noren, Urg. Lautl. p. 171. Ett härmed närsläktadt ptc. på *-iþa-* är bevaradt i isl. *huliðr* 'skjult, uigjennemskuelig' (till *hylia*), jfr nno. *huld* d. s.

urg. **kul-ðá-*: fno.-isl. (Fr.$_2$) *kulde* m. 'köld', fsv. (Sdw.) *kulde* m. d. s., jfr fsv. *kyld* f. nsv. *köld*. Till ieu. roten *gel-* i lat. *gelu* 'Frost', *gelāre* 'gefrieren', *gelidus* 'kalt' och med annat rotafljud i fno.-isl. *kala* ags. *calan* 'frieren'. Jfr beträff. denna substantivering Hellquist, Arkiv VII. 11.

urg. **ʒrun-þa-*: fno. isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *grunnr* 'grund, mods. *diúpr*', fsv. (Sdw.) *grunder* (komp. *grunnare*) d. s., ä. da. (Kalk.) *grund* 'grund, flat' (jfr *grundflot* 'fladbundet'), i öfverförd bem. 'grundig, grundtro'. Adj. föreligger äfven såsom substantiveradt: fno.-isl. *grunn* n. 'Sted under Søen eller Vandet i sammes Bund hvor der er grundt, eller hvor Afstanden fra denne til Vandets Overflade er ringe', nsv. nda. *grund* d. s. Jag fattar adj. i fråga som afljudsform till isl. *grannr* (< **ʒran-þa-*) 'tynd, smækker'. Denna bemärkelse 'tunn, smal' är den ursprungligare och framträder i självfva värket äfven hos adjektivformen **grun-þa-*, nämligen i några sammansättningar: isl. *grunn-leitr* (= *grann-leitr*) 'tynd, indfalden i Ansigtet', *grunn-lendi* n. 'grundt Jordsmon, Sted, hvor der er lidet, ikke dybt af Jord (tunnt jordlager)', no. dial. *grunn-bein* 'et smalt, tyndt Ben i Fiskens Hoved'. Betydelsenyansen 'grund, icke djup' har ursprungligen afseende på afståndet från hafvets vattenyta till dess botten, d. ä. betecknar vattenmassans 'tunnhet'. Utgående från nämda grundbegrepp, ser jag i vårt ord en afledning från ieu. roten

ghren- 'reiben', som Persson. Wurzelerw. pp. 72. 84. 103 abstraherar ur gr. *χραίνω* 'reibe, bestreiche', isl. *grunnr* fsv. *grund* 'Grund des Meeres (Zerriebenes, Sand, Arena)', got. *grundu-waddjus* 'Grundmauer' etc. Grundbetydelsen hos vårt adj. vore i enlighet härmed 'afrifven, afnött, skafvad'. I fråga om den i ordet försiggångna begreppsutvecklingen hänvisar jag till parallellismer sådana som germ. *magra-* 'mager', eg. 'abgerieben' (se bland *ro*-stammar), germ. *smala-* 'liten, ringa, smal' (se bland *lo*-stammar) med samma grundbetydelse[1]).

urg. **ʒil-ča- (-þa- ?):* sv. dial. (Rz) *gill(er)* 'mycket glad, sällskaplig, artig; kåt, okysk, brunstig'. En substantivering af adj. föreligger i no. dial. (Aas.) *gilda* f. 'Glaede, Fornøielse'. Samma adj. utgör vidare grundord för svv. no. dial. *gilda* (seg) = sv. dial. (Rz) *gilla* (sig) 'roa (sig)' *(< *gild-jan).* I fråga om etymologin sammanställer jag vårt ord med got. *gailjan* 'erfreuen', fht. mht. *geilen* d. s., ags. *ʒál*, fs. *gēl*, fht. mht. *geil* 'von wilder Kraft, mutwillig, üppig, lustig, fröhlich',

---

[1]) Samma betydelsehistoria tror jag mig kunna påvisa ännu hos no. dial. (Aas.) *skrinn* 'mager, tynd, kjødløs, tør, saftløs' (jfr subst. *skrinna* f. 'mager äng' samt afledda svv. *skrinnast* 'udmagres'), sv. dial. (Rz) *skrinn* 'mager, torr, ofruktbar, dålig, kraftlös (om människor, föda, jord'), med annat rotafljud sv. dial. (Österb.) *skranna* f. 'torr och mager varelse', *skrannug* 'torr och mager'. Å nordisk botten sammanhänger denna ordgrupp närmast med no. dial. (Ross.) *skrinjast* = *skrinnast*, sv. dial. (Rz) *skrina* 'afmagra, förtvina', samt vidare med de annat rotafljud uppvisande sv. dial. (Rz) *skran* 'skral', (Österb.) *skranel* 'mager häst', *skræno,* no. dial. (Aas.) *skran skranen* 'mager, tør', (Ross) *skrane* 'mager og storknoglet Figur', *skranaleg* 'lig en *skrane*', former hvilka låta uppställa en germ. rot *skren- skran-* 'vara mager, kantig'. Adj. *skrinn* (subst. *skrinna. skranna* etc) återgår möjligen på äldre urnord. **skrinþ-* (jfr hos Ross adj. *skrind* = *skrinn* ofv.) och hör i så fall till den ieu. rot *skrent-,* som Persson. Wurzelerw. pp. 29. 99[1]. 168, konkluderar ur fht. *scrintan* mht. *schrinden* 'Risse bekommen, bersten, aufpringen', lit. *skrentù skrèsti* 'sich mit einer

gotl. *gail* 'kåt, okysk' (Rz). Å utomgermansk botten står ifrågavarande germ. rot *ȝeil-* i förbindelse med lit. *gailùs* 'Schmerz empfindend, jähzornig, wütend, scharf, mitleidig', *ap-gailė́ti* 'bedauern, bemitleiden', *gailė́tis* 'in schmerzlicher Gemütserregung sein', fksl. *dzělŭ* (urbalt. **gailo-*) 'heftig'.

urg. **đo-ða-*: En sålydande adjektivstam uppträder substantiverad i isl. (Vgf.) *doðe* m. 'deadness, insensibility' [1]). Samma rotvokalism uppvisar verbum inchoativum isl. (Vgf. Þork. suppl. III) *doðna* 'sløves, slappes' af ett ptc. prät. **doðenn*. Schlyter uppger från fsv. jämte *dōþer* en form *doþer* (med tre belägg i Y. V. G. L.), jfr i samma lag *doþsōker* 'dödskamp'. — Till ieu. roten *dhău-* i isl. stv. *døyia* 'dö', fksl. *daviti* 'erwürgen', lit. *dúvyti* 'quälen'. — Jfr afljudsformen *dauðr* i det följ.

Ett annat verbalabstraktum på *-to-* med öfvergång till *n*-stamsdeklination föreligger i fno.-isl. *flótti* m. 'flykt' ('fuga')

---

trockenen Kruste beziehen', (med annat rotafljud) nht. *Schrunde* = mht. *schrunde* 'Riss, Scharte, Felshöhle', fht. *scrunta, scruntunna scruntussa* i samma betydelse. Roten *skren-t-* är en dentalutvidgning af ofvan berörda enkla rot *skren-*, hvilken i sin tur medels nasatutvidgning framgått ur basen *sk(e)re-* 'spalten, schneiden, scheeren, kratzen' (om denna bas och därtill hörande särskilda rotvariationer se Persson, Wurzelerw. p. 167 f.). Som stöd för riktigheten af min tolkning af ofvan anförda nordiska ordgrupp hänvisar jag till en fullt analog semasiologisk utveckling hos ieu. roten *skre-n-d*, en variant till ofvan berörda rot *skren-t-*: man jämföre å ena sidan lit. *skrándas* 'abgeschabter Pelz', preuss. *scrundos scrundus* 'Scheere', mht. *schranz* 'Riss, Spalte, geschlitztes Kleid' — å andra sidan no. dial. (Ross) *skranta* 'blive mager og knoglet', *skrant* m. 1) 'tør, stenig Plet', 2) 'mager og storknoglet Figur', *skranten* 'mager, knap etc.', nda. *skrante* 'vara bräcklig', nsv. dial. (Rz) *skranten skrantiger* 'torr och mager (om betesmark)', *skronta* f. 'gammalt förtorkadt trä', (Österb.) *skrotta* vb. tr. 'skrynkla', *skrotta* f. 'hopskrynklad, oordnad massa'. —

[1]) Se Hellquist, Arkiv VII. 11.

< *fluh-tan till got. þliuhan, fht. fs. fliohan. ags. fleon, isl. flýia, fsv. flyia nsv. fly. — I västgerm. språk är ordet ti-stam: fluhti-. Se Tamm, Et. Sv. O. 'flykt'. —

B. Med rotvokalismen ĕ.

a) Indoeuropeiska bildningar.

ieu. *kleu̯-to-: fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.²) hlióðr 'taus, stille, faatalende', ss. subst. hlióð n. 1) 'Taushed, Stilhed, Høren, Paahør', 2) 'Lyd som høres m. m.'; fsv. (Sdw.) liudher 'ljudlig, högljudd'[1]). Å germ. språkbotten för öfrigt uppträder adj. blott substantiveradt: got. hliuþ (n. ?) 'das Zuhören, die Aufmerksankeit', fs. hliodh n. 'Gehör' (*hleu̯-þa-m). Utomgermanska motsvarigheter föreligga i fksl. ptc. slŭ-tŭ 'gehört, gehört habend', av. ç̌roa-te-m 'das Hören'. Till ieu. roten kleu̯- klu- 'höra' i find. çru-, gr. κλύω 'höra', fksl. slovą slŭti 'heissen'. I fråga om ordets passiva betydelsefunktion (fsv. liudher, isl. hlióð 2.), som förekommer jämsides med en vanligare aktiv sådan, jämföre man västgerm. *hlū-ða-: fht. (h)lūt nht. laut, ags. hlúð engl. loud 'hörbar'. Se Schade, Wbch² 407, Kluge, Wbch⁶ 'laut' o. s. v.

ieu. *setˢtó- (< *sed-to-), urg. *sessa-: fno.-isl. sess m. 'Sæde, Plads, Rum' = fs. ags. sess, ett substantiveradt particip; man jämföre nämligen find. sattás 'gesetzt'. av. -shasta- (i pasu-shastō m. 'Viehhürde', ni-shasta f. 'eine die beschlafen worden ist'), lat. -sessus i (circum-, in-, ob-, pos-sessus)

---

[1]) Det i-omljudda fsv. (Sdw.) olydher 'olydig', är väl en sekundärbildning (innehållande ofv. anf. subst.) af samma art som t. ex. isl. ú-vænn adj. 'utan hopp' (ván f.).

(jfr subst. *sub-sessa* f. 'Hinterhalt'). En substantivering af samma urspr. ptc. är fir. *sess* 'Ruderbank'. Till ieu. roten *sed-* 'sitta' i lat. *sedēre,* got. *sitan* etc. Se beträff. denna etymologi Schade, Wbch² 757 a, Kögel, Beitr. VII. 177, Osthoff, Morph. Unters. IV. V, Brugmann, Grundr. I.² 624.

b) *Europeiska bildningar.*

ieu. **bherk-to-*, urg. **berh-ta-:* fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.²) *biartr* 'skinnende, blank, klar'; fsv. (Sdw.) *bjärter (bärter)* 'lysande, bjärt, grann'; ä. da. (Kalk.) *bjært* 1) 'skinnende', 2) 'smuk, sømmelig', 3) 'stolt'. Germanska paralleller: got. *baírhts,* ags. *beorht,* fht. *beraht,* mht. *berht* 'lysande, klar'. Ordet är uppvisadt äfven å utomgerm. språkmark, näml. i kymr. *berth* 'pulcher, nitidus', bret. *Berth- (walart),* ir. *(Flaith-) bertach,* hvilka former af Fick, Wbch⁴ II. 170 återföras på urkelt. **berto-s* (ieu. **bherk-to-).* I fråga om sin etymologi kan adj. lämpligen ställas till ieu. roten *bherk₁- bhork₁-* i gr. *φορκον. λευκον* (Hesych), lit. *berszti* 'weiss werden (vom Getreide)', ord med hvilka jag äfven föreslår att förbinda no. dial. *bjerr* 'frisk, grell (om Farve)'. Roten *bherk-* uppträder under variationsformen *bhrek-* i mht. *brehen* 'leuchten, glänzen', got. *brah augins* 'ögonblick', isl. *briá* och *brá* = mht. *brehen,* nsv. *bragd* etc. Se Fick, Wbch⁴ I. 492, jfr Tamm, Et. Ordb. 'bjärt' [1]).

---

[1]) Äfven K. F. Johansson K. Z. XXX. 446 förbinder vårt adj. med mht. *brehen,* hvilket han emellertid anser bero på en rot *mrek*. Sidoformen *bherk-* bevisar detta antagande vara oriktigt. Ett något afvikande tolkningsförslag har framstälts af Hoffmann, Bezz. Beitr. XVIII. 289. Adjektivet i fråga återföres på en supponerad ieu. rot *bherg₂* 'glänzen' i ved. *bhárgas* och *bhárga* 'der Glanz', gr. *Ἀ-φροδῖτα* 'die glänzende, mit Glanz umgegebene', jfr

urg. **u̯er-to-*, urg. **u̯ér-þa-:* fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *verðr* 1. 'værd' (med gen.)' 2. 'værdig, fortjent till noget', 3. 'i Besiddelse af stor Fortjeneste'; såsom subst. *verð* n. 'Betaling for noget som kiobes'; fsv. (Schl.) *værþer*, da. *værd* d. s. Germanska paralleller: got. *waírþs* 'würdig, tauglich', ss. mask. subst. 'Wert, Preis'; fht. *wërd* 'einen gewissen Preis kostend, käuflich für etwas', mask. o. neutr. subst. 'Kaufpreis, kostbare Ware, Herrlichkeit', fs. *werth* 'Geld, Lohn', ags. *weorð* engl. *worth* 'wert, würdig', ss. neutr. subst. 'worth, price, ransom, redemption, honour, dignity'. En utomgerm. motsvarighet är uppvisad i kymr. *gwerth* 'pretium'. Lit. *vértas* 'wert' däremot är sannolikt ett germanskt lånord och fksl. *-vrědŭ* i *nevrědŭ* har med säkerhet inkommit från fht. [1]). Till sin etymologi har ordet af Schade, Wbch[2] 1125 b och Persson, Wurzelerw. p. 61 förts till ieu. roten *u̯er-* 'gern haben, begehren, wählen, wollen', ingående i bl. a. find. *var-* 'gewähren und wählen', *vára-* 'Wunsch, Begehr, als Adj. vorzüglich, ausgezeichnet', av. *var-* 'wählen, wünschen' etc. Grundbetydelsen således 'gewählt, ausgewählt, ausgesucht' (Schade) [2]).

---

adj. *berhta-* 'glänsande' under feminin form i namnet *Berta* (fht. *Perahta*). De åberopade indiska formerna torde emellertid snarare höra till en rot *bhelg-:* jfr rotvarianten *bhlĕg* i gr. φλέγω, find. *bhrā́jate* 'glänzt, strahlt'; se Persson, Wurzelerw. pp. 20. 110. 159. 173.

[1]) Se Kluge, Wbch[6] wert[2], Uhlenbeck, Et. Wbch p. 162.

[2]) Med en annan betydelsenyans anser jag ofvan anförda rot *u̯er-* ligga till grund äfven för isl. *verðr* m. 'Mad, Kost, Maaltid' (jfr smss. *búðar-verðr* = *búðar-vǫrðr* 1. 'Madlavning, Tilberedelse af Mad til Maaltid', 2) 'Mad', 3) 'Sul, især Kjødspise', *dag-verðr* = *dǫg-urðr* < **dag-warðuR* 'Maaltid som holdes om Formiddagen', fsv. *varþer* 'måltid'. Roten *u̯ĕr-* uppvisar nämligen (se Persson, Wurzelerw. p. 60 f.) utom betyd. 'gern haben, begehren, wählen, wollen' äfven begreppsskiftningen 'sich gefällig zeigen, will-

ieu. **men-to-*, urg. **mín-þa-:* I isl. *minnask*, fsv. *minnas*, fda. *minnæs* 'kyssa' spårar Lidén Uppsalastudier p. 79 ett urgerm. **min-þa-* 'mun' som grundord, afljudande med det likbetydande **mun-þa-* (hvarom se i det föreg.). Som paralleller i fråga om betydelseutvecklingen tjäna lat. *osculum* till *os* 'mun', nsv. dial. *munna*, nht. dial. *mundsen*, engl. to *mouth* 'kyssa'. Spår af subst. **min-þa-* visa sig å utomnordiskt språkområde i fht. *mindil* 'lupatum', ags. *míðl mídl* neutr. 'Gebiss am Zaume' (= isl. *mél* neutr. pl. 'the mouthpiece, bit', nisl. *mjel*, nno. *mēl* mask. o. neutr. 'Mundbid i et Bidsel') af en urgerm. grundform **minþ-la-* eller **minþ-ila-*.

---

fahren, gewähren', en nyans som framträder i bl. a. find. *var-* 'gewähren', *vā́ra-* 'Gut, Schatz', *vára-* 'gewünschtes Gut, Gabe, als Adj. vorzüglich, ausgezeichnet', *var-iṣṭha* 'der vorzüglichste, herrlichste', gr. hom. (ἐπί) ἦρα (= Ϝῆρα) φέρειν 'einen Gefallen oder Liebesdienst thun, sich gefällig beweisen', ἐπι-ήρανος 'willkommen, angenehm'. Titt styrkande af denna härlednings sannolikhet hänvisar jag till följande slående parallellismer: ieu. roten *u̯es-* 'sich gefallen, freuen, gütlich thun' i find. *vásu-* 'herrlich, gut, als s. Gut', av. *vaṅhu-* 'gut, Gut', fir. *fiu* 'schicklich, würdig oder Schichlichkeit', nkymr. *gwiw* 'geeignet, passend, würdig', got. *wizon wisan* 'sich freuen, gütlich thun', *gawizneigs* 'sich mit freuend' är — såsom Persson ofta cit. arb. p. 79 f. framhåller — i grunden identiskt med roten *u̯es-* 'essen', uppvisad i find. *vas-* 'essen, fressen', av. *vāç-tra-* 'Futter, Weide', lat. *ves-cor*, isl. ags. fht. mht. *wist* 'Lebensunterhalt, Speise, Pflege' (ags. *wist* äfven = Fülle, Glück), got. *fra-wisan* 'verzehren', *anda-wizns* 'Unterhalt', *waila-wizns* 'gute Kost, Schmaus' (*ga-wizn-eigs* ofvan är närmast afledt af nämda subst. *-wizns*). Man jämföre vidare find. *av-* (ieu. rot *eu̯-*) 'sich gütlich thun' och 'sättigen', impf. *āvayat* 'verzehrte', *avasá-* 'Nahrung, Zehrung', *ū-tí-* 'Förderung etc., konkr. von Opferspeisen, Labetränken', find. *vī-tí-* 'Geniessen, Genuss, Opfermahl' (jfr lat. *in-vīt-are*): *váyas* 'Speise', fht. *wei-da* 'Futter, Speise'. Samma specialisering af betydelsen, som ofvan påvisats (fröjda sig, finna behag i: äta, resp. ngt som förnöjer, behagar: undfägnad, spis, föda), kan enligt min tanke ha försiggått äfven i det ifrågavarande isl. *verðr*, fsv. *varþer* 'mat, kost, måltid'.

Lat. *mentum* 'haka' är identiskt med antingen förevarande **minþa-* eller med afljudsformen **munþa-*.

ieu. **rek-to-*, urg. **rehta-:* fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *réttr* 1) 'lige, ben, ret', 2) 'opreist, opret', 3) 'ret, rigtig, tilbørlig', 4) 'retskaffen, retfærdig'; fsv. (Schl.) *rætter* 'rät, rak, värklig, rättvis, redlig, ärlig'; fda. (Lund) *ræt* d. s. Germanska motsvarigheter: got. *raíhts* 'gerade, recht', fht. *rëht*, ags. *riht*, fs. *rëht* d. s.; å utomgermansk botten ha vi samma ord i *ὀρεκτός* 'gereckt, ausgestreckt'. Fpers. *rāsta-* 'gerade, richtig' (för *rāšta)* och lat. *rēctus* bero på en grundform **rēk-to-* med afljuds-*ē*. Som etymon gäller ieu. roten *reg-* 'recken, ausstrecken' i got. *uf-rakjan* 'in die Höhe recken', fht. *recchen* 'recken', lat. *rego* etc. Se t. ex. Schade: Wbch[2] 707 a, Brugmann, Grundr. II. 221, Kluge, Nom. Stammb.[2] § 222, Wbch[6] 'recht'.

ieu. **teu̯-tā*, urg. **þeu̯-ðō:* fno.-isl. (Fr.[2]) *þióð* f. 1) 'Flok, Skare' 2) 'Mennesker', 3) 'Folkeslag'. Paralleller: a) germanska i got. *þiuda* f., ags. *þéod*, ffris. *thiade*, fs. *thioda*, fht. *diota* f. 'folk', b) utomgermanska: lit. *tautà* f. 'land', lett. *teuta* 'folk, nation', fir. *túath* d. s., osk. *touto* 'civitas'. Man ställer ordet till roten *teu̯-* 'tumere', se t. ex. Brugmann, Grundr. II. 219. 222, Fick, Wbch[4] I. 445, II. 131.

ieu. **sē-tó-* urg. *sǣ-ðá-:* fno.-isl. (Vgf. Fr.[2]) *sáð* n. 'Udsæd' är substantivering af ett ptc., som kvarlefver i fsv. (Sdw.) *osādher* = nsv. *osådd* (jfr isl. *ú-sáinn)*. Germanska paralleller: fsv. *sād* n., ndl. *zaad*, ags. *sǽd* m. n. 'Samen, Saat'; jfr däremot fht. *sāt* f. 'Saat' och got. *(mana-) seþs* f. 'Menschheit, Welt' = urg. **sǣ-ði-* samt isl. *sæðe* n. 'säd, frö' = urg. **sǣ-ði̯a-*. Å utomgermansk mark höra hit participen fksl. *sě-tŭ* och lit. *sė́-tas* 'gesäht'. Till grund ligger ieu. verbalroten *sē-* 'så' i lat. *sero (sēvi)*, lit. *sė́ju*, fksl. *sěją*, got. *saían*, fno.-isl. *sá;* Se t. ex. Schade, Wbch[2] 745 b, Fick, Wbch[4] I. 563, Osthoff, Morph. Unters. IV. 108.

c) *Samgermanska bildningar.*

urg. **skín-þa-:* urn. *ski[n]þa-* (Skärkind, Sverige), fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *skinn* n. 'Hud, Skind'; fsv. *skin* n., fda. *skin(n)* nda. *skind* d. s. Ett förloradt fht. *scind* n. med samma betydelse förutsättes som grundord för fht. denominativa vb. *scintan* mht. nht. *schinden* 'enthäuten, schälen, hart misshandeln' (se Kluge, Wbch[6] 'schinden'). Vårt ord är ursprungligen ett substantiveradt *to-* ptc. (ieu. **skén-to-)* till ieu. roten *(s)k₂en-* 'schneiden, spalten, scharren, graben etc', ingående i gr. kret. *κατα-σκένη* 'tödtet', gen. *σκα-τός* (= **σκn̥-τος)* till nom. *σκωρ* 'Koth', lett. *schk'ĩnis* 'Heuraufe', find. *khánati* 'gräbt', av. ap. *kan-* 'graben' etc.; se betr. denna etymologi Persson, Wz. pp. 39. 76. 105, Noreen, Urg. Lautl. p. 196. 210. Till betydelseutvecklingen jämföre man gr. *δερμα* 'afdragen hud': *δέρω* 'flår', got. *ga-taíra* 'sönderrifver', lat. *scortum* 'hud, skinn': isl. *skera*, gr. *κείρω*, gr. *ρῑ-νός* 'hud, fäll' *(= *Ϝρῑ- νος): u̥ri-* 'rifva, flå'. —

urg. **stin-þa-*: fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *stinnr* 1) 'stiv, haard, stærk til at staa imod uden at bøies eller brydes', 2) 'stærk, kraftig, hvormed der virkes, udrettes noget', 3) 'udmærket i sit Slag'; msv. (Rqv. VI) *stinner* = nsv. *stinn*, fda. (Molb.) *stind.* En germansk parallell är belagd i ags. *stíð* 'fest, hart, gediegen'. W. Foy Idg. Forsch. VI. 318 jämför fir. *tend,* kymr. *tyn* 'fest, steif'. I etymologiskt hänseende har germ. **stin-þa-* af Persson, Wz. p. 77, förts till en ieu. rot *sten-* (variant till roten *ster-* 'starr, fest sein'), som enligt s. förf. förelåge i gr. att. *στενός*, jon. *στεινός*, æol. *στέννος (*στεν-Ϝος)* 'gedrängt', eg. 'voll gestopft oder dgl.' samt vore utvidgad med ett *g*-determinativ i lit. *stén-g-tis* 'sich wiedersetzen, sich anstrengen', *į-stan-ga* 'Kraft', *stìn-gti*

'starr, steif werden, gerinnen', lett. *stingrs* 'stramm, steif (jfr isl. *storkna* 'gerinnen, fht. *stor-ch-anēn* 'starr, hart werden' af en ieu. rot *ster-g- str̥-g-*, *g*-utvidgning af primärroten *ster-* i gr. *στερεός* 'fest, hart, starr' etc.).

d) Isolerade bildningar.

urg. **melh-ta-* (ieu. **melk-to-)*: fno.-isl. (Fr.[2]) *mialtr* 'saadan som giver Melk ved at malkes'; jfr isl. *mialtir* f. pl. 'Malkning, Handlingen at melke', som förmodligen är en gammal *tā*-stam: **melk-tā-* > **melh-tō-* med sekundärt antagen *i*-stamsflexion[1]). Från no. dialekter uppge Aasen och Ross *mjelte* m., *mjalt* f. (pl. *mjøltir* och *mjeltir)* 'Malkning', äfvensom ett uppenbarligen denominatift svv. *mjelta mjalte* 1) 'Malke' 2) 'vogte Fæt den første „Øykt" för „Mjelte" (Malkningen kl. 9 f. m.)', 3) 'hvile med Fæet i Malketiden kl. 9—11', hvilket verb äfven förekommer i isl.: *mjalta* 'mjölka'. Adj. *mialtr*[2]) är ett gammalt *to*-particip med passiv betydelse 'sådan som kan mjölkas' till germ. roten *melk-* i fht. *mëlchan* 'melken', ags. *mëlcan* d. s. (ieu. rot *melg-* i gr. *ἀμέλγειν*, lat. *mulgere* etc). Under afljudsformen **ml̥k-tó-* är detta ptc. upp-

---

[1]) Öfver ursprungliga *ō*-stammar, hvilka senare öfvergått till *i*-deklinationen, kan man se Noreen, Aisl. Gramm.[2] § 310.

[2]) I samma betydelse som *mialtr* förekomma fno.-isl. adjektiven *miólkr* (Grágás 1 gg) och *milkr* (Njala 1 gg). Dessa äro möjligen att fatta som bahuvrihibildningar, ursprungl. innehållande perfixet *ga-* och subst. isl. *miólk* f. 'mjölk' = got. *miluks* f., ags. *meoluc*, fs. *miluk*, fht. *miluh*. I *milkr* vore substantivet i fråga utbildadt till *i̯o-stam*, analogt med komposita sådana som got. *uf-áiþ-eis* 'unter einem Eide stehend, vereidet', fht. *heiz-muot-i* 'heissmütig, aufbrausend, *lang-līb-i* 'longævus'. Adjektiviska komposita af denna art äro såväl *o-* som *i̯o*-stammar, se Kluge Nom. Stammb.[2] §§ 176. 177, Brugmann Grundr. II. 123.

visadt å utomgerm. botten i lat. *mulctus,* lit. *mìlsztas* 'mjölkad', mir. *mlicht blicht* m. 'mjölk'. Adj. *mialtr* har således egentl. europeisk utbredning.

urg. **u̯ef-ta-,* ieu. **u̯ep-to-* (**u̯ebh-to-*)*:* fno.-isl. (Fr.[2]) *veftr*, *veptr* m. 1) 'Indslag i Væv', 2) 'et Slags graat Tøi'. Till fht. *weban,* isl. *vefa* (ieu. *u̯ebh-*) 'väfva'. Jfr find. ptc. *ubdhás (< *ubhdhás < *ubh-tús)* 'väfd' med rotafljud.

urg. **ƀrǣ-ðá- (brǣ-þa-?):* fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *bráðr* 1) 'pludselig, hastig', 2) 'ilsindet'. Ordet föres af Persson, Wurzelerw. p. 21 till en ieu. rot *bhrē-* 'sich unruhig bewegen, sprudeln, strömen, sieden, kochen' i gr. *φϱέᾱϱ φϱέᾱτος* (< **φϱη-Ϝαϱ*, gen. **φϱη-Ϝn̥-τος*) 'Brunnen', *πεμ-φϱη-δών* 'Wespe' (: find. *bam-bhara-* 'Biene'), ags. *brǽð* 'Dunst, Dampf, Geruch', mht. *bræ-jen* 'riehen', *brā̆-dem* 'Dunst', fht. *brā̆-dam,* ags. *brǽdan,* fht. *brātan,* nht. *braten.* Adj. *bráðr* visar samma betydelsehistoria som fksl. *brŭzŭ* 'schnell' nbulg. *burgo* d. s., hvilka Persson a. st. deriverar ur en med basen *bhrē-* likbetydande rotvariant *bher-g-*. —

C. Med rotvokalismen *ŏ (ă).*

a) Europeiska bildningar.

ieu. **al-tó-,* urg. **al-ðá-:* fsv. (Schl.) *alda* f. 'fruktbärande träd', *allon* neutr. pl. 'trädfrukt' äro enl. Hellquist, Arkiv VII, 7 svaga former af ett gammalt förnord. adj. (el. particip) med motsvarigheter å germansk botten i fht. mht. *alt,* fs. *ald,* ags. *eald* 'gammal' (jfr däremot got. *usalþan* 'altersschwach werden' och *alþeis* 'gammal') äfvensom å utomgermansk botten i gr. *ἄν-αλ-το-ς* 'unersättlich', lat. *altus* 'hög'. I fråga varande germ. adj. *alða-* (**alþa-)* ligger äfven till

grund för fno.-isl. *elle* f., fht. *aldī, altī, eltī* f., fs. *eldī* f. 'ålder'. Till ieu. roten *al-* i lat. *alo* fir. *alim* 'ernähre', got. *alan* 'aufwachsen', isl. *ala* 'afla, föda, uppföda, nära' (se Schade, Wbch[2] 12 a, Kluge, Wbch[6] 'alt').

ieu. **sank-to-*, urg. **sāh-ta-:* fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *sáttr* 'forligt, kommen overens med en anden om noget', fsv. (Schl.) *sāter satter* 'såt, vänligt sinnad, ense', fda. (Lund) *satter* d. s. Lat. *sanctus* är en identisk bildning. Till lat. *sancio* 'helgar'. Se Lidén hos Noreen, Urg. Lautl. p. 25 (jfr Aisl. Gramm.[2] §§ $73_{,2}$, $152_{,4}$).

b) Samgermanska bildningar.

urg. **ƀal-þa-:* fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *ballr* 'farlig, skadlig, som indgyder Frygt'. Germanska paralleller: got. *balþ-* 'kühn' i *balþaba* adv. och *balþei* f., got. *beald* 'selfconfident, bold', fht. flt. *bald*, mht. *balt (baldes)* 'kühn, eifrig, schnell'. En grammatisk växelform **ƀal-ða-* förutsättes af isl. **bald-* i *bald-ridi* (Lokas. 37, Atlakv. 21) 'Rytter der er en Skræk for sina Fiender', i fall man icke, som Fr.[2] alternatift förmodar, har att läsa *ballridi.* Isl. *baldinn* 'overmodig, trodsig' (Fr.[2]) är möjligen en *inn*-afledning af ofvan förutsatta adj. **balða-*, hvilket dessutom lämnat spår efter sig i fsv. *balder (bald-)* 'djärf, rask, duktig, mäktig, utmärkt', i fall detta icke i likhet med nsv. *båld*[1]) vore lågtyskt lån. Hit höra äfven fno.-isl. *Baldr*, ags. *bealdor* 'furste'. Den i adj. i fråga ingående enkla roten återfinnes i find. *bala* 'Gewalt, Stärke, Kraft', fksl. *bolij* 'major' etc. (se Walde, K. Z. 34, 504). Möjligen äger samband rum äfven

---

1) Se Tamm, Fonetiska kännetecken på lånord i nysv. riksspr. p. 79 f., Et. Sv. O. 'båld'.

med isl. *bella (ball)* stv. 1) 'træffe, berøre', 2) 'skade, vorde en til Skade', Fr.[2] (jfr. isl. *ballr* 'farlig, skadelig'). —

urg. **hál-þa-:* fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *hallr* 'heldende', jfr *vil-hallr* 'partisk, følgende sin Tilboielighed under Tilsidesættelse af hvad der er ret eller sandt'; ä. da. (Kalk.) *hald hæld* (Molb. Dial. *held*)[1]) 1) 'hældende, skrå', 2) 'partisk'. Germ. paralleller: ags. *heald*, fht. *hald* 'sich vorwärts senkend, geneigt'; jfr got. *wilja-halþei* f. 'Zuneigung, Gunst'. Jfr fi. låneordet *kalta, kallas* (gen. *-ltaan)* 'brant'. Till grund ligger ieu. roten k_1*el-* 'neigen, sich anlehnen' i find. *çár-man-* 'Schirm, Schutzdach, Decke, Obhut', *çar-aṇá-* 'schirmend, schützend, Schirm, Schutzdach etc.', got. *hilms,* isl. *hialmr,* ags. ffris. fs. fht. *hëlm* 'helm' o. s. v. Se om denna ordgrupp t. ex. Kluge, Wbch[6] 'Halde' och 'hold'.

urg. **kal-ðá-:* fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *kaldr* 1) 'kold', 2) 'fiendsk, fordærvelig, dræbende'; fsv. (Schl. Sdw.) *kalder* 'kall, kallsinnig, likgiltig, slapp, fientlig, fördärflig'; ä. da. (Kalk.) *kald* 'kold, kølende, skadelig'. En substantivering häraf med öfverg. till *jōn*-stam är enl. Thomsen Einfluss 139 fno.-isl. *kelda* nsv. *källa* (< **kalðiō,* hvaraf fi. *kaltio*), jfr Zupitza, Guttur. 79. Germanska paralleller: got. *kalds,* fht. mht. *kalt,* ags. *ceald cald,* engl. *cold* i samma bet. Till ieu. roten *gel-* i lat. *gelu* 'Kälte', *gelāre* 'frieren, frieren machen', lit. *gélmenis* 'heftige Kälte', *gelumà* 'strenge, prickelnde Kälte', *gélti* 'stechen', fksl. *golotĭ* 'Eis' etc. Å germ. botten hör till denna rot för öfrigt bl. a. stv. isl. *kala,* ags. *calan* 'frieren', hvartill **kal-ðá-* är ett *to*-ptc. (se t. ex. Schade, Wbch[2] 469 b, Kluge, Wbch[6] 'kalt', Fick, Wbch[4] I. 405).

---

[1]) Den jämsides med ä. da. *hald* gående *i*-omljudda formen ä. da. *hæld* och nda. dial. *held* el. *hæld* (Molb.) 'skrånende' beror antagligen på sekundär anslutning till svaga verbet *hælde* (< **hald-jan)* = fno. nyno. *hella,* fht. *helden* 'neigen',

urg. **skar-ðá-:* fno.-isl. (Vgf. Fr.²) *skarðr* 'beskadiget, formindsket, forringet', såsom subst. *skarð* n. 1) 'Aabning som er opstaaet i en Ting derved, at noget er borttaget eller fattes', 2) 'Mangel' 3) 'Tab som en lider ved at der mangler noget', 4) 'Fordybning i Fjeldvæggen, der viser sig saaledes for Øiet, som om et Stykke var skaaret eller brudt ud af dets øvre Rand'. Germanska paralleller: fht. *scart*, ags. *sceard* fs. *scard*, ffris. *skerde* 'zerhauen, verletzt, verstümmelt'. Ordet är ett gammalt *to*-ptc. till verbalroten *sker-* i t. ex. isl. stv. *skera (skar)* 'skära'; se Schade, Wbch² 781 b, Kluge Nom. Stammb.² § 221, Brugmann, Grundr. II. 222.

urg. **lái-þa-:* fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.²) *leiðr* 'ubehagelig, utaalelig, afskyelig, forhadt'; fsv. (Schl. Sdw.) *lēþer* 1) 'vedervärdig, obehagelig', 2) 'led, ful, stygg', 3) 'smärtsam' 4) 'ledsam, tråkig', 5) 'förbittrad, vred, ledsen, illa till mods'; ä. da. (Kalk.) *lēd* 1) 'pinlig, tryckænde', 2) 'afskyelig, hæslig', 3) 'ked af'. Germ. paralleller: ags. *lāð*, fs. *lēth*, fht. *leid* 'betrübend, widerwärtig, verhasst', ; jfr subst. ags. *láþ* n. 'Beleidigung, Unrecht', fht. *leid* n. 'das Betrübende, Leid, Schmerz'. Ordet kan i enlighet med Persson, Wurzelerw. pp. 15. 169, lämpligen hänföras till ieu. roten *lei̯- li-* 'verzehren, verderben', ingående i bl. a. gr. *λοι-μός* 'Pest, Seuche', *λῑ-μός* 'Hunger, Hungersnot (eig. Abzehrung)', lit. *lei-las* 'dünn, schlank', *lei-nas lainas* 'schlank' etc. [1]).

urg. **ðáu̯-þa- (-ðá-)*: fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.²) *dauðr* 'død', fsv. (Schl.) *dōþer*, ä. da. (Kalk.) *dōd* d. s. Germanska motsvarigheter med s. bet.: got. *dauþs*, fht. *tōd (< *dau̯þa-)*, äfvensom fht. mht. *tōt*, fs. *dōd*, ags. *déad (< *dau̯-ðá-)*, se

---

[1]) Jfr annorlunda, men föga tilltalande, Kluge Wbch⁶ 'leiden', som sätter vårt ord i förbindelse med germ. stv. *līþan* 'gå'. Se beträffande detta verb en annan tolkning hos Persson, Wz. pp. 43. 78.

Schade, Wbch[2] 946 b, Kluge, Wbch[6] 'tot'. Jfr affljudsformen *ðoða- i det föreg.

urg. *trau̯s-ta-: fno.-isl. (Fg. Vgf Fr.[2]) *traustr* 1) 'paalidelig', 2) 'trøstig, tillidsfuld', ss. subst. *traust* n. 'Tillid, Fortrøstning'; fsv. (Schl.) *trōster* 'fast, stark, trygg', hvaraf vb. *trøsta* = isl. *trøysta* eg. 'göra fast, stadfästa'; nda. *trøst* 1) 'fast, standhaftig', 2) 'uforfærdet, modig'. Å utomnordisk botten är ordet uppvisadt endast som subst.: fht. mht. *trōst*, nht. *Trost* m. Till grund ligger en germ. rot *trau̯s-*, utvidgad med ett *s*-determinativ af germ. roten *trū-* i fht. *trūēn* isl. *trúa*, fsv. *tróa* 'tro'. Se Schade, Wbch[2] 959 a, Kluge, Wbch[6] 'Trost', Noreen, Aschw. Gr. p. 158.

urg. *ras-tō-: fno.-isl. (Fg. Vgf. Fr.[2]) *rǫst* f. (pl. *rastir*) 1) 'Vei, Sti', 2) 'Landstrækning', 3) 'et vist Længdemaal'; fsv. *rast (rost)* f. 'eg. rast, hvila; afståndet mellan 2 rastplatser, en viss väglängd, omkring en half svensk mil', nda. *rast* 'hvila'. Germanska paralleller: got. *rasta* stf. 'Meile', fht. *rasta* stf. 'Rast, Ruhe, Strecke Wegs nach der man rastet, Zeitraum, Weile', fs. *rasta*, *resta* st. o. sv. f. 'Ruhelager', ags. *ræst* stf. d. s. Till en germ. rot. *ras-* 'bleiben, wohnen' i got. *razn* isl. *rann* 'hus', jfr fir. *árust* 'Wohnsitze' *(< *að-rostu-)*: Se Schade' Wb.[2] 701 a, Kluge, Wb.[6] 'Rast', Uhlenbeck, Et. Wb. p. 116.

urg. **skaf-ta-*: fno.-isl. (Fg. Vgf. Fr.[2]) *skapt* n. 1) 'rund og ret Stang eller Stok', 2) 'Spydskaft, Landse', 3) 'Haandtag, Skaft', 4) 'om forskjellige Gjenstande som stikke frem af noget, hvori de synes fæstede'; fsv. (Sdw.) *skapt (skaft)* n. 'spjutstång, spjutskaft, skaft, handtag, strå'; nda. *skaft*. Germ. paralleller: fht. *scaft* m. nht. *Schaft* 'Speer, Lanze', fs. *skaft* m. 'Speer', ags. *sceaft* m., 'shaft (of spear, arrow), spear, pole'. Förgerm. **skap-to-*, *to*-ptc. till en ieu. rot *skā̆p-* i gr. *σκῆπτρον* 'Stab', *σκᾶπτον* (jfr germ. **skafta-m* = ieu.

*skap-to-m), σκήπων d. s., lat. *scāpus* 'Schaft'. Se Schade, Wbch[2] 772 b., Kluge, Wbch[6] 'Schaft', Persson, Wz. p. 192.

urg. **slah-tō-*: fno.-isl. (Vgf. Fr.[2]) *slátta* f. 1) 'Høets Afmejning', 2) 'Slaatte, Slaatteland', 3) 'Hamren, Smiden, Utmyntning', 4) 'slagen Mynt'. Ordet är utvidgadt till *n*-stam från ursprunglig *ō*-flexion, bevarad hos fht. *slahta* f. 'Schlachtung, Tötung'. Fno.-isl. *sláttr* m. (gen. *sláttar* dat. *slǽtti)* är *u*-stam: **slah-tu-*. Till stv. got. fht. fs. *slahan*, isl. *slá*.

urg. **mō-ðá-*: fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *móðr* m. 'Sindsbevægelse', fsv. (Schl.) *modh* n. 'mod, sinne', da. *mod* d. s. Germ. paralleller: got. *mōþs* m. (st. *mōda-)* 'Zorn', fht. *muot* m., fs. *mód* m., ags. *mód* n. 'Sinn, Geist, Gemüt, Mut'. Ordet uppvisar afljud till fksl. *sū-mějǫ* 'wage', gr. *μαίομαι* 'strebe, trachte', *μαιμάω* 'verlange heftig'. Se t. ex. Schade, Wb.[2] 629 a, Kluge, Wb. 'Mut'.

c) *Isolerade bildningar.*

urg. **ʒan-ðá-* (ieu. **$g_2$hon-tó-*): fno.-isl. *gandr* m. 'käpp, stake', nno. dial. *gand*, *gann* 'Pind, tynd Kjæp' (isl. *gǫndull* 'virga virilis'), nsv. dial. *gånder* 'trädgren'. Enl. Hellquist, Et. Bem. V f., Lidén Bezz. B. XXI. 98 f. höra dessa ord till find. *hánti*, gr. *φόνος* etc., äro således afljudande med det tidigare behandlade fno.-isl. *gunnr* o. s. v. Fno.-isl. *gandr*, urspr. ett nom. ag., som öfvergått till ett nom. nomen instrumenti, är att betrakta som ett substantiveradt *to*-ptc.; jfr find. *hatá*, gr. *φατός*.

urg. **ʒrán-þa-*: fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *grannr* 1) 'tynd, smækker', 2) 'fin, om Lyd'; fsv. (Sdw.) *grander (granner)* 1) 'fin, finstött', 2) 'noggrann, sorgfällig', 3) 'behaglig (?)';

ä. da. (Kalk.) *grand* 1) 'fin', 2) 'ren, skær', 3) 'forsigtig, nøieseende', 4) 'stiv, fornem'. Ordet är afljudsform till det tidigare behandlade isl. *grunnr*.

urg. **kāh-ta-* (< **kanh-ta-*): fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *kátr* 'fornøiet, munter, lystig', fsv. (Sdw.) *kāter* 1) 'yster, uppsluppen', 2) 'glad, lustig, munter', 3) 'själfsvåldig, okynnig', 4) 'yppig, veklig, vällustig', 5) 'utsväfvande, lättsinnig'; ä. da. (Kalk.) *kåd*, (Lund: *kāt*) 1) 'glad', 2) 'yppig, fyldig', 3) 'geil, vellystig'. Med hänsyn till dalmålets *kēta sig* 'visa sin glädje genom krumsprång' (jfr isl. *kǽtask* 'glädja sig'), hvari *ē*-vokalen uttalas som nasalerad, samt i betraktande af att adj. *kåt* i flere nordiska dialekter uppvisar betydelsen 'okynnig genom att hoppa', har Noreen Arkiv III. 17 ff. (jfr Urg. Lautl. p. 26, Aisl. Gr.[2] §§ 152, 4. 184, 4) återfört vårt adj. på en urgerm. grundf. **ʒa-hāhta* < **ʒa-hanhta-* = ieu. **-qhong-to-*, *to*-stamsafledning af en ieu. verbalrot *(s)k(h)eng-* 'halta' i find. *khañj-*, gr. *σκάζω* (**skṇg-iō*), fht. *hinchan* nht. *hinken*, nsv. *skunka* 'springa tungt' m. fl. aflägg. Till förutsättning för riktigheten af denna deduktion ligger en af Noreen supponerad ljudöfvergång *ʒ(a)+h* till *k*, en teori, som emellertid af Wadstein Idg. Forsch. V. 1 ff. på goda grunder gendrifvits. Men äfven med erkännande af riktigheten i denna W:s motbevisning förblir Noreens tolkning af vårt adj. — synes det mig — väsentligen riktig, i det densamma endast kräfver en modifiering. I del I p. 68 af detta arbete har jag oberoende af Wadsteins ofvan anförda uppsats påpekat den etymologiska samhörigheten mellan i fråga varande *kátr* och nsv. dial. (Rz) *kång kånger* (fsv. **kanger*), hvilket betyder 1) 'kvick, liflig', 2) 'modig, yr (om hästar)' 3) 'löpsk, kåt' (jfr nsv. Rz. *kangs* 'yr, lekfull, yster, om barn', *kangvis* 'självklok, 'frågvis, vetgirig, om barn'). I betraktande af bet 1) står sistberörda adj. påtagligen i nära samband med

nno. dial. *kangla* 'rave henad, tumle henad, gaa tumlende', *kangla* f. 'En som *kanglar*', nsv. dial. *kangla* 'gå vacklande, famla, dingla, hänga m. m.', *kangel* 'person som går mycket illa, vräkling, odugling', *kangla* f. 'lat människa, vräkling'. Utan konsonantafledning ingår den i nämda ordgrupp föreliggande germ. roten *kang-* i nsv. dial. (Rz) *kang* m. 'lång, nedhängande löf- eller barrkvist. en af fruktens eller bärens tyngd nedböjd gren', *kånge, kånga* 'bärklase' (jfr *kangla* 'dingla, hänga'); häraf med *l*-afledning fno.-isl. *kǫngull* m. 'Klase af Bær eller lignende Frugter', no. dial. *kongel kangel* d. s., ä. da. (Kalk.) *kangel* d. s., nsv. dial. *kangel* 'kotte af furu eller gran'. Till denna ordgrupp för jag vidare de med annat rotafljud försedda nsv. dial. (Österb.) *kingla* 'vackla', *kinglug* 'vacklande, ostadig', nisl. *kingsa* 'nicka illmarigt med hufvudet', fsv. (Sdw.) *kinxa (-ar)* 'vrida, sträcka', nno. dial. *kingsa* 'vrikke, slange lidt til Siden, især med Hovedet'.

Denna olika slag af 'rörelse' betecknande germ. rot *king- kang-* är en biform till den likbetydande germ. rot *sking- skang-*, som möter i bl. a. nsv. dial. *skangla skångla* 'gå självsvåldigt', *skanglog skanglot* 'gänglig'. *skanglar skänglar* 'fotskankor', *skängling* 'ben på gafflar', ä. nsv. *skångra* 'skälfva, darra' (Haquin Spegel), nno. dial. *skjangra* 'gaa rask og slængende', *skjangla* 'rave, slingre', *skingla* 'slingre, rave hid og did'. Germ. *skang-* synes mig vara en nasalinfigerad biform till ieu. roten *skak-* i fksl. *skakati* 'springen, tanzen', fht. *scĕhan* 'eilen', fno.-isl. *skaga* 'Med Enden rage frem', *skagi* m. 'Odde', nsv. dial. *skaga* 'skjuta fram, skjuta ut', *skag* n. 'udde, utsprång på tak m. m.' — Uddljudsvariationen *k-: sk-*[1]) i *kang- skang-* är äfven för öfrigt känd i

[1]) Se härom Noreen, Urg. Lautl. p. 206.

germ. språk: jfr germ. roten *krimp-* i fht. *krimpfan*, ags. *crimpan* 'schrumpfen', fno.-isl. *kroppenn*, nsv. *krumpen* vid sidan af den likbetydende germ. roten *skrimp-* i mht. *schrimpfen* 'runzeln, einschrumpfen', fno.-isl. *skreppa* 'trække sig sammen, tilbage', nsv. *skrumpen* = isl. *skroppinn*, vidare germ. roten *krink-* i ags. *crincan* 'fallen, niedersinken', fht. *chrancholon* 'schwach werden' etc., vid sidan af germ. roten *skrink-* i ags. *scrincan* 'schrumpfen', isl. *skrukka* 'Runzel', fsv. *skrunkin* 'skrumpen', nsv. *skrynkla;* jfr vidare äfven nsv. *kvittra:* nsv. *skvittra*, nsv. *krasslig:* dial. *skrasslig*, fno.isl. *krangr* 'svag, skröplig': nsv. *skranglig*, nsv. *krake (häst-):* dial. (Österb.) *skrake*, nsv. *kanka kånka* 'gå långsamt, med möda, släpa sig, draga sig, vackla hit och dit': dial. *skånka*[1]) 'gå och slå med benen m. m.' —

urg. **u̯an-ðá-:* fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *vandr* 1) 'nøie regnende' (Vgf. 'zealous'), 2) 'vanskelig at have med at giøre', 3) *e-m er vant við e-n ɔ:* en staar til en i et nøie Forhold, som medforer visse Forpligtelser lige over ham',[2]); jfr denomin. vb. *vanda* 'regne det nøie med Ting eller Sag; anvende Omhyggelighed paa noget, vælge, ved Valg udtage noget', *vandast* 'blive vanskelig'; fsv. (Schl.) *vander* 'svår, kin-

---

[1]) Jämsides med germ. rötterna *kang- skang-* förekomma således i samma betydelse rötterna *kank- skank-* (jfr med annat rotafljud nsv. dial. *kinka* 'hänga och slänga', *kinka* f. 'gunga': nsv. dial. *skinka* vb. i. 'halta', *skink* adj. 'halt', *skunka* 'springa tungt', *skunker* 'haltande människa' o. s. v.). —

[2]) Jfr fisl. smss. *vend-ráði* n. = *vand-ráði* (1 gg i Biskupa sög.) 'vanskelig Stilling, Forlegenhed', *vend-várr* 'vanskelig at være sammen med' (1 gg i Morkinsk.); den i-omljudda vokalen i *vend-* kan möjligen bero på assimilatorisk invärkan (regressiv vokalharmoni) från resp. senare led, hvilka hvardera innehålla palatal vokal (*várr* < **vār-i̯a-)*. För öfrigt är biformen *vend-* ouppvisad. Jfr ang. liknande företeelser i fsv. Noreen, Aschw. Gr. § 135 anm. 4.

kig'[1]). Vgf. tillägger vårt adj. dessutom en passiv bet. 'choice, picked' (= *vandaðr* 'utvald'). Jag ser i adj. en *to*-afledning till ieu. verbalroten *u̯en-* 'begehren, streben m. m.', som under olika afljudsfaser och betydelseskiftningar å germ. botten ingår i *vinr*, fs. fht. *wini*, ags. *wine* 'vän', isl. *una* 'vara till freds', fht. *wunnia* 'Freude, Lust', fs. *wunnea*, ags. *wynn*, fht. *wunsc* 'Wunsch, Begehren', isl. *vinna* 'arbeta, nå, ernå, vinna m. m.', ags. *winnan* 'arbeiten, sich abmühen, streiten, leiden', ffris. *winna* 'erlangen, gewinnen', fs. *winnan* 'sich plagen, leiden, kämpfen, gewinnen', fht. *winnan* 'sich abarbeiten, streiten', *winna* 'Streit', *giwinnan* 'durch Arbeit, Mühe, Sieg wozu gelangen, etwas erwerben, siegen, bekommen', got. *winnan* (*gawinnan*) 'leiden, Schmertz empfinden, sich plagen', *winna* f. 'Leiden'. Från utomgerm. språkområde har man att jämföra find. *vanóti vanúti vánati* 'wünscht, liebt, erlangt, siegt', av. *vanaiti* 'siegt', lat. *venus* = find. *vánas* 'lust'. Adj. *vandr* skulle enligt denna tolknig urspr. betyda ungef. 'sådan som ifrigt åtrår, eftersträfvar ngt, bemödar sig om ngt' (jfr Vgf.s 'zealous'), hvarur man med lätthet kom till nyansen 'nogräknad, kinkig, om person'; nyansen 'choice, picked passiv, eg. 'åtrådd, eftersökt'.

urg. **hrau̯sta-*: fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *hraustr* 1) 'modig og kraftig til sin Gjerning', 2) 'rask og rørig'; fsv. (Sdw.) *røster* 1) 'upprättstående, rak', 2) 'ståtlig 3) 'modig, frimodig', 4 'tapper, käck, rask, duktig, utmärkt'; jfr sv. dial. Rz. *röst* 'stor, stark och liflig'; fda. (Molb.) *ryst* 'stærk, rask' är utan tvifvel hithörande, reflekterar möjligen en afljudsform

---

[1]) Schlyter sammanför med orätt fsv. *vander* 'svår, kinkig' och fsv. *vānder* 'ond, elak' som ett ord. Det senare, som äfven uppträder under formen *ōnder* (se Kock, Arkiv V. 52, Wadstein, Fno. Homilieb. 72 not 3, Noreen, Aschw. Gr. § 65,7) har en motsvarighet i fno.-isl. *vándr* 'ond, slem' (äfven med förkort. á: *vandr*).

urg. **hré̯usta-* [1]). — I fråga om adjektivets etymon antar jag samhörighet med fno.-isl. *hriósa* stv. 'skjælve, ryste, gyse', nsv. *rysa*. Med hänsyn till nno. dial. *rjosa* 1) 'gyse', 2) '*drysse, falde ned*, om Støv, Sand, Jord m. m.' samt ags. *hréosan* 'störta, storma fram (engl. *rush*), falla, tumla' synes det sannolikt, att man till denna ordgrupp vidare har att hänföra nno. dial. *r*ŭ̄*sa* 'styrte, storme frem, gaa paa slump m. m.', nsv. *rusa* [2]). Till bet 'stor, stark' hos nsv. *röst* och fda. *ryst* jämföre man de till vb. *r*ŭ̄*sa* hörande nno. *rusjen* 'overordentlig, overvættes, vældig', *rusull* m. 1) 'en Kjæmpekrop'. 2) = Jøtul, *rusk* m., *ruska* f. 'stor, svær Person'; jfr vidare *r*ŭ̄*sen* 'fremstormende', *rusug* 'urolig, balstyrig'; — Grundbetydelsen hos adj. **hrau̯sta-* var enligt denna tolkning 'framstormande, käck, rask, modig o. dl.'

Verbalnomina på *-to-* med öfvergång till *n*-stamsflexion äro väl äfven:

fno.-isl. *gróði* m. 'Voxen, Væxt, Tilvæxt' Fr.² (jfr fno.-isl. *gróðr* m., gen. *-rar* 1) 'Groning', 2) 'Grode' samt *gróðr* m. gen. *-ar* 1 gg. i Fornno. Homil. = *gróði*, nsv.

---

1) Jfr härtill fsv. *rysta* 'skaka', nda. *ryste*, hvilka bevara den urspr. bet.

2) Persson, Wz. p. 81 ställer vb. *hriósa* 'skälfva bäfva' till ieu. roten *hreu̯s-* 'hart sein', som han abstraherar ur bl. a. av. *khruzh-di* 'Bosheit', *khruzh-dra* 'hart (moralisch)', *khraozh-dva* 'hart (vom Holze), gr. *κρυς-ταίνειν*, *κρυς-ταλλος*, lat. *crusta*, fht. *roso* m., *rosa* f. 'glacies, crusta'. Denna förmodan synes mig med hänsyn till betydelsen föga sannolik. Germ. roten *hreu̯s-* har, att döma af ofvan anförda aflägg, urspr. betecknat 'häftig rörelse' i allm. Fno.-isl. *hriósa*, nsv. *rysa* således eg. = skaka, darra af häftig sinnesrörelse. I fråga om denna betydelsehistoria hänvisar jag till en fullständig parallellism i fno.-isl. *hræða* 'förskräcka', *hræddr* 'förskräkt', hvilka ord (se J. Schmidt, Vocalismus II. 464, Persson, Wz. p. 167) höra samman med lit. *kretù krelė́ti* 'sich hin und her bewegen, sich schütteln, wackeln', *kreczù krė́sti* 'schütteln' (**krĕt-*).

grodd, samt mht. *gruot*, *ti*-stam[1])). Till fno.-isl. *gróa*, nsv. *gro*.

fno.-isl. *ótti* m. 1) 'Skræk, Forfærdelse', 2) 'Fare' 3) 'Frygt' af en grundf. **ōhtan*- till got. *ōg* 'jag fruktar', prt. *ōhta*, *ōgjan*, fno.-isl. *øgia* 'förskräcka'.

* *
*

Bland de i det föregående behandlade ieu. *to*-participen förekomma bildningar, i hvilka suffixkonsonanten *t* med en stamslutande dental i urgermanskan öfvergått till *ss*. I dessa fall (: ieu. **u̯itˢtó*-, find. *vittá*-, av. *-vista*-, gr. *ἄ-ιστος*: urgerm. **u̯issa-;* ieu. **setˢtó*-, find. *sattá*-, av. *-shasta*-, lat. ptc. perf. *sessus:* urgerm. **sessa-;* ieu. **mitˢto*-, lat. ptc. perf. *missus* till *mitto:* urgerm. **missa-)* är de germanska formernas ursprungliga funktion af *to*-particip genom bevarade utomgermanska motsvarigheter fullt säkerstäld. Med stöd af dylika former plägar man vanligen till förevarande participkategori äfven hänföra en mängd andra germanska nomina med inljudande *ss* (resp. *s* efter konsonant och lång sonant) i stammen, ehuru utomgermanska kriterier på den supponerade formutvecklingen saknas. Brugmann har emellertid i sin Grundriss I.² 671, 701, 704 påvisat ett antal fall, där i fråga varande urgerm. långa eller korta *s*-ljud återgår på ieu. *-ts*- eller *-dzh*- < *-dh-s-*, hvilka ljudförbindelser i urgerm. således sammanfallit med ieu. *-tˢt*-. I ett flertal hithörande germ. bildningar har man nämligen enl. Brugmann att spåra reflexer icke af *to*-particip utan af nominala och verbala *(e)s*-stammar. Som bevis härför tjäna följande af samma förf. anförda exempel.

---

[1]) Se v. Bahder, Verbalabstr, p. 75.

isl. *hniss* 'afsmak eller stark smak vid mat': gr. *κνῖσα* eller *κνίσσα* 'Fettdampf' af **κνῖτσ-*, lat. *nīdor* till isl. *hníta* 'stossen, sticken'.

isl. *víss*, fht. *wīs*, got. *(un-)weis* (gen. *weisis)* 'vis', urgerm. **ųīts o-* till find. *vēdas-* 'Kenntniss', rot *ųeid-*.

fht. *ās*, ags. *ǽs* 'Aas', lat. *ēs-ca*, fksl. *jas-li* 'Krippe' af **ēts-*, till lit. *ė́des-is-* 'Frass'.

isl. *hrósa* 'rühmen': till isl. *hróðr* (gen. *-rs, -rar*) 'Ruhm'.

got. *ga-weisōn* 'nach jemand sehen, besuchen', lat. *vīsō*: find. *vivitsa-ti* 'er erkundigt sich', i det närmaste samband med adj. *un-weis*.

isl. *hús*, fht. *hūs*, got. *-hūs* af ieu. **kūdzho-* < **kūdh-so-* (jfr lat. *cūlu-s* af **kūdzh lo-)*, till gr. *τό κεῦθος* (*κεύθειν* 'verbergen', ags. *hýdan* d. s.).

isl. *eisa* f. 'glühende Asche' af **aidzh-* < **aidh-s-*, till find. *ēdhas-*, gr. *τό αἶθος*.

Till dessa af Brugmann meddelade exempel lägger jag ännu fno-isl. *skass* n. 'trollkvinna'. Ordet är uppvisadt i literaturen 2 ggr; ett tredje beläggställe har formen *skars*, som möjligen beror på felskrifning; man jämföre nämligen det till *įōn*-stam utvidgade isl. *skessa* f. = *skass*, äfvensom adj. *skessi-ligr* 'af Udseende som *skass*'. Kögel har Beitr VII. 176 återfört subst. *skass* på en ieu. grundform **skat-tó-*, som vore *to*-ptc. till got. *skaþjan* 'skada'. Sammanställningen med vb. *skaþjan* synes mig plausibel: jfr uttrycket *þú vart, en skǿða* (= skadlig) *kván! skass, valkyria, ǫtul, ámátlig at Alfǫdur*, Äldre Eddan, Hund. I. 38. Men analogt med ofvan nämda fall torde *skass* närmast böra förbindas med *s*-stammen gr. *-σκηθες-* (*ἀ-σκηθής* 'schadlos'), got. *skaþis* n. 'Schaden'.

Nedan uppräknade nomina, i fråga om hvilkas stambildningssuffix direkta utomgermanska kriterier icke kunna påvisas, men hvilka det oaktadt vanligen uppfattas som *to-*

particip, betraktar jag på grund af det ofvan sagda såsom tvetydiga till sin stamformation.

a) Adjektiv.

urgerm. **funsa-:* fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *fúss* 1) 'begjærlig efter, tilbøielig til noget', 2) 'saadan som man vil være af med eller lade gaa fra sig'; fsv. (Sdw.) *fūs foos* 1) 'villig, begärlig, ifrig att komma till', 2) 'kommen till styrka (?)', jfr *framfūs* 1) 'ifrig, brådstörtande häftig, obetänksam', 2) 'förmäten, oförskämd'; ä. da. (Kalk.) *fūs* 'begiærlig, ivrig', *bonde-fos* 'plump, dristig'. Germanska paralleller: fht. *funs,* fs. *fūs,* ags. *fús* 'promtus, bereit, willig, geneigt'. Man har fattat germ. **funsa-* som **funssa-* = ieu. **pn̥t^s-to-* till ieu. roten *pent- pn̥t-* i got. *finþan,* nord. *finna* 'inveniri', fht. *funden,* ags. *fundian* 'ila', fht. *fendo* (< **fanþio)* 'Fussgänger'. Se Schade, Wbch[2] 232 a, Kluge, Beitr. IX. 154, Nom. Stammb.[2] § 221 o. s. v.

urgerm. **hressa-:* fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *hress* 'saadan som er i god Stand, vel ved Magt, i Besiddelse af fuld Helbred og gode Kræfter', jfr *hressa (st)* 1) 'giøre *hress*', 2) 'gjøre frimodig, opmuntre', 3) 'restaurere', *hressleikr* 'Tilstand, Stilling hvori man er ved Magt', *hressliga* adv. 'med Manddom og Kraft'. Adj. i fråga förbindes vanligen med germ. **hrussa-* 'häst': fno.-isl. *hross* n., fht. *ros* (gen. *rosses),* fs. *hross,* ags. *hors.* Kögel, Beitr. VII. 176, återför detta ord på ieu. grundformen **kret-to-* resp. **kr̥t-to-,* hörande till en ieu. rot *(s)kerd- (s)kred-* i gr. *κραδάω κραδαίνω* 'schwinge, schüttele, pass. 'wackele, zittere', isl. *hrata* 'to stagger, fall, tumble', find. *kŕ̥rdati* 'springt, hüpft', mht. *schërzen* 'fröhlich springen,

scherzen'. Denna tolkning är emellertid högst osäker [1]). Intet hindrar att med Schade, Wbch² 426 a ställa dessa ord till roten *k(e)rs-* 'laufen' i lat. *curro* (jfr *equirria* för *equi-quirria* 'Pferderennen' [2])), mht. *hurren* 'sich schnell bewegen'. Kluge, Wbch⁶ 'Ross', betecknar hvartdera af dessa tolkningsförslag som osäkert [3]).

urg. **hu̯assa-*: fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.²) *hvass* 1) 'hvas, skarp', 2) 'rask og kraftig i sin Bevægelse', 3) 'haard, grov, om Tøi eller Klæder', 4) 'skarp, om Lyd, Vocal, Accent'; fsv. (Schl. Sdw.) *hvas* 1) 'hvass, skarp, skärande', 2) 'genomträngande', 3) 'stormande, häftig, ifrig', 4) 'ojämn, oländig', 5) 'besvärlig', 6) 'skarp, sträng, barsk'; nda. *hvas*. Germanska paralleller: got. **ƕass* i *ƕassaba* adv. 'scharf, streng', *ƕassei* f. 'Heftigkeit, Strenge', fht. *hwas was*, ags. *hwæs* 'scharf'. Kögel, Beitr. VII. 175 (jfr Kluge, P. Grundr. I.² 432, Noreen, Urg. Lautl. p. 190) ansätter en ieu. grundf. **ku̯at-to-* < **ku̯ad-to-*, ett *to*-ptc. till ieu. roten *ku̯ad- kud-* i find. *códati codáyati* 'treibt an', isl. *huatr* 'keck', *huetia* 'anspornen' etc.

b) Substantiv.

urg. **brūsa-*: nsv. *brus* n., nda. *bruus;* jfr mht. lt. *brūs* m., nht. *Braus*. Ordet sammanhänger närmast med fsv.

---

[1]) Till betydelseutvecklingen i fråga om germ. *hrussa-* 'häst' hänvisar jag till find. *háyas* 'häst', som står i samband med find. *ha jihīte* 'aufspringen, fliegen', nsv. *springare*.

[2]) Se Persson, Wurzelerw. p. 86 och där cit. lit.

[3]) Persson o. a. arb. p. 167 not 1 förbinder under tvekan germ. *hrussa-* 'häst' med lit. *kretù kretė́ti* 'sich hin und her bewegen, sich schütteln, wackeln', *kreczù krė́sti* 'schütteln', isl. *hræða* 'in Furcht setzen', *hræddr* 'erschrocken, ängstlich' (jfr J. Schmidt, Vocalismus II. 464), till ieu. roten *krĕt-*.

brūsa 'rusa på, fara vildt fram', da. *bruse* 'brusa, skumma, jäsa m. m.', lt. mht. *brūsen,* nht. *brausen,* antagligen äfven med ags. *brýsan* engl. *bruisen* 'krossa', mlt. *brēschen,* mht. ndl. *brieschen* 'skrika, ryta'. Enligt Osthoff, Morph. Unters. IV. 91, skulle germ. roten *brūs-* utgått från ett *to*-ptc. till verbet isl. *brióta* sv. *bryta,* något som dock är mycket osäkert. En germ. rotform *breụs-* är uppvisad i ags. *bréosa* 'Bremse', i fall detta, såsom Noreen Urg. Lautl. p. 83 antager, är etymologiskt hithörande. Man jämföre för öfrigt Tamm, Et. Sv. Ordb. 'Brus'.

urg. **ȝrūsa-:* nsv. nno. *grus,* nda. *gruus.* Enligt Jessen Et. Ordb. (under 'Grus') 'vel Laan af nt. *Gruus* (holl. *gruis*)'. Aasen betecknar den no. formen som „nyere Ord?" Ordet sammanhänger närmast med isl. *griót* n. koll. 'sten', nsv. *gryta,* fht. *grioz* m. n. 'Sand, Kies', mht. *griez grūz* m. n. 'Sandkorn, Sand, Kies', fs. *griot,* ags. *ȝréot* 'Sand'. Å utomgermansk botten höra hit lit. *grúdas* 'Korn' (*gru-sti* 'stampfen'), lett. *grauds* d. s., fksl. *gruda* 'Erdscholle'. Till den i denna ordgrupp ingående roten *ghrud-* 'rifva, söndermala' fattar man germ. **ȝrūsa-* som *to*-ptc.: **ghrūt-ˢto-.*

urg. **hlassa-:* fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.²) *hlass* n. 'Læs lagt paa *vagn* (ɔ: Slæde eller Hjulredskab)'; fsv. (Schl.) *lass las,* fda. *las(s)* (Jessen) d. s. Ordet uppfattas som ieu. **klat-ˢto-,* hörande till ieu. roten *klăt-* i got. *af-hlaþan* 'überbürden', fht. *hladan* 'laden', ett verb motsvarande isl. *hlaða,* ags. *hladan,* ffris. *hlada,* fs. *hladan* med grammatisk växling. Den tonlösa spiranten (*þ*) uppträder ännu i afljudsformerna ags. *hlóð* 'Beute, Haufe, Schar, Menge', flt. *hlōtha* 'Beute', till hvilka ord mht. *luot* 'Last, Masse, Menge' med grammatisk växling sluter sig. Beträffande denna rot jämföre man Osthoff, Idg. Forsch. V. 300 f., Uhlenbeck, Et. Wbch 2.

Jämsides med roten *klat-* går *klad-* i fksl. *klada* 'lege, stelle' [1]).

urg. **hnossa-:* fno.-isl. (Fr.[2]) *hnoss* f. 'Klenode, kostbar eller særdeles værdifuld Ting, som bruges til Prydelse'. Man förbinder ordet med isl. *hnióða* 'slå, stöta, hamra', fht. *hniotan* 'befestigen'. Persson, Wurzelerw. p. 134, förbinder härmed lett. *knūt* 'jucken'. Germ. **hnossa-* vore då framgånget ur ieu.**knut^s-to-* (eg. = smide), hvarom se t. ex. Noreen, Urg. Lautl. p. 191, Hellquist, Arkiv VII. 14. Isl. *hnoss* pl. *-ir* är ursprungligen väl *ō*-stam (beträff urspr. *ō*-stammar, hvilka flektera efter *i*-deklinationen, se Noreen, Aisl. Gramm.[2] § 310).

urg. **hrussa-*, se ofvan.

urg. **maisa-:* fno.-isl. (Fr.[2]) *meiss* m. 'Kurv' (jfr *høymeiss* 'Kurv l. Grinde til deri at føre Hø', *kola-meiss* 'Kurv som bruges til deri at føre Kul', fsv. (Schl.) *mēs* 'ett slags mått, troligen en korg af viss storlek', jfr sv. dial. (Rz) *meis mes* 'korg', fda. (Lund, Kalk.) *mēs* 1) 'kurv', 2) 'et maal'. Fht. *meissa* f. *(*mais-iōn-)* är utvidgad till *iōn*-stam. Man förbinder ordet med got. *maitan*, isl. *meita* 'abhauen, schneiden', nno. dial. *meit* = isl. *meiss*. Germ. **maisa-* < ieu. **mait^s to-* eg. 'zugehauenes Holzgerät (zum Tragen auf den Rücken)'. Se Lidén, Beitr. XV. 512 f., Noreen, Urg. Lautl. p. 192.

urg. **ōsa-:* nsv. *os*, da. *oes* 'stark lukt' (häraf vb. nsv. *osa*, da. *ose)* enligt Tamm, Arkiv II. 348, af äldre **ōssa-* = ieu. **ōt-^s to-* till roten *ŏd-* i lat. *ŏdor*, gr. *ὄζω ὄδωδα* 'lukta'.

urg. **snaisa-:* fno.-isl. (Fr.[2]) *sneis* f. 'Pind, tynd Kvist', ags. *snás* 'Spiess': ieu. **snoit-^s tā* till ieu. roten *sneit-* i got.

[1]) Jfr annorlunda hos Kluge, Wbch[6] 'laden[1]', som med orätt förenar ofvan anförda germ. verb och fksl. *klada* under en gemensam rot *kladh-*.

sneiþan fht. *snīdan* isl. *sníða* 'schneiden', *sneið* 'das Abgeschnittene, Stück'. Se Noreen Urg. Lautl. p. 192.

Till ofvan berörda i någon mån tvifvelaktiga *to*-bildningar höra ännu följande tvänne.

urg. **ȝazda-:* fno.-isl. (Fr.[2]) *gaddr* m. 'Pig, Od', fsv. *gadder* m., nsv. *gadd*, ä. da. *gad*, engl. *gad* d. s. (lån från nord. språk). Motsvarigheter föreligga i got. *gazds* m., fht. mht. *gart* m. 'udd, pigg' såmt å utomgermansk mark i fir. *gat* 'Weidenrute' och med annat genus i lat. *hasta* f. 'stång, lans, pik'. Till grund ligger en ieu. grundf. **ghadᶻdho-* (resp. **ghadᶻdhā)*, som enligt Brugmann, Grundr. I.[2] 626. 691. 704 har utvecklat sig antingen ur ett **ghadh-t-* eller **ghadh-dh-*. Roten *ghadh-* ingår för öfrigt i find. *ă-gadhita-s* 'angeklammert'.

urg. **hozda-:* fno.-isl. (Fr.[2]) *hoddr* f. 'Skat, Rigdom' med motsvarigketer i got. *huzd* n. 'Schatz', fs. ags. *hord* n. (i ags. äfven mask.) 'Schatz'. Å utomgermansk botten har man närmast att jämföra med gr. *κύσθος* 'Höhlung, weibliche Scham', lat. *custōs* 'väktare', nkymr. *cuthr* 'After, Mastdarm'. Germ. **huzda-* reflekterar närmast ieu. **kudᶻ-dho-*, en grundform, som enligt Brugmann Grundr. I.[2] 625 f., 704 återgår på ett ursprungligare **kudh-t-* eller ock **kudh-dh-* af en rot *keudh-* i gr. *κεύθειν*, ags. *hýdan* 'verbergen' [1]).

*   *
*

De ofvan granskade nord. bildningar, hvilka med säkerkerhet kunna anses innehålla ett *to*-suffix — jag förbigår alla

---

[1]) Uhlenbeck, Et. Wbch 80 sammanställer germ. **huzda-* alternatift med isl. *hauss* 'Schädel', lit. *káuszas* 'grosser Schöpflöffel', *kiáuszis* 'Ei', *kiauszė* 'Hirnschädel', find. *kóṣa-* 'Behälter', *kóṣṭha-* 'Unterleib, inneres Gemach, Vorratskammer, Ringmauer, Gefäss', en ordgrupp, hvarmed man äfven velat förbinda germ. *hūsa-* (se ofvan).

de mer eller mindre tvetydiga formationer med inljudande *-ss-* och *-s-*, hos hvilka man blott på analogisk väg slutit sig till denna stamafledning — företräda, såsom af den gjorda sammanställningen framgår, i sina rotstafvelser flere särskilda afljudsfaser. Svagt rotafljud föreligger i 15 adjektiv *(saða-, staða-, frīða-, sīða-, ųīða-, lūða-, holþa-, kunþa-* 'bekant', *kunþa-* 'besläktad' = *-kunða-, ʒrunþa-, slehta-, ųissa-, missa-* (pref.), *kusta-, hloþa-)* och 16 substantiv (mask. o. neutr. *hafta-* : lat. *captus* ptc., got. *hafts* o. s. v. adj.; mask. *munþa-, þrohta:* ags. *þroht* adj., *snūða-:* ags. *snúd* adj., *siųða- sūða-:* find. *syūtá-* lat. *sūtus* ptc.; mask. *n*-stammar: *doðan-: dauþa-* adj., *kulðan-: kalða-* adj., *fluhtan-, þūhtan-:* got. *-þūhts* adj.; neutra: *golþa-*, jfr lit. *geltas* 'gul', *holða-:* nno. *huld* ptc., *morþa-:* find. *mṛtá-* ptc., *sunða-, frusta-;* fem. *mulðō, ʒunþō ʒunðō* : find. *hatá-* ptc.; fem. *n*-stam: *haftōn-*, jfr ofv.). Af nämda subst. framträda icke mindre än 12 dels å germansk, dels å utomgerm. botten och delvis under annan rotform därjämte i en äldre adjektivisk eller participial funktion. Med *ĕ*-vokalism äro försedda 7 adj. *(biarta-, verþa-, melhta-, rehta-, hleų-þa- (-ða-), brǣ-þa- (-ða-), stinþa-)* och 6 subst. (mask. *sessa-*, jfr ags. *sess* n., : find. *sattá-* ptc.; fem. *þeųðō;* neutr. *hleų-þa-*, jfr adj. ofv. o. fksl. *slūtŭ* ptc., *skinþa-, sǣ-ða-:* fksl. *sě-tŭ*, lit. *sé-tas*, fsv. *sādher* ptc.; dessutom *minþa-* mask. l. neutr.), af hvilka trenne förekomma vid sidan af motsv. particip. Rotvokalismen *o (a)* slutligen möter i 12 adj. (*balþa-: balða-, halþa-, kalða-, skarða-, granþa-, kanhta-, sanhta-, ųanða-, lauþa-, dauþa-, hrausta-, trausta-)* och 8 subst. (mask. *ʒanða-:* find. *hatá-* ptc., *mōða-, ʒrōða-*, med utvidgning till *n*-flexion *ʒrōðan-, ōhtan-;* fem. *rastō-;* med *n*-stamsform *alðōn-:* germ. *alða-* ptc., *slahtōn;* neutr. *skafta-*), af hvilka tvänne äfven äro uppvisade i egenskap af participiala adjektiv.

Berörda afljudsväxling hos *to*-stammarna förutsätter en därmed förbunden urindoeurop. aksentväxling, hvars värkningar i själfva värket i flere fall ännu spåras i germ. språk. Denna vacklan i dessa bildningars ieu. aksentläge synes ha varit beroende af deras ursprungliga betydelsefunktion. I det ieu. urspråket funnos nämligen enligt nyare undersökningar (se Hirt, Der idg. Akz. p. 258 ff., Idg. Forsch. VII. 117 ff., Streitberg, Urg. Gr. p. 196 ff.) oxytonerade och paroxytonerade primära *o*-stamsbildningar, hvilka hade en hela kasusparadigmet genomgående fast aksent, i det densamma hvilade antingen på suffixet eller på rotstafvelsen. Af de båda stora betydelsekategorier, hvari dessa *o*-stammar sönderfalla, nomina agentis och nomina actionis, betona de förra, hvilka omfatta största kontingenten af *o*-adjektiven, suffixet, medan de senare förlägga hufvudaksenten på roten [1]. Denna aksentdifferens synes från början ha varit förbunden med en regelbunden afljudsväxling: oxytonering åtföljdes af s. k. svagt, paroxytonering af starkt rotafljud, ett samband som i flere fall tydligt skönjes i fornind. och grek. Men i regeln visar sig afljudsstadiernas ursprungliga fördelning redan i urspråklig tid ha undergått störingar i följd af formutjämning, hvilken tillika ofta framkallat rubbningar af det urspr. aksentläget.

I fråga om rotafljudet framgår denna starka formutjämningsbenägenhet klarast från de icke sällsynta afljudsföreteelser, hvilka förekomma hos ursprungligen ett och samma ord i en och samma betydelsefunktion (ss. antingen nom. ag. eller nom. act.) Af sådana fall kunna här anföras:

---

[1]) Verbaladjektiven på *-i̯o-*, hvilka i fornindiskan och grek., i strid med denna regel, betona rotstafvelsen, vill Hirt o. a. a. p. 275 f. på grund häraf förklara som sekundärbildningar. Angående hithörande nord. formationer hänvisar jag till detta arbetes förra del, kap. II p. 120 f.

Adj. och particip.

germ. *hleuþa-* (isl. *hlióðr*): *hloþa-*: *hlūða-*; germ. *kunþa-*, *kunða-*: *kinþa-*, *kinða-* (sbst. ptc.), germ. *granþa-*: *grunþa-*, germ. *holþa-*, *hulða-*: *halþa-*, germ. *kusta-* find. *juṣṭá-*: gr. *γευστός*, germ. *melhta-* (isl. *mialtr*): ieu. **mḷk-to-* (lat. *mulctus*, lit. *milsztas*), germ. *lūða-* (isl. *lúðr*): gr. *λυτό-ς*; germ. *ʒanða-* (sbst. ptc.): ieu. **ghṇ-tó-* (find. *hatá-*), germ. *ðauþa-*, *ðauða-*: *ðoða-* (fsv. *doþer* adj. (?), isl. *doði* m.).

Substantiv.

germ. *munþa-*: *minþa-*, germ. *ʒolþa-*: ieu. **ghel-to-* (lett. *zelts*): **ghol-to-* (fksl. *zlato*).

För vinnande af öfversiktlighet af de förhistoriska betoningsförhållandena hos här diskuterade nord.-germ. *to*-bildningar, sammanställer jag de bildningar, hvilka i detta afseende äro belysande, hvarvid det är af nöden, att substantiv och adjektiv särhållas.

I. Adjektiv.

1) Oxytona.

a) På grund af utomgerm. kriterier och Verners lag: *frīðá-*: find. *prītá-*, *uīðá-*: find. *vītá-*, *kunðá-*: find. *jātá-*.

b) Blott på grund af utomgerm. kriterier: *staðá-*[1] : find. *sthitá-* gr. *στατό-ς*, *lūðá-*[1] : gr. *λυτό-ς*, *uissa-*: find. *vittá-*, *kusta-*: find. *juṣṭá-* (= *júṣṭa-*, jfr gr. *γευστό-ς*).

---

[1]) Dessa germ. grundformer äro belagda blott genom fno.-isl. *staðr* resp. *lúðr*, i hvilka *ð* i och för sig kan bero på äldre *þ*.

c) Blott på grund af Verners lag: *sīđá-*, *sađá-* (däremot nom. act. *sōþa-* 'Sättigung' i got. *soþ* n.), *hulđá-* (jfr *holđ* n.), *balđá-*, *kalđá-*, *skarđá-*, *ųanđá-*, *sǣđá-* (fsv. *sādher* ptc., jfr isl. *sáđ* n.).

2) Paroxytona

på grund af Verners lag: *ʒránþa-: ʒránþa-*, *hólþa-: hálþa-*, *hlóþa-: hléųþa-* (jfr ieu. **kléų-to-m*), *kánþa-* 'bekant', *kánþa-* 'besläktad', *ųérþa-*, *stínþa-*, *bálþa-*, *láiþa-* samt *đáuþa-* = *đaųđá-*.

II. Substantiv.

1) Oxytona

enl. Verners lag: *siųdá- sūđá-* (: find. *syūtá-)*, *ʒanđá- ʒunđṓ* (: find. *hatá-*), *snūđá-*, *alđṓ-*, *kulđán-*, samt *sessa-* på grund af find. *sattá-;* för isl. *dođi*, hvilket saknar utomnord. paralleller, väntar man sig ett urg. *đođán-*. — Alla dessa bildningar äro jämväl uppvisade i egenskap af participiala adjektiv. Blott substantivisk funktion äga: *mulđṓ*, *þeųđṓ*, *sunđá-*, *mōđá-*.

2) Paroxytona

enl. Verners lag: *gólþa-*, *mórþa-*, *múnþa: mínþa-*, *skínþa-*, *hléųþa-*, *ʒúnþō-*.

Bland de ofvan sammanstälda adjektiviska bildningarna uppvisa de oxytonerade *balđá-*, *kalđá-*, *skarđá-*, *ʒanđá-*,

ʒanðá-, sǣðá- afljudsstadier, hvilka synas stå i strid med dessa formers betoning. Till *balðá-* sluter sig belysande *bálþa-* med regelbunden rotbetoning; men grammatisk växling hos *o*-stammarna är i ock för sig icke bevisande för ursprunglig, i germansk urtid fritt växlande aksent, utan kan vara resultatet af utjämningsprocesser mellan närstående former och besläktade ord. Hirt (o. a. lit.) antager att detta inflytande utgått från komparativen (och superl.), hvilken i ieu. och urg. tid var rotbetonad[1]. Streitberg åter förmodar (o. a. st.), att för de germanska (lika väl som för de baltisk-slav.) *o*-stammarna gällt en lag, enligt hvilken nom. och ack. sing. redan före aksentrubbningen aldrig skulle betonat suffixet, utan rotstafvelsen. Härigenom vore en ny, men tyvärr på otillräckliga grunder stödd, synpunkt vunnen för förklaringen af den grammatiska växlingen hos *o*-stammarna. — Adj. *kalðá-* är eg. ptc. till stv. isl. *kala* och antagligen en ombildning af urspr. **kulðá-* (jfr isl. *kuldi* m.) efter präsensformerna af nämda vb. Samma är kanske fallet med *ðauðá-* (jämte *ðáuþa-)* för urspr. *ðoðá-* (jfr isl. *doði* o. s. v.), hvilket eg. är ptc. till stv. isl. *døyia (*dau-);* jfr dessutom subst. got. *dauþus* m., isl. *dauði,* fsv. *dōþe* m. Jämte ptc. *skarðá-* går nom. act. isl. *skarð* n., från hvilket den starka rotvokalismen kan ha inkommit i ptc , ifall detta = ieu. **skor-tó-*.

Till de regelrätta oxytonerade adjektiven sällar sig ett antal substantiveringar af urspr. particip, uppvisande samma betoningsprincip: *siðá- sūðá-* m., *snūðá-* m., *sessa-* m. (o. n.), *ʒanðá-* m.: *ʒunðō* f., *alðōn* fem. *n*-stam, *ðoðan-*, *kulðan-* mask. *n*-stammar. Likaså äro väl *mulðō* (eg. 'det sönder-

[1]) Adjektivets trenne komporationsgrader ha i själfva värket i ett flertal historiskt (från find., grek. och germ. språk) uppvisade fall i fråga om aksent och afljudsstadium utöfvat ett ömsesidigt inflytande på hvarandra, hvarom närmare i nästa kapitel.

malade', d. ä. stoft, mull) och (?) *þeudō* eg. 'det uppsvälda, omfångsrika' (hop, skara, folkskara) intet annat än substantiverade particip, i hvilken funktion de dock icke äro uppvisade.

Af de paroxytonerade adjektiven förutsätta *ȝrunþa-*: *ȝranþa-*, *holþa-*: *halþa-* genom sitt rotafljud en ieu. aksentväxling, hvilken dock icke behöfver vara ursprunglig: den tonlösa spiranten kan ha inkommit från komparativen [1]. Man jämföre till *holþa-*, *halþa-* det i nno. *huld* möjligen bevarade ptc. *huldá-*, substantiveradt i fno.-isl. *hold* n., med regelbunden betoning. Alla tre formerna äro i grunden *to*-ptc. till samma verbalrot (*kel- kol- kl̥-* med bet. 'böja sig, sluta sig till, omhölja, betäcka, beskydda'), hvilkas grundbetydelse undergått differentiering i olika riktningar. — Det blott i personnamn mötande germ. *hlóþa-* (för väntadt *hlodá-*, jfr find. *çrutá-*, gr. *κλυτό-ς*) har mottagit rotbetoning från nom. act. germ. *hleuþa-n*, från hvilket äfven isl. *hlióðr* öfvertagit sin rotvokalism. — Den tonlösa spiranten i *kunþa-* 'bekant' är likaledes oursprunglig: jfr find. *jñātá-*, gr. *γνωτό-ς* (roten *gnē- gnō-* i variationsförh. till *gen-*), däremot t. ex. got. *kunþi* n. 'kännedom' med urspr. *þ*. Samma är ock förhållandet med adj. *kunþa-* 'härstammande': jfr dess gramm. växelf. *kunðá-* = find. *jātá-*. En mot betoningen i *kúnþa-* svarande rotvokalism är bevarad i germ. *kinþa-* (fht. *kind*), medan å andra sidan germ. *kinðá-* i fs. *kind* påvärkats af *kunðá-*. — Adjektiven *werþa-* och *laiþa-* ha äfven användning som substantiv, af hvilka åtminstone det senare (med bet. 'lidande'), kanske också det förra (jfr ags. *weorð* 'ransom, redemption, honour,

---

[1]) Jfr äfven fht. *halda* mht. nht. *halde* f. (< **hal-þō*) 'Bergabhang', som från början kan vara ett nom. act. (jfr nsv. *utsprång*, ty. *-abhang*) och i sådan händelse har regelbunden aksent, hvilken analogice kan ha öfvergått till ptc.

dignity') urspr. är ett nom. act., en funktion, som förklarar rotbetoningen; med germ. *laiþa-* jämföre man gr. (Hesych.) *λοιτός· λοιμός* ('pest, farsot'), hvilket, i fall formen är *o*-stam och tillförlitlig, skulle bevara den för adj. i fråga väntade suffixbetoningen. — För adj. *stínþa-* (i fall *a*-stam, utomnord. blott ags. *stīð?)* fattas hvarje förklaringsgrund. Ordets grundbetydelse osäker.

I fråga om de substantiviska *to- (tā-)* stammarna är gränsen mellan ursprungliga nomina agentis och nom. act. ofta svår att bestämma, då de senare ej sällan undergått betydelsenyanseringar, som gifva dem skenet af nomina agentis [1]). Af de oxytonerade bildningarna äro flertalet (se ofvan) substantiverade particip. Otvetydiga nomina act. äro *snūðá-* eg. 'skyndsamhet, brådska', *sunðá-* 'simning', *mōðá-* eg. 'häftig sinnesrörelse, uppbrusning', *ȝunðṓ* 'strid', af hvilka *snūðá-* ock *ȝunðṓ* mottagit suffixbetoning från motsvarande former i adjektivisk funktion (nom. ag. ags. *snúd* adj., find. *hatá* ptc. < **ghn̥-tó-)*.

Bland de paroxytonerade substantiven äro *mórþa-* (jfr. find. *mr̥-tá-* ptc., *mr̥-tá-m* n.: *már-ta-* 'dödlig, människa', gr *μορ-τό-ς* d. s.), *ȝúnþō* (jfr nom. ag. *ȝanðá-* < **ghon-tó-* och n. act. *ȝunðṓ*), *hleuþa-* rena nomina act. Möjligtvis äfven *minþa-munþa-*, *skinþa-* under förutsättning af genomgången betydelseutveckling. *ȝól-þa-* är eg. ett substantiveradt färgadj., jfr lit. *geltas* 'gul', find. *harita-* d. s. [2]).

Den redan ofvan berörda principen för de indoeuropeiska *to*-stammarnas ursprungliga betoning, näml. att nomina ag. (adjektiv o. particip) förlagt aksenten på suffixet, nomina act. däremot på rotstafvelsen, spåras ännu hos ett

---

[1]) Se Brugmann, Grundr. II. 431. 438 och där cit. lit.

[2]) Se Kluge, Nom. Stammb.[2] § 186 anm.

flertal af de i detta kap. undersökta nord.-germanska bildningarna. Ett antal andra formationer synas stå i strid med denna regel, afvikelser, hvilka dock i de flesta fall låta förklara sig såsom framkallade genom utjämningar.

KAP. XI.

Adjektiv bildade med *u*-suffix.

De germ. språken ha att uppvisa ett försvinnande antal adjektivbildningar, hos hvilka det indoeuropeiska nominalsuff. -*u*- bibehållit sig in i historisk tid. Om man bortser från några enstaka västgerm. former, är det endast gotiskan, som bevarar en särskild adjektivisk *u*-stamskategori, och äfven denna är, jämförd med motsvarande formationsgrupper i släktspråken, ytterst fåtaligt representerad. Orsaken till denna anmärkningsvärda fattigdom på germ. *u*-stamsadjektiv är, såsom kändt, dels att söka i den genom utljudslagarna framkallade förlusten af själfva stamsuffixet *(u)*, hvarigenom de gamla *u*-stammarna kommo att sammanfalla med *a*-stammarna, dels i dessa adjektivs i nord. och västgerm. språk (samt spårvis äfven i got.) framträdande benägenhet att öfvergå till *i̯a*-flexion, ett böjningsombyte, hvilket har sin grund i *u*-adjektivens från ieu. tid härstammande femininbildning med ett -*i̯ē*- -*ī*-suffix och hvartill för öfrigt lat. och litauiskan erbjuda parallellismer.

I västgerm. språk ledde en regelbunden ljudutveckling med nödvändighet till apokopering af *u* i de oflekterade kasusformerna af alla långstafviga *u*-stammar, former, hvilka följaktligen fingo utseendet af *a* stammar. Men genom ana-

logisk påvärkan från de talrikare, flekterade kasusformernas sida, hos hvilka *ja*-stamsböjningen redan därförinnan generaliserats, inträngde ändelsen *i* äfven i de oböjda formerna och vare sig alldeles utträngde den ursprungliga formen eller kom att existera jämsides med densamma. Nu voro emellertid de från urgermanskan öfverkomna långstafviga *i*-stammarna i de oflekterade formerna underkastade samma utljudslag, apokope af *i*. I anglosaksiskan var denna vokalförlust förbunden med *i*-omljud af stamvokalen, hvilket utgör ett kriterium på den urspr. suffixformen. Däremot uteblef *i*-omljudet i fornhögt. och fornsaks.[1]), hvarför dubbelformer med och utan *i* af fht. och fs. (långst.) adjektiv i och för sig icke äro bevisande för stamafledningsvokalen, hvilken kunnat vara ett *u*- eller *i*-suffix eller ock suff. -*ia*- i dess svagaste afljudsfas (?). Dessutom ha dubbelformer af ifrågavarande art i västgermanska språk (ish. i fht., sällan i ags.) äfven uppkommit därigenom, att ursprungliga *a*-stammar sekundärt öfvergått till *ia*-deklination, något som ytterligare försvårar tydningen af dessa former[2]).

Vidkommande särskildt gotiskan och de västgerm. språken har den adjektiviska *u*-stamskategorin och dess reflexer i korthet berörts af Behaghel, Germania XXIII. 275, Kluge, Nom. Stammb.[2] §§ 179—182. Brugmann, Grundr. II. 294 f., 298. 315, Wilmanns. Deutsche Gramm. II. 409, Braune, Got. Gramm.[3] § 131. Sievers, Ags. Gramm.[2] § 303; jfr äfven Schmidt, K. Z. XXVI. 371 f., Pluralbild. p. 72 f., Kluge P. Grundr. I.[2] 484, Hirt, Idg. Forsch. VI. 70 not 1, Streitberg, Urg. Gr. p. 274.

---

[1]) Jfr Streitberg, Urg. Gr. p. 175 f.

[2]) Jfr Braune, Ahd. Gramm.[2] § 249 anm. 2, Wilmanns, Deutsche Gramm. II. 414 f., Kluge, Nom. Stammb.[2] § 181 anm.

Hvad åter speciellt de nordiska språken beträffar, är det Söderberg, som i sin Forngutniska Ljudlära (p. 12) först uttalat tanken att af tillvaron af både omljudd och oomljudd form hos adjektiv sluta till ursprungliga *i*- eller *u*-stammar, en tanke som i hufvudsak akspeterades och vidare utfördes af Noreen, Landsm. I. 691, i en recension af S:s förenämda arbete. Noreens inlägg i frågan innebar tillika en närmare präcisering af S:s förslagsmening. Medan S. i fråga om de af honom åberopade dubbelformerna icke gjorde skillnad mellan lång- och kortstafviga ordstammar, framhöll N. i stöd af de af Sievers Beitr. IV. 522 ff., V. 63 ff., uppdagade lagarna för synkope af *i*, att långstafviga adjektiv med omljudd och oomljudd form endast kunde förklaras som *u*-stammar: som *i*-stammar hade de ej kunnat förete någon oomljudd form, då ju *i* efter lång rotstafvelse synkoperades först efter *i*- omljudsperioden. Denna på Sievers återgående, tidigare allmänt delade uppfattning af *i*-synkopen, hvilken skulle inträdt tidigare efter kort tonstafvelse än efter lång, då ju *i* i senare fallet kvarlämnat omljud, i förra fallet icke, har sedermera kullkastats genom Kocks bekanta teori om tvänne nord. *i*-omljudsperioder, en äldre och en yngre (Arkiv IV. 141 ff., Beitr. XIV. 53 ff.), en åskådning, enligt hvilken just frånvaron af omljud vid kort rotstafvelse är ett bevis för att den följ. *i*-vokalen (liks. för öfrigt i västgerm. språk) i detta fall kvarstått längre än vid lång rotstafvelse. Enligt denna teori inträder hos långstafviga *i*-stammar *i*-omljud af rotvokalen i följd af självfva synkopen af *i*, och kunna desamma äfven enligt denna uppfattning således icke uppvisa någon oomljudd form.

Med tillämpning af denna förklaringsprincip har man sedermera sökt deducera gamla *u*-stammar ur ett mindre antal andra nord. adjektiv med ofvan berörda formväx-

ling; se Noreen, Arkiv I. 167 f., Sv. Landsm. IV. 48 not 5, Aisl. Gr.[2] § 353 anm. 1, Lundgren, Uppsala studier p. 16 f. Med de i gotiskan bevarade faktiska *u*-stamsformerna (jämte några få kortstafviga västgermanska) samt det fåtal hittils från särskilda germ. språkområden påvisade bildningar, hvilka kunna göra anspråk på att gälla som reflexer af en urgerm. *u*-deklination, torde denna formkategori för de germ. språkens vidkommande emellertid icke ens närmelsevis vara uttömd, att döma nämligen af den rikedom samma formklass företer i flere bland släktspråken, särskildt i fornindiskan, grekiskan och litauiskan.

I det följande lämnas först och främst en så vidt möjligt fullständig sammanfattning af alla nordiska räster af historiskt (i andra ieu. språk) uppvisbara adjektiviska *u*-stammar. Därnäst följer en undersökning af ett antal andra nord. adjektiv, hvilka, ehuru utomnord. motsvarigheter med *u*-deklination icke äro kända, på grund af sin formbeskaffenhet kunna förmodas utgöra reflexer af ursprungl. *u*-stammar. Under en tredje kategori upptagas sedan till granskning ett antal germ. adjektivbildningar (för såvidt de äfven förek. å nord. språkområde), hvilka synas innehålla spår af en urgammal (eg. väl på suffixafljud beroende) växling mellan *u*- och *u̯o*- stammar. Slutligen redogöres för några iakttagelser rörande affljudsföreteelser och spår af urgermansk aksentväxling hos i fråga varande formklass[1]).

I. Adjektiv med utomnordiska *u*-stamsformer.

ieu. **tənu-:* n. sg. f. **tənu̯ī* (st. **tənu̯ĭē-)*, urg. **þunu-* (analogiskt **þunnu-)* resp. **þunu̯ī* > **þunnī* (st. **þunni̯ō-)*:

[1]) Hithörande frågor berördes af mig i korthet i ett vid 5. Nordiska Filologmötet i Kristiania (aug. 1898) hållet föredrag.

fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *þunnr* 'tunn' (jfr *þunnvange*, no. dial. Aas. *tynnvange* 'tinning'); fsv. (Sdw.) *þunner* nsv. *tunn*, fryksdalsm. *tøn* (jfr nsv. *tinning)*, fda. (Molb.) *tynd*, nda. *tynd* < **tynn* (jfr *tinding)*. Germ. motsvarigheter: fht. *dunni* mht. *dünne* nht. *dünn* (jfr fht. *dunwengi tunwengi* mht. *tunewenge*, med spår af den urspr. *u*-st. **þunu-)*, ags. *ðynne* engl. *thin* (jfr en räst af *u*-stammen i ags. *ðun-wang, -wenge)*, lt. *dunn dünne* (nlt. *dunninge dünninge, dunnje dünnege)*, ndl. *dun*. Utomgerm. paralleller: find. *tanú-* (f. *tanvī)*, gr. *τανύ- γλωσσος* 'mit gestreckter, langer Zunge', lat. *tenu-i-s*, samt med k_2o-utvidgning fksl. *tьnŭ-kŭ*, hvaraf å ena sidan *tĭnŭkŭ*, čeck. *tenký*, å andra sidan *tŭnŭkŭ*, ry. *tonkij*. Jfr gr. *ταναός* (= *τανύ-)* < **τανα-Ϝό-ς*, fir. *tana* 'dünn', korn. *tanow*, bret. *tanau* af urkelt. **tanavo-s* (däremot kymr. *teneu)*, hvilka former sannolikt reflektera en ieu. grdf. **tənə-u̯o-s*[1]); därtill med annat rotafljud lit. *tenvas* 'tunn' lett. *tëws*. Till grund ligger ieu. roten *ten-* 'sträcka, utspänna' (find. *tanōti*, gr. *τείνω*, got. *þanjan* o. s. v.). I fråga om etymologin se Schade, Wbch[2] 115 a, Kluge, Wbch[6] 'dünn' o. s. v.

ieu. **tr̥sú-*, urg. **þurzú-* (: **þurzi̯ō-)*: fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *þurr* 'siccus', fsv. (Rqv. II) *þorr: þørr, þirr* (bägge af **þyrr)*, fda. (Molb.) *thyr, thør, thiur* (eg. *thyr:* ntr. *thiurt*[2])). Germ. motsvarigheter föreligga i got. *þaúrsus*, ags. *ðyrre*, fs. *thurri*, fht. *durri* mht. *dürre* nht. *dürr*, äfvensom en utomgerm. i find. *tr̥ṣú-* 'gierig, lechsend'. Till ieu. roten *ters-* i find. *tŕ̥ṣyati* 'dürstet', gr. *τέρσομαι* 'werde trocken', got. *gaþaírsan* 'verdorren', fno. *þerra* 'trocknen' o. s. v. Se t. ex. Fick, Wb.[4] I. 61, 225, 444.

ieu. **pelu-*, urg. **felu-:* fno.-isl. *fiǫl* adv. 'mycket' före-

---

[1]) Jfr Brugmann, Grundr. II. 293, 298, I.[2] 171, 176, Fick, Wb.[4] II. 128.

[2]) Noreen, P. Grundr. I.[2] p. 593.

kommer blott som förra led i sammansatta ord; jfr å östnord. språkområde fgutn. *fiel kunnuger* 'mångkunnig'. Ordet äger paralleller å germansk botten i got. *filu*, ags. *feolu*, ffris. *fēl*, fs. fht. *filu*, neutr. af ett adj. **felu-z*, identiskt med fir. *il* 'mycket' och afljudande å ena sidan med ieu. **pəlu-*, uppvisadt i find. *purú-*, av. *pouru-*, fpers. *paru-*, gr. *πολλοί* 'många' (< **πολιο-* < **πολFιο-* på grund af femin. stammen **πολFια* < **pələu̯i̯ā*[1]): find. *pūrvī* f. 'multa'), möjligen äfven i gr. *πολύς πολύ* (i fall = **παλύ*[2]), vidare i ffris. *ful (*fulu)*, å andra sidan med ags. *fealo (*falu-)* 'mycket'. Adj. hör till roten i germ. *fulla-* 'full' *(*pl̥-no-)*, se Schade Wbch[2] 195 a, Uhlenbeck, Et. Wbch 42, Kluge, Wbch[6] 'viel' o. s. v.

ieu. **kartú-*, urg. **hardú- (: *harđi̯ō-)*: fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *harðr* 1) 'haard, fast (mods. blød)', 2) 'i Besiddelse af Kraft og Vilje til at gjøre Modstand, ubøjelig, haardnakket', 3) 'heftig, ivrig i sin Bevægelse eller Adfærd for at vinde Fremgang', 4) 'haard, streng, voldsom, saa at det falder tungt at taale det', 5) 'sat i en slem Stilling, lidende under haard Behandling'; fsv. (Schl. Sdw.) *harþer (harder): hærþer (hærder)* d. s.; fda. (Lund) *harth*, (Kalk.) *hard* d. s. Å germ. språkbotten motsvara got. *hardus* 'hart', fs. *hard*, ffris. *herd*, fht. *hart: harti herti*, mht. *hart herte* 'hart, fest, festhaltend, andauernd, ausdauernd, hartnäckig, drückend, schwer, schmerzlich', ags. *heard* 'hart, stark, tapfer', engl. *hard* 'hart, schwer, herbe' *(hardy* 'stark, tapfer'). Substantiveradt föreligger adj. i fno.-isl. *herðr* f. (vanl. blott pl. *-ar)* < **harđi̯ō-* (= fi. lånord. *hartio)* 'skuldra' samt *herðe* f. *(īn*-st.) 'hårdhet'. Adj. är urbesläktadt med gr. *κρατύς* 'stark, gewaltig, fest, hart' (med afvikande svag rotvokalism: ieu. **kr̥tu-)*, jfr äfven *κρατερός*

---

1) Se Brugmann, Grundr. I.[2] 272; jfr dock Streitberg hos Hirt, Idg. Akz. p. 220.

2) Se Brugmann l. c.

καρτερός d. s., *κρατός*, æol. *κρέτος* 'Stärke', *καρτα* adv. 'stark, sehr'; vidare med find. *katú-* 'beissend, scharf, v. Geschmack', lit. *kartùs* 'bitter' (till betydelseutveckl. jfr engl. *hard* 'herbe'). De find. ock lit. parallellerna hänvisa på ieu. roten *kert-* 'schneiden'; jfr samma betydelsehistoria i find. *khara-* 'hart, rauh, scharf': ieu. rot *k(h)er-* (av. *ker-)* 'schneiden'. Se ang. adj. i fråga Schade, Wbch² 374 b, Kluge, Wbch⁶ 'hart', Uhlenbeck, Et. Wbch 69 o. s. v.

ieu. urg. **u̯alu-:* fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.²) *valr* 'rund', jfr sammanss. fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.²) *sívalr* 'rund', msv. (Sdv.) *sival* [1]) 'rund, kupig, konvex, klotlik', fda. (Molb., Dansk Glossarium) *sivæl* d. s., nisl. (Eg. Vgf.), *á-valr* 'semirotundus'. Å utomnordisk språkbotten föreligger en motsvarighet i lit. *apwalùs* 'um und um rund, kugelrund'. Å germansk mark är sms. *sívalr* o. s. v. nära besläktad (afljudande) med fht. *sina-wël sinu-wël sine-wël*, mht. *sine-wël sin-wël* 'rund, kugelrund, kreisförmig, gewölbt'; jfr ags. *sinewealt sinweald* 'round, circular' (Sweet, Stud. diction.). Etymologiskt samband äger sannolikt äfven rum med subst. got. *walus* m. 'Stock, Stab', fno.-isl. *vǫlr*, ags. *walu*. ffris. *walu* i *walubēra* 'Stabträger', möjligen en substantivering af adj. *u̯alu-* [2]). Osäkert är, om med denna ordgrupp äfven sammanhänger fno.-isl. *brún-vǫlr (-volr ?)* 'alvorlig af Udseende og Miner, med rynkede Bryn ?', Fr.² (1 gg), *brún-vǫlvi, brúnǫlfi* d. s. (jfr isl. *brún-hvítr* 'som har hvide Øjenbryn'). Till grund ligger ieu. roten *u̯el-* i find. *valati* 'wendet sich', fksl. *valiti* 'wälzen', lit. *vélti* 'walken', gr. *ἐλ-ύω* 'winde', lat. *volvo*, got. *walwjan* 'wälzen'; se Schade, Wbch² 1083 b, Uhlenbeck, Et. Wbch 163.

---

[1]) Msv. (Sdw.) *sihvalver (sij-, sy-)* 'rund' är obesläktadt (jfr vb. *hvälfva)*.

[2]) Se Hellquist, Arkiv VII. 8 (i anslutning till Fick).

ieu. **suādú-*, urg. **swōtu-: *swōtia* fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *sǿtr*, fsv. (Rqv. III, VI.) *söter*[1]), nsv. *söt*, nda. *söd*. Ett spår af en oomljudd biform *sōt-* är bevaradt i nord. mansnamnet isl. *Sóte*, fsv. *Sothe*, fda. *Soti* (jfr fda. kvinnonamnet *Sōta*), som synes vara en lämning af en gammal sammansatt nominalbildning med motsvarighet i grek. namn, innehållande adj. ἡδυ-[2]). Altså eg. nom. sg. isl. **sótr* fsv. fda. **sōter* (**swōtu-*), ack. sg. *sōtan* (**swotia-*) o. s. v., en formväxling som utjämnades till förmån för adj.:s omljudda kasus. Å västgerm. språkområde möter samma adj. i fht. *suozi* (*swuozi*), ss. adv. *suoze swuoze*, fs. *swōti*, ndl. *zoet*, ags. *swēte* (engl. *sweet*): *swót-* i adv. *swóte*, *swót-lic* o. a. smss. Gotiskan uppvisar formen *sŭts*[3]) (*suts* n. sg. m. I. Timot. III. 3, *sutja* a.

---

[1]) Söderwall uppför under tvekan ett adj. *sotter* 'ljuf, behaglig, skön' i stöd af superlativformen *sottast* (för *sötast*?), Cod. Bildsten. 259.

[2]) Se Lundgren, Uppsalastudier p. 18 f.

[3]) Enl. J. Schmidt, K. Z. XXVI. 380 vore formen *sūts* den riktigare. Lång stamvokal antages af bl. a. E. Bernhardt, Die got. Bibel des Vulfila, Uhlenbeck, Et. Wbch, Streitberg. Urg. Gr. p. 177, Sistsagde förf., liksom redan tidigare Kahle, Zur Entwicklung der konson. Dekl. p. 3 (jfr Osthoff, Literar. Centralbl. årg. 1876 p. 180), antager, visserligen med någon tvekan, formen vara uppkommen genom ljudlagsenlig *u*-synkope af förgot. **sūtu-s*. Äfven om stamvokalens supponerade långa kvantitet vore riktig, är formens tydning som *u*-stam otillfredsställande. Som bekant har Kock, Beitr. XXI. 429, på ett öfvertygande sätt ådagalagt oriktigheten i den formulering af den got. utljudslagen för *u*, som gifvits af Hirt, Idg. Forsch. I. 216, och Streitberg, Urg. Gramm. p. 177, en formulering, enl. hvilken *u* ljudlagsenligt skulle bortfalla i alla 2-stafviga *u*-stammar med lång rotstafvelse. Enligt Kock bortfaller *u* hos så beskaffade ord endast i absolut utljud (jfr got. *tagr*: gr. δάκρυ), kvarstår däremot om det skyddas af konsonant, såsom fallet är hos maskulina, feminina och adjektiviska *u*-stammar. Hos de sistnämda förekommer emellertid äfven former sådana som *hardu* (neutr.), hvari *u*-et ljudlagsenligt bort bortfalla. Att synkopen här uteblifvit beror, ss. Kock med rätta antager, på systemtvång (jfr mask. o. fem. *hardus* etc.). Jfr van Helten, Beitr. XXI. 476 f., Hirt, ib. XXII. 223 ff., Brugmann, Grundr. I.[2] p. 929.

sg. f. ib. II. 2, jfr *un-suti* n. (?) 'Unruhe, Aufruhr' i *un-sutjam* II. Kor. VI. 5) 'angenehm, behaglich, ruhig' med afvikande svag rotvokalism och öfvergång till *ia*-deklination i likhet med de västgerm. och nord. formerna. Utomgerm. paralleller: find. *svādú-* 'söt', gr. ἡδύς, dor. ἁδύς, lat. *suāvis (*suādvis);* jfr gall. *svadu* i *Svadu-genus* och *Svadu-rīx*, ir. *Sadb, Sadhbh,* kvinnonamn (urkelt. *svadu-* 'süss', Fick, Wbch[4] II. 321). Till grund ligger roten i lat. *suadēre* 'überreden', gr. ἥδομαι 'freue mich', ἡδονή 'Lust', find. *svādate* 'ist erfreut, geniesst'. Se Schade, Wbch[2] 898 a, Fick, Wbch[4] I. 152, 340, 577, Kluge, Wbch[6] 'süss' o. s. v.

ieu. **sṷēru-*, urg. **sṷǣru-: *sṷarriō-:* fno-.isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *suárr* 'tung, besværende, besværet', fsv. (Sdw.) *swār* 'tung, grof, stark, stor, svår, häftig m. m.', nsv. *svår*, fda. (Lund) *swār*, nda. *svar, svar.* I nno. diall. förekommer endast en *i*-omljudd form *svær* 1) 'svær, haard, heftig', 2) 'droi, meget stor', och härmed öfverensstämmer sv. dial. (Rz) *svär* 'tung, stor'. Nda. uppvisar tvänne former *svar* och *svær,* hvilken sistnämda af Jessen, Et. Ordb., antages vara tyskt lån, något som med hänsyn till ofvan anförda parallellformer är osäkert. Denna nordiska formväxling låter redan i ock för sig förmoda en till grund liggande gammal *u*-stam, ett antagande som äfven finner stöd i adj.:s motsvarigheter i västgerm. språk: jfr fht. *swār: swāri,* mht. *swār: swære* nht. *schwer* (adv. fht. *swāro),* fs. *swār: swāri,* ags. *swǽr(e), swǽr, swǽre* (adv. *swáre: swǽre).* Got. uppvisar adj. *swērs* 'geehrt, wert', hvilket trots sin afvikande betydelse (jfr nsv. *vikt, viktig)* och sin afvikande *a*-stams flexion (Phil. II. 29: *þans swaleikans swērans habaiþ)*[1]) väl bör förbindas med ifrågavarande **swæru-*. Den got. formens böj-

[1]) Got. *swērs* kan följaktligen ej med Paul, Mhd. Gr. § 139, anm. 2 återföras på urg. **swēriz.*

ning som *a*-stam kan vara oursprunglig. Exempel på att ord på associativ väg öfvergått från en flexionskategori till en annan äro ej sällsynta, om också grunden därför i hvarje särskildt fall ej kan angifvas. Att specielt en adj. *u*-stam antagit *a*-deklination kan i betraktande af den stora rikedomen på *a*-stammar ej förvåna. Man jämföre analogt härmed got. *wōds* (ack. sg. *wōdan)* 'wütend' : ags. *wód, wéde* (< **wōdu-* [1]), fi. lånordet *harras* gen. *-rtaan* : got. *hardus* (Thomsen, Einfluss pp. 86, 123). — Som *u*-stam möter detta adj. äfven å utomgermansk botten: jfr. lit. *svarùs* 'schwer' med rotafljud (väl = ieu. **sṷəru-)*. Ordet är urbesläktadt med lit. *svèrti* 'wägen', *svóras svárus* 'Gewicht', alb. *vjer* 'ich hänge auf' etc. Se Schade, Wbch[2] 903 a, Kluge, Wbch[6] 'schwer' o. s. v.

ieu. **soi̯-nu-*, urg. **sai̯-nu-: *sai̯-ni̯ō-:* fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *seinn* 'langsom, sen', fsv. (Sdw.) *sēn*, fda. (Lund) *sīn* d. s. Ordet motsvaras utomnordiskt af ags. *sáne* 'sluggish, slow, cowardly' (jfr *a-sānian* 'become langvid. weak'). mht. *seine* 'langsam, träge, klein, gering' (jfr *seinen* svv. 'verzögern, aufschieben') samt af ett got. **sainus*, liggande till grund för vb. *sainjan* 'säumen, zögern'. Adj. i fråga uppfattas vanligen som *ni*-stam (se Kluge, Nom. Stammb.[2] § 229, Uhlenbeck, Et. Wbch p. 120), men med orätt. Ordet är afledt med suffixet *-nu-*, jfr näml. lit. *at-sainus* 'nachlässig' Persson, Bezz. Beitr XIX. 279, Lidén, ibid. 284. Man plägar förbinda ordet med got. *seiþus* 'spät', find. *sāyam* 'spät', lat. *sē-rus*, fir. *sí-r* 'longus, diuturnus', lat. *sino* (perf. *sīvi)* 'lasse', *desino* 'lasse ab, höre auf'. Se Schade, Wbch[2] 750 b, Uhlenbeck, l. c , o. s. v.

ieu. **mē-ru-*, urg. **mǣ-ru-: *mǣ-ri̯ō-:* fno.-isl. (Eg. Vgf.

---

[1]) Så hos Kluge, Nom. Stammb. § 181. Ags. *wéde* kunde dock ha sekundärt *-e;* jfr ags. *snytre* (1 gg, poet.) = *snotor*, isl. *snotr*, got. *snutrs*, gr. *ἁδρός* (*ro*-st.).

Fr.[2]) *mérr* 'fortrinlig, berømmelig', fsv. (Sdw.) *mær* 1) 'fräjdad, berömd', 2) 'ansedd, förnäm', 3) 'lysande, härlig', 4) 'utmärkt, stor', 5) 'dyrbar, kär'; fda. (Molb.) *mær*. Adjektivets karaktär af *ịa-(:ī-)* stam framträder äfven i urnord. (Thorsbjærg) *mariR* 'berömd'. Med oomljudd form (på grund af sin ställning i svagtonig stafvelse) föreligger adj. som senare led i ett antal personnamn: jfr fno.-isl. *Ingemarr* = Tacitus' *Inguiomērus,* nno. dial. *Ingemår (-*mārr),* fsv. fda. *Ingemar, -mār* (nsv. dial. *-mår*). Ordet äger germ. motsvarigheter i ags. *mǽre,* fs. fht. *māri* 'herrlich, berühmt', got. *waila-mērs* 'gut berufen, guten Ruf bringend' (blott 1 gg belagdt: *-mēr* nom. sg. ntr. Phil. IV, 8). Afledningar af adj. i fråga äro bl. a. got. *mērjan* 'verkündigen', fs. *mārian,* fht. *mārjan,* got. *us-mērnan* 'durch Verkündigung bekannt werden', got. *-merei* svf. i *wajamērei* 'Lästerung', *wajamereins* d. s., *mēriþa* 'Kunde, Gerücht', fht. *mārida,* fs. *māritha* d. s., fht. *māri* stn., *mārī* = got. *mērei.* Man sammanställer adj. i fråga vanligen med fksl. *-měru* i *Vladiměru* 'Waldemar' o. a. egennamn (jfr hos lat. skriftställare analoga germ. namnbildningar på *-mērus -mēris: Segimērus, Teutomērus* o. a.). Med hänsyn till den slav. formen, som utesluter antagandet af *ịa*-flexion, medan dess faktiskt bestående *o*-flexion historiskt sedt kan ha framgått ur äldre *u*-deklination, vill Osthoff, Beitr. XIII. 431 ff., förklara de germ. *ịa*-formerna såsom urspr. tillhörande *ịa*-stammen af ett gammalt *u*-stamsparadigm. Got. *-mērs* är en analogibildning efter *ịa- (:i-)* stammarnas nom. sg. (urn. *mariR),* jfr got. *sūts* (**sūtis)* i det föreg. I etymologiskt afseende förbindes adj. i fråga med de därmed afljudande gall. *-mārus* i *Viridomārus,* fem. *Smertomāra* o. a. egennamn, fir. *már mór* fkymr. *maur* 'gross, bedeutend', gr. *-μωρο-ς* i *εγχεσί-μωρο-ς* 'speerberühmt' o. a. smss. Till grund ligger en ieu. rot *mē- mō-*, att döma af

den fir. formens komparativ *máa mó (*mā-i̯ōs)* och superlativ *máam (*mā-i̯amo-s)*, komparationsformer hvilka å germ. botten ha sina motsvarigheter i got. *maiza*, fs. fht. *mēro* o. s. v., resp. got. *maists* o. s. v. Den etymologiskt motsvarande positiven **mō-ro-* (gall. *-mārus* ir. *már mór*, gr. *-μωρο-ς)* resp. **mē-ru-* (slav. *-měrŭ*, germ. **mē-ru-)* är således afledd med ett *r*-suffix. I etymologiskt samband med denna ordgrupp ställer J. Strachan K. Z. XXXIII. 304 ir. *maith* 'gut' (med öfverg. till *i*-dekl.), kymr. *mad*, arm. *mad* 'gut', fgall. *Teuto-matos* (*matos* = ieu. **mə-tó-s)*. Se för öfrigt Schade, Wbch[2] 592 b, Osthoff, o. a. st., Fick, Wbch[4] II. 201, Uhlenbeck, Et. Wbch 105, Kluge, Wbch[6] 'Märchen' o. s. v.

En germ. *ru*-stam framträder ännu i got. *qairrus* 'sanftmütig' (= urg. **kuerru-)*, som å nordisk språkbotten motsvaras af fno.-isl. *kyrr kuirr* 'lugn' (eg. nom. *kyrr*, ack. *kuirran*, jfr got. *qairrus* : ack. *qairrjana)* och fsv. *kwær* (= got. *quairrus)*. Å västgerm. mark föreligger samma adj. i mt. *kurre kirre*, mht. *kürre*, nht. *kirre* (af äldre **kurri quirri)*, nlt. *quir quer*, nordfris. *quer*. Med annat rotafljud förefinnes härjämte fsv. *kwar* (nom. pl. *kwarri(r))*, nno. dial. *kvar* jämte *kverr* i s. bet. Etymologiskt samband antages med lit. *gursta* 'legt sich (vom Winde)', *gurùs* 'bröckelig', lett. *gurstu gurt* 'ermatten' etc. Se Bezzenberger i Bezz. Beitr. III. 81, Uhlenbeck, Et. Wbch 114, Zupitza, Gutturale 84, Kluge, Wbch[6] 'kirre' (där äfven en alternativ tolkning gifves) [1]).

På tal om adjektiv, innehållande ett stambildande *ru*-suffix, vill jag ännu nämna nno. dial. *skyvr*, *skyver*, *skyvar* (komp. *skyvrare)* 'udrøi, kortvarig, som snart får Ende' med

---

[1]) Noreen, Svenska Etymologier p. 49 (= K. Human. Vetenskapssamf:s i Upsala skrifter V. 3), förbinder vårt adj. förslagsvis med nno. *kūra* 'huka i hop sig', nisl. *kúra* 'hålla sig stilla' (lån af mlt. *kūren* 'stå på lur', ty. *kauern* 'huka').

dess afledningar *skyvra* f. 'Udrøihed, Kortvarighed', *skyvra* vb. 'gjøre udroi', *skyvrast* 'blive udrøi' (Aas., Ross). Detta adj. kan nämligen från såväl formens som betydelsens sida sammanhänga med lit. *skubrùs (= skubùs)* 'schnell, eilig', lett. *skubrs* 'eilfertig', en *ru*-stamsbildning till den ieu. rot, som ingår i lit. *skùbinti* 'beeilen', *skùbintis* 'eilen', *skuba* 'Eilfertigkeit', got. *af-skiuban* 'verstossen', fht. *sciupan sciuben*, mht. nht. *schieben* 'stossen', ags. *sciofan*, fno.-isl. *skúfa (skýfa)* 'støde, gnave, skyde, trykke'.

Ofvan sammanställda, på historiskt uppvisbara *u*-stammar återgående nordiska adjektiv kunde ännu ökas med ett antal bildningar, hvilka emellertid upptagas i annat sammanhang i det följ. (afdeln. III).

I det indoeuropeiska urspråket kunde adjektiv utan vidare (d. ä. i samma suffixform) äfven användas i substantivisk funktion; jfr *o*-adjektiven i det föreg., särskildt de med *no-* och *to*-suffix bildade. Analoga substantiveringsprocesser förekommo under senare språkperioder och voro ofta förbundna med analogiska flexionsombyten. Som mer eller mindre säkra germ. (o. nord.) exempel på förhistoriska substantiveringar af *u*-stamsadjektiv tjäna följ. bildningar.

ieu. **pr̥t(h)u-* i find. *pr̥thú-* 'bred, vidsträkt', jfr subst. *pr̥thivī* 'jord': fno.-isl. *fold* f. (pl. *foldir)*, ags. *fold-, folde*, fs. *folda* f. 'jord, land, mark', framgångna ur ett omoveradt fem. = find. *pr̥thú-ṣ (pr̥thivī́* 'jord' moveradt fem.); jfr med oaspirerad tenuis litau. *platùs* och gr. *πλατύς* 'bred' (se Hellquist, Arkiv VII. 8).

ieu. **bhn̥ghu-* i find. *bahú-* 'mycken, talrik, riklig', gr. *παχύς* 'tjock, stor, grof': nsv. dial. *bunge* 'skogsdunge', nno. *bung* m. 'buckla på plåt', *bunga* f. 'liten hög', nisl. *bunga* f. 'bula, svulst', fht. *bungo* m., mht. *bunge* 'Knolle'. Med af-

ljud höra hit isl. *bingr* m., no., ä. da. och sv. dial. *bing*, fsv. *binge* nsv. *binge* 'hög, hop' (äfven 'upplagsrum' o. s. v.). Se Tamm, Et. Ordb. 36, Noreen, Urg. Lautl. 100. — Zupitza, Gutturale 177, förmodar samhörighet med lit. *bingùs* 'stattlich', *prabanga*, lett. *būga* 'dichte Menge, Überfluss'.

ieu. **l̥nghu-* i ind. *laghú-* gr. ἐλαχύς (jfr lit. *lengvas*) 'lätt': fno.-isl. *lunga* n. (blott ntr. pl. belagdt) 'lunga', fsv. (Sdw.) *lunga* f., fht. *lungun* f. (pl. *lungunnā*), ags. *lungen(n)* f., engl. *lungs* (eg. plur.). Jfr portug. *leve* 'lunga' till lat. *levis*, engl. *lights* 'djurlunga' till *light* 'lätt', ry. *legkoe* 'lunga' till *legkij* 'lätt'. Se Schade, Wbch[2] 577 b, J. Schmidt, Pluralbild. p. 74. 108, Hellquist, Arkiv VII. 9, Kluge, Wbch[6] 'Lunge'.

Till dessa (och möjl. ännu andra) urgamla substantiveringar af *u*-adjektiv sällar sig ett flertal yngre, åtminstone delvis i historisk tid tillkomma, hvilka skola påpekas i det följ. i samband med motsvarande adjektiv.

Det har redan framhållits och skall — vågar jag hoppas — genom nedan meddelade materialsamling ytterligare bestyrkas, att de nordiska språken bevara — utom redan anförda adjektivbildningar, för hvilkas äldre *u*-stamsflexion släktspråken lämna otvetydiga kriterier — ett afsevärdt antal andra

II. Adjektiv, hvilka på grund af sin formväxling framstå som mer eller mindre säkra reflexer af gamla *u*-stammar.

Härvid bör anmärkas, att beviskraften hos antydda dubbelformer så till vida icke är fullt bindande, som möjligheten af u r s p r u n g l i g s u f f i x v ä x l i n g äfven bör tagas i betraktande. En växling mellan ieu. *-o-* och *-i̯o-*suffix är emellertid ytterst sällsynt och har i de fall, där den kan

konstateras, från början åtminstone varit förbunden med en betydelseskillnad, som sedermera utjämnats. Man jämföre ieu. **neu̯-i̯o-s* 'ny, ung' i find. *návya-s*, fir. *nūe* (gall. *Novio-dunum*), lit. *naũjas*, got. *niujis* vid sidan af ieu. **neu̯-o-s* med s. bet. i find. *náva-s*, gr. *νέο-ς*, lat. *novo-s*, fksl. *novŭ*, got. *niu(-klahs)* 'neu(-geboren)'. I detta ord torde *-i̯o-* ursprungl. haft jämförande (komparativisk) betydelse (jfr komp. ändelsen *-i̯es-* *-is-*, en utvidgning af *-i̯o-*), analog med den i **al-i̯o-s* 'annan': gr. *ἄλλο-ς*, lat. *aliu-s*, fir. *aile*, got. *aljis*, ieu. **medh-i̯o-s:* find. *mádhya-s*, lat. *mediu-s*, got. *midjis* o. s. v., och företer i denna funktion till och med spår af någon produktivitet: jfr got. *faírneis*, fht. *firni* 'gammal' vid sidan af flt. *fern* (: isl. *forn*) samt got. *alþeis* 'gammal' vid sidan af *alđa-* i krimgot. *alt*, ags. *eald*, fs. *ald*, fht. *alt* (jfr lat. *altus*), hvilka *i̯a*-stamsformer Brugmann, Grundr. II. 125 f., förklarar som analogibildningar efter det till betydelsen besläktade *niujis*. Analogiska flexionsbyten af denna art äro emellertid f. ö. icke kända från germanska språk.

I några andra fall växlar det ieu. *-o*-suffixet med tillhörighetssuffixet *-i̯o-*, hvilket bildar sekundära adjektiv och af dem beroende substantiv, ss. find. *mártа-s* 'dödlig, människa' gr. *μορτό-ς βροτό-ς* d. s. (eg. *to*-ptc.): find. *márt-iya-* av. *maš-iya-* fpers. *mart-iya-* 'dödlig, människa', jfr gr. *ἀ-μβρόσ-ιο-ς* 'odödlig'. I germ. språk synas emellertid dylika jämsides med adjektiviska *o*-stammar gående *i̯o*-adjektiv vara sällsynta: jfr fs. *aðal*, fht. *adal*, nsv. dial. *adal*, isl. *aðal-*, fsv. *aþal-*, fda. *athæl-* 'ädel, äkta, egentlig, riktig, förnämst i sitt slag': fht. *edili*, fs. *eðeli*, ags. *æðele* 'af god släkt, ädel', afledning till fht. *adal* n. (och *edili* n.) 'ädel släkt', fs. *aðali* n., ags. *æðelu* (n. pl.) d. s., isl. *aðal* n. 'egenart' [1]);

---

[1]) Jfr annorlunda, men knappast riktigt hos Kluge, Nom. Stammb.[2] § 193.

vidare hör hit got. *triggws* 'trogen' väl *a*-stam (jfr adv. *trigg-waba)*: fht. *gitriuwi* 'getreu', fs. *triuwi*, ags. *ȝetréowe* -*tr*ȳ*we*, fno.-isl. *tryggr* (**triggwi*-, eg. väl **ga*-), afledning till fht. *triuwa* f. 'Treue', fs. *treuwa*, ags. *tréow*, got. *triggwa* f.

Ännu sällsyntare torde enligt släktspråkens vittnesbörd parallellismer mellan ieu. -*o*- och -*u*-suffix hos f. ö. samma adj. vara. Där man i germ. språk någon gång har anledning förmoda sådan suffixväxling, är densamma snarast att betrakta som oursprunglig, tillkommen genom analogiska öfverflyttningar från en flexionsklass till annan: jfr de redan i det föreg. berörda got. *swērs* (*swēra*-), *wōds* (*wōda*-) : vgerm. o. nord. *sweru*- resp. vgerm. *wōdu*-, fi. lånordet *harras* : got. *hardus* o. s. v.

Slutligen torde i fråga om växling mellan omljudda och omljudlösa former af nord. adjektiv som möjlig förklaringsgrund äfven böra framhållas, att formerna med *i*-omljud i vissa fall, särskildt där de först framträda i senare språkperioder, kunna vara på analogisk väg inkomna från besläktade ord. Hit hör sannolikt växl. fno.-isl. *sniallr*, fsv. *snialder sniælder* 'klok m. m.' (fht. *snël(l)* 'schnell, bereit, eifrig, munter, kräftig', fs. *snël(l)* ags. *snël(l)* d. s.): fsv. *snilder* (de omljudlösa formerna vida talrikare än de omljudda) analogiskt efter fsv. *snille* f. o. n. (jfr *sniælle* f., d. s., analogiskt efter *sniælder*) = isl. *snille* f. (jfr isl. *snild* f., d. s.).

Om således ett nordiskt adjektiv med lång stamstafvelse företer flexionsformer efter såväl *a*- som *ia*-deklinationen (d. v. s. oomljudd form växlande med omljudd), synes mig ordet — såvida icke särskilda omständigheter (jfr ofvan berörda fall) möjliggöra annan tolkning — med all sannolikhet förutsätta äldre *u*-stamsböjning. I andra fall bevara de nordiska språken blott *a*-stamsformer, till hvilka en motsvarande *ia*-stam är säkerstäld från västgermanskt (sällan gotiskt) språkområde. Där-

till har den gamla *u*-stamsflexionen i vissa fall kvarlämnat äfven direkta spår efter sig i (nord.) former med *u*-omljud.

Efter dessa inledande anmärkningar öfvergår jag till mitt ordmaterial, närmast till

a) Adjektiv, uppvisade äfven i utomnordiska (germ.) språk.

urg. **flatu-: *flatįō-:* fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *flatr* 1) 'flad', 2) 'udstrakt efter Længden', 3) 'vendende Bredsiden til'; fsv. (Sdw.) *flater* 1) 'flat, platt, utan djup', 2) 'öfverraskad, häpen', 3) 'öfverraskande, oväntad (?)', 4) 'dum, enfaldig', 5) 'flat, efterlåten'; da. *flad* 'flat'. Att adj. varit *u*-stam framgår redan af dess substantiverade former i nord. språk: jfr fno.-isl. *flǫtr* m., *flǫt* f., fsv. *flat* f. 'slätt', hvilka utgått från *u*-kasus, samt fno.-isl. *flet* n. 'golf', fsv. *flæt* d. s., hvilka härröra från en ack. på *-ja* af en *ja*-stam (= fi. *lattia* 'golf'), hvars nom. **flati* gaf fsv. *flat* = *flæt* (ofvan)[1]. Jfr med öfvergång till *įōn*-stam fno.-isl. *fletia* f. 'Tale hvorved man røber en Daarskab eller søger at bedrage andre'. Å utomnord. språkmark återfinnes ordet som adj. i fht. *flaz*, mengl. nengl. *flat* 'flach, platt' samt som substantiverad *ja*-stam i fht. *flazzi flezzi*, fs. *fletti flet*, ags. *flętt* stn. 'Fussboden, Tenne, Hausflur, Halle m. m.' En utomgerm. rotform *plad-* är ej uppvisad, om ej möjligen i fksl. *ploskŭ* ry. *ploskij* 'flat, platt', hvari ett rotutljudande *d* kunde ha bortfallit. Med nasalinfix föreligger den i *flatr* o. s. v. ingående roten enligt Persson, Wurzelerw. p. 43 Nachträge, i fir. *land lann* 'Fläche, freier Platz', *lann* 'lamina', lett. *plandit* 'ausbreiten'; *plan-d-: flatr* = lit. *plantù: platùs* 'bred'. Vid sidan häraf gå de likbety-

[1]) Se Thomsen, Einfluss p. 149, Hellquist, Arkiv VII. 7 f. (o där cit. lit.), Noreen, P. Grundr. I.[2] p. 608.

dande rotvarianterna *plat-* och *plath-*; se ang. denna ordgrupp Schade, Wbch² 204 a, Persson, Wz. p. 43, Hellquist, Arkiv. VII. 8 not. Noreen, Urg. Lautl. p. 189, Tamm, Et. Sv. O. 'flat', Kluge, Wbch⁶ 'Fladen'.

urg. **fastu-*: **fastịō-*: fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.₂) *fastr* 1) 'fast, ubevægelig', 2) 'bunden, ufri', 3) 'uafbrudt', 4) 'bestaaende, ved Magt', 5) 'stærk, kraftig', 6) 'paaholden'; fsv. (Schl. Sdw.) *faster* 'fast, stark, häftig', da. *fast*. Dessa nord. former synas alla tillhöra en *a*-stam. Men enligt Lundgren, Uppsalastudier p. 15 ff., ingår samma adj. som senare led i ett flertal fsv. mansnamn på *-faster -fæster*, en växling hvilken L. i stöd af fht. *fasti festi* nht. *fest* (jfr däremot fht. adv. *fasto* samt fs. *fast*, ags. *fæst*) återför på gammal *u*-deklination. Samma antagande finner man för de västgermanska formernas vidkommande redan hos Kluge, Nom. Stammb.¹ § 181, Wbch 'fest': jfr äfven Tamm, Et. Sv. O. 'fast', Streitberg, Urg. Gr. p. 274. Otvetydiga lämningar af adjektivets tidigare *u*-stamsflexion bevara Frösöstenens (i Jämtland) gen. *Kuþfastar* d. ä. *Guðfastar*, hvilken ligger till grund för den vanliga, från *a*-dekl. hos fsv. *faster* afvikande genitivformen *-fasta* i fsv. namn [1]), samt fsv. (runsv.) namnformen *Uifostr* d. ä. *Wéfǫstr* med *u*-omljud (det yngre *-faster* ist. f. **-foster* efter gen. *-fastar* ofvan) [2]). Från adjektivets i fråga *ịa*-stamsform härröra ytterligare substantiveringarna fno.-isl. *festr* f. 'band', fsv. *fæst* f. [3]) < **fastịō-* (jfr fno.-isl. *herðr* f. (vanl. pl.) < **harðịō-* = fi. lånordet *hartio* 'skuldra') samt med

---

[1]) Se Lundgren anf. st. p. 16.

[2]) Se Noreen Aschw. Gr. § 68, 2.

[3]) Fsv. (runsv. o. senare) *fæst* företräder möjligtvis *ịō*-stammarnas urgamla nom. (utan *-z*, *-R*): jfr find. n. fem. *pṛthv-ī* (:*pṛthú-ṣ*) 'bred', got. *mavi* f. 'flicka' (**maʒụ-ī*) till mask. *magus*. gen. *máujōs*. Noreen, P. Grundr. I.² p. 609.

öfverg. till *iōn*-stam fno.-isl. *festa* f. 1) 'Vedtagelse af en bindende Forpligtelse', 2) 'fast, befæstet Plads'; jfr vidare isl. *feste* f. 'njugghet' (*īn*-st.), hvilket motsvaras af fht. *fastī*, *festī* f. 'Festigkeit, Beständigkeit'. Hit torde man med Lundgren (anf. st. p. 16 not 2) äfven få hänföra fsv. m. pl. *fester*, biform till pl. *faster*, *fasti* m. m. 'gode män vid vissa juridiska handlingar' (Sdw.), samt pl. *oþolfæstir* VGL. I. (*öþælfastir* nom. pl., *oþolfastæ* ack. pl. VGL. II), sg. *styrisfæster* VGL. I (*styrifastir* VGL. II). I got. saknas adj., men förutsättes af denominativa vb. *fastan* 'fest halten, fasten' (= nord. *fasta*, ags. *fæstan*, fht. *fastēn -ōn)*. Från utomgerm. språkområde förbinder man härmed armen. *hast* 'fast' äfvensom find. *pastyä́* 'Haus und Hof, feste Wohnstätte'. Fksl. *postiti* 'fasta', *postŭ* 'fasta, fastetid' äro germ. lånord. Se Uhlenbeck, Et. Wbch 39; Kluges (Wbch[6]) gissning, att germ. *fastu-* återginge på en ieu. grundf. **pazdu-*, hvilket vore sammansatt med ett präfix *pa-* och ett *-zdu-* af roten *sed-* 'sitta', är med hänsyn till nämda find. form (med ieu. *st)* oriktig.

urg. **tāhu- (*tanhu-)*, **tāhiō-:* De västgerm. språken uppvisa ett adj. af denna stamgestalt: fht. *zāhi* mht. *zæhe zæh zāch* 'zähe, sich ziehen lassend, dehnbar, geshmeidig, sich fest anhängend, klebrig', mlt. *tā tāje tēje* d. s., nlt. *tā tāje tāe tāig* d. s., äfven i öfverförd bem. 'von zähem Leben, hartnäckig', mndl. *taey* 'tenax, lentus, fractu contumax, flexibilis' nndl. *taai* d. s., äfven 'karg, filzig'. Hit hör äfven ags. *tóh* (engl. *tough)* 'zähe', hvilket icke kan vara *i*-stam, då ju apokope af *i* vid lång rotstafvelse medför *i*-omljud af stamvokalen, utan representerar den gamla *u*-stammen **tāhu-*. Äfven å nord. språkbotten synes detta adj. ha kvarlämnat ett spår, något som redan förut insetts af H. Ross, Norsk Ordbog 808, i det han med ndl. *taai* nht. *zähe* 'seg' förbinder nno. *taag* 'sagtmodig, stilfærdig og noget langsom, men

udholdende, sei, utrættelig', hvilket i själfva värket uppvisar betydelseskiftningar, som återfinnas hos de lågt. och nederl. formerna af detta adj. Därtill antager Ross samband med nno. *taag* f. '(sei) Rodtrevle'. Etymologiskt besläktadt med ifrågavarande adj. är antagligen äfven subst. fno.-isl. *tá (tó)* n. 'Vei, aaben Plads', nno. dial. (Aas., Ross) *taag* n. 'en Kvægfold, et smalt omgjærdet Rum for Kreature paa Marken, ogsaa en omgjærdet Rude eller Teig i en Eng; indgjærdet kort Veistykke fra Fæhuset til Græsgangen': fsv. *tā (tœ)* n. 1) 'smal väg mellan gärdesgårdar', 2) 'en väg som låg utom tomtrårna och således inneslöt alla byns tomter': nsv. dial. (Rz) *ta tä* 1) n. a) 'bygata', b) 'fägata', 2) m. 'den del af betesmarken, som ligger närmast ladugården, liten inhägnad betesmark för små kreatur', *fä-tå(g)*; nda. dial. *for-te* (jfr fsv. *for-ta* 'en öppen plats i byn mellan tomterna o. vägen', nno. Aas. *for-taag* 'trottoar, gångbana'). Som lånord föreligger ofvan berörda subst. i finskan: jfr *tanhua tanhut (tanhus) tanhu* 'fätåg, öppet ställe i byn och vid tåg, boskapsgård, stall'. Den fi. formen förutsätter en till grund liggande nord. *u*-stam **tāhu- (*tanhu-)*, som sålunda till stamformationen synes öfverensstämma med adj. *tāhu* 'seg', hvaraf det möjligtvis är en substantivering, eg. 'fest zugestampfter Boden, Hofplatz' (se Brate, Äldre Vestmannalagens ljudlära p. 4, Hellquist, Arkiv. VII. 8, Noreen, Aisl. Gr.[2] §§ 152,4, 251,3). Till den här ingående germ. roten *tanh-* hänför man ännu ags. *ʒe-tęnʒe* 'nahe befindlich, verwandt', *ʒe-tinʒan* 'incumbere', *tenʒan* 'drängen', fs. *bi-tengi* 'drückend', isl. *tengia* 'sammanbinda' *sam-teng(ð)r* 'förbunden' (se Kluge, Wbch[6] 'zäh', Nom. Stammb.[2] §§ 181—2, Noreen o. a. st.)[1]).

---

[1]) Annorlunda Fick, Wbch[4] II. 146, som förbinder ags. *ʒe-tinʒan, ʒe-tenʒe*, isl. *tengia* o. s. v. med ir. *dingim* 'beschwere, drücke' (urkelt. **dengō)*.

urg. **ʒalðu-*, **ʒalðio-*: fno.-isl. (Vgf. Fr.[2]) *gęldr* 1) 'gold, om Hunfæ som ikke mælker fordi det ikke er blevet drægtigt', 2) 'gildet, kastreret' (hos Eg. blott bet. 2); jfr sammanss. *geldfé* 'Fæ som ikke malker', *geldmiolk* adj., *kýr* ɔ: Ko som melker uden at være drægtig, *geldneyti* 'goldt Hornkvæg' samt afledningarna *gelda* vb. 'gilde, kastrere'. *geldingr* 1) 'Gilding', 2) 'Bede, kastreret Væder', 3) 'Gjeldoxe'; nno. dial. *gjeld* 'gold' jämte sammanss. och afledningar; fsv. (Sdw.) *galder*, ä. fsv. stam *gald-* 'ofruktsam', jfr sammanss. *galnöt* n. 'gallko', *galdviþer* m. 'trä som ej bär frukt' (Schl.), nsv. *gall* d. s. (i dial. äfven *gåll)* nästan blott i smss., ss. *gallblomma, -hampa, -humle, -höna, -ko;* ä. da. (Kalk.) *gold (*gald)* 'barnløs, ude af Stand til at føde', jfr *goldes* 'blive tom,' om Kvindebryster', nda. *gold.* Å utomnordisk botten motsvara fht. mht. *galt*, nht. *gelt* 'keine Milch gebend, unfruchtbar', mlt. *gelde* d. s. Den nord. växlingen *galder gold: geldr* har förklarats bero af äldre *u*-stamsflexion redan af Noreen, Sv. Landsm. I. 692[1]), Aisl. Gr.[2] § 353, anm. 1. Härför tala i sin mån äfven de västgerm. växelformerna. I etymologiskt hänseende är adj. förmodligen besläktadt med got. *gilþa* f. 'skära, lie' af en förgerm. rot *gholt- ghelt-* 'skära', som äfven kan ingå i nsv. *galt*, urspr. betydande 'snöpt (han-)svin' *(t* af förgerm. *tn).* Se Tamm. Et. Sv. O. 203[2]).

urg. **starku-*, **starkiō-*: fno.-isl. (Vgf. Fr.[2]) *sterkr* (ack. *-jan)* 'stærk, kraftig, stor, anseelig', jfr hos Egilss. sms. *hug-starkr* 'animo forti' (Kormakss. 3, 8); fsv. (Schl.) *starker* 'styf, stark', (Sdw.) *starker (stærk)* 'stel, styf, fast, stark, kraftig m. m.', fda. (Lund) *stark,* (Kalk.) *stærk.* I västgerm. språk motsvara fht. *starc* (och *starah)* 'stark, kräftig, gross',

---

[1]) Jfr Söderberg, Forngutnisk ljudlära p. 12.

[2]) Äldre tolkningsförslag hos Schade, Wbch[2] 255 a; jfr äfven Kluge, Wbch[6] 'gelt'.

mht. *starc* (och *starch)* = fs. *stark*, ndl. *sterk*, ags. *stearc*, engl. *stark*. Den nordiska växlingen mellan omljudd och omljudslös form talar för gammal *u*-stamsformation, så redan enl. Noreen, Sv. Landsm. I. 692, Aisl. Gr.[2] § 353, anm. 1. Med annat afljudsstadium hör hit isl. *styrkr* 'stark' med akusativerna *styrkian* och *styrkuan*, hvilken senare nämda form väl är en kontaminationsbildning mellan *styrkian* och ett **sturkuan*, d. ä. förutsätter en gammal *u*-stam **sturku-*: nom. sg. f. **sturkuī*; jfr isl. *styrkr* m., fsv. *styrker* m. = nsv. *styrka* f., isl. *styrkja* = nsv. *styrka* vb. Under denna afljudsform ingår germ. roten *stark-* vidare i got. *gastaurknan* 'vertrocknen', fht. *storkanēn* 'starr, hart werden', isl. *storkna* 'stivne (om hvad der før har været flydende'), nsv. *storkna*. Å utomgermansk botten är npers. *suturg* (**stṛga-)* 'stark' urbesläktadt. Vårt adjektivs grundbetydelse torde vara 'starr, stel, styf'; jfr ännu sv. dial. (Rz) *starkna* 1) 'stelna, om det som förut varit flytande', 2) 'frysa till', hvarför etymologiskt samband torde äga rum äfven med lit. *strė̃gti* 'erstarren, zu Eis frieren' (jfr lett. *stringt* 'stramm werden, verdorren, vertrocknen'). Se Schade, Wbch[2] 876 a, Kluge, Wbch[6] 'stark', Uhlenbeck, Et. Wbch 57.

urg. **stranʒu-*, **stranʒiō-*: fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *strangr* 1) 'heftig, voldsom', 2) 'uboielig, gjenstridig', 3) 'streng, haard', 4) 'haard, besværlig'; fsv. (Sdw.) *stranger* 'styf, hård, sträf, barsk, styfsint, gensträfvig, grym, häftig, våldsam, sträng, obeveklig; stark, mäktig, framstående'; härjämte uppger Sdw. ett fsv. adj. *stränger*, som möjligen beror på lågtyskt inflytande. I nno. diall. förekomma enl. Aas. växelformerna *strang* och *streng*, en omständighet hvilken ställd i samband med en analog växling i västgerm. språk [1]), ags. *stronʒ*, *strenʒe*,

[1]) Se Sievers, Ags. Gr.[2] § 303, anm. 2, Kluge, Nom. Stammb. § 181.

fs. *strang*, fht. *strengi* (jfr däremot adv. *strango*, mht. *strange*), mht. *strenge*, nht. *streng*, häntyder på äldre *u*-stamsflexion. I fråga om sin etymologi förbindes adj. vanligen med subst. fno.-isl. *strengr* m., fht. *strang* m., ndl. *streng*, ags. *streng* engl. *string* 'sträck, rem'. Å utomgermansk botten hör denna ordgrupp möjligen samman med lat. *stringere* 'straff anziehen', lett. *stringt* 'stramm werden', *strangs* 'mutig, frisch' (Leskien, Der Abl. d. Wurzelsilb. i. Lit. 347), jfr Kluge, Wbch[6] 'Strang', 'streng'. Fick, Wbch[4] I. 571 förbinder med gr. *στρέφω, στρόφος, στραφῆναι* af en ieu. rot *stregh- strengh-* 'drehen'. Äfven andra tolkningar äro möjliga, se Zupitza, Gutturale 180.

urg. **hnawwu-*, **hnaqiō-*: fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *hnøggr* 'sparsom, knap, karrig', nno. dial. (Aas.) *nøgg* 'frygtsom, forsagt, smaalig, karrig, (Ross) knap', hvarmed nno. *nøgg* 'luggsliten' äfven bör sammanhållas. Denna form med såväl *i*- som *w*-omljud hänvisar på en nordisk grundf. **hnaggwia*, hvilken å östnordisk botten företrädes af ä. nsv. (Lind: Svänsk o. tysk Ordbok, 1749) *nägg* 'svag', äfven nsv. dial. *nägg* 'knapp, kort' (Uppland), Fårömålets *neggur* 'hushållsaktig'. Adjektivets nord. *u*-stamsform **hnaggwu-* har å västnordisk botten gifvit upphof åt nno. dial. *nogg* (= fno. **hnoggr*) 'nøieseende, akkurat' Ross (? och nno. dial. *nauw* 'knap, knibende, girig') samt å östnordisk botten åt nsv. dial. (Rz) *nagg* 1) 'skarp, mycket hvass', 2) 'snål, njugg', möjligen äfven åt nsv. dial. (Rz) *nugger* (i fall af fsv. **nogger* = **hnogg-*) 'njugg, snål'. Å utomnord. mark motsvara ags. *hnéaw* 'karg, geizig', mt. och y. mht. *nou*, *nā* (fl. *nouwer*, *nāwer*) o. *nouwe*, *nāwe* 'enge, genau, sorgfältig', adv. *nouwe* *nauwe* 'auf genaue, sorgfältige Weise, knapp, kaum', mlt. *nouwe* 'enge, schmal, knapp, geringe, genau, fein, schlau, vertraut', adv. *nouwe* *neuwe* 'mit genauer Not, kaum', mndl.

nauwe, nndl. *nauw* adj. o. adv. 'enge, genau, karg': från 8. årh.:s fht. härrör ett adv. *nauwīgo* 'naviter, genau' till ett fht. adj. *_nauwīg_ (afl. på *-īg*). — Som etymon för ifrågavarande adj. har man att betrakta ieu. roten *kneu̯-* i gr. κνύω 'schabe', κνύος 'Krätze', κνόος 'Reiben des Rades', fno.-isl. *hnǫggua*, nsv. *nagga* 'slå, stöta', se Johansson, Beitr. XIV. 338 ff, Persson, Wurzelerw. p. 134, Fick, Wbch[4] I. 391. Grundbetydelsen är dels passiv 'geschabt, gekratzt, gescharrt', hvaraf 'sliten, nött, kort, knapp, svag', dels aktiv 'schabend, schrapend, kratzend, schneidend', hvilken senare förklarar å ena sidan begreppsnyanserna 'skarp, hvass, skarpsynt' och å andra sidan 'girig, snål' (jfr t. ex. *gnidare* d. s.: vb. *gnida*).

Vid sidan af de ofvan anförda nsv. formerna af adj. *_hnaggwu-_ förekommer ett nsv. *njugg* 'snål, girig'. På grund af sin brytningsdiftong måste detta afsöndras från de förenämnda och har numera af Noreen, Achw. Gr. § 127,1 förklarats som gammal afljudsform till isl. *hnøggr*, ags. *hnéaw* o. s. v., tillkommen genom fsv. brytning af ett kort *y* till *iu*. Det sålunda erhållna fsv. *_nygger_ återför jag på äldre *_hnuggwia_ — i betraktande af isl. *hnugg-hent* adj. ntr., en i Sn. Eddans Háttatal v. 75 förekommande benämning på ett slags apokoperande värsslag. Förra leden i denna sms. kan representera *u*-stamsformen *_hnuggwu-_ till det anförda *_hnuggwia-_. Det tvetydiga nsv. dial. *nugger* omnämdes ofvan. Samma svaga afljudsstadium föreligger i isl. ptc. prät. *hnugginn* (Grímnismál 51) till stv. *hnǫggua (hnyggia)* 'slaa, støde'; intr. 'støde an, snuble, i moralsk Betydning' (äfven 'skille en af med noget'). Man jämföre äfven no. dial. *nugga* 'gnide, skubbe', *nugg* 'Gniden, Skraben', *noggen* 'gneden, skuret, beskadiget, ved Gnidning', ptc. till no. dial. *nyggja* 'støde, skubbe, gnide' (= isl. *hnyggia*). Nsv. dial. (Rz) *nugg* m.

'spetsig stör att därmed stöta hål i jorden på ett svedjeland', *nugga* 'med en sådan stör göra hål i ett svedjeland för att där så råg', *nugga* f. 'en med knifsudd eller annat hvasst redskap gjord punkt' äro med hänsyn till stamvokalen tvetydiga (jfr adj. *nugger* ofv.).

urg. **hǣlu-, *hǣli̯ō-*: fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *háll* 1) 'glat, slibrig saa at Fod eller Haand glider derpaa uden at kunne faa Fæste eller Tag', 2) 'listig, svigefuld'; fsv. (Sdw.) *hāl* d. s., nsv. *hal.* Å utomnordiskt område motsvara med *i̯a*-stamsform fht. *hāli,* mht. *hāle, hǣle, hǣl* 'verhehlend; verhohlen, verborgen; heimlich schleifend oder schlüpfend, schlüpfrig, glatt', ags. *on-hǣle* 'secret, hidden'. Till fht. fs. ags. *hëlan* stv. 'verhehlen verbergen'.

urg. **lǣʒu-, *lǣʒi̯ō-:* fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *lágr* 'lav af Stilling i Rummet, ringe, uansenlig m. m.', fsv. (Schl.) *lāgher,* fda. (Lund) *lāgh* d. s. Med samma betydelse motsvarar å västgerm. språkmark mht. *lǣge* 'flach'. Denna sena *i̯a*-stamsform är i och för sig icke fullt beviskraftig, då formen möjligen kunde vara en till *i̯a*-deklination öfvergången *u*-stam. Man jämföre emellertid gr. (Homeros) *λάχεια* 'flach', på grund hvaraf Fick, Wbch[4] I. 531 förutsätter en förlorad *u*-stam **laghu-s,* afljudsform till *lágr.* Angående afljudsföreteelser bland *u*-adjektiven utförligare i det följ. Adj. i fråga hör till roten *legh-* 'ligga'. Jfr verbaladjektivet isl. *lágr* o. s. v. kap. II. p. 99 (adj. med *i̯o*-suffix).

En *u*-stam synes äfven adj. fno.-isl. *smár,* fsv. fda. *smār* 'liten' ha varit. Ordet föreligger som lån i lappskan: norsk-l. *smavva* 'liten' (Thomsen, Einfluss p. 78), rysk-l. *mọbv* (attributift), *mābvaz* (predikatift), Lule-l. *smāvve* (pred.), *smāvva* (attr.). På grund af dessa former uppkonstruerar Wiklund, Die nordischen lehnwörter in den russisch-

lappischen dialekten p. 152 (= Journal de la Société finno-ougrienne, år 1892), en urnordisk grdf. *smāwi-;* för antagandet af *ja*-stamsform finner han ett stöd i fht. *smāhi* 'liten'. För att emellertid kunna förbinda ett urnord. *smāwi-* med de oomljudda nord. formerna (isl. *smár* o. s. v.), hvilka för sin del, som långstafviga, utesluta antagandet af *ja*-deklination, nödgas man förutsätta en till grund liggande *u*-stam med ty åtföljande *ja*-stamsböjning i en del kasus. Ett lappskt *smavva* kan enligt lappska ljudförhållanden (se Thomsen, Einfluss pp. 96 f., 102 f., Wiklund, Entwurf einer urlappischen Lautlehre p. 54) i själfva värket äfven representera urn. **smāwu-*. Som urgerm. grundform för ofvan deducerade *u*-stamsadjektiv antar jag **smāhu-, *smāhiō* (= fht. *smāhi*) med en grammatisk växelform **smāgwī (*smāʒwī)* n. sg. f. (= urnord. **smāwi-*), jfr got. *magus* 'gosse': *mawi (*maʒwī)* 'flicka'. Isl. *smár* o. s. v., hvilket faktiskt flekterar som *a*-stam, kan återföras på ett urg. **smǣhu-* el. **smāgwu-*, sistsagda form — i fall den existerat — uppkommen genom kontamination mellan **smāhu-* och **smāgwī*. Adj. företer således spår af urgerm. och ieu. aksentväxling, i fråga om hvars förklaring jag hänvisar till det följande. Etymologiskt samband antages med gr. *μακεδνός* 'schlank', *μακρός*, lat. *macer*, fht. *magar*, isl. *magr* 'mager' [1]).

urg. **hairsu-, *hairsiō-:* fno.-isl. *háss* 'hes' (häraf *hási* f. 'heshet') nno. dial. Aas. *haas* d. s. (*hæsa* f. 'heshet'), nsv. dial. Rz. *hås*, Pedersöre-Purmo *häs* [2]) d. s. (jfr msv. Sdw. *hǣsæ* f. 'heshet 1 gg, nsv. dial. (Gamlakarleby) *hǣso* d. s.), ä. da. (Kalk.) *hås* 'hes' (jfr *håshed, hǣse* = isl. *hási* msv. *hǣsæ*), nda. *hæs*, jfr *hæshed*, *hæsblæsende* 'som puster efter

1) Se t. ex. Schade, Wbch[2] 828 b, Noreen, Urg. Lautl. 207.
2) Vendell, Ordb. öfver Pedersöre- Purmo-målet p. 129.

Aanden af en stark Bevægelse', vb. *hæse* 'puste stakaandet' (Moth), nda. dial. (Feilberg: Bidr. til en ordb. over jyske almuesmål p. 734) *hæs, hwæs*[1]), *hos* d. s. Ofvan anförda nordiska adjektivformer synas ursprungligen ha ägt en allmännare betydelse af 'torkad, skroflig, ojämn, sträf', att döma nämligen af nno. dial. (Ross) *haas* 'ru, uglat, skrubbet' (om händer, hår m. m.), nsv. dial. (Rz) *has* 'sträf, om ull'[2]). Under särskilda betydelsenyanseringar synes väsentligen detta adj. gifvit upphof åt följande afledningar: nno. dial. *hæsa* f. 'Torhed, Tørke især af langvarig Blæst' (från vissa diall. uppgifvet under formen *heese* samt *hæ(r)se* „med ett tykt *s*" i *hæ(r)se vind, hæ(r)seveer, noorahæ(r)se), hæsor* f. pl. 'sprukken Hud, især paa Hænderne', *hæsen* 1) 'om Hud: tør, ru og bristende', 2) 'tør og sprød af megen tør Blæst, om Halm og Hø', *hæsutt* 'fuld af smaa Sprækker og Ujævnheder'; *hæs* m., *hæser* m. 'en svag tør, kjølig Luftström', *hæsa heesä* (Telemarken *heise)* 1) 'puste, stønne' (jfr särskildt talesättet *hæse aa kvæse* ɔ: tale blæsende og hvæsende, hviskende), 2) 'gjennemblæse, fortørre', 3) 'fortørres af Blæst', 4) 'blæse tørt og noget koldt', 5) 'optøe, om Vind' (*heesvind* 'Tøvind'), nsv. dial. (Rz) *hæsa* vb. = no. *hæsa* 1. och 2. (ofvan).

Jämsides med ofvan berörda adj. isl. *háss*, nsv. *hås häs*, ä. da. *hås*, nda. *hæs* förekomma emellertid med samma betydelse ('hes') msv. (Sdw.) *hēs* 'dof, sträf, om ljud' (jfr *hēsa* f. 'heshet'. *hēsna* 'blifva hes'), nsv. *hes*, ä. da. (Kalk.) *heess*.

---

[1]) Formen *hwæs* beror på anslutning till nda. vb. *hwæs hves* (= *hæs hes)* 1) 'om vinden, der suser', 2) 'tale hæst el. hviskende' (Feilberg), jfr nno. Aas. *kvæsa* 'hvæse, puste', fno. *hvǽsa* d. s.

[2]) I fråga om denna betydelseutveckling hänvisar jag (i anslutn. till Ross.) till no. dial. *herkjen*, som betyder 'hinderlig formedelst Ruhed', men äfven 'mat og ru i Stemmen'.

växelformer hvilka vinna sin förklaring, om de ställas i förbindelse med sina släktingar i öfriga germanska språk. Redan Kock, Arkiv IX. 165 f., har i stöd af adjektivets i fråga utomnordiska motsvarigheter antagit en till grund liggande urgerm. stam **hai̯rs-*, hvari *rs* dels kvarstått (jfr mengl. *hǫ́rse*, nengl. *hoarse* 'hes', mndl. *heersch*, nht. dial. *hēšer* d. s.), dels under vissa (okända) förhållanden öfvergått till *ss*, hvilket på vanligt sätt efter diftong blifvit *s*: jfr fht. *heis heisi*, mht. *heis heise*, nht. *heiser* (med vidfogning af det vanliga adj.-suff. *-r-* i *bitter*, *lauter mager* etc.), ags. *hás*, mengl. *hǫ́se*. Å nordisk språkbotten gaf urg. *hai̯rs-* ljudlagsenligt *hārs-*, men genom inflytande från växelformen **hai̯s-* (: msv. nsv. *hes*, ä. da. *heess*, jfr växlingen meng. *hǫ́rse: hǫ́se*, mndl. *heersch: heesch)* aflägsnades *r* i *hārs* och man erhöll stamformen *hās*. —

Med en modifiering återfinnes samma förklaring hos Zupitza, Guttur. 52. I urg. **hairsa-* (en af Z. uppförd stamform, som hvad det supponerade *a*-suffixet vidkommer ej kan vara riktig) försvann *r*-ljudet, antar Z., i de särskilda dialekterna på olika tider. I fht. måste *r* i vissa dialekter redan tidigt ha försvunnit, förrän nämligen urg. *ai̯* framför *r* öfvergått till *ē*, likasom *r*-ljudet äfven i vissa nordiska dialekter, de hvilka bevara stamformen *hai̯s-*, måste bortfallit f ö r e utvecklingen af urg. *ai̯* > *ā* frf. *r*. Nht. *heischer* är en kontaminationsform mellan *heiser* och dial. *hēšer*, hvari *r* bortfallit först efter att ha afficierat det följande *s*-ljudets artikulation (jfr nht. *arsch, barsch:* mht. *ars* resp. *bars* etc.). I nordiska växelformen *hā(r)s-* däremot försvann *r* först e f t e r denna ljudutveckling, som för öfrigt tillhör en senare, likvisst samnordisk språkperiod, att döma af att t. ex fi. lånordet *sairas* (= isl. *sárr)* ännu bevarar den ursprungliga diftongen. I vissa nyno. dialekter har *r*

kvarstått ända in i nyare tid, något som synes undgått såväl Kock som Zupitza; man jämföre nämligen det af mig ofvan anförda nno. *hæ(r)se* (med alveolart *s*, jfr nht. dial. *hēšer)*, hvilket icke kan afsöndras från ifrågavarande ordgrupp. Genom påvisandet af en nordisk form med spår af det urspr. *r*-ljudet, synes mig den supponerade utvecklingen af nord. *hās-* från urg. **hai̯rs-* höjd öfver alt tvifvel.

Ordgruppen saknar säkra anknytningar i utomgerm. språk. Kocks sammanställning (o. a. st.) med lat. *hīrtus hīrsutus* 'luden, raggig, borstig' är dock i och för sig möjlig (jfr särskildt nno. *haas* 'ru, uglat, skrubbet', äfven om hår, samt lat. *comæ hirsūtæ*, Ovidius). Ett annat tolkningsförslag har framstälts af G. Meyer, Et. Wbch d. alb. Spr. 308 [1]).

Hvad adjektivets i fråga afledningssuffix vidkommer, synes mig *u*-stamsformation sannolik. Härför tala å nordisk språkbotten växelformerna isl. *háss*, ä. da. *hås*, nsv. *hås*: nda. *hæs* (jfr jutl. *hæs* jämte *hos)*, nsv. dial. *häs*, å västgermansk mark fht. *heis*: *heisi*, mht. *heis*: *heise* [2]). Mengl. *hǫ́se hǫ́rse* (: ags. *hás)* däremot innehåller väl ett vanligt mengl. sekundärt ändelse *-e* [3]).

Osäkrare är, huruvida äfven följande tvänne adjektiv skola hänföras till denna flexionsklass:

urg. **đūru-*, **đūri̯ō-*: Fsv. adv. *durligha* (Didrikssaga 245) = *dyrligha* 'dyrt, dyrbart, härligt, förträffligt' återgår sannolikt på ett fsv. adj. **dūr*, motsvarande mlt. *dūr(e)* 'wertvoll, herrlich, vornehm', ndl. *duur*. I afljudsförhållande här-

---

1) Äldre tolkningar meddela Schade, Wbch² 382 b, Grimm, Deutsches Wbch 897 a. Falk, Arkiv VI. 114 not, Kluge, Wbch⁶ 'heis', Noreen, Urg. Lautl. 144.

2) I och för sig betraktade kunna de högtyska *i* formerna äfven återgå på en urspr. *a*-stam med sekundärt antagen *i̯a*-flexion.

3) Jfr Kluge, P. Grundr. I. 894.

med stå fht. *tiuri*. ags. *déore*, isl. *dýrr*, fsv. nsv. *dyr*, da. *dyr* (jfr det från nordiskan inlånade fi. *tiuris*, senare *tyyris*). Fsv. *durligha* kan i och för sig bero på lågtyskt inflytande, men för en fsv. adjektivform **dūr* talar emellertid Degerforsmålets neutrala form *durt*, som förekommer jämsides med mask. *dyr*. Denna formväxling återför Noreen Arkiv VI. 378 f. på gammal *u*-stamsflexion. — Afljudsformen *dūr*- uppträder å västgermansk botten ännu i följande afledningar: nht. *dauern*, mht. *tūren* opers. *mich tūret ein ding (eines dinges)* ɔ: mir ist etwas kostbar, teuer, mengl. *douren* 'Schmerz empfinden'. fs. *dūrlik*, mlt. *dūrbar* 'kostbar'. mht. *tūr* 'Wertschätzung', *untūr(e) (mich nimt u. eines dinges* ɔ: ich lege auf etwas keinen Wert), fht. *untūrlīcho undūrlīcho* adv. 'ohne grossen Wert worauf zu legen, mit Geringschätzigkeit'. Ordets etymon för öfrigt okändt; se Kluge, Wbch[6] 'dauern[2]', 'teuer', Tamm, Et. Sv. O. 'Dyr'.

urg. **spæhu-*, **spæhiō-*: fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *spár* 'spaaende. som forudsiger Fremtidens Hændelser': fsv. (Schl. Sdw.) *spār*. *forespār*. ä. da. (Kalk.) *forspå* d. s. Former efter *ia*-flexionen äro uppvisade i fht. fs. *spāhi*, mht. *spæhe* 'klug, geschickt', jfr fht. *spāhlīhho* adv., fs. *spāhlīc* adj., *spāhlīco*, adv., *spāhwort* 'kluges Wort', sammansättningar hvilka kunna innehålla den ursprungliga *u*-stamsformen af detta adj. Ordets etymon är att söka i ieu. roten *spĕk*- 'se' i fht. *spĕha* 'Untersuchung', *spĕhōn*, mht. *spĕhen*, nht. *spähen*, lat. *speculum*, *conspicio*, *adspectus*, find. *spaç*- 'se'. Se Schade, Wbch[2] 849 a, Kluge, Wbch[6] 'spähen'. —

I nedanstående adjektivbildningar uppträder *u*-suffixet i förening med afledningskonsonant:

urg. **hnappu-*, **hnappiō-* (ieu. **knab-nu-*, **knab-niō-*): fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *hneppr* 'knap, ringe, af lidet Omfang eller Værd', jfr vb. *hneppa (pt)* 'klemme, trænge' samt nno.

dial. *neppa* (= isl. *hneppa), neppeleg* 1) 'net', 2) 'lidt snerpet', *neppen* 'pyntelig, som passer vel paa sig selv' (Ross); fsv. (Sdw.) *napper næpper* 'knapp, sparsam, trång', nsv. dial. (Rz) *napper napp näpp* 1) 'knapp, svår', 2) 'sparsam'; nda. *nap* 'karg, noga' (föga brukligt som adj.), adv. i förb. *knap* og *nap* 'nätt upp, med möda', *neppe* adv. 'näppeligen, knapt, med möda'. Etymologiskt samhöriga med detta adj. äro följande nordiska adjektivformer med begynnande *kn-*, hvilka äro kända blott från nyare språkperioder: nno. dial. (Aas.) *knapp* 1) 'knap, trang, liden, neppe', 2) 'sparsam, karrig', 3) 'kort, let at blive færdig med', 4) 'rask, hurtig, behændig i Arbeide', 5) 'net, vakker, vel afpasset, om Redskaber'; nsv. *knapp* 'otillräcklig', dialektiskt (Rz) äfven i betydelserna 'hastig, snabb', samt 'stark, styf, stel'; ä. da. (Kalk.) *knap* 1) 'rask, bevægelig', 2) 'let til at blive vred', nda. *knap* 1) 'snever, trang, utilstrækkelig, indskrænket', 2) 'paaholden, gierrig'. Dessa former med *kn-* ha nämligen uppkommit i en sammansättning med prefixet *ʒa-: *ʒ(a)-hnapp-*, hvari *ʒ* + *hn-* ljudlagsenligt ledde till ljudförbindelsen *gn-*, och härstamma närmast från sådana nordiska dialekter, där *gn-* blef *kn-*. Till utbredningen af ifrågavarande former har sannolikt äfven ett lågtyskt inflytande bidragit: man jämföre lt. *knapp* 'knapp', sedermera inlånadt i nyhögtyskan [1]), samt ndl. *knap*, mndl. *gnap knap* 'knapp'. Äfven dessa utomnordiska former låta förklara sig ur en adjektivbildning **ʒa-hnapp-*, alldenstund ljudutvecklingen *gn-* > *kn-* är känd från såväl lågtyskan, där den är begränsad till vissa dialekter, som nederländskan, där den är allmän [2]).

Den hos adj. i fråga framträdande växlingen mellan

---

[1]) Se Kluge, Wbch[6] 'knapp'.

[2]) Se Wadstein, Idg. Forsch. V. 4 f.

omljudd och oomljudd form (fsv. nsv. *napper*, nda. *nap:* fno.-isl. *hneppr*, fsv. *næpper* nsv. *näp)* har redan Noreen, Aisl. Gr.[2] § 353, anm. 1, förklarat bero på äldre *u*-stamsflexion. Ordets etymon är att söka i den rot. som ingår i ordgruppen lit. *knė̃bti* 'leise kneifen', *knebénti* 'klauben', *knabė́ti* 'schälen', lett. *knābt* 'picken, zupfen' o. s. v. (jfr isl. *hneppa* 'klämma'); se J. Schmidt, Voc. II. 498, Persson, Wz. 178, Zupitza, Guttur. 120[1]).

urg. **au̯-þu-, *au̯-þi̯ō-:* fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *auðr* 'blottet for det som man skulle vente at finde, tom, forladt', jfr *auða* f. = *auðn* f. 'at noget lægges eller ligger øde' *auðn* n. (o. fem.) 'Jord som ligger øde, er ubeboet', *eyða (dd)* 'gjore tom, tømme m. m.', *aleyða* f. 1) 'fuldkommen Tomhed', 2) 'fuldkommen Ødelæggelse', *eyði* n. 'et Steds Tilstand, som er ubeboet'; fsv. (Schl.) *ōþi*, nsv. *öde* (indekl. *n*-stamsform) 1) 'obebodd, obrukad, tom', 2) (dialektiskt: Rz) 'uttröttad, matt'; jfr sms. *ödemark, odmark (ōþæ mark)* 'ödemark', samt fsv. *ōþi* n. 'öde, förödt tillstånd' (= isl. *eyði*), *ōþa ōdha* vb. 'föröda, förstöra', nsv. *öda;* nda. *øde* 'oupfyld af materien, folktom, obebygd', jfr *øde* n. 'ödemark, öken' (= isl. *eyði*, fsv. *ōþi*), *øde* vb. 'ödelägga, öda'. Utomnordiska paralleller efter *i̯a*-deklinationen äro bevarade i fht. *ōdi* mht. *œde* nht. *öde* 'unbebaut, unbewohnt, leer, thöricht, arm, gebrechlich', ags. *íeðe* 'desolate, waste' (blott i poesi, Sweet: Stud. dict.), former hvilka representera *i̯a*-stammen till ett ursprungligt *u*-stamsadj., från hvars *u*-kasus det oomljudda fno.-isl. *auðr* utgått. Äfven gotiskan bevarar samma adj. med endast *i̯a*-stamsformer (dat. sg. *auþjamma*, ack. sg. *auþjana*, dat pl. *auþjaim*, gen. sg. *auþjons* med svag flexion).

---

1) Jfr K. F. Johansson, Beitr. XIV. 356 ff., som vill härleda ordet i fråga från en ieu. rot *sqnā-p-* el. *sqnā-b(h)-*, samt Wadstein, o. a. st.

hvilka man vanligen — ehuru utan tillräckliga grunder — plägar hänföra till en nom. sg. **auþs* *(*auþiz)* eller **auþeis*. I själfva värket kunna dessa *ia*-former lika väl höra till en nom. **auþus* och äfven den alternatift supponerade *iz*-nominativen **auþs* kan ha utgått från en *u*-stam, d. v. s. tolkas analogt med de i det föreg. afhandlade got. adjektiven *suts* *(*sutiz)* och **-mērs* *(*-mēriz)*. Gotiska *ia*-stammen *auþja*-tillåter således under ofvan gjorda förutsättning förbindelse med det oomljudda fno.-isl. *auðr*.

Den i högtyskan och gotiskan bevarade *ia*-stamsformen af vårt adj. reflekteras därtill äfven af finska lånordet *autia* 'öde, tom', hvilket utgått från obl. kasus af den germanska *ia*-stammen, då man ju annars skulle vänta sig ett finskt **autis* analogt med t. ex. fi. *kaunis* 'vacker', motsvarande got. nom. *skauns* *(*skauniz)*[1]). Vidare föreligger detta adj. som lån i lappskan, där det i de flesta dialekter uppträder under formen *awdas* el. *autas*, således med en nominativändelse, som enligt lappska ljudlagar (jfr i det föreg. adj. isl. *smár* o. s. v. samt där cit. lit.) motsvarar urnordiskt antingen *-uz* eller *-iz*. Jämsides med denna *-as*-form förekommer visserligen i svensk-lappskan formen *audes*, som regelrätt skulle reflektera en urnord *a*-stam **auþaz*[2]). Men denna enstaka *es*-nominativ kan i betraktande af de förhärskande formerna på *-as* icke tillmätas beviskraft, då — såsom Thomsen ofv. a. st. framhåller — äfven andra urnord. lånord i lappskan, trots att de i grundspråket flekterat som *ia*- eller *i*-

[1]) Se Thomsen, Einfluss p. 96.

[2]) Enligt Thomsen, Einfluss p. 97 not 8, motsvarar sv. -l. *audes* 'wol dem nord. *a*-stamm *auðr*'. I själfva värket bevisar lappska *audes* lika litet att isl. *auðr* ursprungligen varit *a*-stam, som t. ex. finska *harras*, gen. *-rtaan* (Thomsen, Einfl. pp. 86. 123), att isl. *harðr* ursprungligen flekterat som *a*-stam (jfr i det föreg. under detta adj.).

stammar, förete jämte regelbundna nominativformer på *-as*, andra enstaka sådana på *-es*, hvilka emellertid måste anses som oursprungliga i förhållande till de förra. Man jämföre för öfrigt angående denna fråga Wiklund, Entwurf einer urlapp. Lautl. p. 54.

Den germ. *u*-stam, som ofvan konkluderades på grund af parallellismen mellan den nord. (blott skenbara) *a*-stamsformen samt den i gotiskan och högtyskan framträdande *i̯a*-stammen, vunne en fullständig bekräftelse i och med ifrågavarande lappska lånord, i fall den alternatift supponerade urnord. grundformen **auþuz*, vore den riktiga. Men äfven med antagande af det senare alternativet, under förutsättning af en till grund liggande urnord. nom. *auþiz*, kunna ifrågavarande adjektivformer tolkas som räster af en gammal *u*-stam, då ju ett urnord. **auþiz*, analogt med de tidigare berörda got. *suts* och **-mērs* (alternatift äfven got. **auþs*) samt talrika västgermanska och yngre nordiska *i̯a*-stamsadjektiv, mycket väl kan ha framgått ur ett äldre *u*-stamsparadigm. Att adjektivet i finskan uppträder som *i̯a*-stam, bör ej förvåna, om man betänker, att det adjektiviska *u*-stamsparadigmet redan i gotiskan till en vida öfvervägande del omfattade *i̯a*-former.

I etymologiskt hänseende har Osthoff, Morph. Unters. IV. 368 f. stält vårt adj. i samband med gr. *εὖ-νι-ς* 'ermangelnd', find. *ū-ná-* 'woran etwas fehlt, mangelhaft', av. *ūna-* 'leer', got. *wans*, fht. *wan*, fno.-isl. *vanr* 'mangelnd, fehlend' (ieu. **u̯-ono-*, se bl. *no*-stammarna), en ordgrupp, hvarur man deducerat en ieu. rot *eu̯-* 'leer sein' [1]).

Etymologiskt obesläktadt, ehuru likalydande, är följande adj.

---

[1]) Jfr Persson, Wurzelerw. p. 230.

urg. **au̯-þu-, *au̯-þi̯ō-:* Ett hithörande fno.-isl. adj. **auðr* med betydelsen 'lätt' har kvarlämnat spår efter sig blott i komposition, som 'uadskillelig Sammensætningspartikel, der sat foran Præt. Part. betegner, at noget er foregaaet eller kan gaa for sig med Lethed, mods. *tor-*'; jfr t. ex. *auð-beiddr, auð-eggiaðr, auð-flutt, auð-keyptr, auð-kuaddr, auð-lattr, auð-kenndr, auð-komit, auð-snúinn, auð-sótt, auð-unnit, auð-vitat.* Likaså uppträder ett *auð-* i samma betydelse för att bilda förra leden i sammansatta adjektiv. Sådana äro: *auð-bønn* 'villig til at lade sig bevæges af andres Bønner', *auð-fenginn (= auðu-feng-inn), auð-fengr* 'let at faa', *auð-fynðr* 'let at finde', *auð-førr* 'let fremkommelig', *auð-gǽtr* 'let at faa', *auð-kenni* n. 'at noget let kan kjendes' (substantiveradt adj.), *auð-komall (-kumall)* 'svag, som man let kan faa en afgjørende Indflydelse paa, eller tilføje Skade', *auð-kuǽðr* 'let til at overtale', *auð-látinn* 'velvillig', *auð-miúkr* 'let at bevæge til noget', *auð-nǽmr* 'let at lære', *auð-sýnn (= -sǽr, -sénn)* 'let at se, aabenbar', *auð-trúinn* = *auð-tryggr* 'let at besnære', *auð-veldr* 1) 'let, uden Vanskelighed', 2) 'let at bevæge', *auð-víss* 'let at skjønne eller forvisse sig om', *auð-þreifligr* (?).

Å östnordisk språkmark framträder adj. likaledes blott i komposition: fsv. *ødhkænder* (Rqv. III. 262), nsv. *ö(d)känd* (dial. Rz. *ökännä),* fsv. fda. *ødmiuk* (Jessen, Et. Ordb.), nsv. *ödmjuk,* nda. *ydmyg.* Västgerm. språk bevara adj. som självständigt ord: fs. *ōði,* fht. *ōdi,* ags. *éaðe íeðe* 'lätt'; jfr ags. adverben *éaðe íeðe* 'easily, willingly' samt *éað* d. s., det sistnämda väl urspr. en ackusativform (angående adverbielt använda ags. ackusativformer hänvisar jag till Sievers, Ags. Gr.² § 319). Därjämte förekommer adj. äfven å detta språkområde i komposition: fht. *ōdlīh* 'facilis', *ōdmuadi ōdh mōti,* mht. *othmuote otmüete* 'leichten, willigen Sinn habend, demü-

tig', fs. *ōdmōdi* d. s., ags. *éað-mód (éad-)* 'humble, kind', *éað- (éad-)* [1]) *méde* 'humble, gentle'. Redan den ags. växlingen mellan omljudd och oomljudd form (adjektiven *éað-*, *éaðe: íede,* adverben *éaðe, éað: íeðe* [2]) intygar ordet som gammal *u*-stam, hvilken å nordisk botten återspeglas af det oomljudda isl. *auð-*.

Något säkert etymon har icke påvisats. Schade Wbch² 664 a uppför fht. *ōdi* 'leicht' och *ōdi* 'leer, öde' som ett ord, något som i betraktande af betydelseskillnaden icke kan vara riktigt. Lika litet kan man tänka på samband med germ. *auða-* i got. *auda-hafts* 'beglückt, beseligt', fno.-isl. *auðr*, ags *éad*, fs. *ōd*, fht. *ōt* 'Besitz, Gut, Reichtum', hvaraf å ena sidan isl. *auðenn,* ags. *éaden*, fs. *ōdan* 'geschenkt, verliehen', å andra sidan got. *audags* 'glückselig', isl. *auðigr*, *auðugr*, ags. *éadig*, fs. *ōdag*, fht. *ōtag* 'begütert, reich'. Förslagsvis ville jag — särskildt med hänsyn till betydelsenyansen 'willingly' hos ags. adv. *éaðe íeðe* samt fht. *ōdmuadi* o. s. v. i bet. 'leichten,' willigen Sinn habend, demütig' — hänföra adj. i fråga till den ieu. rot *eu̯- (au̯-)* som ingår i find. *ávati* a) 'fördert, begünstigt, ist hold', b) 'lässt sich wohl gefallen, nimmt gern an', *ávas* 'Förderung, Hülfe, Lust, Liebe, Verlangen', gr. *ἐν-ηής* 'wohlwollend', lat. *avēre* 'gern haben, begierig sein' [3]).

urg. **ƀlau̯-þu-*, **ƀlau̯-þiō-:* fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.²) *blauð*r 1) 'frygtsom, forsagt', af Hunkjøn', no. dial. *blaud*

---

[1]) Angående växlingen *éað-: éad-* se Sievers, Ags. Gr.² § 201 anm. 3.

[2]) Af ags. adverben *éaðe, íeðe* är den oomljudda formen den ursprungligare, såsom tillhörande en i fht. och feng. vanlig bildningstyp; jfr Kluge, P. Grundr. I.² 484, Hirt, Idg. Forsch. VI. 70 not 1, Streitberg, Urg. Gramm. p. 274.

[3]) Se ang. denna ordgrupp Persson, Wurzelerw. pp. 7, 12, 61, 71.

'rädd, blyg'; fsv. (Sdw.) *blōdher* 'blödig, rädd', jfr nsv. *blödig, blöd(sint).* Från danskan hänför Jessen (Et. Ordb.) hit *blød-* i *blødagtig, blødsindet, Bløding* (ɔ: jammerlig Person); nda. *blød* för öfrigt = fda. *bløt.* Å utomnordisk botten motsvaras adj. af ags. *bléað* 'timid, sluggish', fs. *blōði*, fht. *blōdi* 'zaghaft', mht. *blœde* nht. *blöde* 'gebrechlich, schwach, zart, zaghaft'. Genom växlingen mellan *a*-stamsformen i fno.-isl. och ags. samt *ja*-stamsformen i fht. och fs. (Schade, Wbch² 76 b. anför jämte *bléað* äfven ett ags. *bléaðe)* göres ursprunglig *u*-stamsflexion sannolik [1]). Ett got. **blauþus* ligger till grund för afledda vb. *blauþjan* 'kraftlos, ungültig machen'. Ordets etymon kan sökas i ieu. roten *bhlu-* 'schwellen, fliessen' i gr. *φλύω* 'strotze, fliesse über', *φλέω, φλοίω (*φλοϝ-ιω)* 'strotze' etc. Samma rot ingår med *d*-utvidgning i germ. adj. *blauta-, bluta-* 'blöt, mjuk m. m.', hvarom se detta arbetes I. del pp. 19, 62. Till betydelseutvecklingen hos adj. i fråga jämföre man lat. *fluidus* 1) 'flytande, 2) 's l a p p, k r a f t l ö s, v e k', närmast hörande till lat. *fluo* 'flyter', hvilket enligt Persson, Wurzelerw. pp. 16, 173 framgått af **flugṷo* (jfr pf. *fluxi, conflugæ),* d. v. s. innehåller en *g*-utvidgad rotform *blu-g-*, icke det enkla *bhlu-*, såsom Tamm, Et. Sv. Ordb. u. 'blöt' antager [2]).

urg. **mō-þu-, mō-þiō-:* fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.²) *móðr* 'træt, mødig, udmattet, kraftesløs', no. dial. (Aas.) *mōd* 'træt, mødig, mat': fsv. (Schl.) *mōþer (mōdh)* 'upprörd i sinnet, uppskakad, orolig, besvärad, medtagen, plågad, utmattad, trött'; ä. da. (Kalk.) *mōd* 1) 'træt', 2) 'nedslåt, sorgfuld' 3) 'vred'. De västgermanska språken bevara ett motsvarande *ja*-stamsadjektiv: fht. *muodi* mht. *müede* nht. *müde* 'abgemüht, verdrossen, ermattet, kraftlos', fs. *mōði* 'müde', ndl. *mœde,* ags. *méðe* 'müde, erschöpft, kraftlos, traurig'.

---

1) Jfr Kluge, Wbch⁶ 'blöde', Tamm, Et. Sv. O. 'blödig'.

2) Jfr Noreen, Urg. Lantl. p. 164.

Äfven i nordiska språk uppträder jämte ofvan anförda (skenbara) *a*-stam en likbetydande omljudd biform, men uppvisad blott från jämförelsevis sena språkperioder, är denna väl snarare att fatta som ett till sv. vb. isl. *møða (dd)* 'gjore træt' (afledning på adj. *móðr),* fsv. *moþa* 'göra möda el. omak' hörande ptc. prät. = isl. *móddr,* nno. (Aas.) *mødd* 'besværet, overlæsset, træt, udmattet', om hvilken senare form Aasen anmärker, att det är „ofte brugt i Stedet for *mod* og mere alm. end dette". Å svensk språkmark böra följande former tagas i betraktande: i „Gamla ordspråk på på latin och svenska", utg. af Reuterdahl (Lund 1840) förekommer (ordspr. n:o 982) adj. *møtther* 'trött', hvilket i ordspr. n:o 896 möter i den riktigare formen *mødder.* Ursprungligare än hvardera af dessa former är det i motsvarande da. ordspråk (ingående i den af Nyerup utgifna „Peder Lolles samling af danske og lat Ordsprog, optrykt efter ældste Udg. af Aar 1506") förekommande oomljudda *modh(er)* i samma betydelse *(enghen ær sva godh at hanum wordher ey modh,* ordspr. n:o 1060), enär detta rimmar med *godh(er).* Orsaken till att *modher* i de sv. ordspråken utbyttes mot *møddher* kan — förmodar Kock a. st. — vara den, att det förra ordet tidigare (dialektiskt) blef föråldradt än det förra. Att så varit fallet, synes framgå däraf, att Serenii Svensk- engelska ordb. och Sahlstedts Svenska ordb. upptaga *mödd* 'fatigued', men intet *mod* 'trött', äfvensom deraf, att den med den senare förf. samtidige Ihre i Gloss. Sviogoth. om *mod* 'lassus' yttrar, att det icke längre var i bruk. Från svenskan höra hit ytterligare msv. (Sdw.) *hugh-mödder* 1) 'förbittrad', 2) 'förvirrad, bestört' samt nsv. dial. (Rz) *mödder* 'trött, utmattad'.

Från danskan kan nämnas ä. da. (Kalk.) *mød* 'træt, mat' (jfr *umød).* Från nyno. uppger Ross jämte *mo(d)* ett

likbetydande dialektiskt *mø,* hvars uppkomst dock ej med säkerhet låter bestämma sig. Skulle här föreligga spår af en nordisk *i̯a*-stamsform (jfr nno. ptc. *mødd)?*

Trots att den i västgerm. språk allena rådande *i̯a*-stammen af adj. i fråga således icke med säkerhet kan påvisas å nord. språkbotten, synes det mig högst sannolikt, att de vgerm och nord. formerna från början tillhört ett och samma ord, d. v. s. framsprungit ur ett gammalt *u*-stamsparadigm. Något skäl att med Kluge, Nom. Stammb.[2] § 233, fatta fht. *muodi* o. s. v. som *i̯a*-stam, nord. *móðr* o. s. v. som *a*-stam förefinnes enligt min tanke ej. Kluges jämförelse med växlingen germ. *alða-:* got. *alþeis* är ej särdeles slående, då ju denna *i̯a*-form ej är anträffad utom gotiskan och sålunda kan misstänkas vara af yngre, särspråklig upprinnelse (jfr i det föregående). Äfven i andra fall reflekteras gamla *u*-adjektiv i sin ursprungliga adjektiviska funktion å nordisk botten blott af *a*-stamsformer, å vgerm. botten blott af *i̯a*-stamsformer: jfr i det föreg. adjj. *fastu-, hālu-, auþu-, ƀlau̯þu-.*

Till sitt etymon hör adj. **mōþu-* närmast samman med fht. *muoen* mht. *müen müejen* nht. *mühen* 'beschweren, quälen, beunruhigen, bekümmern, ärgern, verdriessen', got. *af-mauiþs* 'ermüdet' af en ieu rot *mō-*, ingående i gr. *μῶλος* 'Mühe, Arbeit', *μῶ-λυς* 'durch Mühe und Arbeit entkräftet, matt, schwach', lat. *mō-les* 'Anstrengung, Mühe, Not', *molestus* 'beschwerlich', *mō-lior* 'sich abmühen' [1]). Se Schade, Wbch[2]

[1]) Trots betydelsedifferensen böra äfven fsv. Schl. *mōþer* 'brådskande, angelägen' (opers. *lata sik moþare vara),* nsv. dial. Rz *modt* adv. 'brådtom, strängt och angeläget sysselsatt med arbete', *modtsam mosam* adj. 'ledsam, besvärlig', da. dial. (Molbech, Dansk dial.- lex). *mod mo* 'angelägen, nödvändig, maktpåliggande', *modt* adv. 'brådtom' hänföras till förevarande ordgrupp. Den här ingående roten *mō-* har att döma af ofvan anförda utomgerm. aflägg ursprungligen

627 b, Kluge, Wbch[6] 'müde', Uhlenbeck, Et. Wbch 3 (jfr Persson, Uppsalastudier 185 f.).

I samband med senast behandlade adjektiv, hvilka synes afledda med ett ieu. *tu*-suffix, må ännu följande bildning upptas, som till sin stamformation dock är tvetydig:

Fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *snauðr* 'bar, ubesmykket', 2) 'blottet for noget, saa at man ikke er Eier deraf', 3) = *snauðr at fé* (jfr *snauðligr* 'fattig', *snauðleikr* 'fattigdom'); fsv. (Schl.) *snöþer* 1) 'bar, naken', 2) 'fattig', (Sdw.) 3) 'öde, ofruktbar', 4) 'värdelös, usel, dålig', 5) 'ond, snöd'; no. dial. Aas. *snaud* 1) 'bar, blottet nøgen'; 2) 'skaldet, smaahaaret, korthaaret'; 3) 'glat, blottet for græs l. væxt', 4) 'ubelastet; let, rask; adræt, glat' (jfr *snaudleg* 'knap, kneben, gnidsk); nsv. dial. *snau(d), snäud, snöud, snåd* 1) 'bar, kal, skallig', 2) 'utan fjädrar, horn', 3) 'bar, blottad', 4) 'knapp,

---

betecknat 'möda, arbete, ansträngning', en grundbetydelse som äfven framskymtar hos ofvan stående nord. afledningar; jfr särskildt nsv. adv. *modt* och adj. *modtsam* (= lat. *molestus*). Betydelsen 'af arbete, möda utmattad, kraftlös, trött', som är gemensam för de nord. och vgerm. formerna af ifrågavarande adj. *mōþu-*, framträder äfven i gr. *μῶ-λυς* (se ofvan). Däremot återfinnes begreppsskiftningen 'brådskande, angelägen, maktpåliggande' (hos ofvan nämda sv. och da. former) hvarken å västgerm. eller utomgerm. språkmark inom denna ordgrupp. I fråga om denna betydelseförskjutning kan jag emellertid hänvisa till följande slående parallellism innom en likaledes nordisk ordgrupp. Fno.-isl. bevarar ett subst. *ǫnn* f. 'Iver, Anstrengelse, Arbejde, Virksomhed, som udkræver Anstængelse', 2) pl. *annir* ɔ: Arbejdstid, den Tid af Aaret, da man har mest at gjøre; jfr fsv. *an, and* f. 1) 'höst- och vårarbete i jorden', 2) ish. 'höstarbete, skörd' (äfvensom ett antal släktingar i utomnord. språk, se bland *no*-stammar, kap. V). Jämsides med detta subst. går ett etymologiskt nära besläktadt nord. adj., som uppvisar de ofvan berörda begreppsnyanserna: fno.-isl: *annr*, blott opers. *e-m er annt* ɔ: en har noget, som er ham magtpaaliggende; nno. dial. *ann* 1) 'virksom, ivrig, omhyggelig', 2) 'om Tingen: nødvendig, magtpaaliggende, hastende, strax fornøden'; sv. dial. *annt* adv. 'brådt, skyndsamt' (= sv. dial. adv. *modt*). —

otillräcklig', 5) 'snöd, elak' blott i tales. *tan snöud:* hin onde (Finnl.; se Rietz, Freudenthal: Vöråmål, Vendell: Pedersöre-Purmåmål); fda. (Molb.) *snød.* Adjektivet eger motsvarigheter å västgerm. botten: mht. *snœde* 'verächtlich, ärmlich, erbärmlich, gering, schlecht, übermütig, rücksichtslos', nht. *schnöde.* Enligt Kluge Wbch[6] 'schnöde' är den passiva betydelsen öfvervägande i mht. och härskar ännu till och med hos Luther; först från och med 17. årh. blir den nyare aktiva bet. 'wer andern verächtlich begegnet' mera allmän. Vidare hör hit äfven ndl. *snood* 'niederträchtich, boshaft'. Å nordisk botten ligger adj. i fråga till grund för afledda vb. fno.-isl. *sneyða* 'beröfva' (jfr no. dial. *snøyda),* sv. dial. *snaudä* (gotl.) 'skada', *snöda* 'förslösa' (Rz), jfr ags. *besnyðčan* 'berauben' och no. dial. Ross *snydja* prät. *snudde* 'fælde Haar, afstreife', *snydjast* prät. *snuddest* 'fælde den filtede Vinterham og blive glat, „snaud"'. Etymologiskt nära stående former äro äfven fno.-isl. *snoðenn* 'skaldet, blottet for Haar' (enl. Fr.[2] ptc. prät. till ett förloradt stv. **snióða = sneyða)* och de härmed formelt identiska mht. *besnoten,* nht. (schwab.-alem.) *beschnotten* 'knapp, spärlich'. Kluge o. a. st. återför ordgruppen på en förgerm. rot *snaut-* *snŭ̄t-* med grundbet. 'dürftig'. Johansson, Beitr. XIV. 338 ff. och Persson, Wurzelerw. p. 135, däremot förbinda närmast med fno.-isl. *snǫggr snøggr* 'geschoren, kahl, dünnhaarig' (hvarom närmare i det följ.) samt å utomgerm. mark med find. *kṣṇāu-ti* 'wetzt', *kṣṇó-tra-* 'Wetzstein', *kṣṇu-tá-* 'gewetzt, geschärft' o. s. v. af en ieu. rot *ksnu-,* som med förenkling af uddljudsgruppen *ksn-* till *sn- n-* äfven uppträder i lat. *nov-ā-cula* 'Scheermesser' och i ofvan berörda germ. ordgrupp; jfr numera äfven Zupitza, Bezz. Beitr. XXV. 95.

Hurruvida flexionsväxlingen fno.-isl. *snauðr:* mht. *snœde* (fht. **snōdi)* beror på ursprunglig *u*-stamsböjning är mycket

tvifvelaktigt, enär denna enstaka, sena *ia*-stamsform kan äga sekundär upprinnelse.

Ofvan afhandlade nordiska adjektiv ha alla ägt paralleller i något eller några af de germ. släktspråken. Enahanda växling mellan omljudd och oomljudd form, som iakttagits i dessa bildningar, framträda ännu i ett antal andra nordiska

b) Adjektiv, till hvilka motsvarigheter ej äro uppvisade från utomnordisk språkbotten.

urg. **snawwu-, *snagio-*: fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *snǫggr, snøggr (*snaggwu-, *snaggwia-)* 1) 'kort', 2) 'korthaaret, ogsaa om Græsset eller Straaet som voxer paa Jorden'. Ordet kvarlefver i nynorska dialekter under särskilda betydelsenyanser: *snøgg* 1) 'kort, snart afgjort, let at blifve færdig med (f. Ex. om et Arbejde, et Aerinde, en Vei', 2) 'knap, liden' (jfr adv. *snøggt* 'knapt', *snøggleg* 'noget knap eller trang, om Klæder', *snøggveg* 'Gjenvei, Tværvei' (Aas.); 3) 'fordringsløs, tarvelig' Ross (en betydelse som väl närmast framgått ur *snøgg* 2.). Ross uppger jämte *snøgg* formerna *snogg* (= isl. *snǫggr)* från Søndhordland, Indre Sogn, Nordfjord samt *snoggjen* från förstnämda trakt. Öfriga hos Aasen ock Ross under detta uppslagsord anförda begreppsskiftningar torde icke höra till ifrågavarande adj. och återfinnas under följande artikel. — Å östnordisk språkmark möter samma adjektiv. En oomljudd nsv. form *snagg-* (= isl. *snǫggr)* ingår i dial. *snagghårig (= snögghårig)* 1) 'korthårig, om hästar' (Uppland), 2) 'släthårig, om djur' (Nerike), *snagger* 'sträng, svår, skarp, t. ex. vinter, väder', Skåne *(snaggert* ntr., med radikalt *r*, något som väl är ursprungligt, jfr äfven *snaggig* 'snäsig', Blekinge). En substantivering af ett fsv.

adj. **snogger* (= isl. *snǫggr)* torde föreligga i nsv. dial. (Rz) *snugga* f. 1) 'kort tobakspipa' (äfven *snugg* m.), 2) 'kort båt eller piska', 3) 'smula', 4) 'liten, mindre betydande gåfva' [1]). Af de hos Rietz från Västerbotten anförda och med detta adj. förbundna formerna *snog, snou, snout* 1) 'med kort hår', 2) 'utan horn, om djur', 3) 'kal, om bärg el. fjäll, som äro skoglösa' höra väl de tvänne senare nämda till adj. *snauðr* (se under detta i det föreg.). — Den fno.-isl. *i-* och *w-* omljudda biformen *snøggr*, nno. *snøgg (*snaggwia-)* har följande motsvarigheter å svensk botten: *snögg-* i *snögghårig (= snagghårig*, se ofvan), Uppland, *snögg* 'knapp, snål' (Västerb.), *snöggt* adv. 'knapt' (Västergötl.), *snygg (< *snøgger)* 'kort, liten' (Svealand), *snyggt* adv. 'knapt' (Nerike), *snägg(er)* 1) 'kort för hufvudet', vresig, grälig' (Östergötl., Halland), 2) 'mager, skarp, om jord' (Bohuslän), hvilken sistsagda form framgått ur kasus utan omljud; jfr äfven afledningarna *snäggal* 1) = *snägg* 1., 2) 'som gärna vill bitas, om djur', 3) 'kall, stormig, om väderlek', *snäggen* 1) = *snägg* 1., 2) 'sträng, svår, skarp, om t. ex. vinter', 3) 'frusen, om snön' (Rz).

Till sin etymologi har adj. i fråga af Johansson, Beitr. XIV. 338 ff. [2]) och Persson, Wurzelerw. 135 (jfr äfven Noreen, Urg. Lautl. 162, Zupitza, Bezz. Beitr. XXV. 95) stälts i samband med ordgruppen fno.-isl. *snauðr* 'bar, naken, blottad' o. s. v. (se under detta ord i det föreg.). De hos adjj. *snauðr* och *snǫggr* framträdande betydelserna 'bar, blottad, naken, utblottad, fattig; kal, skallig; kort, knapp, korthårig' låta återföra sig på en passiv grundbetydelse 'afskuren, afklipt,

---

[1]) Se Hellquist Arkiv VII. 10.; beträff. fsv. ljudöfvergången *ǫ > u* Noreen, Aschw. Gr. § 109.

[2]) Johansson meddelar äfven ett got. *snaggvus* (= isl. *snǫggr)* 'kahl', hvilket emellertid ej förekommer hos Wulfilas.

afskrapad', medan nyanserna 'skarp, sträng, häftig, vresig, ond, elak' å ena sidan samt 'knapp, snål' (jfr under art. **hnawwu-)* å den andra synas förutsätta ett motsvarande aktift grundbegrepp 'skärande, skrapande o. dl.' (jfr lit. *kartùs* 'bitter', isl. *harðr* o. s. v., ifall dessa höra till roten *kert-* 'skära, klyfva': se Kluge, Wbch[6]).

Som etymologiskt obesläktadt med senast afhandlade adj. fattar jag det härmed formelt sammanfallande fno.-isl. *snǫggr, snøggr (*snagg$w$u-, *snaggwia-)* 'hurtig, snar'; jfr adv. *snøggt = snúðigt* 'med rask Fart eller Bevægelse' (Fr.[2]). Äfven detta ord kvarlefver i nyno. dialekter: *snøgg snegg* 1) 'rask, hurtig, skyndsom', 2) 'hastig, pludselig' (jfr *snøggføre = sneggføre* 'øieblikkelig. midlertidig Hjælp, Nødhjælp'; från Sondfjord meddelar Ross äfven ett *snau(d)føre* i s. bet.). Vidare uppträder det no. adj. med några härledda bemärkelser: 1) 'net, tækkelig, især om Kvinder', 2) 'pudsig, besynderlig' (Ross), betydelseutvecklingar, i fråga om hvilka jag kan hänvisa till följande parallellismer: nno. dial. *snōdig* 'smidig, flink, dygtig, brav', 2) 'net, vakker', 3) 'morsom, lystig, snurrig, besynderlig' (Aas.), nsv. dial. *snodiger* 'rask, hurtig, flink' (= isl. *snúðigr), snudig* 'nätt fin'; nda. *snurrig* 'løierlig, pudserlig, underlig': *snurre* 'dreie hastig omkring'. nht. *scherzen* 'skämta': mht. *schërzen* 'fröhlich springen, hüpfen, sich vergnügen'. — Fno.-isl. *snǫggr, snøggr* har under hvardera formen motsvarigheter å östnordisk språkbotten: nsv. dial. (dalmål) *snogg* (= isl. *snǫggr)* 'behaglig, vacker, nätt, fin', nsv. (riksspr. o. finnl. högsv.) *snygg* 1) 'ren. prydlig' 2) 'som älskar renlighet och prydlighet', ä. da. (Molb.) *snygg* 'net, peen' *(snygg = *snøgger)*, altså med samma semasiologiska utveckling, som iakttogs hos ofvan anförda nno. form. Johansson, a. st. p. 340, däremot anser att ifrågavarande betydelsenyans sannolikt framgått ur bet. 'med kort-

klipt hår', och hänför de med denna begreppsskiftning förenade formerna följaktligen till isl. *snǫggr snøggr* 'kort o. s. v.' (jfr äfven Noreen, Aschw. Gr. p. 69). En i denna riktning gående betydelseutveckling är väl tänkbar, men sålänge parallellismer till densamma icke äro uppvisade, synes mig mitt ofvan gjorda antagande sannolikare. — Ett spår af ifrågavarande adjektivs ursprungliga bemärkelse 'rask, flink hurtig' bevaras å svensk botten i *n*-afledningen *snäggen* 'som fort och hastigt uträttar något, tilltagsen' (Rz). Omöjligt vore icke häller, att ofvan (under föregående art.) berörda adj. *snägg* 'vresig, grälig' i själfva värket hörde hit, i det denna betydelsenyans äfven kan tänkas ha utvecklat sig ur bet. 'hastig, häftig' (jfr nsv. *hastig* eg. 'skyndsam' (högsv.), dialektiskt äfven 'lättretlig, uppbrusande'). Gränsen mellan begreppsnyanserna hos ifrågavarande tvänne till formen likalydande, men dock etymologiskt obesläktade adjektiv kan således i hvarje särskildt fall icke med bestämdhet uppdragas.

Som etymon för senast behandlade adj. har man med rätta betraktat den germ. rot, som ingår i got. *sniwan* 'ila', ags. *snéowan snówan* 'gå, komma, ila', fno.-isl. *snúa*, nsv. *sno* 'vrida, vända', afledningarna ags. *snúd* 'rask, plötslig', *snúd* 'fart snabbhet', *snýdian* 'ila', fno.-isl. *snúðr* 'raskhet m. m.', *snúðigr* 'rask' (se Johansson, a. st. p. 342 ff., Persson, Wz. 135 not 3, Noreen, Urg. Lautl. 162). Dessutom höra till ordgruppen i fråga å nordisk språkmark ytterligare väl nno. dial. *snugga* 'gjøre en hastig Vendning eller Vridning' *snugga* (seg) 1) 'vride sig misfornøiet', 2) 'haste', *snuggen* 'hastig, hidsig', *snugg* 'Hastighed, Iver, Travlhed, Fart'.

I fråga om stamformationen hos ofvan diskuterade tvänne adjektiv utgå Johansson a. st. p. 340 f. från tvänne genom rotafljud skilda stammar: **sneggva-* låge till grund för nno.

dial. *snegg* o. nsv. dial. *snägger*, resp. **sniggvia-* för nsv. (riksspr. o. dial.) *snygg* och ett af Johansson från en no. dial. (Vergelands Sognefjord) anfördt *snygg* (i en af J. förmodad bet. 'scharf'), medan isl. *snǫggr*. sv. dial. *snagg-*, *snogg*, resp. isl. *snøggr*, no. *snøgg*, sv. *snögg* i anslutning till Noreen (Sv. Ldsm. I. 692, IV. 2: 172, Arkiv I. 168 n. 1, Aisl. Gr.[2] § 353 anm. 1) med rätta återföras på stamformerna *snaggva-* resp. *snaggvia-*, tillhörande ett gammalt *u*-adjektiv. Af dessa stamformer låta emellertid **sneggva-* och **sniggvia* borteliminera sig. Det oomljudda no. dial. *snegg* är nämligen intet annat än en biform till det vanligare *i-* och *w*-omljudda no. *snøgg*, isl. *snoggr* = **snaggwia* (jfr t. ex. fno.-isl. *gǫrr: gørr, gærr, gerr*, se Noreen Aisl. Gr.[2] § 79), medan nsv. *snygg* är en fortsättning af ett fsv. **snøgger* (se Noreen, P. Grundr. I.[2] 591 f., Aschw. Gr. § 106, 2, a). Det af Johansson meddelade enstaka no. dial. *snygg* (hvilket jag återfinner hvarken hos Aasen eller Ross) rättfärdigar icke ensamt den supponerade stamformen **sniggvia-*.

Huruvida jämsides med ifrågavarande *u*-stamsadjektiv ett likbetydande ieu. *u̯o*-particip existerat, såsom Johansson vill göra troligt, är mycket problematiskt. Lat. *novacula* 'scharfes Messer, Schermesser, dolch' skulle (enl. Johansson) närmast förutsätta ett vb. **novāre* 'geschoren, geschnitten machen', och detta vore en afledning af ett adj.-part. **novos* 'geschabt, geschmitten', hvilket J. vill tyda ur **neu̯o-* < **sneu̯o-* (**sqhneu̯o-*) = isl. *snǫggr*.

Fno.-isl. adj. *fliótr* 'rask i sin Bevægelse' (Fr.[2]) har utseendet af en *a*-stam, bildad på stv. fno.-isl. *flióta* 'flyta'. Med fäst afseende å dalmålets *fly*, *flyt* (= isl. **flýtr*), hvari rotvokalen *y* på grund af sin ställning efter kakuminalt *l* ej kan ha genom kontraktion framgått ur diftongen *iū* [1]), anser

[1]) Jfr Noreen, Aschw. Gr. § 122, 2, a.

emellertid Noreen, Sv. Ldsm. IV. 2: 48 not 5, formerna *fliótr* och *flyt* ursprungligen ha tillhört ett gammalt *u*-stamsparadigm, urg. **fleutu-*, **fliutiō-* (jfr Tamm, Et. ordb. *fly* 5.).

Formen af *a*-stam företer i och för sig äfven fno.-isl. *biúgr* 'böiet, krum' (Fr.$_2$). I fornsvenska förekommer emellertid personnamnet *Munbygh* (Sv. Dipl. III. 91), hvilket Lundgren i Uppsalastudier p. 17 likställer med kompositionsbildningar sådana som *munn-liótr*, *-stórr*, *-víðr*, i det han i sammansättningens senare led vill se ett fsv. adj. **bȳgher*, *i*-omljudd biform till *biúgr* och i enlighet härmed tolkar *Munbygh* såsom urspr. betecknande person med böjd (sned?) mun. Äfven i sin oomljudda gestalt uppträder adj. i fråga i namnbildningar: jfr fno. mansnamnet *Bywger* i *Swenunger Biughsson*, fsv. ortnamnet *Byuxsta* (af **biugher*). Berörda växling *biúgr*: **bȳgher* vill Lundgren förklara som bevis på gammal *u*-stamsflexion, hvilken dock i detta fall synes mig mycket hypotetisk.

En gammal *u*-stam döljer sig enligt mitt förmenande äfven i följande enstafviga adjektiv:

urg. **ʒelu-*, **ʒiliō-*: ä. da. (Kalk.) *gæl* 'parrelysten, om Katte', nda. dial. *gæl* d. s.; nsv. dial. (Rz) *gel*, *gäl*, *giäl* 'yr, glad, munter, liflig, okysk, brunstig'. Samma adjektiv synes ingå i fsv. sammansättningarna *giol-* *(gæl-)skaper* 'kättja, otukt', *giol- sæmi* d. s., *gæl-* *(giæl-)* *maþer* 'lägersman'. Sistanförda kompositum har å västnordisk språkbotten sin motsvarighet i fno.-isl. *gil-maðr* 'älskare', hvars förra led bevarar den *i*-omljudda biformen af adj., som ännu möjligen fortlefver i nsv. dial. (Rz) *gil* 'okysk, brunstig'. Formen *giol-* bär i och med sin brytningsdiftong vittne om den gamla *u*-stammen[1]). Formens förekomst i komposition talar för dess

---

[1]) Jfr Tamm, Et. Ordb. 'gilja', Brate Äldre Vestmannalagens ljudl. p. 4.

ursprunglighet. Annars kunde densamma tilläfventyrs misstänkas vara uppkommen genom formutjämning inom paradigmet, d. v. s. härröra från ordets dativformer (jfr biformen *gial-* med analogisk *a*-brytning, inkommen från ordets senare *a*-paradigm). I västgermanska komposita med *u*-adjektiv som främre led framträda dessa enligt en af Kluge, Nom. Stammb.[2] § 180, framstäld iakttagelse vanligen i sin *u*-stamsform, en regel som torde få utsträckas till kompositionsbildningar af denna art öfver hufvud (jfr ags. *swéte* 'süss': *swótmete* 'Süssigkeit', *enge* 'eng'; *angsum* 'ängstlich'; jfr fno.-isl. *ǫngr: ongr, ǫngleiki* 'trängsel', *ǫngliga* adv. 'i förlägenhet, nöd'), *myrge* 'kurzweilig': fht. *murgfāri*, ags. *smylte* 'ruhig': *smoltlice.*

Till sin etymologi hör adj. närmast samman med vb. fno.-isl. *gilia* 'to beguile a woman', fsv. *gilia* 1) = isl. *gilia*, 2) 'fria', ä. da. *gillie gille* 'fria'. Till grund för ordgruppen lägger jag ieu. roten g_2*hel-* 'begära, åtrå, vilja' i gr. *θέλω, ἐθέλω*, fksl. *želěti* 'cupere'. Som parallellismer för här framträdande betydelseutveckling 'begärlig, trånande — brunstig, okysk' hänvisar jag till fno.-isl. *graðr* 'ugildet, om Dyr', nno. *grad* 1) d. s., 2) 'geil, brunstig', hvilket jag Nominalbildning I. 6 velat härleda ur ieu. roten *ghrēdh-* 'gern haben, gierig sein' i bl. a. got. *grēdus* 'hunger', *grēdōn* 'hungra', samt till fno.-isl. *fúss* 'villig', hvilket i nno. dialekter (se Aas.) fortlefver under betydelserna 'villig, tilbøielig, lysten, fyrig, ivrig, samt 'geil, parrelysten'; jfr afledda vb. nno. *fȳsast* 'blive geil, yttre Parringsdrift, om Dyr'.

Slutligen några bildningar, i hvilka stamsuffixet äfven innehåller ett konsonantiskt element.

urg. *maʒ-ru-, maʒ-rīō-:* fno.-isl. (Vgf. Fr.[2]) *møyrr* 'mør, skjør'; fsv. (Sdw.) *mōr*, nsv. *mör,* fda. (Molb.) *mōr* d. s., nda. *mør*. Ordet kvarlefver i nno. dialekter under formen *maur* med en differentierad betydelse 'forknyt, forsagt, ængst-

lig, smaalig, karrig', men har därjämte lämnat spår efter sig i sin grundbetydelse i no. *mauren* 'sprød, som lettelig brister eller kloves, denominativa vb. *maurast* eller *maura seg* 'blive skjør el. sprød (om Eggen paa en Lee)', afledningar till hvilka man är berättigad förutsätta ett no. adj. *maur* 'skör, spröd' som grundord. Detta ingår dessutom — synes det — i nno. *maur-egg* 'skjørned i Eggen', ett bahuvrihi-kompositum. Formväxlingen fno. **maurr: møyrr* kan icke tydas annorlunda än som återgående på äldre *u*-stamsböjning. Hvad ordets etymologi beträffar, har detsamma af Persson, Wurzelerw. pp. 24, 144, 180, Uppsalastudier p. 192, stälts till en ieu. rot *(s)mu-* 'reiben, zerreiben, zerbröckeln, nagen', ingående i fksl. *my-ti* 'waschen (= abreiben)', lit. *mau-rai* 'Entenflott', *mùr ti* 'durchweicht werden, i gr. *μύ-ρον* 'Salbe', *μύ-ρω μύ-ρομαι* 'fliesse', lat. *muria* 'saltlake', isl. *miú-kr* o. s. v. Till denna ordgrupp hänför man vidare gr. *μαῦρος* 'svag' och fno.-isl. *maurr* 'myra' [1]).

Den betydelseutveckling, som enligt ofvan gifna tolkning förutsättes ha försiggått hos vårt adj., stödes af bl. a. följande parallellismer: fht. *maro, muruwi*, ags. *mearo* (**mar-u̯-)* 'mürbe, weich, zart', i fall detta med Persson, Wz. pp. 65, 145, får förbindas med gr. *μαραίνω* 'rifver upp, förtär', find. *mar-* 'fördärfva'; no. dial. *kløkk* 'mjuk, blöt, späd, svag, vek', nsv. dial. *klak klök* 'skör, klen, spröd, sjuk, svag, maktlös', ett adj. som ej kan afskiljas från nsv. dial. *klakk* 'stöta, bulta, knakka'. Till den metaforiska begreppsnyansen 'forknyt, forsagt, ængstlig, smaalig, karrig' jämföre man isl *hnøggr* 'sparsam, snål', no. *nøgg* 'frygtsom, forsagt, smaalig, karrig', nsv. *njugg* o. s. v., ett adj. som hör samman med gr. *κνύω* 'skafva', nsv. *nagga* m. m. (se i det föreg.), nsv. *gnidare* 'giribuk': *gnida* o. s. v.

---

[1]) Se Noreen, Urg. Lautl. 217.

urg. **đǣ-lu-*, **đǣli̯ō-:* fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *dǽll* 1) 'let, ikke forbunden men nogen Vanskelighed', 2) 'medgjørlig'. Ordet fortlefver i no. dialekter under formen *dāl (daal)* i bet. 1) 'fuld af Livsmod, frejdig, kjæk af Holdning', 2) 'indtagende' (Ross). I fsv. uppträder ett motsvarande adj. under formerna *dǣl* (Sdw.: *däl, dääl), dāl* (Sdw.: *dal, ἅπαξ λεγ.)* med betydelsenyanserna 1) 'lätt att ha att göra med, att umgås med, otvungen förtrolig', 2) 'trofast?', 'förträfflig?' Detta kvarlefver i särskilda nsv. dialekter: *däl, dål* 1) 'vänlig, höflig', 2) 'vacker, fager', 3) 'behaglig, angenäm, treflig', 4) 'duktig, rask'. Växlingen mellan oomljudd och omljudd form (nno. fsv. *dāl,* nsv. *dål:* fno.-isl. *dǽll,* fsv. *dǣl,* nsv. *däl)* tyder på gammal *u*-stamsflexion. — Vid sidan af ofvannämda fsv. former förekommer emellertid i fsv. enligt Sdw. ett likbetydande adj. *dōl* (= isl. **dóll),* hvilket står i afljudsförhållande till dessa. Äfven detta synes ha framgått ur ett urspr. *u*-stamsparadigm (urg. **đō-lu-, *đōli̯ō-).* Enligt Noreen, Arkiv VI. 376 ff., har nämligen en häremot svarande oomljudd biform **dōl* lämnat spår efter sig i fsv. adv. *dorla* 'möjligen', sällsynt sidoform till *dærla* (= isl. *dǽlla)* och *dørla,* i hvilka former *r* analogiskt inkommit från synonymet *gørla* och det till betydelsen alldeles motsatta *varla* (jfr Sdw. under 'därla'). Från nsv. dialektområde upptager dessutom Rietz ett adjektiv *döl* i s. bet. som *dål, däl* ofvan, äfvensom *dol döl* 'hvit' (Västergötl.), hvarmed man jämföre nsv. *däl* 2) ofvan samt nda. dial. (jutl.) *dol* 'smuk, peen, net i Klæder og desl., ogsaa om Kreature og livløse ting' (Molb., Feilberg).

I etymologiskt hänseende har ofvan behandlade adjektivpar ursprungligen tjänat som verbaladjektiv med betydelse af 'görlig' till vb. ags. *dōn,* fht. *tuon* 'göra'; jfr härtill fno.-isl. *dánde,* fsv. *dānde: dōnde* (fht. *tuoenti)* 'duktig' med samma

funktion samt verbalabstraktet fno.-isl. *dǫ́ð (dáð)* 'skicklighet', nsv. *dåd* (se Tamm, Arkiv II. 347, Noreen a. st., Aisl. Gr.² § 148, Aschw. Gr. § 175).

III. Adjektiv uppvisande växling mellan *u̯o*- och *u*-suffix.

Vid min behandling af verbaladjektiven på *i̯o*- (kap. II) framhöll jag den af Streitberg påvisade afljudsväxlingen i deras stamafledningselement, hvilket uppträder än under formen -*io*-, än (i nom., ack. sg., möjligen äfven i någon kasus) under en afljudsfas -*ī*-. En analog afljudsföreteelse har i vissa fall konstaterats hos ieu. nominalsuffixet -*u̯o*-, men i följd af redan tidigt skedd formutjämning äro spåren af denna vida sällsyntare. Som ursprungliga -*u̯e*-, -*u̯o*-stammar fattar Hirt, Idg. Akzent p. 220, ett antal neutrala *u*-stammar med rotbetoning, såsom gr. *δόρυ*, find. *dā́ru*: fksl. *drěvo (*dervo* < **derevo)*, lit. *dervà*, got. *triu* (< **treu̯o-)*, gr. *γόνυ*: got. *kniu*, isl. *kné (*kneu̯o-)*, find. *ā́yu* 'lif': lat. *ævom (ævos* m.), got. *aiws*, vidare flere rotbetonade maskulina (find. *hánuṣ* gr. *γένος*: *γέννος*, got. *kinnus* gen. **kinu̯os*, *íṣuṣ*: gr. *ἰός* < **ισϜός* o. a.), och analogt härmed skulle de talrika verbalabstrakten på -*tu*- med rotbetoning innehålla ett ieu. -*tu̯o*-suffix i dess svagaste afljudsfas. I fråga om adjektiven vill Streitberg Urg. Gr. p. 194 spåra samma suffixdubbelhet i Rökstenens *karuR* 'beredd', jämfördt med fht. *garo (*ʒaru̯a-)*, hvarom utförligt längre fram. Denna urgamla parallellism mellan *u*- och *u̯o*-stammar bekräftas ytterligare genom den sammanställning af ett flertal hithörande adjektivbildningar (äfven germ.), hvilken gifves hos Zupitza, Gutturale p. 98 f. De af Z. anförda utomgermanska exemplen äro följande:

find. *ṛbhú-: ṛbhva-: túku-: takvá-: raghú-* gr. *ἐλαχύς* : lit. *leñgvas*, av. *raomvāšəm;* av. *mourum:* fpers. *margum* (i ansl. till Bartholomæ Idg. Forsch. V. 358 med anm. 2); lett. *erds (*erdus):* lit. *erdvas, ardvas;* lett. *ass:* lit. *aszviausis* (i ansl. till Leskien, Bildg. d. nomina p. 344), samt find. *tanú-*, fno.-isl. *þunnr*, fht. *dunni* o. s. v.: lit. *tenvas*, gr. *ταναός*, fir. *tana* (se i det föreg.[1]).

Jag öfvergår till adjektivbildningar af denna art, hvilka bevaras äfven å germanskt och särskildt nordiskt språkområde. På grund af de germanska utljudslagarna skönjes ifrågavarande suffixväxling härstädes blott spårvis.

urg. **anʒua-: *anʒu-:* fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *ǫngr, øngr* 'trång', nsv. dial. (Rz) *ång* (komp. *änger*) d. s.[2]), ä. da. (Kalk.) *eng* 'snæver'. Ordet har motsvarigheter såväl i germ. som utomgerm. språk: got. *aggwus*, fht. *angi, engi* (ss. adv. *ango*), ndl. *eng*, find. *aṁhú-*, fir. *cum-ang*, (med sekundärt *k*-suffix) fksl. *ązŭkŭ*, arm. *andzuk*, (med sekundärt *t*-suffix) lit. *anksztas;* lat. *angustus* är bildadt på en *s*-stam (jfr find. *áṁhas* 'Enge'). Roten återfinnes i lat. *ango*, gr. *ἄγχω* 'schnüre zusammen'. Adjektivets i fråga *u*-stamskaraktär framträder i den got., find., slav. och arm. formen, samt återspeglas å germansk botten i den nord. och fornhögt. växlingen mellan former med och utan *i*-omljud. Den parallella *ua*-stammen skönjes i fno.-isl. paradigmformer, sådana som ack. sg. m. *(ǫnguan) ønguan*, och spåras äfven i got. *aggwus* (för väntadt **aggus*). Sagda got. form vill Kluge, Conjugation 46, Nom. Stammb.[2] § 179 och med honom Brugmann Grundr.

---

[1]) Emedan germ. språk icke bevara något spår af en jämsides med *u*-stammen **þunnu-, *þunniō-* gående *ua*-stam upptages detta adj. bland de rena *u*-stammarna.

[2]) Nsv. dial. (Rz) *ang* 'ond, otålig' eg. 'bragt i trångmål') hör väl ursprungligen till *r*-stammen fsv. *anger*, sv. dial. *anger* 'ängslig, bedröfvad' (se bland *ro*-stammar i kap. VII).

II. 298 förklara som analogiskt ombildad i anslutning till ordets urspr. nom. sg. f. **aggwi* = find. *aghvī́*. Denna förklaringsgrund har emellertid af Zupitza, Gutturale 98, framhållits såsom icke tillfyllestgörande med hänsyn till motsatser, sådana som got. *aggwu: seiþu, -aggwjan (aggwiþa), manwjana: hardjana, þaursjana*, af hvilka *j*-former de med *-wj-* i stammen äro ourspungliga, enär urgerm. *u̯* mellan konsonant och *i̯* ljudlagsenligt bort bortfalla. I fall *aggwu* mottagit sitt *w*- från fem., skulle man analogt härmed vänta sig detta *w*-inskott äfven i t. ex. *þaúrsus*. Någon främmande faktor måste således ha spelat in vid ombildningen af **aggus* till *aggwus*. Med stöd af lit. analogier betraktar Z. got. *aggwus* med rätta som kontaminationsprodukt af *u*-stammen **aggu-* (= find. *amhú*) och en *u̯a*-stam **anзu̯a-*, reflekterad af fno.-isl. *ǫngvan* o. s. v.[1]); man jämföre nämligen lit. *lengvùs* jämte *va*-stammen *leñgvas* och *u*-stammen find. *raghú-*, gr. *ἐλαχύς*. lit. *ardvus* 'geräumig' jämte lit. *ardvas* och lett. *erds (*erdus)*; jfr vidare å germ. botten got. *hnasqus*, hvilket redan K. F. Johansson Beitr XIV. 335 anm. 1 fattar som urspr. *u̯a*-stam **hnaskwa-*, som senare ombildats till *u*-stam, enligt Zupitza efter förebilden **angwuz* jämte **angwaz*[2]).

urg. **þranзu̯a-: *þranзu-:* fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *þrǫngr*

[1]) Jfr numera äfven Brugmann, Grundr. I.[2] p. 928 not, som (i anledning af denna Zupitzas tolkning), visserligen med någon tvekan, utgår från en grundf. *angu̯a-z*, hvaraf got. *aggus* (och senare genom nybildning *aggwus*) i följd af germ. vokalabsorption (samprasarana), analogt med t. ex. got. *skadus* 'Schatten' af **skaðu̯a-z* (jfr fht. *scato*, gen. *scatwes*).

[2]) Vid sidan af *u̯a*-stammen *hnasku̯a-* synes i själfva värket äfven en germ. *u*-stam ha existerat. En räst häraf föreligger i ags. *hnesce*, hvilket Sievers Beitr. XXIV. 383 tyder som kompromissform mellan northumbr. *hnǣsc*. och ett **hnisce*, former hvilka förutsätta en germ *u*-stam *hnesku-*, afljudande med got. *hnasqus*.

1) 'trang, snæver', 2) 'besværlig, moisommelig'; fsv. (Schl.) *þranger*, nsv. *trång*, fda. (Lund) *thrang* återgå på en urn. grundf. **þranȝwa-*, utomnordiskt representerad af ags. *ȝeðrǫnȝ*, mht. *dranc*, nht. *Drang*, ndl. *drang* 'Gedränge'. Men till fno.-isl. *þrǫngr* påvisar Bugge i sina 'Bemærkninger' till Fritzners Ordbog[2] p. 1103 den visserligen sällsynta biformen *þrøngr*, hvilken kan tolkas som återspeglande en stam **þranȝwia-* och som sådan förhåller sig till *þrǫngr* liksom isl. *øngr* till *ǫngr* (se ofvan). Den *u*-stam, som växlingen *þrǫngr*: *þrøngr* i och för sig låter förutsätta, bevaras utomnordiskt i lit. *trankùs* 'holperig'. I etymologiskt afseende sammanhänger vårt adj. närmast med fno.-isl. *þryngua*, *þrøngua* (jfr ang. dessa former Noreen, Aisl. Gr.[2] § 420 anm.), got. *þreihan* 'drängen', ags. *ðrinȝan*, fht. *dringan* 'dringen' samt å utomgerm. botten med lit. *treñkti* 'dröhnend stossen' (jfr till bet. lit. *trankùs* ofvan), *trañksmas* 'Gedränge', *trìnkis* 'Anstoss', fpreuss. *per-trinktan* 'verstockt', lit. *trìnka* 'Haublock', lat. *truncus*, kymr. *trwch* 'verstümmelt'; se angående denna ordgrupp senast Zupitza, Gutturale p. 70 f., där äfven tidigare lit. finnes angifven. Den utljudande gutturalen i *trenk-*, *trank-* är med hänsyn till got. *þreihan* (icke *þreikan*) och kymr. *trwch* icke labiovelar, något som framhållits redan af Z. Följaktligen är *w*-ljudet i fno.-isl. *þrǫngr* (ack. sg. *þrǫnguan*. suffixalt och har härifrån analogice infört i vb. *þryngua*, då man — som Z. med rätta anmärker — icke äger någon rimlig grund för att antaga en gammal präsensbildning **trenkụó*.

urg. **kuekụa-*: **kụiku-*: fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *kuikr* 1) 'levende', 2) 'livlig, let bevægelig. munter' (ack. sg. m. *kyk(k)uan* jämte *kuik(k)uan)*, no. dial. (Aas.) *kvik*, *kvæk*; fsv. (Schl. Sdw.) *kwiker*, *kwikker*, *kwekker*; fda. (Lund) *kwikær*, (Molb. Kalk.: *quik*, *queg quæg*) 1) 'levende'. 2) 'stor, rigelig'; Kalk. meddelar därjämte ett adj. *kykken (-er)* 'overmodig'.

hvilket närmast hör samman med fno.-isl. nom. *kyk(k)r*[1]). Ett kriterium på ordets ursprungliga karaktär af *u*-stam gifves i ags. *cwicu (cucu)* 'lebendig', jfr ffris. fs. *quik*. Det i isl. *kuikuan kykuan* framträdande stamslutande *w*-ljudet härrör från den parallella *u̯a*-stammen, som å germ. botten för öfrigt kvarlemnat spår i fht. formväxlingen *queh: queck*, i det sistsagda form i och med sin geminata framstår som gammal *u̯a*-stam. Fornvästn. nom. *kykr* förhåller sig då till den faktiska *u*-stammen ags. *cwicu* (= ffris. fs. *quik*, fht. *queh*, isl. *kuikr)* som det ofvan berörda got. *aggwus* till find. *aṃhú*-[2]). Denna *u̯a*-stam förklarar äfven *a*-omljudet hos de fht. formerna (fsv. utvecklingen *kwiker* > **kweker* > *kwekker* — jfr fda. *quik: queg* — däremot låter förklara sig enligt en specifikt fsv. ljudlag, hvarom se Noreen, Aschw. Gr. § 115,1). Jämsides med *u̯a*-stammen **ku̯eku̯a*- går en germ. stamf. **ku̯iu̯a*-, som är uppvisad blott i got. *qius* 'lebendig', men äger talrika motsvarigheter i utomgerm. språk: jfr lit. *gývas (*gīu̯o-)*, fksl. *živŭ*, fir. *bíu*, *béo*, kymr. *byw*, bret. *beu*, osk. *bivo*-, lat. *vīvus* 'lebendig', gr. *βίος* 'Leben', find. *jīvá*- 'lebendig' af en ieu. rot $g_2ei̯$- 'lefva', för öfrigt uppvisad i fksl. *živą*, lat. *vivo*, find. *jívati* o. s. v. (med präsensbildande *u̯*, jfr lat. *vivo* perf. *vixi)*. Jämte *u̯a*-stammen *gývas* bevaras emellertid i litauiskan en därmed afljudande *u*-stam *gai-v-ùs* 'munter', tillika grundord för lit. *gaivìnti* 'erqvicken'[3]). En i afseende å rotafljudet häremot svarande germ. adjektivbildning föreligger i no. dial. *kveik* 'frisk, livlig, opfrisket', som i fno. blott framträder spårvis, men af dessa räster att döma, ur-

---

[1]) Angående den fornvästn. och fsv. formväxlingen inom detta adj. jämföre man Noreen, Aisl. Gr.[2] § 72,11; 220,2, Aschw. Gr. § 71,2.

[2]) Jfr Zupitza, Gutturale p. 99.

[3]) Jfr Persson, Wurzelerw. p. 155.

sprungligen ägt samma stamgestaltning som afljudsformen *kuikr, kykr*. Ett fno.-isl. adj. **kueikr (= kuikr)* låter förutsätta sig på grund af följande bildningar: substantiven fno.-isl. *kueikr* m. 'Væge i Lampe', *kueik* f. *(= kuika* i *kuikur)* 'Giær som anvendes til at sætte Gang paa Ol, bringe det i Giæring', *kueika* f. 1) 'hvad der optænder noget, sætter Ild deri', figurl. *ástar, lastanna kueika,* 2) pl. *kuøykur, kuøykvur = kuikur* (se ofvan), *kueikia* f. 1) 'hvad der anvendes til dermed at optænde Ild', 2) 'hvad der tjener til at framkalde, foraarsage noget', *kueiking* f. 'Optænden'; vidare denominativa verben *køykua (*kuøykua)* — jfr vb. *kuøkua (= kuekua:* fht. *queck)* 'antända' — samt *kueikia* 1) 'levendegjore', 2) 'antænde', 3) 'opvække, fremkalde, m. m.' Af här anförda formationer hänvisa subst. *kuøykur kuøykvur* och vb. *køykua* på ett grundord med en för ifrågavarande adj. karaktäristisk *u*-afledning, medan subst. *kueikia* och vb. *kueikia* synas ha framgått ur en till grund liggande *ia*-stam, som väl urspr. hört till en parallell adjektivform med *u*-suffix.

urg. **þekua-: *þeku-:* fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *þiokkr, þiǫkkr, (þiukkr), þykkr* 1) 'tyk', 2) 'tæt, vanskelig at gjennemtrænge'; fsv. (Rqv. VI) *þiokker, þiukker, *þykker,* bevaradt i adv. *þyccle, thiklica, þikla* 'ofta'; fda. *thiukk,* nda. *tyk.* Ordet motsvaras utomnordiskt af fht. *dihhi, dicki,* mht. *dic, dicke,* nht. *dick,* ags. *ðicce,* engl. *thick* samt utomgermanskt af fir. *tiug,* kymr. *tew* 'dick'. *u*-stammen reflekteras af de keltiska formerna *(< *tegu-)* äfvensom å germ. botten af fht. *dihhi* (: got. **þikus* = fht. *herti* : got. *hardus),* medan den härmed parallella *ua*-stammen efterlämnat spår i en kontaminationsbildning urg. **þekuu-* (i fno.-isl. *þiokkr,* fsv. *þiokker,* got. **þiqus),* resp. **þikuiō-* i fno.-isl. *þykkr,* fsv. **þykker (< *þykkua- < *þikkwia-),* fht. *dicki,* ags. *ðicce.* Se Noreen, Sv. Ldsm. I. 692, Arkiv I. 168 not, Aisl. Gr.[2] §§

72,5, 90 anm., 92 anm. 1, 139,1, 353 anm. 1, Aschw. Gr. §§ 71,3, 75,2, 78 anm. 1, Fick, Wbch[4] II. 127, Kluge, Wbch[6] 'dick', Brugmann, Grundr. II. 297, Zupitza, Gutturale 95, 99.

urg. **aru̯a-: (*aru-) *aru̯u-:* fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *ǫrr* 1) 'rask, hurtig', 2) 'gavmild' (jfr smss. *ǫrleikr* 'Gavmildhed', *ǫrlátr* 'gavmild i Væsen og Adferd', *ǫrliga* 'velvillig', *ǫrlyndr* 'af gavmildt Sindelag', *ǫrlǽti* 'gavmildt Væsen'), 3) *ǫrt* adv. 'rigeligen, fuldt' (jfr *ǫrligr* 'rigelig, overflødig', *ǫrliga* adv. 'rundeligen, rigeligen'). Adj. flekterar som *wa*-stam och har tillika med sina utomnordiska motsgarigheter av. *aurva* 'snabb', fs. *aru* 'beredd, färdig', ags. *earo* 'snabb, liflig, värksam, färdig, beredd, redobogen, villig' upptagits bland *u̯o*-stammarna i kap. IV [1]). Nu bevarar emellertid gotiskan ett adv. *arwjō* 'gratis, δωρέαν' (Joh. 15:25, II. Cor. 11:7), hvilket — såsom redan Grimm, Gramm. III. 234 insett — nära sammanhänger med fht. adv. *arwūn, arawūn, arowingūn* 'vergebens, unentgeltlich' (till betydelseutv. 'gratis — förgäfves' jämföre man en fullständig parallellism i nht. *vergebens*, mht. *vergëbenes* 'schenkweise, umsonst' till mht. adj. *vergëben* 'unnütz, vergeblich', eg. 'verschenkt' : Kluge, Wbch[6]), hvartill jag från ags. fogar det motsv. *earwunga* 'gratis, without cause'. Till sin etymologi är got. adv. *arwjō* afledt medels adverbsuff. *ō* från en förlorad got. adjektivstam *arwja-* (jfr got. *andaugjō* = *andaugiba* 'uppenbart' af ett förlor. *ja*-adj. *andaugja-, þridjō* 'för 3. ggn': *þridja* 'tredje' o. s. v.) och har af K. F. Johansson, Beitr. XV. 224, förbundits med gr. *ἀραιός*

[1]) I fråga om betydelseutvecklingen 'snabb, hurtig färdig, beredd, villig' jämföre man adj. fno.-isl. *reiðr*, fsv. *rēþer* ags. *rǽde*, fht. *bireiti* 'färdig, beredd, beredvillig, tjänstfärdig', hvilket är en afledning af vb. fno.-isl. *ríða*, fht. *rītan* o. s. v. 'resa, fara' (se Karsten, Nominalbildning I. p. 107), vidare nsv. *färdig: färd*.

(< *ἀραFιο-) 'locker, dünn, schwach', en sammanställning, som gifvetvis bör vika för en annan af Thomsen, Einfluss p. 97 framstäld, enligt hvilken got. *arwjō* äger samband med fno.-isl. *ǫrr* 'gifmild' och det från urnord. inlånade synonyma norsk-lappska *arvas*. Öfverensstämmelsen mellan det got. adv. och den urnord. grundformen till det la. adj. sträcker sig ända till suffixet, ifall detta adj. med Thomsen får anses representera en urnord. nom. sg. **arwiz*. Formväxlingen *arwa-* i fno.-isl. *ǫrr* (ack. sg. m. *ǫruan*) : got. *arwja-*, urnord. **arwiz* lämnar Thomsen emellertid oförklarad. Enligt min uppfattning föreligger här ett nytt exempel på ofvan berörda parallellism mellan ieu. *uo-* och *u*-stammar. Föreningslänken mellan de divergerande formerna söker jag nämligen i äldre *u*-stamsflexion. Intet hindrar att betrakta got. *ja*-stammen *arwja-* som urspr. tillhörande ett *u*-adj. **arwu-*, hvilket blir förklarligt som kompromissform mellan *ua*-stammen *arwa-* (fs. *earu*, ags. *earo*, fht. *arwa-* i *arawūn* o. s. v.) och en *u*-stam **aru* (jfr i det föreg. got. *aggwus*, fno.-isl. *ǫngr* find. *amhú-* och under denna samt följ. artiklar anförda paralleller). Att ett got. adj. **arwu-*. *arwja-* gifvit upphof åt ett adv. *arwjō* (man väntade sig snarare ett adv. **arwuba*, jfr got. *harduba*, *glaggwuba*, *manwuba*) bör ej förvåna, om man betänker, att de allra flesta kasus i det got. *u*-stams-paradigmet på Wulfilas tid voro bildade från *ja*-stammen. Ett analogt fall föreligger i got. adv. *andaugjō* (se ofv.), afledt från *ja*-stammen af ett adj. med nominativformen **andaugs* (< **-augis* af stamf. *-augi-*, som urspr. tillhört blott nom., ack. sg. och faktiskt framträder i adv. *andaugiba* = *andaugjō*). Om det sålunda står fast, att got. *arwjō* utan svårighet låter förena sig med ofvan förutsatta *u*-stam **arwu-*, återstår att förklara la. formen *arvas*, som enligt Thomsen skulle representera en urnord. nom. **arwiz*. Om en sådan nom.

värkligen existerat, tillåter den en förklaring, analog med den, som gafs i fråga om got. nominativerna *suts* och *mērs*, hörande till *u*-stammarna *sōtu-* resp. *māru-* (se i det föreg.), d. v. s. formen kan uppfattas såsom tillkommen genom generalisering af *ja*-formerna i ett *u*-stamsparadigm. Då nämliden sagda nominativer lämna kriterier på en genomförd flexionsöfvergång från *u-* till *ja*-deklination i 4. århundradets gotiska språkform, kan en metaplasm af samma art i enskilda fall antagas ha förekommit äfven i den med Wulfilas got. ungefär samtidiga urnordiska språkform, som enligt Thomsen representeras af den äldre gruppen af nord. lånord i lappskan. Emellertid är ofvan förutsatta tolkning af la. *arvas* såsom återspeglande urnord. **arwiz* icke den enda möjliga. Enligt lappskans ljudförhållanden (se Thomsen, Einfluss p. 102 f., Wiklund, Urlappische Lautlehre p. 54) kan la. *arvas* ljudlagsenligt äfven reflektera en urnord. nom. **arwuz* [1]) (jfr t. ex. la. *ajras* = got. *airus*, la. *gjelas* = isl. *kiǫlr* < **keluz*, la. *valas* = got. *valus*) och skulle som sådan innebära en evident bekräftelse på riktigheten af min ofvan gjorda *u*-stamsdeduktion (jfr artiklarna urn. **smāwu-*, **auþu-* i det föreg.).

urg. **ʒarwa-*: (**ʒaru-*) **ʒarwu-*: fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr².) *gǫrr* (**ʒarwu-*), *gorr*, *gærr*, *gerr*, (**ʒarwia-*) 1) 'fuldkommen', 2) 'beredt, færdig', 3) äfven i bet. 'forarbeidet' = *smiðaðr*: jfr advv. *gǫrua* : *gørua*, *gerua* 'tilfulde, aldeles', *gǫrsamliga* : *gørsamliga*, *gersamliga* d. s., *gǫrla* : *gørla*, *gerla* 'til Fuldkommenhed', adj. *gǫruallr* : *gøruallr*, *geruallr* 'al uden Undtagelse'. I fsv. motsvara *gor* (1 gg), *gar* (efter former ss. ack. sg. f. *garva*), *gør* (antingen = isl. *gǫrr* eller = *gorr*)

---

[1]) Hos Wiklund, Laut- und Formenlehre der Lule-lapp. Dialekte p. 86 har Lule- la. *arvas* i själfva värket återförts på en urn. nom. **arwaz* el. **arwuz*.

'färdig, fullbordad' (former angående hvilka man jämföre Noreen, Aschw. Gr. §§ 71,3, 104), i fda. *gørr, gor* (Lund), jfr hos Kalkar: *gorst* i förb. *med-* = *til-* 'til fulde, tydelig', *gørle* adv. 'nøie', *gør (gær)* adv. 'tydelig, klart', *gørlig* adj. 1) 'åbenbar, ligefrem', 2) 'afgørende, virkelig'. Utomnordiskt förekomma paralleller i fht. *garo* (fl. *garawēr)*, mht. *gare, gar* (fl. *garewer, garwer)*, 'bereit gemacht, gerüstet, bereit', fs. *garu*, ags. *ȝearo* d. s. (st. *ȝarwa-)*, engl. *yare* 'eifrig, fertig, bereit'. Substantiveradt framträder detta adj. i fno.-isl. *gørui gerui* f. 'Beklædning, Udrustning' (häraf no.-la. *garvvo*, sv.-la. *karvo*, en.-la. *karvu* 'vestis, vestimentum', se Thomsen, Einfluss p. 142), fht. *garawī* f. och *garawi* stn., fs. *garewi* stn., ags. *ȝearwe* st. o. sv. f. 'Zurüstung, Schmuck, Gewand, Kleidung'. Fornvästnord. formväxlingen *gǫrr : gørr*[1]*,* *gerr* förutsätter en *u*-stam *_ȝarwu-_, *_ȝarwia-_ (se Noreen, Sv. Landsm. I. 692, Aisl. Gr.^{2} § 353 anm. 1), hvilken jag fattar som kontaminationsform mellan *ṷa*-stammen *_ȝarṷa-_ (jfr ofvan anf. vgerm. former[2]), samt urnord. lånordet no.-la. *garves*, sv.-la. *karves* 'paratus', enl. Thomsen, Einfluss p. 86 representerande en urn. nom. *_ȝarwaz_[3], *-aR)* och en *u*-stam *_ȝaru-_[4]. Denna *u*-stam

[1]) Adjektivformnn *gørr* är uppvisad jämte *gǫrr* redan i de älsta isl. hskrna (se Larsson Ordförrådet i de älsta isl. handskrifterna), hvadan anledning icke föreligger till misstanke, att *gorr* vore ombildning af *gǫrr* i anslutning till vb. *gorua (gerua)* < *_ȝarwian_, hvarom nedan.

[2]) Jfr Cosjin, Altwestsächsische Grammatik II. p. 62, som tillägger ags. *ȝearo* stamformen *ȝarwu-*.

[3]) Hos Wiklund, Laut- u. Formenl. d. Lule-lapp. Dial. p. 86 ansättes för la. nom. *karves* 'fertig' en urn. grundf. *_garwaz_ eller *_garwuz_.

[4]) Jfr Bugge, Antiquarisk Tidskrift för Sverige V. 43 f., Noreen, Aisl. Gr.^{2} § 359, Kluge, Wbch 'gar', Nom. Stammb.^{1} § 186, K. F. Johansson, K. Z. XXX. 443 not 1, där fno.-isl. *gǫrr. gørr* omnämnes som *wa*-stam.

vore i själfva värket belagd, i fall Rökstenens nom. sg. m. *karuR* 'rustad' representerade en form **garuR* el. *gǫruR*, en uppfattning som häfdas af Noreen, Arkiv III. 28 (jfr Aisl. Gr.[2] § 353 anm. 2), gentemot Bugge, o. a. st., där detta *karuR* förklaras återge uttalet *garvr*. Som stöd för sin mening framhåller Noreen dels att ett isl. *gǫrfr gerfr* å Rökstenen borde tecknas *karbR*, analogt med *nabnum, -raubaR*, dels att ett *garwR* nästan vore outtalbart. För Bugges tolkning talar emellertid afgjordt den omständigheten, att den med Rök-inskriften ungefär samtidiga (från c. 900 härrörande) fsv. runinskriften å Kälfvestenen bevarar namnformen *Stikur*, som motsvarar isl. *Styggr* och således med all sannolikhet har konsonantiskt *u (w)*, liksom väl äfven runsv. *Siktriku* (= isl. *Sigtrygg)* å Vedelspang-inskriften (fr. 10 årh.). Noreen, Aschw. Gr. § 252 anm. 2, betviflar emellertid den konsonantiska valören hos *u* äfven i dessa former.

I etymologiskt hänseende har ifrågavarande germ. *ȝarwa-* fattats som i grunden identiskt med det tidigare behandlade synonyma *arwa-*, i det dess uddljudande *ȝ* tolkats som räst af den prefigerade verbalpartikeln got. *ga* (ht. *ge)*. Denna i och för sig tilltalande sammanställning — angående hvilken man jämföre Fick, Wbch[2] 742, Kluge, Wbch 'gar', Wadstein, Idg. Forsch. V. 26 [1]) — vunne i sannolikhet, om mitt ofvan gjorda antagande af en formväxling **arwa- : *arwu-*, vore riktigt, i enlighet hvarmed sagda adj. tlll sin stamformation fullt skulle öfverensstämma med adj. *ȝarwa- : ȝarwu-*.

Adjektivstammen *ȝarwa-, ȝarwu-* ligger till grund för svaga vb. fno.-isl. *gǫrua, gerua (gǫra, gera)*, fsv. *gøra, gæra* 'göra' (urspr. **ȝarwjan*, hvaraf sv.-la. lånordet *karvet* 'parare'),

---

[1]) Jfr annorlunda, men föga riktigt hos Schade, Wbch[2] 265 b.

fht. *garawen*, fs. *gerwian*, ags. *ȝierwan* 'parare, præparare'. Jämsides med detta afledda vb. gick emellertid ett likbetygande primärt fno.-isl. *gior(u)a*, fsv. *giora* (< **ȝerwan* : find. *karōmi* 'jag gör'), hvilket i literär tid förväxlades med det förra. Till detta primära vb. fungerade adj. fno.-isl. *giǫrr*, fsv. *gior* (**ȝerwa-*, se kap. IV under denna art. o. där anf. lit.) som part. prät. och trädde i literär tid i association med det synonyma, men etymologiskt sannolikt obesläktade fno.-isl. *gǫrr*, *gørr* o. s. v.

urg. **slai-wa- : *slai-wu-* : fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *slǽr* 'slov, mods. *huass*' med *wa*-stamsböjning, jfr afledda vb. *slǽfa* (*að*) 'slove, mods. *huessa*'; msv. *slō*, nsv. *slö* (< **sløy* < **slæiw-* < **slaiw-*, got. **slaiws* : se Noreen, Aschw. Gr. § 69,7, jfr § 80 anm. 2); nda. *slov*. Från nynord. dialekter må såsom hithörande följande ord anföras: no. *slø*, *sloy* m. fl. former i bet. 'slov', äfven 'kjedelig, trist, skranten' (*slaagskodd* 'slovskoet', möjl. innehållande en mot isl. *slǽr*, no. *slø* svarande oomljudd biform *slaa(g)*?): nsv. Rz *slög* (= fsv. *slō*) jämte biformen *sljog*, *sljög* 'slö' (= isl. *sliór*), jfr nsv. Rz *slåver* m., *slåva* f. (Västergötl.) 'trög och senfärdig människa', *slova* (Halland), *slåva* (Västergötl.) 'gå tungt och långsamt', i fall i dessa ord möjligen förelåge afledningar af en fsv. adjektivform **slāw-* = isl. *slǽr*, något som jag i brist på bevismedel blott uttalar som en förmodan. Den här framträdande betydelsenyansen 'trög, långsam' återfinnes hos adjektivets i fråga motsvarigheter i västgerm. spåk: fht. *slēo* (fl. *slēwēr*), mht. *slē* (*slēwer*), fs. *slēu* 'matt, stumpf, hebes, welk, marcidus, lau, tepidus, kraftlos, träge', nht. dial. (bair., schwab.) *schlēw* och *schlēwig* 'lau, ungesalzen, kraftlos, matt, träge, langsam, stumpf', ags. *sláw*, *slǽw*, *sléaw* 'sluggish, lazy', engl. *slow* 'långsam'. Formerna fht. *slēo*, fs. *slēu*, ags. *sláw* böjas samtliga som *wa*-stammar (se Braune, Ahd. Gr.[2] § 254,

Galle, Altsächs. Gr. § 214, Sievers, Ags. Gr.² § 301, Kluge, Nom. Stammb.² § 186). I ags. förekommer emellertid enligt Sweet, The stud. dictionary of anglo-saxon, jämte *sláw* en form *slǽw*, hvars stamvokal endast kan tolkas som uppkommen genom *i*-omljud af *á*, enär vgerm. *aiw* ljudlagsenligt blef ags. *áw* (se Sievers, Ags. Gr.² § 62 jämte anm.). Denna ags. formväxling häntyder på en till grund liggande gammal *u*-stam **slai̯-u̯u-*, som i sin *i̯a*-stamsform å nordisk språkbotten återspeglas af det *i*-omljudda fno.-isl. *slǽr* = urn. **slāwia-*. Från denna *u*-stam kunde i för sig äfven de fht. och fs. *wa*-stamsformerna förklaras, men sannolikt representera de dock en gammal *u̯o*-stam såväl med hänsyn till att en *u*-stam i fht. och fs. snarast skulle framträda med *ja*-stamsform som i betraktande af att en *wa*-stam äfven möjligen förekommit i urnordiskan, att döma af Lule-lappska lånordet *slaiᵉve-* 'schwach', som enligt Liden, Uppsalastudier p. 81 not 2 ¹), representerar urn. **slaiwa-*. Antagandet af en germ. *u̯a*-stam stödes indirekt däraf, att flera utomgerm. språk bevara motsvarigheter därtill. Med frångående af min Nominalbildning I. p. 19 gifna etymologi till ifrågavarande adj. och dess afljudsform fno.-isl. *sliór* förbinder jag — i likhet med Brugmann, Grundriss I. 91, II. 127, I.² 726, Kluge, P. Grundriss I.² 371, Wbch⁶ 'Schlehe' — detta ord numera med gr. *λαι-(ϝ)ό-ς*, lat. *laevo-s*, fksl. *lěvŭ* 'vänster', en sammanställning, som från formens sida icke möter något hinder, enär ieu. orddubbletter med och utan uddljuds-*s* som bekant äro ytterst vanliga, och som äfven från semasiologisk synpunkt är antaglig med hänsyn till parallellismer sådana som fht. *lęnka* f. 'linke Hand',

---

¹) Tidigare har Lidén hos Wiklund, Lule-lappisches Wörterbuch äfvensom i Laut- und Formenlehre der Lule-lapp. Dialekte p. 91 förutsatt en urn. stam *slaiwi-* (isl. **slǽr*).

mht. *linc*, nht. *link*, nederrenskt *slinc* d. s., i fall denna ordgrupp — ss. man antagit (se Kluge Wbch[6] 'link') — sammanhänger med lat. *languere* 'vara matt', gr. *λαγαρός* 'matt', och franska *gauche* 'vänster', ifall detta får afledas från ett till fht. *wëlk* mht. *wëlc* 'feucht, weich, milde, welk, schwach' hörande **walki* (se Kluge Wbch[6] 'welk'). Härigenom vunnes ett motstycke till det allmänindoeuropeiska uttryck för begreppet 'höger', som föreligger i ind. *dakṣiṇa*, gr. *δεξιός*, lat. *dexter*, got. *taíhswa*, fht. *zëso*, i fall detta uttryck i sin grundbetydelse innebär föreställningen om något kraftigt, dugligt, skickligt, såsom af det formelt nära stående ind. *dakṣa-* 'kräftig, tüchtig, kunstfertig' synes framgå [1]).

urg. **ȝrǣ-ṷa-*, **ȝrǣ-ṷa-*: fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *grár* 1) 'graa', 2) 'uvenlig, fiendsk'; fsv. (Sdw.) *grār* 1) 'grå', 2) 'grå, ovänlig'; ä. da. (Kalk.) *grå* 'ond', jfr vb. *grå* 'blive grå, mørk, urolig'; nda. *graa* 'grå, ond'. Sagda fornnordiska former böjas som *a*-stammar, men den ursprungliga *wa*-stamskaraktären framträder i lappska lånordet *graves* af urn. **grāwaz* (Thomsen, Einfluss p. 145) äfvensom i fht. *grāo* (gen. *grāwes*), mht. *grā* (*grāwes*), nht. *grau*, ndl. *graauw* 'grå'. Emellertid uppvisar ordet i ags. formen *ȝrǣȝ* (engl. *grey, gray*), hvilken gifvit Kluge Wbch 'grau' (ännu i 6. uppl.) anledning att för o. a. former (visserligen under tvekan) uppställa en förgerm. grdf. **ghrēghwo-* eller **ghrēqo-* (ags. *ȝrǣȝ* närmast af **ȝrāȝa*). I samma förf.:s Nom. Stammb.[2] § 186, b förmodas fht. *grāo* — med hänsyn till ags. *ȝrǣȝ*, som skulle representera den

---

1) Falk, Arkiv VI. 117 f., förbinder med detta adj. no. nial. *slō* f. 'staalorm', sv. dial. *slō*, nsv. *(orm-)slå*, fsv. *slā* = **slaiwō*, ett antagande, för hvilket han finner stöd i ags. *slāw-wyrm*, engl. *slow-worm* 'blind-worm', hvari adj. *slāw* 'slow, idle, lazy' förmodas vara förra led. Grundbetydelsen vore i så fall 'den långsamma' eller snarare 'den hvars bett är slött'. Jfr dock K. F. Johansson, Beitr. XV. 243.

äldre formen — först genom sekundär anslutning ha erhållit formen af _wa_-stam. Den fullkomligt ensamstående gutturalen i ags. _ʒrǽʒ_ rättfärdigar emellertid icke detta Kluges antagande, enär densamma, med hänsyn till de många parallellismerna på en analog växling mellan _w_ och _ʒ_ i ags., helt visst är af särspråklig upprinnelse. En från denna synpunkt utgående fullt tillfredsställande förklaring af den ags. formens utljudande _ʒ_-ljud har gifvits af Jellinek Beitr. XIV. 584, en uppfattning som delas af Zupitza, Gutturale p. 75. Ett ags. *_ʒrǽw_ kan i fråga om stamsuffixet dock icke utan vidare förbindas med _a_-stamsformerna fht. _grāo_, fno.-isl. _grár_ o. s. v. Urg. _ǣ_ öfvergick nämligen som bekant i ags. till _á_ framför _w_, hvadan stamvokalen i _ʒrǽʒ_ endast kan förklaras som uppkommen genom _i_-omljud. Den häraf betingade växlingen mellan _a_- och _ja_-stamsform (fht. _grāo_, isl. _grár_ o. s. v. : ags. _ʒrǽʒ_) har redan Noreen Arkiv I. 168 not 1 — gentemot Paul, Beitr. VIII. 221, där fht. _grāo_, _ʒrǽʒ_ tydes som antingen _u_- eller _i_-stam, samt Kluge, Wbch[1] (p. 113), som i samma former ser reflexer af en _i_-stam — förklarat bero af en till grund liggande gammal _u_-stam; som framgångna af en _i_-stam blefve nämligen de oomljudda nord. formerna oförklarliga. I sin Urg. Lautl. p. 36 ansätter Noreen för ifrågavarande adj. en got. form *_grēwus_: ack. *_graiana_. Denna Noreens uppfattning biträder jag med den modifiering, att jag anser den supponerade _u_-stammen endast ha förekommit som sidoform till en allmännare utbredd _wa_-stam. uppvisad som sådan i fht. _grāo_ (_grāwes_) samt å utomgermansk språkmark, visserligen med afvikande rotafljud, i lat. _rāvus_ (< *_ghrāuo_-[1]) 'mörkgrå, gråaktig, gråguľ'. An-

---

[1]) Fick, Wbch[4] I. 418 anger väl med orätt lat. _ravus_ för _hravus_ af ieu. *_ghravé_-.

gående sammanställningen af fht. *grāo* o. s. v. med lat. *rāvus* jämföre man senast Hirt, Der idg. ablaut p. 80, som härleder orden i fråga från en 2-stafvig förieu. bas *gherē* 'glänsa' i fksl. *zьrěti* 'sehen', lit. *žerė́ti* 'strahlen', gr. *χάροπος* 'strahläugig' [1]). Huruvida adj. i fråga äfven sammanhänger med fno.-isl. *grøy (*grauja-)* 'Tispe, Tæve' (eg. 'grauer Hund'?) — såsom Noreen Urg. Laut. p. 59 antager — förblir osäkert.

urg. **hlǣ-u̯a-: *hlǣ-u̯u-:* fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *hlǽr,* ntr. *hlǽtt* 'blid, mild, om Veir og Vind' har man med rätta förbundit med fht. *lāo* (fl. *lāwēr*), mht. *lā* (fl. *lāwer),* nht. *lau,* ndl. *lauw* 'ljum, tepidus' af en *u̯a*-stam *hlǣ-u̯a-* (se Schade, Wbch[2] 535 b, Kluge, Wbch[6] 'lau', Nom. Stammb.[2] § 186). Förhållandet mellan den vgerm. *u̯a*-stammen och nord. *i̯a*-bildningen låter förklara sig analogt med de ofvan meddelade parallellerna mellan *u̯a*- och *u*-stam, om man tager hänsyn till en hithörande oomljudd nord. biform ä. da. *lå* 'ljum', som förut icke torde blifvit beaktad. En häremot svarande fornvnord. form **hlár* synes böra förutsättas som grundord för verbum inchoat. *hlána* 'blive mindre kold' Fr.[2] (jfr nno. dial. *læna* 'blive mildere, om Veiret, blive Tøveir' och nyländska *läna* 'aftaga, om storm eller oväder, äfven töa' [2]), väl afledda från paralleller (nno. *læ)* till det *i*-omljudda fvn. *hlǽr),* liksom väl äfven för subst. *hláka* f. 'Tøveir' (= no. *læka),* en nordisk *k*-derivation [3]). Formväxlingen ä. da. *lå* fno.-isl. **hlár : hlǽr* förklarar jag ur en urnord. *u*-stam *hlāwu- (hlāwja-),* kontaminationsprodukt af *wa*-stammen *hlǣ-u̯a-* och en *u*-stam **hlǣ-u-,* n. sg. f. **hlǣ-u̯ī* (st. **hlǣ-u̯i̯ō-).*

---

1) Annorlunda, men knappast riktigt hos Fick l. c.

2) Jfr Vendell, Östsvenska monografier p. 102.

3) Jfr Kluge, Nom. Stammb.[2] § 213.

Isl. *hlér* flekterar det oaktadt som 'ren' *a*-stam, analogt med t. ex. de urspr. *wa*-stammarna isl. *blár, grár.* Sagda fem. stamform **hlē-u̯iō-*, där -*u̯*-ljudlagsenligt kvarstod i alla kasus, kan emellertid äfven i och för sig förklara uppkomsten af en *u*-form **hlē-u̯u-* och intet hindrar att ur denna *wu*-stam härleda äfven de vgerm. formerna af adj., hvilkas *wa*-stamskaraktär sålunda vore sekundär. Men i betraktande af att *u*-adjektiven i fht. i så godt som alla kända fall (jfr dock det indekl. *filu)* antagit formen af *ja*-stammar synes det sannolikt, att den fht. *wa*-stammen i fråga är ursprunglig. En parallellism mellan *wa*- och *u*-stam af förevarande adj. existerade sålunda väl blott i urgerm. tid: vid dialektsplittringen blef *wa*-stammen allena rådande i västgermanskan, *u*-stammen å nord. botten (jfr ofvan adjektiven *ʒaru̯a-, slēu̯a-, ʒrēu̯a-*, hvilka i fht. (o. fs.) likaledes blott uppvisa *wa*-stamsform). I fråga om sitt etymon hör vårt adj. till ieu. roten *kele-* 'vara varm' i lat. *calidus* för *celidus* anal. efter *calēre*, lit. *szílti* 'bli varm' *szíltas* 'varm' o. s. v., se J. Schmidt, Vocalismus II. 454 (senast Hirt, Der idg. Ablaut p. 86)[1].

---

[1]) På tal om fno.-isl. *hlér* 'blid, mild' erinrar jag om det synonyma nisl. (Vgf., Þorkelsson: suppl. III) *hlýr (-jan)* 'lun, varm' jämte afledningar: *hlýja* f. 'Lunhed, lunt Veir', *hlýlegur* 'varm, venlig', *hlýlega* 'venlig, gunstig, fordelaktig'; jfr nisl. *hlúa* 'yde Ly, varme, opvarme', fvn. *hlý* n. 'Varme', *hlýia* 'gifve Ly' (Fr.[2]), nno. dial. (Aas.) *ly* 'mild, luun, lidt varm, om Luften, tildeels ogsaa om Vandet', *ly* n., *lya* f. 1) 'Mildhed i Luften', 2) 'Ophold i Uveir', *ly* 'om Solen: skinne klart og varmt i stille Veir', *lya* 1) 'varme, formilde Luften, om Solen', 2) 'om Veiret: sagtne, stilles, især om Ophold af Regn' jämte *lȳka* f. 1) 'Formildelse i Luften', 2) = *lya* f. (med sekundärt *k*-suffix), nda. dial. (Molb.) *ly* 'lunken' (med den synonyma sidoformen *lyked*, Sonderjylland, för hvilken väl närmast en *k*-afledning — af samma art som nno. *lȳka* f.: *lȳ*, nda. *lunken*, nsv. *ljunken* 'ljum': nda. *lum*, nsv. *ljum*, fno. *hláka* f.: adj. *hlér*, mengl. *hleuke*, mndl. *leuk:* mengl. *hlewe* 'lau' — ligger till grund), ä. da. Kalk. *ly* 'give ly, ophold' (= isl. *hlýia), ly* subst. = nda. *ly* 'Skiul, Skierm imod Luftens og Veirets Umildhed',

I detta samband må det med adj. **hlǣ-u̯a-* synonyma fvn. *flór* ʻvarmʼ upptagas, hvilket i nno. dialekter fortsättes af *flø* ʻlunkenʼ (jfr *floen* ʻvarm, hedʼ). Torp, Sprogl.-hist. stud. p. 181 återför ordet på en germ. stf. **flō-u̯a-*, hvartill han uppvisar en afljudsform germ. *flǣ-u̯a-* i nht. *flau*, (ett från 18 årh. härstammande lån af) ndl. *flauw* ʻmatt, ohnmächtig, gleichgültigʼ, hvilket på grund af sitt uddljudande *f-* visar sig vara ett lånord, antagl. från lågt. I motsats till Kluge (Wbch), som söker det vgerm. adjektivets källa i fr. *flou*, ffr. *flau*, *floi*, hvilket i sin tur är ett lån af fht. *lāo*, nht. *lau*, häfdar Torp l. c. med rätta ordgruppens germ. ursprung i stöd af de anförda nord. formerna och den här framträdande afvikande betydelsen, hvilken äfven spåras å vgerm botten (jfr östfris. *flau-warm* = *lau-warm*) och påtagligen är den ursprungliga. Ifrågavarande adj. *flǣ-u̯a-*, *flō-u̯a-*, hvilket i och för sig saknar anknytningspunkter i utomgerm. språk, fattar Torp som rimord till germ. adj. *hlǣ-u̯a-*, ett antagande som innebär en viss sannolikhet med hänsyn till att samma afljudsstadium som föreligger i **flōu̯a-* äfven är representeradt inom den

---

nsv. dial. (Rz) *ly*, n. *lytt*, 1) ljum, varmʼ 2) ʻlugn, tyst, om väder och vindʼ, *ly* n. ʻlugn, skyddʼ, *lya (lia)* ʻuppvärma, göra ljumʼ, fsv. (msv.) Sdw. *lya (?)* ʻljumʼ, blott i ack. sg. f. *lyya* (1 gg), hvilket Sdw. dock förmodar „kanske snarare“ höra till ett adj. *lyr;* jfr msv. (Sdv.) *ly* n. (?) ʻlä, skydd, lugnʼ (= isl. *hlý)*. Nisl. *hlýr* ʻvarmʼ har af Torp, Sproglig-hist. studier p. 181, fattats som en till adj. *hlǽr* hörande afljudsform **hluwja-*. ett antagande som emellertid är oriktigt i betraktande af fsv. (Sdw.) *liōr*, *liōe* ʻljumʼ (jfr ofvan fsv. *lȳr*, *lȳa?*, nsv. dial. *ly* d. s.), ä. da. (Kalk.) *liū* ʻljumʼ (jfr ofvan nda. dial. *ly* d. s.). Samhörigheten mellan adjektiven nisl, *hlýr* och fsv. *liōr* har framhållits redan af Noreen, Sv. Ldsm. I. 692 (jfr Aisl. Gr.[2] § 353,1), hvarest han på grund af den här framträdande formväxlingen snpponerar en gammal *u*-stamsbildning **hlevu-*, **hliuja-* utan att för öfrigt uttala sig om ordets etymologi. Påtagligen är adj. i fråga besläktadt med ags. *hléow* ʻcovering, shelter, protection (jfr särskildt *hléow-stęde* ʻsheltered, warm placeʼ, *ȝe-hléow* ʻsheltered, warm (place)ʼ), *hléowe* ʻwarmʼ (Sweet: Stud. dict. med

germ. ordgrupp, som framgått ur roten *kele-*, näml. i fornvnord. *hlóa (óð)* 'være varm, give Varme fra sig', något som Torp emellertid icke omnämner. Omöjligt är icke att formväxlingen fno. *flór* : nno. *flø* (hvaraf *fløna* 'blive lunken, varmes', *fløa* 'opvarme' = fno. *flóna* resp. *flóa)* beror af en gammal *u*-stam **flōu̯u-*, i hvilket fall vårt adj. till sin suffixbildning vore fullt analogt med adj. **hlæ-u̯a-*, **hlǣ-u̯u-*.

urg. **merku̯a-: (*merku-) *merku̯u-, (*mirki̯ō,) *mirku̯i̯ō-:* fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *myrkr:* ack. m. sg. *myrkuan, myrkian,* (senare) *myrkan,* jfr vb. *myrkua (kt)* = *myrkia (kt)* 'gjøre mørk', *myrkui* m. 1) 'Mørke', 2) 'tyk, tæt Taage'. I fsv. motsvarar adj. *myrker, mørker* 'mörk' (Sdw., jfr ack. f. *mørkio* för *mørkia (?)* eller att fatta som best. form) jämte af-

---

?, 1 gg; jfr mengl. *hlewe, hleuke,* mndl. *leuk* 'lau'), *hlíewð hléowð* 'covering, shelter, warmth', *hlíewan* 'cover, shelter, cherish, warm', *hléowan* 'become warm'. Denna ordgrupp hänvisar på en germ. rot *hleu̯-* med betydelserna 'gifva skydd, skydda', specielt äfven mot kalla vindar, d. ä. 'värma', samt i öfverförd mening 'beskydda' (i nisl. *hlýlega* 'venlig, gunstig', jfr germ. *holþa-* 'huld' af rt. *kel-* 'skydda'). Å utomgermansk mark höra hit lett. *klautes* 'sich anlehnen', lit. *pasikláuti* 'vertrauen', hvilka Zupitza Gutturale 119 anknyter med isl. *hlýia* 'skydda', *hlé,* ags. *hléo* 'skydd'. Den till vb. *hlýia* hörande präteritalformen *hléða (*hléwiðō,* jämte vanligare *hlúða,* jfr nisl. vb. *hlúa)* nödgar emellertid till antagande af en germ. rot *hlīu̯-,* hvaraf bl. a. väl präsensformerna af vb. fvn. *hlýia,* ä. da. *lȳ,* nsv. dial. *ly(a), lia* framgått (se Noreen, Aisl. Gr.[2] § 142 anm., Urg. Lautl. 22, 32). Den af ofvan nämda former företrädda germ. rotväxlingen *hleu̯-, hlū-: hlīu̯-* (jfr got. *hleiþra, hlija* 'Zelt, Hütte', lat. *clīvus* 'kulle') ställer sig vid sidan af den rotväxling, som föreligger t. ex. i find. *sīv-yati* 'syr', got. *siujan,* isl. **sýia* (prät. *séða* < **sēwiðō,* jfr *hléða* ofv.), nsv. *sȳr:* find. *sūtra-* 'Faden', lat. *suo,* fht. *soum,* isl. *saumr* 'söm' o. s. v. — Med hänsyn till ofvan meddelade växelformer lämnar jag oafgjordt huru adj. nisl. *hlýr,* no. *ly,* nsv. nda. *ly* : fsv. *liōr,* ä. da. *liū* skall förklaras. Noreens återförande af denna formväxling på en *u*-stam innebär icke något tvingande, då äfven andra möjligheter komma i betraktande (jfr ags. adj. *ʒehléow: hléowe).*

ledningar: *myrke* ? m. ? (= isl. *myrkui)* 'mörker', *myrkia, mørkia?* f., d. s. (jfr *myrkio-hus* = *myrka-, myrku-hus* 'fängelse', *myrkiostwa* = *myrka-, myrku-stwa* o. s. v., isl. *myrkua-stofa* 'fängelse'), *myrk* n., d. s. (jfr gen. pl. *mørkia,* med art. *myrkianna, mørkianna,* dat. pl. *myrkiom,* med art. *myrkiomin).* I ä. da. är enligt Kalkar ett adj. *mørk* uppvisbart blott i sammansättningar och afledningar, jfr nda. *mørk.* De ofvan anförda nord. former med stamvokalen *y,* hvilka bevara suffixkonsonanten *w,* återgå på en nordisk grdf. *mirkwia-,* hvars parallella *u*-stam **merkwu-* kvarlämnat spår i fno.-isl. subatantiveringen *miǫrkui* m. *(*merk-ṷan-)* [1] = *myrkui* samt i fsv. (msv.: Sdw.) adj. *miorker* 1 gg (< **miorker,* se Noreen, Aschw. Gr. §§ 78 anm. 1, 127,2). Nämda *ja*-stam förklarar således paradigmformer sådana som ack. *myrkuan* (jfr ack. *þykkuan* af *þikkwia-, kykuan* af *kwikwia-, gøruan* af *garwia-, ønguan* af *angwia-),* äfvensom afledningar sådana som denom. vb. *myrkua* och subst. *myrkui* (det senare väl ombildning af *miǫrkui* efter *myrkr),* medan formerna med *j* i ändelsen, såsom ackusativerna isl. *myrkian,* fsv. *mørkio,* substantiveringarna fsv. *myrkia, mørkia* f., *myrk* (stam *-ja-)* n. och denom. vb. isl. *myrkia,* fsv. *myrkia mørkia* väl framgått ur den urspr. *i̯ō*-stammen *mirki̯ō-* (jfr fs. *mirki)* och sedermera i fråga om stamvokalismen analogice anslutit sig till de berörda *w*-omljudda formerna *(myrkuan* o. s. v.). Att afledningsändelsens *w*-element i ofvan anförda nordiska ordgrupp är suffixalt, bevisar det etymologiskt hithörande kymr. *brych* 'schwärz-

---

[1]) Denna *n*-stam förhåller sig till *ṷa-(u-)* stammen **merk-ṷa- *merk-u-* som t. ex. find. *tá́k-van-* till find. *tak-vá- tá́k-u-* 'dahin schiessend, schnell', find. *ṛ́bh-van-* till find. *ṛ́bh-va-, ṛbh-ú-* 'tüchtig, kunstreich', find. *ár-van-* 'Renner' till av. *aurva-* 'schnell', germ. **ar-ṷa-, (*ar-u-) *ar-ṷu-* (om hvilket sistnämda se i det föreg.).

lich' (Zupitza, Gutturale 91). Källan till detta *w*-suffix kan endast sökas i en *u̯a*-stam **merk-u̯a-*. Till *u*-stammen **merk-u-* måste visserligen förutsättas en moverad nom. sg. f. **mirku̯ī* (jfr got. *magus* 'gosse': *mawi* < **mazu̯ī* 'flicka'). Men denna enstaka ljudlagsenliga *-u̯*-form kan icke tänkas ha varit lifskraftig nog för att värka analogibildande, enär densamma svårligen förmått hålla sig uppe vid sidan af den fem. *i̯ō*-stammens öfriga kasusformer, hvilka varit försedda med suffixformen *-i̯ō-*, framför hvars *i̯* ett urg. *u̯* i ställning efter konsonant ljudlagsenligt måste bortfalla. Man jämföre t. ex. lit. nom. sg. f. *saldì* för **saldv-ì (: saldùs* 'süss'), analogiskt efter *saldžiō (*saldu̯-iō-), kartì* för **kartv-ì (: kartùs* 'bitter', got. *hardus)* analog. efter *karcziō-* (= got. *hard-jō-)*.

Å utomgermansk botten anknyter sig vårt adj. till ir. *brecc* 'bunt, gefleckt', kymr. *brych* 1) 'subniger, nigellus', 2) 'macula', lit. *mirgė́ti* 'flimmern', *margas* 'bunt', lett. *mirgt* 'flimmern, blinzeln, blinken', *mirgas* 'plötzliches Hervorblinken', se Wiedemann, Bezz. Beitr. XIII. 300 anm. 1, Zupitza, Gutturale 91. Till denna ordgrupp ställer Lagercrantz, Zur griech. lautgesch. 49 (= Upsala univ. årsskrift för 1898), äfven gr. *ἀμέρδω* 'beröfva synen, göra blind m. m.' I fråga om den betydelseutveckling denna etymologi förutsätter hos adj. *myrkr* o. s. v. hänvisar Zupitza l. c. till lit. *mirklys* 'Blinzler', böhm. *mrkati* 'blinzeln' : fksl. *mrъknąti* 'finster werden', *mrakъ* 'Finsterniss'; härtill fogar jag parallellismerna isl. *blakkr*, fsv. *blakker*, nsv. *blakk* 'svart, mörk' : gr. *φλέγω* 'lysa', ir. *loch (*luko-)* 'svart' : find. *rucá*, isl. *log, logi* 'ljus, låga, flamma'[1]).

---

[1]) Persson, Uppsalastudier 183 not, förbinder adj. *myrkr* med gr. *μορύσσω* 'besudlar, svärtar' (part. perf. pass. *μεμορυγμένα*). — Enligt en äldre, numera öfvergifven uppfattning, hvarom se Lottner,

I fråga om ofvan berörda parallellism mellan *u̯o-* och *u*-stammar förtjäna — synes det — ännu följande trenne adjektiv att tagas i skärskådande, ehuru den supponerade suffixväxlingen i dessa fall är tämligen osäker.

urg. **ʒlau̯u̯a- : *ʒlau̯u̯u-, *ʒlau̯i̯ō-:* fno.-isl. (Eg. Vgf. Fr.[2]) *gløggr* 1) 'skarpsynt, skarpsindig', 2) 'sparsam, karrig, nøieregnende', 3) 'klar, tydelig' (ack. sg. m. *glǫggvan)* af en nordisk stf. **glaggwia*. Noreen Aisl. Gr.[2] §§ 72,7, 246,2, 353 anm. 1, anför en *w*-omljudd sidoform *glǫggr*, hvilken enligt Bugge, „Bemærkninger“ till Fritzners ordbog[2] p. 1101, dock icke med säkerhet kan påvisas i literaturen. I nno. dialekter motsvara (enligt Aas. o. Ross) formerna *gløgg, glægg, glegg* 1) 'skarpsynt', 2) 'skarpsindig, klog', 3) 'forsigtig, nøieregnende', 4) 'følsom, sensibel'. Från fsv. anför Sdw. adj. *glægger* 'skarpsynt' äfvensom adjektivafledningen *gluggotter* d. s., hvilket förutsätter ett grundord **glugger*, sannolikt identiskt med fno.-isl. **glǫggr;* från nsv. dialekter (Finl.) meddelar Rietz ett adj. *glögg* 'liflig' (osäkert om = isl. **glǫggr* l. *gløggr ?).* Å dansk botten möter samma adj. i ä. da. (Kalk.) *glu* (= isl. **glǫggr)* 'skarpsynet', hvilket äfven ingår i *glwactig* med s. bet. (jfr Kock, Arkiv V. 96). Ofvan berörda formväxling låter förutsätta en nordisk *u*-stam **glaggwu-* (fsv. *glugg-*, ä. da. *glu, glug-)*, resp. *i̯a*-stam **glaggwia-* (fno.-isl. *gløggr*, nno. *gløgg, glegg,* fsv. *glægger),* ett adj. som utomnordiskt representeras af got. *glaggwus*, uppvisadt som grundord för adv. *glaggwuba* 'genau' (Lucas I. 3). Jämte denna 1 gång belagda *u*-form förekommer en likbetydande *a*-form *glaggwaba,* äfvenledes ett *ἅπ. λεγ.* (Lucas XV. 8). Samma

---

K. Z. XI. 164, 173, J. Schmidt, Vocalismus II. 26, Tamm, Svenska ord belysta genom slaviska och baltiska spr. p. 19 (Upsala Univ. årskr. 1881) skulle denna hufvudsakligen nordgerm. ordgrupp härröra från slavisk källa.

adj. har i got. ännu en tredje beläggform, näml. adverbet *glaggwō* i s. bet., bildadt med ett *ō*-suffix, hvilket i sig innesluter den stamutljudande vokalen (i detta fall ett *u*- eller möjligtvis *a*-suffix). Att den nämda adverbformen *glaggwaba* — såsom Braune, Got. Gr.[3] § 210 anm. 1 antager — beror på felskrifning för *glaggwuba* är naturligtvis möjligt, till och med sannolikt (jfr *hardaba* 1 gg för *harduba*). Men å andra sidan göres dock tillvaron af en germ. *u̯a*-stam *glau̯u̯a*- därigenom i någon mån sannolik, att adjektivets i fråga samtliga motsvarigheter i västgerm. språk uppvisa *wa*-stamsform: jfr fs. *glau* (ack. m. sg. *glauwan*), fht. *glau*, *glou* (fl. *glauuēr*, *glouuēr*) 'klug, erfahren, einsichtig, vorsichtig', ags. *ȝléaw* 'quick-sighted, wise, prudent' (adv. *ȝléawe* 'wisely, well'). Hade adj. enbart flekterat som *u*-stam, skulle man å vgerm. botten, i betraktande af de urg. *u*-adjektivens behandling å detta språkområde för öfrigt, dock väntat sig åtminstone någon räst af adjektivets med *u*-stammen alternerande *i̯a*-stam. Det nu omnämda säregna förhållandet finge — synes det — en giltig förklaring, om man antoge att en i urgerm. tid rådande parallellism mellan *u̯a*- och *u*-stam vid utbildningen af en särskild vgerm. dialektgrupp upphäfts till förmån för *wa*-stamsböjning (jfr adj. fht. *lāo*, *lāwēr* : isl. *hlǽr*, ä. da. *lå* i det föreg.).

I etymologiskt hänseende förbindes adj. af Persson, Wurzelerw. 147 not 1 (jfr Noreen, Urg. Lautl. 161, Tamm, Et. Ordb. 'glo') med isl. *glóa* 'glänsa, glöda', fsv. *gloa* 'glöda', ags. *ȝlówan* engl. *glow*, fht. *gluoen* nht. *glühen* (germ. rot *ȝlō)*, alla i bet. 'glöda'; jfr med afljud härtill lit. *žlėja* 'gryning, skymning' af en förgerm. rot *ghlē*- = germ. *ȝlǣ*- i nsv. *glåmig* 'som har blek ansiktsfärg', väl äfven i nisl. *glær* 'klar', no. dial. *glaa* 'blank, klar, bar, nøgen, aaben', *glæ* 'gulbleg m. m.'. Jämsides med rotstadierna *ȝlǣ*- *ȝlō*- skulle

således i urgerm. existerat en häremot svarande svag afljudsform i adj. **ʒlau̯u̯a-* (< **ʒla-u̯a-*). Såsom etymologiskt hithörande nämner jag bl. a. ännu fno.-isl. *gluggr* m., *gluggi* m. 'Aabning', fsv. *glugger* m., *glugga* f., nsv. *glugg* d. s., nsv. dial. *glugga* 'titta' (Vendell: Pedersöre-Purmomål), no. dial. *gluggja* d. s.

Sannolikheten af denna i och för sig antagliga etymologi förringas dock i afsevärd grad genom en afvikande tolkning hos Brugmann, Grundr. I.² p. 331,610. B. betviflar öfverhufvud riktigheten af den hittils allmänt omfattade teorin om en urgerm. skärpning af *u̯* till *u̯u̯* i ställning efter kort, hufvudtonig vokal. Got. *glaggwō* isl. *gluggr* kan förbindas med lit. *žvilgė́ti* 'glänzen, blicken', under förutsättning att ieu. rotstadiet *ghu̯l̥gᵘ̯h-* blifvit *ghlugᵘ̯h-*. Afljudsformen **ʒlau̯-(ʒ)u̯a-* i *glaggwō* vore nybildning.

Fno-.isl. (Eg. Vgf. Fr.²) *døkkr* 'mork, dunkel' (jfr hos Larsson, Ordförrådet: *deockr)* fattas af Noreen Aisl. Gr² §§ 72,3, 207,3, Urg. Lautl. 100, Kluge, Wbch⁵ 'dunkel', Tamm, Et. Ordb. 'dunkel' som fullt identiskt med ffris. *diunk* (nordfris. *djonk, jonk)* d. s. och reflekterande en germ. stf. **đinku̯a-* (förgerm. **dhengu̯o-)*. Den supponerade grundformen är emellertid sannolikt oriktig vidkommande den nordiska formen. Ordet kvarlefver nämligen i ett flertal nyno. dialekter (Nordhordland, Hardanger, Romsdal, Søndmøre) under formen *dokk* 1) 'dunkel eller mat i Farve eller Lys, ikke klar', 2) 'om Steder: øde, livløs, trist' (se Ross), på grund hvaraf Bugge i „Bemærkninger" till Fritzner² förutsätter tillvaron af en fno. sidoform *dǫkkr*. Därjämte bevara andra nyno. diall. adjektivformen fno. *døkkr:* Ross uppgifver *døkk, dekk* (jfr hos Egilsson isl. *dekkr)* = *dokk* 1) och 2), *døkksleg* = *dokk* 2) från Søndhordland, Gudbrandsdal, Nordfjord. Dessa no. växelformer låta förklara sig analogt med sådana redan i det

föreg. behandlade växlingar som nno. *nogg* (= fno. **hnǫggr*, nsv. *nagg*, ags. *hnéaw*) : nno. *nøggr*, fno. *hnøggr* o. s. v. af en stf. *hnaggwu- : hnaggwia-*; nno. *snogg* (= fno. *snǫggr*) : nno. *snøgg*, *snegg* (= fno. *snøggr*) af en stf. *snaggwu- : snaggwia-*, d. v. s. formerna fno.-isl. **dǫkkr : døkkr*, nno. *dokk : døkk*, *dekk* utgöra med stor sannolikhet räster af en förnord. *u*-stam *đankuu- : đankuiō-*. De fris. formerna däremot återspegla en germ. stf. **đinkua-*, som väl förhåller sig till nämda *u*-stam som urn. **ʒerwa-* i fno.-isl. *giǫrr*, fsv. *gior* till *u*-st. **ʒarwu-*, **ʒarwia-* (se i det föreg.).

I etymologiskt hänseende sammanhänger ifrågavarande adj. närmast med de annat rotafljud uppvisande fht. *tunchal*, nht. *dunkel*, fs. *dunkar*, lt. *dunker*, ndl. *donker* 'dunkel', väl äfven — trots betydelsedifferensen — med nno. dial. *dunkjen (dynkjen)* 1) 'lidt fugtig og tung, halvtør, om Ho, Klæder', 2) 'om Luften : lummer, fugtig-hed, indestængt, kvalm', 3) 'kvalm, ufrisk, lidt muggen, om Madvarer', nsv. dial. *dunken* 'unken, möglad' (eg. 'fuktig') samt engl. *dank* 'fuktig'. Till denna ordrupp har man kanske ännu att ställa lett. *danga* 'kotige pfütze, morast', fno.-isl. *dǫkk* 'Fordybning i Landskabet' (jfr folkspråkets *dokk)*, nsv. dial. *dank* 'sankt ställe, fuktig mark' (jfr Zupitza, Gutturale 89). I fråga om betydelseutvecklingen 'dunkel — fuktig' må här hänvisas till följande parallellismer: ndl. *dompig* 'mörk, dyster' (jfr *domp* 'ånga, dunst, rök') jämte 'fuktig', engl. *damp* 'dimmig — fuktig', vidare find. *dhūs-ara* 'grå, dammig', lat. *fus-cus* 'dunkel, dunkelbrun', *furvus (fus-vus)* 'kolsvart, mörk', hvilka äro afledningar af samma rot som ingår i engl. *dusk* 'mörk, dyster' (ags. *dosc ?* idem), möjligen äfven i mengl. *dosk deosc*, nsv. *dusk* 'duggregn', *duska* 'dugga' [1]).

---

[1]) Jfr dock ang. de svenska formerna Tamm, Et. ordb. 'duska'.

Denna etymologi anger emellertid icke med säkerhet, huruvida *u*-elementet i fno.-isl. ack. *døkkuan*, i denominativa vb. *døkkua* 'formørke, fordunkle', äfvensom i ffris. *djunk* (**đinkua-)* är radikalt, d. v. s. framsprunget ur en ieu. labiovelar guttural, eller suffixalt. I fall fris. *djunk* värkligen — som man plägar antaga — reflekterar en grdf. **đinkuaz* (och icke tilläfventyrs en till *a*-deklination öfvergången gammal *u*-stam, något som dock är möjligt [1]), kunde här äfven tänkas föreligga en växling mellan *a*- (pro *ua-)* och *u*-stam, hvilket dock är mindre sannolikt [2]).

IV. Afljudsföreteelser och spår af förhistorisk aksentväxling hos *u*-adjektiven.

För ernående af öfversiktlighet lämnas i det följande en sammanställning af ofvan i afdelningarna I och II granskade *u*-stamsbildningar med hänsyn till deras afljudsförhållanden.

1. **Säkra *u*-stammar** (afdeln. I).

a) *Rotafljudet o, ă, ĕ.*

ualu-, harđu-, sainu-, suōtu-, felu-, kuerru-, mēru-, suēru-.

---

[1]) Jfr Siebs, P. Grundr. I. p. 765 § 75, II.

[2]) För denna tolkning bör enligt min mening en äldre af J. Schmidt, Vocalismus I. 173 framstäld etymologi afgjordt vika. Adjektivgruppen i fråga sammanställes med lit. *deñkti (dengiù)* 'bedecken' (jfr lat. *ob-scu-rus)*. Ännu mindre sannolik förekommer mig den antagligen nyaste tydningen af vårt ord, gifven af Hirt i hans arb. Der indogerm. Ablaut p. 94, där isl. *døkkr* o. s. v. förbindes med find. *ádhvanīt* 'er erlosch', *dhvāmtas* 'dunkel', gr. *θνητός*, *θάνατος* o. s. v.

b) *Svagt rotafljud.*

þunnu-, þurzu-, sŭtu-,

2. **Sannolika** *u*-**stammar** (afdeln. II).

a) *Rotafljudet ŏ, (a), ĕ.*

ʒaldu-, starku-, stranʒu-, tūhu-, hai̯rsu-, au̯þu- 1., *au̯þu-* 2., *mau̯ru-, hnau̯u̯u-, snau̯u̯u-, flatu-, fastu-, hnappu-, mōþu-, ʒelu-, lǣʒu-, smǣhu-, đǣlu-.*

b) *Svagt rotafljud.*

sturku-, hnuu̯u̯u-.

Hos följande adjektiv synes mig den ponerade *u*-stamskaraktären relatift osäkrare: fno.-isl. *biúgr* (fsv. **bȳgher), fliótr*[1]) (dalmål. *fly), snauðr* (mht. *snœde), spár* (fht. fs. *spāhi), blauðr* (fs. *blōði,* fht. *blōdi), *đūru-, *skuɓru-.*

Denna öfversikt lägger i dagen, att de germ. *u*-adjektiven (för såvidt de i denna undersökning kunnat upptagas) på få undantag när äro utrustade med *ŏ-, ă-* och *ĕ*-vokalism i rotstafvelsen, således med öfvervägande starkt rotafljud. Denna iakttagelse berättigar emellertid icke till slutsatser beträffande de urgerm. *u*-adjektivens betoning, hvilken att döma häraf i regeln skulle varit förlagd på rotstafvelsen. I urindoeuropeisk tid visar sig förhållandet i självfva värket ha varit det motsatta. Enligt en af Bezzenberger i hans Beiträge bd. II. 123 ff. värkstäld undersökning rörande betoningen i de ieu. *u*-adjektivens maskulina och neutrala dekli-

---

[1]) Adjektiven *biúgr* och *fliótr* kunde fattas som nybildningar på resp. starka verb *biúga* och *flióta.*

nation förhålla sig de i Rig-veda uppvisade *u*-bildningar, som förlägga hufvudtonen på den tematiska vokalen, till dem, hos hvilka rotstafvelsen uppbär samma hufvudton, som 157 till 29 eller som 5 till 1, och äfven i grekiskan och litauiskan visar sig samma betoningsprincip hos det vida vägnar största antalet hithörande bildningar. Af detta förhållande drog han med rätta den slutsats, att de adjektiviska *u*-stammarna i ieu. tid i regeln varit *oxytona*, en uppfattning hvars riktighet sedermera vunnit bekräftelse genom andra forskare (se Brugmann, Grundr. II. 294, Hirt, Der idg. Akzent p. 217 f.). Denna aksentuation var från början förbunden med svagt rotstadium. Då flertalet ofvan sammanstälda germ. formationer emellertid motsäga denna betonings- och afljudsregel, kräfver denna afvikelse sin speciella förklaring.

Bland de i det föreg. berörda *u*-stammarna förekom äfven germ. **sṷōtu-* 'söt' (förg. **sṷādu-)*, hvilket i gotiskan uppträder under afljudsformen *suts*. Dessa afljudsformer låta osökt ställa sig vid sidan af sådana paralleller som find. *prathú-ṣ*, lit. *platùs* 'bred': find. *pṛthú-ṣ* d. s.; find. *āçú-ṣ*, av. *āsu-s*, gr. *ὠκύ-ς* 'snabb': lat. *acu-pedius* (jfr komp. *ōcior)*. De anförda fallen af afljudsföreteelser inom samma ord är man emellertid icke berättigad att fatta som kriterier för en växling mellan starkt och svagt rotafljud inom de ieu. *u*-adjektivens kasussystem. Dubbelformerna i fråga låta nämligen utan svårighet förklara sig som resultatet af en utjämningsprocess mellan de tre komparationsgraderna, af hvilka positiven och superlativen ursprungligen hade svagt, komparativen däremot starkt rotafljud och i enlighet härmed betonade rotstafvelsen[1]) (se Verner, K. Z. XXIII. 127, Kluge, P. Grundr.

---

[1]) Denna förklaring kan dock självfallet icke tillämpas i fråga om en afljudsväxling sådan som got. *filu (*felu-)* : ags. *fealo (*falu-)* : fris. *ful (*fulu-)*, find. *purú-ṣ*.

I.[2] 481, Hirt, Akzent p. 241, Streitberg, Urg. Gr. p. 214). Att de ieu. adjektivens komparationsformer icke sällan utöfvat ett ömsesidigt inflytande på hvarandra, torde till full evidens framgå af följande exempel (jfr Brugmann, Grundr. II. 400): adj. **l̥ghú-* 'flink, liten, ringa' i find. *laghú-ṣ*, gr. *ἐλαχύ-ς*; komp. **lengh-i̯es-* i av. *renj-yah-*, men gr. *ἐλάσσων* af **ελαγχ-ιων*, för väntadt **ἔλεγχ-ι̯ων*, och likaså find. *lághīyas-*, för **langhīyas*, analogiskt efter afljudsformen gr. *ἐλαχ-*, find. *lagh-* i positiven och superl. gr. *ἐλάχ-ιστος*, find. *lágh-iṣṭha-*; omvändt har komparativens betoning analogice införts i de tvänne nu nämda superlativformerna, äfvensom dess såväl betoning som rotafljud i gr. superl. *ἐλέγχιστος*; find. *pr̥thú-ṣ* har ombildats till *prathú-ṣ* efter den regelrätta komp. *práthīyas-*, liksom den väntade superl. **pr̥thiṣṭhá-* fått vika för en af komp. influerad form *práthiṣṭha-*. Ursprunglig är sålunda — trots öfverensstämmelsen i ett flertal språk — den betoningen motsägande långa rotvokalen i find. *āçú-ṣ*, av. *āsu-ṣ*, gr. *ὠκύ-ς*, hvilka röja påvärkan från motsvarande komparativer find. *ā́çīyas*, gr. *ὤκιον*, medan lat. *acu-pedius* bevarar en lämning af den urspr. posit. (jfr däremot komp. *ōcior)*; likaså i find. *svādú-ṣ*, gr. *ἡδύ-ς*, lat. *suāvis (*su̯ādu̯-is)*, germ. och nord. **su̯ōtu-*, hvilka äro ombildningar af en ursprungl. positiv med svagt rotafljud (= got. *suts)*, i anslutning till motsv. komparationsformer find. *svādīyas*, gr. *ἥδιον*, fht. *suoziro*[1]). Omvändt har got. komp. *sutiza*, för väntadt **swōtiza* (= fht. *suoziro)*, påvärkats af sagda positiv, äfvensom af den regelrätta got. superl. *sutista* (jfr däremot fht. *suozisto* för **suzisto)*.

Som rent germanska kriterier på berörda aksentväxling hos positiven (och superl.) å ena sidan samt komparativen å

---

[1]) Jfr J. Schmidt, K. Z. XXVI. 380, not.

den andra kunna följande exempel anföras: komp. got. *jūhiza (*junh-iza)*, fno.-isl. *ǿre*, fht. *jūgiro* o. *jungiro* (nybildning efter): posit. got. *juggs (*junȝaz)*; komp. got. *alþiza*, fno.-isl. *ellre (*alþiRē)*, fht. *elthirom* (jämte *eltiron* ombild. efter): posit. fht. *alt* (Paul, Litteraturbl. f. germ. u. rom. phil. I. 6); komp. fris. *lēssa*, ags. *lǽssa* 'mindre': superl. fris. *lērest*, ags. *lǽresta*.

Denna synpunkt synes mig förtjäna beaktande vid ett förklaringsförsök af de afvikelser ifrågavarande germ. *u*-stammar förete från ofvan berörda afljuds- och betoningsprincip. En uniformeringsprocess af samma art som den hos adj. *su̯ōtu-* påvisade har i urgerm. tid sannolikt utspelats äfven i andra hithörande bildningar. Som sådana torde bland de i det föreg. undersökta formationerna särskildt följande komma i betraktande, hvilka uppvisa afljudsföreteelser inom rotstafvelsen: **starku-*: fno.-isl. *styrkr*; **hnau̯u̯u-*: isl. *hnugg(-hent)* nsv. *njugg (*hnygger)*; **hardu-* (med ieu. *a* l. *o*): gr. *κρατύ-ς (*kr̥tú-)*; **lāȝu-*: gr. *λάχεια (*laghu-)*. I fråga om ofvan uppförda adjektiv med växlande *u̯a-* och *u*-suffix framträder en analog afljudsväxling hos **ku̯eku̯a-, ku̯iku-*: nno. *kveik* m. m. (jfr lit. *gaiv-ù-s)* samt **slai̯-u̯a-, *slai̯-u̯u-* : fno.-isl. *sliór (*sliu̯o-)*; man jämföre det enbart vgerm. fht. *maro, marawi* (fl. *marawēr)* 'reif, mürbe, zart', ags. *mearu* 'zart' vid sidan af fht. *murwi, muruwi* 'mürbe, dünn, zart, schwach', en formväxling som Kluge, Nom. Stammb.² § 182 vill återföra på en *u*-stam **maru- muru-* (med ?), medan K. F. Johansson, K. Z. XXX. 443 not, ser i ordet ett gammalt *u̯o*-particip.

Hvad den förhistoriska (urg.) betoningen vidkommer, bära ett flertal bildningar vittne om regelrätt *oxytonering:* bland *säkra u*-stammar *hardú-* (: gr. *κρατύς)*, *þurzú* [1]) (: find.

---

[1]) Got. *þaúrsus* för **þaúrzus* är väl en ung analogibildning efter got. *ga-þaírsan*, *þaúrsjan*, *ga-þaúrsnan*, *þaúrstei*.

tr̥sú-), bland de *sannolika*: *ʒalđú-* (: got. *gilþa* 'Sichel'), *hnappu-* < **knap-nú-*[1]) (**knab-nú-)*; jfr dessutom ags. *wód* : *wéde* 'wütend' (**wōđú-?* : find. *vat-* 'erregt sein').

Som *paroxytona* framstå däremot följande adjektiv, hos hvilka den ponerade *u*-stamskaraktären emellertid endast kan betecknas som mer eller mindre sannolik: *áu̯þu* 'öde', *áu̯þu-* 'lätt', *mōþu-*, *tāhu*, *hái̯rsu-*, *smǽhu-* *bláu̯þu-*, *spǽhu-*. Dessa *u*-adjektivens betoningsregel motsägande formationer få väl åtminstone delvis — analogt med ofvan berörda fall af afljudsväxling — anses uppkomma genom utjämning mellan positivens och komparativens ursprungligen skilda aksentlägen. Den till adj. *smǽhu-* hörande grammatiska växelformen *smǽu̯u-* (urn. *smāwu-*, *smāwi-* i la. *mābvaz*, *smāvva)* innehåller en reminiscens af positivens regelrätta suffixbetoning.

Genom antagande af en analog formutjämning mellan komparationsgraderna kan, enligt min tanke, äfven följande adj. tillfredsställande förklaras.

Fno.-isl. *lygn* 'stille, rolig (om vädret)', med 2 belägg (se Vgf. o. Fr.[2]), fortlefver i nisl. (þorkelsson, suppl. III) under formen *lygn* 'stille, rolig (om Vandet og Luften)', men uppvisar i nno. dialekter (Aas.) en oomljudd form *logn* 1) 'stille, rolig, især om Vandet', 2) 'rolig i Sindet, spagfærdig, lempelig'. Å östnordisk botten äger adj. följande paralleller: fsv. (Sdw.) *lughn* 'lugn, stilla, om vind och vatten' (med ett flertal belägg), nsv. *lugn* 1) 'stilla, om luft och sjö', 2) 'fig. : sorgfri, bekymmerfri, okvald'; jfr i dalmålet (Noreen, Sv. Ldsm. IV. 2 : 116) *lygn* jämte *lugn;* ä. da. (Kalk.) *lugn*

---

[1]) Enligt gängse uppfattning inträdde den urg. assimilationen af *n*-suffixet endast då detta var betonadt. Jfr dock O. von Friesen, De germ. mediageminatorna p. 118 f. (Upsala Universitets Årsskrift för 1898), som — ehuru visserligen utan närmare motivering — vill draga riktigheten af denna åsikt i tvifvelsmål.

uformindsket' (med?), jfr *hængelunt* 'stille vejr'; nda. *luun* 1) 'eg. uden Blæst, stille, beskyttet mot Vind, Vejr og Kulde' 2) 'om Vejret: mildt, noget varmt'. I närmaste samband med dessa adjektiv stå följande substantiv- och verbalbildningar: fno.-isl. *logn* n. 'Vindstille', *lygna (nd)* vb. 'gjøre stille' nno. dial. *logn* f. = *logna* f. Aas.: 1) 'Stilhed, Vindstille paa Vandet', 2) 'en Plet hvor Vandet er blankt som af opflydende Fedt (= *feitelogn*)', 3) 'Ophold i Uvejr og Smerter', *lygna* f. Aas.: 1) och 2) = *logn* 1) och 2), Ross: 3) 'et lunt Sted'. 4) 'et svagt, varmt Vindpust', *lygna* f. 'En som farer stilfærdigt frem'; *logna, lygna* Aas.: 'stilles, aftage, sagtnes, om Vejr og Vind'. *lygna* Ross : 1) 'berolige, stille, særlig dæmpe Bølgegang', 2) 'vise sig som en blank, oljedækket Plet'; nisl. *logn* n. 'stille Veir, Havblick'; fsv. (Sdw.) *lughn* n. 1) 'lugn, vindstilla'. 2) 'lugn, ro, fred', nsv. *lugn* n. 1) 'stillhet i luft el. sjö', 2) 'ro, stillhet, sinneslugn', *lugna* vb. (tr. o. impers.); ä. da. (Kalk.) *lu(g)n* 1) 'vindstille, ly', 2) 'ro, fred'; äfven *løjn* (väl af **lygn); lune* vb. 1) 'blive stille, aftage', 2) 'give læ', äfven *løjne* (väl af **lygna);* nda. *luun* 1) 'Stilhed, Rolighed', 2) 'et roligt Sted' (föråldr.), *lune* vb. tr. 'skaffe Ly'. ss. intr. sällsynt.

Den hos ifrågavarande adj. framträdande växlingen mellan omljudd och oomljudd form (fno.-isl. *lygn*, nisl. *lygn*, nsv. [dalmål] *lygn*, resp. nno. *logn*, fsv. *lugn*, ä. da. *lugn*, nda. *luun)* får en tillfredsställande förklaring genom antagande af gammal *u*-deklination : jfr Noreen, Sv. Ldsm. I. 692 (gentemot Söderberg, Forngutn. ljudlära p. 12, där ordet fattas som *i*-stam), Aisl. Gr.[2] § 353 anm. 1. Till sitt etymon, hvaröfver Noreen icke uttalat sig, är adj. uppenbarligen en afledning af ieu. roten *leuk-* 'lysa, glänsa' i gr. *λευκός*, find. *ruc-*, *rócate* 'lysa' o. s. v. Detta etymon var klart för mig redan före framträdandet af Zupitzas ofta citerade arb. Die

germ. Gutt., där han p. 134 — med stöd af den homer. parallellismen *λευκὴ δὲ γαλήνη ἔπλετο νηνεμίη* — förbinder fno.-isl. *logn* 'meeres und windstille' samt vb. *lygna (veđret lygner* 'klärt sich auf') med ofvan afsedda ordgrupp af roten *leuk-*, och grundar sig denna min uppfattning närmast på särskilda ofvan meddelade nord. ordgrupp tillhörande betydelsenyanser. Nno. adj. *logn* angafs i första rummet betyda 'stille, rolig, især om Vandet' och äfven å öfriga nord. språkområden har detta adj. användts som epitet för vattenytans vid vindstilla framträdande egenskap att klart återspegla föremål. Att denna nord. ordgrupps grundbetydelse innebär föreställningen om något 'glänsande, blankt', framgår med evidens af bet. 2) hos nno. *logn, lygna* = stille Plet hvor Vandet er blankt som af opflydende Fedt, äfvensom af vb. *lygna* i dess bet. 'vise sig som en blank, oljedækket Plet paa ellers graat kruset Hav'. Till den intressanta betydelseutveckling, som genomlupits af denna ordgrupp, kan jag anföra ett flertal parallellismer: från nordisk språkbotten en ordgrupp hörande till germ. roten *bleik- blīk-* 'glänsa' (fno.-isl. *blíkia*, fs. *blīcan*, ags. *blícan* o. s. v.), nämligen nsv. dial. (Rietz) *blek* 1) 'glänsande, blek', 2) 'lugn, om sjöns vattenyta', *bleka* 'stiltje på hafvet', *blikkna bleikna* 'lugna af', nno. dial. *blika* 'Vindstille med blankt Vand', nda. *blik-stille* 'alldeles lugn', *haf-blik* 'hafslugn'; från utomgermanskt språkgebit gr. *γαλήνη* 'vindstilla', ir. *glaine (*glanjā:* Fick, Wbch[4] II. 119) d. s., ord hvilka sammanhänga med gr. *γελεῖν* 'glänsa' (Hesych.), *γλῆνος* 'praktstycke, smycke', ir. *glan (*glano-s)* 'rein, glänzend', *ro-glan* 'erglänzte', ags. *cláne* 'rein, glänzend'.[1])

---

[1]) För got. *vis* n. 'vindstilla', som ännu icke erhållit en tillfredsställande förklaring (se Osthoff, Morph. Unt. IV. 188 not, Uhlenbeck, Et. Wbch 169), vågar jag på grund af ofvan meddelade

Om det sålunda är otvifvelaktigt, att vi i adj. *lugn* och hithörande ordgrupp ha en afledning af roten *leu̯k-* 'lysa', återstår att förklara den germ. formutvecklingen. Under förutsättning att det ifrågavarande adj. varit *u*-stam är man hänvisad till en urg. grundf. **luʒnú-* (: **luʒni̯ō-*). Enligt Verners lag måste den urgerm. hufvudtonen i detta ord ha legat på suffixet, men under antagande att detta aksentläge förblef orubbadt hade en regelbunden ljudutveckling bort leda till assimilation af ljudförbindelsen *-ʒn-* till *-kk-*. Orsaken till att denna assimilation uteblifvit kan då endast sökas i en genom analogins ingripande framkallad rubbning af den ursprungliga aksentuationen, och enligt mitt förmenande kan detta analogiska inflytande åter ha utgått från komparativen. Positivformen **luʒnú-* skulle sålunda ha ombildats till *lúʒnu-* efter en komp. **léu̯hniz;* jfr ofvan berörda paralleller: posit. *junʒá-*, *alđá-:* komp. got. *jūhiza, alþiza;* posit. fno.-isl. *sǿtr* o. s. v. (**su̯ōtu-*) efter komp. fht. *suoziro* o. s. v. (**su̯ōtiz-*). Jag kan i själfva värket påvisa en bildning, som möjligen reflekterar den här ponerade komparativen. Söderwall anför från medeltidssvenskan ett subst. *lyghnelder, lyghnoelder* äfvensom det osammansatta *lyghna* f. i bet. af 'ljungeld, blixt'. Från äldre danska meddelar Kalkar likaledes ett *løvneld (*lyghn-)* och i nno. dialekter förekomma enligt Aasen formerna *lyneld*, *lygneld* och det enkla *lyghna* f., alla i samma betydelse. Jag finner det mycket sannolikt, att det här ingående *lyghn-* (jämte *lyghna* f.) är identiskt med (resp. substantivering af) ofvan berörda adj. **luʒnu-* i dess

---

betydelseparallellismer förntsätta en analog semasiologisk utveckling. Ordet kan nämligen höra till ieu. roten *u̯es-* 'lysa' i find. *a-vasran* 'sie lenchteten', *vasantá-* 'Frühling', gr. *ἔαρ (*u̯esr̥)*, lat. *vēr*, isl. *vár (*u̯ēsr)*, fksl. *vesna* d. s., lit. *vasarà* 'Sommer', en rot som under annan afljudsfas ännu ingår i bl. a. gr. *ἠώς (*āusōs)*, lat. *aurora, auster*, fht. *ōstara*, lit. *auszrà* 'Morgonröthe'.

grundbetydelse 'glänsande, lysande'. Åtminstone möter detta antagande intet hinder från betydelsens sida, i betraktande af parallellismer sådana som nsv. dial. (Rz) *blik*, *bleka* 1) 'glans, sken', 2) 'sjölugn, stiltje', 3) 'blixt', nsv. dial. *bleka blika* 1) 'skina', 2) *havet bleker* ɔ: återspeglar föremål, 3) 'blixtra, ljunga'. Men jämte nu anförda former fsv. *lyghn- (lyghno-) elder*, ä. da. *løvneld* förekomma med samma betydelse i fsv. (enl. Sdw.) *liughnelder*, i ä. da. (Kalk.) *liugnild* och det enkla *ljun* = nda. *lyn*, *lynild*, i nno. diall. (Aas.) formen *ljuneld* jämte *ljon ljun*. Dessa former med diftong (= urg. *eu̯*) ha gifvetvis varit nära associerade med de tidigare nämda omljudda formerna, d. ä. ursprungligen tillhört ett och samma paradigm. I fall detta, såsom jag ofvan sökt göra sannolikt, varit ett adjektiviskt *u*-stamsparadigm, kunna formerna med diftong närmast tänkas bero på analogisk anslutning till ordets urspr. komparativ.

Riktigheten af denna tolkning af formväxlingen fsv. *lughn*, nsv. *lugn* o. s. v. : fno.-isl. *lygn* o. s. v. såsom beroende af gammal *u*-deklination är emellertid icke höjd öfver alt tvifvel. Häremot kan nämligen framhållas möjligheten af att formerna i fråga ursprungligen framgått ur ett verbaladj. på *-no-*, i hvars kasusparadigm skulle förefunnits en suffixväxling *-no- :-eno- :-ono-* [1]). Denna möjlighet är ej utesluten, enär ett urg. **loȝná- : *luȝiná-* tillfredsställande skulle förklara växelformerna i fråga. Men med hänsyn till att ej en enda germ. form med bevarad bindevokal framför

---

[1]) Beträffande sannolikheten af en dylik suffixväxlings förekomst jämföre man Kauffman, Beitr. XII. 532 f., K. F. Johansson, Beitr. XV. 240 ff, Brugmann, Grundr. II. § 1099,2 o. 1105,2, v. Friesen, De germ. mediageminatorna 19 f.

suffixet torde kunna uppvisas[1]), synes mig sannolikheten af det gjorda antagandet mycket ringa.

[1]) Den enda utomnord. *n*-afledning jag påträffat är fs. *lōgna* (el. *logna)* stf. 'Flamme' (Schade). Ags *líezen* 'fiery' är ett ungt denominativum på *-īna-* till ags. *liez* m. n. 'flame, lightning' (jfr Kluge, Nom. Stmmb.² § 198 ff.).

KAP. XII.

Primära adjektivbildningar af osäker stamformation.

Bland de i kap. XI undersökta *u*-adjektiven uppfördes äfven ett antal sådana formationer, hos hvilka den förutsatta *u*-stamsflexionen kunde sägas vara endast i högre eller lägre grad sannolik. De nord. språken bevara i själfva värket, liksom öfriga germanska, ett betydande antal primära adjektiv, hvilkas stamformation icke närmare låter sig bestämma, i det dessa bildningar kunnat vara *i*-, *ịa*- l. *u*-stammar. Dessa adjektiv, hvilka icke med säkerhet eller ens någon sannolikhet kunna tolkas i någon af de nu angifna riktningarna, skola för fullständighetens skull nedan sammanställas.

a) Adjektiv med kort stamstafvelse.

Fno.-isl. *framr* 1) 'fremragende, fortrinlig', 2) 'modig, djærv, uforfærdet m. m.', fsv. (Schl.) *framber* 'som är framme l. framför', jämte *fræmber* (**fræmr*, hos Sdw.); jfr ags. *freme* 'hervorragend, herrlich'.

Fno.-isl. *sekr* (ack. sg. m. *sekian* o. *sekan*) 1) 'skyldig', sagskyldig, strafskyldig', 2) 'fredløs', 3) 'skyldig til at betale

noget som Bøder', 4) 'forbrudt ved Strafskyld'; fsv. *saker sæker* 1) 'saker, skyldig, brottslig' 2) 'sakfäld, skyldig'.

Isl. *stakr* (Vgl.) 'single, odd', jfr *einstakr* = *einstaka* single, isolated', 2) 'famous, notorious, chiefly, in a bad sense'; fsv. (Schl.) *ēn-stiker* < — **stæker* 'ensam, enstaka'; ä. da. (Kalk.) *enstig* d. s. De östnord. formerna återgå på en *i*-omljudd form *-stæk-*, hvari *æ* på grund af sin ställning i bitonig stafvelse ljudlagsenligt öfvergick till *i* i de kasus, där det kom att stå framför *k* med följande *i (j)*. Det sålunda uppkomna *-stik-* infördes sedan genom formutjämning i nom. fsv. *en-stiker* och *n*-stamsformen *en-stika* (= isl. *ein-staka)*, nsv. *en-staka*.

Fno.-isl. *spakr* 'sagtmodig, stilfærdig i sin Opforsel' uppfördes af mig i Nominalbildning I. p. 71 som *a*-stam Rättelsevis hänvisar jag nu till det i fsv. (jämte *spaker)* 2 ggr belagda *spæker* samt subst. *spæklighet* 1 gg jämte *spaklighet;* jfr afledda vb. isl. *spekia,* fsv. *spækia* 'göra fridsam'.

Fno.-isl. *fimr* 'rask, snar, hurtig i sin Bevægelse eller Gjerning', no. dial. *fim* 'rask' (Aas., Ross), sv. dial. (Rz) *femmer, fäm,* da. dial. (Molbech) *fim, fimmer* 'snabb, flink'. Enligt Lidén, Språkv. Sällsk. i Ups. Förh. 1891—94 p. 62 vore adj. en motsvarighet till fir. *eim, em* 'quick, active' af förgerm. **pemi-*.

b) Adjektiv med lång stamstafvelse.

Fno.-isl. *blíðr* 1) 'blid, venlig', 2) 'behaglig', 3) 'blid, mild (om Vejret)'; fsv. (Schl.) *blīþer,* nsv. nda. *blid.* Ordet motsvaras utomnordiskt af ags. *blīðe,* fsv. *blīthi,* ndl. *blijde,* fht. *blīdi* 'heiter, froh, freundlich', got. *bleiþs* 'gütig, mitlei-

dig'. Angående etymologin jämföre man Uhlenbeck Beitr. XX. 563 f.

Fno.-isl. *dyggr* (ack. sg. m. *dygguan)* 'tro, trofast, retskaffen' (Fr.[2]), af osäkert etymon: se Tamm, Et. sv. ordb. 'dygd'.

Fno.-isl. *feigr* 'Døden nær, som ikke kan undgaa den' (Fr.[2]); fsv. (Schl.) *fēgher* 'bestämd till en snart inträffande död'; fda. (Lund) *fēgh* d. s., ä. da. (Kalkar) : *fēg* 1) 'kælen, omskindet', 2) 'ukysk'; jfr å Rökinskriften ackusativen *faiȝian sunu* äfvensom ags. *fǽȝe*, fs. *fēgi*, fht. *feigi*, mht. *veige* 'vom Sckicksale z. Tode bestimmt'. Beträff. etymon se Zupitza, Gutturale p. 189!

Fno.-isl. *fíkr* blott i *fíkium*, dat. pl. användt som adv. i bet. 'særdeles, overmaade' (Fr.[2]), eg. väl 'ifrigt, häftigt', jfr vb. *fíkiast* 'være særdeles begjærlig efter noget', fsv. *fīkia* 'ifrigt sträfva, fika, skynda', nsv. *fika.*

Fno.-isl. *gestr* 'bitter' (Fr.[2]), mht. *garst* (jfr nht. *garst-ig)* 'ranzig, verdorben schmeckend' (se Noreen, Arkiv I. 168 not 1). Till etymologin Bechtel, Bezz. Beitr. I. 174, Lidén, Beitr. XV. 509.

Fno.-isl. *gnǽfr* 'sublimis, ragende højt i Vejret' (Fr.[2]) jfr vb. *gnǽfa (að* o. *fð)* 'rage højt op i Vejret'.

Fno.-isl. *gnǽpr* = *gnǽfr* eller 'oprørt i Sindet. barsk?' (Fr.[2]); jfr vb. *gnǽpa* = *gnǽfa.*

Fno.-isl. *gneypr* 1) 'heldende, ludende forover', 2) 'oprørt i Sindet, barsk' hör möjligen till ett förloradt stv. *gnúpa (gnaup)*, jfr kaus. *gneypa* 'bøie, nedbøie, knække', *gnúpr* m. 'højt, steilt med Overdelen fremover hængende Fjeld', *gnúpleitr* 'med bøiet Hoved og nedad vendt Aasyn'.

Fno.-isl. *greypr* 'grov, grum, haard'; jfr (?) vb. *greypa* 'indfelde noget i en anden Gjenstand, i en Fals'.

Fno.-isl. *hryggr* 'bedrøvet', fda. (Molb.) *ryg* d. s.; jfr

isl. vb. *hryggua* = *hryggia* 'bedrøve' samt utomnordiskt ags. *hréowan*, fs. *hrēuwan*, fht. *hriuwan* 'Schmertz od. Reue empfinden', *hriuwa*, nht. *Reue*.

Fno.-isl. *kærr* 1) 'kjær, elsket', 2) 'kjærlig', 3) 'forelsket i nogen', fsv. (Schl.) *kǣr* 'kär', ä. da. (Kalk.) *kǣr* 1) 'kærlig', 2) 'eldskende, yndende', 3) i nuv. bet. Etymon osäkert, möjligen af lat. *cārus* (se Noreen Aschw. Gr. § 63,1).

Fno.-isl. *léttr* 1) 'let af Vægt', 2) 'let, ikke forbunden med Vanskeligheder', 3) 'ubetynget', 4) 'venlig', 5) 'ringe, simpel', 6) 'lejlig', fsv. (Schl. Sdw.) *lætter;* nsv. *lätt*, fda. (Lund) *læt*, nda. *let*. Jfr got. *leihts* (belagt blott under formen *leiht* ntr. II. Cor. IV. 17), fht. *līhti līht*, mht. *līhte*, ags. *léoht*, ffris. nfris. *licht*.

Fno.-isl. *mildr* 1) 'barmhjertig, naadig, kjærlig', 2) 'from'; fsv. (Schl.) *milder* 'mild', ä. da. (Kalk.) *mild* 1) 'mild', 2) 'gavmild, velgørende'; jfr got. *mildeis* l. (?) *milds*, ags. *milde*, fs. *mildi*, fht. *milti*, nht. *mild*. Af omtvistadt etymon (se Kluge, Wbch[6] 'mild', Uhlenbeck, Et. Wbch 105).

Fno.-isl. *mǣr* 1) 'tynd, smækker', 2) 'spids, smal' af **mai̯-u̯-* : find. *mīvati* 'drängt' (se Noreen Urg. Lautl. p. 32); jfr i samma bet. fno.-isl. *miár mjór* (**mii̯o-*).

Fno.-isl. *seigr* 'som taaler at tøjes eller att strækkes uden derved at gaa i tu', 2) 'stærk till at staa i mod'; fsv. (Sdw.) *sēgher*, nsv. *seg*, nda. *sei*. Härmed jämföre man fht. *ana-seigi* mht. *an-seige* 'andringend, feindlich', ags. *onsǽȝe* d. s: till st. vb. fht. fs. *sīgan* 'sich senken, sinken, tropfend fallen, sich vorwärts bewegen', fno.-isl. *síga* 'glide udad ved Kraften af sin egen Tyngde'.

Fno -isl. *sǽll* 1) 'stillet i gode Livsvilkaar', 2) 'vel faren, lykkelig', 3) 'elendig, stakkels', 4) 'beatus (om helgon)'; fsv. (Schl.) *sǣl*, fda. (Molb.) *sǣl* 'salig, lykkelig'. Jfr got. *sels* 'gut, tauglich' (*i*-stam eller „abstufender" *i̯a*-stam: Streitberg,

Got. Gramm. § 183), fht. *sālīg* mht. *sælec* nht. *selig*, ags. *sélig* 'gut, glücklich', fht. *sālida*, mht. *sælde* 'Glück, Heil', *sāllīche* 'auf glückbringende Weise', ags. *sǣlra (*sōliza)* 'besser'. Till etymologin se Brugmann, Die Ausdrücke f. den Begriff d. Totalität p. 47, Kluge, Wbch[6] 'selig'!

Nsv. *skygg*, dial. *skiugg* (med fsv. brytningsdiftong, se Noreen, Aschw. Gr. § 127,1) 'timidus' < (?) **skiggw-*.

Fno.-isl. *sprǽkr* 'livlig, rørig' (Fr.[2]), nsv. dial. (Rz) *spräker* 1) 'modig, gladlynt, språksam', 2) 'glänsande, lysande'.

Fno.-isl. *stirðr* 1) 'stif, ubøielig', 2) 'vanskelig', 3) 'haard, streng', 4) 'stridig til Sinds', 5) 'uvenlig'; fsv. (Sdw.) *stirdher* 'styf, stel (bildl.)', nsv. dial. (Rz) *sterd* 'stel' (jfr *sterdna* = isl. *stirðna* 'styfna').

Fno.-isl. *styggr* (pl. *-uir)* 1) 'sky, som søger at undgaa Folk', 2) 'frastødende, uvenlig, vred, om Mennesker', 3) 'rasende'; fsv. *stygger* och *stiugger* (Rqv. III) 'vederstyggelig, afskyelig', den senare formen med fsv. brytningsdiftong (Noreen, l. c.).

Fno.-isl. *stǽkr* (Fr.[2], 1 gg) 'stor', jfr *stǽkka (að)* 'gjøre stor', jfr nno. dial. (Ross) *staakna* 'blifve stiv' (med ?), *staak* m. 'gammel stiv Mand'.

Fno.-isl. *tryggr* (pl.*-uir)* 1) 'paalidelig, tro', 2) 'tryg, ubekymret', fsv. (Schl.) *trygger* 'trogen, trofast, trovärdig', nda. *tryg*. Jfr got. *triggws* (och adv. *triggwaba)*, fs. *triuwi*, ags. *tréowe*, *trýwe* ; fht. *gitriuwi*, mht. *getriuwe triuwe*, nht. *treu getreu* eg. 'Treue habend' (fht. *triuwa*, nht. *Treue* med prefigeradt *ga-*, *ge-)*.

Fno.-isl. *þekkr* 'behagelig' jämte samss. *(á-*, *gløgg-*, *hug-*, *ú-þekkr)*, fsv. (Schl. Sdw.) *þækker* 'täck, behaglig', *mis-thækker*, *o-thækker*, *o-tikker* 'misshaglig, obehaglig', fda. (Molb.) *tæk* 'velbehagelig'.

Fno.-isl. *þéttr* 'tät' Fr.[2]), fsv. (Rqv. III) *thäter*, nsv. *tät*, nda. *tæt.* Jfr mht. *dīhte*, nht. *dicht*, dialekt. *deicht* (Kluge, Wbch[6]). Thomsen, Einfluss p. 177, lägger detta germ. adj. till grund för no.- lappska *divtes* 'compactus, solidus', fi. *tihiä, tihtiä* m. fl. former i bet. 'densus, solidus'.

Fno.-isl. *þýðr* 'venlig' (jfr *þýða* f. 'Venskab, god Forstaaelse', vb. *þýða (dd)* 'stemme en til Venlighed'; jfr got. *þiuþ* n. 'das gute', pl. 'Güter', *þiuþeigs* 'gut', *þiuþjan* 'segnen'. I fråga om etymologin jämföre man Schade, Wbch[2] 930 b, Uhlenbeck, Et. Wbch p. 147, hvarest literaturhänvisningar.

Med oförtydbar *konsonantisk afledning* framträda följ. adjektiv:

r-afledningar.

Om man frånser fno.isl. *vitr* 'forstandig', jfr fsv. *vitra* 'göra veterligt, tillkännagifva, bevisa', nsv. *vitter*, hvilket adj. på grund af gr. *ἴδρις* 'kunnig, erfaren' framstår som *i*-stam, äro följande adjektiv tve- resp. flertydiga till sin suffixform:

Fno.-isl. *rýrr* 'ubetydelig, utilstrækkelig, underlegen' (Fr.[2]), nno. dial. (Aas.) *ryr(r)* 1) 'udrøi, kortvarig', 2) 'uheldig', jfr hos Ross no. dial. *rūr* = *ryr*. Utomnordiskt motsvarar got. *riurs* (*i*- l. „abstufender" *i̯a*-stam) l. *riureis* (?) 'vergänglig, sterblich': till roten *reu̯*- 'zerbrechen' i lat. *ruere* 'stürzen', *rūīna* m. m. (se t. ex. Uhlenbeck, Et. Wbch 119).

Fno.-isl. *skírr* 1) 'ublandet', 2) 'ubesmittet af noget' 3) 'uskyldig', 4) 'klar, blank', 5) 'tydelig, klar' (Fr.[2]), fsv. (Sdw.) *skīr* 'ren, fri från smittosam sjukdom'. Jfr got. *skeirs* 'klar, deutlich': *i*- l. „abstufender" *i̯a*-stam, ags. *scír*, ffris. *skīre*, fs. *skīr skīri* 'klar, hell, lauter' till vb. got. *skeinan* o. s. v.

Fno.-isl. *skærr* 1) 'ublandet, ren', 2) 'ubesmittet', 3) 'klar, blank', 4) 'gjennemsigtig', 5) 'tydelig, aabenbar', 6)

'utvivlsom, sand' (Fr.[2]); fsv. (Schl., Sdw.) *skǣr* 'skinande, glänsande, klar m. m.', fda. (Lund, Molb.) *skǣr* 'klar, ren'. Å västnord. botten hör hit väl äfven nisl. *opin-skárr* (ntr. *-skárt)* 'aabenbar, bekjendt, afsloret', i hvilken sammansättning adj. på grund af sin ställning i svagt bitonig stafvelse framträder i oomljudd form (jfr fsv. egennamnen *Ingemār*, *-mar* till *mǣr* 'berömd', *Styrkār*, *-kar* till *kǣr* 'kär': Noreen, Aschw. Gr. § 60). Afljudsform *(skai̯-r-)* till föreg. adj. I samband härmed upptages fno.-isl. *skýrr* 1) 'forstandig, om Person', 2) 'tydelig, klar', jfr fsv. (Schl.) *skȳr-skuta* = *skīr-*, *skǣrskuta* 'uppenbara, klargöra, bevisa', *skȳra* = *skīra* 'rengöra'. Härmed förbindes fno.-isl. *skiór* 'skata', nsv. dial. (Rietz) *skjura skjora* d. s. (se Noreen, Urg. Lautl. p. 31,67) [1]), hvadan *skýrr* antagligen = **skeu̯r-*. Växlingen *skī- : skeu̯-* är en art s. k. rotvarition.

Fno.-isl. *slíðr* 'slem' (Fr.[2]): f. pl. nom. *slíðrar*, jfr *slíðrbeitr* 'særdeles skarp', *slíðrfengligr* 'ulykkebringende'. Släktskap äger rum med got. *sleiþs* (l. *sleideis* ?) 'schädlich, schlimm', ags. *slíðe*, fs. *slīthi*, fht. *slīdīc* 'grausam, grimmig, böse': gr. *ἀλιτεῖν* 'freveln' (se Persson, Wz. p. 48 och där cit. lit.).

Fno.-isl. *snǽfr* 1) 'trang, snæver', 2) 'rask, hurtig' (Fr.[2]), fsv. (Sdw.) *snǣver*, nsv. *snäf* 'trång'. I afljudsförhållande härtill står isl. *snófr* 'knapp' (Noreen, Urg. Lautl. p. 45). —

---

[1]) Jfr nsv. dial. *skīr* 'skata' till adj. isl. *skírr* o. s. v., samt nsv. dial. *stjier*, nno. dial. *skēr*, *skār*, nda. *skǣre*, benämningar på samma fågel, till fht. *skīri* 'scharfsichtig', *skēro* 'schnell, schier', se Noreen l. c. Analogt härmed uttalar jag som en förmodan, att fno.-isl. *skári* m. 'ung måse' (jfr no. dial. *skaare*, *skaarung* Aas.), äfven i sms. *má-skári* med s. bet., är en bildning på adj. isl. *skárr* 'glänsande'. Härigenom vunnes en parallell till den betydelsehistoria, som antagits för den allmängerm. benämningen på samma fågelart: fno.-isl. *már*, *mór*, fht. *mēh*, ags. *mǽw* (**mai̯hu̯a-*: **maiu̯i-)*, hvilket Uhlenbeck, Beitr. XX. 328 (jfr Zupitza, Gutturale p. 66) sammanställer med ind. *mēčaka* 'dunkelblau'.

En *r*-stam är ursprungligen väl äfven fno.-isl. *heiðr* 'klar, skyfri' (t. ex. *heið stiarna,* jfr *heið* n. 'klart Veir, skyfri Luft' Fr.[2]), i det *r*-suffixet kan ha fattats som nominativmärke: jfr germ. *haiðra-* i ags. *hādor,* fs. *hēdar,* fht. *heitar,* mht. nht. *heiter,* å andra sidan find. *kētú-* 'Helle, Licht' (= got. *haidus* 'Art und Weise').

n-afledningar.

Fno.-isl. *feikn* 'fordærvelig, skadelig' (F.[2]); jfr fht. *feihhan* 'arglistig, betrügerisch', fs. *fēcni, fegni,* ags. *fǽcne fácne* d. s. Jfr subst. fno.-isl. *feikn* n. 'hvad der er til Skade' (äfven i smss.: *feiknalið,* n., *feiknaveðr,* n., *feiknstafir,* m. pl.), fht. *feihhan,* fs. *fēcn, fēgn,* ags. *fácen,* stn. 'Bosheit, Arglist, Betrug'.

Fno.-isl. *frøkn* (= *frøkinn*) 'uforfærdet, modig'; jfr fsv. (Schl.) *umfrøkin* 'lika rask el. arbetsför' äfvensom å utomnordisk botten fs. *frōcni, frēcni* 'verwegen, kühn, frech, wild', ags. *frécne* 'rauh, wild', fht. **frōhhan* blott i egennamn: *Frohnolf, Fruachangēr* o. s. v. (Schade, Wbch[2] 227 b). Jfr utan *n*-afledning fno.-isl. *frøkleikr* 'Uforfærddethed, Mod'. *frøkiliga* 'modigen'. Adj. afljuder med germ. *freka-* 'frisk, liflig, driftig, begärlig' (Torp, sprogl.-hist. stud. p. 184).

sk-afledningar:

Fno.-isl. *karskr* = *kerskr* 'frisk, flink', fsv. (Schl.) *karsker* 'frisk, rask', jfr nht. dial. *karsch.* Till gr. ἐγείρω 'wecke', ἐγρήγορα, find. *jāgrvi-* 'aufmerksam, wach, munter' o. s. v., se Prellwitz, Et. Wbch p. 82, Zupitza, Gutturale p. 144.

Isl. (1 gg) *heskr* 'haughty, harsch' (Vgf.), no. dial. (Aas.) *hersk*, *hæsk* 1) 'harsk, beesk, usmagelig, om Fedevarer', 2) Ross: 'bitter, stram', jfr *harsk* 1) 'noget haard i sin Tale, helst i Stemmen og Tonen el. Foredraget', 2) 'djerv, dristig, ivrig' samt *hask* (jfr isl. *heskr*, no. *hæsk)* 'djerv, ivrig'. Å östnord. mark motsvara nda. *harsk* 'härsk' (jfr mengl. *harsk* 'harscih, rand', skandinaviskt lånord, se E. Björkman, Scandinavian loanwords in middle english, I p. 138), nsv. *härsk*, *härsken* (jfr isl. *heskr*, nno. *hersk)*. Utomnordiskt är samma ord uppvisadt i nht. *harsch* 'hart, rauh', hvarmed Kluge (Wbch) förbinder det genom sin ljudafvikelse påfallande mht. *harsten*, *verharsten* 'hart werden' samt ndl. *harst*, fht. *harsta* 'Rost', *hęrstan*, ags. *hyrstan* 'rösten', en ordgrupp hvilken s. förf. ytterst fattar som afledning till adj. *hardus* (jfr isl. *beiskr* till got. *baitrs)*. Till de ofvan nämda formerna med *-st-* ansluter sig å nord. botten osökt adj. fno.-isl. *herstr* 'bitter, barsk, ubehagelig' (1 gg) Fr.[2], hvarmed man jämföre nisl. (Vgl.) *hastr (< *harstr)* 'harsh, esp. of speech', fno.-isl. *herstask* 'to speak harshly to one', nisl. *hasta* d. s.)[1]). Adj. sl. *heskr* : no. dial. *harsk* synes bildadt antingen med suff. *-(i)ska-* eller *-sku-*.

Följande tvänne adj. äro sannolikt *o*-stammar, men osäkra med hänsyn till stamsuffixets möjliga *konsonantiska* element:

Fno.-isl. *fránn* 'stærkt glinsende' (Fr.[2]), jfr no. dial. (Ross) *fraanen* 'rødmusset, rød og fyldig': nsv. (högsv.) *frän*

---

[1]) Jfr emellertid Zupitza, Gutturale p. 114, som (i anslutn. till Bezzenberger) sammanställer fht. *harsta* 'Rost', ags. *hierstan* 'rösten', *hierstepanne* 'Bratpfanne' o. s. v. äfvensom isl. adj. *herstr* med lit. *kársztas*, lett. *karsts* 'heiss', lit. *karsztis* 'Hitze', lett. *karsēt* 'erhitzen', lit. *kersztas*, 'Zorn' *kerszùs* 'zornvoll' o. s. v.

'stinkende, bitter, skarp, rå', i dialekterna med bif. *fren*, *från*, *frön* och betydelsenyanserna 1) 'hvass, skarp a) med hänseende till känslan, b) till luften', 2) 'ondsint, snarsticken, häftig, lättretlig'; jfr nno. dial. *fræna* 'dufte sterkt', *fræna* f. 'Opbrusning, Hidsighed', *fræn* m. 'Vindbyge med Smaaregn el. Støvregn'. Förslagsvis ställer jag ordet till roten *prē-* i gr. *πρήθω* 'sprühe', ry. *prěju prěti* 'schwitzen, sieden, sich entzünden'. Till den betydelseutveckling, som förutsättes af ofvan nämda skenbart oförenliga begreppsskiftningar, erbjudas paralleller hos Torp, sproglig-hist. stud. p. 184. — Den *i*-omljudda nsv. formen af vårt adj. är sannolikt tillkommen analogiskt.

Fno.-isl. *súrr* 1) 'sur', 2) 'ubehagelig', fsv. (Rqv. VI) *sūr*, nsv. nda. *sur*. Jfr fht. mht. *sūr*, nht. *sauer*, ndl. *zuur*, mlt. ags. *súr*, engl. *sour*, lit. *sūras* 'salzig', fksl. *syrŭ* 'roh'. Ordet kan alternatift förbindas med ieu. roten *ksu-* i gr. *ξύω* 'schabe, reibe, glätte', *ξυρόν* 'Scheermesser' m. m. (Se Osthoff, Morph. Unters. IV. 156, Kluge, Wbch 'sauer', Noreen, Urg. Lautl. p. 209 o. a. förff.) eller med fir. *serb*, kymr. *cherw* 'bitter' (**su̯er-u̯o-s)*, hvilket antages sammanhänga med fht. *swëran* 'Schmerz verursachen', av. *quara* 'Wunde' (se Osthoff, Morph. Unters. V. 77, Fick, Wbch[4] II. 324).

Tillägg och rättelser.

(Del I).

a) *a-stammar:* fno.-isl. *gramr* 'vred, forbitret paa en' (Fr.[2]), fsv. *gramber* 1) = föreg., 2) 'förskräcklig, hisklig, vederstygglig' (Sdw.), nda. *gram* 'gramse'. Jfr fs. fht. mht. *gram* 'zornig, unmutig', ags. *ȝram ȝrom.* Till germ. roten *grem-i* fs. *grimman* stv. 'toben (v. Meere)', mht. *grimmen* 'tobend lärmen, brüllen'. — En svag afljudsform härtill uppträder i ä. da. (Kalk.) *grum (grumme)*, nda. *grum* 'glupande, glupsk', sv. dial. (Rz) *grum (grumme)* 1) 'grym, stygg', 2) 'duktig, god, ypperlig'. no. dial. (Aas.) *grum* 'stolt, prunkende, prægtig, ypperlig fortræffelig'.

Fno.-isl. *kleiss* 'læsp, læspende' Fr.[2] (*ἄπ. λεγ.*); jfr en bif. i *kless-máltr* d. s. Bugge, K. Z. XIX. 433 förbinder adj. med gr. *βλαίσος* 'auswärtsgebogen, von Füssen', lat. *blæsus* 'läspande' (jfr Prellwitz, Et. Wbch d. gr. Spr. p. 48). — Jfr annorlunda hos K. F. Johansson, Beitr. XIV. 321.

Fno.-isl. *krammr* 'sammenhængende af Fugtighed, om Sne', nsv. *kram* d. s. Jfr got. *grammiþa* f. 'Feuchtigkeit', till ett adj. **gramms.* Jfr ang. etymologin Uhlenbeck, Et. Wbch p. 115.

Isl. (þork. suppl. II) *lamr* 'lemlæstet' [1]) (1 gg), fno.-isl.

---

[1]) I fno.-isl. *lemheyrðr* 'tunghørt' Fr.[2] beror den *i*-omljudda adjektivformen på anslutning till vb. *lemia* 'slaa, banke' (jfr no. dial. *læm* 'slap, slov, uenergisk').

lami 'lam, vanfor'; fsv. (Schl., Sdw.) *lamber* 1) 'uttröttad, utmattad', 2) 'lam, ofärdig', ä. da. (Kalk.) *lam* 1) 'halt', 2) 'ubrugelig' (?), jfr *færdelam*. Utomnordiskt motsvara fht. mht. *lam*, nht. *lahm*, ffris. *lom, lam*, fs. *lamo*, ags. *lama*, ndl. *lam* i s. bet. Till etymologin se Schade, Wbch[2] 532 b!

Fno.-isl. *liótr* 'hæslig, afskyelig a) af Udseende eller i legemlig Henseende, b) i aandelig l. moralsk Henseende'; fsv. **liūter* som grundord för fsv. vb. *lyta*, hvaraf fsv. *lytter* (*lyter*), nsv. *lytt* ursprungligen är ett particip. (Tamm, Om afledningsändelser hos sv. adj. p. 64; annorlunda, men oriktigt Noreen. Aisl. Gr.[2] § 353, anm. 1). — Med differentierad betydelse hör hit got. *liuts* 'heuchlerisch', jfr got. *lutōn* 'betrügen'. Roten *leud-* i isl. *lúta*, ags. *lútan* 'sich neigen', lit. *liudė́ti* 'trauern' o. s. v. bet. eg. 'böja sig'.

Fno.-isl. *makr* 'saadan som let kan komme overens med andre', ish. i komp. med bet. 'mere passelig, tjenlig, behagelig' (Fr.[2], därjämte i fl. smss.). Jfr ags. *ʒemæc* 'passend, tauglich', fht. *gimah*. Till etymologin se Kluge, Wbch 'machen'!

Fno.-isl. *samr* 'lika, samma', med svag form i fno.-isl. *sami*, fsv. *sami*, fda. *same*, got. *sama*, fht. *samo* och med motsvarighet i gr. *ὁμός* (jfr find. *sama-*); se Tamm, Om afledningsändelser hos sv. adjektiv p. 45 f. — En afljudsform härtill är

fno.-isl. *sumr* 'någon', fsv. *sumer, somer, sumi* d. s., fda. *sum, sume*, nda. *somme*, pron. pl., 'somliga, några', jfr isl. *sumligr* d. s., fsv. *sumlika (somplike)* pron. pl. 'somlige', med motsvarigheter i got. *sums*, fht. fs. *sum* 'någon', gr. *ἁμο-*, find. *suma-* (ieu. **somo-*: **səmo-*).

Fno.-isl. *skiótr* 'hurtig' Fr.[2], fsv. *skiūter* 'hastig, snar' (Sdw.) till stv. fno.-isl. *skióta* 'sätta i rörelse', fsv. *skiūta*.

Adj. är icke *u*-stam, såsom Noreen, Aisl. Gr.[2] § 353, anm. 1, på grund af fsv. *skyter* velat göra gällande. Beträffande fsv. ntr. *skyt* (< **skiutt*) af s. adj. se numera Noreen, Aschw. Gr. § 90,4, 100!

Nno. dial. (Ross) *søyr* 'raadnet, fortørret, om Træ' (jfr isl. Vgf. *seyrna*, vb. inchoat., 'to rot', som förutsätter ett adj. **seyrr* = no. *søyr*), nsv. dial. (Rz) *sör* 'förtorkad, vissnad, om trän'. Jfr mt. *sōr* 'dürr, trocken, saftlos, welk' (i fht. blott i vb. *sōrēn* 'verdorren, verwelken'), lt. *sōr*, ags. *séar* d. s. (jfr *séarian* 'siccare') äfvensom utomnordiskt lit. *sausas* 'trocken, dürr', fksl. *suchŭ*, gr. *αὖος* d. s., jfr find. *çōṣa-* 'das Austrocknen' (se Schade, Wbch[2] 843 b). — No. *søyr*, isl. *seyr-* af **sauza-* > ** sauRa-* (*R*-omljud).

io-stammar:

Fsv. (sällsynt) *söker* 'skyldig' (= *saker*, *sæker*, isl. *sekr*), en motsvarighet till got. *un-and-sōks* 'unbestreitbar': got. stv. *sakan* 'streiten, rechten' (se Noreen Aschw. Gr. p. 162 o. där cit. lit.). — Hit höra kanske äfven fno.-isl *slyngr* 'duelig, flink' (Fr.[2]), bildadt till stv. *slyngua* 'kaste, sætte i rask Bevægelse, istandbringe', antingen på präsensstadiet eller på part. prät. (*slung-ia-* ?), samt fno.-isl. *slyppr* 'vaabenlos' Fr.[2], väl till stv *sleppa* 'glide, slippe, undslippe' (**sluppia-*).

Del II.

P. 183. Fno.-isl. adj. *syndr* är enl. Schlüter, Die mit dem suff. *ja* gebild. deutschen nomina p. 50 en sekundärbildning till subst. *sund* n. 'simning', en uppfattning som möjl. är riktig. — En bildning på *tio-* är vidare möjl. fno.-isl. *kið*, nsv. nda. *kid*, jfr ags. *cíð*, fs. *kīth*, fh. *kīdi* (i *frumi-*), mht.

kide kit stn. 'Sprössling': *ki-* 'keimen' i got. *us-kijans* 'hervorgekeimt' (Hellquist, Arkiv VII. 36, XIII. 233). —

P. 185. *hug-feldr* (= *hug-fellr*), *skap-feldr* (= **skapfellr* i *skapfelligr*) kunna dock vara unga analogibildningar efter participiala adjektiv sådana som *tár-feldr* benägen att fälla tårar', *bónheyrðr* 'benägen att höra bön'. —

P. 188. No *dugg*, isl. *dogg* o. s. v. höra snarare till ieu. roten *dhau-* *dhu-* 'dunsta, röka, ånga' i gr. *θύω*, fksl. *duna-ti* 'spirare', ind. *dhū-ma-* 'rök' o. s. v.; jfr nämligen engl. *damp* 'dimmig — fuktig', ndl. *dompig* 'mörk, dyster' (*domp* 'ånga, dunst, rök') och 'fuktig', engl. *dank* 'dunkel — fuktig' o. s. v. —

P. 189. Beträff. isl. *hnugg(-hent)*, nsv. *njugg* meddelar jag p. 379 en afvikande uppfattning.

P. 193. Adj. *ʒer ua-* är uppvisadt äfven å västnord. borten: fvn. *gjǫrr* (äfven i smss.) = *gorr*, *gerr*. —

P. 196. Ang. mansnamnet isl. *Solue* o. s. v. jfr numera Noreen, Aschw. Gr. p. 68! —

P. 198. En *uo*-stam är väl äfven fsv. *veghr* (= *veikr*) 'svag, eftergifvende' Fr.[2] (1 gg), jfr adv. *veghliga* = *veikliga* (se Zupitza, Gutturale p. 94).

P. 212. Beträff. no. dial. *butt* m. och hithörande substantivgrupp se numera v. Friesen, De germ. mediagemin. p. 90 f. [urg. *butta(n)*- framgånget ur ett *n*-stamsparadigm]! —

P. 217. **gekka-*, **krukka-*: Osäkerheten af den här gifna formförklaringen erkännes villigt med hänsyn till adjektivens i fråga sena förekomst. —

P. 228. **knappa-*: Min uppfattning af denna ordgrupp rättas numera i ansl. t. v. Friesen, De germ. mediagem. p. 60. Till grund ligger ytterst en *n*-stam **knab(a)n-*. —

P. 231. **ruhnō-*: Min tolkning af *Rún* uppgifves till förmån för Kock, Zeitschr. f. d. Altertum 40 p. 205,

som härleder ordet ur *Ráðn (: vb. ráða) 'die über das Meer herschende'; jfr nsv. sjörå, dial. rådande, rådare (Sverge o. Finl. flerst.) 'rå, skyddsande'. —

P. 232. *skamma-: Tillfoga fht. skam (skammēr) och skemmi 'kurz' (adv. skamlīcho = skemlīcho) med sannolikt sekändär ịa-stam; jfr ir. scamun < *skamno- 'levis (Fick, Wbch[4] II. 308). —

P. 237. *rū-ma-: Tillfoga fsv. (Sdw., 1 gg) rymber, fht. rūmi. mht. rūme 'geräumig' (möjl. bahuvrihi: *ʒa-rū-mịa-). —

P. 242, 243. Med uppgifvande af min här gifna tolkning af ä. da. lum, nda. dial. lum, lummet, no. dial. lum, fsv. liómber, nsv. ljum anser jag numera att fsv. liómber närmast bör förbindas med isl. liómi, ags. léoma, fs. liomo 'Glanz' Licht, Strahl' (*leụhman- enl. Noreen, Urg. Lautl. p. 131, Sievers, Ags. Gr.[2] § 222,2, enl. Zupitza, Gutturale p. 74 f., däremot — med hänsyn till fs. liomo — af en grdf. *leụʒman- > *leụman-), medan da. no. lum har sin motsvarighet i find. rukmá- 'glänzend' (*luk-mó, germ. *luʒụ-ma- > *lu[ụ]-ma-, jfr isl. draumr < *drauʒụm-). Till betydelseutv. 'glänsande — ljum, varm' jämföre man det från samma rot (leụk-) framgågna adj. lugn, hvilket i nda. (luun) betyder 'beskyttet mod Vind, Vejr og Kulde, mildt, noget varmt, om Vejret' (Molb.), jfr lune værelser = tætte, varme v. (Molb.), no. dial. lygna 'et svagt, varmt Vindpust m. m.' Äfven i andra ordgrupper kan samma betydelsehistoria iakttagas: jfr roten ghlei- i fir. glé (*glei-ṇo-) 'glänzend, klar', fht. glīmo, gleimo 'Glühwürmchen', fs. glī-mo 'Glanz, Schimmer', mht. glī-men 'glühen, glimmen': gr. χλι-αρός 'lauwarm', χλι-αίνω 'wärme', χλιάω 'vara varm'; find. varcas 'glans', lat. Volcānus 'eldens gud', got. walands 'siedend', gr. ἀλέα 'värma, solvärma', nisl. valgr 'warm, lukewarm' (*ṷal-ʒa-). —

P. 249. **sū-ro-:* Roten *su-* 'fliessen' är å germ. botten ännu belagd i fht. *sou* (g. *souwes*) 'saft', ags. *séaw séa* d. s., *ȝeséaw* 'succulent', no. dial. Ross. *sogg, søgg* 'fugtig, lidt vaad', nisl. Vgf. *söggr* 'dank, wet', *saggi* m. 'moistness, dampness', sv. dial. Rz *sögg, segg, sygg* 'våt, fuktig, sumpig', *sagga* 1) 'småregna', 2) 'framsippra'. —

P. 253. **snǫd-ró-.* Tillfoga nsv. dial. Rz *snoter* 'vältalig, munvig' (Småland, enl. Spegels o. Ihres gloss.), *snotra* f. 'liten, vakker flicka'. —

P. 255. **ub-ra-:* Till etymologin se Brugmann, Grundr. I². 518, Lidén, Studien zur altind. u. vergl. Sprachgesch. p. 75 f! —

P. 320. **ȝrunþa-:* En parallell till den af mig för detta ord antagna betydelseutvecklingen kan jag numera påvisa hos lat. *brevis:* 'kort, om utsträckning a) i längden, b) på vidden: smal, tunn, snäf (= isl. *grannr*), c) i djupet: grund' (jfr *brevia* 'grunda ställen, sandbankar'). —

P. 322. **đođa-:* Fsv. *doþsōker* innehåller icke ett adj. **doþer* (?), utan *dōþer* (Noreen, Aschw. Gr. § 81,1, a). —

P. 379. Annorlunda betr. nsv. *njugg* hos Söderberg, Fil. sällsk. i Lund förh. 1881—88 p. 73 (enl. Hellquist, Ark. XIV. 142, jfr äfven Björkman, Scandinav. loan-words p. 34). På grund af nsv. dial. *niggla* 'snåla' (Rz) förutsättes ett adj. **niggw-*, hvaraf **hnyggw- njugg*. —

P. 385. Till de i någon mån sannolika *u*-stammarna kan ännu fogas: fno.-isl. *tómr* 1) 'tom', 2) 'forfængelig', 3) 'ledig' (Fr.²), fsv. *tōmber*, nsv. *tom*, fda. nda. *tom;* jfr fs. *tōmi (tōmīg)* 'frei von etwas', ags. *tōm* d. s. (adv. *tome*), fht. *-zuomi* i *widar-zuomi* 'adversans, absurdus', *zuomīg* 'vacans, von einem Hause'). —

P. 410. Jfr ang. isl. *kuikr* o. s. v. Lidén, Stud. z. altind. und. vergl. Sprachgesch p. 36! —

P. 444. Till de i fråga om sin stamformation obestämbara adjektiven höra ytterligare: fno.-isl. *frœ́r friór* 'frugtbar, om Jord' Fr.[2], no. dial. *fræv frjo, froy* 'frugtbar, om Korn og Fro'. Förhållandet mellan detta adj. (urg. **fraiwi-*?) och subst. fno.-isl. *frǽ, frió* n., no. dial. *fræ, frjo, frjø*, fsv. fda. *frø̄*, nsv. *frö (*froy-)*, got. *fraiw* n. 'sädesfrö', säd' är osäkert (Tamm, Et. Ordb. 'frö'). — Fsv. **lōmber* 'svag, lytt, bräkt', på grund af nsv. *lomhörd(er)* 'som hör illa', jfr fsv. *lom* n. 'kroppslyte'. Jämte *lomhörd* förekommer i ä. nsv. *lamhörd* (fsv. *lom-*, jfr nsv. *lom[m]a* 'gå tungt o. slapt, om en trött person', nno. *lumsa* d. s.) samt *lamhörd*, innehållande adj. fsv. *lamber*, isl. *lamr, lami* med annat aljudsstadium (Noreen, Sv. etymologier p. 50 ff.). —

P. 447. En *r*-stam af obestämbar suffixvokal är äfven fno.-isl. *ítr* 'udmærket, fortrinlig, anselig' Fr.[2] (äfven i smss.: *ítrborinn* 'af ædel Byrd', *ítrlaukr* 'anselig Løg', *ítrmannligr, ítrskapaðr, ítrþveginn*). —

Tryckfel.

P.	256	r.	2	läs Rietz (pro Reitz)
„	257	„	17	„ ags. *ðrǽstan*
„	259	„	10	„ samt fno.-isl. *heið-r*
„	265	„	12	„ isl. *tíð*
„	268	„	11	„ mht. (pro mhd.)
„	287	„	18	„ *östnordisk*
„	298	„	13	„ hsv. (pro nsv.)
„	301	„	7	„ några
„	303	„	31	„ betydelseutveckling som
„	307	„	16, 17	„ *snúd*
„	308	„	9	„ ieu. **$g_2$hn̥-tā-*
„	„	„	12	„ *ȝúð* (pro *gúþ*)
„	311	„	28	„ *míðan*
„	314	„	9	„ ags. *ȝeolo*
„	315	„	8	„ urg. **mul-ðá-, *mul-ðṓ*
„	318	„	5, 6	„ 'svømmedygtig'
„	„	„	13	„ ags. *ȝeðúht*
„	„	„	14	„ ags. *ðyncean*
„	319	„	10	„ ags. *ðroht*
„	„	„	15	„ ags. *ðrycc* (pro *þrycc*), ags. *ðryccan* (pro *þryccan*)
„	322	„	13	„ lit. *dóryti*
„	326	„	17	„ Till
„	327	„	17	„ ags. *ðéod*
„	331	„	14	„ ags. *beald* (pro got. *balþ*)
„	335	„	24	strykes nomen
„	393	„	8	läs den (pro det).

Mindre tryckfel (ss. inkonsekvenser i användning af typer med samma valör: *d* jämte *ð*, *u* jämte *u*) torde icke behöfva särskildt papekas.

Innehåll.

Literatur.

(Nyare arbeten, hvilka icke förekomma i literaturförteckningen till I delen.)

Erik Björkman, Scandinavian loan-words in middle english, Part I, Halle 1900 (utkom kort före afslutandet af detta arbetes tryckning).

Karl Brugmann, Grundriss der vergl. Grammatik der indogerm. Sprachen, I, 2. Bearbeitung, Strassburg 1897.

„ Die Ausdrücke für den Begriff der Totalität in den indogermanischen Sprachen. Leipzig 1894.

Otto von Friesen, De germanska mediageminatorna med särskild hänsyn till de nordiska språken, Upsala 1897.

Herman Hirt, Der indogermanische Akzent, Strassburg 1895.

„ Der indogermanische Ablaut, Strassburg 1900.

Friedr. Kluge, Etymologisches Wörterbuch d. deutsch. Spr., 6 Aufl., Strassburg 1898—99.

„ Nominale Stammbildungslehre d. altgerm. Dialekte. 2. Aufl., Halle 1899.

„ Vorgeschichte d. altgerm. Dialekte, 2. Aufl., Strassburg 1897.

Amund B. Larsen, Oversigt over de norske bygdemål, Kristiania 1898.

Evald Lidén, Studien zur altindischen und vergleichenden Sprachgeschichte (K. Humanist. Vetenskapssamfundets i Upsala skrifter, VI. 1) Upsala 1897.

Adolf Noreen, Altschwedische Grammatik, 1. und 2. Lieferung, Halle 1897—99.

„ Geschichte der nord. Sprachen, 2. Aufl., Strassburg 1898.

„ Svenska etymologier (K. Humanistiska Vetenskapssamfundets i Upsala skrifter, V. 3).

Sproglig-historiske studier tilegnede Professor C. R. Unger, Kristiania 1896.

W. Streitberg, Urgermanische Grammatik, Heidelberg 1896.
,, Gotische Grammatik, Heidelberg 1897.

Henry Sweet, The students dictionary of anglo-saxon, Oxford 1897.

Fredr. Tamm, Om avledningsändelser hos svenska adjektiv (K. Humanist. Vetenskapssamfundets i Upsala skrifter, VI. 8), Upsala 1899.

C. C. Uhlenbeck, Kurzgefasstes etymol. Wörterbuch d. got. Sprache, Amsterdam 1896.

Uppsalastudier, tillegnade Sophus Bugge, Uppsala 1892.

K. B. Viklund, Entwurf einer urlappischen Lautlehre (Mémoires de la société finno-ougrienne X), Helsingfors 1896.
,, Die nordischen lehnwörter in den russisch-lappischen dialekten (i Journal de la société finno-ougrienne X), H:fors 1892.
,, Laut- und Formenlehre der Lule-lappischen Dialekte (i Göteborgs Kongl. Vetenskaps och Vitterhets Samhälles Handlingar, Ny tidsföljd XXV), Stholm 1891.

W. Wilmanns, Deutsche Grammatik, 2. Abteil.: Wortbildung, Strassburg 1896.

Ernst Zupitza, Die germanischen gutturale, Berlin 1896.

